Amiralul Oceanului

CRISTOFOR COLUMB

F. Aderca

AMIRALUL OCEANULUI
CRISTOFOR COLUMB

1957

EDITURA TINERETULUI

Coperta și desene de
P. NAZARIE

Un om cu întreite zale și cu pieptul de aramă
Și decît Neptun mai mare în mărețul lui trident
Spintecă Oceanul falnic ce la luntrea lui se-nhamă
Și din fundurile lumii ne arunc-un continent!

POETUL NAUM, 1892

Cu prilejul a 400 de ani de la descoperire

PARTEA ÎNTÎIA

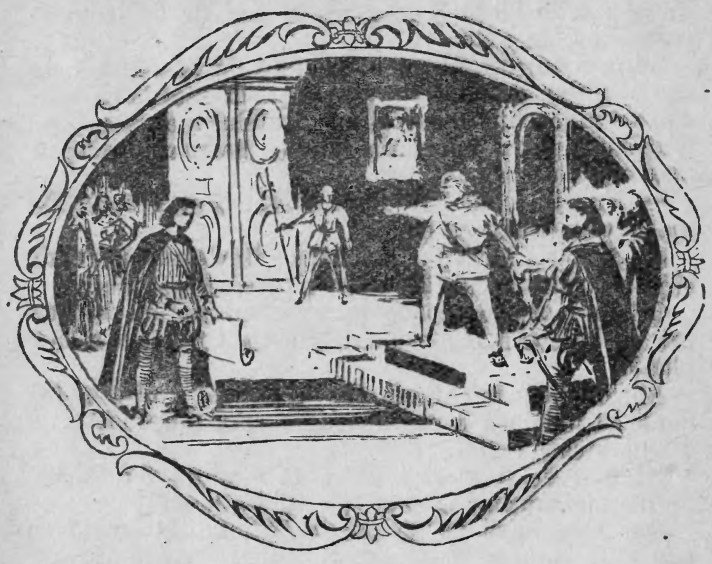

CLOPOTE... CLOPOTE...

În dimineaţa zilei de vineri din ajunul Paştilor anului 1481, clopotele Lisabonei umplură văzduhul limpede cu zvonul lor amestecat. Ecourile, răsfrînte de colinele dinspre Răsărit, se întorceau din nou asupra cetăţii, asupra rîului Tago, cu ţărmurile lui acoperite de magazii şi căsuţe de piatră albă, asupra numeroaselor corăbii cu pînze ancorate în port, pierzîndu-şi sunetul departe, pe întinderea albastră a Oceanului nesfîrşit.

— Au luat-o cam devreme cu slujba în vinerea asta a Paştilor... bombăni încruntat tînărul Cristof, aruncîndu-şi pe umeri mantaua lungă, în gluga căreia

atîrnau greu cîteva bucoavne cu scoarţe de lemn şi încheietori de piele.

Se opri în pragul micii locuinţe de la capătul de sus al uliţei, de unde începea costişea repede cu lunca-i de pini. Niţel încurcat zise fratelui mai mic, Bartolomeu, aplecat cu barba tăiată italieneşte asupra unui vas de aramă:

— Nu ştiu cînd mă-ntorc, acasă. Sînt grăbit! Să nu m-aştepţi nici cu cina...

— Grăbit... Grăbit... bombăni Bartolomeu, aruncînd o privire ascuţită pe urma fratelui mai mare.

Cristof pornise repede la vale, cu mersul hurducat de bolovani, cu ceafa izbită de ceasloavele din glugă.

Bartolomeu ferchezuit ca în fiecare dimineaţă, mînă cu nuiuşa o capră neagră spre tăpşanul din vecinătatea luncii.

„Numai de n-ar sări uluca în cimitir! îşi spuse. Să-mi mai aprind paie-n cap cu paznicul!"

Dar abia intră iar în odăiţa strîmtă, strîmtată şi mai mult de cele două paturi înghesuite cap la cap şi de măsuţa pe care-şi desena Bartolomeu hărţile, că se opri, se lovi cu palma peste frunte şi zise tare:

— A uitat să ia harta! A uitat-o!...

Şi furios, se repezi afară în uliţă, să-şi strige uitucul de frate. Dar Cristof nu se mai zărea. Îl înghiţise întortocheata uliţă care şerpuia prin cetate pînă-n port.

Bartolomeu desenase o hartă nouă pentru genovezul Geronimo del Puerto, neguţător de sclavi negri în Lisabona, bogătaşul umflat ca un burduf, care nu s-ar fi urcat pe o caravelă să-l tai. Cristof uitase harta la care fratele mai mic lucrase cîteva zile! Cu del Puerto fraţii Columb căzuseră la înţelegere după o lungă tocmeală, căci era zgîrcit: doi dubloni de aur, din care neguţătorul de sclavi reţinea din vechea datorie numai unul şi ar mai fi rămas fraţilor în casă încă unul, de cheltuială pe cel puţin cincisprezece zile. Şi Cristof — unde-i erau minţile? — pleacă şi

lasă harta pe masă... Pleacă, grăbit! Ce va spune del Puerto? Îngîmfat şi repezit cum e, s-ar putea să strice înţelegerea cînd va da în port peste Columb fără hartă!

Grăbit!

Bartolomeu,oprit dinaintea mesei, cu capul plecat dintr-un vechi obicei, căci altfel înalt cum era ar fi dat cu ţeasta-n bagdadie, rămase cu ochii lui albaştri, mari, deschişi, asupra hărţii pe care o lucrase de data aceasta în trei culori, spre a încînta pe cumpărător şi a ispiti poate şi pe alţi neguţători din port, pe vreun navigator.

Harta nu înfăţişa întreg pămîntul cunoscut atunci. O asemenea hartă n-ar fi interesat pe nimeni sau poate doar pe cosmograful curţii Behaim, de la care aflase că-şi construia singur un mapamond, un glob. Bartolomeu desenase numai partea de Apus a Mării Mediterane, Sudul Spaniei şi Portugaliei, foarte amănunţit coasta de Apus a Africii, pînă la Fluviul de Aur şi Senegalul — pînă unde putuseră ajunge odinioară caravelele Navigatorului, don Enric, straniul prinţ de la întîia jumătate a veacului. De-atît aveau nevoie navigatorii regeşti şi cei tocmiţi de neguţătorii din Lisabona, de atît şi nu mai mult. Spre Apus, către insulele Madera, Canare, Azore nu se îndrepta mai nimeni, nefiind încă prea rodnice, dar spre Miazăzi către Guineea şi Fluviul de Aur pluteau mai toate vasele! Căci de aci se întorceau — cînd se întorceau! — încărcate cu nisip de aur, cu piperul african, atît de necesar şi preţuit, atît de ieftin faţă de piperul indian, care abia se mai găsea. Ba se întorceau şi cu sclavi negri, vînaţi cu buldogi sau cumpăraţi de la regii africani pe lucruri de nimic: clopoţei, sticle colorate.

„E jalnică îndeletnicirea de cartograf, nu mai încape îndoială" — gîndi Bartolomeu încruntat.

Era grea chiar şi aci la Lisabona, unde se întîlneau acum navigatori genovezi, veneţieni, francezi şi englezi. Numai pentru un dublon-doi de aur pe lună sau

uneori numai pentru cîțiva maravedas de argint — făcea oare să fi părăsit Genova, unde frații Columb își lăsaseră familia și mica lor țesătorie?

Dar cine ar fi putut prevedea că pînă și Lisabona, de unde de o jumătate de veac purcedeau caravelele spre bogățiile Africii, în năzuința lor de a ajunge poate în Indiile cu mirodenii și nestemate, va avea curînd soarta Genovei, soarta Veneției, cărora turcii le tăiaseră drumurile de Miazănoapte, de Răsărit și de Miazăzi, de unde veneau parfumurile, mătăsurile, covoarele și mai cu seamă mirodeniile? Tămîia ajunsese mai scumpă decît greutatea ei în aur, iar vinurile începură a fi îmbălsămate, cu buruieni tari, fără gust, europene.

Nu trecuseră mai mult de douăzeci de ani de la moartea infantelui Enric, care, închis între zidurile de pe capul Sf. Vincențiu, din Algarve, provincia de Miazăzi a Portugaliei, adunase în juru-i pe cosmografii din Baleare și de aiurea, clădise nave noi, se îndatorase. Navigatorii lui, în cercetarea drumului către Indii, în pofida vechilor credințe și învățături, trecuseră iată! înfricoșătorul cap Bojador, ocolindu-i stîncile, descoperiseră Guineea! Dar drumul deschis rămăsese de-atunci, de la moartea acelui dîrz și neabătut infante, necercetat de vreun urmaș.

Genova și Veneția se mulțumesc acum să-și jefuiască una alteia caravelele încărcate cu mărfuri, în loc să se unească spre a deschide măcar una din vechile căi răsăritene spre Indii. Comerțul lor se face acum mai mult cu țările de Miazănoapte, iar mirodeniile atît de gustoase ale Răsăritului trebuie să le plătească în aur greu, la prețuri înzecite — adăugînd pe deasupra și grase, prea grase bacșișuri vameșilor musulmani de pe coasta Siriei, Mării Negre, de la Alexandria. De aceea navele se îndreaptă tot mai rar spre Răsăritul Mediteranei, de aceea hărțile cu acea parte a lumii nu mai au nici o căutare, de aceea Bartolomeu Columb a fost ispitit să părăsească Genova,

să-şi caute adăpost şi hrană în Portugalia, ţara navigatorilor cutezători ai infantelui Enric.

Bartolomeu, plin de aceste gînduri, clătină încet capul şi lăsă pumnul greu pe harta uitată.

— Da, da... şopti el cu amărăciune. A fost un ceas nenorocos! Familia aşteaptă zadarnic acasă ajutorul nostru, al lui Cristof şi al meu... Şi azi, la bătrîneţe, ei trebuie să mai bată postavul la războiul de lemn, să se ciorovăiască, duşi uneori la judecată de neguţători, pentru lînă, vopseluri, bani neînapoiaţi la timp...

Bartolomeu fu atît de copleşit, că nu băgă de seamă tăcerea care se lăsase deodată asupra întregului oraş — neobişnuita absenţă a zvonului de clopote în această Vineri a Patimilor.

Ceas nenorocos! Da, da, plecarea din Genova se făcuse într-o zodie neprielnică...

Cine ar fi putut prevedea că nu va duce nimeni mai departe străduinţele infantelui Enric? Regele Alfons e dornic de bunuri şi măriri mai apropiate. Se amestecă în treburile cam încurcate ale Castiliei învecinate, spre a şi-o însuşi. O căsătorie, neîmplinită totuşi cu urmaşa la tronul Castiliei, căreia în derîdere i se spunea Beltraneja, adică fiica nobilului Beltran şi nu a răposatului rege Enric, trebuia să-l facă moştenitorul drept al tronului Castiliei! Dar adevărata moştenitoare, aleasă a cortesurilor şi oraşelor, Isabela cea bălaie, unindu-se cu regele Aragonului prin căsătorie şi interese, izbuti să înfrîngă uneltirile unora din nobili şi să alunge pe hulpavul rege portughez. Alfons amărît fugi în Franţa, unde crezu că va dobîndi ajutor, de-aci, vru să plece în pelerinaj la Ierusalim, se răzgîndi şi-şi reluă tronul. Cu un asemenea rege, în care sălăşluia un asemenea suflet, cine în Portugalia să fi preluat moştenirea infantelui Enric?...

Dar oricum! Oricum! Cîteva caravele portugheze tot mai cercetau coastele continentului de la Miazăzi, Africa misterioasă. În gura fluviului Tago, în por-

tul Lisabonei se întîlneau acum, ca la un punct de pornire, navigatori, negustători, caravele, din toate părțile Europei. Poate că mai era o nădejde !... Poate că nu era totul pierdut ! Iar Bartolomeu, cu răbdare și credință, să nu înceteze de a desena hărți, de a ține legătura cu oamenii din Lisabona, în mîinile cărora se aflau poate firele viitorului, ale unui viitor de glorie și belșug. Timpul trecea oricum — va trece și acest timp neprielnic...

Dar cum de a uitat Cristof harta acelui îngîmfat de Puerto ?

Grăbit ! Grăbit ! Totdeauna a fost Cristof prea grăbit !...

Bartolomeu ieși în curticică. Își tăie cîteva surcele și ramuri mai groase de pin uscat și intră apoi în odaie să pregătească ceva pentru masa de prînz — căci Bartolomeu era nu numai cartograf, ci și gospodina sărăciei fraților Columb.

Amintirile parcă-i mai potoleau ciuda împotriva lui Cristof, îi readuceau în minte înfățișarea nobilă, înaltă și puternică a fratelui mai mare, pe care nu-l înțelegea totdeauna, dar pe care-l iubea și în care presimțea o tainică forță, menită poate să salte dintr-o dată din lipsuri pe cea mai înaltă treaptă a vieții, pe el, Cristof, pe fratele-i mai mic Bartolomeu, poate întreaga lor seminție. De ce nu ?

Grăbit fusese Cristof de copil, cînd cu fața-i roșcovană, îmbujorată, cu pletele pe umăr, se strecura din atelierul părintesc și nu mai știa nimeni de el zile întregi. Se întorcea ostenit, istovit, cu o desagă plină de pești, cu ochii mari, albaștri, în care rămăsese parcă tot cerul mării. Ajutase pe corăbii la mînuirea pînzelor, plutise cu pescarii din Genova, departe, dincolo de coastele Sardiniei...

— Postăvar ești tu, sau tîlhar de mare ? îl certa cu blajinătate mama, seara, în vreme ce bătrînul Columb cu cei trei feciori și fiica adăstau în jurul mesei să se prăjească peștii, iar pîinea aburea încă pe talerul de lemn.

— Pescar ! Pescar !... rîdeau fraţii de Cristof.

— Nu rîdeţi ! îi certa bătrînul.

Şi întinzînd braţul ca un fel de sceptru, el rostea domol, bine accentuat, cu o mîndrie crescută din umilirile de fiecare zi :

— Cristof nu e pescar, precum văd că n-are tragere de inimă să rămîie între noi postăvar. Eu cred că sălăşluieşte în el vreunul din strămoşii noştri, căpitani pe plaiurile Lombardiei !

Bătrînul Columb pomenea adesea de seminţiile bălane şi roşcovane scoborîte din munţii de la Miazănoapte ai Alpilor, în vremurile de demult. Tot din ele se trag cei doi amirali Columb — spunea — veri de-ai lui, care au străbătut mările pînă-n Crimeia şi au băgat spaima în sarazini. Unul, numai cu un braţ şi numai cu un ochi, tot mai pîndea şi atunci pe mări, amestecat în certurile dintre domnitorii din Sudul Franciei şi cei din Sudul Italiei.

Mama aducea pe tăblie de aramă peştii fripţi pe care presăra cimbru. Îşi certa bărbatul cu glasul ei gros şi totuşi atît de blajin, ca un flaut sau un corn de pădure :

— Domenico, de ce vîri în capul copilului astfel de închipuiri ? Toţi copiii pescuiesc bucuroşi ! Le place mai mult în barca plutitoare sub soare, sub nori sau sub lună decît la războiul de ţesut, în încăperile astea mici, întunecoase şi înăbuşite... Postăvar se face şi Cristof, ascultă-mă ce-ţi spun eu ! Numai să crească el ceva mai mărişor !... Şi, la peşte, măi copii, mai lăsaţi vorba, să nu vi se oprească un oscior în gît !

— Astfel de închipuiri ? izbucnea în derîdere bătrînul, preanecăjitul şi amărîtul Domenico, bucuros de a se putea mîndri cu spiţa-i glorioasă, dacă nu se putea înfăţişa nici măcar ca un datornic de cuvînt. Astfel de închipuri ?...

Şi amintea — a cîta oară ? — soţiei, că ei, Columbii, au neamuri în Piemont, în Plesantino, care încă îşi mai văruiesc cu albastru pereţii dinafară ai ca-

selor, pe care zugrăvesc semnul heraldic al spiței lor, trei hulubi de argint sub cîntarul dreptății, sprijiniți de deviza : *Fides, spes, caritas.*

— Hei, Fontanarosa ! Suzana Fontanarosa ! Scumpa mea soție ! Neamul Fontanarosa din care te tragi nici nu știe că a intrat într-o seminție străveche de căpitani lombarzi, și tu ești astfel, fără să-ți dai seama, o zămislitoare de amirali !...

Bătrînul rîdea apoi cu atîta poftă de acest adevăr glumeț, că-l înneca tusea și sughițul, de trebuia uneori să plece de la masă.

Și numai din pricina grabei, Cristof n-a fost ca ceilalți frați, ca părintele lui, un bun postăvar. Căci nu împlinise paisprezece ani și nu l-a mai văzut nimeni din ai casei. Nu pescar, matelot dorea să fie, să i se deschidă în fiecare dimineață dinaintea ochilor alte zări, să adaste cu inima zvîcnind sub zale laolaltă cu ceilalți mateloți caravela străină, pentru o norocoasă și fericită piraterie. Și acum, pe zile de ploaie, Cristof cam șchiopăta și gemea — semnele unei răni din cine știe ce luptă pe mare.

Nu tot din grabă era să-și piardă viața la douăzeci și doi de ani, cînd pe vasul genovez, care se îndrepta cu o încărcătură spre Lisabona, s-au pomenit marinarii Liguriei pînditi de o caravelă franceză ?... Lupta a fost grea, din zori și pînă în seară, aruncînd unii împotriva altora torțe de rășină aprinsă, căci din pricina furtunii nici ghiulelele bombardelor, nici săgețile arbaletelor nu-și mai atingeau ținta — pînă cînd nerăbdătorul Columb, dimpreună cu tovarășii lui, manevrară vreo două pînze și prinseră cu scoabe ascuțite de fier vasul lor de vasul dușman — să dea lupta piept la piept. Dar vasele între timp luaseră foc și nimeni nu le mai putu desprinde. Părăsind încărcătura, amenințați de aceeași moarte, se aruncară toți în valuri. Și pieriră mai toți. Columb, căruia norocul sau nenorocul — cum spunea uneori în ceasuri de nerăbdare — i-a trimis o bîrnă în brațe, s-a agățat

și a mînat-o spre țărmul Portugaliei din vecinătate. De-aci, cu ajutorul localnicilor, totdeauna milоși cu naufragiații, ajunse la Lisabona, unde găsi îndată pe fratele mai mic, Bartolomeu, fugit și el din Genova, harnic și priceput cartograf, cunoscut de toți navigatorii și negustorii portului.

Și ce tînăr cutează a se însura, mai înainte de a-și fi găsit o bună și fructuoasă îndeletnicire, pentru întreținerea familiei?... Cum a ajuns la Lisabona, Cristof, dus pesemne tot de demonul grabei care sălășluia în el, flăcău chipeș, se lăsă prins — unde? — în chiar cuprinsul mănăstirii fetelor de neam bun — de cine? de graiurile îndrăgostite deodată ale fiicei lui Perestrello, căpitan între căpitanii infantelui Enric, de la care primise în dar insula Porto-Santo, nu departe de Madera.

Cristof se însoară! Se însoară pe loc!... Noroc că mama fetei — văduva Perestrello — a adunat în casa ei pe neghiobii de însurăței...

S-ar putea spune, dacă ne gîndim bine — își urmează firul amintirilor bunul Bartolomeu, tocînd repede ceapa și morcovii pentru supa de pește — că această grabnică însurătoare n-a fost din partea lui Cristof, chiar fără rost... Ieșit acum din starea de vagabondaj și linge-blide, de vînzător ambulant în căutare de clienți, Cristof, ca ginere al lui Perestrello, fu primit în casele cîtorva negustători și putu să-și reia viața pe mare, după care nu încetase de a jindui.

Și astfel i se dădu pe mînă o corabie mică, dar cu fundul lat, o *urca* portugheză și cîțiva mateloți... Cristof Columb purcese în grabă și el pe calea deschisă de navigatorii infantelui Enric, spre țărmurile cu surprize și pericole ale Africii. Dar mai mult decît o încărcătură-două de sclavi negri nu putu aduce. Mai bănoasă păru călătoria la Madera unde, cu banii și din însărcinarea lui Centurione, negustător genovez și el, un bețiv și un mîncău, Cristof cumpără o mare cătime de zahăr, din trestiile care începură a fi în-

grijite și lucrate de noii sclavi. Ce s-a întîmplat după aceea nu știe bine nimeni — nici măcar bietul Cristof, care în locul unui cîștig se pomeni vîrît într-un proces, de unde trebuia să ajungă drept sub biciul zbirilor, în văzul lumii, în piața mare din Lisabona. Dar abia scăpat din această năpastă — mari sînt minunile tale, Doamne... gîndește Bartolomeu, făcîndu-și cruce și mai aruncînd o uscătură în cuptor — că repezitul Cristof pornește pe o caravelă tocmai spre „ultima Tule", cea mai depărtată insulă cunoscută din marea de Miazănoapte — spre Islanda !... Și cu ce cîștig ? *Niciunul !...* Cristof, seara, la cină, a băiguit o dată că această călătorie nebunească i-ar fi fost de mare folos : că ar fi băgat de seamă ce nepotrivit socoteau piloții gradele, distanțele și că ar fi aflat de unele drumuri negustorești, printre ghețuri, pînă la un țărm departe, spre Apus, de unde navigatorii se întorceau cu tot felul de piei scumpe și de pește mare...

Cu astfel de năzdrăvănii și povești copilărești își umplea mintea și-și risipea viața acest prea grăbit, acest zănatic de Cristof, pînă cînd soacra își trimise ginerele și fata, pe cale de a naște, la Porto-Santo, insula guvernată de alt ginere al lui Perestrello. Porto-Santo !... Insula pustietății !...

Și Bartolomeu rîde singur...

Bieții locuitori ai insulei își duc zilele de azi pe mîine pe urmele unor capre și oi cu o carne amară la gust, din pricina unei buruieni păscută de nevoie. Grînele ar crește, de bună-seamă, ar crește și legumele — dar cine mai cutează să muncească pămîntul negru, ca de lavă ? Căci insula, din ziua în care navigatorul Perestrello avuse nesăbuitul gînd să o cultive, adusese cu el și cîteva perechi de iepuri — de atunci iepurii au împănat coclaurii, văile, munții, pădurile și stîrpesc, văzînd cu ochii, toată vegetația. Porto-Santo ! Insula iepurilor ! De-ar fi avut Perestrello gîndul tovarășilor care primiseră în dar

de la infantele Enric insula Madera! Neştiind ce să facă în acele uriaşe, nesfîrşite păduri prin care abia puteau pătrunde, noii veniţi le-au dat foc. Şi au ars codrii şapte ani, lăsînd în loc o insulă de cenuşă, bătută de valurile sărate ale Oceanului. Dar urmaşii veniţi de pe continent — isteţii! — au sădit în cenuşa hrănitoare trestie de zahăr şi viţă de vie, de nu se află acum nicăieri zahăr mai dulce, vin mai gustos şi mai tare ca-n Madera!

Şi pe neaşteptate — grăbit ca totdeauna! — Cristof se iveşte iar la Lisabona, fără soţie, fără micul Diego, noul născut. Duce cu el pretutindeni şi doarme cu ele la căpătîi un teanc de cărţi, hărţi şi însemnări — cică ale fostului navigator Perestrello. Ce e în mintea lui Cristof acum, cine poate şti? Parcă nu-l mai interesează nici vînzarea evangheliilor celor noi, nu scrise cu mîna, ci tipărite, pe care i le-a adus un călător din ţările germanice, iar de copierea cărţilor lui Aristot, atît de căutate de unii canonici, nici nu vrea să mai ştie. Nu pomeneşte nimic din ce-l mistuie lăuntric. Vorbeşte singur — uneori. Alteori rîde, de parcă ar fi luat din sfinţi, sau se încruntă şi strînge pumnii, de parcă ar adăsta un diavol nevăzut, căruia să i se arunce în piept. Sare de pe scăunelul de lîngă cuptor, unde a privit jarul stingîndu-se, şi cu capul dat pe spate, cu ochii ţintă spre bagdadie, înjură italieneşte, scrîşnind.

Ce se va fi întîmplat la Porto-Santo?... Să-şi fi încărcat sufletul cu viaţa cuiva?... Să fi omorît şi să fi fugit?...

De ce şi-a lăsat soţia şi copilul departe, la mica vie a soacrei din Estramadura, în vecinătatea mănăstirii Evora?

Bartolomeu, încărcat de atîtea întrebări, cărora nu le poate da nici un răspuns, se ridică deodată şi el de pe scăunelul din faţa cuptorului. La timp — căci fiertura, a cărei spumă nu fusese îndepărtată, acum da în foc.

Rămase uimit apoi uluit, cu lingura de lemn în aer ; nu se mai auzeau clopotele — clopotele cu acorduri prelungi, adînci, din Vinerea Patimilor!

Ce se mai întîmpla şi în această îndrăcită Lisabona ?...

NOUL REGE TAIE CAPETE

Cristof coborî în port aproape în fugă şi abia îşi trăgea sufletul. Dar nu mai avu nevoie să se întrebească de mulţimea pestriţă a negustorilor, hamalilor, mateloţilor, a bătrînelor maure care aţineau drumul oricui, oferind buruieni mirositoare în cutiuţe de lemn, clondire de parfumuri tari pe oricît de puţin, un soldos de aramă.

Nici nările-i subţiri nu mai fură izbite de mirosul obişnuit de cuişoare, care bătea toate celelalte mirodenii, de fumul albăstrui al ospătăriilor mărunte, în care ziua şi noaptea se frigeau hălci de berbeci, cu mirosul greu al osînzei încinse. Şi de ce, unde pierise larma voioasă a mulţimii mateloţilor, strigătele negustorilor, certurile zgomotoase, chiotele unor cheflii în jurul butoiaşelor desfundate în faţa ospătăriilor, sunetele adînci ale ghitarelor, întovărăşite de cîte un glas de cîntăreaţă plîngătoare şi nazală ? Portul era pustiu, încremenit. Caravelele se temeau parcă a se mai legăna pe valurile care veneau tot mai istovite din gura largă a fluviului. În acea linişte şi singurătate, Columb fu izbit pentru întîia oară de vastitatea portului, care din pricina mulţimii înghesuite i se păruse totdeauna cam strîmt — şi nu mai recunoscu locurile de acostare, ulicioarele alcătuite de şirul dughenelor de lemn, care piereau şi se iveau la loc, după anotimp, după nevoi şi după norocul negustorului.

Columb avea aci întîlnire cu ebreul Iosif, folosit de curte mai mult pentru tainicile-i ştiinţe talmudice.

Dar era ebreul și un ajutor al astrologului care umbla prin castel în halat de mătase galbenă, zugrăvit cu lună și stele de argint, calculînd amîndoi și verificînd prezicerile după mersul planetelor. Trebuia Columb să-i dea un Aristot, copiat cu slovă curat curgătoare după un text mănăstiresc — de care ebreul Iosif de mult ducea lipsă. Și trebuia mai cu seamă Columb să-i vorbească iar de gîndul călătoriei spre Apus, pe unde mai curînd se putea nimeri în Indii și dacă nu cumva ar putea ajunge dinaintea regelui Alfons, sau a-i înmîna măcar, în vreun fel oarecare, cererea audienței — prin ebreul Iosif de-a dreptul.

Nu era ebreul Iosif persoana cea mai însemnată sau cu cine știe ce trecere pe lîngă rege, dar persoana cea mai potrivită era, nu mai încăpea îndoială!... Mai stătuseră de vorbă, cînd îi arătase ebreului o evanghelie *tipărită,* nu copiată, în felul cărților neamțului Behaim, adusă de un călugăr saxon, din Colonia? Din Nürnberg? Cine știa bine anume de unde. Despre o călătorie pe Ocean, drept înainte, către Apus, mai tăinuiseră de cîteva ori de mult, înainte de plecarea lui Columb la Porto-Santo. Ebreul Iosif o ținea morțiș cu măsurătorile de grade, în lung și-n lat, ale pămîntului și dintre cifre nu l-a putut smulge Columb nici o clipă. Erau bune, nu mai încăpea îndoială, foarte bune algebra și geometriile lui, și de bună seamă că tabelele de declinare a soarelui în jurul globului puteau fi de mare folos navigatorilor pe viitor. Și nici ciudata lui încercare de a înjgheba un astrolab mai precis nu era de disprețuit...

Unde să-l caute acum pe ebreul Iosif?

Călăreți mauri, cu iataganele scoase, în halate negre acoperite de fireturi, cu turbane albe, scoborau costișea dinspre cetățuia regală, un pîlc pe un țărm, alt pîlc pe celălalt țărm al fluviului, înaintînd către Ocean...

Fusese orașul cuprins iar de musulmani ?... Nu se putea crede ! De aproape o jumătate de veac, arabii nu se mai clintiseră din Maroc. Călăreții luau în stăpînire portul, în întregime.

Cuprins de o teamă neașteptată, mai mult din pricina minții înmărmurite în neînțelegeri decît de neobișnuitele întîmplări din juru-i, Columb se trase repede într-una din ulicioare, o rupse la fugă, apoi se opri o clipă și intră în cea dintîi ospătărie, unde i se păru că aude zvon de glasuri.

Cîțiva marinari bretoni, roșii ca și cărămida arsă, grași ca niște boi nepuși la jug, priviră cu ochi mari la noul venit, a cărui înfățișare de călugăr în alte împrejurări ar fi dezlănțuit un șuvoi de rîsete, batjocuri și glume.

Ospătarul oacheș ca fundul ceaunului, cu un ochi acoperit de albeață, lămuri pe noul venit, arătînd cuptorul stins, de pereții căruia atîrnau doi berbeci de curînd jupuiți, ale căror piei sîngerînde mai zăceau morfolite jos, pe podeaua de lut.

Spre ziuă murise regele Alfons, așa precum prezisese medicul Rodrigo, iar noul rege Joao, feciorul, își chemase numaidecît din grajduri, unde cică aveau numai grija unor iepe și armăsari din Arabia, vizitiii și călăreții musulmani, garda lui tainică și ocupară toate intrările cetățuii. Veniți de Paști cu daruri din provinciile pe care le stăpîneau cu strășnicie, nepoții răposatului, verii infantelui Joao, ducele de Braganza și episcopul de Evora, amîndoi în zale de cavaleri și mantale de catifea albastră, fură numaidecît tăiați de noul rege, cu scurtul lui iatagan. Mai înainte trimisese ștafete în toată țara, după sfatul medicului Rodrigo, să poftească numaidecît de sfintele sărbători nobilii toți din castelele, cetățuile și mănăstirile lor, din Tras os Montes de la Miazănoapte, pînă-n Algarve, din Miazăzi.

Un fior trecu prin inima lui Columb și o nouă speranță !... Spre uimirea celor din jur, surîse. O lumină ciudată izbucni parcă din chipu-i cu pometii

rotunzi şi pletele-i roşcovane sclipiră în cîteva raze ale soarelui primăvăratic. Clătină cu umerii lui largi gluga încărcată de tomuri şi făptura-i 'naltă ca a unui tînăr cedru, crescu parcă şi mai naltă. Ceru o pulpă crudă de berbec, o bărdacă de vin de Madera, le plăti repede — şi nu dispreţui nici cutioara cu buruieni mirositoare pe care i-o întinse una din copilele maure, pe care le zări ridicîndu-se deodată dinapoia cuptorului, privindu-l cu ochi mari, ca nişte ferestre deschise deasupra zaimfului de pe faţă. Le cumpără şi gutuile, naramzele scoase repede din sîn, pe care după ce le mirosi cu poftă, le vîrî pe toate în glugă.

Plecă repede, cercetat din urmă cu uimire de mateloţii străini.

In aceeaşi seară, fraţii Columb, în vreme ce luau cina la lumina opaiţului de untdelemn, se pomeniră cu ebreul Iosif gîfîind de urcuşul colinei şi graba mersului, cu rînjetul dinţilor lui mici şi gălbui. Din bucatele necurate ale prietenilor creştini nu se atinse, dar supse o naramză şi sorbi de cîteva ori dintr-o cană de vin.

Venea după Aristot. Il răsfoi cu nerăbdare, cu mulţumire, şi-l vîrî numaidecît în buzunarul dinăuntru al îmbrăcămintei lui prea largi pentru măruntul, subţirele-i trup. Apoi arătînd cu degetul lung, tremurător, la hîrtia întinsă pe masa de sub fereastră, zise încet:

— Meştere Bartolomeu, ai desenat aici în mijlocul Oceanului şi insula Sfîntului Brandan şi insula Celor Şapte Cetăţi, şi insula Mîinii-lui-Satan, Satanaxio. Le-ai văzut dumneata? Le-a văzut cineva?

Bartolomeu, jignit, se ridică de la cină şi, aplecat să nu-şi lovească ţeasta de bagdadie, răspunse cu vocea-i groasă de uriaş, arătînd şi el harta:

— Se poate o hartă a Oceanului fără ele?... Cine ar mai cumpăra-o?...

— Asta aşa e, făcu ebreul Iosif şi se aşeză pe lădiţa de lîngă uşă. Sînt şase ani de cînd, din po-

runca răposatului rege, am scris documentul după care Fernando Talles dobîndește dreptul de a stăpîni toate insulele Oceanului, pe care le va descoperi. Ne-am bucurat toți cosmografii din cetățuie de această cutezanță a lui Fernando Talles, că vom avea în sfîrșit o hartă a Oceanului bine dovedită. Dumneavoastră ați mai auzit ceva de Fernando Talles? Nici eu.

Și trupul ebreului Iosif fu scuturat de un rîs sec, sacadat ca un sughiț frenetic, încît și cocoașa-i nefirească, din pricina încovoierii, se destinse și o clipă pieri. Rîse multă vreme, abia trăgînd șuierat aerul prin nările-i strîmte, oprit de umflătura din mijloc a nasului adus, care atîrna greu în chipu-i prelung ca de mînz. Apoi își șterse cu mîneca pleoapele roșiatice, umezite de lacrimile rîsului.

— La Porto-Santo — zise Cristof foarte liniștit — am întîlnit și eu un dulgher cam bețiv, căci nu l-am văzut niciodată treaz, care spunea că pleca de obicei pe vremea asta pe Ocean departe spre Apus, și totdeauna i se năzărea înainte un țărm larg, o insulă care cuprindea toată zarea. Da oricît ar fi lăsat barca lui cu pînze dusă de vînt spre Apus, țărmul se muta și el tot mai departe, de parcă fugea, încît nu l-a putut ajunge niciodată.

— Îl auzi? făcu Bartolomeu către ebreul Iosif, arătînd cu bărbia pe Cristof și tăind felii, felii, o gutuie rumenă. Rîde de dulgherul din Porto-Santo, dar nici el nu gîndește altfel! Spune-i să-și ia nădejdea! Să se îmbarce mai bine pe o caravelă și să purceadă spre Guineea, unde s-au găsit nisipuri de aur și piper bun de Africa. Merg și eu! Da, da, spre Africa merg și eu!

— Crezi, meștere Iosif, că vom face cu noul rege o ispravă? Îmi cunoști planurile! zise Cristof ridicîndu-se deodată. Crezi?... Nu-mi trebuie decît două-trei caravele, hrană și muniții pe un an. Atît! Și vă aduc de pe Ocean o hartă adevărată — și drumul deschis către Indii!...

Ebreul Iosif își scoase tichia de blană roșcată de vulpe, își scărpină chelia care-i cucerise pînă după urechi capul cu plete cărunte și răspunse domol, privind cu ochi măriți drept înainte, de parcă vorbea numai cu sine:

— Da, da, cu Joao cred că se poate face treabă!... Nu-i place să stea cu mîinile-n sîn și nici să rămîie mai prejos decît Isabela de Castilia și Ferdinand de Aragon, uniți să alunge pe mauri din Granada, să domnească peste toate Spaniile. Da, da!... Joao nu suferă de foame niciodată, că e subțire ca un țipar, doar de ambiție și de necaz suferă! Nimeni nu știa de garda lui tainică de musulmani, puși la caii arăbești, de ochii lumii și ai răposatului rege. A aflat și de isprava Isabelei, care a luat înapoi de la nobili tot ce jefuiseră și primiseră cică în dar de la nevolnicul acela de Enric — căruia îi curgeau balele în barba rară, gălbuie — castelele și moșiile. Iar cu două tunuri aduse din Italia a pus la pămînt toate cetățuile care nu se supuneau. „Haha!" a rîs și a răcnit Joao, cînd a aflat de isprava reginei de Castilia! „Straşnică muiere!... Și pe una ca ea socotea s-o înlăture taica. Haha! Taica tocmai trăgea să moară"...

Ebreul Iosif mușcă furios din gutuie, apoi mestecă repede, cu cerul gurii atîțat de acreala cea dulce și aromată.

— Da, da, cu Joao se poate face treabă!... Cînd au sosit nobilii cu suita, cei de arme și cei de odăjdii, că la moșiile, în orașele și cetățile lor stăpînesc la fel, regele Joao din balcon le-a urat bun venit și i-a rugat să urce fără suită, fără armuri — pregătiți numai pentru petreceri. Din cetatea regească fugiseră toți, după uciderea verilor; fugise episcopul Diego de Ortis, ba și doctorul Rodrigo... Doi paji, galbeni ca ceara, sunau din trîmbițele de argint tot felul de cîntece, la intrare, să creadă noii veniți că era înăuntru mare zaiafet.

Ebreul Iosif tăcu deodată. Mîinile îi tremurau.

— Eu n-am fugit! urmă cu-n surîs care aducea a

rînjet. Ca să nu spuie: „A fugit și ebreul Iosif, fricos ca toți ai lui...“ În sala tronului unde se afla butucul, nobilii au fost aduși de un maur cu buze groase, unul cîte unul. Doi sclavi negri, cu satîre scurte, retezau capetele. Din odaia învecinată, unde scriu de obicei căci acolo s-au strîns cărțile, pergamentele, tablourile, manuscrisele și hărțile, auzeam în răstimpuri opintirea călăilor: *ha!* și căderea țestei: *zdup!*... Și trompetele de argint de la intrare cu sunetele lor voioase parcă țopăiau în toată cetățuia. Cîți să fi tăiat călăii?... Prea tîrziu mi-a dat în gînd să număr. Dar tot am ajuns pînă la vreo șaizeci...

O sudoare rece broboni fruntea și apoi bărbia prelungă, tremurîndă a povestitorului.

— Zici că se poate face treabă cu regele cel nou, hai, Iosif? stărui Cristof nerăbdător, cu ochii țintă în ochii alburii ai ebreului.

— Și deodată mă auzii strigat!... își urmă el povestirea.

Ebreul Iosif sări de la locul lui, de parcă auzea și acum, aievea, glasul crîncenului domnitor.

— M-am pomenit între leșuri și capete sîngerînde și m-am împiedicat de o manta de catifea, de am crezut că mă trage mortul jos, la el. Regele cu părul negru, zbîrlit ca de furtună, cu mănușile de fier pe coapsele zalelor, cu încălțările ascuțite și ciorapii pînă sus la pulpe mînjite cu sînge, îmi arătă grămada: „Îți place?“ zise. Și rîse. „D-apoi, ticălosule, — strigă deodată la mine apropiindu-se cu ochii ieșiți din cap, — de ce nu mi-ai reamintit la timp de Ferrante, regele de la Neapole, care și-a îmbălsămat și împăiat rubedeniile ucise, după ce le-a cusut capetele la loc, ca să poată benchetui cu ele între lumînări în fiecare seară?“... Treaba asta numai Rodrigo era în stare s-o facă, dar doctorul a fugit și el ca o potîrniche speriată!

Ebreul Iosif tăcu. Înghiți în sec, deși mai ținea între degetele-i lungi gutuia mușcată, se așeză la loc, pe lavița de lîngă ușă.

— De crîncen, văd că e crîncen regele tău! zise repede Cristof.

Şi rîse scurt, puternic, bătînd pe Iosif pe umăr.

— Şi de ce şi-a ucis atîtea feude? întrebă încet Bartolomeu.

— Povestea lumii aşa merge acum, signor Bartolomeu, îl lămuri ebreul Iosif, ridicînd degetul arătător în dreptul nasului. Aşa merge!... Tîrgoveţii, meseriaşii, neguţătorii, ba chiar şi ţărănimea din vii, de pe ogoare şi din păduri, au ei nevoie de o sută de regi care să-i judece, să-i bată cu biciul, să-i jupoaie?... Ba unul din ei întîi îi bătea, pe urmă abia îi judeca asupra neurmării poruncilor lui — şi umbla încins cu biciul. Unul oare n-ajunge în această ţărişoară? Cînd unul din stăpîni taie pe toţi ceilalţi, poporul îi mulţumeşte şi de bucurie dă fuga şi trage clopotele! Cam la fel a făcut şi Isabela de Castilia — şi mi se pare că mai face, cît e ea de muiere! Poartă cizme de oţel şi umblă călare. Toţi feuzii cad dinaintea armăsarului ei alb, iar porţile cetăţilor i se deschid ca de un descîntec... Pentru o ţară jecmănită e prea destul un singur rege.

Şi cu mîna-i lungă mai luă o gutuie de pe policioară, fără a se ridica de pe scăunel.

— Atunci nu crezi c-ar fi bine, — întrebă Cristof către ebreul Iosif, — să mă înfăţişez la cetatea regească de îndată ce s-o spăla podelele de sînge?... I-aş arăta regelui harta asta, scrisă în trei culori de Bartolomeu!

Şi întoarse capul către harta întinsă pe zidul de la căpătîiul patului scund.

Cu ochii micşoraţi, ebreul Iosif cercetă harta de la locul lui.

— N-ar fi rău, signor Cristof, n-ar fi rău... şopti nesigur calculatorul curţii. Dar să mai aşteptăm niţel, să mai aşteptăm...

— De ce să mai aştept? strigă furios Columb, ridicîndu-se de parcă voia să se arunce asupra ebreului, ca asupra cuiva care-i tăia drumul către cetăţuie.

Ebreul Iosif, fără nevoie, își scărpină repede bărbia, trase aer de cîteva ori repede pe nările subțiri, care șuierară și, aplecîndu-se, grăi către cei doi frați:

— Să caut întîi scrisoarea, precum și harta signorului Paolo Toscanelli din Florența, cosmograful și bibliotecarul, trimise acum vreo șase sau șapte ani răposatului rege Alfons. Nu de-a dreptul regelui, ci canonicului Fernamo Martines, prin care răposatul întreba pe cărturarul florentin ce socotea el despre o călătorie drept spre Apus către Marea Beznelor din Ocean? S-ar putea ajunge mai de-a dreptul pe acest drum la mirodeniile și celelalte bogății ale Indiilor? Că un război împotriva musulmanilor de la Marea Neagră și Bosfor, de la Iaffa și Alexandria era mai greu de dus, ba chiar cu neputință cîtă vreme republicile creștine Genova, Pisa, Veneția sînt înduşmănite, atițate, invidioase și se mănîncă între ele mai furioase ca niște țînțari flămînzi.

— Și ce a răspuns florentinul? întrebară în același timp frații Colomb.

— Ce a răspuns, bine nu-mi aduc aminte, — răspunse cu glas slab ebreul Iosif, — că sînt ani de-atunci. Și multe au mai trecut prin capul și peste capul meu. Îmi aduc însă bine aminte că preasfinția sa Martines, să-i fie țărîna ușoară, citind socotelile florentinului a rîs încet dînd din cap — și mi-a spus că el are alte socoteli, întemeiate pe gradele și lungimile lui Antistene, care ar fi mai adevărate... Și după aceea s-a pus scrisoarea lui Toscanelli la arhivă, ca să fie cercetată cu alt prilej, că acum tocmai murise Enric al Castiliei și fusese încoronată la Segovia nepoata regelui, Isabela. Iar răposatul nostru rege, ca să pună mîna pe moștenirea spaniolă, năvăli cu pedestrași și călăreți în provinciile de peste munți. Cine a stat să mai gîndească la scrisoarea, harta și socotelile lui Toscanelli?... Dar dacă dau de aceste documente și le arăt întîi regelui nostru de acum, Înălțimii sale Joao...

Și se opri deodată, cu ochii lui alburii, deschiși mari în văzduh.

După ce ebreul Iosif plecă în noaptea luminată doar de stelele cerului, întîmpinat ici-colo de cîte un slab lătrat de cîine, cei doi frați se priviră îndelung în tăcere.

— Dacă nu mai poți scăpa de gîndul ăsta, — zise Bartolomeu ridicîndu-se și mutîndu-se la masa cu cealaltă hartă, — că nici de nevastă, nici de copil nu-ți mai pasă, eu spun, Cristof că n-ar fi rău să faci o scrisoare latinească învățatului de la Florența...

— Da, da... bombăni Cristof, cu capul în piept. Cred că așa trebuie să fac. S-o mai găsi, nu s-o mai găsi în arhiva regală scrisoarea lui Toscanelli de acum șase-șapte ani — cine poate ști?

Vorbea mai mult pentru sine. Fără a înălța capul, urmă în șoaptă:

— Măcar pentru noul rege al Portugaliei, această scrisoare ar fi o dovadă — și ce dovadă!...

— De bună seamă! De bună seamă! izbucni Bartolomeu, pe care toate aceste sterpe dibuiri ale lui Cristof de mult îl enervau, ca o mîncărime a pielei și a sufletului, nevăzută.

Bartolomeu se culcă.

Cristof, aplecat pe masa de la fereastră, la lumina slabă a opaițului, scrise pe-ndelete pînă la ivirea zorilor o lungă scrisoare bătrînului cosmograf de la Florența, amestecînd pe alocuri, în năvala gîndurilor și furia simțirii lui, frazele latine cu italieneasca sprintenă din Lombardia.

SCRISOAREA DIN FLORENȚA

Abia peste vreo două săptămîni, după ce oamenii noului rege verificară toate vasele din port și mărfurile din magazii, Lisabona își reluă viața obișnuită.

Cristof Columb căută şi el îndelung prilejul de a trimite scrisoarea prin vreun cunoscut care s-ar îmbarca pe una din caravelele gata de plecare spre porturile italieneşti.

De data aceasta împrejurările îi fură mai prielnice decît se aştepta. Plecau spre Genova doi cunoscuţi: neguţătorul Centurione şi Lorenzo Gerardi, mai mult cărturar decît neguţător, cu pletele albite, cu faţa palidă ca de schimnic, căruia fraţii Columb îi erau mult îndatoraţi. Îi găsi într-o mică ospătărie tocmai de la gura Tagelui, de unde se puteau vedea cu de-amănuntul vasele care intrau în port, şi se afla din strigătele mateloţilor de pe punte ce încărcătură aduceau. Centurione nu era în stare să încheie vreo afacere mai serioasă decît la o masă îmbelşugată şi nu semna contractele decît după ce-şi golea bardaca de vin. De altfel el însuşi, chel şi roşu la faţă, scurt în picioare şi umflat în pîntece, avea mai mult înfăţişarea unui butoi.

Se adunaseră în magazii, după moartea regelui Alfons, atîtea mărfuri, că nu mai cumpăra nimeni. Sclavii negri erau mai uşor de „desfăcut": la tăierea pădurilor, la minele din Miazănoapte, la munca ogoarelor, la spargerea pietrelor din munţi şi la căratul lor către tîrguri şi mănăstiri — curînd, curînd se vor ivi cumpărători. Iar de nu, sclavii pot fi îmbarcaţi din nou şi transportaţi în Spania, pe piaţa Sevillei. Nobilii din Andaluzia cu întinsele lor moşii au totdeauna nevoie de sclavi! Mai greu se vindea piperul african, încă nu îndeajuns de cunoscut şi preţuit. Şi Centurione avea cinci magazii pline cu piper african, pe care le oferi lui Lorenzo Gerardi la preţ bun şi cu termenele de plată îndepărtate şi împărţite pe răstimpul a cîtorva ani, deşi de bani nu ducea lipsă bătrînul Lorenzo Gerardi. Dar, dornic pesemne de a mai ieşi dintre cărţile lui — de „Vita Nuova" a lui Dante nu se despărţea niciodată, purtînd volumul de sonete în buzunarul dinăuntru al halatului de lînă albă — voi să mai facă o încercare: să vadă

cum ar putea vinde piperul în Spania prin cunoscuții lui din Sevilla și în Italia. Încît Centurione și Gerardi se-ndreptau spre Genova, să încheie contractul la Banca cea mare, a Sf. Gheorghe, unde Gerardi lăsa o scrisoare de credit cu termenele de plată către Centurione, pe măsura sosirii mărfii celei noi în vreunul din porturile italienești și spaniole.

— O scrisoare, signor Gerardi, vrei să iei și din partea mea?

Gerardi se ridică de la masa lui Centurione, care lupta cu dinții înfipți în niște cotlete sîngerînde de berbec nu îndeajuns de fripte, își strînse mai bine halatul pe trupu-i firav și, cu ochii zîmbitori, privi la tînărul Cristof Columb, a cărui vigoare și tinerețe îi făceau totdeauna plăcere.

— Pentru maica, pentru taica, pentru frații și sora de la Genova?... Mai sînt la Genova? Parcă au plecat să lucreze la războaiele lor pe undeva, prin Liguria!... zise Gerardi cu vocea-i blajină și subțiată, ca de femeie sau de copil întîrziat.

— Nu, nu... făcu repede Cristof, încruntîndu-se și privind în jos.

Apoi, aruncînd ochii în jur, cercetînd dacă nu l-ar auzi cumva și alții, zise mai mult în șoaptă:

— Pentru bătrînul nostru florentin, Paolo Toscanelli...

— Toscanelli?... Dar cine nu-l cunoaște! izbucni cu voioșie bătrînul Gerardi. Mai trăiește, hai? Ce crezi?... adăugă el încet, încruntînd sprîncenele-i rare, albite. Se apropie de nouăzeci de ani, în orice caz sînt sigur că a trecut de optzeci și cinci...

— Trăiește! Trăiește!... îl încredință repede tînărul Cristof, care nu bănuise că geograful și bibliotecarul din Florența ar fi atît de înaintat în vîrstă, în pragul morții nu mai încăpea îndoială, dacă nu și mort de-a binelea.

— Ei, bravo! Știi că-mi face plăcere să mai dau ochii cu bunul nostru Paolo? O să mai aflu de la el ce se petrece în lumea largă! Nu scapă călător, fie el

oriunde ar fi, pe care să nu-l descoasă şi pe care să nu-l lege cu făgăduiala de a-i scrie, de oricît de departe, din Miazănoapte sau din Răsăritul îndepărtat. Ce să-ţi spun ?... Cam uitasem de Toscanelli... Dar cum tot am de gînd să mă abat pe la Florenţa, de unde voi aduce poate încoace, la Lisabona, vreun tînăr pictor şi arhitect... Cînd se schimbă regii, demnitarii, totdeauna e nevoie de noi construcţii, noi tablouri... Aşa e ? Dă scrisoarea încoace ! Ai pecetluit-o ?... Bun !

— Şi banii pe care ţi-i datorăm, eu şi Bartolomeu... vru să se scuze Cristof.

— Ţi-am pomenit eu de datorie ? îl întrerupse Gerardi cu voită asprime şi puse mîna-i albă, slabă, pe mîna tînărului. Poate că în curînd îmi vei face nişte copii după vechi manuscrise latineşti. Dar despre asta mai vorbim noi, cînd mă voi întoarce ! Aştepţi vreun răspuns, anume, din partea lui Toscanelli ?...

— Firește... Da... băigui Cristof.

Şi după ce ură drum bun acestui negustor cu fire de cărturar, plecă repede, mai dezamăgit şi tulburat decît venise. Dacă ar fi avut cîţiva bani, ar fi plecat pe jos pînă la vila de la Evora, la soţie şi copil, să adaste acolo pînă după sărbătorile Crăciunului şi ale Anului Nou, cînd trebuia să revie în Lisabona bunul Lorenzo Gerardi. Îi va mai aduce vreun răspuns ? Va mai găsi în viaţă la Florenţa pe moşneagul de optzeci şi patru de ani ?

Umblă prin Lisabona toată ziua, în nădejdea de a întîlni vreun genovez, vreun client de odinioară, portughez iubitor de cărţi, cărora să le vîndă vreo evanghelie nouă tipărită de curînd în Ţările de Jos pe o presă de lemn, sau măcar să împrumute vreo monetă-două de argint, dacă nu de aur. Şi se pomeni pe la apusul soarelui la porţile de piatră înaltă ale cartierului ebreilor. Stătu de vorbă cu un cerşetor, care-l rugă să împartă cina cu el, o azimă pascală, coaptă fără sare. Şi aflînd cerşetorul pricina abaterii aces-

tui vînzător de cărți, în mintea căruia veghea cel mai îndrăzneț gînd de care auzise vreodată : străbaterea Mării Ocean, drept spre Apus, la țărmul Indiilor — îi vîrî în mînă la despărțire un bănuț de argint.

— Cu împrumut ! Cu împrumut ! șopti cerșetorul clătinîndu-și pletele rare. Cînd te vei înapoia din Indii, ai să-mi înapoiezi acest bănuț înzecit și însutit ! Sînt încredințat !

Toată vara, toamna și iarna anului aceluia a lipsit Cristof din Lisabona. La via de lîngă Evora a cercetat din nou hărțile, cărțile, însemnările lui Perestrello, pe care i le tălmăcea și mama soției, mîndra doamnă Filipo Perestrello, deși era cam bolnavă și nu o mai ajutau vederile.

Cristof se întoarse la Lisabona, înaintea Paștilor anului 1482, hotărît să înmîneze numaidecît ebreului Iosif o scrisoare latinească, frumos ticluită și măgulitor stilizată, pentru ochii regelui Joao — cerînd îngăduința de a-i vorbi despre o călătorie tot atît dacă nu și mai cutezătoare decît ale navigatorilor infantelui Enric. Uitase și de Toscanelli și de Lorenzo Gerardi, năluci ale trecutului, pierite poate pentru totdeauna. Se întemeia numai pe hotărîrea și voința lui, pe cifrele leghelor, pe gradele rotunjimii pămîntului — asupra cărora era gata să stea de vorbă, fără cea mai mică teamă, cu cosmografii, calculatorii, navigatorii și astronomii Înălțimii sale — doctorul Rodrigo, Martin Behaim, ebreul Iosif, toți din junta matematică.

Dar chiar în dimineața Vinerii Patimilor, cînd toate clopotele Lisabonei își trimiteau iar zvonurile melodioase, unele adînci, altele subțiri și zglobii, pînă departe, peste valurile Mării Ocean, se lovi de Lorenzo Gerardi, care se îndrepta spre biserica Tuturor Sfinților, din marginea de Răsărit a cetății.

Bătrînul gîfîia. Își îmbrățișă tînărul prieten, apoi se căută prin buzunare și scoase un sul mare, bine ceruit și întărit cu o curelușă.

— Ieri am picat, Cristof, ieri!... Şi îmi spunea mie inima că trebuie să dau azi de tine, aici la biserica Tuturor Sfinţilor. Ce spui?... Aşa e că ţi-am adus răspunsul? După Paşti însă, neapărat să treci pe la mine. Am pus mîna pe un vraf întreg de manuscrise vechi, şi greceşti, şi latineşti, şi arabe. Să-mi faci cîteva copii frumoase, cu slova ta avîntată şi subţire, ca un zbor de rîndunică. Da?... Şi la preţ, ne-om împăca. Aşa e?... Dar să ne grăbim... Azi cîntă corul fetelor care locuiesc la şcoala mănăstirii!

Cristof rămase uluit. Această scrisoare din Florenţa îi încurca acum toate socotelile şi în loc de a-i fi de ajutor, era parcă o nouă piedică, o nouă întîrziere!...

Urcînd spre biserică, Gerardi urmă:

— Am stat de vorbă vreme îndestulă cu înţeleptul nostru Toscanelli şi era încîntat de scrisoarea ta, de planurile tale. Spunea numai să te grăbeşti. Calea spre Apus, către Indii, e ca şi deschisă. Mare minune dacă nu s-o repezi curînd vreun navigator din Spania, din Veneţia, chiar din Portugalia. Îşi amintea că-i ceruse părerea acum cîţiva ani răposatul nostru rege, şi se mira mult că nu mai primise de-atunci nici o ştire, şi nici regele nu se grăbise a-şi împlini proiectul. Ce se va fi întîmplat în acest timp, aici la Lisabona, cu scrisoarea, cu harta, cu socotelile lui, nu mai ştia — că-i trimisese regelui şi o hartă! „Cu ea, o bună caravelă portugheză — spunea Toscanelli — ajunge drept la porţile de aur ale oraşului Chinsei din Catai, care se învecinează cu Indiile!"

Şi în timp ce în biserica Tuturor Sfinţilor, cu capul plecat şi ochii încruntaţi, Cristof asculta corul fetelor, i se păru că un stol de îngeri coborîseră din albastrul cerului spre a-i dezmierda auzul, a-i îmbălsăma şi potoli sufletul răsculat ca o mare în vijelie. Era bine venită totuşi scrisoarea moşneagului din Florenţa! Ce sprijin fără pereche pentru calculele lui! Ce dovadă fără replică la curtea regelui — dacă

va încerca vreunul din consiliul naval şi astronomic să ridice vreo împotrivire!

— Trec mîine dimineaţă pe la cancelaria dumitale! şopti lui Lorenzo Gerardi în timpul predicii.

Şi fără a mai adăsta alt răspuns, se strecură printre drept-credincioşii îngenuncheaţi şi o rupse la fugă, devale, spre locuinţa din cealaltă parte a Lisabonei.

Citi şi traduse de cîteva ori lui Bartolomeu rîndurile latineşti ale lui Toscanelli — cu slova atît de dreaptă şi abia tremurată pe alocuri, cu duhul neînfrînt şi cutezător, ca al unui tînăr care îşi începe viaţa! Şi moşneagul nu mai era în viaţă de vreo două luni:

„Paulus medic către Cristofor Colombo, sănătate. Am primit ştirea despre nobila ta dorinţă de a pleca spre locurile unde cresc mirodeniile. Ca răspuns la scrisoarea ta, îţi trimit copie după altă scrisoare pe care am trimis-o mai de mult unui prieten de la curtea regelui Portugaliei, drept răspuns la scrisoarea trimisă mie din porunca Înălţimii sale. Alătur de asemenea o hartă de navigaţie, aidoma cu cealaltă, înaintată curţii portugheze. Într-însa vei găsi răspuns deplin la toate întrebările tale..."

Harta lui Toscanelli, pe care cei doi fraţi o cercetară la lumina opaiţului pînă la miezul nopţii, cuprindea într-adevăr pe linii orizontale şi verticale, închipuind rotunjimea pămîntului — toate insulele Mării Ocean, dincolo de care desenase ţărmurile împărăţiei Catai, prelungite în jos cu ţărmurile Indiilor. Şi de rotunjimea pămîntului nici un navigator nu se mai îndoia, dacă văzuse însuşi cum se ridicau şi se scufundau la orizont ţărmurile insulelor, pe măsura apropierii sau despărţirii vasului de ele.

— Ia seama la cifre, Cristofore! La cifre!... striga Bartolomeu, cuprins şi el acum de beţia frenetică a fratelui mai mare. Sînt aidoma cu ale tale?... Aici e totul!...

Şi Cristof citea urmărind cu degetul mîinii stîngi, în vreme ce cu degetele mîinii drepte scria pe o margine a hărţii lui, pentru confruntare şi verificare:

„...De la oraşul Lisabona drept spre Apus am tras 26 de linii, de cîte 250 mile, cuprinzînd astfel aproape o treime din circonferinţa pămîntului — pînă la marele şi strălucitul oraş Chinsei, care se întinde pe 100 de mile sau 25 de leghe...

...De la insula Antilia, căreia i se mai spune insula Celor-Şapte-Cetăţi şi pe care o cunoaşteţi bine, pînă la vestita insulă Chipango[1] *e o distanţă de zece linii despărţitoare, adică 2500 mile...“*

Pînă la ziuă înmulţiră fraţii, stabilind fără putinţă de îndoială depărtările de străbătut — de la Lisabona la Azore sau Canare, de la Canare prin Marea Beznelor pînă-n insula Chipango şi de-aci pînă-n Catai şi Indii. Distanţele cele mici, de la Lisabona la Canare şi Azore, de la Chipango la Catai mai fuseseră străbătute. Dar se putea străbate distanţa de la Canare şi Azore la insula Chipango, lăsînd deoparte furtunile şi alte pericole neprevăzute?...

— Se poate! strigă Cristof.

El străbătuse distanţe mai mari. Ca şi navigatorii infantelui Enric, cu aproape o jumătate de veac mai înainte.

Şi Bartolomeu era acum încredinţat că o bună caravelă, sau o caravelă bine mînuită, putea străbate distanţa drept spre Apus, de la Canare la Chipango. Dar tăcea. Cu o mînă pe marginea mesei, privea cu ochi mari contururile pămînturilor, liniile gradelor trase de mîna moşneagului din Florenţa.

— N-ar fi rău — zise el domol, fără a-şi ridica privirile de pe hartă — să stai de vorbă şi cu geograful Behaim, care e acum în slujba curţii. Am aflat că a construit un glob mare, care n-are pereche, la Nürnberg, în ţara lui, şi că acum lucrează la unul şi mai

[1] Japonia (n. a.)

mare pentru serviciul nautic al curții portugheze. Caută-l mîine pe Behaim...

— Nu mai caut pe nimeni, răspunse scurt fratele mai mare. Mîine dau ebreului Iosif scrisoarea pentru regele Joao!

Și Cristof se întinse pe patul scund, cu fața în sus. Închise ochii.

Se lumina de ziuă.

În curînd adormi.

GENOVA? O AMINTIRE...

În ce tel se vor fi depănat și împletit gîndurile lui destrămate în vise ca un roi de albine de aur — cine poate ști? Nici Cristof, care se trezi pe la amiaz. Dar se pomeni încărcat de altă rîvnă decît în ajun, de altă hotărîre. Nu destăinui nimic lui Bartolomeu, ci cu mantaua pe umăr trecu pragul și zise fratelui care-și pregătea culori noi în ulcele de lut în preajma locuinței:

— Frate, cred că am să lipsesc mai multă vreme. Am ceva de copiat la bătrînul Gerardi. Și-i cunoști obiceiul. Mă va ține la el cîteva zile.

Lorenzo Gerardi își ridicase pe una din colinele Lisabonei, de unde se vedea toată gura largă a Tagelui și cele două porturi, o casă italienească, din granitul munților de Miazănoapte pe dinafară, cu marmură adusă de la Carrara pe dinăuntru. În curticica lăuntrică șopotea neîntrerupt o fîntînă cu zei și zeițe de aramă, cu lei de fier și diferite animale marine, cu ochi de topaze și safire. Încăperile de la etaj erau locuite nu de familia harnicului negustor și cărturar — căci familie n-avea — ci de vrafuri de tomuri și hărți, de condicele de afaceri rînduite pe ani, de mai bine de o jumătate de veac, de contractele și scrisorile clienților și agenților mai din toată lumea cunoscută.

El locuia în două încăperi de jos, împrejmuite pe dinafară cu flori agățătoare aduse din Italia de Miazăzi, cu flori arzînd parcă vara și toamna în culorile lor — ale căror seminţe Lorenzo Gerardi le culegea cu degetele lui în fiecare an, cum începeau ploile de iarnă, și le păstra cu dragoste și smerenie ca pe niște miracole încuiate, gata să se descopere și să grăiască la primăvara viitoare. Iar cutiile de santal cu preţioasele seminţe adăstau pe policioara de la capătul patului între cîteva cărţi de preţ, cu scoarţe de piele străveche.

Fusese slujit pînă acum cîţiva ani de un tînăr adus pe vremuri din împrejurimile Genovei, un fecior blajin cu apucături de fată, căci se pricepea la pregătirea bucatelor și-i plăcea să coasă, să ţeasă și să deretice. Dar harnicul, casnicul Giovanni la șaizeci de ani s-a săvîrșit din viaţă înaintea stăpînului său, cerînd cu limbă de moarte să fie îngropat în cimitirul satului natal din Liguria. Fusese surîzător pînă-n ultima clipă, fericit că murea înaintea lui Gerardi, că soarta nu-l lăsase singur, fără bunul lui stăpîn, pe aceste locuri străine.

De-atunci, Lorenzo Gerardi, intrat în al șaptezecilea an, n-a mai luat alt slujitor — nici măcar din Liguria.

— Bătrînii se simt mai bine singuri, cu amintirile lor... obișnuia să spună. Și nici nu sînt măcar singur !... De cîte ori stau de vorbă cu prietenii, cu fraţii și surorile, cu bunul meu prieten și slujitor Giovanni, ale căror năluci mă-ntîmpină prin toate ungherele casei, grădinei și viei, ori de cîte ori mă gîndesc la ei ! spunea zîmbind.

Toate plăţile mai mari — ce negustător sau prelat, sau curtean nu știa ? — Lorenzo Gerardi le făcea prin Banca din Genova, unde-și avea tot aurul, nestematele, adunate într-o viaţă de neîntreruptă osteneală. Ceea ce cam încurca adesea pe unii clienţi, ba amenința să strice afacerile care nu totdeauna erau zăbavnice. Încît Banca fu nevoită să deschidă su-

cursale, mai mult pentru numeroasele treburi de odinioară ale lui Gerardi, prin cîteva porturi şi oraşe spaniole, Cordova, Sevilla şi cîteva oraşe, porturi portugheze, Aveiro, Lisabona, Coimbra — şi Banca n-avu prilejul să regrete.

— Va să zică tot ai venit! strigă spre Cristof Columb bătrînul cu degetele mînjite de pămînt, căci tocmai se pregătea să-şi pună răsadniţele de legume şi să-şi semene florile agăţătoare.

În halatu-i de lînă albă, cu tichia roşie pe o ureche, părea un prinţ al bisericii, după chef.

— Fii bun, băiatule — îi zise cu blajinătate — treci în bucătărie şi pregăteşte tu prînzul. Eu mă spăl pe mîini şi aduc de sus manuscrisele şi tot ce trebuie pentru scris. Pînă după sfîntul Toma nu cobor în port, am încuiat cancelaria şi am trimis pe secretar la Santarem, la logodnica lui, să petreacă Paştele împreună.

După masa luată în chioşcul din via care prelungea grădina pe partea de Miazăzi a colinei, Cristof la a doua cupă de vin zise deodată, emoţionat de amintirile noi aduse din patrie de bătrînul Lorenzo:

— Signor Gerardi, mărturisesc că nu m-aş fi repezit chiar azi la dumneata, căci puteam începe scrierile după Paşte, dacă n-aş fi chinuit de un gînd nou, ivit pe neaşteptate nu ştiu din ce adîncuri şi de cînd... Ştii că sînt pe cale să plec.

— Ştiu.

— Spre Apus. E calea cea mai dreaptă, cea mai scurtă către Indii.

— Şi ce te împiedică să-ncerci?

— Două-trei caravele înarmate, cîţiva oameni hotărîţi ca şi mine, hrană pe un an.

Bătrînul rîse încet, suci cupa de cristal, în care se juca acum o rază a soarelui primăvăratic, aplecat spre zare. Apoi zise, încreţindu-şi fruntea:

— Cheltuială mare, nu încape îndoială... Un milion, dacă nu chiar un milion jumătate de maravedas...

Apoi ridicînd chipu-i cu liniile fine, de culoarea marmurei șlefuite, zise cu o dîrzenie care-i dezmintea vîrsta :

— Ai chemat vreodată laolaltă pe negustorii cărora te-ai mulțumit să le iei un dublon-doi împrumut ? Să le fi vorbit de planul tău ! Cîștigurile le-ar fi socotit ei singuri, înainte de a le fi cerut să ia parte cu o sumă oarecare, fiecare după puterile lui. Un milion spui ? Ai nevoie de un milion ?

— Poate nici de-atît...

— Ce negustor din port n-ar risca pentru asemenea cîștig o sută de mii de maravedas ?... Cu zece inși ți-ai făcut suma !... Pe vremea mea se risca mult mai mult, pentru cîștig mult mai mic și uneori pentru nici un cîștig, așa, de un gust !

Bătrînul rîse încet și sorbi din cupă.

Dar Cristof, cu bărbia în piept, rămase încruntat. Apoi întinzînd fața spre binevoitorul prieten îi șopti :

— Nu numai de bani e vorba, signor Gerardi, nu numai de bani ! „Bani au și cerșetorii..." se spune pe aici. Drumul pe care-l voi deschide trebuie stăpînit și ținut bine de o putere regească, nu negustorească. De o lege pămîntească — dacă nu și una cerească, măcar binecuvîntată de Papă !

— Asta așa e !

— Ce pot face zece negustători, rămași aici, în urma mea ? Nimic !... Pirați din Miazănoapte, tîlhari din Miazăzi îmi pot tăia calea și pot pune stăpînire pe ea...

— Asta așa e !

— Și eu ?... Eu, signor Gerardi, îmi pun capul în joc pentru ce ?... Desigur pentru cîțiva saci de piper, de cuișoare, pentru cîteva șiraguri de perle, și mai cu seamă pentru cîțiva saci de aur, care de loc nu sînt de disprețuit ! De loc ! Totuși... saci de aur are și mîncăul de Centurione, pe care-ți vine să-l scuipi ca pe o scroafă nefătată bălăcindu-se în smîrc.

Gerardi rîse încet îndelung. Așa e, așa e — niciodată nu-i dăduse în gînd că hulpavul lui tovarăș de

afaceri aduce uneori a scroafă nesăţioasa. Ce ochi de vultur are acest hulub, acest soi nou de Columb! Cum vede!..

— Signor Gerardi, — urmă Cristof, — dacă tot poartă seminţia mea trei porumbei de argint moşteniţi într-o stemă pe care n-o mai recunoaşte nimeni şi dacă tot am fugit din casa părintească cu războaie de ţesut, încerc să nu-mi dau capul pe nimic! Doi amirali Columb au străbătut în lung şi în lat apele Mediteranei, în luptă cu piraţii, ei înşişi piraţi, după obicei şi nevoi. Eu sînt hotărît să străbat Marea Ocean cu beznele ei — numai cu dreptul recunoscut de a fi Amiral. Amiralul Oceanului! Eu — şi urmaşii mei!

Cristof se mută din loc, dădu cu mîna deoparte, cu un gest scurt, cupa lui şi adăugă privind în altă parte:

— Zece neguţători din port nu au căderea de a numi amirali. Nici douăzeci!

— Asta aşa e!... făcu bătrînul înveselit de observaţia lui Columb.

Apoi cu toată seriozitatea:

— Atunci să încercăm să te-mpingem pînă dinaintea regelui Joao... E cam ţîfnos, dar duhovnicul lui, episcopul Diego Ortis, pe care am aflat că nu l-a tăiat încă, îmi e îndatorat, iar doctorul Rodrigo, pe care nu l-ar tăia pentru nimic în lume, îmi e bun prieten. Să-ncercăm, Cristof! Să-ncercăm!... Vrei să-i vorbeşti regelui?... Ai toate documentele şi calculele?

Cristof nu răspunse îndată. Cu faţa şi mai înroşită acum de îndîrjirea de adineauri, cu o dungă adîncă între cele două rotunjimi ale frunţii deasupra sprîncenelor, se ridică şi privi îndelung peste acoperişurile, grădinile, care scoborau către Ocean, pînă la cetăţuia de piatră înnegrită, cu turnuri şi cruci, unde se afla regele. Se întoarse apoi către bătrînul care sorbea ultimele picături ale cupei lui şi zise cu glas muiat:

— Signor Lorenzo!... Signor Lorenzo!... Cît de fericit m-ar fi făcut aceste cuvinte ieri, alaltăieri!...

Dar acum, nu știu bine de ce, de cînd planul meu e gîndit și așternut pe hîrtie în toate amănuntele adevărului lui, privesc spre cetatea regelui ca spre o închisoare. Văd acolo înăuntru un dușman îndîrjit, neînstare de a fi altceva decît un vrăjmaș și un călău. Ce caut eu acolo? Orice i-aș cere mi-ar tăgădui — sau mi-ar făgădui, ca pînă la urmă să mă dea pierzării.

Tăcu o clipă, apoi urmă, cutezînd să puie mîna-i albă pe brațul bătrînului prieten, pe care inima lui îl simțea acum ca pe un tată:

— Signor Lorenzo!... Signor Lorenzo!... Nu crezi c-aș putea îndupleca mai curînd... Senatul Genovei? În oamenii de-acolo, de acasă, am parcă mai multă încredere!... Senatul Genovei e alcătuit din bărbați pricepuți, inteligenți, din care mai toți sînt amestecați în conducerea băncilor, societăților de navigație și al marelui comerț. Drumul spre Indii, tăiat de-a curmezișul Oceanului de-un navigator al Genovei, parcă e ceva mai firesc. Ce zici? Nu crezi?

Aceste cuvinte tulburară deodată pe bătrîn, mai mult decît își putuse închipui Columb. De parcă cineva i-ar fi apucat inima ca într-o gheară, Lorenzo Gerardi tresări, strînse buzele, închise ochii o clipă — spre a-i redeschide încărcați de o spaimă rece. S-ar fi spus că văzuse scheletul morții trecînd cu coasa pe dinaintea lor.

— S-a lăsat răcoare, șopti.

Într-adevăr, soarele asfințea.

Scoborîră în încăperile de jos ale locuinței de granit și marmură, care zumzăiau, în tăcerea adîncă a amurgului, de clopoțeii veseli ai fîntînelor din patio. Prin ferestrele zăbrelite se vedeau gesturile încremenite ale unui Neptun, ale unei Venere cu genunchiul rotund înălțat și sub al cărei călcîi marmurean se prelungea o mică balenă coclită lucind de apă. În căminul înalt, bătrînul aprinse o mînă de găteje uscate sub un mic ceaun atîrnînd de un braț

prelung, în care turnă o carafă de apă proaspătă. Apoi presără un pumn de floare uscată de tei, păstrată într-o pungă de mătase — şi adăstă întîiul clocot. In vremea aceasta, Cristof, care cunoştea bine locuinţa şi obiceiurile stăpînului, aprinse lumînările candelabrului cu încrustaţii arabe.

La măsuţa scundă din mijlocul încăperii, luînd loc amîndoi între perine, pe covorul gros, gustară din pîinea cu miere a cinei şi băură în cesti de porţelan subţire, colorat cu linii şi triunghiuri, din fiertura teiului, aromată şi îndulcită.

Apoi bătrînul zise blajin:

— Să-ţi răspund, Cristof, la ce mi-ai spus adineauri în chioşcul din vie, cu privire la Senatul Genovei, către care gîndeşti să te îndrepţi... Te-ai întrebat vreodată, băiatule, de ce din tinereţe, ce spun? aproape din copilărie, am fugit din Genova şi am căutat adăpost şi hrană, pe una din aceste coline ale Lisabonei? Eu şi atîţi alţii.

Cristof ascultă îndelung-îndelung, pînă după miezul nopţii, tragica poveste a Genovei, frumoasa, atît de frumoasa cupă uriaşe de marmură, pusă parcă de o mînă de zeu la ţărmul mării italice!

Închişi spre Răsărit de o boltă de munţi, întîii locuitori nici nu aveau altă ieşire mai lesnicioasă decît spre mare... Pescuitul bogat îi îndemna la negoţ, iar cruciadele cavalerilor întregului Apus îi găsi cu vase destule pentru a-i purta pe mare pînă la ţărmul creştinătăţii, pe care-l stăpîneau războinice triburi musulmane. In trei veacuri, de şapte ori se scurseră oştile de la Apus la Răsărit, din care puţini luptători se mai întoarseră. Unii căzură, alţii întemeiară cîte-o mică împărăţie prin vechea Eladă, iar genovezii, pe malurile şi apoi mai înăuntrul Asiei Mici, întemeiază depozite de mărfuri, luînd-o cu mult înaintea celorlalţi negustători italieni, cu băncile în Pisa şi în Veneţia. In alte două veacuri, genovezii, care preschimbaseră vechea lor aşezare de pescari în oraş cu palate de marmură, ale căror pivniţe bine

zăbrelite și ferecate gemeau de aur, argint și pietre prețioase, nu mai încăpură pe strîmtul țărm italic. Din seminție în seminție ocupară pe-ncetul, îmbogățindu-le, crescîndu-le cu hărnicia lor negustorească, micile așezări de odinioară, Iaffa, Acro, Tripoli, Cesarea, ba și o parte a Bizanțului cu multele-i cupole de biserici, unde genovezii își zidiră pe-ncetul cartierele lor. Mutară aci nu numai obiceiurile de-acasă, dar și judecătorii, oștirea, căpetenia. În călătoria pe apă de la Genova pînă la strîmtoarea Bosforului îi întîmpina din insulele Chios, Lesbos cîntecele, steagurile și strigătele fraților lor. Asemenea avînt și voioasă înmulțire, asemenea fericire de a trăi, asemenea vîlvătaie și creștere de viață, ca un foc în care suflă forța destinului istoric, nu mai cunoscuse omenirea din vremea fenicienilor și apoi a romanilor. S-ar fi spus că duhul de mult pierit al Romei se iscase iar ca prin minune la Genova, de unde mai mult cu belșugul decît cu sabia pornise la o nouă cucerire și unificare a lumii. Ce depărtare, măre, era de la Bizanț la cetatea Caffa, de pe țărmul Crimeii !... Un avînt al pînzelor și lopeților de cîteva zile și nopți. Și totuși în mai puțin de altă jumătate de veac, neastîmpărații genovezi ajung cu mărfurile lor și cumpără altele, pînă la Kiev și Moscova, ba și mai departe, pînă la Novgorod și spre Apus pînă la porturile germane ale Hanovrei. Și astfel ajunseră în porturile Bretaniei și mai sus, pînă-n Scoția, obiectele făurite din aurul și argintul Caucazului, blănurile bogate ale Nordului și Răsăritului rusesc, cheresteau atît de necesară constructorilor de caravele, grîne și miere de culoarea chihlimbarului.

— Dar negustătorii frați de-ar fi, — urmă bătrînul Gerardi, — precum de mult ai aflat însuți, bunul meu Cristof, nu se împacă între ei și un diavol al zîzaniei îi desparte și-i aține unii împotriva altora. Negustătorii din Pisa și mai cu seamă cei din Veneția au sărit asupra caravelelor genoveze ori de cîte ori au putut, ca niște păgîni, spre a le jefui și dacă nu,

măcar spre a le scufunda. Drumul de la Genova la Caffa, de pe țărmul Crimeii, era lung, prea lung, dar nici piraţii Pisei, nici ai Veneţiei n-au fost în stare a-l tăia şi a-l închide vreodată. A fost epoca de aur a genovezilor ! Epoca de aur !...

Şi în vreme ce bătrînul pregătea o nouă băutură din floarea sunătoarei, nu conteni de a povesti tînărului prieten povestea marei şi frumoasei lor cetăţi.

Nu din Italia, de aiurea, din pustiurile Asiei Centrale se pregătea adierea prevestitoare şi apoi vijelia care avea să mături ca pe un pumn de frunze veştede nu numai aşezările de pe ţărmurile Mediteranei şi Mării Negre, dar şi întreg imperiul bizantin, începînd cu mîndra cetate de pe malurile Bosforului.

Cu ceaşca plină de o licoare cafenie în mîna dreaptă, întinsă către Cristof, bătrînul strigă aşa cum nimeni nu l-ar mai fi crezut în stare :

— Cînd hoardele lui Mahomed al II-lea se pregăteau să sară meterezele cetăţii bizantine, cheia Mării Negre, unde erau caravelele şi luptătorii Genovei ?... Unde cei ai Veneţiei ?... N-au văzut că sabia păgînului asiatic le tăia întîi braţul întins spre Caffa, apoi celelalte braţe întinse către Iaffa şi Alexandria — căile Indiilor cu mătăsuri, perle şi mirodenii ?... Pe unde le rătăceau minţile ?...

Bătrînul, cu mîna tremurîndă, de se revărsară din ceaşcă în farfurioară vălurele cafenii, se aşează iar între perine alături de măsuţa în trei picioare. Apoi, cu glas liniştit, urmă :

— Nu, Cristof !... Niciodată negustătorii nu văd mai departe decît lungul nasului care adulmecă repede cîştigul bănuit. Şi li s-ar fi părut o prostie, ce spun ? o nebunie, să sară împreună, genovezii şi veneţienii, în ajutorul Bizanţului ameninţat. Cetatea a căzut, şi o dată cu ea întreg imperiul comercial la întemeierea căruia s-au străduit, ca la o uriaşă pînză cu mii de fire, îmbinate, generaţiile a cinci veacuri de genovezi, pizani şi veneţieni. Să-ţi mai pomenesc

de tragedia de la Caffa, unde genovezii au fost siliți de ceilalți locuitori să predea cetatea?... Ți-o închipui singur. Turcii au trecut bogata și frumoasa cetate prin foc, pe locuitorii toți prin sabie. Cîți au fost descoperiți mai tîrziu ascunși printre ruine, au fost vînduți pe piețele de sclavi.

Bătrînul Lorenzo Gerardi era încredințat — și sînt de-atunci nu mai mult de vreo patruzeci de ani — că soarta Genovei, soarta Veneției erau pecetluite. Nimic nu se mai putea schimba!... Căile Răsăritului, din Crimeia, din Iaffa, din Alexandria închise negoțului caravelelor din Apus odată pentru totdeauna. Vor trebui oare, pentru un sac de piper, pentru unul de tămîie — ca să nu mai pomenim de covoare, mătăsuri, diamante și celelalte nestemate — să dea înapoi vizirilor, pașalelor, care păzesc acolo vămile, tot aurul, argintul, tot belșugul agonisit de apuseni în răstimpul a o jumătate de mileniu? Aurul și argintul e sîngele comerțului! Se scurge pe nesimțite în hîrdaiele de la Constantinopol, de la Alexandria tot sîngele Europei! N-a băgat de seamă Cristof că cei mai cunoscuți negustători europeni, îndeosebi cei din Genova și din Veneția, au îngălbenit și încep să aibă înfățișarea unor cadavre vii?

— De aceea am fugit din Genova! Mai aveam, mai aveam puțin sînge cald în mine. Și ca mine au fugit și alții — încoace! încoace în Portugalia, de unde porneau caravelele infantelui Enric, pentru descoperirea țărmurilor Africii și a noului drum spre mirodeniile Indiilor. Nu mi-a fost ușor, te rog să crezi. Și am încercat să-mi fac aici, pe această colină, un cămin genovez.

Cristof nu-și băuse ceașca. O ținea în mînă și privea încruntat la licoarea cafenie. Puse ceașca pe măsuță și, aplecîndu-se, zise:

— Nu mă sfătuiești, deci, signor Lorenzo, să mă reped la Genova?

— În ce scop?

— Să cer Senatului trei caravele, cincizeci de oa-

meni și un milion de maravedas. Numai un împrumut. Le aduc în schimb într-un an-doi o hartă cu drumul cel mai scurt spre Indii, și toate bogățiile Indiilor. Ele trebuiau să fie mai de mult ale Genovei, ale părinților, ale fraților noștri!

Bătrînul Lorenzo se întoarse către o feștilă care fumega, o curăță scurt cu două degete fără a o stinge, în timp ce grăia:

— Știi ce-ți vor răspunde? Ca niște năluci ce sînt, care mai roiesc în jurul lăzilor cu aur, cît le-a mai rămas din veacurile trecute și nu sînt în stare să mai lupte pentru noi avuții, îți vor spune că rîvna ta e o închipuire, că vistieria e goală și abia își mai pot înarma caravelele pentru micul comerț cu porturile nu prea depărtate, că au mai plecat acum vreo două sute de ani doi căpitani navigatori, Todisio Daria și Ugolino Vivaldi pe Marea Ocean — și cine i-a mai văzut? N-ai ce căuta la Genova! E o cetate uitată, aproape moartă, mîna darnică a ursitei s-a tras de la ea! Oamenii și-au istovit parcă toată puterea seminției. Cei care au rămas își pierd timpul în tot felul de mici procese, mici manufacturi, mici negustorii între ei, iar cînd trimit o caravelă spre Spania sau Normandia, se cutremură toți de spaimă și speranță, nemaifiind în stare să facă nimic pînă la întoarcerea, înecul sau capturarea ei de către pirați. Crezi că de curînd ziua-n amiaza mare am auzit la Genova de cîteva ori cîntînd și răspunzîndu-și cocoșii?... Ca-n satele, tîrgurile de dincolo de munte, dintre colinele Liguriei... Gospodarii s-au apucat de creșterea orătăniilor! În Genova cîntă cocoșii!

Și rîse trist.

— Atunci să mă reped la...

— Nici Veneția cu dogele prizonier al celor zece consilieri, care-n taină îl amenință cu moartea de-ar încerca să le iasă din voie, nu-ți va vorbi altfel, Cristof. Aici!... Aici, în Lisabona, e locul tău, e soarta ta!... Poate că regele cel nou a moștenit ceva din îndrăzneala și ambiția unchiului său, infantele En-

ric... Poate!... Poate!... Eşti prieten cu ebreul Iosif, mi se pare, nu?...

— Da, îmi cumpără unele cărţi, cîteodată.

— Atunci uşa cetăţuii regale ţi-e pe jumătate deschisă! Şi prietenii mei de-acolo ţi-o vor deschide pe de-a-ntregul!...

DUPĂ O AŞTEPTARE DE DOI ANI

Doi ani l-a ţinut ebreul Iosif cu vorba pe Cristof Columb şi tot nu l-a putut înfăţişa regelui, căruia îi pomenea adesea de tînărul navigator şi cartograf genovez.

Cristof a mai călătorit pe mare între timp, şi-a pierdut soţia, apoi soacra şi a rămas cu Diego pe braţe, un băieţel de trei ani, care fu şi el adus în odăiţa din Lisabona. Bartolomeu deveni astfel şi dădacă.

Regele Joao era preocupat de crescătoriile de armăsari arabi şi de tăierea pădurilor din Miazănoapte, al căror lemn trebuia să se preschimbe în caravele puternice, care să purceadă iar pe drumul deschis de navigatorii infantelui Enric de-a lungul Africii — calea care va duce în Indii. Căpitani de ispravă avea destui, pe Diego Cam, pe fraţii Diaz, Bartolomeu şi Pedro. Iar junta matematică lucra la o îmbunătăţire a astrolabului, care să îngăduie navigatorului cutezător, pierdut în mijlocul Oceanului, să calculeze mai precis înclinarea stelelor, deci depărtările şi direcţiile.

Ce i-ar mai fi putut folosi regelui, genovezul fără slujbă, neguţător ambulant de hîrţoage, dator pe la cunoscuţi şi necunoscuţi, gata să fie înhăţat şi bătut pentru neplata la timp a banilor împrumutaţi?...

Cristof se gîndi să fugă în Spania, unde regina Castiliei şi regele Aragonului, încăieraţi cu maurii îndîrjiţi din Andaluzia, îi vor înfrînge şi-n beţia biruinţei, poate-l vor asculta. Iar pe Bartolomeu, cu o hartă

în culori pe marginile căreia se aflau scrise lămurit toate calculele, să-l trimită la noul rege al Franciei, ba nu! întîi la regele Angliei, mai legat de navigație și de navigatori... Și oricum, la Sevilla sînt destui genovezi, la care, pînă una alta, ar găsi un mic ajutor — și ar scăpa de creditorii din Lisabona.

Cînd — se lovi în port piept în piept cu ebreul Iosif.

Cristof, în care clocotea o minie surdă, în loc de a răspunde cu un surîs la surîsul prietenului, l-ar fi apucat mai curînd de nădragii lungi de curtean și l-ar fi aruncat în Tago, între două caravele care-și legănau alene catargele cu pînzele căzute.

— De azi dimineață te caut! șuieră ebreul pe nările-i subțiri care palpitau de alergătură. Regele a plecat călare cu pajii, zbirii, călăii și cavalerii la Dours, să vadă niște livezi de măslini, lăsate în părăsire, dar cred că se va urca pînă la Braga, în provincia Minho, și la Villa Real, în Tras os Montes, de la frontiera de Miazănoapte, unde s-au închis cîțiva conți și baroni în castelele lor și de patru ani n-au coborît o dată să sărute mîna regelui... Ce spui de una ca asta?...

— Și pe mine de ce mă cauți?... întrebă Cristof, scrîșnit, aproape fără glas, privind de sus în ochii roșiatici ai ebreului, parcă mai pipernicit, mai uscat, mai cocoșat.

— Da, că luat cu vorba, era să uit... I-am vorbit și doctorului Rodrigo de planurile dumitale. Ține să te vadă. Spune-i tot! Spune-i tot!... Dac-o vrea el, vrea și regele! M-auzi?...

Ebreul Iosif o luase înainte și vorbea repede, cu capul întors către Columb care, nu prea încrezător, îl urma cu pași măsurați, ferindu-se de hamalii negri care cărau lăzi grele către chei.

— Am mai auzit de el, răspunse Columb. Ce fel de om e?

Și în drum spre cetățuia regească de pe colina de Miazănoapte, ebreul Iosif îi vorbi fără întrerupere de

ciudatul doctor Rodrigo, în care se pare că regele avea mai multă încredere decît în toți ceilalți sfetnici.

Era un spaniol — nu portughez! — între două vîrste, care se purta însă ca la Roma, unde învățase medicina, în veșminte moi de catifea, fără nici o armură sau altă podoabă pe el, cu mustăți răsucite și cioc de barbă. N-avea nici o încredere în matematici, deși făcea parte din junta matematică, și ebreul Iosif chicoti într-un rîs nestăpînit, ca un behăit de căpriță — matematici despre care spunea că ieși din ele cum ai intrat: fără nici o știință nouă. Ele te ajută numai să te miști cu mai multă ușurință între lucrurile pe care le știai mai dinainte. Dacă nu știm încă pămîntul cît e de mare, bunăoară, la ce ne folosesc toate cifrele arabe și calculul gradelor?... Dar e doctor bun — asta da! El crede că boala trebuie lăsată în pace în trupul omului, ca altă ființă vie — și numai omul trebuie ajutat s-o poarte, că boala se naște, crește, descrește și moare de la sine. Cum ajută el, doctorul, omul bolnav s-o poarte? Foarte simplu: dacă bolnavul e prea gras îl pune numaidecît la post negru cîteva zile și totdeauna o dată cu îmbuibarea piere pe-ncetul și suferința. Dacă e bolnavul slab, îl pune la îngrășat. De obicei bolnavii îngrășați scapă toți de tuse. Numai capul tăiat nu-l mai poate lipi la loc doctorul Rodrigo. Pe cei suferinzi de cufureală îi lecuiește cu zeamă de izmă, iar pe cei încuiați, cu zeamă de ricin, leacuri pe care le-a învățat — spunea — nu la Roma, ci de la o babă din Sicilia. Bătăile prea iuți de inimă le oprește cu altă buruiană, digitalia, iar somnul îl dă cu zeamă de semințe de mac. Durerile de ficat și de rinichi se trag de la niște pietricele adunate și întărite acolo. Apa, de la Castello Bruno, din munte, a văzut că topește orice pietre în șuvoaiele ei — și doctorul Rodrigo dă bolnavului dimineața pe inima goală să bea apă de Castello Bruno. Regele are zece sticle pline sub pat, la căpătîi, că suferea mai înainte de dureri de șale. Spune doctorul Rodrigo uneori că și lepra ar

lecui-o de s-ar lăsa oamenii unşi cu praf de var şi sulf şi ţinuţi în ploaie. Dar se lasă vreunul?

— De ce nu te-a lecuit de roşeaţa pleoapelor? întrebă Columb.

— Asta nu e boală, spune doctorul Rodrigo. Şi dacă nu-mi place culoarea şi nu sufăr usturimea cu care m-am născut, n-am decît să-mi tai pleoapele, crede doctorul Rodrigo. Dar am ajuns!... N-ai nici un stilet la brîu? Nici un iatagan la coapsă? Are să te caute garda!

Doctorul Rodrigo era scund şi cam umflat de grăsime din pricina şederii prea îndelungate între cărţile bibliotecii şi la retortele de pe vatră. Călărea numai la nevoie şi atunci cu multă neplăcere. Cu noul venit, căruia îi surîse numaidecît şi-l pofti să ia loc pe scaunul de lemn sculptat din faţa mesei, unde-şi întrerupse scrisul, doctorul Rodrigo vorbi italieneşte. Columb se simţi îndată mai liniştit, aproape în apele lui. Nu primi să bea din vinul de Madera care scăpăra în carafa luminată de o rază a soarelui.

— Ce fel de navigator eşti, că nu bei? rîse doctorul Rodrigo, dînd repede cu mîna — gest obişnuit — peste mustăţi şi apoi peste barbişon. E una din puţinele plăceri pe mare — şi pe uscat.

— Îmi place mai mult limpezimea minţii, răspunse fără sfială Columb. E o plăcere neîntreruptă.

Doctorul Rodrigo rîse-ncet în guşă. Ebreul Iosif, care nu cunoştea italiana şi nu înţelese nici întrebarea, nici răspunsul, se socoti îndatorat să rîdă şi el.

Columb ceru iertare că venise fără hartă, de teamă să nu piardă preţioasa întîlnire. Doctorul Rodrigo surîse şi răspunse în portugheză, semn că bunăvoinţele începuseră şi începeau luptele adevărului.

— Hărţi am şi eu, cîte vrei... Nu, Iosif, nu te duce în bibliotecă. Rămîi aci. N-avem nevoie de nici o hartă!

Apoi din nou către Columb:

— Eşti cartograf, deci nu e nevoie să-ţi mai spun că tot ce desenăm pe hărţile noastre în Marea Ocean

și gradele pe care le tragem sînt numai închipuiri. Ce e dincolo de Azore nu știe nimeni și cît se-ntind apele pînă la țărmul Asiei de asemenea n-a măsurat nimeni, în afară de geografii greci, care se contrazic. Dar să vedem pe ce te întemeiezi... Ce calcule ai făcut... Pe cine din învățații greci urmezi...

— Signor doctor, — zise cu mîndria-i obișnuită Columb, care nu vru să întrebuințeze de data aceasta nici o formulă de măgulire, — eu nu sînt cărturar, ci navigator. Nu mă pricep în știința grecească, dar știu că unii geografi mai vechi spun că globul pămîntesc e ocupat jumătate de apă, jumătate de uscat, părere greșită de bună-seamă, deoarece nu e de crezut ca Dumnezeu să nu fi lăsat oamenilor mai mult uscat...

Columb se opri. Prinse aruncătura de ochi a doctorului Rodrigo spre ebreul Iosif.

Ebreul Iosif tuși fără nevoie.

— Știu însă, — urmă Columb, — că Marinus din Tyr e tocmai de această părere și el, ceea ce mă bucură mult.

Ebreul Iosif făcu ochi mari. Doctorul Rodrigo mută într-o parte o piatră șlefuită de pe un teanc de documente, după aceea o puse la loc.

— Dacă ai aflat de Marinus din Tyr e bine, zise doctorul privind pe fereastra zăbrelită din dreapta lui Columb. Atunci trebuie să fi aflat și de Ptolemeu, care combate părerea lui Marinus din Tyr, adăugă privind pe Columb drept în ochi.

— De ce n-aș crede că globul e împărțit în 225 grade pămînt și numai 135 grade apă, în loc să cred că din 360 grade ale pămîntului, 177 sînt pămînt și 183 apă? urmă Columb, cu chipul înroșit de o furie abia stăpînită. Ptolemeu s-a mai înșelat odată...

— Cînd? Cînd s-a înșelat Ptolemeu? întrebă repede ebreul Iosif.

— Cînd împiedica pe navigatori să depășească stînca Bojador, amenințînd că la ecuator apa fierbe de atîta căldură, că acolo nu poate fi decît un pustiu

fără viață, iar vasele se vor descheia și vor lua foc. Infantele Enric și-a trimis navigatorii pînă dincolo de ecuator. Și ruda fostei mele soții, Perestrello, a călătorit pînă acolo și stă scris în hărțile lui, pe care le-am citit, că nici apa nu fierbe, nici vasele nu iau foc, iar pădurile sînt fără de capăt, căci plouă acolo în fiecare zi, lucru de care se încredințează azi oricine se îndreaptă spre Guineea și spre Fluviul de Aur. Pe cine să cred, așadar, signor doctor, pe cel care s-a înșelat odată atît de mult, sau pe cel care nu s-a înșelat niciodată, ba a cărui părere se apropie de învățătura Vechiului Testament?

Cu ciocul în pieptul înfășurat în catifea, doctorul Rodrigo rîse încet, apoi se ridică și, fără a părăsi locul, zise blajin:

— Signor Columb, de obicei omul crede ceea ce-i place.

— Și care e părerea voastră, signor doctor? întrebă Columb de-a dreptul.

Doctorul nu răspunse numaidecît. Apoi șopti ieșind dinapoia mesei și punînd prietenește mîna-i mică pe umărul puternic al lui Columb:

— La ce ți-ar folosi o nouă părere, poate o nouă greșeală, signor Columb? Mai mult te-ar încurca și ți-ar slăbi hotărîrile...

— Asta niciodată!... zise Columb și un surîs îi lumină deodată fața.

— Eu bănuiesc, — urmă gînditor doctorul Rodrigo, — că Marea Ocean se întinde mult dincolo de gradele lui Marinus din Tyr și chiar ale lui Ptolemeu. Am reluat odată calculele lui Antistene, care a măsurat aplecarea soarelui pe orizont de-a lungul Nilului — și dacă are dreptate, atunci depărtarea de la țărmul nostru la țărmul asiatic e atît de mare, că ar mai încăpea între ele un continent... Nu vreau să spun că un asemenea continent există!... se grăbi să adauge doctorul Rodrigo. Dar insule mari, grupuri de insule, se poate să fie, asemenea Canarelor, Azorelor. Se poate! Se poate!

Columb asculta cuvintele doctorului, cu surîsul de adineauri pe buze, acum înţepenit.

— Dar şi aşa, chiar după calculele lui Marinus din Tyr, cum socoţi să ajungi în Indii? întrebă doctorul Rodrigo.

Columb şovăi o clipă şi întrebă:

— Pot vorbi deschis?

Şi căută cu ochii încurajarea ebreului Iosif.

— Nici o teamă, prietene! N-avem de gînd să trimitem pe nimeni să se înece în Marea Ocean — aşa cum ne povăţuia cu harta lui acum aproape zece ani bietul Toscanelli din Florenţa! Te-ntreb numai din curiozitate ştiinţifică.

— Foarte simplu, răspunse scurt Columb, şi luînd de pe colţul mesei pana muiată în călimară, scrise pe dosul cărţii, pe care o scoase repede din gluga mantalei, cifrele pe care le rostea.

Doctorul Rodrigo de o parte, ebreul Iosif de cealaltă, urmăreau cu ochii cifrele lui Columb:

— Din insulele Canare pînă-n Catai sînt deci 135 grade... Dar de ce-aş pleca din Canare şi n-aş socoti că plec din Azore, de unde pot lua merinde şi apă proaspătă? Deci 15 grade mai puţin. Înainte de Catai mă-ntîmpină insulele Chipango, deci pot de asemenea scădea alte 30 grade, depărtarea de la insule la continentul Asiei. Ce-a mai rămas? Dacă scad 45 grade din 135, mai rămîn 90 grade!

Ridicînd ochii şi aruncînd condeiul pe masă, Columb zise tare, cu tot glasul, privind la doctorul Rodrigo, apoi la ebreul Iosif, înmărmurit:

— 90 grade poate străbate orice caravelă bine dusă!

O tăcere grea se lăsă în odaie. Soarele bătea acum din plin geamurile colorate de sus, ale căror reflexe tremurau pe dalele de piatră ca apa translucidă.

Încet, doctorul Rodrigo trecu din nou la locul lui, în dosul mesei, apucă şi el pana, gata de scris:

— Şi ce întindere dai unui grad, signor Columb?...

Columb fu uimit de asemenea întrebare:

— Cum, ce întindere? Întinderea obişnuită în na-

vigație !... 1480 de metri mila ! După ecuator, un grad are $56^2/_3$ mile. Așa am găsit și în indicatorul astronomic al lui Alfrahan, astronomul arab. De acest indicator se servea în călătoriile lui și bătrînul Perestrello. Și nicăieri, din însemnările lui, nu reiese că s-ar fi înșelat ! Așa calculează toți navigatorii, toți cosmografii !...

— Fireşte ! Fireşte ! se grăbi a încuviința doctorul Rodrigo. Un grad are 56 mile și două treimi. Nu cumva însă Alfrahan în indicatorul lui a fixat întinderea milei la 2164 metri, mila arabă, și nu la 1480, mila italiană ?

Columb rămase o clipă uluit.

— Trebuie să cercetez, urmă, lăsînd capul în jos. Dar nu ! Nu ! Pe cît mi-aduc aminte — și-mi aduc bine aminte ! — în indicatorul scris de-ai noștri, nu chiar de Alfrahan care e mort de șase veacuri, nu se pomenește de nici o cifră cu privire la întinderea milei, încît — așa e ? — nu poate fi vorba decît de mila italiană !

Doctorul Rodrigo făcu înmulțirile și găsi că distanța, după mila arabă, era aproape de două ori mai mare decît distanța după mila italiană — ceea ce se potrivea cu vechea lui încredințare că distanța dintre țărmurile celor două continente depășește cu mult socotelile lui Marinus din Tyr ca și ale lui Ptolemeu. Dar nu mai zise nimic. N-avea nici o dovadă.

— Cine poate cunoaște adevărul adevărat ?... zise doctorul Rodrigo blajin, aproape visător.

Apoi bătu din palme. Se ivi un scutier în zale. Armurile îi sunară zgomotos.

— Va putea cunoaște adevărul adevărat cine va străbate Marea Ocean ! zise rîzînd ebreul Iosif. Așa e, Cristof ?

— Întocmai, răspunse Columb încruntat.

— Cristof Columb poate părăsi cetățuia, zise doctorul Rodrigo spre scutier.

Şi cu prietenie către Columb :

— Cum se va întoarce Alteţa Sa, îi voi vorbi despre planurile dumitale — şi sînt încredinţat că te va asculta cu bunăvoinţă.

Rămaşi singuri, doctorul Rodrigo zise rîzînd cu plăcere către ebreul Iosif :

— Nebunia prietenului dumitale se întemeiază cred pe două mari greşeli : pe calculul greşit al întinderii apelor, adică pe numărul prea mic de grade, şi pe calculul greşit al fiecărui grad. Dar avem dreptul să-mpiedecăm pe cineva să se arunce în Ocean ?

REGELE ŞI CONSILIUL NAUTIC

Întors din expediţia de pedepsire din Miazănoapte, regele află în Coimbra de crîncenele lupte ale regilor spanioli cu maurii din Andaluzia, de tunurile grele italiene şi nemţeşti pe care oamenii Isabelei le urcau pe cărărui pietruite anume pînă-n faţa cetăţilor arabe. Ha ! Aşa tunuri i-ar trebui şi lui, regelui Joao !... Pentru ţărmurile de Miazăzi ale ţării, pe unde ar putea năvăli păgîni din Africa, aşa cum de atîtea ori au mai năvălit !

Şi cum scoborî de pe cal, în faţa cetăţuii din Lisabona, încruntat, regele trecu pe lîngă trompetele răsunătoare şi în prag făcu ceea ce nu mai făcuse niciodată : pălmui bufonul cocoşat care, spre a-l înveseli, se dăduse peste cap şi peste cocoaşă din capul scărilor pînă la picioarele regelui.

Parcă şi glasul îi era mai aspru ca altădată şi toate încăperile sunară. S-ar fi spus că tăia undeva în vreo odaie cineva lemne cu ferăstrăul.

În încăperea din vecinătatea sălii tronului şi a bibliotecii, unde se afla patul nalt, ocrotit de grele draperii încărcate de mici lighioane roşii cu neputinţă de stîrpit şi unde se afla măsuţa scundă, pe care-şi lua gustarea de dimineaţă, regele chemă numaidecît la

sine pe ebreul Iosif. Îmbucînd dintr-o halcă de carne de iepure, friptă şi adusă-n frigare, regele dictă cîteva scrisori latineşti pentru Ţările de Jos, întrebînd de noile preţuri din porturi, de noile tăblii cu litere de lemn pe care se pot tipări cărţile mai trebuincioase, dacă nu cumva i s-ar putea trimite cît mai curînd un tun de mărimea celor italiene, sau chiar mai mari, şi anume la ce preţ, plătit în saci de piper african. Semnă apoi documentul prin care Domenigues de Arco din Madera primea la cererea lui, din partea lui Joao, regele Portugaliei, o insulă pe care o vedea în fiecare an spre Apus şi pe care voia să pună stăpînire.

În dreptul uşii, care se deschise parcă de la sine, fu împins de cineva dinafară Cristof Columb, în veşmîntu-i obişnuit, în mînă cu o carte latinească. Regele se-nvîrtea prin încăpere, muşcînd, mestecînd, cu capul lui uscat, dreptunghiular, lăsat către platoşa de oţel, de pe care desprinsese lănţişoarele coifului rostogolit la picioarele patului.

Ebreul Iosif, rotunjind cu luare-aminte slovele pe latul pergament, făcu repede din pleoapele înroşite semn noului venit să cadă-n genunchi. Noul venit nu înţelegea ? Nu voia ?...

— Ha ! Tu eşti nebunul de care mi-a scris Rodrigo la Villa Real ? zise regele oprindu-se dinaintea lui Columb.

Înfăţişarea uriaşă a navigatorului, limpezimea senină a ochilor albaştri, pielita curată, trandafirie în umerii obrajilor, impresionară pe rege care părea alături o păpuşă de cîlţi, cu mustăţi ascuţite, înveşmîntată ca pentru un joc de paiaţe, în zale şi armuri prea mari, prea grele.

— Îmi place ! zise regele către ebreul Iosif.

Şi aruncă într-un colţ frigarea unsuroasă. Apoi îşi şterse gura, mustăţile, barbişonul cu mîneca bufantă de catifea şi horbotă.

— Hahaha ! Văd că nici nu stă-n genunchi ! Parcă mi-ar fi văr ! zise regele, întorcîndu-se iar către ebreul Iosif.

— E genovez, Înălțimea voastră, nu e portughez! căută să-l scuze scriitorul. Dar și-a scos tichia.

— Bun! Bun!

Cu spatele încărcat de fiare către cei doi, regele duse la gură clondirul de vin greu, negru, și-l gîlgîi pînă-n fund. Apoi se lăsă oftînd în scaunul înalt de nuc sculptat și rezemat de speteaza groasă, întinse picioarele cu încălțările de piele neagră, cu vîrful lung, ca niște sulițe mici.

— Vrei să ajungi în Indii de-a dreptul peste Ocean, hai?

Și căscă.

Regele era istovit. Carnea mai mult crudă, vinul tare, îi îngreuiară mintea și pleoapele. Închise ochii. Dar îi deschise numaidecît și săgetară drept, scăpărători, ochii albaștri ai uriașului de lîngă ușă:

— Vorbește! Te aud și cînd dorm.

Într-adevăr, înainte încă de a prinde vreun cuvînt sforăi scurt, de două ori. Dar se potrivi mai bine în scaun și zise blajin:

— Vorbește, genovezule! Nu dorm.

Columb înțelese că a pomeni regelui de noua hartă a Mării Ocean, cu noile grade și calcule, întărite nu numai de Toscanelli, dar în parte și de învățatul Martin Behaim, era în zadar — vreme pierdută. Regele și dărnicia lui puteau fi cucerite prin alte mijloace decît adevărurile geografilor. Începu a vorbi de marile avuții ale Răsăritului îndepărtat, de care apusenii încă își mai aduc aminte de pe vremea cînd cele trei drumuri, de la Miazănoapte, prin Crimeia, de la Răsărit, prin Iaffa și de la Miazăzi, prin Alexandria, nu fuseseră încă tăiate de păgîni. Iată, adusese scrierea lui Marco Polo, venețianul de care își bătuseră joc toți, după întoarcerea lui din împărăția lui Cublai-Han, pînă cînd a trebuit să fugă din Veneția și într-o închisoare din Genova, să-și dicteze aducerile-aminte. Iată, scrierea a fost de mult tradusă și-n latinește, ca s-o poată citi oricine.

Şi Columb ţinea cartea latinească, tremurînd uşor, în mîna întinsă.

Regele dormea ?

„...Şi e clădit palatul Hanului în Pekin din piatră mare şi din marmură. Toate cămările şi sălile sînt tapetate cu plăci de aur. Vrăjitorii cei înţelepţi ai curţii, prin vrăjile lor ridică vasele cu bucate şi vasele cu băuturi de la depărtare şi le aduc, neatinse de nimeni, pe masă dinaintea Hanului. Pedeapsa celor nesupuşi e groaznică acolo : căci sînt cusuţi de vii într-un covor. Cetatea Hanului e alcătuită în mijlocul oraşului din mulţime de palate, chioşcuri, grădini, grajduri, cuprinse într-un pătrat de ziduri înalte şi puternice. Pereţii sînt acoperiţi numai cu plăci de aur şi argint unele închipuind păsări, cai, zmei. Coperişurile sînt nalte, de departe asemenea unor cristale în tot felul de culori — iar în sala cea mare se pot ospăta mai bine de şase mii de guri. La masă Hanul e slujit de maimarii împărăţiei, cu nasul şi gura acoperite de cusături de aur, să nu atingă răsuflarea lor bucatele. Cînd ridică Hanul cupa se aude o muzică de organe, iar toţi cei de faţă cad cu fruntea la pămînt. La vînătoare, Hanul umblă cu nu mai puţin de zece mii de falconieri. Hanul se hodineşte atunci pe spatele a patru elefanţi într-un fel de palat cu pereţii dinăuntru din ţesături de aur, iar cei dinafară în piei de urs...

...Aici, la Pekin, sosesc toate bogăţiile Indiilor, aromate şi perle. Banii Hanului sînt tăiaţi într-un fel de carton din coajă de dud, cu preţul după mărime, toate cartoanele însă purtînd pecetea Hanului. Pedeapsa cu moartea pîndeşte pe cel care nu şi-ar da marfa pe asemenea bani...

A surîs oare regele în jilţul în care cucăie ?... Că i-au rămas caninii dezgoliţi, galbeni şi ascuţiţi...

...Da, să nu uităm ! Toţi locuitorii au dinţi de aur înşurubaţi în gingii — aşa e obiceiul — pe care-i scot numai în timpul mesei.

...În Chisai, orașul din delta fluviului Chiang — șase sute de mii de clădiri, patru mii de băi, douăsprezece mii de poduri de piatră.

...În Miazăzi, lemn de aloe, palmieri hrănitori.

...Pe o insulă, călătorul venețian a găsit în mare cătime rubine, safire, topaze, ametiste, opale, cardonix, lapis-lazuli, adică nestemate de azur.

Dar în Indii nu e nevoie să cauți mult spre a nimeri în mine de diamant. Păcat că mișună de șerpi, pe care-i vînează însă vulturul alb. În provincia Maobar, brahmanii nu trăiesc mai puțin de 150—200 de ani, căci se hrănesc numai cu lapte și orez și beau numai argint viu cu sulf..."

Glasul puternic al lui Columb abia încetă de a răsuna în încăpere, că regele, sprijinindu-se în mînerele jilțului, își ridică gemînd făptura încărcată de fiare și zise fără a deschide pleoapele, abia oprindu-și un căscat:

— Cunosc aceste încîntătoare minciuni de cînd eram copil. Nu le-am mai citit de mult, e adevărat. Să le mai citim, da, da... Iosif, ia cartea din mîna genovezului și numără-i la plecare cinci dubloni de aur... Să mai rămîie în Lisabona, da, da...

Apoi se aruncă în patul care gemu și scîrțîi din toate încheieturile. Dintre grelele draperii de catifea, veni înăbușit glasul somnoros al regelui:

— Iosif, să suni mîine cu trompetele adunarea consiliului nautic. Să cerceteze hărțile și calculele genovezului pînă mă-ntorc din Miazăzi... Mîine dimineață să mă aștepte călări călărețiii mauri. Plecați... Da, da...

Ebreul Iosif se strecură în vîrful picioarelor, sub braț cu teancul de documente. Columb îl urmă, cam uluit.

Regele nu plecă a doua zi. Se răzgîndi. Maurii descălecară, își scoaseră armurile, intrară în grajdurile cetățuii și deveniră iar vizitii pricepuți ai tinerilor armăsari arabi.

Consiliul nautic se adună în sala cea mare a tronului, urmînd ca nimeni să nu părăsească şedinţa, de ar ţine trei zile şi trei nopţi, pînă nu vor aduce Înălţimii sale un răspuns precis. Se pregătise plecarea veneţianului Cadamosta cu două caravele regeşti — cu hotărîrea de a înainta dincolo de Guineea. Drum lung... prea lung... N-ar fi mai scurt spre Indii drumul Apusului, de-a curmezişul Mării Ocean? În curînd Isabela de Castilia şi soţul ei Ferdinand de Aragon vor arunca în mare, cu ajutorul tunurilor sfărîmătoare de ziduri, pe maurii retraşi acum în cetăţile de la ţărm. Ce-i va împiedeca pe acei regi s-o ia după aceea înaintea regelui portughez?... N-au început navigatorii spanioli să ciupească într-ascuns din aurul şi sclavii negri ai Africii?...

Repede!... Repede!...

Regele, ascuns după marea perdea de catifea vişinie care despărţea sala tronului de încăperea cea mică, lăsase din vreme să se creadă că plecase în ajun la vînătoare. Dar se întorsese pe jos, scoborînd o cărare bătută de lună, după miezul nopţii, trăgînd de căpăstru calul după el.

Atît de adînci rădăcini, numai într-o zi, prinsese în sufletul regelui ideea „nebună" a genovezului!

La o masă lungă, de lemn negru, sub ferestrele care dădeau în mica piaţă de arme a cetăţuii şi de unde venea ades strigătul unui comandant pitic, mustruluind o mînă de ostaşi călări pe cai mari şi grei, prezida cu o cruce de argint dinainte episcopul de Ceuta Diego Ortis de Çazadella. Venise înveşmîntat în toate odoarele, ca în noaptea învierii Domnului. Ades îşi potrivea tichia de lînă albă, pe care o muta cînd pe o ureche, cînd pe cealaltă, scuturînd la mare necaz sau tainică nemulţumire pletele albe, rare, încîrlionţate pe la tîmple, barba lungă (port spaniol), albăstrită de căneala neizbutită. Cînd era împăcat, clătina chipul rotofei, bucălat, roşcovan, şi dezmierda cu degete materne pe bietul Isus, scofîlcit şi rînjit de dureri pe crucea de argint.

Regele, printr-o gaură în perdea, își privi duhovnicul cu ciudă. Îl simțea de la început vrăjmaș proiectului pus în dezbatere. Și duhovnicul era înciudat: nu venise la adunare nici Martin Behaim, care ar fi dat o mînă de ajutor doctorului Rodrigo, adversar hotărît dar liniștit al tuturor calculelor prezentate de ciudatul genovez, nu venise nici negustătorul de fel din Pisa, Bartolomeu Marchiani, priceput în expediții navale și în prețuirea cheltuielilor — și niciunul din numeroșii cavaleri-episcopi care cunoșteau Vechiul Testament pe dinafară și puteau înfunda cu un citat-două chiar din Cartea Facerii, abracadabranta presupunere a lui Cristof Columb, că mergînd spre Apus nimerești în Răsărit. Dar cînd erau să ajungă din toate colțurile Portugaliei la Lisabona? Va mai fi nevoie de o adunare în caz de neînțelegere cu privire la respingerea proiectului, de o adunare mai mare, mîinepoimîine... De ce o fi fost regele atît de grăbit? Doi ani nici nu voise să audă de acest genovez fără căpătîi, de această haimana... Și alte gînduri s-ar mai fi depănat, unul dintr-altul în mintea episcopului, dacă nu i s-ar fi părut a zări o clintire a perdelei celei mari de catifea neagră din stînga, dinapoia tronului. Să tragă de-acolo regele cu urechea?... Cu neputință! Regele plecase la vînătoare din ajun, îl văzuse cu ochii lui! îl binecuvîntase cu dreapta lui!

Totuși Diego Ortis de Cazadella, spre uimirea doctorului Rodrigo și a ebreului Iosif, singurii care intraseră la timp în sală, își ridică făptura dolofană, și ca un elefant fără trompă, în două picioare, trăgîndu-și din șolduri bucile uriașe, ocoli tronul și cu mîna leneșă ca de femeie prea sătulă dădu nițel perdeaua de o parte. Dar nu zări pe nimeni...

Cînd se întoarse spre jilțul lui nalt, cu spătar, auzi cîteva zornăituri, ușa deschizîndu-se și închizîndu-se cu putere. Veniseră doi preoți — cavaleri, oacheși, gîfîind de călăria prea repezită, cu privirile scăpărînd de teamă și speranță. Episcopul îi binecuvîntă cu o mișcare grăbită, aproape disprețuitoare, a mîinii stîngi,

apoi le arătă două locuri, dincolo de căpătîiul mesei lungi, dincolo de ebreul Iosif, cu ochii deschiși mari între pleoapele spuzite.

Doctorul Rodrigo citi un lung referat în latinește, pe care-l întrerupse de cîteva ori cu explicații în limba portugheză, nițel stîlcită de accentul italienesc și fără obișnuitul, energicul sforăit al portughezei. Stăruia îndeosebi asupra bolilor necunoscute pe care genovezul le-ar putea dobîndi și aduce cu caravelele regești la înapoierea din ținuturile necunoscute peste care nu se poate să nu dea — dacă acele caravele s-ar mai întoarce. Cine și cu ce s-ar putea lecui molimile unor ținuturi atît de deosebite de ale Portugaliei și care poate de multe stîrpiseră pe-acolo viața ? Apoi, drept încheiere, cită propriile calcule ale genovezului Cristof Columb, care se întemeiau pe două greșeli grosolane — păcat că nu venise la ședință și Martin Behaim, care tocmai lucrează din porunca regelui la un glob mai cuprinzător decît cel de la Nürnberg, — adăugă în portugheză doctorul Rodrigo — privind ager la cei de față și în cuprinsul marei săli ogivale. Intîia greșeală grosolană, micimea numărului gradelor Oceanului față de gradele uscatului și — nu mai încape îndoială — întinderea aproape de două ori mai mică a gradului italian față de gradul astronomului arab Alfrahan, pe care navigatorul genovez își construise toată nălucirea.

Cu un gest grăbit, doctorul Rodrigo își potrivi mustățile și barbișonul deranjate de repezita vorbire în două graiuri, apoi se așeză liniștit în scaun, neștiind ce să facă acum cu documentul pe care-l ținea încă întins cu mîna stîngă. Vru să-l împăturească, spre a-l vîrî în buzunarul dinăuntru al vestonului de catifea bine încheiat pînă la gît, dar mișcînd repede-repede degetele grase ale mîinilor, președintele prelat Diego Ortis de Cazadella, îl ceru cu nerăbdare.

— Dobitocul ăsta de Rodrigo e prea deștept !... gîndi regele furios dinapoia perdelei și puse mîna pe mînerul iataganului care, lovind zalele coapsei, zornăi.

Cei din sala tronului întoarseră privirile uimite, speriate, spre muta, oarba perdea de catifea neagră.

Dar în aceeași clipă se deschise ușa mare de lemn bătut în șine de aramă din fața mesei lungi — și în prag se ivi, oprindu-se brusc, un preot-cavaler în zale, cu mantaua de episcop pe umeri, purtînd pe împletiturile de oțel ale pieptului și pe spatele mantalei imaginea răstignirii lui Crist. O sabie lungă, prinsă în cîteva curele, se bălăbăni vreme îndelungată, lovind cu mici clinchete încălțările de fier ale noului venit. Era nalt și deșirat ca o omidă care ar fi dobîndit prin cine știe ce puternic descîntec chip de om numai pentru un răstimp: chip alb-gălbui, cu țepi rari, alburii pe întreaga față.

Era contele de Villa Real, Pedro de Menemes, singurul care în Tras os Montes din Miazănoapte deschisese de bunăvoie regelui celui nou porțile castelului și-l poftise la ospățul pregătit cu mare grijă, după ce căzut într-un genunchi îi sărutase mîna, apoi piciorul. Cavalerul lui Crist venea să ceară suveranului o iapă arabă de prăsilă — și-l întîmpinară trimișii episcopului de Ceuta. Puternica-i voce de bas zgudui mărul lui Adam, ieșit deasupra pieptarului de metal împletit și zise ridicînd coiful greu care-i acoperea fruntea:

— Nu cumva am întîrziat?

— Ia loc, fiule!... făcu blajin Diego Ortis de Cazadella, care cunoștea bine trecerea contelui pe lîngă rege.

Și îi arătă scaunul cu spătar, de-alături, urmărind cu un surîs larg mersul zgomotos al omidei înzăuate.

— Și precum spunea doctorul nostru Rodrigo, începu duhovnicul regelui, din mai multe pricini, unele medicale, alte astronomice și cosmografice, proiectul genovezului Cristof Columb trebuie înlăturat ca fiind născorirea unei minți halucinate. Dați-mi voie, ca vistiernic și calculator al veniturilor regești — și al cheltuielilor, firește și al cheltuielilor! — să mă ridic împotriva acelei năluciri și din alte pricini.

Cei de față erau încredințați că va aduce întîmpinări scoase din cărțile sfinte și scrierile sfinților părinți ai bisericii catolice — întîmpinări greu, dacă nu chiar cu neputință de înlăturat. Dar într-o asemenea adunare, în care nu trebuiau să precumpănească cele cerești și n-ar fi dorit să dobîndească o biruință prea ușoară, rușinos de ușoară, Diego Ortis de Cazadella rămase întru cele pămînteşti.

Chiar dacă acel zănatic genovez ar izbuti să facă noi descoperiri cu ajutorul caravelelor regești — la ce bun noi descoperiri ? N-au fost cele de pînă acum, de-a lungul coastelor Africii, destul de costisitoare ? Adus-au ele oare pînă acum vistieriei înapoi măcar jumătate din dublonii aruncați în Ocean ? Vistieria nu mai primește nimic din partea atîtor nobili, ale căror avuții au revenit regelui, dar nici n-au început încă să rodească pădurile, livezile, turmele dobîndite de curînd. Meșteșugarii muncesc pe brînci pentru un bandoi și-și plătesc dările prin munca mîinilor, pe cînd comenzile regelui trebuie plătite toate cu bani peșin. De unde bani ?... Să dăm veniturile regești pe mîna cămătarilor ?

Duhovnicul se declară pe față acum și fără nici o șovăială împotriva oricăror descoperiri ! Țărănimea, soldățimea, negustorii mici, meșteșugarii, chiar și mărunta preoțime se zbat în asemenea lipsuri, că nu e portughez care să nu-și lase uneltele și cocioaba spre a fugi de-aci la cel dintîi semn că s-au descoperit pămînturi noi !

— Toți vor să fugă din Portugalia ! Toți vor să fugă de noi, de rege și de sfetnicii lui ! strigă episcopul cu putere, rostogolind furios glasul înecat în grăsimi. De-ar fi după ei, ne-ar lăsa aci singuri ! Se poate așa ceva ?... Cine dintre noi poate dori așa ceva ?

Tremura din cap la călcîie. Oftă adînc, apoi urmă — amintind că o depopulare a țării ar atrage numaidecît năvala păgînilor din Maroc, care n-au uitat că fuseseră pe vremuri stăpînitori aci, alungați cu greu,

veac după veac, de pe acest țărm al Oceanului. Și întorcîndu-se către ebreul Iosif:

— Așa să faci răspunsul către rege, m-auzi ?... După cîte ai auzit că s-au spus în această adunare.

Și cu mîinile proptite de masa lungă voi să-și ridice uriașele osînze, pentru binecuvîntarea celor de față și încheierea ședinței.

Dar un scrîșnet scurt de fiare ciocnite, scuturate, îl făcu să-ntoarcă fața-i rotundă, lucind de sudorile care i se scurgeau în barba prost cănită. Se ridicase contele de Villa Real. Gura-i de omidă surîdea larg cu dinții. Glasu-i de bas bubui în vasta încăpere trezind ecouri care-i încărcau parcă graiul cu un nou metal.

— Eu sînt de altă părere, — zise, — și vorbesc în numele Domnului nostru Isus Christos, care-mi întărește credința.

Cu mîna stîngă, îndoită în chingi de piele la cotul lipsit de fiare, își făcu o cruce lungă, largă.

El era încredințat că regele Portugaliei n-a ajuns la asemenea calicie, încît să nu poată construi și echipa cîteva caravele pentru o cutezătoare expediție, lucru pe care l-ar putea face, fără a clipi din ochi, unul din trei negustori genovezi, englezi sau spanioli din portul Lisabona. Infantele Enric a dus navele portugheze pînă-n preajma ecuatorului și nu s-a gîndit niciodată la cheltuieli. Că nu s-a înșelat, știe, vede prea bine, însuși vistiernicul de față, preasfințitul Diego, el care cunoaște mai bine decît toți cei de față cît varsă din cîștigul lor vistieriei regești în fiecare an navigatorii care aduc de pe țărmurile Africii sclavi, mirodenii și aur. Și oare stă bine curtenilor portughezi să zacă în lenevie, să se-mbuibe și să dea celorlalți portughezi pilda lenei ?... Și ce e lenea ?... Privi încruntat pe cei din jur, înmărmuriți.

— O poartă deschisă tuturor viciilor, asta e lenea ! bubui glasul cavalerului. Putem lăsa restul lumii, încă necunoscută, în ticăloșie, păgînătate și pierzanie ?... Un cavaler al lui Crist n-are în cugetul lui decît un răspuns : *nu !* Cine se ridică împotriva propovădui-

rii credinței noastre pe întreg pămîntul, cunoscut și încă necunoscut, se ridică împotriva lui Dumnezeu!

Și în zăngănit scurt de fiare, întorcîndu-se către episcopul de Ceuta duhovnicul regelui strigă de se auzi pînă-n curtea cetății:

— Și cine se ridică împotriva lui Dumnezeu, *e un blestemat!*

O tăcere grea se lăsă în sala mare.

— Toate acestea sînt bune și adevărate, răspunse fără a se clinti din loc și fără a-și desface brațele încrucișate pe veșmîntul de catifea doctorul Rodrigo, al cărui glas limpede și curat răsună cu oarecare ironie. Dar ne poate încredința nobilul nostru cavaler al lui Crist, contele de Villa Real, că genovezul va duce întreprinderea lui la bun sfîrșit și nu va acoperi de rușine, în rîsul lumii, capul regelui și capul nostru al tuturor?

— Nu sînt prezicător, — tună din nou glasul cavalerului, — ci numai un smerit ostaș, dar adevăr spun vouă că aud în această clipă un glas și un duh al cerului care spun cugetului meu, și prin mine auzului vostru, că regele care ar porni la această faptă va fi întîmpinat de o izbîndă fericită, de o mai mare cinste, de o mai mare putere și o mai întinsă faimă din veac în veac pînă-n veșnicie, decît au dobîndit vreodată cezarii cei mai de seamă ai lumii vechi și monarhii cei mai norocoși ai zilelor noastre!

Diego Ortis de Cazadella își scărpină repede barba, își mută iar tichia, împinse mai încolo uriașa cruce de argint a crucificatului, apoi zise cu prefăcută blajinătate și mincinos spirit de împăciuire:

— Frumoase cuvinte! Frumoase cuvinte, n-am ce spune! Dar dovedesc ele ceva?

Nu răspunse nimeni.

— Aștept cuvîntul vostru! mai zise episcopul de Ceuta, de data aceasta aproape amenințător.

— Nimic! se auzi întîi glasul rîzător al doctorului Rodrigo. Nu dovedesc nimic!

— Nimic... Nimic... se auziră şi alte glasuri, mai puţin sigure.

— Hahahaha !... Hahahaha ! răsună după o clipă, depărtîndu-se, glasul aspru, atît de bine cunoscut, al regelui.

Şi în urma lui, răguşit, rîsul prefăcut, tot atît de cunoscut, al bufonului.

Cei din sală se ridicară de pe locurile lor, cu ochii mari aţintiţi spre perdeaua neagră.

ÎNŞELĂTORIA DATĂ PE FAŢĂ

În aceeaşi zi, doi scutieri aduseră de-acasă pînă-n cetăţuie, bine păzit între suliţe lungi, pe Cristof Columb.

Bartolomeu se sperie şi vărsă pe cuptor căzănelul cu lapte fiert, bănuind că cel puţin trei creditori, mai acri din fire şi mai crînceni la cîştig, se plînseră că vînzătorul de cărţi nu le mai plătise de vreun an nici dobînzile, necum capetele.

Cînd află că regele dorea să vorbească numaidecît cu navigatorul şi că citea fără întrerupere o scriere pe multe foi a ebreului Iosif, se mai potoli. O mare speranţă îi umplu pe-ncetul inima şi respiră adînc.

Cristof, între scutieri, nalt ca un plop între doi peri sălbatici, făcea un pas cît ceilalţi trei şi strîngea uneori fălcile, pumnii, cu capul în piept.

Dacă fusese chemat, de bună seamă că regele avea cu el vreun gînd, cu sau împotriva consiliului nautic... Altminteri, ce rost avea această grabnică aducere dinaintea lui?... Dar lupta abia acum începea cu adevărat, lupta pentru recunoaşterea unor drepturi, pe măsura faptei — din partea regelui, adică din partea unuia obişnuit să primească nu să şi dea, să fie slujit, nu să şi slujească. Ebreul Iosif îl sfătuise mai de mult pe Columb să îngenunche şi să sărute mîna

regelui. Aşa va face! De acea mînă ţinea acum norocul lui, gloria întregei seminţii Columb!

Regele, în încăperea cea mică din vecinătatea sălii tronului, citea adîncit filele scrise mărunt, înfundat în scaunul cu spătar înalt.

— Ridică-te, porunci cu glasu-i aspru, fără a întinde mîna şi fără a arunca o privire asupra genovezului.

Apoi citi o bună bucată mai departe.

Se ridică deodată, căscă zgomotos, căci dormise numai cîteva ceasuri spre ziuă, apoi aruncă hîrtiile la picioarele scaunului.

— Prostii!... zise pentru sine, umblînd prin mica încăpere cu mîinile la spate.

Zalele zornăiau, de parcă-şi scuturau lanţurile osîndiţii duşi spre caravele să lopăteze.

Se opri dinaintea genovezului care, cu capul plecat a închinăciune, privi totuşi drept şi stăpîn pe sine în ochii mici, tulburi ai suveranului.

— Cîţi fraţi sînteţi? întrebă.

— Trei fraţi şi o soră, răspunse. Sîntem din Lombardia.

— V-aş lua pe toţi în garda mea. Sînteţi voinici. Portughezii mei sînt cam piperniciţi. Tu parcă eşti un căpitan de hoţi de mare. Hahaha!...

— Străbunicii au fost căpitani şi doi unchi au bătut mările, în diferite slujbe, ca amirali.

Să-şi fi dat seama regele de puţinătatea făpturii lui pe lîngă frumosul uriaş din faţă?... Că-i întoarse spatele şi se aşeză în scaunul cu spătar, punînd picior peste picior.

— Cinci caravele, bine înarmate, cu hrană pe un an şi echipajul necesar, ţi-ar ajunge să străbaţi Oceanul şi să ajungi în Indii înaintea lui Cadamosta, care vrea să plece spre Miazăzi?...

— Trei. Îmi ajung trei, Înălţimea voastră.

Regele se încruntă, apoi îşi legănă un picior.

— N-ai de gînd să-mi furi caravelele şi apoi să te apuci de hoţit pe mare?...

— Caravelele nu sînt în mîna mea, Înălțimea voastră știe, ci în seama oamenilor Înălțimii voastre, care le vor mînui.

Regele își opri piciorul din legănat, se ridică deodată și, venind pînă sub pieptul genovezului, îl apucă de un bumb al mantalei și-i șopti, cu ochii micșorați, în care scăpărau acum cîteva grăunțe de nebunie, ridicați drept spre fața senină a străinului:

— Vreau să-ncerc! Nimeni din consiliul nautic nu mă sfătuiește să-ncerc, în afară de un cavaler din Villa Real, curajos dar cu mințile cam zburate. Vreau să-ncerc! Mă auzi? Eu pun la bătaie trei caravele, tu, capul.

— Întocmai, Înălțimea voastră.

— Și drept plată, ce aștepți?

Columb gîndi o clipă și răspunse liniștit:

— Îmi îngădui să reamintesc Înălțimii voastre că drumul scurt spre Indii, de-a curmezișul Oceanului, nici nu poate fi măcar prețuit. Vă aduc și vă pun la picioare toate bogățiile Răsăritului îndepărtat... poate și un imperiu, față de care Portugalia va părea o jucărie de copil.

— Da! Da! Știu! Știu...

— Și eu știu!... se auzi de dincolo de perdeaua de catifea glasul acum pițigăiat al bufonului.

Regele se-ntoarse și strigă amenințător:

— Fugi! Auzi? De nu, te spînzur!...

Apoi întorcîndu-se iar către Columb:

— Repede! Ce aștepți în schimb de la mine?

Columb tăcu iar, o secundă care păru regelui nespus de lungă, apoi răspunse:

— Nimic. Nu aștept în schimb nimic.

Înghiți o dată scurt un nod care-i tăia pesemne răsuflarea și urmă:

— Aș ruga numai pe Înălțimea voastră să-mi îngăduie să opresc o foarte mică parte din ceea ce voi aduce și voi vărsa vistieriei Înălțimii voastre. Să recunoașteți apoi — urmă el după o clipă de gîndire, spre a-și reaminti bine — să recunoașteți ceea ce voi de-

veni în fapt, adică Amiral al Oceanului şi să recunoaşteţi apoi ceea ce voi fi, *dacă voi ajunge să fiu,* adică Vice-rege al ţinuturilor pe care le voi descoperi.

Regele ascultă cu răsuflarea tăiată, cu buzele întredeschise, înlemnit.

— Dacă nu voi aduce Înălţimii voastre nimic, urmă navigatorul cu glasul mai scăzut, înclinîndu-se abia văzut dinaintea făpturii mărunte a suveranului, nu voi primi nimic. Nici nu poate fi altfel.

Regele nu-şi revenea. Neclintit, cu ochii în ochii genovezului, părea că nici nu mai vede, nici nu mai aude.

Columb nu se putu opri de a nu se destăinui în întregime:

— Poate voi rămîne în fundul Oceanului... Apele lui să-mi fie mormîntul agitat! Nici nu doresc, nici n-am dorit vreodată altul. Dar voi izbuti!... Înălţimea voastră să nu se îndoiască o clipă, cum nu mă îndoiesc nici eu, cum nu mă îndoiesc că mă aflu dinaintea Înălţimii voastre ca un credincios supus. Drumul spre Apus duce la Răsărit, căci pămîntul e rotund. E nebunia sau înţelepciunea mea — cum vreţi s-o numiţi.

Pe-ncetul, regele îşi reveni din nemişcarea de piatră şi glasu-i tare zgîrie deodată cu putere aerul, pereţii, auzul tuturor celor care pîndeau în jur:

— Amiral?! Vice-rege?!

Şi repezindu-se către uşa din spatele genovezului, o deschise dintr-o smucitură:

— Să vie maurii! strigă el. Garda!... Aruncaţi în lanţuri pe acest neruşinat! Un pirat! Un tîlhar! Un vagabond muritor de foame — Amiral al Portugaliei!...

Apoi cu rîs batjocoritor:

— Vice-rege!... Alături de mine, Vice-rege!

Rîsul regelui fu întrerupt de un înec scurt, din care se mîntui cu un sughiţ.

Dar spre uimirea navigatorului, regele se potoli ca prin minune, brusc. Închise cu luare-aminte, cu chib-

zuială, ușa din spatele lui Columb, apoi cu respirația repezită, ca după o lungă alergătură, privind spre scaunul cu spătar, pe care-l ocoli de cîteva ori :

— Bun ! zise hotărît, oprindu-se iar dinaintea genovezului. Să mai cuget ! Să mai cercetez o dată harta și calculele tale ! Poți pleca. Să nu ieși din Lisabona. Te voi chema iar la mine, foarte curînd.

Cînd deschise ușa, Columb se pomeni în față cu garda maură în zale, cu suliți și iatagane, gata de atac.

— Conduceți pe navigatorul meu pînă la poartă ! porunci regele. Doi scutieri să-l întovărășească pînă acasă. Iosif ? Unde ești, Iosif ?

De după perdeaua neagră se ivi chipul lung, speriat al ebreului Iosif :

— Spune preasfinției sale Diego să verse deocamdată în fiecare duminică navigatorului meu Cristof Columb cîte cinci dubloni de aur.

— Pe ce nume ? cuteză să-ntrebe ebreul Iosif.

— Pe nici un nume, răspunse regele.

Trei lovituri de tun, la mici intervale, se auziră din depărtare. Caravele cu mărfuri africane își vesteau intrarea în gura fluviului Tago.

Cîteva zile, regele, cu harta genovezului dinainte, stătu de vorbă despre călătoria spre Apus cu doctorul Rodrigo, apoi cu Martin Behaim, amîndoi adversari hotărîți ai unei asemenea zadarnice cutezanțe.

— Genovezul își pune capul la bătaie ! Cum de-și pune capul la bătaie ? Nu cumva știe mai mult decît știm noi ? se zbătea suveranul.

Fiecare din cei doi cărturari îi răspunseră regelui aproape la fel :

— Mai mult decît noi n-are de unde să știe !

Și :

— E un tîlhar sau un nebun ! În amîndouă cazurile, bun de legat.

Cu duhovnicul Diego, regele făcu de cîteva ori socoteala cheltuielilor necesare pentru echiparea a trei caravele cu bombarde, praf de pușcă, alimente și oa-

meni. Suma nu era mică — peste zece mii de dubloni de aur!

— Dublonii tot se duc din vistierie, preasfinţite, nu ştiu bine cum şi eu nu simt nici o plăcere!

— Înălţimea voastră va simţi o plăcere mai mare aruncînd zece mii de dubloni de aur în valurile Oceanului?...

Regele rîse:

— De ce nu? De ce nu?...

Apoi tăcu încruntat.

Contele de Villa Real, înainte de plecare, îşi îndoi prea lunga şiră a spinării dinaintea regelui, îngenunchie, îi sărută mîna şi vru să iasă. Regele îl opri şi-i destăinui gîndurile care-l frămîntau. Mult ar da să-l trimită pe Cristof Columb cu trei caravele drept peste Ocean în Indii!... Mult!...

— Mai staţi la îndoială? se miră cavalerul lui Crist şi de puterea glasului lui bubuiră-n ecou toate ungherile şi bolţile.

Dar regele nu-i destăinui contelui şi celălalt gînd: măcelărise oare la urcarea pe tron trei sferturi din nobilime şi mai toate rubedeniile, ca să numească Amiral al Oceanului un străin şi să urce pe treapta de Vice-rege, alături în scaunul domniei, un vînturălume, un datornic pe la toţi cămătarii, ameninţat de pedeapsa cu biciul în mijlocul Lisabonei, în văzul tuturor?

„Ha? Ce spui?"... se întrebă singur regele, după plecarea cavalerului lui Crist.

În puterea nopţii, în patul adînc, între perdelele de catifea prăfuită, regele nu contenea de a se întreba: „Ha? Ce spui?"

Trecură vreo cîteva duminici, dar nimeni din cetăţuia regească nu se arătă în mica locuinţă a fraţilor Columb cu dublonii de aur făgăduiţi de rege. Bartolomeu bănuia înşelătoria, dar nu cuteza s-o destăinuiască şi fratelui mai mare, prea dornic de a începe marea călătorie şi deci prea încrezător şi fericit în aşteptare, ca să-l tulbure. Pe ebreul Iosif, Cristof Columb

nu-l mai întîlni de loc. În catedrala cea mare, fostă moschee, episcopul de Ceuta slujea adesea, ba ţinea şi cîte o predică. Columb îngenunchea în rîndurile din faţă ale drept-credincioşilor şi urmărea cu ochi mari toate mişcările rituale ale înaltului prelat — în nădejdea că va fi văzut, şi duhovnicul îşi va aminti astfel de porunca regelui, de dublonii de aur. Episcopul în odăjdiile aurite îl vedea pe Cristof ca şi cum nici nu-l vedea.

Lorenzo Gerardi, căruia Columb i se plînse în chioşcul din vie, răspunse cu surîsu-i obişnuit pe chipul tot mai palid, acum asemenea unui pergament scris cu misterioase dungi, că de cînd e lumea „pînă la Dumnezeu te omoară sfinţii"... Şi că de vreme ce vistiernicul nu voia să împlinească sau uitase într-adevăr porunca regelui, lucrul cel mai bun pe care în acea împrejurare îl putea face era să aştepte. Cînd va fi chemat de rege, precum spusese, totul se va lămuri.

Cristof ar fi putut pleca din nou pe o caravelă spre mările germanice, precum îl îmbia un neguţător normand şi de unde, de bună seamă, nu s-ar fi întors cu mîna goală. Dar cum să plece din Lisabona tocmai acum, cînd din zi în zi, din ceas în ceas, putea să fie chemat în cămara regelui?

Încă o dată — a cîta oară? — bătrînul şi înţeleptul Lorenzo Gerardi puse în mîna tînărului genovez cîteva mici monede de argint şi refuză să mai primească vreo adeverinţă. La Cristof, la Bartolomeu, genovezi de ispravă, Lorenzo ştia bine că banii împrumutaţi nu erau pierduţi!

Mai trecură astfel patru săptămîni fără ca de la cetăţuia regească să se ivească vreun scutier, sau măcar figura prietenească a ebreului Iosif. Toamna era înaintată. Nu începuseră încă ploile vestitoare ale anotimpului iernii, dar Oceanul bătea furios ţărmurile Portugaliei şi valurile depăşeau acum uneori clădirile mici ale portului, de-a lungul fluviului.

Columb îşi reluase îndeletnicirea de copist, de vînzător de cărţi şi de hărţi.

Bartolomeu desenase o hartă de mărime neobișnuită, în culori și împodobită cu tot felul de vederi, sirene, păsări ciudate, pești ca bătuți în nestemate și care rosteau în litere latine prețioase sfaturi nautice. Ba în cele patru colțuri ale hărții se puteau vedea fazele lunei, zodiacul, Calea Laptelui și Carul Mare cu stelele împrejmuitoare.

Era o adevărată podoabă această hartă! Și Cristof scoborî în port, într-o dimineață întunecată de nori grei, s-o vîndă la un preț bun — la orice preț, cum strigase Bartolomeu pe urmele lui, căci în casă nu mai era nici un ban. Fără laptele căpriței negre, Diego, care împlinise de curînd patru ani și mergea pe al cincilea, n-ar fi arătat atît de rotofei și de voios — oacheș ca un adevărat portughez.

În port, caravelele se înghesuiau cu pînzele strînse, schelete de lemn, legănate de valurile furioase ale Oceanului, care răzbeau pînă-n marginea Lisabonei. Descărcaseră încărcătura, dar nimeni nu cuteza încă să le-ncarce pentru o nouă călătorie, acum destul de primejdioasă.

Columb, învăluit în mantaua lungă, cu chipul ocrotit de glugă împotriva rafalelor reci ale vîntului din larg, trecu din ospătărie în ospătărie. Cîte un matelot-doi, cu mici carafe de vin dinainte și cîteva măsline amărui pe un taler de lemn, mestecau, beau, priveau pe ferestrele mici, spre zările cuprinse de neguri ale Oceanului. Nici un chip mai deosebit, mai cutezător, care să trădeze pe căpitanul vreunei caravele — mușteriu poate!... Cristof ținea strîns sub manta prețioasa hartă făcută sul.

Un zăngănit de ghitară și bătăi de tobă îl atrase. În ospătăria largă, între mese, un portughez negricios, cu ochi zgîiți de spaimă și de o foame nepotolită, dănțuia o ursoaică și un pui de urs. Hălcile de carne friptă pe care mateloții, amețiți de băutură și înveseliți, le întindeau cu fereală ursoaicei, pe cîte un codru de pîine, ursarul le vîra în trăistă.

— Dacă se-mbuibă nu mai saltă, nu mai saltă ! lămurea portughezul pe mateloții înșelați, gata să se răzbune. Numai cînd îi e foame bine joacă ursoaica !... Ia uitați-vă !... Ia !...

Lîngă fereastră, Columb zări doi căpitani de caravele din care unul în portul cu zale al curții. Columb se apropie.

— El e ! El e !... strigă deodată căpitanul regesc, arătîndu-l pe Columb și izbucni în rîs.

Columb ceru lămuriri. De bună seamă era luat drept altul.

— Tu ești ! Tu ești !... repeta căpitanul, în timp ce tovarășul lui se scărpina cam nemulțumit în barba rară.

— Nu cred... Poate vă-nșelați !... Eu sînt scriitor de cărți, vînzător de hărți... De felul meu, genovez !

Căpitanul regesc îl pofti la masă, îi trecu dinainte talerul cu friptură bine piperată, ardeiată, și îi umplu cana cu vin.

— Trebuie să-mi mulțumești, signor Columb !... îi șopti căpitanul regesc. Te-am scăpat de la o moarte sigură !... *Sigură !...* Ascultă-mă pe mine !...

Căpitanul regesc se prefăcu a rîde și mai tare, în timp ce căpitanul celălalt se strîmba cu falca într-o parte, de parcă suferea de tainice dureri.

Columb află pînă la urmă cu mirare, rușinat și indignat, această întîmplare de necrezut :

Cu vreo trei săptămîni mai înainte, căpitanul, care se întorsese din Guineea cu o bogată încărcătură, fu chemat în chiar ziua sosirii în camera regelui, unde se afla și episcopul cel rotofei. Amîndoi îi arătară o hartă aproape aidoma cu cea pe care genovezul voia s-o vîndă, acoperită pe margini cu tot felul de calcule pe care el, și căpitanul regesc, le descifră numaidecît. Primi însărcinarea de a folosi acele cifre și a naviga atîtea zile cu atîtea mile pe zi — că va da astfel de țărmul insulelor Chipango. De-acolo, după ce-și va lua alimente proaspete și apă, peste alte 30 de grade va da de Catai ! De Indii !...

— Şi ai dat ? întrebă Columb privindu-l ţintă.

— Ce, eram nebun ? rîse din nou căpitanul regesc. După trei zile şi trei nopţi m-a întîmpinat o furtună şi m-au bătut nişte talazuri, de credeam că mi se desprind toate încheieturile caravelei ! Am pierdut ancora şi două pînze pe care nu mai apucasem să le strîng. Şi catargul dinapoi.

— Foarte rău ! Pînzele se strîng înainte de furtună, la întîiul semn, îi aminti Columb. Şi pe urmă ? întrebă scrîşnit, simţind cum i se urca sîngele în tîmple.

— Pe urmă... pe urmă... îl îngînă căpitanul furios deodată, dînd cu pumnul în masă. Furtuna a stat, dar unde era să mai înaintez ?

— Înainte ! Spre Chipango ! Spre Catai ! Spre Indii !... strigă Columb, cu faţa înroşită deodată, cu glasul tremurînd gros, înăsprit.

— Trebuia să navighez, după socoteala dumitale, vreo treizeci de zile şi mai bine... zise căpitanul mahmur, întinzînd un picior şi lăsînd capul în zaua pieptului.

— Fireşte ! îl încurajă Columb în bătaie de joc. De ce n-ai urmat sfatul hărţii mele, de ce ? făcu el cu necaz, de parcă dorise însuşi izbînda ofiţerului.

Şi Columb aruncă jos, la picioare, mantaua veche, cu o singură scuturare din umeri. Desfăşură pe masa pătată de băutură, repede, harta cea mare în culori şi cu vederi — şi arătă cu degetul :

— Numai pînă la gradul ăsta ai ajuns, căpitane !... Vezi ? Numai pînă aici !...

Căpitanul oftă cu părere de rău, goli repede cana de vin şi se întoarse cu bărbia spre hartă. În inimă i se mişca acum un vierme.

— Am trimis o barcă şi doi oameni de credinţă înainte, — urmă el, — să vadă ce se mai întîmplă pe Ocean şi dacă nu cumva ne-am putea hodini la vreun ţărm de insulă, să mai dormim oleacă...

— Ai plecat să te hodineşti, căpitane, să te culci ?... strigă la el Columb. La Chipango, în Catai, în Indii — acolo trebuia să dormi !...

— Barca s-a înapoiat și oamenii speriați mi-au istorisit că au dat de un rîu larg, fierbinte, care curgea de-a curmezișul Oceanului cu o asemenea repeziciune, că n-au știut cum să se ferească mai la o parte, să nu li se moaie smoala bărcii. Cum era să trecem prin acel rîu fierbinte ?

— Intrînd în el de-a dreptul, dacă și el curgea spre Apus, răspunse Columb și mai indignat, cu chipul aproape învinețit. Dar dumneata, căpitane, n-ai plecat să ajungi în Indii, ai plecat să împlinești numai o poruncă. Așa că, la întîia piedică și neștiință, te-ai și întors !... Haha ! rîse Columb tare, scurt, cu batjocură și furie.

— M-am întors ! M-am întors ! Unde era să mă mai duc ?... Să mă-nghită peștii ?... Mai bine-i înghit eu pe ei, așa e ?... Hei, ospătare !... Adu aci două carafe de vin și pește fript, mult pește fript ! strigă deodată căpitanul regesc, spre a-și redobîndi voioșia, întinzînd brațul înzăuat către vatra de unde venea fum gros și miros de grătar încins.

De înșelăciunea regelui, Cristof nu pomeni o vreme nici lui Bartolomeu.

Apoi, frații se chibzuiră îndelung. În Lisabona nu mai puteau rămîne, hărțuiți cum erau de nevoi și datorii. Nici în cuvîntul regelui nu mai puteau crede, chiar dacă, nemulțumit de isprava căpitanului, ar trimite din nou după Cristof. Făgăduielile lui nu puteau fi mai trainice ca ceața și fumul ! Nu !

Și frații genovezi hotărîră să fugă din această blestemată țară, pe care ursita o pusese totuși în fața Indiilor.

Dar încotro să fugă ?... Și în cuvîntul cărui rege să se încreadă ?...

Cristof spuse fratelui mai mic să purceadă spre Miazănoapte, spre orășelul de îmbarcare Porto, să intre în slujba vreunui căpitan, a cărui caravelă se-ndrepta cu vinuri spre Anglia.

Şi Bartolomeu să se înfăţişeze regelui englez cu una din hărţile lor.

— Şi tu, Cristof? făcu Bartolomeu, îndurerat totuşi de această despărţire.

— Eu? Trebuie să duc întîi pe Diego la sora mamei lui, în Spania, la Huelva. Ce pot face altceva?... Cine altcineva l-ar creşte? Pe urmă... Ştiu eu?... M-oi duce şi eu unde oi vedea cu ochii! Încheie strîngînd deodată pumnii, întorcînd capul spre perete.

PARTEA A DOUA

MĂNĂSTIREA LA RABIDA

Soarele nu se mai ivise deasupra Andaluziei spaniole de cîteva zile şi, cît cuprindea ochiul, de pe înălţimea vechei mănăstiri La Rabida, o ţesătură subţire de ploaie învăluia depărtările, ascunzînd albastrul Oceanului. Abia se deosebeau, cu scăpărări de fildeş, Rio Tinto, cu apele-i roşiatice încărcate cu pulbere de aramă, şi Rio Odiel, mocirlos, ale căror valuri se întîlneau în mare, dinaintea insulei Saltes, acoperită de colibele pescarilor de sardele.

Se întunecase de timpuriu, şi Columb, în braţe cu micul Diego, coborîse la Palos, portul nisipos unde

acostase caravela portugheză. Acum se căina că fugise din Portugalia tocmai spre sfîrșitul anului, anotimpul ploilor. Ce mai adăstase? Dar cu greu se smulge inima omului din întîia mare speranță...

Mănăstirea, de obicei albă în lumina puternică a soarelui de Miazăzi, cu ulucile-i scunde și clopotnița împrejmuită sus de o stranie galerie, asemenea unui turban maur, se ivea mateloților de departe, ca un uriaș diamant șlefuit, pus pe fondul păduricii de pini, care o ocrotea dinspre Miazănoapte. Dar ploaia tăcută, neîntreruptă, țesuse și în jurul ei un zăbranic cenușiu, care se întuneca pe măsură ce ziua se pierdea în noapte.

La răscrucea potecilor, de obicei bătute de călători pe măgăruși, pe catîri, căci costișea era lungă pînă la mănăstire, Columb se opri. Nu spre mănăstirea franciscanilor trebuia să se îndrepte, unde nu cunoștea pe nimeni, ci spre Huelva, orășelul la cîteva leghe depărtare de port, unde locuia sora mai mică a răposatei soții, măritată cu un anume Muliar. Pe acest cumnat nu-l văzuse niciodată, firea nu i-o cunoștea și nici vreo încredințare nu putea avea că, pe lîngă alte necazuri și angarale, și-ar lua și sarcina de a primi în casă pe nebănuitul nepoțel al soției. Poate că soții nici nu trăiau bine, poate că le era căsuța de muncitor în port sau pe ogor sărăcăcioasă, dacă nu chiar încărcată de prea mulți copii.

Columb, în ploaia care se răcise o dată cu noaptea, lăsă pe Diego din brațe în noroiul potecii și privi cînd spre Huelva, ale cărei căsuțe abia se deosebeau în paliditatea zării, cînd spre mănăstire, nehotărît...

Dacă soții din Huelva nu erau acasă, plecați cine știe unde, după treburi, sau plecați pentru totdeauna din Huelva? Sau poate că nici nu mai erau în viață. Cine putea jura, în mișcarea neîntreruptă a oștilor creștine și musulmane, care înecau în sînge, ca un potop blestemat, de cîțiva ani ținuturile Andaluziei, cînd unii, cînd ceilalți, că soții Muliar mai trăiau?

Mănăstirea lucea palidă în ploaie, sus, pe colină — şi franciscanii erau călugări primitori.

Smuci mîna băieţaşului care, de foame, de frig, începu a scînci, şi Columb, cu capul în piept, porni hotărît în sus, pe cărăruia care şerpuia lucioasă, clisoasă, printre tufe aromate şi mărăcini uscaţi spre poarta neagră a mănăstirii.

— Diego ! Eşti tu băiat mare sau băiat mic ?...

— Mare... băigui copilul, cu nasul şi ochii umeziţi.

— Apoi, dacă eşti mare, se poate să plîngi ?... Să fi avut cu ce închiria un catîr din vale, ai fi mers călare şi am fi ajuns mai repede.

Mănăstirea era mult mai depărtată decît părea. De cîteva ori, Columb ridică feciorul în braţe şi gîfîind urcă mărind paşii. Diego aţipise cînd fu lăsat iar jos, în faţa porţii negre. Ameţit, copilul se sprijini de un picior al tatălui, privind în sus spre el, de parcă avea nevoie de o nouă încurajare.

Cu putere, de trei ori, Columb lovi cu pumnul în poarta de lemn, căci nu mai avu răbdare să caute pe întuneric mînerul cel gros, prins în belciuge şi care slujea la bătaia în poartă. Dar în tăcerea nopţii, prin zumzetul ploii line, din păduricea învecinată de pini Columb auzi un cor de rugăciuni, tulbure, nedesluşit, peste care începură a cădea sunete subţiri de clopote mici. Apoi veni ca o tuse un clopot gros, apropiat. După un răstimp, Columb bătu iar de trei ori, nerăbdător.

Plescăit de picioare goale în nămol se auzi în curtea mănăstirii apropiindu-se de poartă, apoi cuvinte rostite de un glas răguşit, tot mai tare, ca un bombănit de urs.

Columb desluşi pînă la urmă:

— Hei, cine bate-n poartă ca la han ? Eşti beat?... Aşa se bate în poarta sfintei mănăstiri ? E ceas de rugăciune ! Nu auzi ?...

— Nu te supăra, preasfinte, răspunse Columb, cînd încetară plescăiturile picioarelor şi auzi dincolo de

poartă gîfîitul călugărului. Numai de nevoie bat la poarta mănăstirii, ca un drumeț prea istovit, tocmai acum la ceasul rugăciunii de seară.

Bietul Diego, pătruns de ploaie, de frig, începu a plînge mai tare, uitînd că e „băiat mare".

— Mi-e bolnav copilul, preasfinte, nu pot merge mai departe. Du aceste cuvinte la auzul stareţului şi roagă-l să ne adăpostească pînă mîine.

Dar un glas slăbănog, subţiat, ca de copil, se repezi tot mai aproape, cu toată furia, pe care o mai putu aduna din sine:

— Cine se tînguie acolo, portarule? De ce nu-i dai drumul înăuntru?

Glasul răguşit răspunse tîrît:

— Să mai aştepte! După vecernie, părinte stareţ!

Totuşi, poarta grea se deschise, scîrţîind din ţîţîni.

— Intră, drumeţule! Intră! Eşti creştin sau porţi turban? Că pe întunericul ăsta abia te văd, se auzi glasul copilăresc al schimnicului.

Corul franciscanilor, după ce poarta fu dată în lături, se auzi mai limpede, încît Columb desluşi bine cuvintele latineşti. Ridică pe Diego în braţe.

— Mulţumesc de bunătate, părinte stareţ, sînt creştin.

Clopotele subţiri se repeziră cu sunetele înmulţite deodată, unele într-altele, asemeni unor glasuri certăreţe, în vreme ce clopotul gros le grăia cu bunătate, ca un părinte unor copii prea zglobii.

— Al tău e feciorul ăsta adormit? întrebă stareţul.

— Nu e adormit, părinte. E ostenit, e suferind, poate că-i e şi foame. Da, e al meu şi maică-sa ne-a lăsat de mult, urcîndu-se la cer, răspunse Columb.

— Ce mai aştepţi, portarule? se opinti din nou glasul firav al stareţului. Vecernia s-a încheiat! Dă fuga şi adu merinde în chilia mea.

Labele late ale portarului se depărtară în grabă mare, plescăind, în vreme ce părintele stareț strigă după el:

— Nu uita, adu și-o oală de lapte cald pentru copil!...

Apoi către Columb, cu blajinătate, cu un surîs pe chipu-i galben, pe care călătorul abia îl zări:

— Poftim... Poftim... Chiliile sînt de cealaltă parte a mănăstirii!

Și porni înainte, căutînd și el cu picioarele goale lespezile strîmte, umede, care duceau ca o cărare netedă spre chilii. Aici deschise o ușă, șoptind drumețului cu copilul gemînd în brațe:

— Intră... Intră... Am făcut puțin foc în vatră. Sînt cam friguros, slăbiciune de care mi-e rușine față de ceilalți frați. Dar căldura chiliei mele prinde bine acum. Așa e? șopti starețul și Columb ghici că șoapta era felul lui obișnuit de a vorbi. O să vă odihniți aici, în patul meu, cam tare, e drept. Eu am să cer găzduire fratelui Marchena, astronomul nostru. Tot am de vorbă cu el, noaptea asta...

Șoptind mereu, aprinse opaițul și mai aruncă pe foc vreo două vreascuri.

— A! Iată și pe fratele Marchena!... zise starețul și întorcîndu-se către Columb îi vorbi ca unui vechi cunoscut: Ți-am spus eu?... N-a avut răbdare să-l caut. A venit să mă caute el! Intră, frățioare, intră, nu te sfii! Am primit, precum vezi, un musafir neașteptat, căruia mi se pare că i-a adormit feciorul în brațe și pe care îl cheamă... cum spuneai că te cheamă?...

— Cristof Columb, răspunse el întorcîndu-se, după ce întinse mantaua pe copilul ghemuit în patul de lemn, la perete.

În veșmîntul obișnuit al navigatorilor, dar destul de peticit, cu capul dezgolit de bereta de catifea roasă, pe care o frămînta în mîna stîngă, noul venit, cu înfățișarea lui bălaie de uriaș blajin, se opri în mijlocul chiliei. Schimnicii îl priviră cu uimire, cu

sfială, de parcă s-ar fi ivit deodată între ei un înalt trimis al cerului, cu înfăţişare omenească. Amîndoi gîndiră însă, lepădîndu-se de credinţa într-o minune, că străinul îşi merita cu adevărat numele de Cristofor — purtătorul lui Crist de pe un mal pe celălalt. Un ins astfel zidit îl putea purta pînă la marginile lumii.

— Sînt fugar din Portugalia, mărturisi străinul deschis. Mi-a furat regele hărţile cu planul unei călătorii pe Ocean, drept către Apus, spre Indii. Dar corabia lui s-a înapoiat curînd cu pînzele rupte şi catargul doborît. Omul regelui nu credea în asemenea drum spre Indii — şi s-a speriat. Harta mea nu i-a folosit la nimic.

Schimnicii îl priveau cu ochi mari, cu răsuflarea tăiată.

Tăcerea celor doi franciscani sfii deodată şi pe ciudatul navigator — că, lăsînd capul în piept, şopti încurcat, mutînd bereta-i ponosită în mîna cealaltă.

— N-am să vă supăr multă vreme, zise cu glas scăzut. Plec mîine, cum s-o lumina de ziuă. Trebuie să ajung degrabă la Huelva, să las copilul la o soră a răposatei lui mame, dacă o mai fi acolo şi nu s-o fi prăpădit şi ea cu soţul ei.

Columb se opri deodată, părăsi gîndul şi se întoarse la gîndul celălalt, care-l stăpînea. Zise ridicînd iar capul roşcovan, cu o sclipire de oţel în ochii albaştri :

— Nu se poate să nu ajung pînă la regina acestor ţinuturi, Isabela cea dîrză, şi la soţul ei, al Aragonului, Ferdinand! Sînt amîndoi catolici şi bănuiesc că nu se vor da în lături să-mi ajute să întind împărăţia lor şi a dreptei credinţe pînă-n ţara mirodeniilor, perlelor şi aurului. Drumul cel mai scurt spre Indii e peste Ocean, către Apus! Pămîntul e rotund!

Cuvintele străinului fură preluate şi tălmăcite îndelung, greu, întunecat, de clopotul cel mare din turla bisericuţei, mînuit acum cu putere, neistovit — numai el în liniştea apropiatului miez de noapte.

Deodată, un bocănit neregulat se auzi peste lespezile care tăiau în curmeziş curtea mănăstirii. Uşa se deschise scîrţiind şi cu o mînă lungă, păroasă, proptindu-se de uşori, îşi trase înăuntru făptura prelungă, uscăţivă, învăluit în manta de păr de capră, un şchiop cu piciorul stîng de lemn.

— Ai căzut cum nu se poate mai bine, felcere, doctor!... îl întîmpină starețul, fratele Juan Perez, şi cu amîndouă mîinile sprijinindu-l, ajută pe noul venit să se aşeze pe marginea patului de scînduri. Te aşteptam, meştere Hernández!...

— Aveţi iar bolnav vreun frate? Şi-a scrîntit cumva cineva vreun mădular?... întrebă doctorul aruncîndu-şi gluga pe spate şi scoţînd la iveală un chip bărbos, mustăcios, cu ochi mici, negri, în fundul capului osos.

Pe un scăunel în vecinătatea focului de pe vatră luă loc părintele Marchena, căruia abia acum Columb îi deosebi mai bine făptura dolofană şi negricioasă, cu chipul cărnos, buzele groase, bărbia lată.

— Nici un bolnav, nici un scrîntit, în afară de fratele tăietor de lemne, peste umărul căruia s-a răsturnat fagul cel gros, astă-vară, răspunse fratele Marchena, astronomul. Dar şi el se întremează, da, se ridică pe picioare, meştere Hernández! Te doream noi, cei sănătoşi, căci am alcătuit nişte tabele cu privire la ceea ce în taină ne preocupă — şi privi către Columb — după scrierile celor vechi, strînse aci, în biblioteca mănăstirii. Ea a fost mai de mult, precum ştii, moschee de cărturari arabi. Şi iată că ne-a picat acum şi un străin, un navigator care împărtăşeşte credinţa noastră!

Spre Columb, care luase şi el loc pe marginea de lîngă vatră a patului, se îndreptară toate privirile.

Părintele Marchena, încruntat deodată, încît în penumbrele chiliei faţa lui păroasă, cu ochii mari şi puternic sprîncenaţi, aducea a gorilă gînditoare, îi vorbi repede, dar cu glasul stăpînit, ca şi cum chilia

ar fi fost pîndită afară şi înăuntru prin colţurile întunecoase de duşmani cu auzul ascuţit:

— Ceea ce ai spus adineauri, navigatorule, despre rotunjimea pămîntului şi că drumul Apusului duce la Răsărit, e de mare însemnătate! Şi pentru aceste cuvinte, în orice alt loc al Spaniilor catolice ai fi schingiuit în fel şi chip, apoi ars de viu ca un eretic. Ars de viu, mă auzi?

Nu avu putere să urmeze, într-atît se simţea însuşi vinovat, ameninţat de acelaşi monstru nevăzut, ascuns, care ţinea parcă şi adierile văzduhului în slujba lui.

— Dar aici eşti la adăpost, urmă împăciuitor către Columb doctorul Garcia Hernández, întinzîndu-şi piciorul de lemn. Inchiziţiile cumplitului dominican Torquemada, care se-ntind acum ca o pecingine asupra întregii ţări, pînă-n marginea de Miazănoapte a Aragonului — după cîte am auzit — iată că pînă la bisericuţa de pe această colină cu vii, livezi, legume şi flori, încă n-a ajuns!

Stareţul Juan Perez ridică spre tavanul de bîrne ochii lui deschişi mari, în care de mult luceau luminile netede, neclintite, ale celeilalte vieţi, şi zise ca-ntr-o rugăciune, cu glasu-i scîncit, subţire, ca de copil:

— Incît, fraţilor, încă mai putem cerceta rotirea stelelor şi a ne încredinţa că pămîntul, universul, Domnul le-a plămădit rotunde!

Şi arătînd cu degetul spre chipul încruntat, dolofan şi negricios al fratelui Marchena astronomul, stareţul urmă c-un mic tremur al glasului, care era rîsul lui:

— El încă nu e bine încredinţat, nu!... nu! Şi încă mai caută în învăţăturile cele vechi o adeverire! — o adeverire a cărturarilor eleni, egipteni şi babilonieni! — cînd adeverirea o citeşte în fiecare noapte în slovele rotitoare, lucitoare, ale cerului!

Columb nu se putu opri să nu întrebe, uimit încă de întîmplarea care, asemenea unei ursite, îl adusese tocmai în mijlocul unor atît de neobişnuiţi călugări :

— Cum se face — şi te rog a nu-mi lua în nume de rău prosteasca întrebare ! — cum se face că socoţi, părinte stareţ, mai adevărat şi mai sfînt ceea ce vezi cu ochii şi cu ochii minţii, decît ceea ce stă scris în Sfintele Scripturi ?

Ridicînd un deget palid, ciudat prelungit de lumina şi umbra feştilei, stareţul Juan Perez zise cu glasul curat, ca şi cum citea dinainte-i într-o carte nevăzută :

— Drepte, adevărate şi sfinte, fiule, sînt numai cele scrise în natură şi puse apoi de mîna omenească în cărţi. Ceea ce nu s-a adeverit şi nu se adevereşte în cărţi e numai greşeala mîinii sau neputinţa minţii scriitorului — sau ceea ce Domnul încă n-a voit să ne dezvăluie din fiinţa lui fără de început şi fără de margini. Iată, părintele Marchena nu încetează de a cerceta minunatele taine ale cerului, ale Universului, care nu poate fi altceva, precum însuşi se mişcă, decît însuşi Dumnezeu. Şi foloseşte părintele Marchena ocheanul lui din galeria turlei bisericii, pe care-l mută şi în clopotniţă, ajutorîndu-se de cărţi cu cifre arabe. Incît doarme el mai mult ziua. Cum spuneai că te cheamă, navigatorule ?

— Cristof Columb, părinte stareţ, şi sînt de felul meu genovez.

— În genunchi ! În genunchi ! strigă stareţul cu toată puţinătatea glasului.

Cei de faţă se lăsară în genunchi, cu palmele împreunată a rugăciune, cu capul plecat, pînă şi doctorul Garcia Hernández, care-şi mută înapoi cu amîndouă mîinile piciorul de lemn.

— Să mulţumim Sfintei Fecioare Maria, ocrotitoarea navigatorilor, că a adus aci pe acest Cristof Columb, cutezător şi luminat navigator şi ne-a adunat laolaltă !

Toţi se rugară în tăcere — numai că rugăciunea le fu prea curînd întreruptă de ivirea fratelui portar, care, cu picioarele-i goale, călcînd botocănos, prinse a striga, umplînd strîmta încăpere cu răsunetele glasului gros :

— Parcă s-a încheiat de mult vecernia, sfinţi părinţi ! Iar vă rugaţi ? D-apoi eu cum să mai îngenunchi ? Că abia duc oala cu lapte fierbinte şi blidul cu fiertură pentru ospătarea acestui drumeţ...

Oalele erau pîntecoase foarte, azima coaptă adineauri, mare cît roata carului, mai aburea încă. Toţi cei de faţă gustară cîte puţin, strînşi în jurul măsuţei rotunde din mijlocul chiliei, ciuciţi pe podea după obiceiul maur trecut şi la creştinii din Andaluzia.

Părintele astronom Marchena folosi prilejul spre a dezvălui doctorului Garcia Hernández cele mai noi învăţături contradictorii pe care le aflase în cărţile mănăstirii şi care-l puneau deocamdată în mare încurcătură.

E drept — şi franciscanii de-aci ştiau mai de mult — că Pitagora nu se îndoia de existenţa antipozilor, ca şi învăţăcelul lui, Philolaus. Aristotel — şi el ! — în scrierea despre cer dovedea rotunjimea pămîntului cu rotunjimea umbrei lui pe discul lunei în eclipsă. Oricine, după Aristotel, putea vedea astfel cu ochii lui rotunjimea pămîntului ! Şi de n-ar fi pămîntul rotund, cum se face că tot călătorind spre Miazăzi, noaptea se ivesc stele noi ?

— Încît navigatorul aci de faţă, — urmă fratele Marchena, ridicînd şi lăsînd sprîncenele groase într-un joc grăbit deasupra ochilor mici, — dacă a citit pe Aristotel...

— Nu l-am citit, răspunse scurt Columb, cam încurcat. Eu sînt navigator şi nu cărturar, căută el să lămurească neştiinţa aceasta. Scrie ceva Aristotel despre o călătorie de-a curmezişul Oceanului ?...

Părintele Marchena scoase un teanc de file de piele subţire crăpată de vechime — căci de Aristotel nu se despărţea niciodată — şi tălmăci din elineaşcă pre-

cum că ţinutul din jurul coloanelor lui Hercule, adică din jurul strîmtorii care desparte Marea de Ocean, nu poate fi prea depărtat de Indii, de vreme ce amîndouă ţinuturile produc elefanţi.

— Nicăieri în jurul strîmtorii nu am văzut vreodată elefanţi, bombăni Columb supărat încă pe neştiinţa lui de carte.

Părintele Marchena îl lămuri că pe vremea lui Aristotel poate erau elefanţi.

Părintele Marchena pomeni apoi şi de un „Tratat al Sferei".

— Dar acest tratat e scris mai încoace, mai aproape de noi, tot de un călugăr, Scot Erigen. Unul la fel a mai scris alt călugăr, Roger Bacon... Numai că tuturor acestor învăţaţi le stau împotrivă alţii, faţă de care cine ar cuteza să nu se închine? mai zise fratele Marchena cu necaz abia ascuns.

Pomeni apoi de Plutarc — cine se putea îndoi de cuvîntul lui Plutarc? care batjocorea pe filozofii părtaşi ai ideii că pămîntul e rotund! Ce absurditate! spunea Plutarc. Încai Homer dovedeşte în „Iliada" şi în „Odiseea" că pămîntul e asemenea unui taler neted împrejmuit de apele Oceanului, din sînul căruia se înalţă columnele care sprijină bolta solidă a cerului. Homer!... El însuşi, de la care nu încetăm de a învăţa! Şi asemenea lui, cu mici deosebiri, nu altfel ne învaţă Pindar, Xenofon, Anaximene — care vedea pămîntul ca un trapez! — şi chiar Democrit...

În tăcerea care se lăsă, Columb se simţea atît de stingherit, că nu se putu opri să nu vorbească şi el de cărţile peste care dase în insula Porto-Santo, între hîrtiile navigatorului Perestrello, ca să nu rămîie părinţii franciscani cu bănuiala că primiseră între ei numai un matelot de rînd.

Şi cînd aminti de arhiepiscopul Mandeville, toţi ridicară frunţile, sprîncenele şi ascultară cu luare-aminte. „Cartea minunilor" era povestirea unei călătorii. S-o fi făcut însuşi arhiepiscopul, să fi adunat el minunile pe care le istoriseşte de la alţi călători,

cine ar putea hotărî? Nici nu erau de crezut chiar toate năzdrăvăniile cîte le pomenea: cică-n India văzuse copaci care dădeau făină, vin, miere şi lînă, peşti care o dată pe an veneau la ţărm şi se închinau regelui, ba dăduse — spunea — de stînci cu uriaşe diamante albastre. Nu era de asemenea de crezut că umblau pe acolo oameni cu capete de cîini, numai cu un ochi sau cu patru, sau oameni fără cap, avînd ochii şi gura deschise pe piept... Dar el, Cristof Columb, ca navigator care măsurase pe ape şi verificase gradele pămîntului, din Guineea africană pînă la insula numită de unii Islanda, de alţii „Cea din urmă Tule", era bine încredinţat de aceste spuse ale lui Mandeville şi anume, că marginile Orientului şi Occidentului sînt mult mai apropiate unele de altele decît ne închipuim şi că le desparte o mare nu prea întinsă.

— Mai ai şi alte dovezi, navigatorule? întrebă doctorul Hernández, trăgînd mai spre el piciorul de lemn, fără a-şi lua privirea de la acel străin cu ochii albaştri.

Văzînd că doctorul era nemulţumit de această dovadă a unei singure cărţi, Columb mai aminti de tragedia lui Seneca, „Medeia", găsită de asemenea între cărţile lui Perestrello şi cită cu glas adînc strofa pe care n-o uitase:

> Va veni un timp în scurgerea leatului,
> Cînd Oceanul, sfărîmînd lanţurile
> Cu care înlănţuie lumea, va deschide tuturor
> Marele Continent...

Dar nici această dovadă nu fu pe placul doctorului care, trăgîndu-se iar pe marginea patului, spre a-şi ţine drept întins piciorul de lemn, lăsă în piept capul slab, palid, osos şi, întinzînd mîna-i păroasă pe genunchiul sănătos, vorbi domol, gîndind bine fiece cuvînt pe care-l rostea, oprindu-se cu prevedere la cîte o răscruce de gînduri:

— Vezi dumneata, signore... sînt bune — bune cărţile — dar cred că mai folositoare faptele, pentru că sînt mai sigure!

Şi-l privi neclintit, cu ochii lui mici, adînciţi în cap.

El, doctorul Hernández, putea aduce la cunoştinţa navigatorului, ca şi a prietenilor franciscani, că nu de mult întîlnise la Murcia un matelot picat de departe, hăt, tocmai din ţinutul de Miazănoapte al Spaniei, ţinut căruia i se spune Galicia. Era matelotul întovărăşit de un prieten, tot din Miazănoapte, basc după seminţie. Şi a stat de vorbă cu ei. Cică făcuseră mai înainte o călătorie lungă, lungă pe Ocean, pe o caravelă, către Miazănoapte-Apus, unde au zărit un pămînt necunoscut — după care s-au întors. Părerea lor e că văzuseră ţărmul Tartariei — că ce alt continent putea fi? Aşa e?...

— Tartaria, adică precum spunem noi ţărmurile Asiei. Căci vorba lor — ce alt continent putea fi? Şi astfel îmi aduc aminte de un marinar breton, pe care-l adusese tata în casa noastră, într-o seară, pe cînd eram copil. Suferea bretonul de o tuse rea şi a istorisit multe întîmplări ciudate. Mi-a rămas în amintire că era odată să-şi piardă viaţa într-o furtună cumplită, căci bretonii pescuiau departe înspre Miazănoapte-Apus peşti gustoşi, ba şi balene, a căror carne o vindeau apoi pînă şi la Paris. Temători de Dumnezeu, acei pescari predau totdeauna la înapoiere din periculoasa lor călătorie o zeciuială mănăstirilor de maici care, spuneau, aveau mai multă trecere în rugăciunile lor pe lîngă Maica Domnului, ocrotitoarea navigatorilor. Nu pescuiau oare acei bretoni, tot la ţărmurile Tartariei, adică ale Asiei? De bună seamă! De bună seamă! exclamă doctorul Hernández.

Vru să se ridice repede, ca odinioară pesemne, dar nu-i îngădui piciorul de lemn.

Nimeni nu-l întrerupse. Ascultătorii simţeau că doctorul Hernández mai avea de destăinuit. Într-a-

devăr, după ce-şi mai potoli lăuntrica maree care-l săltase, dădu pe faţă ultima lui bănuială, de la întoarcerea din arhipelagul Canarelor, de acum cîteva luni : că anume, şirul de insule care se întind nu prea departe de-a lungul coastelor Europei şi Africii trebuie să fi fost odinioară un continent înghiţit într-un cutremur de valurile Oceanului. Insulele sînt poate numai vîrful munţilor acelui continent pierit în ape!

— In insula Palma, pe stînca Balmaco, am dat peste litere necunoscute, ascuţite, asemenea unor cuie, pe care nu mi le-a putut citi nimeni, urmă doctorul Hernández cu ochii sclipitori în adîncul capului. Scriere asemănătoare am găsit — unde credeţi?... Pe insula Fierului! Slove dese, bine trase, pe un întreg perete de bazalt!

După o clipă de gîndire, doctorul Hernández zise mai mult şoptit, ca pentru sine :

— Altădată rîdeam ca de o scornire a acelor mincinoşi de portughezi, cînd auzeam că s-ar fi aflînd acolo, la Corvo, în piscul muntelui, statuia unui călăreţ în capul gol, cu o mînă pe coama calului, cu cealaltă arătînd drept spre Apus... După arătarea acelui călăreţ trebuie să se fi luat de bună seamă şi matelotul Pedro Velasco, de felul lui de la noi, din Palos, cînd navigînd din Azore vreo sută cincizeci de leghe spre Apus a dat într-adevăr de un pămînt!

In tăcerea care se lăsase izbucni deodată cîntecul ascuţit al unui cocoş, căruia îi răspunseră alţii mai de departe. Stareţul Juan Perez grăi cu glasu-i slab, dar de data aceasta cam certăreţ, către fratele Marchena :

— Nu se poate ca toate acestea să nu se afle în scrierile vechi, pe vreo frunză de lotus egipteană, în vreo transcriere arabă, în vreun palimpseste latin! Cată bine, frate Marchena, cată bine!... Mai avem un pod plin cu vrafuri de scrieri încă necercetate!

Dar doctorul Hernández mai avea ceva de spus, că tăie vorba stareţului, cu o rostire aruncată ca o ocară, stropindu-şi bărbia cu spuma gurii :

— Şi unde au fugit, în zilele cutremurului, vă întreb, cei care au scris acele slove pe lava împietrită? Pesemne undeva către Apus! Ei trebuie să fie şi azi acolo!

Doctorul Hernández, drept, înţepenit deodată în şira spinării, arătă îndelung cu mîna-i păroasă, întinsă către Apus.

Apoi întorcînd încet capul către Columb, în care nu părea a avea mare încredere, zise, privindu-l cu ochi micşoraţi:

— Dacă spui că eşti genovez, trebuie să fi auzit despre florentinul Dante şi să fi citit stihurile lui din „Infern", puse în gura rătăcitorului Ulise: „O, fraţi! Voi care prin mii de pericole aţi ajuns pînă la acest Occident, oricît de puţin vă mai rămîne să vă bucuraţi de simţurile treze, nu refuzaţi gloria de a descoperi dincolo de soare o lume încă necunoscută!"

DESTĂINUIRI

Columb răspunse cu pumnii strînşi nu doctorului Hernández, ci stareţului Juan Perez:

— Au vreme oare navigatorii, pe mare din vîrsta copilăriei, să citească stihurile poeţilor? Stihurile matelotului sînt valurile. Întîmplările, luptele, ei nu le citesc, ci le făptuiesc şi le trăiesc. Îţi mulţumesc, signor Hernández, că mi-ai pomenit de marele poet al „Infernului" — gîndurile lui, fără a-l cunoaşte, au trecut şi prin mintea mea. Şi poate că, — ridică el glasul cu o mîndrie pe care nu vru s-o mai ascundă, — ursita îmi va ajuta să împlinesc cuvintele puse de el în gura lui Ulise! Căci alt rost viaţa mea nu mai are şi alt gînd în sufletul meu nu mai încape!

— Şi cum de ţi-a venit, fiule, această sfîntă rîvnă? întrebă cu blajinătate glasul copilăresc al stareţului.

— Ce-l mai întrebi, preasfinte? răsunară bădărăneşte cuvintele portarului rezemat de uşă, frecînd

talpa goală de celălalt picior. De la Maica Domnului i-a venit gîndul! De la Maica Domnului!

Columb, după o scurtă şovăire, răspunse:

— Sfinţi părinţi şi dumneata, signor Hernández, ca să vă spun adevărul, căci vă privesc acum ca pe duhovnicii mei — gîndul mi-a venit de la o silă, de la o nespusă silă de neguţători şi de tîlhari! Dacă tot am fost menit să plutesc pe mări, să mă războiesc, adăstîndu-mi moartea de la o zi la alta, încaltea să-mi dau viaţa pentru o călătorie şi o cucerire fără pereche. Sînt dintr-o veche seminţie de căpitani şi poate aţi auzit de vreunul din amiralii Colombo...

— Arhi-piratul? rîse scurt doctorul.

Dar se încruntă iar şi adăugă:

— Îl mai ţin minte unii mateloţi bătrîni din Moguer...

Columb şi-a destăinuit copilăria grea, plină de lipsuri, greaua lui tinereţe dusă pe vase neguţătoreşti şi adesea pe vase de luptă, în slujba mărunţilor domni de la ţărmurile Franciei sau Cataloniei. I-a mai rămas de-atunci un plumb în piciorul stîng, pe care nu l-a putut scoate. Patru ani şi mai bine a luat parte la luptele pornite de regele Renée, duce de Anjou, pentru cucerirea Neapolului. Cînd a fost însărcinat să răpească de la Tunis o galeră mare, bine echipată, *Fernandina,* Columb a avut de luptat întîi cu proprii lui mateloţi, care aflaseră într-unul din porturile Sardiniei că niciodată nu vor pune mîna pe *Fernandina,* care nu era singură, ci avea alte trei galere de ajutor. Nici n-au vrut să mai audă de Tunis şi au cerut cu glas de răzvrătire întoarcerea la Marsilia. Tînărul Columb nu putea suferi în sufletul lui ruşinea de a se întoarce cu mîna goală şi de a înmormînta astfel pentru totdeauna faima numelui de Columb. În timpul nopţii întoarse roata cîrmei, ridică însuşi două pînze în bătaia prielnică a vîntului şi a doua zi, în zori, mateloţii, treziţi în nădejdea că vor intra în apele portului atît de bine cunoscut, se pomeniră dinaintea Cartaginei!

— Cînd am ajuns în Lisabona eram atît de dezgustat de asemenea mărunte tîlhării, că numai de nevoie mă mai urcam pe vreo caravelă, mărturisi Columb cu capul plecat.

— Haha!... Sufletul tău, frăţioare, are nevoie de tîlhărie mai mare! Haha!... răse portarul rezemat de uşă, bătînd de haz podeaua cu talpa goală.

Dar o privire scurtă a stareţului îi înăbuşi rîsul în gîtlej.

— Întîiul gînd, că numai luînd pe umeri o sarcină mare, nemaipomenită, viaţa mea va avea un rost şi un înţeles, îmi veni în Porto-Santo, insula bătrînului Perestrello, lăsată apoi urmaşilor, şi pe care o guverna Pedro Correa, intrat ca şi mine prin căsătorie în familia navigatorului lui don Enric. Îmi întovărăşisem soţia, care trebuia să nască pe acest întîi şi singur fecior...

Şi îndelung istorisi Columb cum se molipsise de o nălucire, cum simţi crescînd parcă în el, cel copleşit şi dezamăgit, un om nou, întreg, drept şi cutezător ca odinioară — un adevărat Colombo! Cine din puţinii locuitori ai insulei nu rătăcea adesea pe ţărmul ei, privind spre Apusul cu zările închise sau deschise, totdeauna misterioase şi fără capăt? Ce minte nu se lăsase frămîntată de închipuire, născocind pentru împăcarea atîtor dorinţe neîmplinite, un tărîm fericit, încă neajuns de vreunul din bieţii oameni de pe insulă? Se vorbea adesea între acei vajnici muncitori de pămînt, pricepuţi grădinari şi oieri, de o ţară a tuturor bogăţiilor şi minunilor, dincolo de zarea Oceanului — pînă începea unul să surîdă de această meteahnă care-i făcea să cadă, ei oameni cu mustăţi şi barbă, în mintea copiilor.

Despre asemenea tărîm n-a putut afla fireşte nimic în scrierile şi calendarele bătrînului Perestrello, pe care Columb le cerceta cu neistovită patimă pînă noaptea tîrziu, la lumina opaiţului, aşezat pe pupitrul cu hărţi de la fereastră, în vreme ce soţia, cu faţa

trasă, dormea gemînd înăbuşit, cu buzele întredeschise, în patul larg şi scund.

Columb a luat aminte adesea la palavrele cu sau fără haz ale multor pescari din ospătăria portului, asupra împărăţiei fericite din Apus, păzită poate de monştrii care depăşeau închipuirea omenească şi de furtuni neîntrerupte, vetre plutitoare de fulgere. Dar l-au surprins odată, la o cină în locuinţa guvernatorului, cîteva cuvinte din partea lui, bărbat cu scaun la cap şi neînstare de vreo născocire : găsise — şi el arătă lui Columb, care-l pipăi îndelung cu propria-i mînă — un lemn, un fel de lopată ruptă, pesemne sculptată cu tot felul de slove şi chipuri de oameni ciudaţi, a căror ţeastă uriaşă era sprijinită de făpturi mărunte ca nişte păpuşi. Pedro Correa îi pomeni altădată de unele trestii neobişnuit de lungi şi de groase, găsite la ţărm, lăsate de valuri. Erau atît de cuprinzătoare acele trestii, că-ntre noduri încăpea pînă la o vadră de vin.

Columb bătu şi el după aceea marginile insulei, căutînd în nisip, printre scoici, vreo lopată sculptată venită din Apus, sau măcar vreuna din uriaşele trestii. Dar n-avu norocul cumnatului. Se întorcea acasă mîhnit, tăcut, încruntat.

Şi totuşi despre un lemn sculptat, ros de ape, i-a pomenit şi Martin Vicent, căpitan pe o caravelă a regelui, sculptură găsită cam la vreo patru sute cincizeci de leghe de ţărmul Portugaliei. Şi de n-ar fi fost îngrijorătoare starea soţiei, care ducea greaua sarcină şi era uneori cuprinsă de furii şi halucinaţii, Columb s-ar fi repezit însuşi, să vadă cu ochii lui, la Graciosa, la Fagal, în Azore, trunchiurile mari de pini de un soi nemaicunoscut, aruncate la ţărm de valurile Oceanului după furtună şi din care unii îşi făcuseră corăbii.

Încît nici spusa matelotului Antonio Leme din Madera nu mai părea născocirea unei minţi aprinse de băutură. Îl întîlnise în port, mai mult beat decît

treaz, în tovărășia unor mateloți care transportau la Lisabona o încărcătură de vin negru pentru pivnițele regelui. Cică navigînd el, Antonio Leme, anul trecut departe spre Apus, zărise trei insule care i se părură acoperite de uriașe păduri de pini — ba, i-ar fi ajuns și puternica lor aromă pînă-n nări.

— Nu eram un copilandru — urmă Columb, în vreme ce portarul cu două degete groase curăți de scrum feștila și dintr-un urcioraș mai turnă untdelemn în candelă, — nu eram un copilandru să mă las înșelat de astfel de nimicuri!... Cine nu știa că Martin Vicent era un palavragiu și de minciunile lui gogonate rîdea uneori toată Lisabona!... Iar insulele lui Antonio Leme dacă nu erau de-a dreptul născociri puteau fi insulele plutitoare acoperite de păduri, de care pomenea și bătrînul Perestrello în scrierile lui, citînd pe Pliniu și pe Juventius Fortunatus. Iar lopețile sculptate, trunchiurile de pini, trestiile cele lungi și groase puteau veni de oriunde, nu numai din Apus, de pe țărmurile Africii bunăoară, împinse de vînturi, purtate de valuri. Ceea ce nu puteam înțelege — și i-am spus-o și cumnatului meu — era necutezanța portughezilor, ei care moșteneau pe Enric Navigatorul. Cum de nu-și lua inima în dinți unul, măcar *unul* și pe o caravelă bună, sau numai cu o barcă, să străpungă zările, odată pentru totdeauna! Că la celălalt capăt al Oceanului se aflau țărmurile Asiei, pentru mine nu mai era de mult nici o îndoială, deși n-aveam încă nici o dovadă, nici o mărturie demnă de crezare!

Columb tăcu. Se vedea bine că șovăia. Ceea ce trebuia să mai destăinuiască, adeverirea la care ajunsese, pe care și-o însușise, mai mult bombăni, schimbîndu-și mereu locul, încurcîndu-se în exclamații și numeroase locuțiuni italienești.

Cei de față aflară mai mult sau mai puțin lămurit de un anume Alonso Sanchez din Huelva, un matelot spaniol, care plutind de la Canare la Madera e prins de furtună și aruncat împreună cu tovarășii lui pe o

insulă din Apus. El descrie insula şi o desenează pe hartă. Călătoria de înapoiere a fost, pare-se, mai cumplită decît furtuna, căci lipsiţi de hrană şi mai cu seamă de apă pieriră toţi, în afară de Alonso Sanchez şi încă un matelot. Ajunşi în Porto-Santo, ei povestesc cele întîmplate. Columb aduce în locuinţa lui pe Alonso Sanchez, care mai mult mort decît viu îi încredinţează hîrtiile lui şi harta — şi moare într-adevăr într-o noapte vijelioasă, în încăperea învecinată cu a lehuzei.

— O asemenea adeverire nu se uită, aşa e? Şi ea e mai puternică decît a tuturor scrierilor arabe, greceşti, feniciene şi latineşti! încheie Columb, de data aceasta destul de limpede, privind drept pe doctorul Hernández.

— Dacă e aşa, — îi luă repede cuvîntul starețul Juan Perez, — de ce ai vorbit regelui Portugaliei ca de o încercare de a ajunge în Indiile de la Răsărit pe calea Apusului şi nu ca de o navigaţie sigură?

— Cum altfel i-aş fi putut vorbi? răspunse Columb ridicîndu-se şi întinzînd amîndouă braţele a mirare. Cum altfel dacă nu ca de o navigaţie *sigură?* Sfetnicii lui credeau că voiam numai să încerc!

Pe neaşteptate, mica chilie se umplu de glasul ca de tunet al portarului, care, strîngîndu-şi mai bine funia sutanei franciscane şi înnodînd-o iar cu mînie, strigă:

— Ha! Ha! Genovezule!... Dar furtunile pe Ocean le-ai uitat? Ai văzut vreodată valuri cît muntele, care aleargă în vîrtejuri, mînate de fulgere? Eu am văzut! Haha! Eu am văzut!

Starețul se aplecă spre Columb care-şi luase locul la marginea patului, aruncînd o privire grăbită pe feciorul adormit, şi îi şopti:

— Fratele portar a fost întîi matelot şi a venit la noi să se lecuiască de o mare sperietură.

— Dar de Marea Beznelor din inima Oceanului ai auzit? urmă fratele portar fără cruţare. Trei ani să tot pluteşti spre Apus şi nu-i dai de capăt! Dar de

Odontotiramus din adîncul Mării Beznelor, balaurul care poate înghiți un elefant ? Dar de *Kraken,* șarpele care urlă și cu o mie de brațe se aruncă asupra caravelelor ? Haha !... Păi vezi ? Păi vezi ? Cum ai să ajungi în Chipango, în Catai, în Indii ? Haha !...

Dar potolindu-se deodată, fratele portar zise cu smerenie, plecîndu-și capul și lăsîndu-se încet în genunchi, cu ochii ridicați spre tavanul de bîrne :

— Dar dacă te-o ajuta Maica Domnului...

— Maica Domnului sau dracul ! strigă și Columb, cu fața îmbujorată de un foc lăuntric. Dar tot voi ajunge în Indii !...

Gifiia ca după o fugă.

Cîteva clipe lăsă și el în piept capul și zise cu smerenie :

— Iertați-mi gura păcătoasă, sfinți părinți. Gîndul care mă frămîntă și nu-mi dă pace, mă scoate uneori din fire, precum vedeți...

Clopotele subțiri vestiră repede ceasul slujbei de zori de zi. Îngenunchează toți și se rugară. Fratele portar, la un semn cu mîna al starețului Juan Perez, ieși din chilie să vestească în mănăstire începerea slujbei fără stareț.

Cînd se lumină de ziuă, ploaia stătuse, dar norii nu se trăseseră încă de pe albastrul cerului. Se subțiaseră numai și zările mării, munții din răsărit, fluviile, șesurile și dealurile dinspre Apus-Miazănoapte erau învăluite într-un zaimf alburiu, scăpărînd pe-alocuri, pe culmi și pe ape.

Doctorul Hernández, ajutat de fratele Marchena, se ridică de la locul lui și, înainte de a părăsi chilia, zise :

— Luați cu vorba, uitai să vă spun aseară de ce am venit. Trebuie să ne așteptăm la noi descoperiri de-a lungul Africii, pe drumul infantelui Enric... Regele Joao s-a împodobit de curînd cu noul titlu de *Senior de Guineea,* după ce oamenii lui au ridicat un fort la Mina de aur... Da !... Ce vream să mai spun ?... Să nu uit iar... Tot regele Joao a trimis cu două cara-

vele să treacă dincolo de gura fluviului ce i se spune Congo, dincolo de Guineea, pe Bartolomeu Diaz — cică să dea de împărăţia Părintelui Ioan... O înţelegere cu acei creştini ar fi de mare ajutor pentru strîmtorarea puterii musulmanilor în vecinătăţile Indiilor, crede regele Joao — şi caută în Portugalia doi călugări şi doi rabini de credinţă să purceadă pe uscat, fără a şti unul de altul, în căutarea împărăţiei Părintelui Ioan...

— Nerozii... şopti Columb, dînd din cap şi un surîs amar îi destinse buzele. Încă nu s-a încredinţat regele că drumul cel mai scurt către Indii e spre Apus, peste Ocean ? Voi ajunge acolo înaintea lui Bartolomeu Diaz — dacă Bartolomeu Diaz va ajunge vreodată în Indii pe drumul Africii !...

Ceilalţi îl priviră o clipă cu uimire, întrebîndu-se în taină dacă nu era cumva o nerozie siguranţa de nezdruncinat a acestui trenţăros navigator genovez.

— Veştile pe care vi le adusei, — urmă doctorul Hernández, aruncîndu-se pe catîrul care adăstase legat sub un acoperiş de şindrilă din spatele chiliei,— le-am aflat şi eu zilele astea de la un matelot cu mîna ruptă pe care i-am înădit-o la loc şi care întovărăşea o caravelă portugheză încărcată cu negri din Guineea, vînduţi unui neguţător veneţian din Sevilla.

Şi binecuvîntaţi din spate de cei doi franciscani, cu dreapta ridicată, doctorul şi catîrul ieşiră pe poartă, scoborînd pe cărarea dintre ciulini, ce ducea spre micile porturi de pe Rio Tinto.

PROROCIRILE DIN SCRIPTURI

Micul Diego dormi şi o bună parte din ziua următoare. Osteneala călătoriei se preschimbă într-un soi de friguri, care-l scuturară spre seară. Fratele Marchena îi fierse copilului cîteva buruieni bine cunoscute şi după ce-l făcu să bea leacul, îl înveli în

sutana lui. Din care pricină nici tatăl copilului nu putu părăsi mănăstirea, precum avusese de gînd. Îl îndemnă şi părintele stareţ să nu se prea grăbească, deoarece Înălţimile lor, regele şi regina, nu se aflau la Cordova, încît era, nu se putea mai nimerit, răgazul ca navigatorul să se pregătească spre a li se înfăţişa după cuviinţă.

Cît de bune erau sfaturile stareţului, Columb înţelese numaidecît, iar de ce neaşteptat folos îi era această mănăstire, văzu de-ndată ce află că stareţul fusese duhovnicul reginei Isabela şi numai după mari rugăminţi i se îngăduise retragerea la mănăstire. Fratele Juan Perez cunoştea bine curtea şi curtenii, apucăturile şi firea, ba chiar gîndurile lor cele mai ascunse. Putea dori Columb mai mult? Şi cum ar fi putut ajunge dinaintea suveranilor, fără sfatul, fără ajutorul acestui stareţ, care răsărise ca un luceafăr neaşteptat în zarea vieţii lui?

La căpătîiul lui Diego, bunul Juan Perez rosti o scurtă rugăciune pentru grabnică lecuire şi se întoarse apoi cu braţul ridicat, binecuvîntînd, către părintele copilului. Columb îngenunche deodată, copleşit de acea necunoscută putere care-l depăşea, îşi făcu un rînd de cruci, asemeni tuturor mateloţilor din acea vreme, ca în ceasurile hotărîtoare pe puntea unei caravele asaltată de furtuni, şi sărută mîna palidă a stareţului.

În ziua plecării, Columb ar fi voit să ceară fratelui Juan Perez o scrisoare, dacă nu de-a dreptul către Alteţa sa regina Isabela, măcar către vreun prelat din Cordova, care să-i înlesnească a deschide uşile alcazarului regal, la timpul potrivit. Dar nu fu nevoie, căci părintele Juan Perez făcu ochi mari, certîndu-l:

— Unde pleci şi cum pleci?... La Huelva, precum ne-a trimis vorbă doctorul Hernández, de mult n-a mai auzit nimeni de numele cumnatei tale. Diego să rămînă aici la noi, să înveţe a cînta în cor. Şi cum ai să te înfăţişezi Alteţei sale Isabela? Cu hărţile şi

ştiinţa ta nautică mare ispravă n-ai să faci — *altfel* trebuie să te apropii de sufletul ei! *Altfel!* Căci ea e o mare credincioasă, aş spune o sfîntă, dacă nu mi-aş aminti de sîngele vărsat în numele ei sau din porunca ei sau — Doamne iartă-mă! — poate şi de mîna ei, căci a crezut că poate fi şi regină şi creştină...

Stareţul Juan Perez, cu o mînă palidă şi tremurătoare dusă la ochi, sughiţînd odată scurt, cercă să-şi oprească puţinele lacrimi care-i umeziră genele rare.

Şi astfel Columb rămase cîteva luni în mănăstirea La Rabida.

Ca toate sufletele acelui veac, prea des şi aprig ameninţate, Columb era bucuros, pentru dobîndirea liniştii, fie şi numai ca un răgaz, să intre sub ocrotirea puterilor nevăzute, să simtă în lucruri şi fapte întîmplătoare semne şi graiuri misterioase, prevestitoare şi pline de speranţă. Ceru el însuşi o sutană de franciscan şi îngenunche, laolaltă cu fraţii, în toate ceasurile de zi şi de noapte ale canonului, pe lespezile vechii moschei arabe, devenită mănăstirea lui Isus.

Serile, Columb le petrecea în chilia pe care i-o lăsase stareţul, citea cu zel Sfînta Scriptură şi învăţa pe dinafară rugăciunile obişnuite, laolaltă cu micul Diego. Apoi copilul adormea şi stareţul Juan Perez se strecura în picioarele goale, asemenea unei albe năluci, învăluit în sumanu-i de cînepă, în încăperea navigatorului. Vorbea despre planurile lui de călătorie, despre atîtea şi atîtea suflete născute în păcat şi menite iadului din ţinutul Răsăritului pe care le va mîntui credinţa cea dreaptă, dusă pe acele atît de îndepărtate meleaguri de cutezătorul, noul Cristofor — „purtătorul de Crist" în nume şi faptă. Apoi cercetau împreună mijloacele cele mai potrivite pentru a descuia inima acelei straşnice şi pioase regine a Spaniilor, a o cîştiga pentru marea, cutezătoarea întreprindere.

Navigatorul cotrobăi pe-ncetul, apoi cu tot mai multă violență, dîndu-și pe față adevărata-i fire, amintirile stareţului și află astfel întreaga istorie a vajnicei regine, dinaintea căreia va trebui să se înfățișeze.

Cine ar fi putut prevedea la naşterea ei, cu vreo treizeci de ani mai în urmă, într-o mănăstire, un fel de surghiun al mamei cu minţile aproape rătăcite, că va pune mîna pe sceptrul Castiliei? Regele Enric Neputinciosul îi era frate vitreg. Moştenitoarei tronului, Beltranejei — după numele lui Beltran, cavalerul mamei-regine — Isabela la unsprezece ani îi fusese naşă. Cîţiva curteni răzvrătiţi ard însă în efigie mutra jalnică a regelui și ridică rege în locu-i în partea de Apus a vechii Castilii pe Alfons, de numai zece ani, fratele mai mic al Isabelei. Altă nenorocire: Isabela se pomeneşte mireasă din ambiţia necugetată a regelui, fratele vitreg. Spre norocul ei, mirele dezmăţat, don Giron, unul din partizanii lui Enric, moare în drumul spre mireasă. Peste alţi trei ani, micul rege Alfons, înainte de a fi putut fi încoronat rege al întregii Castilii, moare pe neaşteptate, otrăvit. Isabela, îndurerată, se închide în mănăstirea de maici a Sfintei Ana din Avila. Răzvrătiţii vor s-o ungă regină în locul fratelui ucis mişeleşte. Isabela se împotriveşte. Are numai şaptesprezece ani. Dar de atunci înţelese că ridicată de asemenea curteni n-ar fi ea însăşi, în mîna lor, decît o paiaţă. „Regele, consfinţit de cortesuri, adică de adunarea stărilor din Castilia, nu poate fi dat jos decît tot de poporul castilian", le răspunse fata cea bălaie în veşmintele-i călugăreşti. Fratele vitreg, bucuros şi surprins de asemenea răspuns, o numeşte moştenitoarea tronului şi cu mîna tremurătoare, pe zăbala de argint a armăsarului alb, o poartă însuşi pe Isabela călare prin cetăţile cu toate porţile deschise. Dar în acelaşi an soseşte la Ocana arhiepiscopul Lisabonei, cu propunerea de căsătorie a regelui Alfons al Portugaliei — metoda obişnuită de a încorpora o ţară fără vărsare de sînge. Era o intrigă a

curteanului castilian Villena, care vedea departe şi-şi da seama că viitoarea regină Isabela va fi mai greu de mînuit decît fratele ei vitreg. Isabela însă trimite în taină pe duhovnicul ei la Saragossa şi la Paris să vadă însuşi ce fel de miri erau ducele de Guyenne, fratele regelui Franciei şi Ferdinand, moştenitorul Aragonului înveşinat. Se hotărăşte pentru îndrăzneţul şi crudul Ferdinand, împotriva căruia se ridicaseră mai toţi nobilii puternicei familii Mendoza. Mirele vine în taină, căci era pîndit pe la răscruci, şi mireasa de la întîia vedere pune cîteva condiţii uluitoare : Ferdinand să n-aibă dreptul de a părăsi Castilia fără voia Isabelei, să rămînă rege al Aragonului şi să nu aibă nici un cuvînt asupra treburilor Castiliei — aliaţi da, supuşi unul altuia, nu ! Mirele, jignit, vrea să plece, dar pînă la urmă rămîne. Mai era o piedică : fără bula papală, adică învoire de la Roma, căsătoria nu se putea încheia, căci mirii erau veri. Ferdinand scoate de la piept, dinapoia platoşei de oţel, bula papei. Fusese prevăzător. Dar era o bulă falsă, ticluită în Aragon şi regele Enric, care cu indignare se ridicase împotriva căsătoriei, dă înşelătoria pe faţă şi dezmoşteneşte pe Isabela.

Era însă prea tîrziu. Cine mai putea desprinde acum pe Isabela de tatăl întîiului lor copil, o fetiţă ? Cardinalul Borgia trimis în Spania pentru unirea creştinilor împotriva semilunei, uimit de mintea pătrunzătoare şi firea neînfrîntă a Isabelei, ajută la împăcarea ei cu fratele vitreg şi ceilalţi curteni.

La moartea regelui, Isabela se lasă încoronată în cetatea Segoviei, singură, în vreme ce soţul era plecat în Aragon. Încep apoi luptele pentru păstrarea tronului Castiliei, rîvnit de regele Alfons al Portugaliei, căsătorit numai de ochii lumii cu Beltraneja, care fugise la curtea lui. Trupele portugheze pătrund în Estramadura, ocupă Toro şi Zamora, încît trupele castiliene duse de Ferdinand, ameninţate cu tăierea drumurilor, sînt silite să se retragă. Putea fi înfrînt Ferdinand, nu însă şi Isabela. Ea adună la Medina del

Campo cortesurile celor trei provincii, pentru noi osteni şi bani, şi primeşte jumătate din odoarele bisericeşti, care topite dau 30 de milioane de maravedas, îndestulători pentru cumpărarea grabnică a unor tunuri mari din Germania şi Italia. Căpitanul Gonzalvo de Cordova, poreclit pentru frumuseţea lui „prinţul tinerimii", de dragul reginei face minuni de vitejie, în vreme ce cavalerul castilian Juan de Camboa opreşte în Nord trupele franceze ale lui Ludovic al XI-lea, aliatul Portugaliei. Cardinalul Mendoza, trecut şi el de partea Isabelei, îndată după moartea regelui, ia parte la lupta din cîmpia Zamorei împotriva portughezilor, într-o mînă cu o cruce, în cealaltă cu sabia, purtînd mantaua de cardinal peste zalele de războinic. Drept mulţumire pentru victorie, la Tordesillas, regina în picioarele goale, precum făgăduise în nopţile de nesomn înaintea icoanelor, se duce urmată de alai pînă la mănăstirea Sf. Paul. Fuseseră alungaţi tîlharii dinafară, dar mai trebuiau înfrînţi tîlharii dinăuntru, cei de pe la răscruci şi cei din castele, nobilii, de răul cărora nici un drum nu mai era sigur. Adună iar cortesurile la Madrigal, ştiind bine că numai cu ajutorul lor putea înfrînge şi supune pe nobili. Ele dădură reginei mijloacele de a alcătui iar vechea oştire care altădată ocrotise mănăstirile şi provinciile de năvala maurilor *Santa Hermandad* [1], cu două mii de călăreţi. Fiecare sută de familii era îndatorată să întreţină un călăreţ. Nu mult după aceea, călătorul era întîmpinat pe drumurile, pe potecile lui, de cadavrele hoţilor ucişi pe loc. Regina porni călare spre Miazăzi după ce supuse sau ucise nobilii din Miazănoapte. Cetăţile Trujilla, Madrilego, în faţa cărora se opriseră tunurile reginei, îşi deschiseră porţile şi încruntaţii granzi, cu pletele capului neacoperite, în genunchi, sărutară vîrful încălţărilor mîndrei călăreţe. După aceea, pentru a pune capăt jecmănelilor cu care se obişnuiseră slujitorii dreptăţii, regina făcu însăşi drep-

[1] — Sfînta Frăţietate. (n. a.)

tate în fiecare vineri, în sala alcazarului — palatul odinioară maur — din Sevilla, cu pedeapsa pe loc; tăierea unei mîini, a unui picior sau a capului, și înapoierea către păgubaș a averii jefuite. Și celelalte oștiri călugărești fură aduse în puterea reginei : ordinul de Calatrava, în care domnește tăcerea și postul, ordinul de Alcantara, care poartă peste zale veșmînt alb cu o cruce roșie și ordinul Sfîntului Jac, care păzește moaștele din Compostella, în Galicia și a căror cruce roșie se termină cu o lamă ascuțită. Iar pe ducii din Andaluzia, ale căror cete îmbătate se încăierau în mijlocul orașelor, dîndu-le foc pe rînd, regina îi împăcă, silindu-i a se îmbrățișa în fața ei, cu inimile clocotind încă de ură. Ceea ce nu împiedică pe Isabela, în mijlocul unor asemenea isprăvi, să mai nască un fecior și încă o fată, căci adevărata avuție și putere a regilor sînt fiii și fiicele, cu ajutorul cărora, prin încuscriri, pot schimba regii vecini dușmani și hrăpăreți în regi prieteni și aliați. Dar mai erau maurii, păgînii de pe pămînturile rodnice ale Andaluziei. E: năvăleau călări, cu deosebire cei din Granada în provinciile învecinate, omorînd, jefuind și înapoindu-se iar sub steagul semilunei între zidurile prea frumoasei și puternicei lor cetăți din munte. Cînd, pe neașteptate, sosește și cealaltă veste : turcii cuceresc Otranto din regatul Neapolului, moștenirea lui Ferdinand, soțul. Nu cumva potopul musulman avea să înece curînd, asemenea Europei răsăritene și Europa de apus? Șase luni țin luptele, iar în apele siciliene pîndesc douăzeci și două de vase castiliene. Mulți locuitori de altă credință, ebrei, musulmani îmbrățișară creștinismul și unii din ei, cu deosebire ebreii, dobîndiseră din tată în fiu ranguri și slujbe înalte. Mai țineau într-ascuns la vechea lor credință ?... Poate că da, poate că nu. O seamă pătrunseseră în episcopate, dintre care unul, episcopul de Talavera, era de mult sfetnicul priceput în treburile bănești și duhovnicul sufletului Isabelei. I se amintește reginei că ebreii cu vreo opt sute de ani mai înainte ar mai fi deschis

o dată calea musulmanilor în Spania. Un anume Ojeda din Sevilla se duce la Cordova și destăinuiește regelui și reginei necredința cîtorva convertiți. Toma de Torquemada, starețul mănăstirii Sfînta Cruce din Segovia, care pe vremuri, ca duhovnic, luase Isabelei, ca moștenitoare de tron, jurămîntul de a stîrpi pe eretici, se îveste și el în vesmîntul alb și mantaua neagră a dominicanilor, cerînd reginei întemeierea unei Inchiziții, a tribunalului cu puteri depline pentru aflarea ereticilor, arderea lor pe rug și confiscarea averilor în folosul bisericii și a suveranilor. Isabela cere Papei o bulă pentru întemeierea Inchiziției în Castilia, și între timp pune de se ticluiește un catechism, care să readucă pe rătăciți în sînul dreptei credințe catolice. Cînd au fost adunate cortesurile la Toledo, spre a depune jurămînt și a recunoaște pe infantele moștenitor, prințul de Asturi, regina află de puțina înrîurire a catechismului. Măsurile luate numaidecît — închiderea ebreilor în ghetto, îndepărtarea lor de la știința medicinei, îndatorirea de a purta un cerc roșu pe umărul mantalei — stîrni împotriva acestor asupriri o batjocură scrisă. Regina scoase furioasă din sipet bula Papei, ținută ascunsă aproape doi ani. Astfel luă ființă la Sevilla, marele oraș negustătoresc, întîiul tribunal de torturi, în frunte cu doi frați dominicani — cu întîile ruguri numite „acte de credință.“ [1] Din întîiul an au fost jefuiți de bunuri și arși de vii mai bine de opt mii de inși, iar șaptesprezece mii au scăpat numai cu torturi și lăsați în sapă de lemn. Veniturile erau uriașe, iar nevoile coroanei foarte mari. Ferdinand introduse și el Inchiziția în Aragon, dar în biserica din Saragossa fu găsit ucis însuși închizitorul Arbues. Uimită, îndîrjită, Isabela ridică un monument acelui „martir“ al credinței și puse aceste cuvinte pe piatra lui de căpătîi: „Fericită Saragossa. Bucură-te că aci e îngropat cel care e gloria martirilor!“ Torquemada, supremul închizitor al Spaniilor,

[1] Autadafe (n. a.).

mulţumit numai cu puterea crîncenă şi neînduplecată care ţinea în ghearele ei şi pe cei doi suverani însetaţi de aur şi pînă la care ajungea duhoarea cărnurilor topite în flăcări, refuză arhiepiscopatul de Sevilla. Dar cu banii adunaţi de pe urma rugurilor el reconstruieşte mănăstirea dominicanilor — adică a „cîinilor Domnului" — din Segovia, precum şi pe cea din Avila, împodobindu-le cu galerii de marmură ajurată şi grădini...

Părintele Juan Perez se opri din povestire cîteva clipe şi lăsă capul în piept. Apoi îl clătină încet, ca şi cum voia să se lepede de ceva nemărturisit.

Columb gîndi: „Nu cumva din această pricină fugise bunul stareţ de la curtea lui Ferdinand şi a Isabelei?"

De vreo trei ani hărţuielile cu maurii s-au înteţit, istoriseşte mai departe stareţul. Marchizul de Cadix, Rodrigo Ponce de Leon năvăleşte în grădinile păgînilor, dar Mulei Hassan se repede din Alhambra somptuoasă, dimpreună cu oştenii lui călări şi cucereşte şi măcelăreşte pe toţi locuitorii cetăţii Zaharo. Marchizul de Cadix însuşi era să cadă odată în mîinile maurilor, într-un nou atac, de nu l-ar fi scăpat duşmanul lui de o viaţă, ducele de Medina-Sidonia.

Luptele n-au reînceput încă. Regina şi regele s-au repezit pînă la Madrid spre a mulţumi clerului care a dăruit de curînd argintăria bisericilor pentru înzestrarea oştirii. Acum suveranii sînt aşteptaţi la Cordova — dacă nu cumva s-or fi dus şi prin alte cetăţi spaniole...

Columb înţelese că nu-i va fi de loc uşor să se strecoare, el, un străin, un necunoscut, cu marea lui idee, între atîtea preocupări zorite şi grele ale regilor spanioli. Cîteva zile, cîteva nopţi, în mănăstire, în împrejurimile ei, în chilie, se purtă cu chip încruntat şi uneori mai mult abătut. Nu era de altă părere nici stareţul Juan Perez. Dar fără stăruinţă se împlineşte oare ceva de seamă pe lumea asta?... Făgădui navigatorului tot ajutorul de care era în stare, ceva bani şi o

scrisoare către Talavera, duhovnicul reginei — şi va ajunge, da, va ajunge Columb dinaintea ei!...

— Numai că după aceea începe greul, aşa e?... urmă bunul stareţ. Regina hărţi nu ştie să citească, iar regele, ca toţi aragonezii, nu suferă în vecinătatea lui decît pe aragonezi sau pe cei care-i chivernisesc mai bine vistieria. Reginei trebuie să-i vorbeşti pe limba sufletului ei, care e catolic! Atunci te va vedea şi te va auzi. Numai atunci!... Vino! Vino!...

Şi stareţul îl duse într-o încăpere de sub galeria din jurul clopotniţei. Aci îşi făcea socotelile fratele Marchena, după măsurătorile de fiecare noapte ale mişcării stelelor şi tot aici se aflau, alături de vechile hîrţoage greceşti şi latineşti ale învăţaţilor păgîni, scrierile creştineşti, în tomuri groase, în scoarţe de lemn şi catarămi de piele de porc mistreţ. Cu răbdare, cu mîna stîngă urmînd slovă cu slovă şirul cuvintelor, cu dreapta ridicată a binecuvîntare, cu vocea-i de copil, tremurătoare de obicei şi acum şi mai tremurată de emoţie, nopţi de-a rîndul el citi lui Columb, care le repeta cu glasu-i apăsat, spre a-i rămîne în minte, prorocirile ce urmau a se adeveri în privinţa miraculoasei călătorii.

„Iată numele Domnului care vine de departe!" vesteşte Isaiia (XXX, 27).

Şi tot el:

„Iată oameni care vor veni de departe, aceştia de la Miazănoapte şi dinspre mare, aceia de pe ţărmul de Miazăzi" (XLIX, 19).

Şi tot el:

„Seminţia pe care n-o cunoşteai o vei chema şi seminţiile care nu l-au cunoscut vor veni în grabă către tine" (LV, 6).

Şi tot el:

„Eu sînt adăstat de către insule şi vasele sînt înşiruite pe ţărm pentru a aduce pe fiii tăi de pe acele ţinuturi depărtate" (LX, 9).

Sau:

„Iată că plămădesc acum ceruri noi și pămînt nou" (LXV, 17).

Și încă :

„Iată întocmai ceruri noi și pămînt nou, pe care Domnul le-a înfățișat dinaintea lui (LXVI, 22).

Columb nu trebuia să se mulțumească numai cu graiul de foc al lui Isaiia. El trebuia să ție bine minte și ce spune Abdias :

„Și oastea acestor fii ai lui Israel va stăpîni ceea ce era al cananeenilor pînă la Sarepta și cei din Erusalim, care vor fi fost duși în Bosfor, vor stăpîni orașele din Miazăzi" (V, 20) — cuvinte, care bine tălmăcite, își arată adevăratul înțeles, căci în loc de Sarepta tălmăcitorul trebuie să puie Galia, în loc de Bosfor cealaltă strîmtoare, a Gibraltarului, încît așezările de Miazăzi se dezvăluie a fi ținuturile Chipango, Catai și Indii, cum te văd și cum mă vezi !...

Dar iată și pe prorocul Esdras, care grăiește nu se poate mai limpede :

„Se va ivi un tărîm, care acum e ascuns" (IV, 7).

Și în nici un chip, Columb să nu uite a striga dinaintea Isabelei aceste cuvinte din „Cartea Regilor" :

„Regele Solomon a trimis și el vase la Asiongaber, lîngă Elat pe Marea Roșie, în Idumeia. Hiran a pus pe acele corăbii slujitorii lui pricepuți în ale mării, dimpreună cu slujitorii lui Solomon. Ajunși la Ofir, adunară patru sute douăzeci de talanți de aur, pe care-i aduseră lui Solomon. Corăbiile lui Hiram, care aduceau aur din Ofir, încărcaseră de asemenea, din acea țară, lemn, mirodenii din belșug și pietre prețioase" (I, IX, 26, 27, 28).

Și încă :

„Regele Iosafat a pus pe mare vase pentru a căuta aurul Ofirului" (I, XXII, 49).

Iar Ofirul — cine nu știe ? — sînt Indiile ! Indiile !... Ne-o spune de cîteva ori scriitorul ebreu Iosif, în cartea lui despre luptele și căderea Ierusalimului sub Titus, împăratul Romei !...

In acea toamnă tîrzie, Columb, în ceasuri de singurătate, a citit cu luare-aminte, după sfatul bun al stareţului, şi vieţile multor sfinţi, despre care ar putea veni vorba în întîlnirile cu Isabela, regina catolică. Scrierile sfîntului Clement din Roma, ale sfîntului Efrem, „Judeţul Domnului" de Tertulian, „Hexameronul" sfîntului Bazil, „Tratatul Paradisului" de sfîntul Ambrozie şi cu mare desfătare citi în el „Topografia creştină a universului", aceste mîngîietoare cuvinte ale lui Cosma Indicoplevstes zis şi Alexandrinul, călugăr, în tinereţea lui călător pe ape :

„Pămîntul e împărţit în două de marea care se numeşte Ocean. O parte e cea locuită de noi ; cealaltă, dincolo de Ocean, e cea care se uneşte cu cerul. Acolo locuiau oameni înaintea potopului ; tot acolo era şi raiul."

PE LA UŞILE CELOR MARI

Micul Diego află într-o seară că pentru o vreme taica va părăsi mănăstirea, plecînd după treburi. Dar se va mai întoarce ?... De bună seamă ! De bună seamă !... Cum să-l părăsească pe Diego ?

Copilul adormi greu, trezindu-se de cîteva ori.

Înainte de miezul nopţii se ivi şi doctorul Hermández cu doi catîri voinici, căci, avînd oarecare treburi prin Sevilla, primi bucuros să-l întovărăşească pe Columb, ba să-l ducă pînă-n pragul locuinţei sfinţiei sale vicarul de Andaluzia al ordinului Sf. Francisc, spre a-i înmîna scrisoarea stareţului de la Rabida.

Va trebuie oare Columb să-nceapă şi cu vicarul o discuţie cosmografică pentru sprijinul pe care-l aştepta de la sfinţia sa ?... Cîtuşi de puţin ! îl linişti doctorul Hernández, legănîndu-se cu luare-aminte pe catîrul care cobora poteca, şi o ştia şi pe-ntunerec, cu pipăitul micilor lui copite. Vicarul fusese mai de mult încunoştiinţat prin scrisori de către stareţul Juan Pe-

rez, ba adăsta cu multă nerăbdare pe navigatorul menit să lărgească pînă la celălalt capăt al lumii învăţătura şi credinţa creştinească, adăugîndu-i-se — nu mai încăpea îndoială — mila franciscană, după cum se putea ghici din sutana şi gluga, din legătura de curmei, pe care Columb nu voise a le arunca de la sine.

Soarele de toamnă tîrzie rămase în norii subţiri, din care cînd şi cînd o ploicică repede biciuia şesul larg al Guadalchivirului, apele-i tulburi şi pe cei doi călăreţi grăbiţi în trap mărunt pe şoseaua înoroiată. Peste cîteva zile se ivi măreaţa Sevilla, cu turlele bisericilor scăpărînd în razele piezişe, ale unui soare auriu, scăpat din scamele norilor. Cetatea preveghea parcă ogoarele irigate după felul maur, cu stogurile de grîne de mult culese, cu pămătufurile dese ale copacilor palmiferi, răzleţi ca nişte semne în cîmp. De cealaltă parte, cetatea se lăsa dezmierdată de apele largi şi leneşe ale fluviului, pe care se legănau vasele cu pînzele strînse, sosite de departe şi cîteva plutind devale, spre mare.

Cei doi călăreţi ocoliră cartierul ebreu, trecură prin cartierul maur, pe care-l străbătea un drumeag întortocheat, întovărăşiţi de sunete de tobe şi glasul tărăgănat al unui cîntăreţ. Înaintară de-a lungul înaltului apeduct roman cu două etaje şi puternice arcade. Trecură peste podul de lemn care lega o casă lată, joasă, umedă de colina pe care se înălţa o puternică cetate cu turnuri şi metereze. Uluci de piatră închideau o grădină fără capăt de-a lungul fluviului. Portocalii, migdalii îşi arătau pe alocuri numai vîrful coroanei lor verzi, scăpărătoare.

Era alcazarul, vechiul palat maur, în care trăgeau regii creştini cînd scoborau pînă-n Sevilla, ocrotit încă de turnuri şi turnuleţe de luptă, pînă la zidurile şi fortificaţiile care împrejmuiau marea aşezare.

Un clinchet voios, plăcut auzului, ca un rîs de fetiţă, umplu deodată văzduhul, după care se porniră

în ropote clopotele groase — toate ale catedralei, cu marmura-i ajurată, fostă moschee, nu departe de alcazar şi cu înaltu-i turn puternic, în vîrf cu o sfîrleză, de unde i se trăgea numele de „Giralda".

Călăreţii descălecară, şi la poalele alcazarului puseră sub boturile flămînde ale catîrilor cîte o mînă de fîn din desaga de la şa.

Doctorul Hernández scoase o pită lată din gluga mantalei lui verzi, şi mai înverzită de ploi. Muşcă o dată cu nerăbdare şi, mestecînd repede, frînse restul pitei de genunchiul îndoit al piciorului de lemn şi îi întinse şi lui Columb, care, cu bărbia în piept, asculta cîntarea clopotelor, cu mîna dreaptă ridicată, spre a-şi face o cruce ocrotitoare, prielnică năzuinţelor lui.

Dar n-apucă să facă nici crucea, nici s-apuce pîinea, că porţile groase, de lemn bătut cu piroane şi drugi de fier, se deschiseră deodată din zidul clădirii igrasioase, de pe celălalt mal al fluviului — şi un alai ciudat îi atrase privirile. Cînd oare se adunase la intrare acea mulţime nerăbdătoare şi zgomotoasă, dînd din mîini, luîndu-se la trîntă pe alocuri, voind fiecare neapărat să apuce rîndul din faţă ?

Clopotele începură a suna şi în clădirea joasă, cu turnurile pătrate şi ferestruici de-o parte şi de cealaltă a porţilor...

Era clădirea Inchiziţiei.

— Să faci cruci ! Să faci cruci !... Auzi ?... îl îndemnă doctorul Hernández, care din pricina piciorului de lemn nu se mai putu ridica dintre picioruşele şi crupele catîrilor, unde se aşezase. Altfel îşi vor închipui că eşti un *conversos,* un creştin nou — şi convertiţii, arabi sau ebrei, sînt totdeauna bănuiţi de erezie !...

Din închisoarea Inchiziţiei erau porniţi acum spre locul ispăşirii, cei judecaţi, extorcaţi şi osîndiţi.

Pe dinaintea lui Columb, a catîrilor şi a doctorului Hernández trecură întovărăşiţi de creştinii înfricoşaţi, de rudele victimelor, de pîrîtorii mituiţi şi de fanatici, de călugări tremurători şi de halucinaţi, un şir de

preoți dominicani, în cîntări pioase, cu sutanele albe, picioarele goale, la piept cu crucea de plumb. Urmară în rînduri nesigure osîndiții : bărbați cu părul capului și al bărbilor zbîrlit, în parte smuls, albit, murdărit de sudorile celor paisprezece feluri de torturi, femei cu chipuri cadaverice, cu priviri înnebunite, cu gurile în rînjet lubric sau de fiară hămesită, toți în mîini cu lumînări lungi aprinse, îmbrăcate în *sanbenito,* veșmîntul de sac, după ritual, cu picioarele goale, în cap cu batjocoritoare pîlnii de carton. Pe unele poale ale sacilor fuseseră zugrăviți diavoli cu limba scoasă, cu coarne, coadă și gheare sau flăcările iadului sub cazane de smoală. Alții purtau numai cîte o cruce galbenă pe piept și pe spate. Trecură apoi coșciuge mici, cu oasele celor morți demult, dezmormîntate, după învinuirea adusă de pîrîtori că acei *conversos,* în timpul vieții, nu făcuseră focul în zilele de sîmbătă sau că mîncaseră în taină în ziua Paștilor pască nedospită sau înainte de a muri se întoarseră cu fața la perete — ca și avuțiile acestor eretici să fie trase în cămările Inchiziției de la urmași, oriunde s-ar fi găsit ei. Alaiul se încheia cu trei rînduri de păpuși mari de carton, de lemn, înfățișînd negustători cu barbă sau episcopi în odoare de preț, tot *conversos,* dovediți ca eretici, dar care, în viclenia lor, n-au mai adăstat judecata și dezvăluirile sfintei Inchiziții după metodele nedezmințite și scrise negru pe alb ale supremului inchizitor al Spaniilor, smeritul călugăr dominican, fratele Toma de Torquemada. Acești eretici au fugit la Roma unde au găsit ocrotire — cine ar fi crezut ? — tocmai la curtea Papei Inocențiu al VIII-lea, care, pe bani mulți, le ticluia tot felul de dispense pe termene scurte, ca vinovații să mai ceară și alte prelungiri — căci a se înapoia în sînul sfintei biserici castiliene și aragoneze, nu mai cuteza nici un fugar ! Încît aici, în Sevilla, ei erau închipuiți în efigii, și spre a-și primi totuși legiuita pedeapsă, arși pe rug, pentru ca avuțiile nemișcătoare rămase în Spanii, case, vii, odoare, veșminte și covoare să fie vîndute în folosul regilor și

sfintei Inchiziții, cum scrie la „lega" în partea treia, articolul opt.

Columb urmări încruntat alaiul, uluit de acest război sterp, care sfîșia măruntaiele Spaniilor — și zări, cînd alaiul nimeri la un loc mai larg, cum drept-credincioșii de pe margini se repezeau și smulgeau cîte un petic din *sanbenito,* ca aducător de noroc și sperietoare de molime. Nu ținea de loc seama că erau loviți cu piciorul, cu vreo cruce grea, de către dominicani, sacii trebuind după ispășire să fie adunați și păstrați în biserici, atîrnați ca trofee.

Doctorul Hernández, după trecerea alaiului, întinse o mînă și Columb îi ajută să se ridice.

— Vrei să mergem la Tableda, în marginea Sevillei, unde are loc ispășirea prin ardere? întrebă doctorul. E acolo o platformă de piatră grea, un *quemadero,* împodobit la capete cu statuiele uriașe a patru profeți...

Columb nu răspunse. Apoi întrebă:

— Găsim pe sfinția sa, vicarul nostru, acasă?... Azi e duminică...

Columb află că vicarul era prea bătrîn ca să se mai roage la biserică. Îl vor găsi neapărat acasă. Dar ar mai putea întîrzia prin Sevilla, spre a nu-i tulbura tihna rugăciunii. Pînă atunci n-ar fi rău să scoboare în port, să tocmească o odaie pe cîteva zile la un cinstit ospătar, un mozarab de încredere, maur creștinat. În port sînt totdeauna multe de văzut, multe de aflat.

Doctorul Hernández nu putea nici el să-și ia gîndul de la alaiul osîndiților, în drum spre locul arderii. Trăgînd binișor, șchiopătînd, frînghioara catîrului, povesti amănunțit lui Columb ce urma să se mai întîmple la Tableda. Povesti cu glas tare, căci clopotele, unul după altul, prinseră a suna și cuprinseră Sevilla. Luau și ele parte la marea judecată, la crunta ispășire, alături de întreaga Sevilla și de împrejurimi.

Pînă-n clipa din urmă, pioșii dominicani, gîzii, în numele dreptei credințe, nu uitau marea poruncă a lui

Isus: *Iubirea aproapelui,* căci numai pentru mîntuirea sufletelor lor, acei păcătoşi erau duşi la rug, şi pentru înfricoşarea celor ce s-ar lăsa ispitiţi de erezie! La locul osîndei, între rugurile aprinse, se citeşte şi se cîntă cu zeci de glasuri o liturghie, apoi se strigă osîndele, bine chibzuite, bine cumpănite. Osînditii îşi scot sacii de pe ei. Fraţii dominicani lăsînd deoparte crucea şi evanghelia pun mîna pe curele scurte, groase, şi biciuiesc pielea goală a osînditilor, cîtă a mai rămas pe oasele sfărîmate. Apoi sînt îmbrînciţi în flăcări. Dintre osînditi, cei care, cuprinşi de remuşcări sau de groaza focului, îşi mărturisesc „vina" în clipa din urmă, nu scapă de ardere, e drept, dar sînt mai înainte strînşi de gît.

Şi cînd adia vîntul dintr-acolo, uneori, mirosul greu şi greţos al cărnii arse ajungea pînă-n Grădina Portocalilor, din preajma catedralei, pînă-n Curtea Doamnelor cu cele cincizeci de columne de marmură care dau în sala Ambasadorilor din somptuosul alcazar.

La ospătăria mozarabului, cei doi călători fură întîmpinaţi de muzică voioasă, de strigătele mateloţilor cheflii, dinaintea cărora dănţuiau copilandre ca de abanos, în ritmul tobelor bătute cu degete repezi de bătrîne şi grase arăboaice, în vreme ce taţii oacheşi zdrăngăneau coardele ghitarelor seviliene şi pocneau castaniete şi zurgălăi. Noii veniţi nu găsiră nici o masă neocupată — şi se mulţumiră să ia loc pe o mică terasă de piatră care da spre inima portului de unde se vedeau catargele vaselor, mişcîndu-se pe zarea cerului în jos şi în sus, căci apa era ascunsă de mulţimea clădirilor din jur. Ceea ce umplu deodată inima lui Columb de un curaj, de o voioşie şi de o îndrăzneală, de care parcă uitase.

— Vin spaniol, vin portughez? Friptură de berbec, de porc, de capră?... întrebă mozarabul, cu şorţ de piele pînă sub bărbia-i ascuţită, cu braţele sumese.

Şi întorcîndu-se către şoponul de-alături, în care abia se vedea din pricina fumului fripturilor şi grăsimilor arse:

— Fatima, sufleţele ! Mai pune nişte ciozvîrte de berbec, grase, pentru doctorul nostru Hernández !...

După-amiază în port, Columb dădu de magaziile şi cancelaria genovezului Berardi, mare neguţător şi armatorul curţii, de unde avea de primit de multă vreme bani buni. Într-o italienească amestecată acum cu multă castiliană, genovezul se miră că navigatorul Columb i se înfăţişa tras la faţă, în sutană de franciscan. Nu cumva dorea să se angajeze pe o caravelă ? Tocmai înarma cu bombarde mari una care trebuia să străbată pînă-n insulele greceşti, să aducă mastic şi răşină, atît de căutate pentru a da tărie şi aromă băuturilor. Se cam fereau mateloţii sevilieni de o călătorie atît de periculoasă !...

Luat cu alte treburi grabnice Jean Berardi, scund de nu se mai vedea uneori printre butoaiele de peşte sărat sosite din mările germanice de la Miazănoapte, îşi lăsă compatriotul în seama unui tînăr cancelarist, zvelt, cu chip frumos, prelung şi neted, ca de fecioară, florentinul Amerigo Vespucci. Stătură mult de vorbă despre noile hărţi şi noile descoperiri portugheze în Africa, dincolo de rîul Congo. Vor ajunge pe această cale în Indii ?... Tînărul Amerigo Vespucci era aproape sigur ! Columb privi în jos, încruntat.

— Voi mai veni să stăm de vorbă, zise deodată. Acum sînt grăbit. Am să-ţi arăt o hartă a lui Toscanelli — să te minunezi ! Îţi voi destăinui atunci care e calea cea mai scurtă către Indii !... îi şopti cu entuziasm.

Apoi, cu teamă, privi în jur.

Florentinul Vespucci nu părea mai în vîrstă de douăzeci de ani. Columb se apropia de patruzeci. Îl îmbrăţişă ca un frate mai mare şi plecă repede. Era grăbit.

Nu într-o chilie strîmtă îl găsi pe vicar, ci într-un somptuos palat, şi el moştenire arabă, numit acum *Casa lui Pilat,* cu două etaje şi galerii de jur împrejur, susţinute de columne subţiri şi arcade largi, păstrînd încă pe toţi pereţii bogatele arabescuri. Era un nobil cu faţa smeadă, într-o sutană de lînă albă, mă-

tăsoasă, cu o cruce de aur pe piept, cu pleşuvia lucitoare.

— Te aştept de mult, navigatorule! îl întîmpină în prag. Mi-a scris de cîteva ori, de-acum o lună, starețul Juan Perez!

Şi după o clipă de gîndire:

— Cu Alteţele lor, regina şi regele, va fi greu să dai ochii. Nici nu bănuiesc pe unde or fi acum... Ştiu că a născut Isabela noastră încă o fată, Catalina, la Alcala, în palatul primatului, don Mendoza... Mi se pare că umblă să adune alte oşti... Ai să vezi pe Alteţele lor mai tîrziu! Acum sînt prea ocupaţi. Ne ameninţă şi musulmanii din Egipt, aud!

Îl lăsă cîteva minute singur în galeria pustie şi răcoroasă, apoi reveni cu o mantilă grea pe umeri şi o tichie de catifea pe ţeasta-i pleşuvă.

— Să mergem repede, zise. Poate-l mai găsim acasă pe ducele de Medina-Sidonia. El e omul care-ţi trebuie!...

Călări pe doi cai negri şi întovărăşiţi de o ceată întreagă de scutieri înarmaţi, vicarul şi Columb străbătură Sevilla de-a curmezişul, cotiră spre Miazăzi şi intrară într-un parc de flori luxuriante, unele arzînd în roşu, ca făclii neclintite, apoi galopară mai bine de un sfert de oră pe o alee dreaptă, între migdali, cocotieri pitici şi copăcei cu ramurile graţios lăsate spre tăpşanele verzi. La capătul ei, la treptele unei vile în stil italienesc cu un singur etaj, cu numeroase ferestre pe dreapta şi pe stînga, într-un front solemn şi totuşi graţios, vicarul şi Columb scoborîră, lăsînd caii înspumaţi în seama scutierilor.

— E acasă don Medina-Sidonia?... strigă vicarul intrînd către un roi de frumoase fete cu feţele în zaimfuri, cu ochi mari, negri, înflăcăraţi, care ţeseau cu fire colorate la mici războaie, clătinîndu-şi şoldurile, cu braţele ridicate, ciucite, cu picioarele goale sub ele, pe groase covoare roşcate.

În pragul celeilalte încăperi se ivi un soi de idol buhav, scurt, burtos, cu părul zbîrlit, în papuci bro-

dați cu aur, strîngînd la pieptul acoperit de coliere de metal și pietricele multicolore, stofa grea a unui halat scris ca o pagină, cu fire împletite de aur și argint. Bătu o dată din palme. Zveltele țesătoare săriră drept și picioruşele palide alergară încăierate spre perdeaua mare, vișinie, din dreapta, dinapoia căreia pieriră, unele mai aruncînd peste umăr, focul greu, întunecat dintre genele lungi ale ochilor nesățioși.

Vicarul binecuvîntă și îmbrățișă pe burtos și amîndoi intrară în încăperea învecinată. Columb rămase singur. Auzi întîi cîteva hohote de rîs, glasul blajin al prelatului, amestecat cu rostogolirile ca de aramă topită, glasul ducelui. Era vicarul din secta *conventualilor,* dedați celor lumești, atît de disprețuiți de *observanți,* adevăraţii schimnici ai sfîntului Francisc — și totuși ce deosebire între staretul de la Rabida și vicarul lui din Sevilla, gîndi Columb. Rămase în picioare, privind în jur. În odaia învecinată se făcuse o liniște neașteptată. Zări într-un colț cîteva lănci foarte lungi și scuturi late cu tot felul de podoabe încrustate, cu nume de eroi antici și cifre mozaice, latine și arabe. Pereții erau acoperiți de grele tapițerii și de covoare late în care se istoriseau întîmplările cu Circeia, fuga lui Virgiliu, tînguirea Didonei și pe întreg peretele din stînga Șeherezada povestind surîzătoare încruntatului șah, care ținea un iatagan scurt ridicat ca o uriașă semilună deasupra capului. Întîmplările minunate se desfășurau pînă-n dreptul ușii din fund.

Lătrături apropiate îl făcură pe Columb să tresară. Doi cîini albi, cu pete negre, mari cît viteii, cu ochii neliniștiți, sălbatici, se iviră de după perdeaua pe unde dispăruseră țesătoarele — dar mîna înzăuată a unui scutier nevăzut care-i ținea de curelele zgărzii îi trase cu putere înapoi. În locul lor se ivi o clipă o doamnă cu șoldurile foarte largi din pricina rochiei de mătase neagră din care mijlocul, bustul și capul se înălțau zvelte, ca făptura unei viespi. Mergea repede, plutind parcă, în balonul rochiei, spre ușa din fund. Avea fața neacoperită, palidă, ca de ceară albă, cu un plasture

închipuind o minusculă semilună, cu ochii prelungi către tîmplă, cu coadele negre şerpuind pînă spre călciie într-o împletitură închisă în tub negru. Dar cînd dete ochii de străinul în sutană, îşi acoperi faţa cu amîndouă mîiniile, dădu un ţipăt scurt şi fugi repede înapoi. Să fi fost doamna inimii ducelui, de dragul căreia în tinereţe a pîndit la trecători şi a provocat în 627 de dueluri pe cei care doreau calea liberă? Pentru ea să fi purtat în fiecare zi un colan de fier la gît şi lanţuri grele la picioare?... Armele din colţuri aminteau şi pe luptătorul neînfricat împotriva maurilor, a nobililor învecinaţi, pe cuceritorul Gibraltarului. Dar pîntecele ducelui trăda acum saţul, oboseala copleşitoare a imenselor lui moşii a numeroaselor lui caravele, a atîtor hulpavi *escuederos,* scutieri din tagma oamenilor liberi care n-aveau ce face în vreme de pace cu libertatea lor trîndavă. Căci ducele de Medina-Sidonia făcea parte din puţinii *ricos hombres,* adică oameni foarte bogaţi, supremii nobili, granzii care-şi puteau păstra bereta pe cap în faţa suveranilor, iar regina spre a-i primi se ridica din jîlţ. Cum să nu-i poată deschide acest duce andaluz, lui navigatorului Columb, cu marea, îndrăzneaţa, poate nebuneasca lui idee, uşile cămărilor regeşti?

Dar spre uimirea şi apoi spre spaima lui, Columb auzi de dincolo de uşa bine închisă tînguirile ducelui, la început cam plîngăreţe, cu glas subţiat, apoi furioase, cu glasul îngroşat. Împotriva cui? A Isabelei! A lui Ferdinand! Nu i se răşluise oare un ţinut întreg, aproape o provincie, la gura Guadalchivirului şi nu fu trecută apoi în seama coroanei de Castilia, pe motiv că-i fusese dăruită, la o beţie în grădinile andaluze, de răposatul rege, Enric Neputinciosul? Toate vămile dintre moşiile ţinute de *ricos hombres,* cu veniturile cele mai sigure plătite de negustori şi călători, au fost acum şterse de regi cu un singur decret! Nu mai sînt vămi decît în porturi şi la marginile Aragonului — toate ale suveranilor hrăpăreţi! Că nu se mai poate aduce nimic nici din Burgundia, nici din Italia, nici din Anglia, fără

încuviințarea regească, și după aceea numai cu o zeciuială bine controlată de slujbași regești. Nu mai iese din Andaluzia pe caravele către Flandra nici vin, nici ulei, nici zahăr, nici struguri uscați, nici lînă, nici piei, pînă nu primește vistieria regească zeciuiala ei! Sau trebuie să mituiești pe toți vameșii ca să nu se pîrască unul pe altul! Negustătorii care încheie contracte între ei trebuie acum să le întărească printr-o viză la vistierie !... Minele, salinele, treacă-meargă, să fie ale regilor — dar pescăriile ?...

Pescăriile par să fi amărît cel mai mult sufletul ducelui, căci furia îl înecă și tuși îndelung. Scrumbiile, sardelele de sub stîncile Gibraltarului, pescarii lui erau acum siliți *să le fure!*

Cu glas scăzut se plînse și vicarul. Unii schimnici, purtîndu-se în straie aspre și hrănindu-se ca Ioan în pustie, numai cu rădăcini și lăcuste, s-au ridicat, spre a dobîndi crezămînt și trecere la curte, împotriva celor mai de seamă slujitori ai lui Isus, blagosloviți de sus cu mari avuții de mînă moartă, cu tîrguri, sate, de unde — la nevoie și cu biciul — se adună dijmele. Arhiepiscopatele cu un venit de aproape o jumătate de milion de ducați anual trebuie să verse vistieriei regești o bună parte și anume foarte des. E drept că arhiepiscopul de Toledo, Pedro Gonzalez de Mendoza, primatul Spaniilor, e mai bogat decît amîndoi suveranii, dar nu ascultă el de dorințele suveranilor — și nu sînt averile lui adunate și moștenite ? Se vorbește că stareța mănăstirii Las Huelgas de lîngă Burgos, din Miazănoapte, care ține pe lîngă ea vreo sută cincizeci de călugărițe de neam nobil și care are sub oblăduirea ei, cu venituri cu tot, vreo 17 mănăstiri, 14 orașe și 50 de tîrguri, amenințată cu o confiscare, se pregătește să fugă la Roma — să-și părăsească frumusețe de lăcaș, cu galerii de marmură susținute de colonade și largi arcade! Nu li s-a adus oare la cunoștință înalților prelați — chiar și primatului Mendoza ! chiar și lui ! — să îndepărteze de la ei măcar pe un an concubinele prea voioase și să nu mai ia parte, ca schimnici ce

sînt, la nunţile feciorilor şi fetelor lor, zămisliţi în păcat ?

Columb înţelese din greaua tăcere care se lăsă că cei doi prieteni ardeau într-o desperare mută. Nu era nimic de făcut, auzi el mai departe taifasul lor. Regii împănaseră ţara cu oştenii Hermandadei, care ascultau acum de ducele de Villa-Hermoza, un frate vitreg al regelui. Iar regina se străduia să puie şi celelalte ordine de oşti călugăreşti sub ascultarea lui Ferdinand. Şi nici granzii nu sînt uniţi între ei, spre a se ocroti de această asuprire regească ! Contele Haro, cel mai înstărit proprietar din Miazănoapte, a făcut cunoscut Isabelei că întreţinerea Hermandadei de pe ţinuturile lui, o ia în întregime asupră-şi !

— Ce spui de asemenea trădare ? auzi Columb destul de limpede.

Încît Isabela a fost în stare să scoată cu uşurinţă de sub mîna granzilor cu moşii pe toţi acei *solariegos,* muncitorii de pămînt pînă mai acum cinci ani legaţi de brazda pe care o munceau, ca să plece unde le-o plăcea şi unde ar fi mai bine plătiţi. Şi cine să muncească acum moşiile ? Şi dacă acei *solariegos* primesc plată pe truda lor, ce mai rămîne granzilor ?... Nici cu adunarea tîrgurilor, nobilii nu se mai pot înţelege spre a face faţă încăpăţînării regeşti : *alcazii,* adică judecătorii, *alguazilul-major,* adică şeful miliţiei, *regidorii,* adică primarii, nu mai erau aleşi, ci numiţi de-a dreptul dintre oamenii credincioşi Isabelei şi lui Ferdinand. Pentru toate aceste nelegiuiri nu le e teamă de judecata de apoi ?... Că doar nu vor moşteni pămîntul ! Şi judecata de apoi va veni şi pentru ei ! Şi pentru ei !

Curînd, ducele de Medina-Sidonia se ivi, adunîndu-şi veşmîntul de mătase pe pîntecele-i umflat şi se apropie de Columb. Vicarul, cu paşi măsuraţi, în mînă cu bereta de catifea, cu fruntea aplecată, lăsîndu-şi chelia în bătaia soarelui-apune care răzbea prin zăbrelele dese ale ferestrelor, îşi urmă prietenul.

Columb îşi închină uriaşa făptură.

— Știu tot !... făcu repede ducele. Și nu-mi place să pierdem vremea. Tot îmi stau caravelele din Gibraltar cu pînzele strînse și oamenii îmi vînează peștele de-acolo numai pentru îndestularea curții regești. Cîte caravele-ți trebuie ?

— Cîte are Înălțimea voastră ?... Trebuie să le și înarmăm. Eu nu plec după pești.

— Știu ! Știu !...

Apoi după o clipă de gîndire :

— Să le și înarmăm.

Către vicar :

— Costă cam mult...

Apoi către Columb :

— În sfîrșit — oricît ar costa. Nu ne interesează atît drumul cel nou către Indii, cît insulele peste care vei da în Ocean. Sînt destule ! Insula Sfîntului Brandan sau insula Celor-Șapte-Cetăți trebuie să fie de cinci ori cît Aragonul sau Castilia !

Către vicar :

— Îți mărturisesc, preasfinte, că n-aș avea mai mare plăcere decît să nu mai fiu silit să plătesc dări și nici să călăresc împotriva maurilor pentru fala altora !

Către Columb .

— Cîți mateloți îți trebuie ?... Cîți oșteni, cîte sulițe, cîți cai ?...

Și fără a mai aștepta răspunsul navigatorului :

— Dar asta mă privește pe mine... zise măsurînd pe ciudatul franciscan-navigator. Apoi, cu vocea îngroșată, apucînd curmeiul sutanei : Îmi place să plătesc bine oamenii care mă servesc cu credință. Să n-ai nici o grijă !... Dacă o iei pe aici — și îi arătă perdeaua vișinie din stînga — nimerești la bucătărie. Ești un *hidalgo,* vreau să spun un om liber. Vei locui deocamdată și vei lua masa cu scutierii mei. Băieți buni ! Băieți veseli ! Toți hidalgos ! Știu să bea și să cînte !... Am să te mai chem...

Și-i întoarse spatele.

Columb rămase cîteva zile în palatul ducelui. Nu primi să-şi schimbe sutana cu veşmintele şi armele scutierilor. Era tulburat. Nu ca lefegiu al unui bogătaş nemulţumit gîndea el să străbată Oceanul — şi nu pentru un duce îngîmfat voia să-şi rişte capul. Nu ştia cum să iasă din această încurcătură fără a nemulţumi pe vicar, pe stareţul Juan Perez — cum să plece fără a jigni pe mîndrul Medina-Sidonia...

Dar o întîmplare neaşteptată îl scoase din bucluc. Un călăreţ cu insignele Castiliei pe şa se ivi într-o noapte cu o poruncă din partea reginei. Ducele îşi puse armura, încălecă în aceeaşi noapte şi fără altă suită părăsi Sevilla. Se va mai întoarce vreodată?

Columb în ziua următoare făcu o vizită vicarului şi îi destăinui că ducele Medina-Sidonia nu i se părea omul cel mai potrivit pentru a-l ajuta să străbată Oceanul pînă-n Indii. Avea prea strîmte năzuinţe. Cu ducele Medina-Sidonia o asemenea întreprindere n-ar sluji decît ducelui Medina-Sidonia şi de loc creştinătăţii...

— Numai lui?... Aşa? De loc creştinătăţii? Atunci să mergem la contele de Medina-Celi, făcu vicarul fără a se mira de cuvintele navigatorului. Da... da!... La contele de Medina-Celi! El e omul care-ţi trebuie!...

Fără a fi înţeles bine ce voia anume acest navigator, pe care bunul Juan Perez i-l aruncase pe cap, vicarul îi dădu peste cîteva zile o scrisoare şi doi călăreţi, şi fu bucuros să scape de Columb pentru o vreme oarecare, dacă nu pentru totdeauna.

În drumul spre portul Santa-Maria, pe moşiile contelui, Columb văzu pentru întîia oară sclavi negri lucrînd la aratul şi îngropatul viei, la desfundarea şanţurilor de pe întinsele ogoare ale şesului andaluz, înămolite de ploile toamnei. Contele de Medina-Celi era deci un spirit modern, se lipsise cu uşurinţă de şerbi, eliberîndu-i şi apoi lăsîndu-i să cerşească un loc în oştile granzilor şi regilor, unde pentru o moarte probabilă dobîndeau o pîine amară.

Nu zări în port nici o caravelă, deşi contele de Medina-Celi era singurul nobil a cărui flotă, precum i se spusese, întrecea pe a regilor spanioli. Ceea ce-l uimi... Unde le-o fi trimis îndrăzneţul conte?...

Fu primit de o bătrînă arăboaică foarte grasă, fără văl şi cu un surîs neîntrerupt. Îl ospătă, pe el şi pe tovarăşii lui, care-şi duseră caii la grajdurile din fundul curţii, unde necheza o întreagă herghelie. Contele îl lăsă vreo cîteva zile pe lîngă bucătărie, ocupat cum era cu un tînăr poet. Juan del Encina, care fusese tocmit să ticluiască pentru apropiatele sărbători ale Crăciunului o piesetă în versuri, spre înveselirea musafirilor contelui. Îi citea tocmai „Placida y Vitoriano", un subiect foarte amoros, cu multe *cancioneiros* în dublu sens. Poetul era încredinţat că asemenea comedie nu putea place decît ceva mai tîrziu, spre sfîrşitul zaiafetului, înainte de ivirea dansatoarelor.

Aflînd că navigatorul genovez sosise în sutană de franciscan, contele îi trimise numaidecît un veşmînt de nătase, o tichie de catifea cu pene, pantaloni strîmţi ca strîngeau pulpele pînă la coapse, un pumnal cu mînerul încrustat cu scrieri şi formule arabe, şi un colier de pietricele colorate. Înainte de ora audienţei, bătrîna, grăindu-i într-o spaniolă arabizată, cîntîndu-i de parcă-l pregătea pentru întîmpinarea miresei, parfumă pe Columb cu un suc puternic de sus pînă jos, cu deosebire la încheieturi şi subsuori.

Contele în veşmînt ostăşesc, în zale şi cu coiful pe marginea unei mesuţe scunde, primi pe Columb cu braţele întinse. Era un bărbat călit în lupte şi pe care moliciunea vieţii de-acasă nu-l istovea. Nalt şi subţiratic, cu faţa netedă şi mustăcioara neagră, bine răsucită, îşi strîngea des buzele subţiri, de parcă sorbea cu scumpătate un gust numai de el cunoscut. Columb bănui de la început că se afla dinaintea unui avar.

Poetul cel tînăr nu socoti de cuviinţă să se ridice de pe perinele moi din preajma mesuţei, pe care-şi puse cu gest domol ghitara cu gît lung.

Columb se sfii să destăinuiască de-a dreptul contelui marea lui năzuință, bogățiile care-l adăstau pe el, contele, și întreaga, prea amenințata creștinătate. Nu-l mulțumea de loc prezența acelui tînăr stihuitor și cîntăreț cu chipul de madonă languroasă, cu surîsul ușor disprețuitor deasupra unei bărbi prelungi, de culoarea chitarei. Ar fi preferat un spaniol crunt și fanatic. Contele ghici numaidecît nepotrivirea și căută să-i împace.

— Nici o grijă, navigatorule! strigă voios, bătîndu-l prietenește pe umăr.

Apoi răsucindu-se zglobiu într-un călcîi al încălțării lui cu vîrf prelung se înclină spre tînărul poet, cu toată greutatea armurii de oțel, și spuse ciripind din vîrful buzelor cu glas subțiat:

— Te tocmesc de pe acum să cînți în douăzeci și patru de cînturi ca Homer isprăvile caravelelor mele conduse de acest navigator pe Oceanul încă nepătruns! Așa e?

Apoi bătu din palme și toată ziua, pînă noaptea tîrziu, nemaifiind vorba de nici o navigație, li se aduse pe rînd tot felul de banane, curmale, smochine, struguri, migdale, bine păstrate, pentru fiecare soi, alt soi de vin, în carafe de cristal venețian, apoi nuci în miere, coapte. Poetul cîntă de cîteva ori cu glas nostalgic, clipind din genele-i prelungi, și ațipi într-adevăr înainte de miezul nopții, cel dintîi.

Rămași singuri, contele descusu pe Columb cu seriozitate. Pînă spre ziuă făcură amîndoi calcule, se verificară cu privire la cheltuielile unei atît de cutezătoare expediții. Contele aruncă din cînd în cînd ochii pe harta mare, în culori, al cărei sul Columb îl destinse la picioarele lor pe covor și îngădui să i se repete calculul distanței, după gradele desenate de Toscanelli. Discutară pătimaș, cu împotriviri și împăcări, asupra numărului gradelor între care se zbătea marea numită Ocean, asupra distanței în mile dintre grade și asupra numeroaselor greutăți marinărești care se

şi iviseră cu prilejul navigaţiei de-a lungul coastelor africane — căldurile uriaşe, păstrarea hranei, uscăciunea pulberei de foc...

Columb nu deschise vorba asupra condiţiilor în care i s-ar acorda comanda caravelelor bine echipate şi înarmate, asupra drepturilor pe care şi le rezerva contele — drepturi pe care contele le credea tot atît de sigure ca şi sfîrşitul norocos al călătoriei, de care nu se îndoi o clipă.

Spre ziuă Columb fu trimis înapoi în cămara lui de lîngă bucătării, să mai adaste cîteva zile.

Adăstare lungă, prea lungă. Încruntat, Columb mai desenă o hartă, mai repetă calculele. Contele Medina-Celi tot atît de bogat, dacă nu şi mai bogat decît suveranii, avea putinţa de a deveni pentru spanioli — ceea ce fusese infantele Enric pentru portughezi — un deschizător de drumuri noi. Dar era oare atît de liber pe hotărîrile lui ?... Nu fusese oare silit, acum cîţiva ani, la intervenţia Papei, să renunţe a mai jefui într-ascuns, cu ajutorul caravelelor lui bine înarmate, coastele Guineei, care fuseseră recunoscute portugheze ?...

Cînd fu din nou chemat dinaintea contelui, Columb nu numai că pierduse speranţa de a dobîndi vreo caravelă, din flota de la Santa-Maria, în golful căreia se şi iviseră pe rînd cîteva, dar nici nu mai dorea o înţelegere, oricît de prielnică. Contele nu era liber pe mişcările lui — şi să-şi lege soarta de un feud în zale sau mătăsuri, la ce bun ? Fără a tresări, Columb află că şi contele socotise nimerit să întrebe întîi pe Alteţele lor, regina Castiliei şi regele Aragonului, scriindu-le despre îndrăzneţul plan al navigatorului genovez.

Dar unde erau suveranii ?... Ei n-aveau o aşezare anume, ci duşi de nevoile lor, de pregătirile de război, de împăcarea treburilor lăuntrice, de neînţelegerile cu unii granzi, de controlul unor venituri bisericeşti sau de la mine şi vămi, de zarva tot mai mare

pe care o iscau tribunalele Inchiziției, călătoreau cu tot alaiul curtean din provincie în provincie, din cetate în cetate, din alcazar în alcazar, din catedrală în catedrală — din munții Aragonului pînă-n cîmpiile și grădinile Andaluziei.

Columb mai pierdu vreo două săptămîni la curtea contelui Medina-Celi, pe care nu-l mai văzu decît în treacăt, contele fiind ocupat cu pregătirile petrecerilor de iarnă — cînd, Columb, se pomeni chemat în puterea nopții la patul contelui. Sosiseră doi călăreți regești cu răspunsul Isabelei. Prin secretarul ei cerea ca neîntîrziat numitul Cristobal Colon, navigator genovez, să se înfățișeze spre a expune de-a dreptul Alteței lor planul de străpungere a Mării Beznelor și a întregului Ocean, pînă-n Indii.

Columb văzu bine, după mutra încruntată și buzele strînse, strîmbate, ale contelui, cît se simțea de jignit de acest nou jaf al reginei — și lipsit de mîndria de a stăpîni și porunci, el smulse facla din mîna scutierului care-l lumina, aruncă la picioarele patului hîrtia de la curte, sări în încăpere mai mult gol, și scoțînd dintr-un sipet nalt o pungă încărcată, o aruncă drept în pieptul lui Columb.

— Du-te! îi strigă.

Și cu aceeași mînă îi arătă ușa.

A doua zi, în zori, bătrîna arăboaică deschizînd cu luare-aminte ușa lui Columb, spre a-l vesti că-l adăsta un scutier cu doi cai înșăuați, îl găsi plin de voie bună — pentru întîia oară! Ciudatul musafir se repezi în hohot de rîs, luă bătrîna în brațe și o învîrti de cîteva ori chiuind. Era fericit! Fericit! Vedea că toate nepotrivirile, întîmplările, greșelile și neștiințele pînă la urmă îl îndreptau tot către țelul lui!

Regii spanioli îl așteptau.

Columb fu întovărășit numai pînă la Sevilla, deși porunca regească îl chema la Cordova, mai spre Miazănoapte. Aci scutierul contelui îl lăsă la ospătăria

din port şi, în aceeaşi noapte, cu cei doi armăsari, făcu repede calea-ntoarsă.

Doctorul Hernández, care la Sevilla îşi vizitase un prieten farmacist, producător de droguri egiptene şi arabe şi îşi ascuţise şi cîteva lame mici, pentru îndeletnicirea-i de felcer, plecase de mult. Lăsase cuvînt navigatorului că-n orice grea împrejurare şi înainte de a lua vreo hotărîre mai însemnată, care l-ar fi depărtat de pămînturile Spaniei, să nu uite de vechii lui prieteni de la Rabida, care-l aşteaptă oricînd, cu veşti bune sau rele.

Pînă la Cordova, drum de vreo cîteva zile călare — drum fără vreun pericol deosebit, de cînd patrulau călăreţii Hermandadei — Columb hotărî să-şi tocmească un catîr, spre a nu risipi cu uşurinţă monedele din punga de piele, cu care cine ştie cînd se va mai întîlni şi spre a avea tovarăş de drum pe stăpînul catîrului.

Găsi catîrul chiar la mozarab, iar tovarăş de drum trebuia să-i fie argatul, un ţăran din părţile de Miazănoapte, fugit de vreme îndelungată de pe o moşie de nobil, un vlăjgan voinic — dar mut.

Înainte de a părăsi Sevilla, Columb, cu inima uşurată de acea grea povară care cuprindea întregul rost al vieţii lui, mai trecu o dată pe la magaziile genovezului Jean Berardi. Nu-l mai găsi : era plecat la Palos, pentru a lua în primire două caravele cu postavuri genoveze şi sticlărie veneţiană. În cancelarie însă, Columb dădu de tînărul florentin Amerigo Vespucci, care nu socotea în registrele stăpînului, ci cu o riglă şi un caiet de cifre măsura şi desena o hartă a mărilor de Miazănoapte cu „Ţara Amazoanelor". Aplecat peste umărul lui, Columb îi arătă cum trebuiau trase gradele dinspre „ultima Tule" căreia i se mai spune Islanda, mai sus de Ţara Verde [1] — ceea ce făcu pe tînărul florentin să se înroşească.

[1] Irlanda (n. a.)

Cînd ajunse în Cordova, cetatea păru lui Columb mai aspră ca Sevilla, zidurile împrejmuitoare mai dărăpănate, ruinile turnurilor, băilor, teraselor maure şi mai fărîmiţate. Din splendoarea trecutului rămăsese în picioare două moschei monumentale, cu şirul lung de columne sprijinind graţioase arcade lăuntrice.

Columb lăsă catîrul în seama mutului şi trecu pe jos podul cel mare, străvechi, de pe vremea romanilor, care în cincisprezece arcuri, puternice încă, pe socluri scurte de piatră groasă, leagă malurile Guadalchivirului de curînd revărsat. Se opri o clipă dinaintea catedralei, altădată moschee musulmană, şi privi îndelung la cele nouăsprezece porţi de aramă lucioasă.

Trase ca şi la Sevilla la un han din port, ţinut de un *conversos* atît de speriat de ultimile isprăvi ale Inchiziţiei, că făcea însuşi focul la bucătărie şi la grătare în ziua simbetei, ba tăia lemnele dinaintea ospătăriei toată dimineaţa, ca să fie văzut de trecători — şi nu se certa cu nici un rău platnic, nu mai cerea înapoi nici o datorie, spre a nu-şi face duşmani şi pîrîtori. Nu ţinea slujitori, spre a nu fi bănuit că negustoria îl procopseşte, că are bani ascunşi — şi îngăduia numai în zilele de sărbători, cînd se adunau muşterii dornici de chef, unei fetişcane, Beatrice, singura fiică a văduvei Enrichez, să dea o mînă de ajutor: servea băuturile la mese şi în cămările de sus ale hanului, fata urcînd mai sprintenă şi la nevoie sărind treptele cîte două-două.

Columb ceru odaia cea mai mică şi mai ieftină — şi află, spre mirarea lui, chiar din gura hangiului, că nu avea de plătit nici o chirie, dacă ia zilnic masa la han.

Beatrice cu picioruşele goale, dar cu şuviţele-i bălaie prinse într-un văl ajurat, care-i cădea pe spate pînă la glezne, întovărăşi pe noul venit în pod, unde-i deschise uşa unei cămăruţe lăturalnice, numai cu un

pat scund de scînduri şi o masă de lemn dinaintea unei ferestruici care da spre portul şi caravelele din zare.

— Cum te cheamă? întrebă Columb, încîntat de gingăşia copilei.

— Beatrice! gînguri ea încurcată, speriată de acest cavaler cu sutană care trăgea la asemenea han — şi îndoi în faţa lui un genunchi cu capul în piept, cum se cuvenea.

Fete bălaie cu ochi ca de aur sînt rare în provinciile spaniole, şi mai rare în Andaluzia. Columb o ţinu minte pe Beatrice toată ziua.

După zarva peste care dădu în vasta curte a alcazarului, Columb era sigur că suveranii sosiseră în Cordova şi că va fi primit numaidecît, după cum se putea crede din scrisoarea secretarului reginei către contele de Medina-Celi. Totuşi suveranii nu erau în alcazar. Unde se aflau, nimeni nu ştia. Dar erau aşteptaţi de la o zi la alta, căci în călătoria lor spre Miazănoapte nu luaseră decît pe infantele Juan, moştenitorul, cu pajii, garda cavalerilor şi profesorii. Lăsaseră în Cordova magistraţii şi zbirii, preoţii, corul liturgic, orchestra, bucătarii, medicii care priveghează şi gustă bucatele, cămăraşii, marele şambelan, care seara înmînează regelui cămaşa, iar dimineaţa ligheanul de argint, paharnicul şi cea mai mare parte din grăjdari. La fel regina, care de data aceasta se despărţise pînă şi de prietena ei nedespărţită, marchiza de Bobadilla. Suveranii luaseră cu ei numai cei douăzeci şi patru de cavaleri care dormeau la pragul uşii descuiate, puţinii scutieri care vegheau ziua, pe vînătorul-şef cu cîinii, falconierul cu şoimii şi măscăricii cu clopoţei pe veşminte — firește şi pe Alegro, piticul plin de haz, cumpărat din Italia cu bani grei.

Se ştia vag, după veştile aduse de unii călăreţi trimişi de suverani înapoi, la Cordova, că Alteţele lor se opriseră în cîteva cetăţi pentru a mulţumi şi a îmbuna pe mai departe clerul ghiftuit de bani şi avu-

ţii, în vederea viitoarelor cheltuieli. Se pomenea în şoaptă de o nouă oştire de cel puţin cincizeci de mii de oameni care pînă-n primăvară trebuia adunată, echipată, înarmată — pentru luarea cu asalt a cetăţilor maure de pe coasta de răsărit a Andaluziei, de cucerirea Granadei cu mîndra-i Alhambră de marmură roşie, cuibul de şapte veacuri al cavalerilor mauri şi de stîrpirea păgînătăţii din cuprinsul Spaniilor, odată pentru totdeauna.

Columb zări odată, pe cînd adăsta într-un gang înalt cu inscripţii arabe, pe cele patru infante, Isabela cea bălaie, Ioana cea oacheşă, Maria cea cu ochi verzi şi Catalina cea cu faţa palidă, grăsună, ieşind la plimbare prin aleile grădinilor, duse două-două în lectici de bambus împletit şi tapetat cu mătăsuri, legănate pe cîte doi măgăruşi care purtau unul înainte, altul dinapoi, cîte un capăt al oiştii groase de sub lectică. Erau păzite de două rînduri de scutieri cu suliţe lungi şi cu berete de catifea clătinînd în văzduh pene colorate.

Despre Columb, care-şi luase iar veşmîntul de matelot, ştia numai vistiernicul regelui Ferdinand, Alonso de Quintanilla, care citise şi el cu o fugară aruncătură de ochi scrisoarea secretarului reginei către contele de Medina-Celi. Lăsă pe navigator în picioare, cu bereta de catifea răsucită repede între degetele nervoase ale celor două mîini. Nici regele, nici regina nu-i porunciseră vistiernicului să primească în vreun fel pe „omul lui Medina-Celi". La plecarea lor grăbită, regele era furios că bătrînul cronicar, Hernando de Pulgar, care-l linguşea în „Cronica regilor catolici", dar umplea cu bale măgulitoare în „Claros Varones" şi pe granzii care-l mituiau, îi şterpelise din bibliotecă tocmai „Les maneras de Amor", tratatul de amiciţie pe care-l făgăduise bunului şi intimului prieten Juan de Cabrera, precum şi „El triumfe de los Donas" cu care voia să delecteze un episcop din Saragossa. Cît despre regină, a stat mai mult de vorbă cu tînărul Pedro Martin d'Aghierra, un ita-

lian mai îngîmfat ca un castilian — numai pentru că scria bine latinește — de curînd adus din Roma, cu recomandația de profesor bun pentru infante.

— Nu cred să mai fi ținut minte bilețelul pe care l-a dictat la repezeală secretarului, pentru contele Medina-Celi... adăugă vistiernicul, ridicîndu-și făptura uscată din jîlțul nalt.

Și, întorcînd spatele, se îndreptă spre una din cortinele largi de catifea care despărțeau vastele săli ale alcazarului. Dar înainte de a pieri, întoarse capul arătînd profilul vulturesc și desprinzînd buzele bine încopciate, ca un sipet cu scumpe giuvaeruri, zise străinului:

— Dacă socoți că aș putea să-ți fiu de folos, sînt gata să te ascult și eu. Vino mîine.

Cîteva zile Columb nu mai putu da ochii cu Alonso de Quintanilla, dar îl întîlni din întîmplare lîngă havuzul din dosul palatului, unde curteanul își lăsase calul după o preumblare prin împrejurimile Cordovei. Îl recunoscu pe Columb după înfățișarea-i măreață, deși nu-și mai amintea cînd și cu ce prilej îl văzuse pentru întîia oară.

În drum către sala de lucru, străbătînd alei și ocolind fîntîni țîșnitoare, oprindu-se în preajma ostroavelor de flori din mijlocul unor peluze verzi sub cerul albastru, neobișnuit în luna ianuarie și care părea a curge, Columb, cu o îndîrjire abia reținută, îi destăinui că venise la curtea regilor spanioli pentru a dobîndi sprijin. Voia să ajungă în Indii pe altă cale decît cea căutată de portughezi și anume de-a curmezișul Oceanului, spre Apus. Milioane de suflete neștiutoare menite diavolului ar putea fi mîntuite, dacă ar ajunge pînă la ele învățătura lui Isus...

Dar navigatorul nu-și putu dezvălui vistiernicului în toată măreția ei ideea care însufleța întreaga lume catolică în acele zile cînd din Răsărit și Miazăzi se ridicau iar păgînii: le ieși înainte, părăsind una din porțile înalte ale alcazarului, o doamnă scundă, învăluită în mătăsuri vișinii, cu un zaimf

transparent sub care jucau, ardeau ochi mari, negri, şi care cuprindea şi o bogată bărbie rotundă. Ţinea de mînă o fetiţă sperioasă, cu ochii aruncaţi furiş, aproape ascunsă într-o rochiţă de mătase trandafirie, umflată ca un balon.

Era marchiza de Bobadilla, prietena reginei, căreia curteanul îi făcu o adîncă plecăciune şi-şi scoase dinainte-i, cu un gest larg, bereta de catifea cu pene.

— Nu-l cunoşti ?... Şi de prietenul nostru te sperii ? zise marchiza cu glas adînc către mica-i tovarăşe — infanta Ioana, „nebuna" cum o porecliseră surorile mai voioase.

Dar infanta se ascunse înapoia rochiei tot atît de umflată a marchizei, de unde nu vru să mai iasă.

Doamna îşi descoperi chipul, dînd zaimful peste cap.

Înfăţişarea impunătoare a străinului, al cărui glas îl auzise, o făcu pe marchiză să surîdă cu toţi dinţii, iar cînd află că era un navigator genovez şi că venise cu un proiect de supunere a Oceanului, îşi pierdu zîmbetul într-o uimire şi admiraţie care-i însufleţiră ochii. Nu-şi mai lua privirile de pe Columb şi-l sili, cu întrebări scurte, gîfîite, să istorisească repede, să spuie tot-tot. O asemenea aventură depăşea închipuirile ei cele mai năzdrăvane, rîvnele ei cele mai ascunse! Nu cutezase tînără soţie în Segovia, să fugă singură călare, într-o noapte cuprinsă de vijelie şi străbătută de fulgere, din castelul în care peste zi răzvrătitul cavaler Macdonaldo cu o ceată de derbedei, îmbătaţi şi înarmaţi, năvăliră şi puseră mîna pe toate intrările castelului ? Ieşise înaintea Isabelei, a tinerei regine, care fără alt ajutor decît curajul şi glasu-i poruncitor deschise iar, a doua zi, porţile castelului şi primi închinarea răsculatului.

Cum sorbea cuvintele, acum cumpătate şi chibzuite ale navigatorului, care cită o dată şi pe Isaiia. S-ar fi spus că marchiza de Bobadilla redevenise copila de altă dată şi că-n veşminte de matelot ar fi

fost gata să se îmbarce numaidecît, cea dintîi, pe caravela cu prora întinsă către zările necunoscute ale Apusului, cu toate pînzele umflate de vînt!

De parcă s-ar fi oprit dintr-o fugă, ea se apropie de navigator, îi pune mînuța pe pieptul lat și gîfîi aproape fără glas:

— Și vrei să pleci pe Ocean? Da?.. Vrei să ceri reginei noastre o caravelă, mai multe caravele? Da?...

Cu buzele întredeschise îi pîndea străinului cuvintele pe care le adăsta. Și mai înainte de a primi vreun răspuns, se întoarse poruncitoare către vistiernicul uluit de acest neașteptat entuziasm.

— Don Alonso, ce mai aștepți?... Acest om e trimisul lui Dumnezeu! Nu-ți dai seama? Nu simți?...

Ascunsă în faldurile de dinapoi ale fustei atît de umflate, mica Ioana, înfricoșată de gesturile furioase ale marchizei, de glasu-i ridicat, tremurat, amenințător, se prinse de cute cu amîndouă mînuțele și începu să plîngă în hohote, cu mici sughițuri, gata s-o înăbușe:

— Draga mea, dar ce ai?... se întoarce marchiza către ea cu glas blajin.

Și o ridică în brațe.

Fetița, cu ochii plini de lacrimi, privi dintr-o parte, încruntată, spre uriașul navigator, care, surîzînd, întinse mîna cu prietenie.

„Nebuna" surîse și ea. Columb ceru și o luă în brațe.

Copila nu se împotrivi, ba curînd îl luă de grumaz și se lipi mai strîns de el.

Marchiza de Bobadilla îndemna acum cu tot felul de accente în glas, cînd foarte ridicate cînd adîncite, nerăbdătoare, pe don Alonso, să trimită numaidecît un călăreț pe urmele suveranilor, să-i caute în Miazănoapte, pînă o da de ei, pînă la frontieră, ca acest navigator supranatural să nu mai piardă vreme adăstînd prin grădinile de lîngă fîntînile alcazarului. Căci marchiza de Bobadilla era încredințată că regina,

dacă nu și regele, cum vor afla de această nemaipomenită întîmplare, se vor întoarce numaidecît în Cordova!

— Un călăreț, doi, ce mare lucru? Chiar acum îi pot trimite, dona Beatrice! se jură nobilul curtean. Dar nu cumva ne grăbim? Alteţele lor au de discutat cu înalte feţe bisericești. În ce scop, nu mai e nevoie să vă spun! Și nu se vor înapoia, pînă ce nu vor ajunge la un rezultat. Se vor duce neapărat la Segovia și la Medina del Campo, nu știu bine pentru ce, căci Alteța sa regele n-a mai stat cu mine de vorbă înainte de plecare, ci mai mult cu don Juan de Cabrera, păstrătorul tainelor lui...

Aci, de necaz, vistiernicul se-necă odată scurt.

— ...dar bănuiesc, — urmă don Alonso, — că-n același scop important! Inchiziția varsă banii cuveniți nouă, foarte neregulat, și poate că știți cît ne zbatem să ținem curtea, cu bucătăriile, orchestra, măscăricii și profesorii, mai vechi și mai noi, cît de cît cuviincios... Zestrea infantelor e ca și inexistentă!... Cît mai e pînă va trebui s-o măritäm pe Isabela cea bălaie?

Rușinată deodată, marchiza de Bobadilla făcu repede cu ochiul stîng, arătînd cu o mișcare ușoară a capului spre uriașul navigator, în brațe cu mica Ioană.

— Așa că... dar să nu mai vorbim de aceste mărunțișuri neplăcute... zise repede don Alonso. A, da! Era să uit!... Și călătoria la Bejar? Poate fi amînată?... Un cuvînt bun trebuie să audă din gura Alteţelor lor ducele de Alba, care și-a pierdut soția mult iubită...

— O! da!... încuviință marchiza. Bietul duce!... Nefericita ducesă! Atît de iubită!... Răpită de o moarte atît de crunță — dintr-o mîncare de ciuperci în pădure, cu pajul ei!...

Uitase de Columb.

Navigatorul se înclină și zise blajin:

— Oricît aș fi de grăbit, datoria mea e să aștept.

Nu ca o povară trebuie să mă înfăţişez dinaintea Alteţelor lor.

Şi lăsînd fetiţa din braţe pe tăpşanul verde, vru să se depărteze.

— Cum spui că te cheamă?... îşi aduse aminte marchiza, şi-l apucă de braţ.

— Cristof Columb.

— Colon... Colon... repetă ea în castiliană, gînditoare. Asta înseamnă porumbel, nu?... Porumbelul care a zburat din arca lui Noe şi s-a înapoiat cu ramura de măslin de departe, deasupra apelor potopului, vestind apropierea ţărmului, a pămîntului! declamă ea cu ochii mari, privind spre cer, peste capul celor doi bărbaţi. Porumbelul... simbolul Duhului Sfînt, din Sfînta Treime, fîlfîind ca o flacără între Tatăl şi Fiul...

Don Alonso o readuse pe pămînt:

— Fiţi fără grijă, dona Beatrice! La timpul potrivit, don Cristobal Colon va putea îngenunchea dinaintea Alteţelor lor. Cred însă că n-ar strica, dacă voiţi să-i daţi o mînă de ajutor, să staţi puţin de vorbă asupra proiectului său şi cu preasfinţia sa Hernando de Talavera, singurul care e în stare, în ceasul spovedaniei, să predispuie în bine sufletul reginei noastre iubite, iar în ce mă priveşte, am să informez şi pe bunul nostru primat, don Mendoza, priceput în cele lumeşti, tot atît de straşnic ca şi în cele cereşti, precum bine ştiţi.

— Eşti o zaharicală, don Alonso!... exclamă voioasă marchiza, luînd de mînă pe mica Ioana, care nu-şi desprindea ochii de pe uriaşul cu priviri albastre din faţa ei. Eşti un înger!...

— Un înger cu păcate... surîse cochet, cu o falcă, vistiernicul.

— Care păcate desigur ţi se vor ierta toate-toate, dacă vei uşura misiunea divină a admirabilului nostru... nostru...

— Cristof Columb, îi reaminti navigatorul.

— Cristobal Colon! ciripi ea voioasă în castiliană. Şi închizînd de cîteva ori spre el amîndoi ochii migdalaţi, acum languroşi, după entuziasmul de adineauri, ca şi cum se înfiripase între ei, fără ştirea nimănui, o intimă taină, porni repede pe alee înainte, trăgînd infanta după ea.

Don Alonso rămase locului îngîndurat dinaintea navigatorului, care nu ştia dacă trebuie să se depărteze şi el sau să mai aştepte vreun cuvînt. Vistiernicul se simţea acum umilit dinaintea străinului de tot ceea ce fusese silit să amintească marchizei asupra neîncetatei lipse de bani, la această costisitoare şi jecmănitoare curte. Şi încă nu spusese tot: că vistieria regelui Aragonului era deosebită de vistieria Castiliei, că soţii îşi împrumutau bani pe termene scurte, ca nişte străini, că războaiele împotriva maurilor erau ţinute numai din veniturile reginei Isabela, că-ntre soţi era de multă vreme o neînţelegere adîncă — regina refuzînd să sprijine năzuinţa regelui de a-şi recuceri teritoriile de la Miazănoapte, cedate mai de mult de părintele lui, regelui Franciei, în schimbul unei datorii şi că oamenii de afaceri din Catalonia, bancherii din Barcelona, nobilii din castelele Galiciei nu putuseră fi jefuiţi decît în măsura în care-i prindea cu vreo bănuială şi îi putea arde Inchiziţia. Lovi în plin:

— Ai făcut socoteala de cîţi bani ai nevoie?... întrebă deodată vistiernicul. Un milion de maravedas ţi-ar ajunge pentru echiparea caravelelor?... Şi cît ar ţine călătoria pînă-n Indii?...

Columb îi atrase atenţia că banii investiţi de înălţimile lor nu vor însemna mai mult ca un pumn de boabe de mei aruncate într-o curte de fazani — faţă de mormanele de aur, de sipetele de nestemate, de miile de chintale de mirodenii şi de lemn preţios pe care le vor aduce în fiecare an din Indii caravelele navigînd sub steagul regilor Castiliei şi Aragonului.

Don Alonso făcu ochi mari şi buzele strînse se dezghiocară fără voie, dezgolind dinţii mici şi albi,

sfîşietori, ameţit deodată de asemenea vis, de această nălucire care n-avea totuşi nimic nereal.

Şi cum să sustragă aceste comori, pe care străinul din faţă numai întinzînd mîna credea că le putea apuca, setei de avuţii a reginei, spre a le abate — măcar în parte! măcar în parte! — spre lăzile totdeauna secătuite ale regelui Aragonului?... Cum să-l înduplece pe avarul de Ferdinand — care nu putuse ajuta pe fecioru-i clandestin decît cu o slujbă oarecare în Aragon, iar fiicele-i tainice le trimisese la o mănăstire, smerite călugăriţe — cum să-l facă să ia parte, măcar cu vreo cîteva mii de maravedas, la această expediţie a norocului nevisat?

— Trebuie să vorbesc mai mult cu Alteţa sa, bunul meu rege... Trebuie să-l încredinţez... băigui vistiernicul, plecînd în jos nasu-i vulturesc acum parcă şi mai coroiat.

Apoi ridicînd capul:

— Don Colon!... zise hotărît deodată. Să nu mai umblăm nici după sfinţia sa duhovnicul Talavera al reginei noastre, nici după preasfîntul nostru primat, don Mendoza. Ai încredere în mine! Pun eu totul la cale — şi cînd voi fi gata, te voi chema numai să semnezi contractul. Mă auzi? Contractul!...

Şi făcînd ochii mari, îl bătu pe umăr.

Apoi îi surise din nou cu toţi dinţii albi, hrăpăreţi.

BEATRICE, BĂLAIA CU OCHI DE AUR

Suveranii, întovărăşiţi de un mic alai, se-ntoarseră tîrziu în Cordova — pe la sfîrşitul lui april.

Credincios cuvîntului dat, în acest timp Columb nu mai făcu nici o încercare de a vorbi duhovnicului reginei, schimnicul Hernando de Talavera sau „celui de-al treilea rege" al Spaniilor, primatului don Pedro Gonzalez de Mendoza, sprijinitorul din tinereţe al Isabelei în războiul cu portughezii.

La sosirea suveranilor, intrarea în alcazar se îngreună în asemenea măsură, că numai prin nebăgarea de seamă a paznicilor de la porți și punînd uneori mîna să-mpingă carul cu două roți, care ducea spre bucătării fructele, carnea și legumele, Columb izbuti să ajungă iar pe aleile parcului, la ușile înalților dregători.

Don Alonso îl înfățișă colegului său, Luis de Santangel, din seminția convertiților, rudă cu numeroși bancheri și oameni de afaceri din Catalonia, din portul Barcelona — și cine știe dacă nu era și el amestecat în asasinarea închizitorului Pedro Arbues, în biserica din Saragossa. Complotul se urzise tot în locuința unui Santangel.

Columb îi vorbi liturgic, dar Santangel după ce-l ascultă o vreme, rînduind pe masa lungă vraful de contracte și chitanțe, îl întrerupse:

— Signor Colon, toate aceste preasfinte adevăruri le vei destăinui părintelui Hernando de Talavera, schimnicului și duhovnicului. Îl vor interesa foarte mult. Eu, ca vistiernic al reginei și ca om de afaceri din tată în fiu, aș fi bucuros să aflu mai întîi dacă cheltuielile expediției pînă-n Indii, de-a curmezișul Oceanului, nu vor fi atît de mari încît să ne sperie, pe mine și pe foarte chibzuita regină, și apoi dacă în afară de creștinarea acelor păgîni n-am putea transporta de pe-acolo și ceva marfă vie — ca să nu mai fim siliți să tot cumpărăm pe bani buni sclavi prinși de portughezi în Africa. Firește, n-am avea nimic împotrivă să putem aduce lesne și ieftin mirodeniile pe care acum le plătim cu greutatea lor în aur. Nu?

Columb îi dădu toate lămuririle. Vistiernicul reginei părea mulțumit. Riscul nu i se părea prea mare, iar beneficiile puteau deveni extraordinare. Cu toate încurcăturile bănești ale curții, cu toate pregătirile de război împotriva maurilor, se simțea în stare să vorbească Isabelei. Conduse pe navigator pînă la ușă, cu această făgăduială precisă și limpede.

„Iată în sfîrşit un om!“ gîndi Columb, care dăduse pîna acum în sălile şi grădinile alcazarului numai de năluci, care după întîia întîlnire şi atingere piereau ca ceaţa şi ca fumul.

Santangel era scund şi îndesat, sprîncenat, cu un deosebit haz în mişcări şi scăpărarea ochilor, că de n-ar fi avut pe el veşmintele alese de curtean şi pumnalul la coapsa stîngă, ar fi putut fi luat drept bufon.

— Nu cumva şi-a ris de mine?... se întrebă navigatorul, urcînd încet, gînditor, treptele hanului, spre mica-i încăpere din pod.

Şi voioasa Beatrice îl urmă îndată, strigînd:

— Don Cristobal!... Te-a căutat acum vreo cîteva ore un tînăr care vorbea amestecat, şi castiliana şi italiana. Spunea că sosise de la Sevilla şi că era în port, cu două caravele ale armatorului Jean Berardi. Ar dori să mai vie pe seară. Să-l aştepţi, spunea!

După ce intră în odaie, fata scoase de sub şorţ un blid mare cu fiertura unei jumătăţi de găină şi o puse pe marginea hărţii de pe masă.

— Acum aduc şi pîinea!... îi şopti cu o micşorare strengărească a ochilor.

— Ah! Beatrice! strigă navigatorul după ea. Tu şi hangiul tău o să mă vindeţi în tîrg la sfîrşitul lunei! Cu ce vrei să plătesc eu asemenea bucate scumpe?...

După-amiază se repezi în port. N-avu răbdare să aştepte. Pe Amerigo îl găsi predînd lăzi de banane, butoaie cu vin de Malaga şi alte mărfuri magazionerului curţii, în veşminte de mătase zdrenţuite, care semna hîrtiile firmei Jean Berardi pe o ladă răsturnată, strîmbînd gura în fel şi chip, căci nu prea ştia carte.

Petrecură seara împreună, departe de cheiul zgomotos, în încăperea lui Columb. Tînărul florentin îi mărturisi că munca de cancelarist, socotitor, magazioner, predător, corespondent al lui Berardi nu-l mai mulţumea. El dorea să călătorească. Hărţile cele noi

îi deschiseră ochii şi-l făcuseră să-nţeleagă, încet-încet, că menirea lui era pe mare ! Îl chemau şi pe el zările necunoscute.

Columb îl ascultă cu luare-aminte, cu capul în piept, apoi îi zise părinteşte :

— Navigaţia este şi ea o îndeletnicire care trebuie învăţată, Vespucci ! De mai bine de treizeci de ani o învăţ — şi nu ştiu zău dacă o stăpînesc... Cum vrei să navighezi, cînd nu ştii încă să citeşti bine o hartă, să calculezi cumsecade un grad, să foloseşti astrolabul — mi se pare că nu te pricepi nici să înfăşori sau să desfăşori o pînză pe catarg !... Tu ai învăţat latineşte şi poate că ştii pe dinafară cînturi din Dante... Aşa e ?...

— Da... făcu tînărul florentin, niţel ruşinat.

— Nu e de ajuns !... zise Columb cu asprime şi privirile îl fixară ca pe un vinovat. Să-ncepem întîi cu alcătuirea unei caravele.

Şi pînă noaptea tîrziu, navigatorul desenă pe lemnul mesei şi explică noului prieten meşteşugul nautic.

— Va trebui să mai vin, signor Colombo ! recunoscu florentinul la plecare.

— Să mai vii ! Să mai vii !... îl încurajă Columb.

A doua zi, mica Beatrice introduse în încăperea navigatorului doi oameni din port, care aduceau din partea lui Amerigo Vespucci, pentru don Cristobal Colon, o ladă mare cu portocale de Sicilia. Mai tîrziu intrară în vîrful picioarelor, niţel înfricoşaţi, un tînăr de vreo treizeci de ani, în veşmîntul obişnuit al căpitanilor de caravele, cam peticit, în mînă cu o tichie fără pană, cu pletele roşcovane şi faţa arsă de soare şi un copilandru de vreo treisprezece ani, cam goluţ, fără încălţări, în mînă cu o joardă — oacheş ca un pui de maur, dar cu ochii rîzători.

— Iată, don Cristobal, ţi-am adus şi neamurile mele ! Le-am istorisit atîtea despre dumneata, că au ţinut neapărat să te cunoască.

— Ți-e frate? întrebă Colon ridicîndu-se de la masa lui cu ochii la Beatrice și apucînd cu amîndouă mîinile brațele tînărului căpitan.

— Nu, — răspunse tînărul, — îi sînt văr; mama ei și tatăl meu sînt frați. Tată eu nu mai am de mult și nici ea, iar mama ei nu prea părăsește via părintească și nici nu iese din casă cînd se-ntoarce în Cordova. Mă numesc Diego... da, Diego de Arana, și cam de mult nu am nici o slujbă. Pe orice caravelă, care umblă după scrumbii sau cară măsline, nu vreau să mă urc... Poate mă voi duce în Portugalia. Portughezii sînt mai îndrăzneți. Caravelele lor navighează departe!

Toate acestea tînărul le rosti repede, cu ușurința de limbă care părea o însușire a întregii familii.

— Și tu? strigă prietenește Columb, punînd o mînă în creștetul zbîrlit al băiatului, care rușinat fără pricină se înroși, lăsă capul în jos și puse un picioruș gol pe laba celuilalt. Tu ești numai un mîncător de portocale, desigur.

— E fratele meu mai mic, Pedro! rise Beatrice.

Cojiră cîte-o portocală din lada deschisă și stătură de vorbă prietenește. De mult nu se mai simțise Columb atît de bine ca între ai lui.

Deși scăpătată, familia de Arana era bine cunoscută și prețuită în Cordova. Se trăgeau dintr-un bunic venit din Miazănoapte, din țara bascilor, seminția mai mult bălaie a spaniolilor. Așa se făcea că unii din urmașii de Arana erau bălai, ca Beatrice și Diego.

Columb sfătui numaidecît pe Diego de Arana să nu se tocmească pe nici o caravelă, nici la Cordova, nici la Sevilla, pe nici o simbrie, căci el, Cristof Columb, a și intrat în legătură cu Altețele lor prin cîteva înalte personaje de la curte și în curînd se va pune la cale o călătorie pe apă fără seamăn, nemaipomenită — dar deocamdată sst!... ssst!... nu trebuie să știe încă nimeni!... răuvoitori sînt pretutindeni, iar diavolul pîndește din toate ungherele!... Și atunci, el Diego de Arana, care cunoaște meseria de navi-

gator şi nu vrea să şi-o necinstească, va primi comanda unei caravele în flota „*Amiralului*“ Cristof Columb, da, a „*Amiralului*“ Cristof Columb, cu direcţia Indii — drept peste Ocean!

— Aşa-mi spunea şi Beatrice... mărturisî tînărul căpitan. Dar nu credeam.

Columb îl rugă să creadă. Îşi vîrî o mînă în buzunarul cu punga aproape golită a contelui Medina-Celi, dar nu o trase afară. Să răzgîndi. Apoi se ridică repede şi pentru că nu era în stare să-şi arvunească altfel viitorul tovarăş de călătorie, umplu buzunarele, braţele lui Pedro, Beatrice şi întregii familii de Arana cu portocalele din lada de-alături.

Curînd, Columb pierdu răbdarea, şi închizînd bine uşa — de nu putu răzbate pînă la el nici zglobia Beatrice care-i aducea o tocană ardeiată de berbec, bine ascunsă sub lipia mare, aburindă — gîndi îndelung şi scrise cu slova-i rotundă o scrisoare Alteţelor lor. Se înfăţişă cu demnitate, ca un încercat navigator care, din copilărie pînă acum, la mijlocul vieţii, tot pe mări vieţuise, pe toate gradele, în lung şi lat. Acum voia să slujească Alteţelor lor într-un scop de mult rîvnit: deschiderea unui nou drum către Indii, cu totul deosebit de cel căutat de aproape o jumătate de veac de către don Enric şi urmaşii lui. Şi rugă pe Alteţele lor să-l primească, pentru a le arăta prin viu grai cîştigul creştinătăţii şi al domniilor lor, dacă-l vor ajuta să-mplinească voia Domnului şi marea nevoie a oamenilor, cărora de zeci de ani li s-a închis poarta bogăţiilor Răsăritului.

A lăsat la poarta mare a curţii alcazarului, unui cavaler de uşă, scrisoarea pecetluită şi pe o parte şi pe alta.

N-a primit nici un răspuns. Cea din urmă monedă din punga contelui Medina-Celi se rostogoli în palma întinsă a hangiului, după care, Columb se apucă iar să deseneze hărţi. Le desfăcea cînd şi cînd printre căpitanii caravelelor din port.

După o noapte de nesomn hotărî să nu mai piardă vremea pe la această curte prea încurcată. De ani de zile împing suveranii spanioli înapoi, spre mare, zidul călăreților mauri, și călăreții mauri se întorc și măcelăresc, jefuind cu înzecită furie cetățile creștine. Ce-ar fi să plece la curtea regelui Franciei, care bea tihnit la mesele neîntrerupte, cu doamnele-i ochioase între curtenii prea supuși?

Dar în aceeași dimineață un scutier trimis de vistiernicul Luis de Santangel îl chemă numaidecît la curte. Columb credea că suveranii primiseră lunga și măgulitoarea-i scrisoare — și doreau să fie lămuriți. Pînă-n amiaz — nu mai încăpea îndoială — îi vor da cinci caravele și cîteva milioane de maravedas!

Cu pași mari, navigatorul, pe ulițele Cordovei, depășise pe scundul scutier, care abia îl putea urma, gîfîind sub greaua-i armură.

— Rău ai făcut c-ai trimis acea scrisoare! fură întîiele cuvinte ale vistiernicului Santangel, care-i ieși în întîmpinare de cum deschise ușa mare de lemn sculptat și bătut în flori de fildeș. A căzut în mîna Alteței sale regele Ferdinand! I-a citit-o dimineața marele șambelan, după ce i-a întins ligheanul de argint. S-a pus regele pe un rîs! El rîde din te miri ce, deși e destul de acru. Nu, ideea dumitale nu i s-a părut nebunească! Dar el nu e în stare acum să-și răscumpere de la regele Franciei provinciile din Miazănoapte sau măcar să le ia îndărăt cu vreo cîteva sute de aragonezi bine înarmați și bine îmbătați — cum să arunce el atîția pumni de aur în Ocean?... Înțelegi?

— Înțeleg... făcu navigatorul.

Și înghiți un nod, gata să-l înăbușe.

— Speranța *noastră*, don Cristobal, e la regină! Numai la regină! Eu, personal, nu-i pot vorbi de planul dumitale din mai multe pricini. Îți pomenesc numai una: ar însemna s-o îndemn la noi împrumuturi și ea ar putea crede că o fac din interes. Căci banii unde i-aș găsi numaidecît dacă nu la Pinelo, marele

negustor din Sevilla, tovarășul meu? Bijuteriile coroanei sînt de mult amanetate și depuse în catedrala din Valencia, pe numele unor rude ale mele care fac schimb de monede și împrumută și alte curți la ananghie, pe dobînzi plătite înainte. Așa că... Înțelegi?

— Înțeleg... făcu navigatorul și mai întunecat, auzind cum rînd pe rînd i se luau toate speranțele. Și atunci? întrebă el tare, ridicînd capul cu șuvițele răzvrătite.

Vistiernicul își rostogoli făptura bondoacă de la un perete la celălalt al sălii, apoi se opri rîzînd din toată fața, jucîndu-și repede sprîncenele groase.

— Don Cristobal, — zise, — trebuie să ne apropiem de inima reginei pe altă cale! Da, pe altă cale...

— Mai e vreo cale?...

— Mai e! răspunse apăsat vistiernicul.

Apoi, în taină, privind în sus, drept în ochii navigatorului, căci fruntea-i ajungea numai pînă la pieptul puternic:

— Să mergem la capelă!... Azi slujește sfinția sa, Hernando de Talavera, duhovnicul Alteței sale regina și după slujbă poți schimba cîteva cuvinte cu el. I-am vorbit de dumneata și nu s-a împotrivit să te vadă cîteva clipe. Să fii scurt, căci îl așteaptă și *Ea*. Vezi dar ce bine s-au potrivit lucrurile? Înțelegi?

Columb nu mai răspunse.

În fața altarului care scăpăra de odoare aurite și argintate în lumina torțelor și a lumînărilor groase îngenuncheaseră infantele Juan, în veșminte de catifea roșie, cu pletele negre, moștenitorul, și ceva mai înapoi, celelalte trei infante, cu rochițele umflate ca niște butoiașe, una bălaie, alta oacheșă, una bălaie. Un cor de glasuri copilărești, întovărășit ades de flaute, tobe, trîmbițe, viori și un cembalo cam hodorogit umplea de sus, nevăzut, încăperea cam întunecoasă, cu un zumzet grav. Apoi de dincolo de catapeteasmă se ivi, asemenea unui cadavru înalt, deșirat, într-o sutană de păr de capră, încins la mijloc cu un curmei de cînepă, pe piept cu o cruce mare de plumb, cădel-

nițind un fum albăstrui, iute și înăbușitor — tămîie prea scumpă amestecată cu alte buruieni mirositoare, andaluze — sfinția sa Hernando de Talavera, starețul mănăstirii Santa-Maria din Cordova și duhovnicul reginei. El rosti repede o predică latinească, pe care o amestecă în grabă și cu fraze castiliene, cu o voce găunoasă, care semăna uneori înălțată cu lătratul unui dulău.

Era un schimnic aspru a cărui asprime începea cu propria-i făptură. Ca mai toți dominicanii suferea de un orgoliu martirizat de setea de putere, pe care și-o hrănea renunțînd aparent la orice putere, ridicîndu-se însă pînă la dominația absolută asupra tuturor, prin renunțarea la micile fericiri omenești, prea omenești. Sprijinitorul Isabelei, cardinalul Spaniilor, primatul Mendoza, îl alese cu ochi ageri, cînd regina rămase fără duhovnic, prin plecarea bunului Juan Perez. Dominicanul se înfățișă în picioarele goale, înalt ca un mucenic scoborît de pe cruce. Oprit dinaintea Isabelei, îi porunci:

— În genunchi!

Mîndra regină îl privi drept în ochi, înfruntîndu-l, dar starețul fără a-și întoarce sau pleca privirile fixe, zise și mai tare:

— În genunchi!

Apoi înclinîndu-se adăugă cu smerenie:

— Nu înaintea jalnicei și trecătoarei mele făpturi, ci a răstignitului de pe pieptul meu!

Și întinse spre buzele reginei îngenuncheate crucea de plumb. Duhovnicul plăcu reginei și prin rîvna pe care o dovedi în umilirea nobililor, cînd îi sili să restituie coroanei multe din moșiile smulse răposatului rege al Castiliei, Enric Neputinciosul, iar pentru avuțiile adunate pe nedrept din roadele moșiilor îi puse să plătească bani, de se strînseră într-un an, în golita vistierie a reginei peste treizeci de milioane de maravedas.

Pe Columb, Hernando de Talavera îl ghici de cum

ieşi din capelă, dintr-o privire leşioasă, strecurată de sus, căci îl întrecea pe navigator în înălţime cu lungimea unui cap. Columb îi vorbi, duhovnicul înainta ca un plop bătut de vijelie, în galeria lungă, spre încăperile reginei. La o încrucişare de ganguri, schimnicul se opri, ascultă mai departe cuvintele măsurate ale navigatorului. Cînd tăcu, îi răspunse:

— Da, da... Desigur... Cu toţii dorim creştinarea întregului pămînt... Cu toţii ! Numai că...

Şi duhovnicul privi în jur. Erau singuri. Îşi lăsă în jos, spre Columb, capul vulturesc, şi îi şopti:

— Numai că porneşti de la o mare greşeală ! De la o *erezie !* ridică el glasul găunos, ameninţător. *Pămîntul nu e rotund !...*

Columb îl privi neclintit, cu ochii lui albaştri ca de piatră azurie, înfruntîndu-l tăcut.

Stareţul se înclină dinainte-i cu falsă smerenie, ridică repede crucea de plumb de pe pieptul uscat şi-l umili cu o scurtă binecuvîntare:

— Domnul cu tine !...

Pe aleea care da spre ieşirea principală a parcului, un scutier îl ajunse pe Columb din urmă.

— Don Luis de Santangel vă roagă să-l aşteptaţi lîngă fîntîna cu şerpii încolăciţi.

Columb se întoarse, coti şi se apropie de fîntîna ale cărei şipote zvîrlite-n văzduh cădeau sclipocind în bazinul de marmură, străjuit pe margini de uriaşi balauri de aramă, împletiţi asemeni unor acante. De cealaltă parte îi ieşi înainte vistiernicul surîzînd, cu capul gol, clipind din ochii vioi şi jucîndu-şi sprîncenele groase.

— Nici o grijă, don Cristobal !... Mai avem o cale. Înţelegi ?

Columb nu mai înţelegea nimic. Acest bufon rotofei, cu buze groase, îşi bătea joc de el ! Îl măsură cutezător de sus pînă jos.

— Întreprinderea *noastră,* don Cristobal, e prea însemnată ca s-o putem înfăptui de la o zi la alta, urmă el cu încredinţare. E nevoie de răbdare. Înţelegi ? De

multă răbdare ! Și de un cuvînt al adevăratului rege al Spaniilor, al lui don Pedro Gonzalez de Mendoza, cardinalul Romei, primatul nostru. Înțelegi ?... Dar răbdarea e costisitoare, foarte costisitoare. Bănuiesc !

Și vistiernicul, strecurînd repede în mîna lui Columb cîteva monede mari de aur, îl privi cu ochi scăpărători.

— Nu părăsi Cordova ! îi șopti.

— Pot lua oare acești bani ?... gemu Columb, privind monedele lucitoare. Nu primesc pomeni...

— Nici nu ți-i dau de pomană ! zise grav Santangel.

Și ridicîndu-și făptura rotundă în vîrful picioarelor, adăugă pînă aproape de bărbia navigatorului :

— Noi, cei din seminția Santagel, nu facem niciodată pomeni ! Noi dăm însă cu împrumut. Înțelegi ? Și acest împrumut, don Cristobal, ai să-l plătești însutit, înmiit — sînt sigur ! Înțelegi ?...

Și rîzînd deodată îi amenință cu arătătorul mic, gros, prins într-un inel cu două diamante mari, ca două boabe de rouă înghețate.

Columb cunoscu în zilele următoare pe monseniorul Antonio Giraldini, fost nunțiu apostolic pe lîngă regii catolici, pe care-l vizită spre a-l întreba dacă nu dorea să-i copieze cărți, manuscrise, căci el, genovezul, avea o scriere curată și frumoasă. Prelatul află cu uimire de rostul acestui copist din Cordova, de fapt navigator, și îi făgădui să vorbească pe-ndelete cu fratele, profesorul Alessandro Geraldini, care umbla mai des pe la curte.

Astfel trecură multe zile lungi de vară, multe nopți chinuite de nesomn. Și în noaptea cînd adormi greu, după ce întîrzie o zi întreagă desenînd două hărți pentru doi căpitani normanzi, fu trezit de tămbălăul nunții fiicei hangiului.

Deci nu va închide ochii nici noaptea asta de petrecerea și zarva de jos ! Și de bună seamă vor petrece pînă la ziuă ! Iar mîine, în loc să isprăvească cele două hărți colorate ale mărilor de Miazănoapte și să în-

ceapă copia cărții lui Pliniu pentru monseniorul Geraldini — care-i plătise dinainte — va fi atît de istovit, că mai mult va...

Dar ce zăngănit de ghitară se aude pe scările de lemn ?

Prevestită de rîsu-i cristalin, în pragul uşii se ivi mica Beatrice împodobită ca pentru nuntă, cu tot felul de zaimfuri pe păr, pe grumaji, cu inele mari de aramă la glezne şi o brățară de argint vechi la mîna stîngă.

— Nici noaptea, don Cristobal, nu ieşi din hărțile astea ? strigă la el cu necaz. Hai, vino jos să petrecem...

Se repezi şi-l apucă de mînă. Îi şopti cu viclenie şi haz :

— Hangiul nu mai ia de la nimeni nici un ban pe vin, că e nunta fetei lui. Vino ! Vino !

Columb surîse cu bunătate amară şi jumătate în glumă, jumătate în serios îi zise fără a retrage mîna dintr-a ei :

— Cum să vin să joc cu tine, frumoasă Beatrice ?... N-ai găsit un cavaler mai tînăr ?... Si pe urmă eu nici nu mai sînt aici în Cordova. Sînt departe ! Departe !

— Unde ?

Columb se întoarse către harta întinsă pe masă şi trăgînd pe Beatrice mai aproape, în sunetul inelelor de la glezne, îi arătă cu un deget :

— Vezi aici, vezi ? În mijlocul Oceanului am desenat insula Celor-Şapte-Cetăți.

Beatrice bătu din palme şi rîse scurt, copilăreşte :

— Da, aşa e ! Uite turnurile ! Turnurile !

— Aci s-au refugiat la năvălirea maurilor în Spania, acum vreo şapte sute de ani, doisprezece episcopi cu toți credincioşii, au întemeiat cetățile astea de piatră şi au dat foc corăbiilor, să nu mai găsească nimeni calea înapoi.

— Şi aici ? Cine-i fata asta cu părul despletit şi coadă de peşte ? întrebă Beatrice, respirînd repede aplecată peste hartă.

— E insula Antila, insulă cu sirene şi păsări colorate ca ale raiului. Tocmai în acest punct al Oceanului am scris-o, după gradele lui Toscanelli, răposatul geograf din Italia. Dar o mai fi ea aci ? S-o fi scufundat ? Nu ştiu. Poate voi da de ea în călătoria spre Indii.

După o clipă de uimire, Beatrice dete un mic ţipăt şi se trase un pas înapoi, nimerind drept în pieptul navigatorului, care cu o mînă peste grumajii strîmţi, feciorelnici, o păstră blajin la el.

— De ce ai desenat gheara asta cu unghii lungi, cu păr pe degete ? şopti fata şi inima îi bătu mai tare, ridicîndu-i des sînii mici. Mi-e frică !... Mi-e frică de gheara asta !...

Columb zise grav :

— E *Man Satanaxio,* Mîna Diavolului, insula de care matelotul priceput trebuie să se ferească. Dedesubtul ei gheara scormoneşte măruntaiele pămîntului şi aruncă afară pietroaie, cenuşă, smoală aprinsă.

Beatrice, ghemuită la pieptul bărbatului, întoarse deodată capul şi, ridicînd privirile-i de aur, respiră cu patimă, poruncind :

— Nu, Cristobal ! Tu nu trebuie să pleci ! E îngrozitor ! Dacă pleci, n-ai să te mai întorci !

— Eşti sigură ?

Şi Columb rise. Dar Beatrice, fără a-l scăpa din plasa privirilor, răspunse :

— Sînt sigură ! Nu pleca pe Ocean !... Vărul meu Diego de Arana s-a tocmit pe o caravelă a unuia din fraţii Alonzo din Palos, cu numai vreo zece mateloţi. Să-i spun să te ia şi pe tine, Cristobal, da ? Se duc după mirodenii şi vinuri în insulele greceşti. Să-i spun ?... În insulele greceşti nu se află nici o Mînă a Diavolului...

— Acolo pîndesc însă piraţii turci, Beatrice, toţi nişte diavoli, ba mai răi ca diavolii, iar la înapoierea din insule pîndesc tîlharii de veneţieni. Toate mările sînt periculoase — şi cui îi e teamă, Beatrice, n-are ce căuta pe mare. Să rămîie pe uscat.

Beatrice tăcu o clipă, lăsă bărbia rotundă în piept și zise mofluză :

— Atunci... atunci... dacă tot pleci pe Ocean...

Se întoarse repede, se smulse din mica îmbrățișare și, cuprinzîndu-i grumajii cu amîndouă brațele albe, rotunde, îi strigă în dreptul gurii :

— ...plec și eu cu tine, Cristobal !...

Desprinzîndu-se ușor, Columb întrebă :

— Și maică-ta ? Cum s-o lași singură pe maică-ta ?

— Tot spune că-i sînt povară și nu vreau să mă mărit... răspunse fata repede.

Columb o cuprinse toată într-o privire înduioșată, murmurînd :

— Buna mea Beatrice ! Fără ajutorul tău, ce m-aș fi făcut în podul ăsta din Cordova ? Ai jefuit pe jupînul tău, hangiul, ca să-mi aduci un blid de mîncare și o bucată de pîine...

— L-am jefuit ? Cum l-am jefuit ? se miră fata cu ochi mari, și mută mai sus inelul de la încheietura mîinii. M-am jefuit numai pe mine, dacă vrei să știi — și să nu mai crezi că fur. Bucățile pe care ți le-am adus erau ale mele ! Erau pentru mine ! Pentru munca mea !

— Și totuși nu pot să te iau cu mine pe Ocean, Beatrice, oricît aș dori. N-am voie... Nu trebuie să mă gîndesc la mine... la tine !... N-am voie să fiu fericit, mă auzi ?... zise el aproape gemînd.

Schimbîndu-și glasul, adăugă numaidecît șăgalnic :

— Tu nu-ți face însă inimă rea, Beatrice. Îți voi aduce la înapoiere o păpușă de aur, o mică zeiță din Catai și un săculeț plin de perle și de diamante din Indii !

— Rîzi de mine... făcu fata nițel îmbufnată. Las'că știu, rîzi de mine !

Columb vru s-o ia în brațe, dar bătăi puternice în ușă îl făcură să se oprească scurt.

— Aici locuiește genovezul, navigatorul Cristobal Colon ? se auzi glas bărbătesc, de-afară.

— Aici ! Cine-l caută ?

— Un cavaler de ușă din garda Alteţelor lor, regele Aragonului și regina Castiliei.

Beatrice se repezi spre ușă, pe care o sprijini cu spatele-i mic, șoptind speriată :

— Vor să te aresteze, Cristobal ! Fugi ! Fugi !... Peacolo... În partea cealaltă a uşiţei dai de o scară a podului care scoboară la grajduri... Și pe urmă...

Dar Columb se apropie de ușă, strigînd :

— Mă așteaptă Înălţimile lor ?

— Nu, nu așteaptă nimeni, se auzi răstit. Dacă eşti genovezul Cristobal Colon, navigatorul, îţi vestesc pe preasfinţia sa cardinalul, marele cancelar și primat al Castiliei și Leonului, don Petro Gonzalez de Mendoza!

Columb, spre uimirea fetei, deschise ușa.

— Să ierte preasfinţia voastră, zise Columb, înclinîndu-se cu smerenie dinaintea străinului în mantilă de catifea, scund de stat dar frumos ca o femeie maură, cu ochi languroși și răspîndind în jur, tîrînd după el, un puternic parfum de mosc. Să ierte preasfinţia voastră că n-am deschis mai curînd. Lucram la aceste hărţi, precum vedeţi...

Glasul modulat cu voluptăţi prelungite umplu încăperea, luminată acum puternic de făclia pe care o ţinea ridicată în prag cavalerul curţii.

— Da... da... Văd... Lucrai la aceste hărţi și-ţi da o mînă de ajutor, în puterea nopţii, această bălaie păsărică a paradisului. Hahaha ! Oricum, primiţi amîndoi binecuvîntarea mea. Iubirea vine din cer. Și cum spui că te cheamă, fetico ? Nu-ngenunchea. Lasă-mă numai să-ţi dezmierd, în numele Domnului, cosiţele de aur...

Fata ciripi :

— Beatrice Enrichez, preasfinte. Sînt în slujba hanului și...

— Bun ! Bun ! rîse înaltul prelat, dezmierdîndu-i și obrajii cu o mînă mică, lungă, poftcioasă. Dar cum de nu te-au dibuit încă oamenii mei ? Eşti atît de bălaie, cu ochii ca aurul, pe cînd frumoasele din Cordova sînt toate oacheșe ca fundul ceaunului. Păcat de dege-

ţelele astea, de mîinile albe ca nişte porumbei, că spală blidele hanului... N-ai vrea să te muţi în vreunul din castelele mele? La Madrid... La Barcelona... la Murcia... la Valladolid... Unde-ţi face plăcere! Cresc acolo feţii şi fetele mele, vreo optsprezece-nouăsprezece, nici eu nu ştiu bine cîţi sînt, că mamele lor nici nu vor să audă de ei şi s-au risipit ca potîrnichile. Cu o păpuşă mare ca tine ştiu că s-ar juca bucuroşi — şi m-aş juca şi eu! Ei, ce spui?...

Beatrice dădu să-ngenunche, dar preasfîntul o ridică şi o ţinu dreaptă de mijlocul mlădiu.

— Preasfinte... băigui fata ruşinată. Nu ştiu... Ce să spun? Dacă...

— Sau nu vrei, — o întrerupse cu glas îngroşat înaltul prelat, — nu vrei să laşi singur cuc pe navigatorul genovez, care deocamdată navighează pe uscat în podul hanului ăstuia?... Hahaha!... În sfîrşit, mai vorbim noi. Poţi pleca. Te-am binecuvîntat.

Şi-i făcu o cruce mică pe creştetul înclinat. Apoi cu glas asprit:

— Poţi să pleci şi tu, cavalere!

Cavalerul se retrase în zornăitul armurii, lăsînd în urmă-i dîra de fum a făcliei cu care-şi lumina treptele.

Înaltul prelat, în jîlţul de lemn nestrujit, îşi scoase tichia din creştetul chel şi cu ochi micşoraţi de scroafă lacomă cercetă încăperea:

— Sînt nerăbdător să aflu, preasfinte, — zise Columb cu mîinile împreunate smerit, — cărei împrejurări datorez înalta cinste a neaşteptatei voastre vizite la ceas atît de întîrziat, în umila mea încăpere...

Înaltul prelat nu răspunse numaidecît. Auzul îi fu izbit de zgomotele îndepărtate ale nunţii, de ghitare şi castaniete săltăreţe.

— Niciunei împrejurări, răspunse el simplu, fără a ridica ochii spre Columb. Şi n-ai nici o pricină să fii nerăbdător. Să ascultăm deocamdată această muzică plăcută...

Apoi deodată, cuprinzînd pe navigator, de sus pînă jos în privirile-i leneşe:

— Desenai ? Tot hărți cu insulele Oceanului de la Apus ?N-ai cunoștințe pesemne de noile isprăvi ale portughezilor...

Columb gîndi o clipă și în aceeași atitudine smerită răspunse :

— Știu, preasfinte, că se străduiesc să ajungă în Indii, pornind spre Miazăzi, de-a lungul coastelor Africii. Pînă-n Guineea am navigat și eu cu ei, dar nu cred c-au apucat drumul cel bun...

Îndreptîndu-și făptura voinică, navigatorul rosti cu încredințare :

— Dacă aș putea porni cu vreo cîteva caravele bine înarmate și cu oameni de nădejde spre Apus, aș ajunge, preasfinte, în Indii înaintea portughezilor — dacă portughezii vor ajunge vreodată ! Ei caută și bat drumul de Miazăzi de mai bine de o jumătate de veac. În treizeci-patruzeci de zile cel mult, eu sînt în Indii !...

— Știu... știu... făcu înaltul prelat c-o mică strîmbătură de nemulțumire, lăsîndu-și privirile în poală și împreunîndu-și mîinile. Mi-au vorbit de planul dumitale și prietenii mei, don Alonso de Quintanilla, don Santangel — ba, într-o seară, în cămara infantelor, și năzdrăvana noastră marchiză de Bobadilla... I-ai cucerit pe toți !... rîse scurt în gușă.

Și se ridică oftînd.

— Dar nu ți se pare că ești cam îngîmfat ? zise de-a dreptul, privind pe navigator în ochi. Vorbești de parcă ai mai fi străbătut Oceanul — și nu l-ai străbătut ! — de parcă ai mai fi ajuns în Indii — și n-ai ajuns !

— Vă înșelați, preasfinte ! răspunse Columb înclinîndu-se cu un surîs, de data aceasta o înclinare mică, mîndră. De cîte ori desenez o hartă străbat Oceanul și ajung în Indii. Numai aici în Cordova am desenat pînă acum vreo cinci hărți...

Înaltul prelat își puse tichia, se apropie de navigator și îi vorbi repede, sacadat :

— Înălțimile lor catolice, prinse cu toate avuțiile în lupta împotriva maurilor din Andaluzia, amenințați de

păgînii care au ajuns nu de mult pînă-n Sicilia, n-au nici răgazul, nici putința de a se gîndi deocamdată la planul dumitale. Dar mi-a pomenit zilele trecute de acest plan și prietenul nostru, fostul nunțiu apostolic în Spania, Antonio Giraldini și fratele lui, latinistul Alessandro — și am ținut să te cunosc. Unde mai pui că eu nu de mauri mă tem, ale căror cetăți le vom pune la pămînt cu tunurile cele noi, nemțești, ci de portughezi, *de portughezi* mă tem, pe care cu greu i-am alungat de la noi și care bănuiesc că n-au părăsit gîndul de a se întoarce. Mai am aici sub coastă, urma unei sulițe portugheze...

Cuprins de o furie bruscă, înaltul prelat strigă, ridicînd un pumn mic :

— Și aflu că portughezul Diego de Cao și cosmograful Martin Behaim au ajuns cu două vase pînă la gura unui fluviu ce-i spun Congo, au dat acolo de o uriașă mină de aur — și cîte or mai fi pe-acolo ! Îți dai seama ?

Înaltul prelat ridică amîndoi pumnii, amenințînd, strigînd :

— Îți dai seama, Cristobal Colon ?... Aurul Africii în mîinile portugheze înseamnă ca în cîțiva ani să pierdem și Aragonul, și Leonul, și Castilia ! Și înălțimile lor își istovesc vistieriile pentru cîteva cetăți maure de la marginea Andaluziei !... Îți dai seama ?

Buzele pofticioase ale înaltului prelat se zbăteau acum într-o spumă săltăreață, furioasă :

— Ascultă ce-ți spun eu, genoveze !... Și dacă Bartolomeu Diaz, trimis și el spre Miazăzi de regele lui, va avea norocul să dea de capul Africii, apoi va pune mîna și pe comorile Indiilor !...

Gîfîind, istovit deodată, înaltul prelat se lăsă o clipă iar în jilțul de lemn, dar se înălță numaidecît cu o sprinteneală neașteptată și zise cu glas rugător :

— Vino, prietene ! Vino ! Chiar noaptea asta te duc la Înălțimile lor ! Trebuie să le deschidem ochii numaidecît, pînă nu pornesc iar cu oștile împotriva maurilor !... Vino !...

— Bucuros, preasfinția ta, bucuros ! răspunse Columb voios. Numai să-mi arunc pe umeri zdreanța asta de pelerină...

— Nu e nevoie ! Repede ! Dacă ești friguros, pune pe umeri mantaua mea de cardinal !... Noaptea e caldă, caldă !...

DINAINTEA REGILOR SPANIOLI

Au mai trecut totuși aproape două luni, fără să fi putut ajunge Columb dinaintea suveranilor Spaniei. Întîmplări neprevăzute au atîțat din nou atenția, grijile lor și n-au mai avut răgazul de a se ocupa de planul unei călătorii peste Ocean, această cutezanță și nălucire pe care dinafară n-o grăbea nimeni și nimic prea mult.

Murise marele adversar din Alhambra, suveranul arab Mulei Hassan. Semn bun ! Dar prințul Boabdil, tînărul și frumosul moștenitor al tronului, se împăcă pe neașteptate cu socrul lui, El Zagal. Semn rău ! Oștile spaniole cuceresc cetatea Moclin, cu pierderi mari, prea mari. O vor putea păstra ?... Dar iscoditorii și tainicii din Alhambra, mauri plătiți, aduc creștinilor vestea că Boabdil, rîvnind la o domnie nesupravegheată, în mijlocul numeroaselor lui ibovnice, se ia din nou la harță cu bătrînul și dîrzul El Zagal și-l învinuiește dinaintea musulmanilor că ar fi otrăvit pe viteazul Mulei Hassan. Semn bun, iar ! O nouă amenințare din partea sultanului încruntat, Baiazid, înțeles cu regele Egiptului, care poruncește acum ca arabii din Andaluzia să fie lăsați în pace în cetățile și grădinile lor. Semn rău, iar ! Și scrisoarea papei, cerînd tuturor suveranilor să uite certurile și furtișagurile dintre ei și să se unească în sfîrșit dinaintea unui dușman atît de unit...

Cine să fi spus între timp duhovnicului Hernando

de Talavera că navigatorul genovez se trage dintr-o seminție lombardă ?

— Știți cine sînt lombarzii ? Ați auzit de erezia care de mai bine de o sută de ani îi roade pe dinăuntru ?... a vorbit duhovnicul de la înălțimea scheletului ascuns în gălbejita-i piele, către frații Giraldini, care tocmai ieșeau din cămara infantei Isabela.

Ei o pregăteau în scrierea și vorbirea latină, în ticluirea unor elegante stihuri cu subiecte religoase, în felul celor care aduseseră monseniorului Antonio Giraldini, pe vremuri, pentru douăsprezece elegii asupra vieții Mîntuitorului, încoronarea pe Capitoliul de la Roma.

Monseniorul Antonio surîse. Surîse și Alessandro — amîndoi atît de asemănători la înfățișare, cu chipurile lor ca de fildeș lustruit, cu dinți albi, regulați, cu ochii mărunți, vioi, că puteau fi luați drept gemeni și erau deosebiți, recunoscuți, mai mult după veșminte : Alessandro purta catifeaua și bereta cavalerilor, Antonio sutana și gluga prelaților.

— Nu se mai aude de mult de nici o erezie în Lombardia ! zise Alessandro. Cel puțin episcopul din Milano nu mi-a pomenit nimic în scrisorile lui de un asemenea flagel.

— Aha ! Cred și eu ! făcu duhovnicul, legănîndu-și capul prelung, osos, de părea că acum-acum se va desprinde din vertebre și se va rostogoli pe lespezile gangului. Cum să se audă de isprăvile și zelul *Catarilor* numiți și *Prea Curații,* că învățătura lor și-o împărtășesc în taină !... în taină !

— Dacă sînt atît de tainici că nu știe nimeni de ei, ce rău pot face ? se miră cu blajinătate monseniorul Antonio.

Și pornind înainte, duhovnicul le arătă cît rău făceau și puteau încă face în lumea creștinească acei *Prea Curați,* care erau încredințați că de la obîrșie lumea a fost stricată de diavol și că deci viața e un rău, iar înmulțirea ei numai o ațîțare drăcească. Crucea Domnului trebuie urîtă, nu adorată, căci nu de

mîntuire, ci de curajul sinuciderii au nevoie sufletele oropsite, aruncate fără voia lor pe acest pămînt. Biruri ? Nu voiau să plătească niciodată. Supunere ? Dinaintea cui ? A altor oropsiți. Dacă acel genovez cu neamuri în Lombardia și Liguria era el însuși un *Prea Curat* ? Va aduce semințiilor păgînești de peste Ocean sau măcar din mijlocul Oceanului, în locul dreptei credințe catolice, o erezie mortală pentru ele, ca și pentru interesele regilor spanioli. Asta le mai trebuie ?

Cei doi frați izbucniră deodată în rîs.

— Te încredințez, preasfinte, că genovezul nostru e departe de a fi un *Prea Curat* și n-a auzit în viața lui de această erezie ! făcu monseniorul Antonio. Cristofor al nostru are frați, o soră, a fost căsătorit în Portugalia unde și-a pierdut soția, a dat pe tînărul născut, portughez, în seama unor franciscani din Andaluzia, care-l cresc în dreaptă credință !

— Ba mi se pare, — șopti cu un surîs și o privire strengărească signor Alessandro, — că navigatorul s-a lăsat de curînd prins în laț de o bălăioară care — nu m-aș mira ! — îi va dărui și un urmaș spaniol ! Hahaha !...

Talavera grăbi pașii, bombănind :

— Atunci nu, nu e *Prea Curat !* Îl putem înfățișa Alteților lor, da, da...

După slujba de dimineață, suveranii se îndreptară în pas măsurat spre sala cea mare de audiențe, pentru că era mai umbroasă, deși soarele puternic de vară străbătea prin toate ferestrele și bătea lespezile. O fîntînă țîșnitoare în spatele celor două jilțuri îmbrăcate în catifele, răspîndea un murmur răcoros. Din parc ajungea pînă sub bolțile sălii ciripitul păsărelelor de Miazăzi, atît de colorate și gălăgioase, al cărui ecou părea o voită și hazlie îngînare. Nici un scutier la nici o intrare, nici un demnitar, nici un nobil nu se-nghesuiră atunci în atenția suveranilor. Infantele don Juan era dus de mînă, cîțiva pași înapoia regelui, de don Juan de Cabrera, care strîngea sub braț o copie a unor versuri noi „El servo libro de Amor“ pentru prietenu-i

regesc şi o carte cu desene sinistre „Danza de la Muerta“ de care întrebase de cîteva ori regina. Cele patru infante, ca patru balonaşe cu plete diferite, pluteau în rochiile umflate — căci nu li se zăreau picioruşele — înaintea mamei, spre care se aplecase de la înălţimea-i neobişnuită capul pergamentos al duhovnicului. Marchiza de Bobadilla veni şi ea în fugă din capela unde întîrziase, încurcată în faldurile vastei rochii, gata să se poticnească şi să-şi spargă oasele corsetului care-i subţiase talia şi îi umflase bustul.

Cînd se aşezară la locurile lor obişnuite — suveranii în jilţurile aurite, Juan de Cabrera în spatele regelui, marchiza de Bobadilla în spatele reginei — audienţa care se pregătea îşi pierdu numaidecît gravitatea din pricina regelui care sălta pe genunchi, ca pe un mic călăreţ, pe infantele moştenitor şi apoi a infantelor care voiră şi ele să se urce în poala mamei. Dar fură silite să se alinieze pe scăunelele din stînga, în vreme ce duhovnicul de la intrarea principală, unde perdeaua fusese dată de o parte, făcu un semn cu mîna ridicată deasupra capului pleşuv.

Erau toţi în starea de spirit obişnuită înainte de începerea unui spectacol al măscăricilor, al vreunui *juglar* sau *juglaresa,* actori de stradă, cîntăreţi şi prestidigitatori. Prea li se vorbise mult de acest navigator genovez — o ciudăţenie, un animal neobişnuit — ca numai ei, suveranii şi copiii lor, să nu-l vadă şi audă măcar odată.

Prin spatele duhovnicului se strecura umil, cu veşmintele pleoştite, ponosite, cu pletele încărunţite, încurcate sub bereta străveche, gîfîind de alergătură şi întîrziere, bătrînul secretar şi cronicar Hernando de Pulgar, de mult preţuit pentru desăvîrşitele linguşiri din „Cronica de los reyes catolicos“, care înlăturaseră cu totul din stima curţii pe preotul Andres Bernaldes cu a sa placidă „Historia de los reyes catolicos“. Cu o lungă privire băloasă asupra întregii familii regale, se tîrî pînă în preajma lui don Juan de Cabrera, pe

care-l salută cu clipiri repezi și un surîs de complicitate pentru orice eventualitate.

Alteţele lor, infantele moștenitor, fetele și curtenii se așteptau să se ivească în dreptunghiul atît de înalt al intrării un supranatural navigator, un uriaș ca din basme, în veșminte de catifele și mătase, cu zale lucitoare pe piept și brațe, într-o mînă cu un baston de comandant, în cealaltă cu steagul desfășurat al flotei lui. Mare le fu dezamăgirea și uimirea cînd văzură înaintînd în pași măsurați și demn, cu chipul niţel spre umăr și plete rare, sub brațul stîng cu o cărțulie, un obișnuit franciscan în sutană, glugă, strîns cu o frînghioară la mijloc, în picioarele goale. Cu ochii mari deodată, marchiza de Bobadilla nici nu mai respira. Nu cumva era o greșeală sau o înșelătorie ?... Acest schimnic să fie înfruntătorul, poate biruitorul Oceanului ?... Sau, asemenea sfîntului Ioan din pustie, era numai vestitorul celui care trebuia să se ivească în hlamidă și în sunete de trîmbiță, strălucitorul Amiral...

Dar înapoia franciscanului nu se mai ivi nimeni — și perdeaua căzu închizînd intrarea.

Columb zări întîi pe regina Isabela, care-i atrase privirile prin înfățișarea ei atît de deosebită de a celor din jur. Părea un idol femeiesc prea încărcat, acoperit de veșminte grele cu mîneci bogate, din care ieșeau numai degetele încărcate de inele. Părul roșcovan începînd mai sus de fruntea niţel rasă îi era prins într-o plasă de aur, iar din creștet îi atîrna pe spate un zaimf cu galon de argint. Picioarele în încălțări brodate cu aur și argint se odihneau cuminți, unul lîngă celălalt, pe scăunelul de pluș. Numeroase coliere îi acopereau pieptul de la gîtlejul prins într-o zgardă de împletituri aurite pînă sub sînii desumflați. Dar Columb știa că această femeie prea împodobită și cu obrajii destul de sulemeniți, deși fără zbenghiul negru al semilunei, se pricepea să și călărească în zalele grele și încălțările de oțel ale unui cavaler luptător. Pe umeri îi atîrna acum o mantilă de brocat vișiniu de Burgundia. Columb prinse privirile-i as-

cuțite din ochii micșorați de încordare, cu scăpărări verzi și irisul albastru și-i plăcu întru totul. Scundă și lătăreață zămislise cinci odrasle, rodnică în gîndca și în faptă — „pînă și obrajii îi sînt însărcinați!" — îl prevestise în glumă monseniorul Antonio Giraldini. Iar bărbia puternică sub fălcile grele înainta masiv ca o proră de caravelă. De data aceasta nu se mai îndoi că regina vîna uneori cu plăcere cerbul, porcul mistreț în pădurile încîlcite din jurul Madridului și că o dată cu un țepoi doborîse un urs.

Pe regele Ferdinand, Columb îl ghici numai după locul pe care-l ocupa în vecinătatea Isabelei. Era mai pirpiriu, încît mai impunător i se păru în picioare în spatele suveranului, don Juan de Cabrera. La jumătatea vieții lui atît de zbuciumate, — că i se citea pe chipul stafidit înainte de vreme o acreală fără leac, — gura juca infamă într-o parte și alta a figurii, pe dinții cu o lipsă în față. El, cu mîndria-i neînfrîntă, nu avusese parte de nici o glorie, de nici o victorie de aceeași măsură, în afară de gloria și victoriile tainice asupra cîtorva fetișcane din Aragon, trimise apoi cu nelegiuiții prunci prin întunericul mănăstirilor. Alături de Isabela nici nu avusese de altfel altă funcție decît aceea de a fi tatăl copiilor ei. Totuși, el înfruntase la răscruci moartea menită de granzii Castiliei, cînd în veșminte de slugă umilită, chemat, călărea cu vreo cîțiva prieteni spre sînul feciorelnic al urmașei la tron. Iar în timpul campaniei portugheze se repezise la Saragossa, chemase cu viclenie în castel pe Ximenes Gordo, răzvrătit împotriva jafurilor lui Juan, bătrînul rege al Aragonului, și-l străpunse însuși cu stiletul. Acum, deși uneori trimis de regină în fruntea oștilor împotriva maurilor, nu i se spune totuși decît „regele-fustă" — și mai sprinten nu se învîrtea într-adevăr nimeni prin încăperile și tufișurile alcazarului chiar la această vîrstă — un burghiu, o sfîrlează vie, gîndi Columb.

Recunoscu pe marchiza de Bobadilla care, înălțată pe coapsele-i puternice, în capul oaselor, îl mînca din

ochi. Dar se simţi stingher nezărind pe niciunul din binevoitorii curteni, nici pe „al treilea rege", preasfîntul primat Mendoza, nici pe vistiernicul don Luiz de Santangel cu înfăţişarea-i bufonă, nici măcar, cu surîsu-i fin, pe monseniorul Antonio Giraldini... De ce l-or fi părăsit în aceste clipe hotărîtoare?...

Columb, liniştit, cu figura iluminată, se apropie de suverani, puse un genunchi pe covor, la egală depărtare de Ferdinand şi Isabela. Apoi, lăsînd capul în piept, întinse reginei cu dreapta cărţulia de sub braţul stîng.

— O! Un *devocionario!* exclamă ea bucuroasă şi răsfoi repede întîiile file.

Era o carte mică de rugăciuni, pe care Columb, după sfatul şi cu ajutorul bunului Juan Perez, o scrisese demult, la Rabida, pentru această întîlnire. Slovele rotunde, fiecare o podoabă graţioasă, se însăilaseră lăsînd pe margini, uneori la mijloc, alteori la colţurile paginei, spaţiu alb, ca un meşter iconar să-şi puie pioasele imagini în culori.

Columb, la un semn scurt al reginei, se ridică şi amintind suveranilor că se trăgea dintr-o seminţie veche de căpitani lombarzi şi de navigatori vestiţi, nici el nu putu îmbrăţişa altă îndeletnicire, de copil, decît plutirea pe mări. Venise vremea străpungerii Oceanului pentru mîntuirea din necredinţă a milioane de păgîni, şi el, smeritul slujitor al Înălţimilor lor, n-ar fi cutezat să li se înfăţişeze, dacă nu s-ar simţi împins de o putere suprafirească şi dacă n-ar fi aflat din semne înfricoşătoare că fusese ales, cu riscul vieţii, să împlinească marea poruncă, trimis al Providenţei.

În tăcerea care urmă acestor cuvinte, cărora accentul străin al genovezului le da parcă un înţeles şi mai adînc, se auzi suspinul, ca un mic geamăt voluptos — numai odată — al marchizei de Bobadilla.

Cît de înalt, hotărîtor era ceasul — urmă navigatorul — se vedea nu numai din străduinţele şi rîvnele regelui Joao al portughezilor, despre care se spune

că ar trimite în Răsărit, în căutarea împărăției sfîntului Ioan, doi călugări și doi rabini, neștiutori unii de alții, dar și din capetele cu turbane, ridicate tocmai acum împotriva creștinătății, ale celor doi sultani, de pe malul Bosforului și de pe țărmul Nilului. Cine le-ar putea sta azi multă vreme împotrivă, de s-ar uni de-a binelea și s-ar urni?...

Ceasul acesta e într-adevăr al Providenței, urmă Columb, cu privirile albastre mari, cu chipul împurpurat de credință, cu glasul ridicat de nădejde — căci tocmai în acest ceas el a fost trimis ca pe calea Apusului să ajungă la nemărginitele și încă nesecătuitele avuții ale Răsăritului. Cu aurul, perlele, diamantele, mirodeniile Indiilor s-ar putea alcătui o asemenea oștire și atît de puternică, încît nu numai pămîntul Andaluziei, pe care abia îl poate ține vistieria regilor catolici, ajutată de tribunalele Inchiziției, de vămile și dările granzilor și ale bisericii, dar și Țara Sfîntului Mormînt ar putea fi numaidecît readusă creștinătății.

Această viziune înfioră scurt, fără a fi iscat vreun gînd anume, sufletul reginei. Dacă se putea sau nu înfăptui proiectul acestui navigator, nu-i veni îndată în minte. Se simți cucerită. Înfățișarea mîndră, blajină, sigură de sine a acestui bărbat în puterea vîrstei și frumos îi spunea că inima ei nu se înșela, precum nu se înșelase cînd își alesese soțul, cînd îl chemase alături pe cavalerul Gonzalvo de Cordova, întîiul ei tovarăș de luptă.

Regina se desprinse încet de speteaza jîlțului și cuprinse cu încredere în ochii ei, acum măriți, pe omul Providenței.

Apoi aruncă o privire în jur, cu respirația iuțită. Căută pe don Mendoza — care lipsea.

Dar regele, care între timp întorsese capul și schimbase cîteva cuvinte repezi, în șoaptă, cu prietenul și confidentul don Juan de Cabrera, zise cu glas răstit, de răsunară bolțile pînă departe:

— E nevoie de cheltuială mare!...

Şi întorcîndu-se către regină, care anii trecuţi îi refuzase un împrumut, spre a-şi redobîndi provinciile amanetate regelui Franciei, şi îl lăsase în timpul luptelor din Andaluzia să plece singur spre Miazănoapte, ca să-l vadă înapoindu-se mofluz, întrebă scurt :

— Nu ?...

Se ridică şi rîse batjocoritor, în două tonuri :

— Hahahaha !... Huohuohuohuo !...

Apoi se reaşeză în jilţ, ţeapăn.

Chipul reginei se-ntunecă. Marchiza de Bobadilla se aplecă şi-i şopti la ureche :

— E omul Providenţei, Alteţă ! Draga mea ! Nu vedeţi ? Priveşte-l ! Priveşte-l !...

Dar mai înainte ca regina să fi putut rosti un cuvînt, se auzi din cealaltă parte a sălii glasul găunos al duhovnicului. Măsurîndu-şi cuvintele şi nedorind a jigni sufletul reginei, pe care-l ghici aplecat de partea străinului, el zise că proiectul se arată atît de cutezător, că numai harta şi calculele înfăţişate nu sînt îndestulătoare, că ele trebuie oricum cercetate din toate punctele de vedere, ale astronomiei, cosmografiei, dar mai cu seamă a Sfintei Scripturi. Şi apoi să se ia o hotărîre.

Regina era nemulţumită. Pieliţa chipului se înroşi deodată, acoperind violent sulemeneala, ca-n mîniile-i bruşte. Şi din puţin se ţinu să nu se ridice, să facă doi paşi spre puternicul trimis al cerului şi să-l smulgă din mijlocul acestor neînţelegeri.

Marchiza de Bobadilla se şi ridicase — şi surîse navigatorului care, cu demnitate şi o linişte într-adevăr cerească, lăsă capul în piept, neatins parcă de neaşteptata furtună.

Dar regele apucă mîna reginei şi o reţinu în jilţ. Se aplecă şi-i şopti că nici regele Joao al Portugaliei nu aruncase de dragul acestui necunoscut costisitoarele caravele în miile de guri ale Oceanului — căci omul Providenţei îşi încercase întîi norocul în Portugalia. Şi ce se va spune pe la celelalte curţi de o asemenea nebunie ? Căci nebunie curată era gîndul genovezu-

lui !... Nu aveau altceva de făcut, ei, suveranii Spaniilor, în preziua măritișului infantelor, în vreme ce căutau o mireasă regească infantelui moștenitor, decît să ajungă de rîsul curților europene ?

Ca pălmuită de o mînă nevăzută, regina sări mută de la locul ei, și fără a mai arunca o privire asupra navigatorului se îndreptă repede spre cămările ei.

O urmară aproape în fugă marchiza de Bobadilla, de mînă cu șirul infantelor, ca un roi de balonașe ținute de un fir, în vreme ce regele, întorcîndu-se către don Juan de Cabrera, rîse cu poftă, ca de o glumă nerușinată :

— Hahahaha ! Huohuohuohuo !...

Într-un consiliu restrîns din acea noapte, Talavera izbuti să împace pe cei doi soți, susținînd mai amănunțit soluția fără soluție, pomenită mai înainte în prezența genovezului. El îndupleca pe regină să lase în seama unei *junte,* a unei adunări de canonici și cărturari pricepuți verificarea științei și credinței navigatorului. Ceea ce nu i se păru Isabelei lipsit de sens — în orice caz acea juntă putea rectifica vreo greșeală în calculele geografice ale lui Columb, venindu-i astfel în ajutor. Nici o clipă însă Isabela nu se îndoi de necesitatea urgentă și de putința acelei călătorii de-a curmezișul Oceanului, cînd portughezii depășiseră ecuatorul, unde se spusese că marea fierbe. În felul acesta, Talavera dobîndi în favoarea atitudinii potrivnice a regelui o amînare — prețioasă, nespus de prețioasă, căci, pe diferite motive, ea se putea amîna mereu.

Ceea ce surprinse însă pe Ferdinand, — care strîngîndu-și și mai mult gura neliniștită pe dinții cu strungă, mutînd-o amărît spre urechea stîngă, — era părerea vistiernicului său, don Alonso de Quintanilla, care susținea proiectul genovezului. Vistiernicul se aștepta la niște negoțuri atît de uriașe, că micile venituri stoarse amarnic, ale casetei Aragonului, nu mai aveau nici o însemnătate — regele le-ar fi putut lăsa în pace supușilor de rînd, bisericii, nobililor și mara-

nilor, botezaţilor — care la rîndul lor ar fi putut dobîndi toţi, în cîţiva ani, avuţii ca-n basme, numai de ar fi dat niţel din mîini.

Dar cînd regele întrebă scurt: — „De unde banii pentru caravele?", vistiernicul tăcu, ridică din umeri, apoi lăsă în jos nasul vulturesc.

Ar fi putut pomeni de „un împrumut" fără dobîndă şi poate fără restituire din fondul Hermandadei, dar mai bine tăcu, spre a nu-şi înfuria stăpînul pe care-l văzu cu desăvîrşire pornit împotriva navigatorului şi a ideii lui.

Regina încheie sfatul ridicîndu-se din scaun şi poruncind vistiernicului ei, don Luis de Santangel, care se înclină cu un surîs de încuviinţare — căci el trebuia să facă rost de bani — să verse navigatorului Cristobal Colon numaidecît vreo cîteva mii de maravedas, ca fiind de-aci înainte în serviciul şi la dispoziţia curţii, pînă la alte hotărîri.

Mulţumit totuşi de viclenia duhovnicului, regele urmă rînjind pe regină în cămările ei.

JUNTA DE LA SALAMANCA

Hernando de Talavera nu se grăbi deloc să-l cheme pe Columb la o întrunire de cosmografi şi prelaţi pentru dezbaterea proiectului. Spre a nu-şi lua o răspundere atît de mare, spuse reginei că proiectul se întemeia pe atît de periculoasa erezie că pămîntul ar fi rotund, şi că de aceea a hotărît să adune la Salamanca, cetatea universităţii, adică a tuturor şcolilor, o juntă cît mai numeroasă. În felul acesta — şopti regelui — discuţiile se vor prelungi îndestul mai înainte ca proiectul să fie definitiv respins.

La curte, navigatorul cunoscu pe fratele Diego de Deza, unul din profesorii infantelui moştenitor şi întîiul teolog al şcolii de la biserica Sf. Ştefan din Salamanca. Era un bărbat voinic şi scund, ca cioplit în

piatră, cu fața pătrată, bine rasă, cu o tichie albă, totdeauna dată pe ceafă și cu ochii mici, vioi, pururi rîzători. Deși dominican, nu-i plăcea nici un fel de asprime și mînca bucuros ori de cîte ori se ivea prilejul, ba chiar cînd nu se ivea nici un prilej. Inchiziția i se părea o instituție anticreștinească, deoarece stîrpind pe eretici și pe necredincioși, biserica pierdea unul din rosturile ei cele mai de seamă : convertirea prin adevăr și iubire la dreapta credință, lăsînd deoparte faptul că asprimea sinistră, neînduplecată, a Inchiziției, dezgusta de creștinism pe cei mai buni creștini.

— Am cerut bunei noastre regine ca în ziua cînd preasfîntul Toma Torquemada se va retrage ostenit în mănăstirea pe care a refăcut-o și împodobit-o cu parcuri și galerii de marmură, să mă numească inchizitor general — spre a supune tribunalul unei totale reforme.

Aceste cuvinte și altele, tot atît de surprinzătoare, Columb le auzi din gura voiosului prelat în timpul călătoriei alaiului regal spre Miazănoapte, pe care-l întovărășeau.

— Veți înlătura instrumentele de tortură și veți desființa rugul ? întrebă Columb, călare alături de profesorul de teologie.

Fratele Diego de Deza nu răspunse îndată. Apoi zise repede :

— Fără instrumente și fără rug ce-am mai putea face ?...

Și după încă o clipă de gîndire :

— Fără torturi și fără foc ar însemna să desființăm, nu să reformăm Inchiziția !... Nu crezi ?

De data aceasta fu rîndul lui Columb să tacă.

Alaiul regesc era grăbit. Contele de Lemus din Galicia nu înceta să înfrunte pe cei doi suverani, cu toate că numeroase castele din împrejurimi fuseseră puse la pămînt și castelanii izgoniți sau îmbunați să ia o slujbă la curte. La Valladolid, unii magistrați — deși nu mai erau numiți pe viață, ci puteau fi înlăturați cu o simplă hîrtiuță semnată de un membru al Consiliu-

lui regesc — încă-şi făceau de cap, vînzînd sentinţele cui da mită mai mare. Regina hotărî să cerceteze însăşi dosarele proceselor din ultimii zece ani, căci în afară de coroană, care jefuia în văzul lumii, cum de cutezau slujbaşii să jefuiască în taină?

La Medina del Campo, suveranii traseră în castelul de la Mota, bine ocrotiţi de cele patru împrejmuiri de piatră, pe care se urcară numaidecît scutierii cu suliţe lungi.

Peste cîteva zile, alaiul regesc se îndreptă spre Valladolid.

Fratele Diego de Deza şi Columb, călări, să abată din drum către Salamanca, cetate ridicată pe malul unui rîu, dar preschimbată cu timpul într-o îngrămădire de biserici şi şcoli. Regele, ordinele călugărilor-ostaşi de Calatrava, de Alcantara, cîteva oraşe ca Burgos, Oviedo şi mai toate sectele călugăreşti, dominicanii, franciscanii, augustinii, benedictinii, hieronimiţii, bernardinii, părinţii milei, părinţii desculţi îşi aveau aci gînditorii şi propagandiştii — hrăniţi bine în Salamanca de numeroasele domenii care îngăduiau întreţinerea unei magistraturi, a unei biblioteci, a unor cîntăreţi şi a unui spital pentru studenţii săraci.

Columb fu găzduit de fratele Diego de Deza chiar în incinta bisericii Sf. Ştefan, în sala căreia urma să aibă loc marea discuţie. Cînd află că trebuie să vorbească dinaintea celor mai de seamă profesori de cosmografie, geometrie, astronomie, foşti elevi ai maestrului de matematici Apolonius şi ai maestului de fizică Pascal de Aranda, că fuseseră invitaţi de către Hernando de Talavera nu numai intelectualii curţii, Lucio Marineo, fraţii Giraldini, nunţiul apostolic monsenior Bartolomeu Scandiano, dar şi — ca o favoare — poetesa Florencia Pinar şi profesoarele de latină ale reginei, uscăţivele Lucia de Medranos şi Beatrix Galindez — destul de urîte ca să nu ispitească pe rege — Columb se încruntă şi lăsă capul în piept, la masa de lemn cu blidele fraţilor dominicani. Nu-i plăcea un

asemenea spectacol. Nu dori să se repete scena umilitoare din cetățuia regelui portughez, și nici ceea ce a urmat, o încercare de înșelăciune! De furt!

Se ridică, se închină, ceru iertăciune celor de față și se retrase în chilie să-și revadă harta, să ascundă cifrele, din care ar fi putut cita unele din memorie, la nevoie.

În ziua discuției, Columb intră în sala mare a bisericii Sf. Ștefan în tovărășia fratelui Diego de Deza, în mijlocul învățaților și prelaților, pe care în penumbra vastei încăperi nu-i recunoscu, în afară de nalta făptură a duhovnicului reginei, care da din cap ca un cal ostenit după alergătură. Prelatul se ridică din jilțul din față și, întorcîndu-se către cei din spate și din jur, rosti cîteva cuvinte latinești, din care Columb nu pricepu mare lucru. Apoi fu poftit să vorbească.

În veșmintele-i de navigator, cu harta desfășurată în mînă, Columb risipi numaidecît bănuiala celor mai mulți că aveau înaintea lor un aventurier străin, un șarlatan al mărilor. El vorbi despre străbaterea posibilă a Oceanului cu multă pricepere, aduse pilda cîtorva întîmplări din călătoriile-i spre ecuator și în mările cu ghețari ale „ultimei Tule", apoi — fără a citi vreo cifră — despre felul cum ar trebui echipate caravelele, spre a ajunge în Indii, ținînd seama de rezistența obișnuită a vaselor și oamenilor și de înlesnirile pe care le putea găsi în insulele Madera și Azore și apoi în insulele Chipango înainte de a acosta la țărmurile țării Catai, învecinate cu ale Indiei. Nu pomeni nici despre nevoia imediată a unei asemenea călătorii, de necesitatea străpungerii zărilor necunoscute încă, pentru descoperirea unui drum nou, nici despre bogățiile care aveau să covîrșească după aceea cele două coroane ale Spaniei. Căci între bărbați pricepuți socoti de datoria lui să rămîie la problemele de pricepere — în afară de cifrele care i-ar fi putut fi (încă o dată!) șterpelite.

Abia încheie și vru să ia loc în fața juntei, pe scaunul pe care i-l împinsese fratele Diego de Deza, că un

glas subțirel din fundul sălii strigă, sigur de sine, aproape obraznic :

— Toate acestea, don Cristobal Colon, le-ai înjghebat pe o singură temelie — că pămîntul e rotund. Așa e ?...

Columb nu răspunse și rămase în picioare ca pentru o luptă corp la corp.

— Dar temelia aceasta, — urmă glasul copilăresc, apropiindu-se, — nu pot spune că e șubredă, nu ! E *inexistentă !*

Și rîse ca o căpriță.

Columb zări apropiindu-se de el un soi de cărturar uscat, în veșminte amestecate, jumătate de cavaler, jumătate de călugăr, în mînă cu o carte groasă în coperte de lemn, cu un deget între pagini.

Ivirea bruscă a acestui potrivnic îl făcu pe Columb să-și dea seama că adversarii fuseseră organizați mai dinainte și că vorbitorul, luînd cuvîntul cel dintîi, își juca numai rolul.

Talavera da mereu din cap, cu privirile în pămînt.

Acest întîi adversar era profesorul de greacă, Arias Barbosa, bolnav de piept, fugit de mult din Portugalia spre a nu fi bătut pentru datorii neplătite. El sublinie îndată calitatea-i de maestru elenist, spre a nu i se pune la îndoială traducerea pe care ceru îngăduire s-o citească din vestita „Topografie creștină" scrisă în mănăstirea Sinai cu aproape o mie de ani mai înainte de tot atît de vestitul Cosma Alexandrinul, zis și Indicoplevstes, care pe Columb odinioară îl încîntase. Junta auzi din nou — deși o cunoștea prea bine — părerea Alexandrinului asupra formei pămîntului, care e un dreptunghi, temelie a întregului univers, că la marginile lui ziduri albastre proptesc cerul, lăcașul lui Dumnezeu și al oștilor de arhangheli și îngeri, că pămîntul e împrejmuit de Ocean, că alt pămînt nu mai e și că zilele sînt mai lungi sau mai scurte, după cum se învîrte soarele în jurul unui munte, vara în jurul piscului și dă zilele lungi, iarna mai la poale și dă zilele scurte.

Elenistul nu mai adăstă apoi nici un răspuns, căci socotea dovada de nezdruncinat. Închizînd cu putere cărţoiul care pocni, se întoarse la locul lui, de data aceasta încruntat.

Îl urmă un frate cu tichia pe o ureche, gras că de-abia îl cuprindea sutana albă, iar gluga ruptă într-o parte îi atîrna numai de un umăr. Fără a se ridica din scaunul lui, între alţi fraţi, destul de despărţiţi, cam în dreapta duhovnicului care întoarse de cîteva ori capul spre el, aprobator, acest sfînt, închizînd cu pietate ochii bulbucaţi, zise tărăgănat, după ce combătu şi el în castiliană şi latineşte temeiul navigatorului genovez :

— *„Extendens coelum sicut pellem"*, adică „Întins este cerul ca o piele", ne învaţă psalmistul.

Şi deschizînd ochii, rosti furios, cu faţa năpădită de o roşeaţă negricioasă, că nu va mai cita decît pe sfîntul Paul, care şi el ne învaţă că cerul e asemenea unui cort întins deasupra pămîntului.

— Şi atunci cum ar veni asta, dacă pămîntul ar fi rotund : cort peste cort ? întrebă el, făcînd pe prostul.

Cei din jurul vorbitorului rîseră toţi deodată, scurt, apoi tăcură.

Tăcerea se prelungi, ceea ce nelinişti pe înaltul duhovnic. Tuşind încet, repede şi fără nevoie, îşi ridică oasele prelungi ale făpturii şi, întorcînd spatele către Columb, privi cu ochi micşoraţi între rîndurile celor de faţă, de parcă ar fi căutat pe cineva.

Dar din stînga, de la margine — de aceea duhovnicul nu-l văzuse — se ridică un mic cocoşat, profesorul d'Espinosa, care preda „Filozofia naturală" şi cu o neobişnuit de groasă voce de bas, fenomen rar la cocoşaţi, ţinu mai bine de două ore o prelegere în latină asupra mărturiei sfinţilor părinţi împotriva ereziei că pămîntul ar fi rotund. N-avu nevoie de foliante, căci le păstra pe toate, ca-n rafturi, în capu-i mare şi rotund, umflat parcă şi mai mult de tichia de lînă groasă din creştet. Cită, între alţii, din Lac-

tanțiu („Instituția divină“ III, 24), din sfîntul Augustin („De civitate Dei“ XVI, 9) subliniind cu glas și mai îngroșat, cu lunga-i mînă întinsă, cu gheara către Columb : „Nu e pricină să credem în acea fabuloasă presupunere...“ Pagini întregi cită cînd în elenă, cînd în castiliană, cînd în latină, odată chiar și în aramee, din sfîntul Justin, din sfîntul Basil, din Grigore de Nazians, din sfinții Ambrozie, Ioan Chrisostom și Cesareu, din Procop din Gaza, Severinus din Gabala și Diodor din Tars. Apoi se năpusti împotriva sfîntului Toma („Summa theologiae“ II, I, 68), polemizînd cu violență, mai cu seamă împotriva afirmației că scriitorul sacru și-a acomodat adesea graiul lipsei de experiență, adică nepriceperii acelora cărora se adresa, încît expresiile de care se slujea puteau fi înțelese în mai multe feluri, din care pricină — credea sfîntul acesta ! — „orice text în contradicție cu fapte sigure trebuie înlăturat“.

Dar spre a nu fi acuzat în taină de bigotism, profesorul de „filozofie naturală“ făcu o incursiune și în opurile gînditorilor laici, citînd pe Paul Orose, Philostorg și Moise de Khoren, apoi din „Originile“ lui Isidor din Sevilla, din „Satiritreonul“ lui Marcianus Capella, din Bed Venerabilul și mulți alții, ajungînd pînă la „Microcosmul“ lui Geoffroy de Saint Victor și la cunoscutul manual „De sphaera mundi“ al cosmografului englez Sacro Bosco, eretic desigur, dar afirmînd categoric că-n zona toridă pămîntul e nelocuibil.

Broboane mari de sudoare acoperiseră fața ca de mort, prelungă, a filozofului natural, care cu ochi speriați deodată, cerși ceva în ochii duhovnicului. Hernando de Talavera îl binecuvîntă de la distanță și, mulțumind în castiliană vorbitorilor, ridică ședința, vestind cea următoare pe a doua zi.

Toți cei de față, între care se aflau Paul Olivieri, secretarul nunciaturii, Didaca Muro, decanul de Compostella, Guttierez de Toledo, vărul regelui, matematicianul diplomat Juan Scriba și doctorul Gaspar To-

rillo din Valencia nu fură de loc încredinţaţi de înfrîngerea navigatorului genovez. Vorbiseră numai avocaţii acuzării — şi nici un om de ştiinţă. Părăsiră cu toţii sala într-o larmă destul de voioasă. Ba poetesa Florencia Pinar, mică şi vioaie ca un titirez, cu pieptul dungat de numeroase coliere colorate, ajungînd din urmă pe cele două uscătive latiniste, care tocmai ieşeau din curtea de piatră a mănăstirii Sf. Ştefan, ciripi :

— N-am cea mai mică îndoială că acest Cristobal Colon va străbate Oceanul pînă-n Indii !

— Ce te face să crezi ? întrebară amîndouă profesoarele deodată.

— E frumos ca un zeu din Olimp ! declamă rîzînd poetesa.

Şi adăugă :

— Voi compune o fabulă în castiliană : „Albatrosul, vulturul mărilor, croncănit de ciori", şi se depărtă rîzînd pînă departe.

Diego de Deza fu uimit că navigatorul nu se folosi de dreptul de a răspunde la sfîrşitul şedinţei — dar înainte de culcare îşi spuse că acest Cristobal Colon a făcut foarte bine tăcînd, deoarece un singur cuvînt mai răspicat asupra rotunjimii pămîntului ar fi putut să-l arunce în ghearele Inchiziţiei.

Columb nu se tulbură de grindina de citate sub care fu copleşit în şedinţă, el cu harta lui cu tot. Simţi destul de limpede că totul fusese pus la cale din vreme şi cearta asta a textelor era numai o farsă. Nu putea crede că regina Isabela, în care-şi pusese toată nădejdea, să se lase trasă pe sfoară de soţul şi duhovnicul ei şi încă într-un chip atît de grosolan.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, canonicul Diego de Deza bătu la uşa chiliei lui Columb. Porniră şi urcară amîndoi repede marea scară a universităţii, alergînd aproape pe galeria lungă de marmură ajurată, pînă-n încăperea unde fusese găzduit în puterea nopţii primatul Spaniilor, preşedintele Consiliului Coroanei, don Mendoza. Intîrziase şi pierduse întîia şedinţă a

juntei din pricina nunților prelungite, mai bine de o lună, la Avila, unde-și măritase cu doi voinici, paji ai regelui, două fiice preferate, leite mamelor, întîiele iubite ale preasfîntului cardinal.

— Păcatele sînt pentru oameni, nu? zise leneș, scoborînd din patul nalt, cum se obișnuia în Miazănoapte. Și la ce ar fi bună mila cerească dacă nu pentru iertarea păcatelor? Toți vom fi primiți în rai! Toți!... zise binecuvîntîndu-și musafirii.

Apoi ceru noutăți asupra rezultatelor la care ajunsese junta. Se înfurie pe Talavera, a cărui încăpățînare o cunoștea, dar și mai mult pe Diego de Deza, pe care-l certă că nu luase cuvîntul chiar din întîia ședință, spre a sprijini proiectul navigatorului.

Cu puțin înainte de începerea ședinței, primatul primi vizita unui trimis al capului Inchiziției, Toma de Torquemada, surprins că o erezie atît de periculoasă ca nălucirea în rotunjimea pămîntului a putut fi adusă, de dragul unui străin, în dezbatere publică, tocmai în Salamanca, tocmai în sala cea mare a bisericii Sf. Ștefan!

— Să fie preasfinția sa liniștit! răspunse plictisit înaltul prelat. Dacă pămîntul e rotund, cu nici o evanghelie și nici o liturghie nu-l vom face noi pătrat, aici, la Salamanca, și dacă nu e rotund, nici o cosmografie nu-l va putea sili să se rotunjească!

În ajun, într-un sfat restrîns în chilia duhovnicului Talavera la care luară parte numai vorbitorii din întîia ședință, filozoful d'Espinosa redactă în latinește cuprinsul pe scurt al cuvîntărilor, și se băgă de seamă că-n sprijinul navigatorului nu se rostise nici un cuvînt. Ceea ce putea da loc la bănuieli și în nici un caz nu putea fi spre cinstea juntei. Se luă hotărîrea ca-n ședința următoare să ia cuvîntul ebreul Abraham Zacuto, profesor de matematici, astronom și autorul unui tratat asupra folosirii astrolabului, care determină poziția unui vas pe mare după poziția stelelor. Acest vorbitor, în amănunte nautice, fără prea mare însemnătate, putea fi de partea genovezului, mîntuin-

du-se astfel aparența de nepărtinire în hotărîrea din urmă a juntei.

Dar la a doua ședință, la care ascultătorii se înfățișară și mai numeroși, luă întîi cuvîntul decanul Diego de Deza, care într-o scurtă cuvîntare dovedi că imaginile Sfintei Scripturi, cu cerul „ca un cort" sau ca „o piele întinsă", nu puteau fi socotite argumente cu valoare astronomică și nautică, deoarece ele exprimau numai cerul văzut mărginit, cît îl cuprindea ochiul omenesc, nu totalitatea lui.

Acest adevăr era la mintea cocoșului — cum se spunea în Castilia — și nimeni nu înțelese ce rost avea întîmpinarea decanului școlii Sf. Ștefan, cu atît mai mult cu cît nimeni nu luase prea în serios cele două citate din Sfînta Scriptură.

Profesorul Abraham, care suferea de meteahna supărătoare de a vorbi pe nas, ceea ce-i încurca adesea și argumentele astronomice, greu de priceput, se ridică la un semn al privirii duhovnicului Talavera. El se declară de la început de partea genovezului și a proiectului lui în ce privea priceperea cu care vorbise despre caravele, despre echiparea lor și despre condițiile unei lungi călătorii, înțelegînd bineînțeles și felul cum avea de gînd să mînuiască astrolabul. Totuși, ca astronom și geograf, ar fi dorit lămuriri asupra felului în care don Cristobal Colon socotea să străbată Marea Beznelor, genuna de ape care acoperea cealaltă jumătate a pămîntului. El, ca matematician, nu se declară nici pentru, nici împotriva rotunjimii pămîntului, chestiune dezbătută în ședința precedentă și care din punct de vedere teologic o socotea rezolvată pe de-a-ntregul, chiar dacă el, vorbitorul, nu e creștin. Bunul simț îl silește să puie navigatorului cîteva întrebări: presupunînd că pămîntul e rotund, cum se vor întoarce vasele înapoi la țărmul Spaniei, după ce au coborît spre Apus mai bine de jumătate din rotunjimea pămîntului? Se vor cățăra pe ape, ca o furnică pe un măr sau pe o portocală?

Ebreul Abraham Zacuto tăcu, privind amuzat întîi

pe navigator, apoi mulțimea ascultătorilor. Dar nu rîse nimeni. Încît urmă, cu un și mai pronunțat accent nazal : presupunînd că pămîntul e rotund, cum va scoborî el din caravele, împreună cu oamenii lui, pe cealaltă parte a pămîntului ? Cu capul în jos ? Nu le e teamă că vor cădea... în cer ?

Privi și mai amuzat, cu brațele destinse și degetele răşchirate, tremurătoare, spre ascultători — fără să fi rîs cineva.

Columb, în picioare, cu harta în mînă, privea în jos.

Mai luară cuvîntul și alți vorbitori, între care profesorul Munos, cam surd și destul de miop, autorul unui tratat de aritmetică aplicată la astrologie. Fără a fi fost prevăzut între vorbitori, se ridică totuși de la locul lui și declară că *pînă nu va porni cineva de-a curmezișul Oceanului, nu se va ști niciodată dacă Oceanul poate fi străbătut* — ceea ce iscă un rîs general.

Numai Columb privi cu uimire în jur, fără un surîs.

Apoi navigatorul zise liniștit, în tăcerea care urmă :

— Tocmai această încercare doresc s-o fac, din încredințarea că Oceanul poate fi străbătut.

— Și cine n-are această încredințare, nu încearcă ! trase încheierea logică, aritmetică, profesorul Munos.

De data aceasta nu mai rîse nimeni.

Spre sfîrșitul ședinței, Columb fu întrebat de duhovnicul Talavera dacă avea ceva de adăugat la cele spuse în ședința precedentă sau la întîmpinările de acum.

Columb se mulțumi a afirma că-n lungile-i călătorii spre Miazăzi și Miazănoapte de-a lungul Oceanului, sau în Mediterană, de la un capăt la altul, adică de la Răsărit la Apus, niciodată, nici el, nici alți navigatori n-au băgat de seamă că vasele urcă sau coboară ca o furnică pe un măr — și niciodată n-au avut nevoie de un vînt mai tare ca cel obișnuit spre a putea naviga spre orice zare și înapoi.

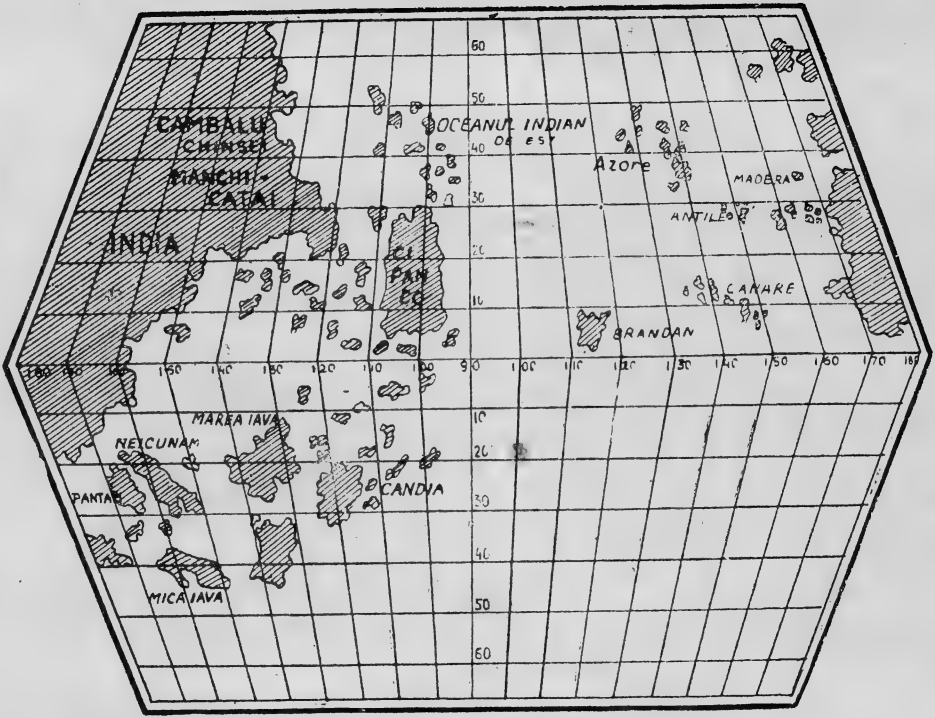

Infățișarea aproximativă a hărții lui Toscanelli

(reconstituirea de la sfîrșitul secolului al XIX-lea)

— Portughezii străbat mereu linia ecuatorului şi se întorc cu aceeaşi uşurinţă la Lisabona ! se auzi un glas melodios, cu uşor accent străin.

Vorbise monseniorul Antonio Giraldini, deşi era simplu spectator, încît duhovnicul de Talavera, cuprins de o furie neaşteptată pe care cu greu şi-o putea stăpîni, se întoarse către fostul nunţiu apostolic şi, clătinind repede capul osos din culmea făpturii lui înalte şi uscate, întrebă cu ironie :

— Şi crezi, monseniore, cu adevărat, că navigînd spre Apus caravelele regeşti nu vor fi înghiţite pentru totdeauna de Marea Beznelor ? Că Indiile se află într-adevăr la celălalt capăt al Oceanului fără capăt ?

Cu aceeaşi linişte, monseniorul Giraldini răspunse în latineşte, limbă în care gîndea şi vorbea mai uşor :

— Iată ceea ce într-adevăr, preasfinte, încă *nu ştim*. Nici da, nici ba. Trebuie să aflăm. Şi ca să aflăm trebuie *neapărat* să ajutăm pe cineva să plece. Pe acest navigator, sau pe altul. Dar îmi amintesc bine a fi citit odată în Pausanias — şi aşa ceva nu se uită cu uşurinţă ! — că un anume Eufermos a pornit din Caria pe Ocean şi a dat de insulele *Satirizilor*. Locuitorii i s-au părut cam bestiali în moravuri, la culoare erau cărămizii şi purtau cozi împletite, asemenea cailor.

Cuvintele monseniorului răsunau într-o tăcere deplină. Ceea ce îl îndemnă să urmeze :

— Îmi aduc de asemenea aminte că un anume Matallus Celer, de care vorbeşte Cornelius Nepos, a primit în dar, pe cînd era proconsul în Galia, de la regele boemilor, cîţiva indieni zmulşi de furtuni de pe ţărmurile lor şi tîrîţi pînă-n Germania.

Monseniorul privi în jur şi adăugă fără nici un gînd de polemică :

— Toate acestea, cred, trebuie să ne dea de gîndit...

Fu cea mai puternică pledoarie în favoarea lui Columb, dar cum monseniorul Antonio Giraldini nu făcea parte din juntă, cuvintele lui nu fură trecute în

protocolul încheiat în aceeaşi seară în chilia duhovnicului Talavera.

Junta a mai ţinut cîteva şedinţe, discutînd amestecat, într-o sală tot mai goală, ascultătorii fiind de mult încredinţaţi că îndrăzneala lui Cristobal Colon trebuie neapărat sprijinită. Toate protocoalele erau însă condamnatorii, încît don Mendoza, ţinut la curent de un curier călare — el urma alaiul regesc călătorind tot mai spre Miazănoapte — trimise duhovnicului Talavera cuvînt să nu încheie dezbaterile şi să amîie hotărîrea definitivă. Încît s-a înscris în ultimul protocol, care rezuma opinia unanimă de respingere a proiectului lui Cristobal Colon, navigatorul străin, decizia unei ultime întruniri — care, firește, nu s-a mai ţinut niciodată.

ANI DE AŞTEPTARE

Cînd şi-a adus aminte de Columb, în primăvara anului 1487, regina şi regele erau prinşi în pregătirile unei oştiri noi, de aproape nouăzeci de mii de oameni, care trebuia să pornească numaidecît împotriva lui El Zagal.

În drum spre Malaga, cetatea întărită a maurilor, duhovnicul Talavera pomeni de şedinţele de la Salamanca. Nu ajunseseră înţelepţii juntei la nici o concluzie — iată ce înfurie pe suverană, care-şi opri brusc calul în mijlocul drumului.

— Sau l-aţi alungat cumva pe navigator ?... întrebă Isabela cu ochii scăpărători şi-şi ridică scurt viziera coifului.

— Nu, navigatorul n-a fost alungat, dar nu s-a alcătuit încă raportul definitiv, răspunse duhovnicul într-o prea lungă însăilare de cuvinte împăciuitoare.

Regele adeveri că i s-a mai trimis ceva bani genovezului şi că era deci, mai departe, în slujba curţii.

Cele cîteva mii de maravedas primite în trei rînduri din partea vistiernicului Santangel prinseră bine lui Columb, căci bălaia Beatrice născuse tocmai un fecior, pe care-l botezase Fernand şi pe care-l şi vedea în slujba curţii, a regelui.

Cetatea Malaga, după o scurtă împotrivire, înfometată, bombardată cu noile tunuri, fu silită să se predea.

Columb primi iar vreo patru mii de maravedas, cu porunca de a se înfăţişa numaidecît la curte, la Cordova.

Era încredinţat că de data aceasta proiectul lui, încuviinţat sau nu de juntă, va fi primit.

Oraşul era răvăşit de o ciumă furioasă. Nimeni nu mai părăsea încăperile. Beatrice lipise cruci mari, înnădite din petice, pe toţi pereţii încăperii din pod şi cususe altele, în tot felul de culori, pe rufele sugaciului.

Dar Alcazarul era acum pustiu. Regina, regele, întreaga-i curte, într-un alai de cîţiva kilometri, se îndreptau spre Miazănopate, spre Saragossa, capitala Aragonului.

Călare pe un catîr închiriat, spre a avea şi ajutorul stăpînului, Columb urmă curtea.

Cortesurile aragoneze, adunate la Calatayud, recunosc şi ele pe don Juan, moştenitorul tronului Castiliei.

Dar nici aici Columb nu putu da ochi cu suveranii şi mai primi cîteva maravedas, căci sosise o veste îngrozitoare. Turcii ocupaseră Otranto. În grabă, suveranii se reped la Barcelona, pentru echiparea flotei, vreo şaptezeci de vase mari şi mici, sub comanda lui Francesco Enrichez, fiul fostului amiral al Castiliei.

Dar flota nu mai găseşte nici un vas cu semilună la Otranto ; pe neaşteptate, sultanul Mohamet al II-lea murise !

Desperat de atîtea amînări, să fi scris Columb din nou regelui Portugaliei, ale cărui caravele porniseră dincolo de Guineea spre capătul Africii, sub comanda

căpitanului Bartolomeu Diaz? Sau regele Juan, nemaiprimind nici o ştire, după un an de adăstare, îşi adusese iar aminte de navigatorul genovez şi de îndrăzneţul lui plan de a străbate Oceanul de-a curmezişul?...

La curtea spaniolă o nouă spaimă: în anul următor, 1488, peste cincizeci de galere turceşti se îndreptau spre Sicilia — şi întreaga flotă spaniolă, care blocase ţărmurile Tripolisului, trebui să le facă faţă.

În aceeaşi vreme sosiră în taină în Spania trimişii regelui Portugaliei, cu o scrisoare de poftire şi ocrotire pentru „prietenul nostru deosebit din Sevilla" — unde-l credea pe navigatorul genovez. Dar se putea încrede navigatorul în cuvîntul regelui portughez? Columb află că Diaz ajunsese la „Capul Furtunilor", din vijeliile cărora se smulsese şi se întorsese la Lisabona, în bubuitul de salut al caravelelor biruitoare.

Ce mai aşteptau suveranii Spaniei?

Navigatorul, mîhnit, umilit, ruşinat de banii pe care-i primea cînd şi cînd din mîna oamenilor lui Santangel, se ţinu ca o năluca după alaiul regesc, de la Saragossa la Valladolid, de la Valladolid la Medina del Campo, unde se aşteptau emisarii regelui Angliei Enric al VII-lea, în vederea unei alianţe.

Primatul Mendoza, marchiza de Bobadilla şi chiar Alonso de Quintanilla, vistiernicul regelui, dau noi speranţe navigatorului. De la cancelaria reginei primeşte un document, după care, în orice parte a provinciilor ei se va înfăţişa, el, Cristobal Colon, ca slujitor al curţii, să fie găzduit fără altă plată.

Aşadar regina nu se dezminţea! Nu era o umbră, ca regele Juan, pe cuvîntul ei navigatorul se putea bizui! Pînă la urmă îi va da caravelele pentru marea călătorie!

Dar cînd? Cînd?

Se începuse asediul cetăţii Baza — şi Columb nu mai primi nici un ajutor de la vistierie. Află că pentru noua oştire se amanetaseră la Barcelona şi Valencia vasele de aur şi argint, colierul cel mare de ne-

stemate, ba şi coroana sfîntului Ferdinand. Sosesc de la Veneţia tunuri uriaşe. Două drumuri se taie în piatra muntelui pentru aprovizionarea oştirii cu alimente şi muniţii, după ivirea pe front a Isabelei, care se împotrivise gîndului de retragere, propus de rege.

La cortul reginei se înfăţişează într-o dimineaţă cenuşie doi călugări trimişi la Baza de regele Egiptului, cu ameninţări şi porunca de a se ridica asediul cetăţilor maure din Andaluzia. Şi un al treilea călugăr în sutană de franciscan, cu părul acum aproape albit, cu faţa trasă de nemărturisite lipsuri şi chinuri sufleteşti : Columb. El a luptat în rîndul oştirii spaniole în armură şi s-a rugat ca franciscan, sub stele, pentru biruinţa creştinilor.

Cetatea cade !...

Şi Columb urmează curtea la Sevilla, unde trebuie să se dea în sfîrşit navigatorului, după cuvintele duhovnicului Talavera, răspunsul hotărîtor, pe temeiul raportului juntei.

La Sevilla serbările biruinţei au ţinut cîteva săptămîni, începute cu o mare slujbă în catedrala Giralda, în vreme ce caii cavalerilor din toate colţurile Spaniei tropăiau pe aleile şi peluzele Grădinii Portocalilor. Înfloriseră a doua oară migdalii, ale căror zmicele, alături de grasele flori de agave, cîte înfloriseră în acel an, împodobiră altarul şi jîlţurile din faţă ale suveranilor, înconjuraţi de odraslele regeşti. Dincolo de fluviu, pe ţărmul de jos, clădirea scundă cu turnuri a Inchiziţiei îşi scotea cînd şi cînd alaiurile jalnice, sinistre, ale martirizaţilor şi jefuiţilor. Oraşul suna de clopote, fluiere, trompete, castaniete.

Beatrice, în braţe cu micul Fernando, călare pe o măgăriţă blajină, privea cu ochi mari la toate aceste splendori — încredinţată că în curînd şi bunul ei Columb, îngenuncheat în catedrală în vecinătatea regilor, va coborî în hlamidă roşie, întovărăşit şi vestit de sunetele trompetelor de argint, în mînă cu steagul Castiliei, Leonului şi Aragonului, spre caravelele echipate în port, ca un adevărat Amiral al Oceanului.

Avură loc și întreceri cu suliță între cavalerii jinduiți după o privire, un surîs al reginei, la care luă parte, ca un flăcău îndîrjit, însuși regele Aragonului — apoi lupte cu tauri.

Zile îndelungate după aceea, Columb a așteptat stingher, încruntat, în veșmintele-i ponosite de navigator, în mînă cu o hartă făcută sul, în curtea de marmură, zisă a Doamnelor, din cuprinsul alcazarului și care da în sala măreață a Ambasadorilor, preschimbată în încăperi cu perdele de catifea ale reginei.

Începuseră discuții aprinse cu trimiși ai regelui Portugaliei, la curtea căruia se ivise Beltraneja, fugită din mănăstire — și care era dispus să încuviințeze căsătoria infantelui portughez Alfonso cu bălaia Isabela, fata cea mare a regilor spanioli — ca întîiul dintre urmașii acestei căsătorii să poată domni și peste provinciile spaniole. În aceeași vreme se discuta în altă încăpere, între împuterniciții lui Maximilian, împăratul Germaniei, două căsătorii: a infantelui spaniol don Juan cu bălaia Margareta, frumoasa Rinului, și a oacheșei Ioana, mica „nebună", cu Filip, frumosul ca un Apollo, cu plete lungi, ca de bronz. Nici regele Angliei nu lipsea: în alte cămări discuta Mendoza cu trimișii din marea insulă nordică unirea grăsunei Catalina, fiica cea din urmă a suveranilor spanioli, cu Artur, moștenitorul tronului Angliei, înscriindu-se amănunțit nu numai covoarele, cearșafurile, dar și sfeșnicile și blidele de zestre. Bijuteriile Catalinei, deși rămîneau ale miresei și după căsătorie, fură scrise pe o listă deosebită. Le moștenea soțul în caz de moarte a soției.

Columb abia putu schimba cîteva cuvinte cu cei doi vistiernici, don Alonso de Quintanilla și don Luis de Santangel, ocupați pînă peste cap cu adunarea, echiparea și aprovizionarea din timp a oștirii care trebuia să pornească în curînd, o dată cu ivirea primăverii, la cucerirea cetății Granada — cuibul de piatră roșie și metereze, ultimul adăpost al maurilor.

Infantele moştenitor al Portugaliei nu părăsi Lisabona, ci printr-un cavaler procurator fu reprezentat la căsătoria lui cu bălaia Isabela, palidă, subţirică, dar cu ochii hotărîţi, albaştri-verzi ai mamei. Sevilla răsună iar de strigătele chefliilor de la curte, de zgomotul întrecerilor numite carusele, de dansurile mascate, de alaiurile nocturne cu facle.

Prea era deplină acum mulţumirea la curte, ca Talavera să nu scoată din sîn protocolul din urmă de la Salamanca, semnat şi pecetluit de membrii juntei — socotind că în inima reginei nu va scăpăra de data aceasta nici o scînteie din obişnuitele-i furii. Singură în jilţ, în puterea nopţii, între mari lumînări, în vreme ce soţul regal, ostenit de petreceri, păzit de cei douăzeci şi patru de cavaleri de uşă, sforăia în patul scund şi larg în încăperea lui, regina asculta cu ochii ficşi asupra duhovnicului cele şase argumente potrivnice: că Oceanul n-are capăt şi deci o asemenea călătorie ducea neapărat la pieirea caravelelor care s-ar încredinţa navigatorului genovez, că în orice caz o înapoiere nu mai era cu putinţă dacă, aşa precum susţinea, pămîntul e rotund, deoarece caravelele n-au gheare să se agaţe de rotunjimea Oceanului. De altfel nu există vreun ţărm la antipozi, deoarece după învăţătura sfîntului Augustin cea mai mare parte a pămîntului e acoperită de apă, că din cinci numai trei zone ale pămîntului pot fi locuite de oameni, că prea multă vreme a trecut de la facerea lumii ca să mai fi rămas vreun colţ nedescoperit. În sfîrşit, că-n cel mai bun caz o asemenea călătorie va ţine cel puţin trei ani — timp căruia nu i-ar rezista nici o caravelă, de-ar fi ea îmbrăcată în cămăşi de oţel şi nu s-ar scufunda.

Talavera întinse documentul de la înălţimea făpturii lui neclintite, cu chipul gălbejit, lăsat în piept.

Regina se ridică deodată, lăsă pe duhovnic cu documentul în mîini, trecu în fîşîitul rochiilor largi şi zăngănitul colanelor, brăţărilor printre cavalerii de

ușă, drept în încăperea soțului, pe care-l socotea vinovat de toată această intrigă stearpă și meschină.

Se aplecă și-l scuturâ de umăr. Apoi strigă la el.

A doua zi, Columb fu chemat în capela prelatului suprem și după rugăciune, don Mendoza, cu glas blajin, strecurîndu-i o mică pungă încărcată cu bani de aur, îl rugă să mai aibă puțină răbdare.

— Nu credeți, preasfinte, că așteptarea mea de mai bine de cinci ani a întrecut orice răbdare?... Credeți că n-aș fi mai bine primit și înțeles la curtea regelui Franciei? Îmi scrie de-acolo fratele Bartolomeu...

— Scrie fratelui tău Bartolomeu înapoi, Cristobal Colon, să vie numaidecît încoace, la noi!... Știi bine — și însuți ai mărturisit-o! — că toate prorocirile vestesc deschiderea unui nou drum spre Răsărit de către vase pornind de pe țărmurile noastre! Numai de pe țărmurile noastre! Nu ești tu cel chemat și menit?

Și binecuvîntîndu-l, îi șopti, depărtîndu-se repede:

— Vino după noi la Granada! Acolo vom semna toate actele, mă auzi?... Și nu uita punga pe marginea ferestrei... Ce-ți mai face bălăioara cu ochii de aur? Dar feciorul?

De aceeași părere fu și vistiernicul Quintanilla, pe care Columb îl întîlni pe unul din lungile coridoare ale alcazarului:

— Ce cauți în Francia?... De ce să fugi? Nu ești în slujba curții noastre?... Te avem înscris în catastifele de cheltuieli!... Ce te grăbești? Vino cu noi la Granada!... După Granada nu mai avem nici o altă bătaie de cap...

Lovindu-l prietenește pe umăr, încercă un zgîrcit surîs, din buzele-i bine încopciate, ceea ce-i făcu nasul parcă și mai coroiat.

Columb părăsi alcazarul cu un puternic simțimînt de împotrivire. Cît să mai aștepte?... Anii trec — au trecut — vor mai trece. Pletele lui aproape albite cu totul nu vestesc oare declinul puterilor? Și dacă după sfatul binevoitorilor curteni ar mai aștepta, va cădea

Granada tot atît de uşor ca celelalte cetăţi maure, care n-au căzut de loc uşor?... Şi dacă nu va cădea de loc? Dacă atacul împotriva Granadei, unde adastă tînărul, viteazul Boabdil, va trezi mînia păgînilor din împărăţia semilunei, din Egipt pînă-n Maroc?...

Gîndurile se încrucişau, ce ciocneau cu aceeaşi tărie — pentru şi împotriva aşteptării.

A doua zi închirie un catîr, lăsă Beatricei mai toţi banii din punga înaltului prelat şi porni spre mica mănăstire La Rabida, la bunul stareţ Juan Perez, la altarul şi clopotele subţiri, să ia sfat. Să ia poate o nouă speranţă? Şi să aducă apoi la Sevilla, în braţele Beatricei, şi pe Diego, acum băiat mare, de aproape doisprezece ani.

Stareţul Juan Perez, doctorul Hernández, fratele Marchena şi un străin, Martin Alonso Pinzon, navigator din Palos, adus de doctor, ascultară cu uimire povestirea dezamăgită a lui Columb, în vreme ce Diego, mărunt franciscan, privea cu ochi mari la părintele-i cu plete cărunte. După şase ani de aşteptare, ţinut cu vorba — ce-i mai rămînea de făcut decît să caute un sprijin şi o mai bună înţelegere aiurea, la curtea altor suverani?... încheie povestitorul.

Stareţul ascultă copleşit, cu fruntea plecată adînc, ruşinat — căci socotea înfrîngerea lui Columb ca o proprie înfrîngere.

— Tu ce spui, meştere Pinzon? întrebă doctorul Hernández, clintindu-şi piciorul de lemn.

Navigatorul din Palos, bărbat puternic, de vreo cincizeci de ani, cu barba scurtă, după moda italienească şi cu pletele bogate, negre, căzîndu-i pe catifeaua hainei vişinii, cu braţele îmbrăcate pînă aproape de vîrful degetelor în mîneci bogate, bufante, pe care şi le împreunase aplecat, între genunchii groşi, pe unul cu bereta cu o pană, vru să vorbească, dar îi luă înainte fratele Marchena, privind fix în ochii lui Columb:

— Am mai făcut de cîteva ori calculele pe gradele desenate de Toscanelli. Să le mai faci şi dumneata. Mi se pare că distanţa dintre grade e mai mare...

Columb rîse încet, amar. De grade oare era acum vorba? De plecarea pe Ocean era vorba! De plecare!... Gradele puteau fi mai lungi sau mai scurte. Se va vedea pe Ocean! Pe Ocean!...

— N-am dreptate, meştere Pinzon? se întoarse Columb către navigatorul pe care abia îl cunoscuse.

Martin Alonso Pinzon era navigator încercat, el şi toţi ai lui, fraţii, cei cinci copii, care trăiau mai mult pe caravele decît pe uscat. Cunoştea bine ispitele, înşelăciunile apelor ca şi ale oamenilor şi la vîrsta lui nu l-ar mai fi prins un pas nesocotit. Deşi înstărit, după o viaţă de muncă periculoasă, suferea totuşi din pricina micimii acestei mări Mediterane, de la ţărmul ei răsăritean încoace încăpută pe mîinile cu iatagane ale păgînilor. Călătoriile mici, de la un port spaniol la alt port spaniol, cel mult la unul portughez sau italian, îl umileau, îl jigneau în mîndria, ştiinţa şi rîvnele lui de navigator. De aceea şi întovărăşise pe doctorul Hernández pînă la mănăstire, ca să vadă cu ochii lui pe acestor Cristobal Colon, de care auzise că dorea să deschidă drum nou, de-a curmezişul Oceanului, spre împărăţiile cu aur, nestemate şi mirodenii. Nu demult, pe cînd se afla pe la un fel de rubedenie la Roma, bibliotecarul papei, dădu cu ochii lui la Vatican de o hartă cu insula Antilia şi insulele Celor-Şapte-Cetăţi, dincolo de Canare. Cine le desenase poate că le şi văzuse — nu?

— Şi mi-a mai citit rubedenia aceea, — urmă navigatorul din Palos cu ochii micşoraţi şi ridicaţi spre bagdadie, ca să-şi aducă bine aminte, — dintr-o veche carte ebraică, pe care mi-a tălmăcit-o, aşa: „Şi după ce a poposit la înţeleptul Solomon, regina Saba a plecat pe Marea Mediterană spre Tarsiz (Cadix adică)" — lămuri navigatorul din Palos, privind pe cei din jur.

Şi urmă, ridicînd iar ochii negri, frumoşi:

— „...iar de-acolo, mai departe, spre Apus. Navigînd pe marea liniştită, regina a găsit între Miazănoapte şi Miazăzi un pămînt rodnic şi bogat, mai întins decît toate pămînturile pe care le cunoştea regina..."

În tăcerea care urmă, Martin Alonso Pinzon, mutîndu-şi bereta pe celălalt genunchi, întrebă pe cei din jur:

— Nu cunoaşte nimeni la curte cărţile vechi ebraice?... Şi nu doreşte nimeni la curte să dobîndească, pentru steagurile Aragonului şi Castiliei, acele rodnice ţinuturi?

Se ridică deodată:

— De mirare!...

Şi întinse a uimire amîndouă braţele, în mînă cu bereta care-şi clătina repede pana.

Stareţul scrise îndelung în aceeaşi noapte reginei, care se afla nu prea departe dinaintea cetăţii Granadei, asediată de trupele şi tunurile creştine. Scrisoarea o duse pilotul Sebastian Rodrighez, cunoscut la curte. Tabăra luase foc şi regina ridică în grabă, cu o parte a oştirii şi maiştri aduşi, un nou oraş, de piatră, închipuind o cruce, ca o sfidare neclintită, de aci înainte, cetăţii cu steagul semilunei. Oraşul fu numit Santa-Fé [1] — şi isteţul pilot se strecură printre paznici, pînă-n cortul Isabelei. Regina în tot timpul asediului nu-şi mai scoase zalele, de-i luaseră rufele neprimenite o culoare de fildeş, „culoarea Isabelei". Citi scrisoarea încruntată, cu o dungă adîncă între sprîncenele acoperite de coif.

Răspunsul nu întîrzie: regina pofti pe fostul duhovnic la Santa-Fé.

Pe o măgăriţă împrumutată de la un gospodar din Moguer, din apropiere, stareţul plecă din mănăstire pe la miezul nopţii, fără vreo lanternă, spre a nu fi oprit de tîlhari sau de călăreţii mauri, lăsîndu-se în

[1] Sfînta Credinţă. (n. a.)

voia şi priceperea copitelor animalului, obişnuit cu potecile.

Întrevederea fu scurtă. Regina trimise poruncă alcadului regal din Palos să verse numaidecît lui don Cristobal Colon, la Rabida, douăzeci de mii de maravedas în bani de aur, spre a i se putea înfăţişa numaidecît.

Şi aduse banii la mănăstire, tîrîndu-se cu piciorul de lemn, însuşi doctorul Hernández.

— Nu ţi-am spus că vom încheia contractul sub zidurile Granadei? Unde ai fost pînă acum? l-a întîmpinat pe Columb vistiernicul Alonso de Quintanilla, în Santa-Fé, cîteva zile mai tîrziu.

Şi apucîndu-l cu braţul înzăuat de umărul larg, pînă la care abia ajunse, vistiernicul trase pe Columb în cancelaria învecinată cu locuinţa scundă de piatră a suveranilor, pe locul de întretăiere a drumurilor care închipuiau crucea orăşelului.

Granada căzu.

In cetatea maură, flămînzită, desperată, împărţită în tabere vrăjmaşe, izbucniseră revolte, masacre. In penultima zi a anului 1491, Granada se predă trimişilor spanioli. La 2 ianuar 1492, tînărul rege Boabdil întinse regilor catolici cheile fortăreţei, îngenunchind. In ochii lui frumoşi, ca de migdală, lucesc două lacrimi, ca două boabe de diamant topit.

Şi născoceşte pe loc, cîntînd cu glas îndurerat, o poezie în cinstea vitezei regine.

Oşteanul spaniol care-l lovise e pus la torturi şi spînzurat, pentru că se atinsese de „un rege".

Apoi Boabdil cel Mic e lăsat să plece în ţinutul rodnic, dăruit în Andaluzia, ca „rege de Alpujarras".

Aci, locuinţa era mult mai puţin arătoasă ca cele mai neînsemnate cămări ale Alhambrei — o casă de ţară, cu terasă, mai toată din piatră necioplită.

Singur în încăperea cu fereastra către Răsăritul unde se înalţa colina cu marmurile străvechiului palat, Boabdil scrie cu un cărbune pe peretele gol poezia destinului seminţiilor: sălbaticii arabi în al optu-

lea veac al creştinilor au dărîmat, venind din Miazăzi, imperiul de lux şi petreceri al regilor vizigoţi, şi acum la rîndul lor, în al cincisprezecelea veac, sălbaticii aragonezi şi castilieni, venind din Miazănoapte, răpun domnia cîntăreţilor, parfumierilor, gînditorilor, horticultorilor şi poeţilor mauri.

Pe turnul Cameres, din vecinătatea superbelor încăperi şi grădini ale Alhambrei, se înalţă crucea. Regina, regele, curtenii, oştirea îngenunche, în vreme ce văzduhul răsună deodată de coruri şi organe. În marea sală a Ambasadorilor, prin ferestrele scunde ale căreia se vede fîntîna din curtea leilor, cu micul plescăit al razelor ei de apă ţîşnită-n înalt, suveranii primesc după rang omagiile granzilor în armuri.

Talavera e numit episcop al Granadei.

Primatul Mendoza, însărcinat cu alcătuirea unei junte noi, care să cerceteze pe loc proiectul lui Columb, ajunge la o încheiere favorabilă, mulţumită îndeosebi monseniorului Giraldini, care ceruse de la început oamenilor bisericii şi oamenilor de ştiinţă să nu amestece în judecata lor adevărurile sfinte cu adevărurile profane.

— Vor rămîne cu verdictul, hahaha! huohuohuo! rîse regele în încăperea lui din Alhambra, înainte de a asculta o nouă copie a „Isprăvilor Cidului", pe care voia să i-o citească don Juan de Cabrera. De unde bani, Cabrera? Regina nu mai are un maravedas azi în caseta ei — iar eu, nu mai am de mult, aşa e?

Era nevoie de vreo două milioane pentru echiparea cîtorva caravele şi plata măcar a unei părţi din simbria mateloţilor.

În sfatul Consiliului de coroană, la care în afară de cîţiva granzi fură poftiţi de primatul Mendoza cei doi vistiernici şi stareţul Juan Perez, navigatorul fu rugat înainte de alcătuirea hrisovelor să-şi arate pretenţiile.

Într-o tăcere adîncă, cei de faţă auziră cererile lui Columb, aidoma cu cele înfăţişate cu opt ani mai înainte regelui Portugaliei: rangul de Amiral şi Vice-rege

al teritoriilor descoperite, o zecime din avuțiile găsite — și pentru că prelua o optime din cheltuieli (ajutat în taină de contele Medina-Celi), Columb ceru și o optime din venituri.

Cei de față își arătară numaidecît uimirea față de asemenea cereri nesăbuite, îndrăznețe, jignitoare, din partea acestui străin care trăia de ani de zile din mila regească, printr-o tăcere în care nu se mai auzeau decît unele respirații. Cererile acestui nespălat și zdrențuros vagabond erau și o insultă adusă de-a dreptul întregii nobilimi spaniole: ea se supusese oare suveranilor — și încă atît de greu, cu atîtea sacrificii! — spre a vedea ridicîndu-se asupra lor acest derbedeu cu înfățișare de bătăuș și de măcelar?... *Amiral? Vice-rege?*

Primatul Mendoza, care dintr-o privire descifră toate acestea pe chipurile aproape speriate ale granzilor și episcopilor, tuși încet și ridică ședința.

— Nu vrei să renunți la titluri?... îi șopti lui Columb pe una din săli bunul Juan Perez. Viața e trecătoare...

— Nu cer aceste titluri pentru mine, părinte, răspunse Columb, apropiindu-se de zăbrelele unei ferestre. Le cer pentru urmașii mei!... Și nu le cer măcar, preasfinte: le dobîndesc eu însumi!

Episcopul de Granada, duhovnicul Talavera, care parcă acum crescuse și mai înalt, auzind de cererile genovezului, se repezi în încăperile reginei, căreia marchiza de Bobadilla îi împletea cozile cărămizii în cozi false și mai lungi, pînă la călcîie — și se tîngui, legănîndu-și capul ca un clopot vechi. Ar fi oare cu putință să se înscrie măcar în vreun protocol obraznicele cereri ale navigatorului? Curtea castiliană și aragoneză s-ar face de rîs înaintea tuturor celorlalte curți tocmai acum în preziua unor atît de fericite și norocoase nunți! Și ce vor spune supușii cărora, în afară de dările obișnuite, li s-a mai stors încă o parte din măduva oaselor pentru înjghebarea oștirilor creștine și pentru alungarea păginilor din Andaluzia?

Dacă nălucirea genovezului s-ar înfăptui aievea — ceea ce numai un nebun ar putea crede ! — ce-ar mai rămîne din splendoarea coroanelor Aragonului şi Castiliei, faţă de imperiul acelui tîlhar de Amiral şi Vicerege, stăpîn pe întinderi nemăsurate ?...

Binecuvîntînd cu mîna tremurătoare şi crucea de plumb ridicată sus deasupra celor două prietene uluite şi speriate de neaşteptata apariţie, episcopul de Granada plecă repede, legănîndu-se şi ameninţînd să cadă şi să se sfărîme pe loc, într-un morman de oase.

— Buna mea Alteţă ! Sufleţelule !... şopti marchiza, căzînd dinaintea reginei şi implorînd-o cu mîinile împreunate ca pentru îngăduirea unei căsătorii vinovate. Scumpa mea !... Nu te speria de cuvintele episcopului ! Cheamă la tine pe acel zeu al mărilor — şi stai niţel de vorbă eu el ! Să ne tocmim ! Nu se poate să nu renunţe la titluri şi la venituri !... Ce nu poate o femeie cînd priveşte cald şi drept în ochii unui asemenea bărbat ?

In aceeaşi seară, în genunchi pe o pernă de catifea dinaintea reginei şi a regelui, Columb asculta supus noile propuneri care micşorau mult cererile. Nu se tocmi în nici un fel — nici nu respinse, nici nu primi.

— Ce-l costă ? El numai cere ! Haha ! rîse scurt regele.

Navigatorul aminti reginei că el nu pleca în Răsărit pe drumul Apusului numai pentru sine sau numai pentru cele două coroane, ci pentru a împlini cu avuţiile Răsăritului marea datorie a eliberării Sfîntului Mormînt. Şi ceea ce nu vor să înţeleagă suveranii Spaniilor, cărora ursita le-a dăruit acum de curînd marea biruinţă asupra maurilor, va înţelege de bună seamă regele Franciei, drept-credinciosul Carol, care-l şi aşteaptă la voioasa şi măreaţa curte.

Regina tresări. Spatele-i înţepeni şi cu ochii mari privi ţintă la navigator, ca şi cum voia să-l înmărmurească locului tocmai în clipa cînd, cu harta făcută sul în mîna stîngă, se ridica să plece.

— Aşteaptă pînă mîine, don Cristobal Colon ! porunci regina, fără a se clinti din jilţ.

Columb se înclină îndelung şi părăsi încet încăperea, urmărit de privirile fierbinţi ale marchizei de Bobadilla, în vreme ce regina se aplecă repede şoptind cu glas îngroşat, sacadat, la urechea regelui.

Cînd în aceeaşi seară rămaseră singuri în încăperea reginei dinspre grădinile cu migdali şi iezeri, regele bănuind că inima Isabelei era gata să se înmoaie :

— Semnează ! Semnează !... strigă el sărind dintr-o parte a încăperii în alta. Fă-l Amiral ! Fă-l Vice-rege ! Dă-i o zecime şi încă o optime din aurul, nestematele, mirodeniile, lemnul aromat, ca-n cîţiva ani să ne poată alunga de-aci din Alhambra şi să ne ia locul ! Semnează ! Semnează-mă şi pe mine !

Regina, după o clipă de gîndire, se întoarse către fereastra zăbrelită şi strigă înspre liniştea parcurilor înveşmîntate lin în vălurile plutitoare ale lunei pline care, tăcută, înainta nesimţit printre caiace de nouri albi :

— Dacă e aşa... Să plece de la noi ! Să plece de la noi !...

Şi furioasă izbucni ca niciodată într-un hohot de plîns răguşit.

A doua zi, înainte de slujba de dimineaţă, în noua capelă din Alhambra, duhovnicul Talavera, îndreptîndu-se către altar, se opri dinaintea lui Columb, care se afla în tovărăşia vistiernicului Santangel, şi îl vesti despre hotărîrea suveranilor. Îi binecuvîntă pe amîndoi, ridicînd deasupra creştetelor plecate crucea de plumb şi îi părăsi repede. Corul începuse cîntarea şi îndată intră şi orchestra

— Plec în Francia... Cu inima grea !... Aş fi preferat să rămîn în slujba acestei regine ! Am pierdut pînă acum opt ani... auzi vistiernicul şoaptele din urmă ale navigatorului.

Columb scoborî colina, se opri la hanul din vale, îşi plăti datoriile, pentru el şi măgăriţa cumpărată mai de mult, îşi încărcă puţinele lucruri în doi desagi şi, tră-

gînd de căpăstru, plecă în grabă. Cînd depăşi zidurile din vale, încălecă şi-şi zori animalul cu vorbe repezi şi un beţişor.

Pe înălţimea Alhambrei de marmură, Santangel, în capelă, îşi făcu o vreme cruci domoale, cu gîndul aiurea. Apoi oprindu-şi mîna la mijlocul unei cruci mari, de la frunte la mijloc, se repezi afară şi apucă pe gangul care da în apartamentele reginei. Se întîlni cu marchiza de Bobadilla, cu ochii plînşi, cu şuviţele în neorînduială, ca o iubită părăsită pe neaşteptate pentru totdeauna după o furtunoasă noapte de iubire.

— Se poate o asemenea greşeală ?... Don Luis ! Don Luis !... Dacă Isabela a început să se ia după mintea aragonezului, sîntem pierduţi şi noi, cu toţii ! L-au alungat pe Cristobal Colon !... Ştiai ?

— Am aflat.

— Ce spui ?... Ce spui ?...

În încăperile reginei, regele, moştenitorul şi infantele petreceau o voioasă dimineaţă. Îndată după ivirea lui Santangel, care înfăţişă reginei cîteva scrisori latineşti, se ivi şi don Alonso de Quintanilla, cu actele pe care trebuia să le vadă regele.

În vreme ce regina, cu fruntea încruntată, părăsind jocul copiilor, se străduia să descifreze textul, vistiernicul îi şopti, plescăind din buzele groase, că îndepărtarea navigatorului pe care-l aştepta cu braţele deschise regele Franciei însemna o mare lovitură pentru prestigiul suveranilor spanioli şi pierderea unei avuţii pe care mintea omenească nici n-o poate cuprinde...

Cei doi vistiernici arătară pe rînd că piedicele băneşti nu erau prea greu de înlăturat. Genovezul nu cerea cinci caravele cum credea regele — ci numai trei. Şi nici ele nu trebuiau cumpărate : portul Palos în întîrziere cu impunerea de război putea fi obligat să dea două caravele. Nici echiparea nu cerea bani pe loc : convertiţii, care aprovizionaseră oştirea de la Granada, erau bucuroşi să nu cadă în ghearele Inchiziţiei, aprovizionînd o parte a expediţiei. Iar de cîţi bani mai era nevoie — mai puţini decît luase cu sine

în Portugalia, ca zestre, mica Isabela! — se putea face un împrumut pe termen scurt din fondurile Hermandadei...

— Şi semnăm hrisoavele cu genovezul? întrebă regele pe regină, încruntat deodată, torturat de gîndul acelor extraordinare titluri cerute de Columb.

Pomeni iar de ele.

Don Quintanilla luă numaidecît o mutră foarte serioasă de care i se încovoie nasul pînă aproape de buzele prinse şi desprinse:

— Înălţimile voastre le pot semna fără nici o teamă. Ele nu vor intra niciodată în vigoare — fără voia Înălţimilor voastre. Puteţi oricînd scoate dintre documente, chiar la judecata papei, vechiul *Ordenamiento de Alcala,* care nu îngăduie să se acorde privilegii unui străin. *Ordenamiento de Alcala!* repetă don Quintanilla.

După o clipă de gîndire, uimit şi înveselit în acelaşi timp, regele sări din loc ca un copil întîrziat pînă la acea vîrstă şi strigă:

— Don Quintanilla are dreptate: nu le aplicăm tot noi hrisoavele?

Dar îşi reveni gînditor: acolo, departe, dincolo de Ocean, va mai avea Amiralul şi Vice-regele nevoie de vreo încuviinţare a suveranilor?

Santangel ghici gîndul şi răspunse cuprinzîndu-şi suveranii într-o privire bufă:

— Alteţele voastre n-au de ce se teme: cu trei caravele şi cel mult o sută de oameni nu va cuceri genovezul nostru, cu tot duhul lui cutezător, imperiul Marelui Han!

— Şi don Santangel are dreptate! strigă regele. Haha!

Apoi întunecat, mai mult pentru sine:

— ...Sau nebunul nu se va mai întoarce niciodată.

Regina, neclintită, cu fruntea plecată, asculta aceste palavre, de parcă nici n-o priveau.

— Semnez! Semnez şi eu! strigă regele.

Regina se ridică, făcu un pas către cei doi vistiernici, şoptindu-le repede:

— Da-ţi fuga după el! Aduceţi-l înapoi!... Da-ţi fuga!...

Căzînd în genunchi, ridică ochii cu mîinile împreunate spre bolţile vechiului palat maur, în rugă fierbinte:

— Maica Domnului din cer! Ajută-ne!... Ajută-i!...

Doi cavaleri de gardă, binecuvîntaţi repede de bunul stareţ Juan Perez, care aflase de fericita întoarcere a hotărîrii suveranilor, porniră călări pe urmele lui Columb. Îl ajunseră la cîteva leghe, la Puente de Los Pinos, pe drumul către Sevilla, unde-şi adăpa măgăriţa.

La început, Columb crezu că regele trimisese aceşti zbiri înzăuaţi să-l ferece în lanţuri, spre a nu mai ajunge la curtea regelui Franciei, atît de urît de Ferdinand al Aragonului şi că de-aci înainte îi vor mucegăi oasele în pivniţele adînci, umede şi întunecoase ale Alhambrei. Dar cînd auzi cuvintele politicoase şi măgulitoare ale cavalerilor, care-l rugau din partea suveranilor să se înapoieze numaidecît, spre a rămîne în slujba lor, i se umplură ochii de lacrimi. Fără a rosti un cuvînt, privi cu uimire, apoi cu prietenie, spre frumoşii cavaleri.

Dar o îndoială îl opri deodată locului, tocmai cînd trebuia să se arunce în şaua armăsarului arab, în vreme ce unul din calaveri luase de căpăstru blajina măgăriţă. Se vor ţine suveranii de cuvînt, după atîţia ani de amînări? Nu se punea la cale o nouă înşelăciune, poate mai vicleană ca cea din Lisabona? Acum parcă-i părea rău că suveranii îl chemau înapoi...

Cu inima îndoită lăsă capul în piept, nu se mai urcă pe armăsarul înşeuat, şi ceru celor doi cavaleri îngăduinţa de a se înapoia la Alhambra tot pe buna lui măgăriţă.

Cancelariştii au lucrat cu rîvnă aproape trei luni la ticluirea hrisoavelor, cînd — după Columb — ar

fi fost de ajuns o oră. Alteţele lor numesc pe Cristobal Colon, se adeverea în hrisoave, „Amiral şi Vicerege peste toate insulele şi continentele pe care le va descoperi sau şi le va însuşi graţie muncii şi rîvnei lui", titluri şi drepturi care vor fi moştenite de urmaşi „pe vecie". Don Cristobal Colon era numit de asemenea guvernator general al acelor teritorii şi pentru fiecare slujbă, acolo, va propune trei persoane, din care suveranii vor numi una. Don Cristobal Colon „va primi o zecime din tot aurul, argintul, mărgăritarele, nestematele, mirodeniile şi orice alte bunuri produse sau dobîndite pe cale de schimb în acele ţinuturi — zecime scutită de orice dare". Întrucît don Cristobal Colon acoperea a opta parte din cheltuieli, va primi a opta parte din toate veniturile. În sfîrşit neînţelegerile care se vor ivi cu acest prilej le va rezolva Amiralul sau un împuternicit al Său".

Pentru neaşteptate întîlniri pe Ocean, la plecare sau la venire, don Cristobal Colon mai primi un document din care reieşea că naviga în numele suveranilor Spaniei.

De asemenea pentru suveranii de peste Ocean sau de pe teritoriile din cuprinsul Oceanului, don Cristobal Colon primi o scrisoare de acreditare în trei copii, al căror titlu îl putea completa însuşi, la faţa locului, după împrejurări, precum urmează:

Prea luminate principe (sau rege, sau împărat)!

Prietenii voştri sinceri, Fernando şi Isabela, rege şi regina Castiliei, Aragonului, Leonului şi altor provincii, vă trimit salutul şi urările lor de bine. Am aflat cu bucurie de stima pe care ne-o purtaţi nouă şi poporului nostru (?) şi de dorinţa voastră fierbinte de a primi veşti despre succesele noastre (?). Am hotărît de aceea să vă trimitem pe nobilul nostru căpitan Cristobal Colon, cu scrisori din care veţi afla de sănătatea şi prosperitatea noastră.

Eu Rege *Eu Regină*

Actele fură semnate la 17 april 1492.

La 8 mai, feciorul mai mare al lui Columb, Diego, care avea acum doisprezece ani, fu numit paj al infantelui moştenitor, don Juan, care împlinise opt ani.

Era o cinste? Era un zălog?

Columb după ce îmbrăţişă pe fericita — atît de fericita — şi îndurerata — atît de îndurerata — Beatrice, ai cărei ochi de aur se întunecaseră de lacrimi în braţe cu micul Fernando, părăsi Cordova.

Caravelele trebuiau să pornească din portul Palos.

PARTEA A TREIA

PIEDICI NEAȘTEPTATE

Scoborînd în port, Columb zări două-trei caravele, care tocmai ridicau pînzele. Cei cîțiva mateloți de la catarg și de la pupa cîntau obișnuitele cîntece marinărești. La proră atîrnau încă plasele și vîrșele nu îndestul de uscate. Caravele de pescari. Caravele pentru vînatul sardelelor.

Columb se îndreptă către cancelarie. Nu-și plăcu nici lui. Acest „Amiral" trebuia să împlinească întîi umilitoarea slujbă de portărel: să rechiziționeze, în numele suveranilor, două caravele — presupunînd că după asemenea ispravă, demascîndu-se ca un curtean nesățios, va mai putea închiria a treia caravelă!

Fu primit de autorităţi, de corregidor, notar şi de alguazil, comandantul miliţiei, cu toată politeţea şi un pic de teamă — şi cerură „Amiralului“ să-i ajute şi să îngăduie ca hrisovul regal, ca o adevărată pedeapsă publică, să fie citit duminică dimineaţă în faţa bisericii, ca locuitorii să ştie de unde li se trage năpasta, şi astfel rechiziţia să se poată face mai uşor.

„Să ştiţi — citi alguazilul dinaintea locuitorilor din Palos după slujbă şi după o scurtă bătaie de tobe — să ştiţi că pentru vina voastră, de care aveţi prea bine cunoştinţă, şi pentru proasta, lasa voastră purtare, aţi fost judecaţi de Consiliul nostru şi osîndiţi să ne daţi în folosinţă pe timp de douăsprezece luni două caravele bine echipate cu tot ce e nevoie, din punga voastră...“

Ceea ce nu era încă chiar atît de greu. Greul de-abia începea :

„In zece zile de la primirea acestei porunci a noastre — urmă alguazilul înecat în tuse şi reluînd de cîteva ori lunga frază — să terminaţi echiparea celor două caravele şi să fiţi gata să plecaţi cu don Cristobal Colon, omul nostru, acolo unde vă va duce el...“

Locuitorii Palosului, mai mult mateloţi, înmărmuriră cu ochii mari la bătrînul, înfricoşatul alguazil şi abia mai auziră celelalte cuvinte regeşti.

Suveranii plăteau înainte, prin don Cristobal Colon, mateloţilor înscrişi, simbria pe patru luni, obişnuită pe vasele regeşti.

Cînd alguazilul încheie citirea documentului, strigînd cît mai putu : „Eu Rege — Eu Regina“, clopotele începură a suna greu, adînc, ca la înmormîntare.

Loviţi fură şi meseriaşii, neguţătorii, care urcau preţurile ori de cîte ori se echipa vreo caravelă pentru călătorie lungă, pentru că un al doilea hrisov regesc, cu tot atîtea peceţi, înterzicea sub grele pedepse schimbarea preţului obişnuit.

Ca prin minune pieriră toate mărfurile, alimentele şi cheresteaua, pe care neguţătorii mai înainte erau buni-bucuroşi să le desfacă. Nu se mai zări în niciunul din porturile de pe Rio Tinto, Palos şi Moguer sau Huelva de pe Odiel vreo pînză. În zilele următoare nu se mai întoarseră acasă nici caravelele de sardele.

Cînd sosiră slujbaşii regeşti care trebuiau să întovărăşească pe Columb, fură uimiţi de pustietatea porturilor, de obicei pline de larmă, chefuri şi arţaguri.

Rodrigo Sanchez, de fel din Segovia, care nu descălecă de loc armăsaru-i negru, ţeapăn în şa, abia clintindu-se de greutatea armurii, numit supraveghetor peste armamentul expediţiei, se încruntă şi cu glas poruncitor încredinţă pe Columb că-n curînd blestemaţii locuitori ai acestor porturi se vor tîrî în genunchi dinaintea lui.

— Tu, Pedro Guttierrez, scoate masa lungă dinaintea bisericii şi fă grămezile de aur şi argint, ca să vadă mateloţii cu muierile lor şi să vie să se-nscrie!

Pedro Guttierrez — fost cămăraş al regelui — fusese însărcinat să ţie condicele de cheltuieli, şi la glasul tunător al armurierului Rodrigo Sanchez de la înălţimea calului se ploconi îndată.

— Şi tu, Rodrigo de Escovado, să înscrii lămurit, cu numele întreg, şi membrii familiei, cu locul de baştină şi îndeletnicirea, pe cei care vor primi simbrie înainte. M-ai înţeles?...

— Firește, don Sanchez! răspunse cu glasu-i lin, feciorelnic, Rodrigo de Escovado, care trebuia să îndeplinească în această neobişnuită călătorie slujba de notar, de ticluitor de acte şi documente.

Chipul lui prelung, palid, se încruntă uşor.

Rodrigo Sanchez strigă, întinzînd mîna către Columb:

— Fii fără nici o grijă! Las'pe mine!...

Dădu pinteni calului şi o rupse la fugă pe drumeagul şerpuit care urca spre fortăreaţă.

În curînd țîșniră din fort spre cerul albastru flăcările bombardelor și bubuitul lor prelung, cu ecouri peste ape. Era semnalul care anunța mînia regească și în curînd trebuiau să-nceapă osîndele — cu spînzurătoarea bine cunoscută dinaintea porților cetății.

Auziră tunurile, cîteva zile în șir, și cei din Huelva, și cei din Moguer. Dar prin piața din fața bisericii, unde la masa întinsă acoperită cu mici grămezi de aur și argint adăstau socotitorul Pedro Guttierrez și notarul Rodrigo de Escovado, cu registrele deschise, nu se ivi nimeni, nu mai trecu nimeni.

Sosiră și cei doi scutieri personali ai „Amiralului", Francesco Ximenes, rotunjor, grăsun, mișcîndu-se moale ca o femeie fără grabă, bun bucătar, și Diego de Salcedo, cu umerii trași înapoi și capul înainte, gata de atac, înzăuat, încărcat cu toate armele, iatagan, scut, suliță, gata de arțag, căutînd un dușman sau măcar un cîine în care să-nceapă a lovi — era al doilea scutier, care trebuia să răspundă de viața „Amiralului".

Columb sili pe Rodrigo Sanchez să descalece și să se potolească, opri scutierii lui de a mai umbla fără rost pe ulițe și înțelese că pînă nu va alunga spaima din mateloți, nu era nimic de făcut. Trecură astfel încă vreo cîteva zile, fără ca cineva să mai fi fost amenințat în port.

Columb în veșmînt simplu de matelot, întovărășit de starețul Juan Perez și de tălmaciul cîrn, cu părul negru, încîrlionțat mic ca bobul de piper, Luis de Torres, un ebreu convertit, cunoscător al tuturor limbilor, latina, greaca, armeana, araba, copta, aramiana, trecură din tavernă în tavernă.

Luau loc la mesele mateloților mai în vîrstă care cutezau a ieși din birlog, încercau să-i încredințeze de măreția unei asemenea călătorii de-a curmezișul Oceanului, de bogățiile pe care le vor aduce din Indii, unde vor aduna aur și nestemate, să nu mai aibă nevoie mateloții de alte munci și călătorii tot restul vieții lor, ba și urmașii urmașilor lor.

— *Bahăraltalmet! Bahăraltalmet!* strigă odată un matelot mozarab, maur, creştinat, dînd în văzduh cu pumnii, de parcă se ferea de un groaznic duşman, nevăzut.

— *Bahăraltalmet! Aşa e! Bahăraltalmet!* întări şi ospătarul dinapoia butoiului, unde umplea cănile golite.

Columb nu înţelese şi privi, împreună cu stareţul Juan Perez, către tălmaciul Luis de Torres.

Convertitul, speriat şi el de acel strigăt, privi în jur, apoi, aplecîndu-se către Columb şi stareţ, îi lămuri în şoaptă:

— *Bahăraltalmet,* vrea să zică, *Bahr-al-Talmet,* adică în graiul nostru *Marea Beznelor.*

Şi interpretă repede:

— N-au curajul să treacă prin *Bahăraltalmet,* căci mateloţii ştiu din tată în fiu, după vechile cărţi arabe, că-n adîncul Mării Beznelor se află *Erabul,* care vra să zică *Haosul.* Pricepeţi?...

Mateloţii din Moguer ştiau şi mai multe despre *Bahăraltalmet:* că e străbătută de curenţi fierbinţi de apă neagră ca păcura, iar deasupra cerul e şi el negru ca smoala — şi că-n adîncuri se dau de-a berbeleacul, ridicînd valuri cît munţii Behamot şi Leviatan, monştri vieţuind acolo de la începuturile lumii.

Un cîrmaci rămas cu o tăietură de-a curmezişul frunţii, dintr-o încăierare prin părţile Alexandriei, arătă celor trei străini o hartă a Oceanului, copiată de scriitori arabi din părţile Răsăritului Mediteranei — şi Marea Beznelor era desenată cu mutre şi făpturi mai îngrozitoare decît ale ciclopilor, lestrigonilor, grifonilor, hipocentaurilor. Cum să-nfrunte bietul om, mai slab ca o gîză pe un fir de iarbă înaintea unui elefant, asemenea himere?

Toţi mateloţii din porturi, chiar cei mai puţin umblaţi, ştiau de *Gheara Satanei,* pe care de atîtea ori o desenase şi Columb, după obiceiul vremii, de păsările sinistre care năvăleau asupra corăbiilor, de zmeul

în stare să ridice într-o labă caravele întregi, dimpreună cu toată încărcătura.

Unii dintre mateloții care fuseseră adesea ispitiți, dar nu cutezaseră să navigheze spre ținuturile cu aur ale Guineei, pomeniră de focurile mistuitoare ale soarelui din acele ținuturi, de stîncile care atrag fierul, de se dezghioacă deodată caravelele și fug scîndurile, bîrnele într-o parte și alta, iar oamenii sînt înghițiți de valurile clocotitoare, ba și de pădurile nevăzute din fundul Oceanului, de se-ncurcă în frunzișul lor caravelele neștiutoare și nu le mai poate desprinde nimeni — încît pier oamenii de foame, după ce unii s-au mîncat între ei.

Cu o scrisoare măgulitoare, Columb înștiință pe suverani de piedicele neprevăzute care întîrziau călătoria peste Ocean. Regina, furioasă, trimise pe cavalerul de gardă, călit în luptele din fața Granadei, pe Juan de Pemiasola, cu un nou hrisov, care fu citit de el însuși, călare, cu glas de tunet, în fața bisericii — dinaintea cîtorva femei înfricoșate și a slujbașilor regești din Palos : porturile de pe coasta de Miazăzi a Andaluziei erau îndatorate de-aci înainte să plătească o amendă de două sute de maravedas pentru fiecare zi de întîrziere, iar dacă în scurt timp don Cristobal Colon nu primește cele două caravele, vor fi confiscate pentru totdeauna toate corăbiile ce se vor mai întoarce în acele porturi.

— După o asemenea amenințare, ce caravelă se va mai întoarce în port ? întrebă cu uimire Columb pe fratele Juan Perez, jigniți, întristați amîndoi de mijloacele regești. Sînt oare acești mîndri suverani, precum se vede, numai niște chilipirgii ?...

Din fericire, năvalnicul cavaler Juan de Pemiasola, întovărășit de cîțiva zbiri, fu dus de un matelot beat și furios, cumpărat cu vreo cîteva oale de vin, la o cotitură înnisipată a fluviului Odiel. Aplecată pe o rînă, zăcea aci caravela Pinta, veche adunătură de scînduri, fără cîrmă. Era proprietatea a doi na-

vigatori din Palos, Gomez Rascon și Cristobal Quintero, cumnați și răi platnici.

Corregidorul, alguazilul și oamenii reginei confiscară pe loc caravela, în vreme ce proprietarii cu lacrimi în ochi, socotindu-se ruinați pe totdeauna, primiră tiduia de rechiziție — hatîr dobîndit de Columb, care atrase atenția cavalerului că nu trecuse răstimpul prevăzut spre a se schimba rechiziția în confiscare. În felul acesta, „Amiralul" crezu că va îmbuna pe cei doi mateloți și îi va lua, cu plata cuvenită, ca pe niște pricepuți navigatori, pe propria lor caravelă.

A doua zi, urmat de starețul Juan Perez, de cei doi scutieri și de tălmaci, Columb cercetă mai de aproape întîia caravelă pe care izbutise s-o smulgă și să i-o împrumute mîna lungă a suveranilor.

Lemnăria *Pintei* era încă în bună stare. Sfredelul viu, viermele nevăzut al mărilor, nu apucase să dea găuri părții de sub apă — ceea ce însemna că cei doi proprietari nu făcuseră călătorii lungi. Deși n-avea o lungime mai mare de vreo șaptezeci de picioare și o lățime de douăzeci și cinci, caravela părea destul de încăpătoare, deoarece puntea din față și puntea dinapoi erau scurte. Lipsea ghereta de la pupa, cabina căpitanului — cei doi proprietari obișnuind pesemne să trăiască laolaltă cu ceilalți mateloți. Lipsea și vatra de la proră, *Pinta* nefăcînd călătorii prea depărtate de țărm. De aceea se afla pe fundul calei de la proră și de la pupa numai cîte un butoi cu apă și numai cîte o ladă pentru provizii. Cele două pompe de sub pupa, care aruncau peste bord apa adunată în fundul vasului în vreme de ploaie, ca și valurile năvălind uneori prin deschizătura odgoanelor cîrmei, erau aproape noi — ceea ce însemna că fuseseră înlocuite de curînd. Lipsea însă cîrma, care nu fusese înlocuită sau fusese desprinsă anume și ascunsă de cei doi proprietari spre a-și ocroti caravela de rechiziție sau confiscare. Și totuși *Pinta* purta

pînze dreptunghiulare, pentru călătorii lungi, pe trei catarge zdravene !...

Dacă această ciudată caravelă era menită numai pescuitului, ce rost aveau găurile dinăuntrul prorei, pentru două bombarde mari şi două mici, precum şi învelişul de scînduri de pe lături, de bună seamă pentru ghiulele de fier şi de piatră ?...

Caravela îşi pierduse cea mai mare parte din seul gudronat dinafară, care o ferea de ierburi şi îi uşura plutirea. Oare plutise caravela atît de mult ? Nu părea. Să fi răzuit proprietarii învelişul negru ?... Aproape sigur !...

— E ceva de ea ?... întrebă stareţul Juan Perez.

Cei doi scutieri şi tălmaciul, care habar n-aveau de navigaţie, priveau cu ochi mari şi urmau pe Columb cu paşi măsuraţi, atenţi.

— Trebuie reparată, răspunse „Amiralul“ scurt, încruntat.

— Cine poate s-o repare mai repede şi mai bine dacă nu chiar proprietarii ? zise după o vreme stareţul.

Şi adăugă :

— Firește, cu plată.

Columb nu mai rosti un cuvînt. Proprietarii erau duşmanii acestei călătorii. Vor voi ei să repare caravela, cu deosebire cîrma ?

— Dacă nu de voie, de nevoie !... strigă în urma lui Columb şi a stareţului, care se îndreptau spre Palos, scutierul Diego de Salcedo, gata de harţă.

În aceeaşi seară, Columb dădu în cancelarie de un ajutor al alguazilului major, un vlăjgan bărbos, încins cu iatagan maur, de cei doi proprietari, Gomez Rascon şi Cristobal Quintero, plîngînd ca nişte copii şi cerînd înapoi caravela. „Amiralul“ cu glas prietenos şi totuşi demn îi încredinţă că rechiziţia, aşa precum poruncea hrisovul regesc, nu va depăşi douăsprezece luni, după care, *Pinta* va fi socotită ca luată cu chirie, pe bani buni, cum se şi cuvenea. Iar munca lor de mateloţi pe caravelă, de care vor îngriji ca ochii din cap, fiind a lor şi a nimănui altuia, va fi de ase-

menea plătită, încît se pot duce chiar a doua zi în piața bisericii, la masa de înscriere, să-și ridice simbria pe patru luni înainte. Ce pot dori mai mult, dacă sînt bărbați cu scaun la cap ?... Și apoi... cine nu știe că dintr-o asemenea călătorie, dacă vor ajunge cu bine în Indii, nu se întoarce nimeni cu mîna goală !...

Cei doi proprietari nu păreau prea bine încredințați de cuvintele „Amiralului" — a acestui „Amiral" cu înfățișare ba de franciscan, ba de curtean destul de trențăros.

— Sau vă e frică de neveste ?... îi întrebă alguazilul cu oarecare haz.

— Sînt rele ca niște viespi !... zise către Columb alguazilul, cu vocea înfricoșată, clătinîndu-și barba.

Cei doi proprietari se priviră o clipă, o singură clipă, și căzură la înțelegere cu cei de față că vor pune cîrma *Pintei* la loc chiar a doua zi.

După plecarea lui Gomez Rascon și a lui Cristobal Quintero, alguazilul nu fu în stare să dea „Amiralului" nici un fel de lămurire cu privire la celelalte două caravele de care pomenea hrisovul regesc. Corregidorul și notarul erau plecați de cîteva zile în Palos, la culesul viei.

Proprietarii *Pintei* erau într-adevăr la lucru, vesti pe Columb tălmaciul Luis de Torres, trimis în tainică cercetare. Dar cînd după apusul soarelui ajunse însuși, călare pe măgăriță, la malul unde zăcea caravela, găsi o cîrmă străveche, prinsă în copci atît de șubrede, că la întîia legănare mai puternică a valurilor s-ar fi desprins ca o coajă de pîine mucegăită. Columb o cercetă cu deamănuntul. Părea totuși o cîrmă alcătuită cu multă chibzuială. Axul era din salcîm, lemn tare, iar de el prinse două aripi — două ! din scîndură groasă de stejar. Strașnică idee : valul se frîngea trecînd printre cele două aripi, împingînd totuși vasul în direcția voită, prin apăsarea apei asupra aripilor. Și de s-ar fi rupt o aripă — rămînea cealaltă ! Nu cumva era totuși axul prea scurt ? Prea scurt, se vedea bine !

Columb rămase pe gînduri. La ce folosea un ax atît de scurt?... Şi înţelese îndată: caravela, schimbînd direcţia o dată cu mişcarea aripilor cîrmei, făcea astfel ocolul pe o rază mai mică. Mateloţii din Palos folosind caravela între insule înghesuite sau în golfuri strîmte, unde peştele se vîna mai uşor.

Cercetă şi roata de sub pupa în care era înfipt axul din afară cu cele două aripi. Roată obişnuită, cu mînerele de învîrtire şlefuite încă de frecuşul palmelor. Cîteva curele prinse de pereţii laterali ai caravelei arătau că mateloţii puteau fixa cîrma după cum voiau, într-o parte sau în cealaltă, sau drept, legînd capătul liber al curelelor de mînerele roţii — ca ei să-şi poată vedea de altă treabă.

De ce n-au înlocuit totuşi cîrma asta veche cu una nouă? Duşmani! Duşmani! Furios, „Amiralul" izbi axul cu piciorul, şi cîrma, ciudat! nu sări în ţăndări, dar se strîmbă.

. La ospătăria, unde-şi avea „cartierul general" şi care se umpluse de slujbaşi regeşti, meniţi să ajute, dar poate mai mult să supravegheze pe „Amiral", Columb fu întîmpinat de la intrare de scutierul-bucătar, Francesco Ximenes. Cu vocea-i groasă şi gesturi domoale povesti într-o înflorită şi cîntată castiliană că în tot Palosul şi în Moguer poţi să dai cu suliţa şi nu găseşti un meşter care să calafeteze sau un dulgher în stare să se apuce de lucru — unii sînt plecaţi cu treburi la Sevilla, alţii zac cică de lingoare, în fundul patului!

Ce era de făcut?... Columb gîndi îndelung... Nu vedea nici o ieşire.

Să se ducă repede la Alhambra şi să înapoieze suveranilor hrisoavele şi scrisorile?...

După opt ani de adăstare, biruind greutăţi mult mai mari, să se lase înfrînt de teama unor nevolnici, de laşitatea unor nepricepuţi?...

În seara următoare, în chilia de la mănăstirea La Rabida, Columb, cu umbra uriaşă aruncată pe perete

de lumina unei lumînări de seu, blestemă, batjocori, amenință, pînă după miezul nopții.

Se trezi abătut.

În cursul dimineții, în port, cavalerul reginei, Juan de Pemiasola, vesti pe Columb că inspectase vămile și repetase ordinul ca nici o taxă să nu fie cerută pentru cumpărăturile lui don Cristobal Colon. Numai că — unde or fi negustorii ?... Parc-a dat ciuma în ei !... Magherniţele lor închise toate ! Vecinii parcă s-au înțeles : spun că unii negustori au plecat la Sevilla, la Cordova, după marfă. S-or mai întoarce ?...

Dar nu mărfurile și nici măcar caravelele nu îngrijorau atît pe Columb — cît lipsa mateloților.

Mesele cu grămezile de bani adăstau zădarnic dinaintea bisericii. Nimeni nu trecea pe acolo. Și dacă trecea nu le lua în seamă.

— Ce ar fi să stăm de vorbă cu don Martin Alonso Pinzon ? zise cu glasu-i slab, copilăresc, dar cu o energie fixă în privirile-i mărite, starețul Juan Perez.

Era navigatorul cel mai cunoscut și în care credeau navigatorii toți de pe țărmul andaluz. Un cuvînt al lui ar topi gheața, ar scoate din ascunzișuri pe cei mai temerari. Cine ar cuteza să nu urmeze cuvîntul lui don Martin Pinzon, căruia atîția dintre mateloți îi erau îndatorați, unii din ei cu viața ?...

La Martin Alonso Pinzon, cu cei doi frați mai mici, navigatori încercați și ei, Columb se gîndise din întîia zi. Dar era acel mîndru navigator omul care să intre în slujba genovezului ?... Don Martin Alonso Pinzon ar putea fi înduplecat, și ar da mîna numai ca tovarăș egal în drepturi. Nu încăpea nici o îndoială !

E ceea ce „Amiralul" nu putea primi — și ceea ce-l făcu să ocolească de la început frumoasa locuință a vestitului don Martin Alonso Pinzon.

Apoi o socoteală scurtă, grăbită, mai dovedi lui Columb că mărfurile de care avea nevoie ca să echipeze trei caravele pentru o călătorie de un an, cu armament, alimente și mărfuri, depășea cu mult banii primiți de la vistiernicul Santangel.

Lui don Martin Alonso Pinzon i se putea cere în orice caz un împrumut, o tovărăşie bănească la o călătorie ale cărei riscuri erau cumpănite de un cîştig ca-n poveşti — de acest lucru nici n-avea nevoie să mai încredinţeze pe don Martin Alonso Pinzon ! Şi ce matelot de pe coasta Andaluziei s-ar mai ascunde, aflînd că navigatorul spaniol era părtaşul şi sprijinitorul direct al navigatorului genovez ?...

Inima îi crescu de o nouă încredere cînd, înainte de a porni cu stareţul Juan Perez spre locuinţa familiei Pinzon, Columb fu întîmpinat de doi mateloţi genovezi, care în graiul patriei îl vestiră că aflaseră la Sevilla în port, de la nişte negustori fugiţi din Palos, că un „Amiral", împuternicit de suverani, avea de gînd să plece în Indii cu o flotă spaniolă, de-a curmezişul Oceanului. El era don Cristobal Colon ?

Neaşteptaţii genovezi îi plăcură. Deodată „Amiralul" se încruntă şi gîndi : „Dar tîlharii ăştia ce mai vor ?" Îi măsură de sus pînă jos : nu erau trenţăroşi, nici fandosiţi, purtau obişnuitele veşminte de mateloţi, cu beretele pe o sprînceană. Nu erau nici tineri, nici bătrîni — amîndoi cu păr bogat, castaniu, fără bărbi. Ochii scăpărau de haz unuia, ai celuilalt priveau fix, adînc, în ochii lui Columb.

„Amiralul" le puse cîteva întrebări asupra îndeletnicirii lor pe caravele. Se pricepeau. Cel hazliu se căţăra uşor pe catarge şi din cîteva mişcări schimbă direcţia pînzelor, strigînd la cîrmaci, după nevoie. Cel sigur de sine, bănuitor cu alţii, părea să fie un straşnic maistru de echipaj. Le propuse aceste sarcini pe una din caravele. Genovezii primiră pe loc, fără nici o împotrivire. Îi trimise în piaţa bisericii, la masa de înscriere. Se mulţumeau oare cu salariul regesc ?... Era mai mic decît cel de pe caravelele civile... Simbria se plătea pe patru luni înainte, numaidecît, la înscriere.

— N-am venit pentru simbrie, don Cristobal ! făcu matelotul de echipaj, dînd deoparte cu mîna dreaptă ceva neplăcut. Asemenea călătorie nu se face pentru

o simbrie!... Aşa e?... întrebă, întorcîndu-se către tovarăş.

Columb, cu amîndouă palmele, îi bătu pe amîndoi deodată pe umăr şi le surîse. Le arătă direcţia spre piaţa bisericii. Mateloţii se depărtară în grabă.

Martin Alonso Pinzon zări din balconul casei înalte, de piatră, pe Columb şi pe stareţ şi le ieşi în întîmpinare în capul scărilor, cu braţele deschise, cu un rîs neaşteptat de voie bună. Era măgulit că „Amiralul" — pe care atîta vreme îl adăstase şi de ale cărui greutăţi ştia — se hotărîse pînă la urmă a-i călca pragul.

— Am aci şi pe fratele meu mai mic, Vincent Ianies, îşi lămuri gazda plăcuţii musafiri. Se pricepe la navigaţie şi are caravela lui, *Ninia* — „Micuţa" adică.

Vincent, un tînăr zvelt ca un cavaler maur, îmbrăcat în catifele simple, fără ca mînecile umflate să depăşească încheietura mîinii, vădea şi el că stema nescrisă a familiei Pinzon era frumuseţea şi hărnicia mîinilor slobode, atît de deosebite de ale mîinilor nobile şi leneşe, acoperite de catifele pînă-n vîrful unghiilor. Stareţul îl trase la fereastră, în vreme ce Columb se lăsă dus în încăperea învecinată, cu o masă lungă acoperită de hărţi, desene de caravele şi o scîndurică dungată de centimetri.

Cînd „Amiralul" îi ceru ajutorul bănesc, un împrumut pe care, dacă nu voia să aştepte, i l-ar înapoia înainte de revenirea caravelelor din marea călătorie, don Luis de Santangel, vistiernicul reginei, căpitanul se încruntă şi cu mîinile-i frumoase în şold, ridicînd barba-i scurtă, mătăsoasă, răspunse cu ochi scăpărători:

— Numai de bani ai nevoie, don Cristobal, de mine, Martin Alonso Pinzon, n-ai nevoie?

Şi rîse scurt, amar.

Columb îl împăcă numaidecît.

Fraţii Pinzon, care ar fi putut străbate Oceanul singuri, fără vreun alt ajutor şi fără Columb, nu cereau decît cinstea de a fi părtaşi la această călătorie, cu toate riscurile, iar drept cîştig — ce va aduce întîm-

plarea. Căpitanul recunoștea întîietatea „Amiralului" și se lega să respecte toate împuternicirile din hrisoavele regești.

Columb nu-și credea auzului și, încruntat, cu privirile în jos, gîndi îndelung dacă nu cumva, în toată această bunăvoință și supunere, se ascunde un vicleșug...

Martin Alonso Pinzon este destul de mîndru și de avut, ca să poată fi sincer. N-avea nevoie nici de titluri, nici de simbrie. Ce se putea dobîndi în asemenea călătorie, el știa tot atît de bine ca și Columb. Și ceea ce făgăduiau Indiile — mai încăpea vreo îndoială ? — depășea orice simbrie, orice titlu de nobleță. Ei întemeiau noua noblețe a *stirpei active*.

Columb aducea cu sine împuternicirea regească, ocrotirea sub steagurile Castiliei și Aragonului, putința de a înfrunta cutezanța și pofta de jaf a caravelelor străine, și apoi ușile deschise ale împăratului din Chipango, ale Hanului din Catai, ale stăpînitorilor din Indii — toate acestea lipseau familiei Pinzon.

Bănuielile lui Columb căzură cu desăvîrșire cînd văzu că mîndrul Martin Alonso Pinzon, după ce-i înmînă banii, refuză orice semnătură din partea „Amiralului", orice contract — cuvîntul între ei doi, vechi navigatori, fiindu-i îndestulător.

— Și pe Vincent nu dorești să-l luăm? întrebă apoi, ca-n glumă, capul familiei Pinzon. Ar suferi prea mult bietul băiat ! Și cu el n-avem nici o bătaie de cap : vine cu *Ninia* lui și cu tot ce trebuie — oameni, tunuri, mărfuri, alimente !

Pe neașteptate, piedicile cele mai grele Columb le văzu înlăturate, ca-ntr-un vis.

Îndreptîndu-se mai tîrziu către cancelaria alguazilului, Columb fu mai sigur acum decît oricînd, chiar decît în ceasul cînd cavalerii reginei îl întorceau din drum la Alhambra, că va avea caravelele, că drumul spre Indii îi era deschis !

Rugă pe bunul stareț să vestească pe trimisul în zale al reginei, pe cavalerul de gardă Juan de Pemiasola,

că-şi putea socoti misiunea încheiată şi se putea înapoia la Granada.

Alguazilul cel bărbos, cu glas tunător, rîse îndelung la ivirea „Amiralului" şi arătă în colţul încăperii o namilă şi mai bărboasă, învelită într-o şubă veche de urşi, în picioare cu saboţi grei, de parcă-n Andaluzia ningea şi viscolea nouă luni pe an. Era un armator din Galicia, provincia de Miazănoapte, de la ţărmul Oceanului, muntoasă şi împănată încă de tîlhari. De ce fugise de acolo, nu-l întrebă nimeni, nici măcar alguazilul şi nici de ce voia să se descotorosească numaidecît de o mare şi grea caravelă pe care o numea *Gallega*. O furase ? Dorea s-o vîndă ?... Dorea în orice caz s-o vadă pierind pentru o vreme din apele spaniole! De cumpărat, Palosul n-avea cu ce s-o cumpere, aşa trimisese vorbă de la vie corregidorul, dar de luat cu chirie, oraşul o luă, şi anume pe un an. Galicianul fu sfătuit să-şi lepede şuba în Andaluzia, fiind aci destul de cald iarna şi foarte cald vara. Urma ca banii pe caravela închiriată să-i primească în patru rate, la ziua a patru sfinţi, pomeniţi în cîte un anotimp. Îşi va mai vedea vreodată hodoroaga de caravelă înapoi?... Nici această întrebare nu-şi puse armatorul, necum alguazilul.

Galicianul tăcea, clipind numai cînd şi cînd din pleoapele-i gălbejite sub sprîncenele groase, îmbinate negru ca o dungă de cărbune deasupra unui nas uriaş. Nu pricepea castiliana ?...

— Unde e *Gallega* ? întrebă Columb, hotărît să ia caravela în orice stare s-ar găsi.

Nu voia să mai piardă o zi. De altfel nici n-avea de ales.

Caravela se ivise peste noapte, la ţărmul de nisip al insulei Saltes, dinaintea estuarului în care-şi vărsau apele roşii Rio Tinto, apele galbene Rio Odiel.

Înainte de apusul soarelui, cu o barcă largă, „Amiralul" întovărăşit de cei doi scutieri, de părintele Juan Perez, de tălmaci şi de cei doi genovezi care strigau în italieneşte cît puteau mai puternic, scuipînd printre

dinți și înjurînd, spre a se face mai lesne înțeleși de ceilalți, ajunseră la caravelă. Matahala de scînduri se legăna ușor, cu pînzele dreptunghiulare strînse pe trei catarge scunde. În afară de staret care rămase în barcă, ceilalți se urcară pe punte, cățărîndu-se pe lanțul ancorei de la pupa. Le ieși înainte galicianul, care nu-și lepădase nici șuba din blană de urși, nici căciula scurtă din piele de lup, strecurîndu-se pe ușa scundă a unei cabine de pe castelul de lemn. Caravela se legăna alene, cu pupa largă neclintită, ca o uriașă mătușă cu fundul greoi, încercînd să fie grațioasă cu partea dinainte.

Cei doi genovezi, la un semn al lui Columb, luară în cercetare pînzele, ancorele, bărcile — la cală nu pătrunseră, caravela fiind podită de la un capăt la celălalt.

— Unde sînt mateloții ? Dedesubt ? întrebă Columb, arătînd scărița care scobora sub punte.

— Nu ! Nu !... făcu tare galicianul.

Și arătînd cu mîna departe spre micile porturi ale Palosului și Moguerului, strigă lungind gîtul, într-o aragoneză stîlcită și bolborosită :

— S-a... s-au du-dus !... S-a... s-au du-dus...

Caravela, în bătaia asfințitului, părea o nălucă de basm, împinsă pînă aci din cine știe ce zări de duhul pierit al altor năluci.

În curînd micul grup al „Amiralului" în frunte cu armurierul Rodrigo Sanchez și ajutați de cîțiva hamali mozarabi începură a încărca pe cele două caravele armamentul și proviziile aduse de departe, tocmai de la Miazănoapte, pe catîri și în care cu două roate mari, trase de boi cu coarne scurte.

Părintele Juan Perez și Francesco, unul din frații Pinzon, mezinul, matelot agitat dar voios, întovărășiră adesea pe Columb prin tavernele din Palos, din Moguer, ba o dată pînă la Cadix, pentru arvunirea unor mateloți mai puțin fricoși și încrezători în priceperea familiei Pinzon. Era nevoie de vreo cincizeci-șaizeci de oameni pentru *Gallega,* menită, după oare-

care îmbunătăţiri, să devină vas-amiral, şi de vreo douăzeci-treizeci de oameni pentru *Pinta.* De echipajul *Niniei* avea grijă stăpînul şi căpitanul ei, Vincent Ianies Pinzon.

Francesco, pentru *Pinta,* pe care urma s-o comande căpitanul Martin Alonso Pinzon, înduplecă numaidecît vreo zece inşi din Palos şi apoi încă opt din Moguer, cu toată împotrivirea şi ţipetele nevestelor, care se ţinură după soţi pînă la masa de înscriere, blestemînd şi despletindu-şi cosiţele, perucile.

— Ce Dumnezeu !... *Pinta* e a lui don Martin Alonso Pinzon al nostru, nu a blestematului ăluia de genovez !... strigau şi bărbaţii spre a-şi potoli muierile.

Pentru *Ninia,* Vincent Ianies găsi numaidecît vreo douăzeci de vlăjgani, toţi din Palos, cei mai mulţi neînsuraţi şi dornici de aur şi perle. Se şi vedeau în catifele, cu pene la berete, dănţuindu-şi fetele.

Din acea zi, portul se însufleţi ca prin minune. În timpul nopţii, tavernele răsunau de strigătele băutorilor, de chicotul cîntăreţilor cu tamburine, de duduitul dănţuitorilor cu tălpile goale, pe duşumeaua de lut bătătorit. Martin Alonso Pinzon numai că nu fu ridicat pe sus, cînd se ivi de cîteva ori în mijlocul lor, socotind că ar mai fi fost poate nevoie să-i încurajeze. El mai avea — arar — clipe de nesiguranţă... Şi iată că mateloţii nu se mai îndoiau de loc. Erau încredinţaţi că marea aventură îi va duce pînă-n Indii, că se vor înapoia cu mai mult aur decît ascundeau granzii în sipetele lor.

Duhul lui Columb însufleţise portul, deşi el, genovezul, era încă oropsit de aceşti mateloţi. Fiecare era acum un mic, un entuziast, un cutezător Columb !... Setea de aur, nevoia de a sparge odată zidul depărtărilor era setea, nevoia tuturor, trezite ca dintr-un somn adînc, aţîţate deodată. Mateloţii nu se mai simţeau stingheri, împinşi cu sila din spate de poruncile şi ameninţările regeşti, erau acum încredinţaţi că toate Spaniile porneau odată cu ei, toate, să străbată Oceanul nestrăbătut.

Columb şi oamenii lui nu izbutiră însă, cu toate străduinţele, vorbele blajine şi predicile liturgice ale stareţului, să înscrie nici un matelot din Palos pentru vasul-amiral, la care lucrau cîţiva dulgheri aduşi cu bani grei tocmai din Cordova. Trimise călare pe Pedro Guttierrez, fostul cămăraş regesc, acum socotitor al flotei, la Sevilla, să tocmească în port oricîţi mateloţi va găsi fără lucru — şi să le vorbească domol, cu glasul mieros, de o călătorie spre insulele Madera şi de va fi vreme bună poate şi pînă-n Azore, dar nu mai departe!

— Nimic despre Indii, don Guttierrez, m-auzi? Nimic despre Indii!... Şi plătim banii înainte! Banii înainte! Să aibă ce lăsa muierilor şi plozilor!

Avu mai mult noroc „Amiralul" în orăşelul Huelva, unde micii agricultori de la margine şi meşteşugarii din uliţă erau cu toţii şi mateloţi la nevoie. Într-o seară dădu în cîrciumă de doi străini, un irlandez care istorisea în grai andaluz stricat tot felul de snoave şi năzbîtii tovarăşilor de băutură, localnici, cam încruntaţi de felul lor. La ivirea „Amiralului" şi oamenilor lui, irlandezul tăcu. Domni o tăcere grea. Cîrciumarul se aştepta la o încăierare şi începu să strîngă oalele goale, să ceară plata.

— Şi mărimile voastre ce doriţi? făcu irlandezul către grupul ciudat, alcătuit din scutieri, un franciscan, un curtean voinic cu beretă de catifea vişinie peste pletele încărunţite şi doi mateloţi străini. Vi s-a făcut de bătaie?

Columb vorbi celor de faţă cu glas prietenesc, cu gesturi potolite, dar cu demnitate; că dorea să angajeze în numele coroanei mateloţi curajoşi şi pricepuţi pentru o călătorie lungă pe Ocean — nu mai fu nevoie de alte lămuriri. Muşteriii de-aci din Huelva aflaseră mai de mult despre ce era vorba. Unii întoarseră spatele, ridicîndu-se de la mesele scunde, pătate de băutură şi plecară în noapte, alţii rămaseră cu ochii zgîiţi la vorbitor, întrebîndu-se dacă nu cumva vor fi luaţi cu sila.

Irlandezul, nalt şi mlădios ca un prestidigitator, cu braţele lungi, goale, păroase, cu plete castanii, neîngrijite, cu gene albe, clipind peste ochii albaştri, uneori brusc halucinaţi, se ridică şi se răsti furios, răguşit, la prietenii de adineauri:

— Huo!... Ce vă zgîiţi, mă, aşa la el? şi-i scuipă.

Apoi strigă:

— În genunchi! Pupaţi-i mîinile!...

Întorcîndu-se către Columb, zise cu smerenie:

— Îngăduie, Înălţimea voastră, acestor nespălaţi să vă pupe mîinile?

Şi iarăşi, din toate puterile, către zdrenţăroşii din Huelva:

— Nenorociţilor!... Acest căpitan, acest *Amiral,* vrea să vă scoată din noroaiele Andaluziei şi să vă mute în palatele de marmură din Catai şi din Indii! Voi...

Se-ntoarse iară, deodată, răsucit în călcîie, către Columb:

— Sînt nişte dobitoci, Înălţimea voastră! Ce ştiu ei? Niciunul n-a citit pe Marco Polo!

— Nici măcar liturghia sfîntului Ioan!... se auzi un glas tîrît.

Abia atunci noii veniţi băgară de seamă un ins cu capul în piept, cu chelia neacoperită, rotund în pîntece ca un poloboc, cu barba rară şi roşcovană.

— Eu sînt William Ires, adică Irlandezul, urmă cu gesturi agile întîiul vorbitor, cuprinzînd în văzduh cu braţele-i lungi, pe toţi cei de faţă, iar dumnealui, deaci, de pe butoiaş, e prietenul meu de drum şi de băutură Tallarte din Scoţia. Chiar mîine aveam de gînd să ne ducem la biserica din Palos, să ne înscriem ca mateloţi ce sîntem pe caravelele acestui mîndru căpitan — ce spun? — a acestui AMIRAL!...

Pronunţă ultimul cuvînt cu toată măreţia, ca la teatru.

— Pentru că sînteţi nişte proşti! De aia nu vă înscrieţi! strigă el cu dispreţ celorlalţi, scuipînd deoparte.

Apoi cu blajinătate:

— Povestește-le tu, Tallarte, tot ce știi despre călătoriile de altă dată peste Ocean, pînă la celălalt mal! Povestește-le!

Scoțianul se ridică binișor, ca și cum s-ar fi temut să nu-și scrîntească vreo încheietură și cu țeasta-i cheală dată nițel spre un umăr, clătinînd cînd și cînd barba-i roșcovană, rară, ca bătută de vînt, istorisi îndelung, întretăiat de cîte un oftat, cu ochii albaștri micșorați, de parcă cerceta o zare foarte depărtată.

Seminția celor cu plete bălaie și ochi albaștri de pe țărmurile răsăritene învecinate Scoției navigau odinioară — să se știe — în bărci învelite în piei de vite și putea să-i răstoarne vijelia oricum, că nu se scufundau niciodată. Pe acele locuri iarna ține nouă luni și oamenii viețuiesc cu pescuitul. Născociseră un soi de corăbii nalte, cu pînze largi și cu chipuri de fiare și gorgoane sculptate în lemn, înfiorătoare, bătute la proră, să sperie duhurile răuvoitoare și dușmanii, de cum îi întîmpinau. Cînd s-a ivit între ei un rege care le-a cerut dări și supunere, pescarii au fugit din ghearele lui hrăpărețe și au tot plutit printre ghețuri cît munții către Apus unii, către Răsărit și Miazăzi alții. Unul din Miazănoapte, pe nume Leif Ericson, fiul lui Randa, adică Cel Roșu, a ajuns cu vasele lui largi și cu sutele lui de lopătari pînă la celălalt țărm, înghețat tot nouă luni, de dincolo de Ocean, de l-a numit *Țara Nouă,* iar cînd a scoborît mai la vale, a dat de un ținut cu viță sălbatică fără capăt, de i-a zis *Vinland,* adică *Țara Viței.* S-au așezat ei acolo, pescuind sute de ani balene, din tată în fiu și fiică. Cînd Papa le-a cerut să lupte împotriva păgînilor, care cotropiseră Pămîntul Sfînt și Mormîntul Mîntuitorului, ei, cei cu pletele bălaie și ochi albaștri de pe celălalt țărm al Oceanului, neavînd aur și nici argint, i-au trimis prin episcopul din Scoția, cum stă și azi scris în latinește în ceasloavele din mănăstiri, blănuri moi de fiară de pădure și de rîu, și dinți lungi de balenă. Nu se poate să nu mai trăiască acei pescari în Țara Nouă

şi în Vinland, afară numai dacă nu i-o fi stîrpit vreo seminţie vicleană a acelor locuri, sau buba neagră...

Povestitorul tăcu o clipă, apoi oftînd se aşează iar pe butoiaş, clătinînd încet capul chel.

Dar liniştea nu ţinu mult, căci irlandezul, văzînd mutrele pocite şi tot neîncrezătoare ale celor din Huelva, strigă la ei:

— Şi dacă nu credeţi istorisirea adevărată a prietenului meu, Tallarte, apoi ce-o să mai spuneţi de ce-am să vă istorisesc eu acum?...

El îi încredinţă că ţara de dincolo de Ocean e atît de bine cunoscută în Irlanda, că povestesc despre ea şi babele şi copiii de ţîţă. Ea se numeşte *Mag-Mell* — adică *Şesul Fericirilor.* Căci acolo toate sînt din belşug. Arborii sînt tot anul încărcaţi de fructe, şi fructele sînt atît de mari, că numai unul e în stare să potolească foamea şi setea a trei sute de guri. În mijlocul ţării creşte gorunul de argint, în creştetul căruia luceşte soarele care luminează întreg pămîntul. Cine nu doreşte să vadă măcar odată în viaţa lui acest gorun, nu e om!... În vecinătatea gorunului, ocrotită de frunzele-i îndelung cîntătoare, se află fîntîna cu izvoarele veşnicei tinereţi, a cărei apă alungă de-a pururi moartea din noi. Şi mai vieţuiesc la *Mag-Mell* fete de o frumuseţe fără seamăn, al căror grai e mai limpede şi mai fermecător ca ciripitul privighetorilor, şi al căror suflet blajin şi darnic e fără cusur — de a călătorit pe apă din Scoţia însuşi prinţul *Cuculain,* care nu ducea lipsă de soţii frumoase, pînă-n *Mag-Mell,* de şi-a luat el de-acolo soţie nouă, fără de moarte, pe cea mai frumoasă dintre frumoase...

...Astfel, c-o minciună sfruntată la Sevilla şi cîteva minunate istorisiri la Huelva fură prinşi şi înscrişi mateloţii pentru *Gallega,* menită a deveni, sub noul ei nume ocrotitor, *Santa-Maria,* vasul amiral. Pe această caravelă a „blestematului genovez" nu voi să se urce, pînă-n ziua din urmă, nici un matelot din Palos, niciunul din Moguer — toţi înscriindu-se pe caravelele fraţilor Pinzon, *Pinta* şi *Ninia.*

Pe la sfîrşitul lunii iulie, în vreme ce se cărau bombardele şi arhebuzele, săbiile şi pumnalele, lăzile cu alimente uscate, sărate, butoaiele cu apă dulce, pompele noi, cîte două de fiecare caravelă, şi se prindeau la mijlocul pînzelor crucea verde, în colţuri cu stemele, coroanele regeşti, Columb vesti pe suverani, prin scutierul Diego de Salcedo că era gata de plecare şi adăsta ultimele lor cuvinte.

Scutierul se-ntoarse fără nici un răspuns. In Alhambra domnea o tăcere de moarte. Nimeni nu mai cuteza să respire tare. Sosise din Lisabona o veste sinistră: soţul Isabelei celei bălaie, moştenitorul Alfons, călăreţ sprinten şi neastîmpărat, porni într-o seară pe lună, călare pe un tînăr armăsar arab, întovărăşit numai de un cavaler de gardă. La o răscruce în urcuş, armăsarul speriindu-se de umbra unui copăcel, care pîndea în marginea drumului ca o fiară pitită, se trase înapoi, se ridică în două picioare şi, smucindu-se, o rupse la fugă pe panta dimpotrivă, aruncîndu-şi călăreţul cu ţeasta-n pietroaiele drumului. La şaptesprezece ani, fiica preferată a suveranilor Spaniei era văduvă, şi cu inima îndoliată, căci începuse a-şi iubi soţul; cu simţiminte pe care nu le bănuise şi nu le mai cunoscuse. Îşi vesti părinţii că nu se putea rupe de mormîntul soţului, iubitului, de la care nu se va mai întoarce niciodată.

Stareţul Juan Perez ascultă şi el istorisirea scurtă, furioasă a scutierului, care tremura de mînie de-i zornăiau zalele, că moartea, duşmanul celor două Isabele, nu putea fi chemată dinaintea sabiei, nu putea fi urmărită — era nevăzută şi de nebiruit.

— Au început ispăşirile... Să ne rugăm Domnului!... zise deodată stareţul, şi îngenunche în uliţă dinaintea ospătăriei.

— Ce ispăşiri? se răsti Diego de Salcedo, cu mîna stîngă pe scurtul iatagan.

Dar stareţul căzut în adînca-i rugăciune, şoptită în cîntec jalnic, nu-i mai răspunse sau nu-l auzi. Aflase de noile hotărîri ale suveranilor catolici: alungarea

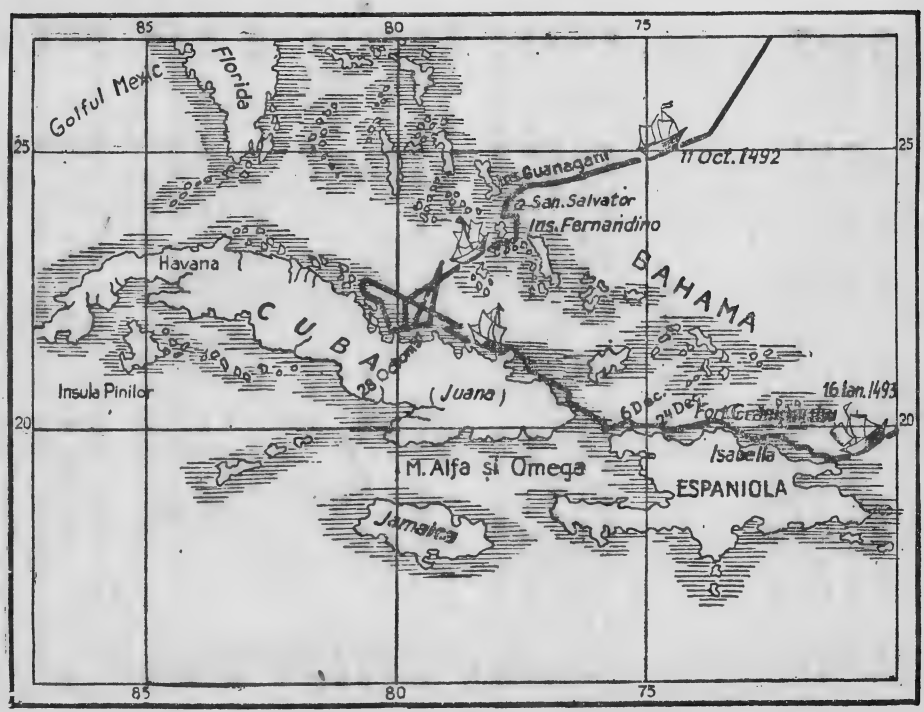

Harta primei călătorii a lui Columb

ebreilor care nu se botezau, cu jefuirea întregului avut, alungarea maurilor care nu se lepădau de profetul lor, deşi la primirea cheilor Alhambrei, suveranii prin glasul lui Talavera, noul episcop al cetăţii, făgăduiseră altfel. Tribunalele Inchiziţiei îşi răspîndiseră rugurile cu duhoare de carne arsă pe toată întinderea Spaniilor, din Andaluzia de Miazăzi pînă-n Galicia de Miazănoapte.

SUS PÎNZELE!

Cele trei corăbii adăstau gata de plecare, dar văzduhul era prea liniştit. Nici o adiere de nicăieri. La cel mai mic vînt prielnic, caravelele trebuiau totuşi să pornească — pînă nu se răzgîndeau mateloţii, care tot îşi mai petreceau zilele şi nopţile în jurul cănilor cu vin.

În ziua de 1 august începură să treacă nori albi, prelungi, ca nişte caravele ale cerului, dinspre Răsărit-Miazănoapte către Apus-Miazăzi, semn că-n curînd vor bate vînturile în această direcţie — vîntul trimis de Ursită, de bună seamă, căci de obicei, în acest timp, băteau peste Andaluzia mai mult răsuflările fierbinţi ale Africii.

La amiaz, Columb primi în ospătărie vizita unui musafir neaşteptat, cunoscut numai după nume:

— Mă numesc Juan de la Cosa, don Cristobal Colon, de felul meu din Biscaia, golful din Miazănoapte, pînă unde pe vremuri ajungeau balenele din mările înghe̦ţate.

Columb se ridică de la masă, spre a primi precum se cuvenea pe noul venit, hidrograf, scriitor de hărţi şi autorul unui tratat de navigaţie peste care dăduse în biblioteca bisericii dominicane Sf. Ştefan, din Salamanca, în timpul discuţiilor cu junta.

— Îmi pare rău, Excelenţă, urmă omul de ştiinţă, că n-am fost chemat la Salamanca — poate aş fi fost

de ajutor proiectului Excelenței voastre, care de mult, înainte de a fi auzit de el, îmi umbla și mie prin cap.

— Poate de aceea nici n-ai fost chemat, messer... signor...

— Juan de la Cosa! Juan de la Cosa!... Și am venit, Excelență, tocmai din Biscaia cu întrebarea, dacă nu cumva mai aveți și pentru mine vreun loc pe una din caravelele Excelenței voastre.

Columb îl măsură cu ochi ageri. Figura acestui cărturar era destul de torturată, de încrețită, barba-i destul de zbîrlită, veștmintele de cavaler destul de ponosite, dar în ochi îi lucea acea lumină ireală, care răzbate numai din sufletele prea îndelung închise în visele lor neobișnuite. De asemenea „nebuni" avea nevoie Columb, el însuși, își da bine seama, un „nebun" în felul lui.

— Se poate să nu fie loc pentru un om ca dumneata, signor... messer...

— Juan de la Cosa...

Și Columb îl înscrise în echipajul vasului-amiral *Santa-Maria.*

În aceeași după-amiază, notarul regesc, Rodrigo de Escovado, îi înfățișe pe „don" Ruy de Castello, bijutier din Sevilla — un *conversos,* nu mai încape îndoială! — care mărturisi că rîvnea să ajungă el însuși la diamantele din munții Indiilor, și dornic foarte, de a scăpa din ghearele Inchiziției, pe care le visa în fiecare noapte deasupra capului rotund și chel, ceea ce nu mai destăinui.

— Don Escovado... zise Columb cu glas îngroșat, mîhnit că trebuia totuși să respingă un tovarăș de drum care pentru asemenea teribil risc nu cerea nimic, ba era poate gata să mai și plătească... Don Escovado! — vorbi în sfîrșit Columb către notarul regesc, spre a jigni cît mai puțin pe meșterul artist din Sevilla, — de bijutieri avem nevoie pe caravelă?

— A! Nu ca bijutier! rîse deodată noul venit. Nu ca bijutier, ci ca meșter al metalelor, Excelență! Aș dori să intru în vreun echipaj. Mă pricep la ceasor-

nice de nisip, la ace magnetice, la arhebuze şi bombarde — iar la nevoie ascut bricele de bărbierit. Sînt şi bărbier, aşa că pot pune lipitori, şi arătă cu mîna stîngă spre mîna dreaptă, de care atîrna un borcan şi în care mişunau în nămolul lor apos nişte degete negre, groase, lucioase, neliniştite.

Cum pe caravela-amiral se aflau mai mult seviliani, „don" Ruy de Castello fu înscris în echipajul caravelei celei mari.

Nu mai era timp de pierdut — de aceeaşi părere fu şi Martin Alonso Pinzon, căpitanul *Pintei*, care văzu că nici mateloţii lui, vechi cunoscuţi, pe care-i numea totdeauna „signores" — deşi cei mai mulţi nu purtaseră şi nu purtau decît zdrenţe înădite — abia mai puteau fi ţinuţi locului. Vreo cîţiva, cu entuziasmul pierdut deodată, cuprinşi de vechea spaimă, fugiseră în lumea largă. Pilda putea fi molipsitoare.

In dimineaţa zilei de 2 august, echipajul vasului-amiral *Santa-Maria*, în frunte cu don Cristobal Colon, în zale şi cu o lumînare lungă, groasă, în mîna stîngă, al *Pintei*, în frunte cu Martin Alonso Pinzon, al cărui chip dobîndise o paloare neobişnuită — poate din pricina bărbii acum foarte negre — al *Niniei*, în frunte cu Vincent Ianies Pinzon, frumos ca un paj, cu părul negru dat pe spate, nerăbdător ca un tînăr armăsar arab, se îndreptară spre biserica veche din Palos — biserica mateloţilor, unde erau pomeniţi cei pieriţi pe mare. Alaiul, în lumina încă strălucitoare a sfîrşitului verii, era totuşi jalnic: păşeau toţi cu bărbia în piept, cu capul dezgolit, unii fără încălţări, ca smerenia să fie desăvîrşită, urmaţi de alaiul şi mai lung al muierilor care jeluiau, unele strigînd cu isterică desperare, ridicînd pumnii spre cer şi apoi lovindu-şi capul, pieptul, coapsele, în vreme ce copiii se ţineau de mîini, privind cu coada ochiului pe de lături, zbîrliţi, murdari şi flămînzi.

In biserică, umplută pînă-n prag, şi-n curte, larma încetă ca prin minune. Catapeteasma aurită şi argintată scînteia de reflexele soarelui, care bătea bătrînele

vitralii colorate, cu apostolii și sfinții șterși de fumul lumînărilor.

Slujba fu scurtă. Preotul, un bătrîn în pragul mormîntului, de vreo nouăzeci de ani, sprijinit de paraclisier care tămîia în locul lui, psalmodie o pagină latinească din evanghelie, apoi cu mîinile tremurătoare întinse, cu ochii închiși, strigă celor de față și rugăciunea morților, pe care de atîtea decenii o rostea pe dinafară la gropile cimitirului.

Încremeniți în genunchi, viii, care se socoteau morți, nici nu-și mai făcură cruci.

Toată ziua Columb fu abătut. Nici cercetarea amănunțită a caravelelor, în tovărășia scutierilor, a slujbașilor regești, armurierului, cămărașului, notarului, cronicarului și a fraților Pinzon nu-i redete liniștea sufletească. Îl molipsise pogribania din zori.

Însărcină pe Rodrigo Sanchez, supraveghetor regal al armamentului, să fie și el cu ochii în patru, să nu mai scoboare cineva pe uscat din echipajul vasului-amiral. Martin Alonso Pinzon și Vincent Ianies Pinzon făgăduiră să nu mai coboare nici ei de pe *Pinta* și *Ninia* — așa cum se cuvenea.

Columb urcă la mănăstirea La Rabida să-și ia rămas bun de la starețul Juan Perez, de la ceilalți frați, care cu atîta milă l-au primit, cu șase ani mai înainte, l-au sprijinit neîntrerupt.

Starețul îl îmbrățișă. Columb îl strînse la piept și nu vru să-i mai dea drumul. I se umpluseră ochii de lacrimi și unui „Amiral" nu-i sta bine să plîngă.

— Totul e în voia Domnului, frate! auzi glasul copilăresc al starețului. *El* te duce pe căile lui de apă!

Apoi ridicînd capul pînă sub bărbia lui Columb, întrebă șoptit:

— Rămîi cu noi la slujba de la miezul nopții?... Sau te mai așteaptă ceva devale?

Columb, în vestmîntul franciscanilor, din rîndul cărora mai demult se socotea făcînd parte, ascultă în puterea nopții slujba, încruntat, fără bucurie, fără

curajul pe care îl nădăjduise, îngenunchеat ca pentru osîndă.

Apoi se trase în chilie, rugînd pe stareț să-l trezească înainte de revărsatul zorilor.

Dar somnul nu i se lipi de gene. Se răsuci de cîteva ori pe patul tare. Fu năpădit de tot felul de presimțiri. Îi veni deodată în minte că pornea pe calea apelor încă nestrăbătută de chip omenesc, într-o zi de Vineri — vineri 3 august 1492!... O! blestemată zi de vineri!... Ce matelot nu știe că vineri, pe mare, e totdeauna o zi neagră, plină de pericole nebănuite!... Că barca prinsă de furtună vineri nu mai are scăpare!... Că cine pleacă din port vineri la drum lung nu se mai întoarce! Dacă o corabie e silită să intre în luptă cu alte corăbii, vinerea, soarta ei e pecetluită!

Columb sări de pe scîndurile patului, se repezi la ferestruica în care mijea lumina ca de basm a nopții și căută în amintire alte zile de vineri, cele prielnice, care să risipească puterea vinerilor sinistre. Nu e vineri ziua răscumpărării? Nu într-o zi de vineri a mîntuit cavalerul creștin François Godefroy de Bouillon mormîntul din Țara Sfîntă? Tot într-o vineri oștile creștine au intrat de curînd în cetatea păgînească a Granadei!...

Ziua de vineri, *această* zi de vineri, va însemna începutul mîntuirii lui, a mult chinuitului Cristof Columb, a seminției lui, a fraților și feciorilor lui — a creștinătății, apoi a întregii lumi!

Dacă există un duh zămislitor, stăpînitor și rînduitor al acestei lumi și a lumilor nevăzute de dincolo de stele, el n-ar putea ridica dinaintea caravelelor minate de adierile cerului și de hotărîrea sufletului lui, al lui Columb, piedici și spaime de netrecut! Nu era sufletul lui, al lui Columb, o părticică a acelui duh al ființării lumilor? Și nu era de neîntors porunca acelui duh, de neînfrînt, care-l făcea pe el, Columb,

să-şi lase făptura înfricoşată la voia valurilor, vijeliilor, fiarelor necunoscute, din adîncuri şi pe deasupra să-nfrunte vrăjmăşia şi pînda oamenilor încă necunoscuţi din zările Apusului ? Călătoria lui nu era o nebunie ! Ea făcea parte dintr-o rînduială veşnică — şi acum îi sunase ceasul împliniri ! !

Columb se simţi ridicat deodată într-un entuziasm şi o fericire care-i tăiară o clipă respiraţia. Apoi trase adînc aer în pieptul larg. Ar fi vrut să salte, atît îi pierise greutatea trupului uriaş, ar fi voit să dea glas acestei necuprinse calde porniri — şi nu ştia cum...

Se pomeni cîntînd ceea ce-i veni în glas pe negîndite — un *Aleluia* din bisericuţa copilăriei, ca din zeci de glasuri, bucurii săltăreţe în sunete cînd înalte, cînd joase, ghiduşii în ritmuri, răspunsul neaşteptat, gros şi îngăduitor, ca al unui puternic părinte înţelegător al nevinovatelor strengării, apoi destăinuirea unui dor, însăşi viaţa care grăia tumultuoasă, răspunsul blajin şi cuminte poruncitor, chibzuit al glasului adînc, înfricoşător şi iarăşi bucuriile săltăreţe, copilăreşti, care se ridicau asemeni unor hulubi albi, îmbătaţi de lumină, către nesfîrşita boltă albastră a cerurilor.

Iar cînd glasul înălţat al lui Columb trecu într-un *Hosana ! Hosana !* biruitor, străbătu pereţii chiliei şi ajunse pînă la auzul abia trezit al fraţilor, care în celelalte chilii se pregăteau de slujba de dimineaţă.

Stareţul Juan Perez găsi pe Columb în veşmintele-i de comandant de flotă regească şi-l întovărăşi pînă-n port, pe poteca năpădită de miresmele tari ale buruienilor andaluze, amestecate cu răsufletul răcoros al pinilor împrejmuitori.

Caravelele se legănau alene pe apele luminate de întîiele raze ale soarelui. O boare înteţită bătea dinspre Miazănoapte-Răsărit.

Barca largă a vasului-amiral adăsta la ţărm. Tot aci adăsta o femeie înaltă, uscăţivă, cu peruca şi faţa

acoperite pînă la gură de un zaimf străveziu, în braţe cu un băieţaş de vreo patru ani, cu ochi mari, albaştri, cu plete roşcovane, în adierea dimineţii.

„Amiralul" făcu pasul mare, să intre în barcă, dar îl opri, ivindu-se de dinapoia femeii, un ofiţer de marină, scund, cu faţa arsă de soare, cu surîs prietenesc, cu bereta de pluş înviorată de cîteva pene.

— A! Tu eşti, Diego?... zise Columb surprins bucuros.

Era într-adevăr tînărul Diego de Arana, vărul frumoasei Beatrice rămasă la Cordova, cu desăvîrşire uitată la Cordova.

Tînărul marinar tocmai se întorsese dintr-o călătorie mai lungă, prin părţile greceşti, pe un vas veneţian şi aflase chiar în portul Sevilla de marea expediţie a lui Columb, de care ştiau acum în Spania şi copiii. Se repezi pînă la Cordova — şi iată că adusese şi pe mătuşa lui, în vîrstă, femeia cu faţa ascunsă, mama Beatricei. Şi bătrîna Enrichez, bunica, nici nu voi să se urnească din casă fără nepoţelul ei, Fernando, copilul lor, al Beatricei şi al lui Columb.

— Şi Beatrice unde e? Beatrice de ce n-a venit? întrebă repede Columb, privind în jur, dacă nu cumva se află ascunsă pe undeva şi bălăioara cu ochii de aur.

— O! Beatrice nici n-a vrut să asculte mai mult la vorbele mele! se tîngui bătrîna cu glas ascuţit.

— Am rugat-o şi eu... zise tînărul marinar, cu ochii micşoraţi de o mîhnire abia stăpînită.

— Nu-nţeleg! Nu-nţeleg!... şopti Columb îndurerat deodată de lipsa Beatricei, mai îndurerat decît ar fi crezut, decît ar fi voit.

— E foarte uşor de înţeles, don Cristobal... zise bătrîna cu mare taină. Îi era teamă să nu te supere, să nu-ţi facă vreo pagubă, vreun rău... Ce-ar fi zis mateloţii, oamenii ceilalţi ai regelui, dacă te-ar fi văzut aici pe ţărm cu o ibovnică în lacrimi şi care poate

nu s-ar fi putut opri să te şi îmbrăţişeze?... Nu eşti Amiralul flotei? Nu eşti Excelenţă?... Aşa spunea ea...

Columb privi în jos, încruntat, parcă vinovat, apoi rîzînd deodată luă în braţe pe Fernando:

— Tu vrei să mergi cu mine, Fernando?... Tu mergi?...

Şi cu mîna întinsă îi arătă caravelele.

Dar copilul, nedormit, speriat de înfăţişarea acestui tată abia cunoscut, se depărtă de la pieptul lui în zale şi se agăţă iar de grumajii uscaţi ai bunicii.

— S-a sălbăticit şi el, don Cristobal!... dădu bătrîna din cap. Avea apucăturile mă-si.

Rîseră încet toţi trei.

— Desigur, echipajele sînt fără o lipsă... făcu Diego de Arana, cu o uşoară roşeaţă, urcată deodată pînă sub pleoape, întorcînd şi el capul spre cele trei caravele. Îmi pare rău că n-am picat aici mai devreme. Poate că aş fi găsit şi eu vreun loc, vreo întrebuinţare pe una din ele...

Columb îl privi o clipă cu ochi mari. Cuprinse în palme braţele puternice ale tînărului ofiţer.

— Adevărat, Diego? Adevărat? Vrei să vii cu noi? Urcă-te în barcă!... Pentru tine e oricînd loc pe o caravelă!...

Şi fără a mai privi înapoi la mama Beatricei, la Fernando, împinse înainte pe Diego de Arana. Urmîndu-l în barcă, se aşeză pe întîia bancă şi cu o mişcare bruscă a lopeţilor se avîntară spre *Santa-Maria,* mişunînd de mateloţii prinşi în slujba de dimineaţă.

De la mal, stareţul Juan Perez, uitat şi el, ridică dreapta binecuvîntînd pre cei din barcă, apoi cu gest larg pre cele trei caravele.

Cu o mînă ridicată drept, Columb strigă:

— Sus pînzele!

Malul, care pe nesimţite se umpluse de forfoteala

şi larma soţiilor părăsite, ale copiilor care se ţineau de poalele mamelor, ale bătrînilor, răsună şi de corul mateloţilor celor trei caravele, invocînd pe ocrotitoarea lor, Sfînta Fecioară:

Salve regina mundi [1])
Mater amabilis
Clamamus de profundis
Tuere nos in undis
O, Lux affabilis!
Lucida Stella maris
Quae resides in claris
Salve regina mundi,
Mater amabilis!

Clopotele subţiri şi groase ale mănăstirii La Rabida porniră într-un iureş de sunete, în vreme ce părintele astronom, Marchena, cu ocheanul pe galeria clopotniţei, urmărea legănarea vaselor, mărunte ca nişte jucării, pornite încet spre gura fluviului, către mare. El auzi ca un ecou, repetat de ecourile pădurii de pini, rugăciunea mateloţilor, amestecată cu strigătele de jale ale celor rămaşi pe ţărm. Zări lucind în dimineaţa proaspătă pînzele cu insignele regeşti, flamura vasului-amiral şi de cîteva ori, pe puntea dinapoi a *Santei-Maria,* reflexele armurii lui don Cristobal Colon, neclintit ca o statuie de oţel, cu faţa spre Apus.

Te salutăm regină a lumii
Mamă iubită
Te chemăm din adîncimi
Păzeşte-ne pe ape
O, lumină minunată
Stea lucitoare a mării
Care sălăşluieşte în strălucire
Te salutăm regină a lumii
Mamă iubită!

Cînd duse mai mult de refluxul apelor decît de boarea care abia umfla şi uneori lăsa pînzele să cadă, caravelele depăşiră estuarul celor două fluvii şi ocoliră insula nisipoasă de la gura lor, Columb scoborî de pe înălţimea pupei şi se îndreptă spre proră. Voia să-şi mai vadă o dată oamenii, şaizeci şi şase de suflete, care erau acum, pe aceste scînduri plutitoare, tovarăşii lui pe viaţă şi pe moarte — şi să fie văzut.

Sub puntea întîia de la pupa se afla sala mare a meselor şi sala comună de dormit, unde locuiau slujbaşii regelui şi slujbaşii mai apropiaţi ai „Amiralului": Diego de Arana, căruia Columb îi dădu sarcina unui alguazil, supraveghetorul cu puteri de execuţie asupra întregului vas, cei doi scutieri, Diego de Salcedo, Francesco Ximenes, doi bucătari, alături de socotitorul Pedro Guttierrez, fostul cămăraş regesc, Rodrigo Sanchez, armurierul încruntat, notarul palid ca o fecioară bolnavă Rodrigo de Escovada, miopul Bernardin de Tapia, cronicarul, Luis de Torres, tălmaciul şi medicul Alonso, care sili pe bunul şi blajinul doctor Juan să se mute la proră, unde se afla, sub punte, locul de dormit al celorlalţi mateloţi. Savantul din Biscaia, Juan de la Cosa, şi bijutierul Ruy de Castello se aciuară sub puntea de mijloc, unde se aflau, mai ocrotite, busola cu o lanternă alături şi ceasornicul de nisip, care trebuia răsturnat cu partea golită în jos, la fiecare jumătate de oră.

Grăsunul genovez, Pedro Martini, maistrul echipajului, da o mînă de ajutor — mai mult cu glasul — compatriotului genovez Leone Donsalute, bărbos şi pururi asudat, maistrul de manevrare, care striga în italiană amestecată cu castiliană, ba şi cu înjurături portugheze, la mateloţii căţăraţi pe catargul cel mare din mijloc, siliţi să tot ridice, să tot coboare pînzele dreptunghiulare, după cum bătea sau cădea adierea dinspre Miazănoapte-Răsărit.

Ieşiră amîndoi întru întîmpinarea „Amiralului", care-i sfătui să-şi cîştige cît mai curînd, dacă nu toată încrederea, măcar o parte din prietenia mateloţilor spanioli — atît de bănuitori şi reci cu străinii.

Columb nu fu prea mulţumit nici de mutrele celor cinci locotenenţi toomiţi din Sevilla cu mari făgăduieli — în rîndul întîi cu un salariu obişnuit pe caravelele comerciale, îndoit faţă de al caravelelor regeşti. Pe aripa dreaptă, locotenentul Francesco Roldan, scund, iute ca o veveriţă, cu faţa vînătă de părul răzuit în fiecare zi, muştruluia vreo zece vlăjgani încinşi cu fire smulse din odgoane, la brîu cu iatagane scurte, arătîndu-le cum să lege repede saltelele de peretele din afară al caravelei, în caz de luptă cu altă caravelă ciocnită. La fel, pe aripa stîngă, locotenentul Fernando Perez, slab ca o scîndură, de suñau zalele pe el asemenea unor clopoţei, cu o barbă rară — iar de la proră veneau răcnetele locotenentului Sancho Ruiz, lat în spate şi puternic. El dădea un asalt închipuit, cu o mică trupă de mateloţi, împotriva unui duşman care şi-ar fi împins prora caravelei de prora *Santei-Maria.* Trupa lui era înarmată şi cu arhebuze, mînuite deocamdată ca ciomegele.

Pe la amiaz, caravelele încărcate greu înaintau încă încet, nu prea ajutate de vîntul de Răsărit. Ţărmurile Andaluziei erau la o bătaie de arhebuză şi se zăreau destul de limpede colibele pescarilor lîngă ape, ale paznicului din crame şi ale ţăranului din livezi şi grădini. Crestele dungate cu luminile zăpezii de pe munţii prelungi ai Nevadei se profilau în zarea de Miazănoapte pe cerul albastru-închis.

Nerăbdătoare, celelalte două caravele, *Pinta* şi *Ninia,* o tot luau înainte, cu deosebire *Ninia,* de sub comanda tînărului căpitan cu pletele negre date pe spate, Vincent Ianies, cel mai mic dintre Pinzoni, caravelă uşoară, cu cele trei catarge de care fluturau în adiere pînzele-i triunghiulare, asemeni unor cocori albi.

Columb îşi iuţi caravela, dînd maistrului de manevrare, genovezului bărbos şi asudat Leone Donsalute, cîteva îndemnuri de mînuire a celor două pînze dreptunghiulare, cam acoperite de celelalte două triunghiulare. Cînd *Santa-Maria* ajunse în mijlocul lor, cu *Ninia* pe dreapta şi *Pinta* pe stînga, cu două scurte columne de fum le vesti să înainteze de-aci înainte în aceaşi linie. Nu mai fu nevoie de nici o poruncă. Peste puţin, o caravelă hodorogită străbătea marea încet, de-a curmezişul cu valurile line pînă la buză. E încărcată cu vite? Cu oameni? De bună seamă de oameni, în asemenea măsură înghesuită, că abia li se deosebeau făpturile. Era urmată şi flancată de cîteva bărci mari, încărcate de oşteni înarmaţi pînă-n dinţi cu arhebuze, scuturi şi suliţe, care scăpărau în soarele drept de amiaz. Încercaseră pesemene să acosteze într-un port portughez. şi acum se întorceau către coastele Africii.

Mateloţii celor trei caravele, aplecaţi peste margini, priveau cu ochi mari.

Columb înţelese: naviga spre fioroasele coaste ale Marocului, cea din urmă turmă a maurilor şi a ebreilor, jefuiţi şi alungaţi din preacredincioasa Spanie de regii ei catolici. Simţi o strîngere de inimă — deşi inima lui era atît de credincioasă. Cum de nu-nţeleseră suveranii spanioli, atît de ahtiaţi şi niciodată îndestulaţi, invidioşi de bunul altora, chiar al celor mai apropiaţi, şi hrăpăreţi pînă la sălbăticia fiarei, că fiecare din acele suflete izgonite era o avuţie de neînlocuit? Grădinile Andaluziei vor rămîne multe neirigate, părăginite, tîrgurile Castiliei, Leonului, Galiciei, Aragonului, Cataloniei trebuie să fi luat în bună parte înfăţişarea unor locuri pustiite, cu locuinţele şi atelierele, cu şoproanele goale. Aceşti alungaţi nu se bucuraseră şi nici nu nădăjduiseră vreodată să se bucure de privilegiile nobililor şi ale slujbaşilor lor, singurul lor privilegiu fiind munca, isteţimea şi mişcarea neîntreruptă, pentru zămislirea şi împărţirea roadelor, mărfurilor, pe întregul cuprins al provinciilor, ba şi

dincolo de fruntarii, pînă-n marginile cunoscute ale lumii. Erau productivii, aproape singurii productivi în această țară de granzi, de cavaleri, de hidalgos, de episcopi și călugări cheflii.

Columb abia își putu lua ochii de la acea caravelă a morții.

Întorcîndu-se către Bernardin de Tapia, cronicarul cu vederea scăzută, care pe un scăunel cu trei picioare scria în fila întîia a unui ceaslov gros, deschis pe genunchi, despre această întîie întîlnire, întrebă cu necaz :

— Nu crezi că s-ar fi putut anula edictul de expulzare, don Bernardin ? De ce nu s-a anulat ?... Unde era don Mendoza, bunul sfetnic ? Oamenii nu sînt niciodată destui pentru regi pricepuți ! Am văzut dinaintea Granadei carele cu țesăturile și alimentele trimise de cei rămași în tîrguri și pe ogoare, am văzut și cavaleri străini în veșminte brodate, cu stemele seminției lor pe piept și pe valtrapul armăsarilor, chemați, plătiți să lupte ! Abia am putut încropi o mînă de mateloți pentru numai trei caravele, don Bernardin, știi bine !... Și suveranii au alungat aceste suflete, sute și sute de mii... Le-au alungat !... De bună seamă făpturile cele mai de ispravă, de vreme ce nu s-au lăsat îngenuncheate și siluite în sufletul lor. Unde era don Mendoza ?

Cronicarul tuși prelung, slab, scuipă alături de scăunel și răspunse :

— Don Mendoza... Don Mendoza... De mult, Excelență, i-a luat-o înainte episcopul Talavera ! Don Mendoza abia își mai tîrăște bătrînețea prin castelele pe care le-a umplut cu tot felul de ibovnice. Știu c-au încercat să-ntoarcă hotărîrea grozavă cei doi ebrei, pricepuți în toate treburile, Abraham Senior și Isaac Abrabanel, care au îndestulat cu atîtea bunuri oștirea de la Granada. S-au înfățișat reginei cu pungi de aur și au răsturnat pe masă, în cortul ei de la Santa-Fé, treizeci de mii de ducați. Regina le-a spus să aștepte răspunsul a doua zi. Dar în aceeași noapte a năvălit

la patul suveranilor fratele Toma Torquemada, în picioarele goale, în mînă cu o cruce mare şi le-a strigat turbat, cu ochii înroşiţi, cu glasul răguşit : „Iuda a vîndut pe Fiul Domnului pe treizeci de arginţi, Alteţele voastre sînt gata să-l vîndă tot pe treizeci. Iată-l aici, pe cruce ! Vindeţi-l încă o dată, dar fără mine !“ A aruncat crucea între ei şi a fugit în noapte. A doua zi, Alteţele lor au semnat edictul.

— Au înapoiat şi ducaţii ? întrebă Columb.

— Nu... de unde ? răspunse cronicarul cu un surîs prelung pe chipu-i gălbejit. Ducaţii i-au oprit pe toţi ! Treizeci de mii ! Ca... „împrumut“. Căci nu mult după aceea, don Abraham Senior şi don Isaac Abrabanel au fost şi ei siliţi să fugă, tocmai la curtea marelui sultan, care a rîs cu mare poftă, se spune, de nemaipomenita dobitocie a regilor catolici !

Caravela alungaţilor se pierdu în ceţurile zării de Miazăzi şi cele trei caravele, *Santa-Maria* escortată de *Pinta* şi *Ninia,* potrivindu-şi iar pînzele în plină bătaie a vîntului, trecură înainte.

Columb intră în cabină, încărcat de gînduri. Nu ajunsese la ţărmul Indiilor — dar se întreba de pe acum de unde va lua oamenii pentru acele ţinuturi, cînd imensele bogăţii îi vor sta dinainte ? De la marele sultan ?

Pe masa din faţa ferestruicii era întinsă harta cu liniile gradelor şi pe margini cu cifrele lui Toscanelli. Astrolabul din lemn şi cu braţele de alamă ţinea într-o margine harta neclintită.

Columb deschise o carte mare, groasă, cu file albe, întoarse întîia filă şi începu, cu slova-i mărunţă, rotundă şi uşoară ca un zbor, povestea călătoriei acesteia. Sufletu-i se însenină, se umplu apoi de o gravă pietate, ca dinaintea unei înalte porunci pe care trebuia s-o împlinească. Mărturisi dintru început rîvna de a străbate depărtările Oceanului nestrăbătut, de a pătrunde spaţiul necunoscut, de a ajunge în împărăţia Indiilor bogate şi a evangheliza acele seminţii încă nelegiuite. Era o sarcină sfîntă pe care i-o dăruise des-

tinul, pesemne ca unui ales, unui mucenic. Încît, pentru cunoașterea acestei munci și pentru a o duce la bun capăt, va însemna pe aceste file în fiecare noapte întîmplările de peste zi, în fiecare zi întîmplările de peste noapte. Și pentru buna călăuzire a celor trei caravele după cîtă știință fu dată minții lui omenești, va alunga somnul cît va putea mai mult.

Se întunecase. Pe caravele se rînduiseră echipele de noapte. Mateloții, înainte de cină, cîntară în coruri încă amestecate *Te Deum laudamus.*

Columb ieși pe puntea superioară. Vîntul se înteți se și, într-un zumzet neîntrerupt, cînd mai ridicat, cînd mai scăzut, pînzele și frînghiile cîntau în întunericul pașnic, ca pentru legănarea și adormirea unor copii.

În zarea Răsăritului, înapoi, mai sclipeau doar, roșiatice, zig-zagurile înzăpezite ale munților, pe care le mai ajungeau cîteva raze ale soarelui, scoborît dincolo de linia întunecată a Oceanului.

Se legănau, asemenea unor portocale mari, în întuneric, deasupra apelor, pe dreapta și ceva mai înainte, una după alta, lanternele aprinse la pupa *Pintei* și a *Niniei.*

În zorii zilei următoare, cele trei caravele navigau dincolo de coastele Portugaliei, spre Apus-Miazăzi, pe calea încă binecunoscută ce ducea spre arhipelagul spaniol al Canarelor.

Înainte de plecare, Columb discutase amănunțit cu comandanții *Pintei* și *Niniei* acest întîi drum pe care trebuiau, alături de pilotul de serviciu și de cîrmaci, să-l supravegheze înșiși. Căci între Madera și Canare, ca și între Canare și Azore, Columb se-ncredințase de mult că se afla un șir de munți submarini, rămășițele unui străvechi continent scufundat de cutremure, acoperit de valuri. Răsărea pe alocuri, pe neprevăzute, descoperit de apele liniștite, cîte un pisc ca un pumnal uriaș de cremene care ar fi deschis pîntecele caravelei ca pe un harbuz. Unele piscuri, dovedite, erau însemnate și pe hărți — dar cîte rămîneau încă ascunse, amenințătoare ? Că nu se înșela în această pre-

supunere, Columb amintise căpitanilor de înălțimea uriașă, neobișnuită, pînă la 4000 de metri, a unor munți din cîteva insule mărunte ale Canarelor, mai toate împănate cu vulcani, din care unii încă fumegau.

Columb, în picioare la proră, alături de Diego de Arana, alguazilul cu insigna pe beretă și cu sabia grea, lungă, la coapsă, întins pe una din ancorelele legate strîns deasupra valurilor, nu se clinti ziua întreagă, scrutînd înainte val după val.

A treia zi, vîntul dinspre Răsărit se-nteți și mai mult. *Ninia* zbura parcă, urmată de *Pinta,* și amîndouă abia se mai zăreau în depărtare, asemenea unor copii zburdalnici, scăpați din curtea școlii de sub ochii profesorului. Nici *Santa-Maria,* greoaie cum era legănîndu-se, nu rămase mult înapoi — ea străbătu în acea zi peste patruzeci de leghe.

Mateloții voioși își istoriseau snoave, întîmplări caraghioase de-acasă și din alte călătorii, fără jocuri de noroc, care pe bord, în călătorie, se pedepseau greu. Totuși, fac în taină pariuri pe diamantele și bulgării de aur pe care îi vor găsi în Indii.

A patra zi, vîntul duse caravelele parcă pe sus. Arhipelagul trebuia să se ivească îndată în zare. Semnalele repetate ale *Pintei,* care nu mai părea stăpînă pe mișcările ei, sili pe Columb să oprească și celelalte două caravele. Scobori într-o barcă și în curînd, întovărșit de Diego de Arana și de încruntatul supraveghetor regal al armamentului, Rodrigo Sanchez, înarmați, urcară pe puntea pupei. Aci adăsta neliniștit don Martin Alonso Pinzon, căpitanul caravelei și fratele mijlociu, locotenentul Francesco Martin Pinzon, chipeș, surizător. „Amiralul" le strînse mîinile — și fu dus pe o scăriță pînă la cîrma de sub punte. Apa năvălea cu putere nu numai pe găurile odgoanelor, dar și printr-o crăpătură largă lăsată de osia desprinsă a roții. Fără cele două pompe și mai cu seamă fără osteneala întregului echipaj care arunca apa din cală

peste bord, caravela în cîteva ore ar fi fost înghiţită de valuri, cu întreaga ei încărcătură.

Columb n-avu nevoie de multe explicaţii. Bănuise numaidecît o avarie la cîrma caravelei, caravela celor doi cumnaţi, Gomez Rascon, cel scund şi gras ca un porc, şi Cristobal Quintero, cel zbîrlit şi cu ochii mici, ca un viclean titirez, care, gîfîind, lucrau de zor la una din pompe, aruncînd priviri nevinovate şi de jale asupra „Amiralului". Nu mai încăpea nici o îndoială : ticăloşii, deşi se aflau acum sub comanda lui don Martin Alonso Pinzon şi a frumosului locotenent cu ochi nostalgici, Francesco, nu părăsiseră gîndul de a se reîntoarce cît mai curînd la Palos. Tăiaseră de acasă axa de lemn, pe jumătate, sau chiar în timpul călătoriei. Columb se încredinţă uşor că o oarecare îmbunătăţire se putea aduce cîrmei, dar pentru scurtă vreme şi numai dacă marea rămînea liniştită. Pentru fapta lor, cei doi mateloţi puteau fi judecaţi scurt, spînzuraţi şi aruncaţi în mare. La această pedeapsă se aşteptau acum şi ei, deşi se apărau cu jurăminte sfinte, cu blestem asupra-le, cu multe cruci. Pentru crunta pedeapsă fu şi căpitanul caravelei, don Martin Alonso Pinzon.

Cîrma fu iar fixată cu ajutorul unui odgon bine răsucit pe axă şi apoi pe obada roţii. Columb, în cabina de sus de pe puntea pupei, se sfătui cu căpitanul Martin Alonso Pinzon şi locotenentul Francesco, la care se alătură, şchiopătînd din picioru-i de lemn, şi doctorul Garcia Hernández, parcă şi mai slab, cu mîinile şi mai păroase. O dovadă precisă nu exista împotriva celor doi proprietari ai caravelei, în afară de reaua lor voinţă, arătată de la început. Înainte de plecarea din Palos, cîrma părea întreagă. Martin Alonso Pinzon sta acum nehotărît. Pentru el vina era vădită, dar Gomez Rascon şi Cristobal Quintero făceau parte din oamenii lui de încredere din Palos — şi nu voia să piardă încrederea şi iubirea celorlalţi mateloţi, ai *Pintei*. Dar nici fără pedeapsă nu trebuia să rămînă acest grav atentat, gîndea. Frumosul Francesco Mar-

tin Pinzon, cu ochii languroşi, micşoraţi, trezit din visul lui lăuntric, dorea o cît mai grabnică hotărîre, iertare sau gîtuire. Îi era egal. El rîvnea o repezită călătorie, să puie odată piciorul în Catai sau în Indii, sigur că la întîia lui ivire în palatele de marmură şi aur i se va arunca la piept cîte o prinţesă, care-l vor duce apoi în iatacul reginelor. Doctorul Garcia Hernández încredinţat de la început că cele trei caravele vor birui furtunile şi vor acosta pe ţărmurile Apusului, unde nădăjduia să dea peste buruieni, sucuri şi droguri cu nemaipomenite puteri de lecuire, nu prevăzuse aceste piedici : răutatea şi frica a doi dobitoci, pe care nu fusese în stare să-i domesticească nici speranţa marilor avuţii ale Răsăritului. El fu de părere că trebuiau numaidecît decapitaţi. Altfel ar rămîne pildă şi altor nătărăi cuprinşi de frică, sau ei înşişi ar fi în stare să-şi ducă-n alt chip la împlinire criminala dorinţă. Decapitaţi pe butuc, pe puntea unită a *Santei-Maria,* de faţă cu toate cele trei echipaje!

Împotriva oricărei pedepse, cu hotărîre, fu numai Columb. Gomez Rascon şi Cristobal Quintero nu-şi recunoşteau vina, iar acuzaţia n-avea nici un temei, era numai o bănuială. Oamenii de pe caravele erau toţi de folos, chiar fără voia lor, chiar cei ticăloşi — iar de-aci înainte, ştiindu-se judecaţi şi iertaţi, proprietarii *Pintei* nu vor mai cuteza a face vreun rău.

— Cum ajungem în Madera, vor rupe-o la fugă! zise doctorul şi rîse acru, trăgîndu-şi înapoi piciorul de lemn.

— Nu, nu vor fugi! îi răspunse Columb. Ţin prea mult la caravela lor! Mai mult la caravelă decît la viaţă! Şi dacă vom găsi în vreun port al arhipelagului o caravelă de închiriat sau de vînzare, îi vom lăsa în pace : întoarcă-se acasă cu şandramaua lor, pe care abia am pus-o pe linia de plutire!

Ziua următoare, deşi *Pinta* naviga numai cu o pînză, cîrma se desprinse din nou — şi trebui să fie înţepenită cu odgoane noi, trimise de Columb de pe puntea *Santei-Maria.*

În portul Las Palmas de pe insula cea mare a Canarelor, Columb întovărășit de micul stat-major vizită pe cei mai de seamă proprietari de caravele, dorind a cumpăra sau închiria una-două pe nevăzute, căci toate erau plecate. I se făgădui una pe un preț neobișnuit de mare, dar cum nu i se ivi în zare nici două săptămîni după aceea, luă măsuri de îmbunătățire a flotilei. Puse *Pintei* o cîrmă nouă, supravegheată în timpul lucrului la rotar de alguazilul Diego de Arana, și de Columb însuși, dimpreună cu frații Pinzon. Nefiind sigur de fundul cam vechi, Columb aduse dulgherii toți de pe caravele, pentru a dubla mai toată cala *Pintei*.

— Dumitale îți convine, don Vincent Ianies, ușurătatea *Niniei*?

— Dacă n-ar fi ușoară n-ar zbura pe valuri ca o rîndunică! răspunse căpitanul *Niniei*.

Se aflau pe fundul *Pintei*, unde Columb cerceta munca tîmplarilor și a celor doi proprietari, care cunoșteau bine fiecare scîndură a caravelei lor.

— În caz de furtună, don Vincent, nu mi-ar place de loc să fiu între aripile rîndunicii dumitale... Ce-ar fi să stai de vorbă în această privință cu don Martin?

Căpitanul *Pintei* fu de aceeași părere: *Ninia* trebuia îngreuiată cu balast nou, lemn de insulă, scînduri și copaci mai subțiri, cojiți, care puteau fi oricînd de folos. Dar Vincent, care nu avea prea multă încredere în rezistența pereților *Niniei*, se împotrivi. De părerea lui fu pînă la urmă și Columb, sfătuindu-l apoi să-și schimbe numai pînzele triunghiulare, care prea legănau caravela, cu pînze dreptunghiulare.

— Nu va mai alerga poate atît de repede *Ninia* noastră, — zise Columb, — dar va pluti mai drept, mai sigur.

Numai *Santa-Maria* nu avu nevoie de nici o reparație, de nici o schimbare. Era greoaie, dar bine încheiată și dîrză.

Şi astfel trecură trei săptămîni. Se mai pierdu o o săptămînă cu pregătirea unei mari cantităţi de pastramă de capră, care fu adăstată să se usuce bine, şi cu încărcarea unor noi provizii de lemn şi apă.

Căpitanii *Pintei* şi ai *Niniei* erau cam îngrijoraţi de acest neaşteptat şi prea lung popas. Columb nu mai puţin, deşi aflase în călătoriile trecute că-ntre vînturile care bat de la Miazănoapte-Răsărit şi cele care bat de la Miazăzi-Răsărit, numite alizee, era de obicei un coridor de linişte statornică, care pe alocuri da mult de lucru caravelelor fără lopătari. Putea fi acest coridor şi în depărtările Apusului un refugiu pe vreme de furtună ?

În ajunul plecării, ofiţerii de serviciu strigară de pe liste numele mateloţilor.

Nu lipsea niciunul. Nici Gomez Rascon, nici Cristobal Quintero. Nu fugiseră. Nu voiau să se despartă de scumpa lor caravelă. Căpitanul Martin Alonso Pinzon îi bătu pe umăr cu prietenie, de rîse zgomotos tot echipajul, care cunoştea întîmplarea.

SPRE NECUNOSCUT

În cabina de pe puntea de sus a *Santei-Maria,* Columb scria în jurnalul de bord, la lumina unui opaiţ, cînd fu vestit de scutierul Diego de Salcedo, de serviciu, în armură întreagă, lucitoare, că un pescar din Las Palmas, de curînd întors cu barca, ţine să vorbească neapărat şi numaidecît „Amiralului".

Era un portughez mărunt de stat, cu cioc şi mustăţi răsucite sub nasul lung şi ascuţit ; o mutră de curtean în straie răpănoase de matelot — fugit pesemne şi el din Portugalia pentru cine ştie ce datorii sau cine ştie ce faptă cruntă.

La o mică bardacă de vin, poftit să şadă pe un butoiaş în faţa „Amiralului", care îi vorbi în grai portughez. cu toată prietenia, pescarul cu ochi scăpără-

tori şi respiraţia iuţită de poftă de răzbunare vesti pe Excelenţa sa să nu părăsească insula spaniolă. Trei mari corăbii portugheze, dincolo de insula Fierului, pe care încă mai fumegă o gură de vulcan, taie de-a curmezişul zările. Nici nu înaintează către Apus, nici nu pescuiesc, nici nu se întorc spre ţărmurile Portugaliei. Erau tîlharii de pe mări ai regelui tîlhar — nu mai încăpea îndoială !... fu de părere pescarul. Au trimis o barcă după el, dar nu l-au ajuns şi au tras cu arhebuza. A scăpat ca prin minune, căci se lăsase întunericul. Abia cînd a ajuns în port şi a zărit în ancore caravelele spaniole, i-a dat în gînd că portughezii pe ele le adăsta, să le ia în bătaia bombardelor !

— Pindesc să vă jefuiască, Excelenţă !... Au aflat pesemne că-n pîntecele caravelelor dumneavoastră sînt mărfuri de preţ !...

— Mai rău, prietene ! zise încet Columb, ridicîndu-se şi străbătînd mica încăpere, cu mîinile împreunate la spate.

Şi scuturîndu-şi pletele cărunte se opri în mijlocul cabinei, izbucnind :

— Vor să ne scufunde ! Să ne distrugă !... Nu mărfurile, *viaţile* vor să ni le răpească acei ucigaşi !...

Ieşi repede pe punte, fără tichia de catifea şi fără sabie. Scutierul de la intrare, Diego de Salcedo, se dădu niţel deoparte, sunînd din zale.

În zarea Apusului, Columb nu deosebi decît întunericul celorlalte zări. Nici nu putea vedea ceva. Insula Fierului, cea din urmă şi cea mai spre Apus a arhipelagului Canare, se afla cam la trei zile depărtare.

Strigă pe Diego de Arana care-şi avea culcuşul în sala mare de sub a doua punte şi-l puse să vestească adunarea pe vasul-amiral a celorlalţi doi căpitani.

Martin Alonso şi Vincent Ianies Pinzon se iviră în cabina comandantului lor, urmaţi de Francesco Martin Pinzon, locotenentul de pe *Pinta*. Zărind bardaca de vin şi cupele, surîseră. Erau încredinţaţi că „Amiralul“ voia să-şi ia rămas bun de la lumea cunoscută

înainte de a intra în necunoscut, şi anume în chipul voios al adevăraţilor marinari. Rămaseră uimiţi cînd aflară că era vorba de un sfat de război. Curînd se ivi în cabină şi Diego de Arana, alguazilul, urmat de cei trei locotenenţi ai vasului-amiral. Francesco Roldan scund, cu peri pînă sub pleoape, Fernando Perez, slab, cu zalele armurii sunînd pe el, dar cu ochii arzînd într-o febră nestinsă şi Sancho Ruiz, cel scund şi lat, care salută cu voce groasă ca un tunet, de acoperi glăsurile tuturor celorlalţi.

Spre părerea de rău a frumosului, nostalgicului Francesco Martin Pinzon, nu se atinse nimeni de bardacă şi Columb părea că nici n-o vedea.

Liniştit şi demn, ascunzîndu-şi ciuda, comandantul aduse la cunoştinţa tovarăşilor că drumul le era pîndit şi tăiat de trei corăbii portugheze. Ce era de făcut ? Înainte de a lua o hotărîre, dorea să cunoască părerea celorlalţi.

Urmă o tăcere grea. Diego de Arana tuşi, pesemne de nerăbdare. Această veste părea să fi stîrpit dintr-o dată tot elanul navigatorilor, care nu se aşteptau la o asemenea piedică ivită atît de curînd. Martin Alonso Pinzon, spre a nu-şi trăda dezamăgirea şi descurajarea, propuse o... înţelegere cu portughezii şi călătoria spre Apus pînă-n Indii, împreună cu cele trei corăbii portugheze, bine înarmate. De aceeaşi părere fură numaidecît şi ceilalţi doi fraţi Pinzon, îndeosebi locotenentul Francesco. El adusese argumentul că o călătorie în tovărăşia portughezilor le-ar da mai mare strălucire dinaintea suveranilor, prinţilor şi prinţeselor din Apusul de la Răsărit.

— Portughezii nu sînt pregătiţi pentru asemenea călătorie, pe care nici n-o doresc, răspunse Columb cu glas apăsat. Corăbiile lor n-au decît un singur fel de încărcătură — ghiulele şi praf de puşcă. Iar ţelul lor e unul : să ne dea la fund. Atît şi nimic altceva.

Locotenentul Sancho Ruiz, de la locul lui, din colţul întunecat al cabinei, tună deodată, neclintit ca un butuc :

— Atunci să ne batem, Excelenţă ! Să-i batem !

Şi către ceilalţi din jur, tăcuţi, îngrijoraţi, cu capetele plecate :

— Ce atîta tocmeală ?... .

— Aşa cred şi eu, adăugă hotărît alguazilul de Arana. Tocmeală nici nu poate fi. Să-i atacăm pe neaşteptate dincotro se aşteaptă mai puţin, dinspre Miazănoapte — la un miez de noapte. În acest fel, dacă ne ajutăm cu trei bărci care să ne semnalizeze cu lumini din vecinătatea lor, pe fiecare din cele trei vase portugheze, nu scapă una neatinsă de bombardele noastre. Nu va mai fi nici o luptă pe punţi.

Se lăsă iar o tăcere grea. Nici lupta cu portughezii, cu ori cîte şanse de victorie, nu era pe placul fraţilor Pinzon. Se vedea bine că întîmplarea îi descumpănise cu totul — căci prea era neaşteptată. Porniseră într-o expediţie mai mult de cercetare, pentru greutăţile căreia erau desigur pregătiţi sufleteşte. Dar o luptă ca-ntre piraţi, în largul Oceanului, la ce bun ? Şi cui folosea ?...

— N-am putea amîna cumva înaintarea spre Apus ?... Orice luptă e un risc, zise căpitanul Martin Alonso Pinzon, ridicîndu-se de pe scăunelul de lîngă masa comandantului drept în faţa acestuia.

Şi cu un gest obişnuit, scurt, autoritar, îşi netezi frumoasa barbă cănită.

Apoi surîse către toţi cei de faţă. Ideea i se păru şi lui numaidecît, după ce o rosti, surprinzător de inteligentă, ba chiar vicleană.

Locotenentul Francesco Martin Pinzon, nespus de grăbit să ajungă la prea frumoasele indiene, nu fu pentru nici o amînare, dar nu cuteză să-şi înfrunte fratele mai mare. Nici Vincent Ianies, căpitanul *Niniei,* nu era pentru punerea caravelelor la pritoceală în apele arhipelagului spaniol. Dar nici el nu-şi dădu gîndul pe faţă, din care pricină rămase încruntat.

Columb lămuri pe cei de faţă că o amînare, o amînare oricît de lungă, de un an, doi, trei nu înlătura greutatea. Regele portughez tocmai acest lucru dorea:

amînarea străbaterii Oceanului, pînă ce vor ajunge în Indii căpitanii portughezi care atinseseră de acum cinci ani capul Furtunilor, zis și al Bunei-Speranțe — al bunei speranțe de a ajunge în Indii înaintea spaniolilor. Nici vestirea regilor catolici și trimiterea unui episcop diplomat la Lisabona, cu o plîngere întocmită în Canare, n-ar fi de vreun folos, căci regele Joao ar răspunde cu rîsu-i zgomotos că cei de pe caravelele spaniole au orbul găinilor sau, de frică, li se tot năzare caravele-năluci!

— Incît, — urmă Columb, depărtîndu-se de masă și oprindu-se în mijlocul cabinei, — singurul fel de a ieși din încurcătură și de a ne atinge totuși ținta, e de a merge înainte. Nici înapoi, nici pe loc! Înainte!

Către locotenentul Sancho Ruiz:

— De va fi nevoie de luptă, ne vom lupta! Firește! Ne vom lupta, don Sancho Ruiz!

Către toți cei de față:

— Dar noi n-am plecat la vînătoare de piraţi, fie ei regeşti, ci la deschiderea drumului către Indii, de-a curmezișul Oceanului. Trebuie să ajungem întregi. Noi și caravelele noastre, la țărmul bogatelor Indii.

Și după o clipă de tăcere, privind în dreapta și-n stînga:

— Nu cumva ne-am putea strecura nevăzuți?... Ar fi o încercare. Să încercăm!

Și le înfățișă, arătînd cu degetul pe harta întinsă pe masă, locul insulei Fierului, cale de trei zile și trei nopți. Dimineţile sînt încă foarte ceţoase și la acele ore veghea dușmanului e mai puțin trează ca-n timpul zilei sau a nopții. Cele trei caravele spaniole se vor opri în partea de Miazăzi a insulei, dinapoia malurilor înalte și stîncoase, iar înainte de răsăritul soarelui, pe ceață, să înainteze cu toate luminile stinse și toate pînzele desfăcute cît mai spre Miazăzi, toate trei pe aceeași linie, vasul-amiral pe dreapta, întîiul în bătaia bombardelor portugheze, el însuși cu toate bombardele gata de răspuns.

Ceea ce împăcă numaidecît cugetul lui Martin Alonso Pinzon, care-şi vedea astfel caravelele celelalte, *Pinta* de sub comanda lui şi *Ninia,* a fratelui mai mic, Vincent Ianies, puse la adăpostul *Santei-Maria,* lată cît o bunică în rochii de sărbătoare.

În dreptul insulei Fierului ajunseră cu o întîrziere de o zi, din pricină că vîntul căzuse. Fu o zi ceţoasă, înnăbuşitoare. Pe seară, ceaţa se îngroşă, că n-o mai străbăteau nici semnalele luminoase.

Căpitanul *Pintei* urcă pe puntea dinapoi a *Santei-Maria* şi propuse comandantului o înaintare în timpul nopţii, spre a ieşi mai curînd din apele cercetate de corăbiile portugheze. Ceaţa era destul de groasă. Dar Columb rămase neclintit la gîndul dintîi.

— Don Martin Alonso, avem totul de pierdut şi nimic de cîştigat dacă ne grăbim! Sînt sigur că toate bărcile corăbiilor portugheze patrulează în noaptea asta înaintea noastră, tocmai din pricina întunericului şi a ceţei. Mîine în zori se vor retrage — şi noi ne vom strecura nesimţiţi.

După miezul nopţii, vîntul se ridică iar, dar pînzele celor trei caravele spaniole fuseseră strînse. O clipă, Columb se temu să nu se risipească ceaţa înainte de revărsatul zorilor şi vru să-nalţe pînzele. Ieşi pe punte să strige pe maistrul de manevrare Leone Donsalute.

Dar se stăpîni.

Ceaţa fu prea groasă şi vîntul n-o risipi. N-o risipiră nici întîiele raze ale soarelui, care găsi cele trei caravele spaniole la mai bine de treizeci de leghe depărtare de insula Fierului.

Pînă seara străbătură aproape o sută de leghe spre Apus, cu vînt fierbinte, puternic, în toate pînzele destinse. Înapoi nu se mai zări nici Teneriful, vîrful cel mai înalt al munţilor vulcanici. Îl înghiţise zarea Oceanului, laolaltă cu cele trei corăbii portugheze.

În jurul caravelelor spaniole noaptea caldă răsună pînă tîrziu de cîntecele şi jocurile mateloţilor, beţi de

bucuria întîii biruinţi, mai mult decît de băutura dăruită peste raţie.

La lumina opaiţului, singur în sala de dormit, de sub puntea întîi, Bernardin de Tapia, palid, abia trăgîndu-şi sufletul, cu junghiuri în plămînii bolnavi, scrie-scrie mereu, în stilul înflorit al cronicarilor castilieni, în ceaslovul deschis pe genunchi, despre călătoria plină de peripeţii a ultimelor zile. Ar fi dorit o luptă crîncenă, ca şi istorisirea să fi fost palpitantă, luptă din care caravelele spaniole să fi ieşit biruitoare, fără o zgîrietură, în vreme ce două corăbii portugheze lovite în plin să se fi scufundat, iar a treia să se fi predat în chip ruşinos. Dar şi această fugă în ceaţă a caravelelor lui don Cristobal Colon, pînă la urmă, nu era lipsită de glorie — o altfel de glorie, a minţii chibzuite. Căci viclenia comandantului, care ducea cu sine stindardele glorioase ale regilor catolici, se dovedise mai ascuţită ca viclenia portugheză — haha ! huohuo ! (cum ar fi rîs şi vicleanul rege al Aragonului).

In cabina de pe puntea de sus a *Santei-Maria,* Columb chemă la un nou sfat pe comandanţii *Pintei* şi *Niniei.*

Flotila intrase în necunoscut.

De-aci înainte se puteau ivi altfel de pericole neştiute de nimeni, mai cumplite ca pînda tîlharilor de portughezi, furtuni de un fel nou poate, care ar smulge caravelele una de alta şi le-ar duce pe căi deosebite.

Columb arătă pe harta întinsă gradele care mai rămîneau de străbătut pînă-n insulele Chipango şi făcînd înmulţirile din nou, dovedi că din Canare era o distanţă de şapte sute de leghe cel mult. Caravela care ar atinge ţărmul uneia din insule, să le aştepte şi pe celelalte. Iar direcţia, privegheată bine cu busola — drept către Apus.

In următoarele patru zile, vîntul întetit, care mînase corăbiile prin ceaţă dincolo de insula Fierului, se dovedi statornic. Negurile se risipiseră şi o lumină orbitoare se juca pe valurile Oceanului din zare în zare.

Căldura neobișnuită pentru spanioli în acea întîie jumătate a lunii septembrie îi toropi. În afară de oamenii de serviciu, toți ceilalți zăceau sub puntea prorei, în vecinătatea lăzilor cu pietre și ghiulele de sub bombardele bine fixate, cu țevile scurte în afară. Se încinse pe-ncetul și tuciul greu, încît oamenii se traseră la mijlocul caravelei, pe fundul care duduia de loviturile apei. Așteptau cu nerăbdare să le vie rîndul la serviciul catargelor, să se cațăre pe micile platforme, în hună, unde adierea era mai puternică, dar mai puțin fierbinte.

Nu mai aveau ce-și istorisi. Nu mai luară aminte nici la giumbușlucurile caraghioase ale scoțianului Tallarte, care grăind din pîntecele-i gros se rostogolea chel și cu barba rară, roșcovană, ca un butoiaș de pulbere. Nu se mai adunară în jurul irlandezului William Ires, care, nalt ca o prăjină, îi uimise adesea arătîndu-le cum se scoate focul pe nări, cum se poate înghiți paharul spart între dinți și cum se poate muta o monedă din palma stîngă în palma dreaptă, pe nevăzute, cu o singură scuturătură a coatelor.

Îngrijorat de această nesimțire fu întîi alguazilul Diego de Arana, care trecuse de cîteva ori printre mateloții întinși în cală, asemenea unor cadavre după luptă.

— Se vor trezi curînd, Diego, se vor trezi !... îl liniști Columb, care cunoștea apatia din vecinătatea tropicelor. Nu te speria, Diego ! Au schimbat aerul ! Curînd se vor obișnui !

Doctorul Alfonso, dezgustat de el însuși de cînd se urcase pe *Santa-Maria*, urmă să zacă în patul lui, în sala de sub puntea întîi, nepăsător la tot ce se-ntîmplase, la ce se întîmpla și la ce se va mai întîmpla. Scuturat nițel, din porunca lui Columb, de încruntatul armurier Rodrigo Sanchez, doctorul răspunse că-mpotriva somnolenței n-avea nici un suc, avea însă cîteva pentru adormire. Și întorcîndu-se cu fața la peretele de lemn al vasului, răcorit de bătaia apelor, aţipi el însuși numaidecît.

Juan de la Cosa, hidrograful din Biscaia, își găsi o jucărie minunată, care nu-l ostenea și de care nu părea să se fi plictisit cituși de puțin : din oră în oră cerceta căldura apei cu o gălețică atîrnată de o sfoară — dovedind mereu că vasele nu erau amenințate de vreun șir de dune submarine. Și cu fața zbîrcită de voioșie, cu ochii rîzători, în care scăpăra uneori o lumină halucinantă, năvălea mereu în cabina comandantului spre a-i vesti că apa la suprafață nu se încălzise — semn că nu scăzuse nici adîncimea Oceanului.

Dar curînd ațipi și el, alături de felinarul și ancora de la pupa, cu sfoara-i „științifică" scăpată din mîini, încît Rodrigo Sanchez fu silit să-l tîrască mai la o parte, să nu se prăvălească hidrograful peste bord, „să ia însuși temperatura de la fund".

De această obștească istovire se plînse într-un amurg și maistrul de manevrare, genovezul Donsalute, într-o italiană stricată de numeroasele graiuri prin care trecuse bietul signor Leone de cînd își părăsise țara, în rîvna unei pricopseli subite. Asudat ca niciodată, nu-și mai șterse fruntea, barba, cu mîneca hainei ponosite, dovedind comandantului că nici el nu era mai puțin istovit — și că ținea îndeosebi să arunce de la el orice răspundere în cazul unei furtuni neașteptate. Ce ar mai putea face pe caravela lovită de vijelii și ape, cu șaizeci și șase de adormiți ?...

Dar pe-ncetul, echipajul care nu mai primi nici o rație de vin își reveni în simțiri, dacă nu în puteri. Lipsiți aproape de orice muncă, mateloții fură pe-ncetul năpădiți de griji — de teribilele griji care numai înăbușite, nu stîrpite, își ridicară iar capetele în bietul suflet pustiu, asemeni unor vipere cu limbile tremurătoare. Unul, care scoborîse tocmai de pe huna de la pro ră, spre a întări cu un fir nou legătura pînzei, puse întrebarea : bate vîntul dinspre Răsărit mereu ? Că aproape nu încetase de la Palos pînă la Canare, de la Canare pînă la insula Fierului, de la insula Fierului înainte, mereu, fără întrerupere...

— Bate bine! Las' să bată așa! Pînă ajungem!... se auzi glasul bubuitor al locotenentului Sancho Ruiz.

Și rîsul lui răsună pînă la pupa.

— D-apoi dacă e așa, cum ne-am întoarce acasă?... Că alt vînt nu mai bate!... îndrăzni să-l înfrunte bijutierul Ruy de Castello din Sevilla, clătinîndu-și a jale capul rotund.

Demult, înainte de a trece de insula Fierului, bijutierul se căia de nebunia care-l cuprinsese la vestea cuceririi Indiilor. Și se tot întreba zi și noapte, că nu se mai lipea de el nici somnul, cum de-i venise să-și puie în joc viața, aproape sigură la Sevilla, deși era *conversos*, pentru cîteva nestemate atît de nesigure? Că dacă rămînea la Sevilla, diamantele și perlele, cînd și dacă ar fi fost găsite, dobîndite, mateloții pînă la urmă nu le-ar fi adus tot la mîna lui?

Vestea că pe întinderea Oceanului, pe calea către Indii, nu bătea decît vîntul *dinspre* Spania și niciunul *către* Spania, trecu îndată din om în om și cuprinse întreg echipajul. În a patra seară de la insula Fierului, Columb scoborî în fundul calei, unde se afla vatra, și vorbi oamenilor cu convingere, spre a le trezi iar încrederea, a le aținta curajul și rîvna. Nu avu nevoie de nici o sforțare deosebită. Fu de ajuns să le destăinuiască, asemenea unor buni tovarăși, pricepuți ca și el în meșteșugul navigației, dedați de copii cu pericolele și cîștigurile de pe apă, tot ce gîndea, tot ce simțea însuși. Nu erau ei mîndrii spanioli, încrezători în Maica Domnului, Steaua Mărilor, Ocrotitoarea?... Nu plecaseră asemenea unor cerșetori flămînzi, lăsînd înapoia lor părinți, soții, copii în zdrențe?... Cu ce gînd, dacă nu al ridicării lor, a întregii lor seminții, la belșugul și mîndria de oameni liberi?... Cît să mai poarte în trup nehrănit, despuiat, adevăratul lor suflet — mîndrul suflet de hidalgo?... Această rîvnă îl mînase și pe el, de copil, din cetatea Genovei pe toate mările pămîntului. Și n-a pierit. Nu vor pieri nici ei, în această călătorie fără seamăn, menită să deschidă Spaniei, lumii întregi, cale nouă către Indii, lor înșile

porțile de aur ale unor avuții fără capăt. El, Columb, nu voia să spuie că toate greutățile fuseseră biruite și că altele, încă necunoscute, nu-i adăsta poate. Dar omul, *dacă e om,* trebuie să ție mai mult la cugetul lui înalt, decît la făptura-i nevolnică, uneori înspăimîntată, pururi tremurătoare — și pe uscat, acasă, între ai lui, fiecare, de bună seamă s-a încredințat de mult că e înfrînt numai cel care-și părăsește cugetul și mîndria!

Comandantul fu ascultat în tăcere. Ca la o rugăciune, cu frunțile plecate.

În cabină însă, Columb bătu furios cu pumnul în masă. Ce-i trebuiau lui oameni supuși?... Nici pe Ocean nu dobîndeau acești nevolnici un suflet de adevărați navigatori? Va trebui să-i mai înfrunte! Poate foarte curînd!

Și cuprins de nerăbdare ascunse „jurnalul" sub căpătîiul patului strîmt și scrise repede, pînă-n zori, altul, cu alte cifre ale depărtărilor străbătute, cu mai puține leghe, ca oricine să poată vedea că nu se depărtaseră chiar atît de mult de coastele Spaniei, că n-aveau de ce se teme și că după ce vor străbate gradele statornicite de marele Toscanelli, nedezmințit vor atinge țărmurile Chipango, și Catai, și Indii!

Ce se va fi petrecînd pe celelalte două caravele? În seara următoare, cînd trecură cu rîndul pe la pupa *Santei-Maria* spre a auzi glasul comandantului, cei doi căpitani în picioare la proră n-avură de spus nimic deosebit.

„Frații Pinzon sînt totuși între oameni de-ai lor, din Palos, nu ca mine, între străini", gîndi Columb.

Rămase singur, pe locul cel mai înalt al pupei, alături de ancoră și de una din bărci. De șapte zile și șapte nopți navigau departe de Canare, de o săptămînă străbăteau o cale încă nestrăbătută de față omenească. Privi cerul. Cer nou — cu alte stele, îmbinate în chip necunoscut. Abia mai recunoscu vreo cîteva din vechile alcătuiri cerești, pierzîndu-se în zarea Răsăritului.

Parcă și aerul avea altă putere, altă mireasmă. Apele Oceanului erau străbătute de tainice lumini, prelungi, de roiuri scăpărînd brusc, arămii sau de mătăsării mișcătoare, mai întunecate ca noaptea — veșmîntul de seară de o splendoare nebănuită al acestei nebănuite planete!

Cu o singură luminiță la pupa, caravelele pierdute în imensitatea Oceanului, înaintau într-o lume nouă, miraculoasă, și lui Columb i-a fost hărăzit s-o vadă, s-o adulmece, s-o simtă, s-o cugete întîi!

Caravelele străbătuseră, totuși, numai vreo două sute de leghe, nici o treime din depărtarea prevăzută de Toscanelli.

Columb scobori în cabină gînditor, unde scrise pînă tîrziu noaptea.

A doua zi dimineața, observînd cu luare-aminte busola, spre a controla direcția caravelei, băgă de seamă o bătaie neliniștită a acului, mai mult spre Apus decît spre Miazănoapte. Se aplecă repede pînă aproape de ac, dădu busolei ocol, se frecă la ochi — acul bătea ca împins de o putere potrivnică, spre Apus și revenea pentru o clipă-două spre Miazănoapte. Ce însemna această nesiguranță?..

De peste treizeci de ani de cînd naviga, de la vîrsta de doisprezece ani, nu băgase niciodată de seamă, pe mare liniștită sau pe mare furtunoasă, în dreptul Guineei toride sau între ghețurile de dincolo de „ultima Tule", o asemenea bătaie a acului! Ce mai rămînea de aci înainte navigatorului spre a stabili în timpul zilei direcția caravelelor?

Columb simți că și inima-i bătea acum neregulat, cu putere sau slăbind deodată, repezită și încetinită — învăluit parcă întreg, ca-ntr-un cearșaf de gheață, de la ceafă la călcîie.

Ieși repede din cabină, privi zările de jur împrejur, cu simțimîntul uluitor că de aci înainte era într-adevăr pierdut, pierdut pentru totdeauna, în cuprinsul fără hotar al acestui Ocean monstruos, neînduplecat și înșelător.

Intră în cabină, pe care o străbătu de cîteva ori, ieşi în prag, vru să strige pe cineva, pe Diego de Arana, pe genovezul Donsalute, în care avea încredere — dar se răzgîndi.

Se duse iar, domol, către busolă, în nădejdea absurdă că între timp acul se va fi potolit, că-i va fi pierit febra, nebunia şi că va arăta iar, ca totdeauna, ca pe orice alt loc a pămîntului direcţia Stelei Polare...

Acul zvîcnea mereu de la Miazănoapte către Apus.

Cu o mişcare bruscă o apucă şi o mută în altă parte, apoi în altă parte, de patru ori, în cele patru puncte cardinale. O mută din cală pe punte, de aci iar în cală.

Acul bătea mereu de la Miazănoapte către Apus.

REVOLTA SPERIAŢILOR

Columb hotărî să ţie acest uluitor fenomen numai pentru sine, şi-l scrise în „jurnalul" tainic. Dar în aceeaşi seară, *Pinta* şi *Ninia* trecură pe la pupa *Santei-Maria.* Căpitanii doreau să vorbească neapărat, chiar în acea noapte comandantului.

Înainte de miezul nopţii, Columb află că busolele de pe cele două caravele sufereau de aceeaşi stranie abatere.

Don Martin Alonso Pinzon era cu totul descurajat, deşi îşi ţinea făptura mai dreaptă ca de obicei, cu pieptul înainte, cu barba scurtă cănită proaspăt. Doar privirile-i nesigure, fruntea încruntată, îl trădau.

— Numai la o... la o drăcie ca asta nu m-am gîndit !... exclamă de cîteva ori căpitanul *Pintei,* în vreme ce Vincent Ianies, îşi da mereu şuviţele lungi ale părului negru, cu mîna apăsată, pînă peste ceafă, deşi n-avea nevoie, căci pletele nici nu se clinteau.

— Acum rătăcim pe Ocean ca trei coji de nuci ! strigă el deodată cu desperare.

Se întoarse către comandantul care sta în picioare dinaintea hărții și-l privi cu ură neascunsă.

Columb, cu un surîs de prietenie și încredere către cei doi frați, răspunse domol :

— Așa e ! La asemenea minune nu ne așteptam !... Dar de vreme ce ni s-a arătat, cred c-am face bine s-o cercetăm mai de-aproape, mai îndelung. S-ar putea ca abaterea acului busolei să crească sau să scadă, pe măsură ce înaintăm către Apus, și atunci am putea folosi această abatere, punînd-o alături de numărul leghelor străbătute și am avea pentru călătoria de întoarcere și pentru viitoarele călătorii mai multă precizie în stabilirea gradelor pe hărțile noastre. Așa că, vă rog, să fiți cu băgare de seamă și să însemnați din douăsprezece în douăsprezece ore abaterea busolei, dar cu cea mai mare precizie, căci o părticică de milimetru poate însemna pe Ocean cîteva zeci, dacă nu chiar cîteva sute de leghe ! Vom vedea... Am și făcut pe hartă întîiul semn.

Cei doi frați priviră crunt la însemnarea de pe harta întinsă pe masă.

Don Martin Alonso Pinzon ridică fruntea și proptindu-și glasul în gușă, zise repede :

— Bun-bun, don Cristobal !

Și se opri gîndind o clipă, încă o dată, la întîmpinarea pe care voia s-o facă.

— Dar fără busolă cum ne mai aventurăm ziua, cum ne orientăm în nopțile cu cer acoperit ?...

— *La acest lucru* trebuie să ne gîndim ! sprijini Vincent Ianies, părerea fratelui mai mare.

Columb rîse încet și-i bătu pe amîndoi pe umăr, ca pe niște foarte vechi și buni prieteni.

— La acest lucru m-am gîndit și eu numaidecît. Și mărturisesc că nu mică mi-a fost sperietura !

Apoi cu toată seriozitatea, privind în jos și arcuind sprîncenele :

— De vreme ce cunoaștem, căci vedem lămurit, abaterea mai mare sau mai mică a acului busolei, în-

seamnă că n-am pierdut punctul fix al Nordului, precum n-a pierit de la locul ei Steaua Polară. Așa e ?

Și îi privi cu ochii rîzători, micșorați de o blajină viclenie, cu brațele întinse și amîndouă palmele în sus.

— Dar toate acestea ar fi bine să rămînă numai între noi, adăugă repede. Mateloții și-așa sînt destul de nerăbdători și cam înfricoșați. Atît ar mai trebui pentru neștiința lor, să afle că acul busolei are o bătaie neobișnuită ! Vă dați seama, signores ?

Cei doi frați izbucniră în același timp :

— Cum adică să rămîie între noi ?

Don Martin Alonso Pinzon rîse amar și cu mîinile la spate începu să dea ocol cabinei.

— Echipajele au aflat numaidecît! zise Vincent Ianies, ca un lucru foarte firesc.

— Și ? întrebă Columb, privindu-l cu ochi mari drept în ochi.

Răspunse don Martin Alonso Pinzon, oprindu-se :

— De răzvrătit nu s-au răzvrătit, dar nici stăpîn nu mai e nimeni pe ei...

Și după o clipă de tăcere :

— Așteaptă acum întoarcerea noastră pe caravele, cu o lămurire din partea dumitale, don Cristobal Colon ! Poate știi dumneata de ce a început să se abată acul busolei ?..

Și rise aproape batjocoritor.

Era o sfidare.

Columb rămase pe gînduri, neclintit, înapoia mesei, în bătaia opaițului. Umbra-i uriașă care jucase pe pereții de lemn rămase și ea neclintită. Simțea în juru-i dușmănia mocnită a acestor doi căpitani pe care soarta îi dăduse tovarăși la asemenea drum, dar și mai amenințătoare dușmănia isterică, nebunească a acelor speriați, pe care spaima, în vastul, adîncul întuneric al Oceanului îi preschimbase în fiare la pîndă pe cele trei caravele dintre cer și apă.

Ce răspuns putea da ?... Şi totuşi ei aşteptau un răspuns, pentru împăcarea neliniştitului lor suflet. Aveau încredere încă în acest răspuns al comandantului.

Nişte copii... Nişte bieţi oameni înfricoşaţi de ideea morţii, zămislită de ei înşişi şi pe care nici voinţa, nici speranţa, în ei atît de slabe, nu izbuteau s-o cumpănească şi apoi s-o alunge!

Bun! Le va da un răspuns potrivit unor copii — adică o amăgire.

— Sînt încredinţat, — zise deodată Columb cu tărie, lovind masa cu un pumn furios, — că această abatere a busolei se datoreşte tot Stelei Polare!

Tăcu o clipă, privindu-şi tovarăşii pe rînd, drept în ochi.

— Credeţi că ar putea acul să se mişte vreodată în altă direcţie decît a Stelei Polare ?... Răspundeţi! Doar sînteţi navigatori!...

Fraţii Pinzon nu răspunseră.

— De pe această parte o pămîntului care ne înfăţişează constelaţii noi, cum desigur aţi băgat de seamă, e oare de mirare că şi Steaua Polară *pare* că şi-a schimbat poziţia ?... Nu mai încape îndoială: abaterea acului răspunde *aparentei* abateri a poziţiei Stelei Polare faţă de locul pe care caravelele noastre îl ocupă acum pe Ocean. E limpede, nu ?

Fraţii Pinzon după cîteva clipe de gîndire, uluiţi, ridicară din umeri. Nu puteau răspunde. Nu puteau înlătura logica argumentare a comandantului deşi nu erau încredinţaţi că faptele se petreceau aievea. În orice caz, explicaţia putea fi un mijloc de potolire a echipajelor îngrozite — potolire fie şi vremelnică.

În barca mare scoborîtă iar pe Ocean la pupa *Santei-Maria*, spre a-i duce la *Pinta* şi apoi la *Ninia*, ale căror felinare se legănau încet în întuneric. fraţii Pinzon nu discutară ideea lui Columb. Erau amîndoi foarte tulburaţi. Dacă explicaţia era valabilă, atunci caravelele ar trebui să ţie seama, înaintînd spre Apus, de abaterea acului, abatere care ar arăta adevăratul Nord. Dacă explicaţia era greşită, atunci trebuiau să

se orienteze tot după vechiul punct al Nordului, fără a ţine seama de bătaia spre Apus a acului. Unde era adevărul ?... Şi pe care din cele două explicaţii, cea de la începutul sau cea de la sfîrşitul discuţiei, o va lua de bună însuşi comandantul, „Amiralul", pentru orientarea flotilei ?

Cei doi căpitani urcară pe caravelele lor mai uluiţi decît în clipa în care le părăsiseră.

A două zi dimineaţa, la 14 septembrie, două rîndunele de mare se puseră pe catargul de la proră al *Santei-Maria.* Mateloţii le priviră îndelung, rîzînd, aruncînd beretele în văzduh, strigînd cu simţămîntul unei eliberări neaşteptate dintr-o osîndă la moarte :

— Pămînt ! Pămînt !...

Oamenii de pe celelalte caravele zăriră şi ei rîndunelele care îşi luară zborul către Apus, de pe *Santa-Maria,* una trecînd sus, în cerul albastru, deasupra *Niniei.* Începură şi ei să chiuie, să fluiere, să salte, strigînd spre celelalte caravele şi făcîndu-le semn cu beretele :

— Pămînt ! Pămînt !

Pe puntea superioară a caravelei lui, Columb privi păsările cu luare-aminte, încruntat — şi intră repede în cabină.

Erau păsări într-adevăr prevestitoare ? Pămîntul se afla la capătul călătoriei, desigur, dar după ce caravelele vor fi străbătut cele şapte sute de leghe calculate după gradele lui Toscanelli. Iar „Jurnalul" cel tainic şi adevărat nu arăta mai mult de două sute şi ceva de leghe. Caravelele nu străbătuseră mai mult în aceste nouă zile, de cînd părăsiseră portul Las Palmas din Canare ! Mai aveau de navigat cel puţin cinci sute de leghe...

Dar cui putea destăinui Columb acest adevăr ? Nici măcar căpitanilor *Pintei* şi *Niniei,* în care nu se mai putea încrede.

În noaptea următoare, mateloţii de serviciu zăriră cerul brăzdat de un bolid luminos, care căzu în Ocean cam la patru leghe depărtare. În Spania, stelele că-

zătoare se iveau mai cu seamă în frumoasele, parfumatele, liniştitele nopţi de primăvară

În ce primăvară înaintează, se leagănă caravelele spaniole pe întinderea Oceanului care acum cîtva timp păruse atît de pustiu şi ameninţător ?... Ceţuri străvezii se înalţă din ape în zori şi în amurg, spre a se destrăma şi a se topi, în puternica lumină a zilei, în întunericul străveziu al nopţii. Adie ades, slabă ca o mireasmă, din largul Apusului, deasupra apelor, o boare, ca o îndrăgostită în întîmpinarea mult adăstatului, puternicului vînt de Răsărit. Trăgînd în piept aerul suav, cine n-ar crede că se află într-o primăvară şi mai primăvăratică decît în Andaluzia şi că auzul — cum scrie comandantul în tainicul lui „Jurnal" de cîteva zile — tot adastă să prindă de undeva trilurile şi mai minunate şi mai răsunătoare ale unei privighetori şi mai pătimaşe ?

Dacă pămîntul e pe-aproape, el nu poate fi decît asemenea raiului, iar locuitorii lui, fericiţi şi nevinovaţi, ca şi oamenii dintîi !

Să fi ajuns matelotul cu rubedenii în Huelva, pe care Columb l-a adăpostit pe moarte, în locuinţa lui din Porto-Santo, la alt pămînt decît insulele Chipango, sau ţărmul Cataiului, Indiilor ?... Cine poate şti ? Căci matelotul murise, fără a mai fi putut da lămuriri asupra ţinutului pînă la care ajunsese în Apus...

Şi noua primăvară se dezvălui tot mai nouă cu fiecare zi, primind în sînul ei cele trei caravele cu pînzele destinse.

Ceţurile dimineţii dobîndesc acum o culoare mişcătoare, trandafirie, în care nuanţele tuturor celorlalte culori neîntrerupt se desprind şi se îmbină într-o mătase de culoarea obrazului fecioarelor. Apoi întreg Oceanul se înveşmîntă în flăcări blajine, unduitoare, care se topesc în jocurile albastre şi verzi ale valurilor domoale.

Ca chemate din adîncuri, de pacea caldă şi statornică de sub cerul vast, vieţuitoare marine, plante şi

animale nemaicunoscute se ivesc întru întîmpinarea caravelelor, se zbat la flancuri, se ţin după dîra spumoasă a cîrmei — şi mateloţii deosebesc cu uimire aripi înotătoare, de culoarea azurului, alaiuri de tot felul de peşti, unii la subsuori cu evantaie roşcate, alţii mişcînd lungi, negre trene somptuoase, cîrduri de foci strălucitoare în lacul lor puternic, crabi uriaşi, fiare fără glas şi parcă fără formă, întrupîndu-se după lungimea valului verde şi albastru care le poartă, sclipindu-şi o clipă în bătaia soarelui solzii mari, îndesaţi, şlefuiţi în atîtea culori — printre care îşi scoate botul ascuţit, adulmecînd o caravelă sau cealaltă, rechinul neastîmpărat şi nesăţios.

Mateloţii osteniţi de munca zilei şi scăpaţi de corvezi nu se mai duc să se arunce seara pe saltelele de sub puntea prorei, ci agăţaţi de marginile caravelelor, unii urcaţi în bărcile dinafară, prinşi de ancore, căţăraţi în hune, privesc la spectacolul uluitor al nopţilor, faţă de care sărbătorile colorate ale tîrgurilor spaniole sînt numai nişte palide jocuri copilăreşti.

Pe întinderea parcă şi mai întinsă de întuneric a Oceanului în lacurile netezi care se alcătuiesc pentru o clipă spre a se tulbura şi a se ivi aiurea şi mai rotunde şi mai netezi, noile constelaţii îşi caută şi ele chipul, înmulţindu-se, realcătuindu-se, asemenea unei misterioase scrieri cu slove de lumină tremurătoare — vorbirea mută, vie şi mereu preschimbată a cerului cu Oceanul. Liniştea de peste zi devine parcă şi mai adîncă — spre a se auzi şi celălalt grai, al vietăţilor nevăzute. Pe-ncetul, noaptea se umple de şoapte tainice, cînd în apropiere, cînd din depărtări necuprinse, ca întrebări şi răspunsuri, deasupra cărora se ridică deodată, scurt, un rîs sau un tînguit puternic. Iar spre miezul nopţii, în jurul caravelelor începe a curge şuvoiul în murmur puternic, arătîndu-şi pe-alocuri spinările lucioase şi vaste, asemeni unor insule, balenele apelor îngheţate din Miazănoapte, adulmecînd cu sat întîiele fluvii ale apelor fierbinţi de Miazăzi. Ochiul le caută, le găseşte o clipă, iar le pierde —

spre a fi atras cînd de o parte, cînd de alta, de înaltele sulițe de apă, îmbinate în verde, în albastru, în cărămiziu închis, țîșnite din mara cine știe cărui monstru singuratic.

Nici văzduhul nu e pustiu. Păsări de noapte flutură mute din zare în zare și arareori, pe neașteptate, un țipăt scurt dintr-un cîrd dă de veste, deasupra caravelelor, celor dinainte sau dinapoi.

Aerul amar și sărat s-a încărcat pe nesimțite de balsamuri calde, în nesfîrșite și gingașe nuanțe, îmbietoare, prevestitoare, făgăduitoare, îmbătătoare toate — fericiri neașteptate, dăruite oricui, nemaicunoscute, fără nume.

Și pe toată întinderea, cînd și cînd, ca ochiul să n-aibă o clipă de răgaz, se-ntinde peste cutele abia rostogolite ale valurilor, ridicate din adînc, o pînză fosforescentă, învăluind, dezvăluind, sfîșiindu-se spre a se alcătui iar, mișcată nostalgic de cine știe ce uriașă dănțuitoare nezărită a Oceanului, care piere lăsînd numai o dîră prelungă de spumă pe crestele apelor.

Fermecați îndelung, uneori mateloții tresăreau, se trezeau ca dintr-un vis : nu era această vrajă numai o momeală a Oceanului ?

Într-o asemenea noapte de încîntare, caravelele începură să taie într-un foșnet prelung, care se ascuțea, coroana verde și încălcită a unei nemărginite păduri submarine...

Mateloții se-nfricoșară deodată iar. Încîntarea se preschimbă în spaimă. Ajunseseră oare la Marea Beznelor, la îngrozitoarea *Bahr-al-Talmet* ?

În zilele următoare, Luis de Torres, trimis de Columb printre grupele de mateloți, neocupați, dormi în mijlocul lor, în sala de sub puntea prorei, în vecinătatea bombardelor, pe o mînă de paie — dar dormi iepurește, cu ochii întredeschiși, cu urechile ciulite. Cunoștea toate graiurile Spaniei și ale tuturor îndeletnicirilor. Nu se feri nimeni de el, și o dată cu unele înjurături obișnuite prin porturi, cu privire la obîrșia genovezului și familiei italiene, amestecată cu sfinți

și apostoli, a comandantului — auzi trezindu-se, ivindu-se toate bănuielile și temerile de odinioară : nu cumva din adîncul acestor păduri prea verzi, care nu încetau a fîșîi ziua și noaptea, abia străpunse de caravele, se va ivi monstrul *Kraken?* Agățat cu un braț de polul de la Miazănoapte, brațul lui frămînta Oceanul în preajma ecuatorului. O izbitură mai puternică a valurilor, o creștere a crîșnetului ierburilor răvășite, smulse, le taie respirația, îi face să sară de pe saltelele rupte.

Unii șoptiră altora, privindu-se la lumina slabă a opaițului, cu ochii măriți, dacă n-ar fi mai cuminte să părăsească această blestemată caravelă, care curînd-curînd va fi apucată și răsturnată de necunoscuții monștri ai codrului submarin și să caute să scape cu bărcile mai ușoare și mai iuți. Dar își dădură seama că prinsă de păienjenișul ramurilor și ierburilor, barca s-ar înțepeni în această nesfîrșită mare a verdețurilor sargasse.

Alții întrebau :

„Era oare pe-aci apa tot atît de adîncă ?... Nu adunaseră plantele uriașe bancuri de nisip, de care caravelele s-ar putea lovi și împotmoli ? Cine mai poate zări, acoperite de aceleași liane fără capăt, piscurile vreunui munte submarin, asemuitoare stîncilor din preajma Canarelor ? Ele pîndesc de bună seamă... pîndesc..."

Irlandezul William, cuprins odată de un fel de nebunie, țipă de parcă i-ar fi sfîșiat cineva pîntecele și se rostogoli pînă în vecinătatea vetrei stinse din adîncul caravelei. Apoi se ridică și se întoarse la salteaua lui ca beat, dînd din cap.

Nu mai era o șolticărie, nici o prestidigitație.

Pe neașteptate, spre ziuă, mateloții tresăriră. Sinistrul fîșîit al ierburilor sargasse încetă deodată. Cei care aținiseră, se treziră de neobișnuita liniște. Săriră pe puntea prorei unii, alții se agățară de margini, căutînd în jurul caravelei. Marea verde rămînea în urmă, pierea pe-ncetul. Scăpaseră !... Și înainte de

chemarea clopotului, pe locul unde se găseau, îngenunchează și strigară în cor, din toate puterile, cîntecul nădejdii și al mîntuirii:

Salve regina mundi,
Mater amabilis
Clamamus de profundis...

Columb și geograful Juan de la Cosa cercetară de cîteva ori adîncimea apelor și îi gustară sărătura. Era rece, era sărată, nici un semn de scăderea adîncimii, niciunul de apropierea pămîntului, care trimitea în Ocean ape mai dulci.

Dar păsări începură a se ivi tot mai numeroase dinspre Miazănoapte. Ramuri smulse din copaci cu rădăcinile în pămînt, desigur, începură a pluti uneori pe dinaintea caravelelor. Cei de pe *Ninia* prinseră un soi de crab, despre care știau că nu se depărta niciodată prea mult de țărmuri. Nu erau semnele apropiatului pămînt? Mateloții își amintiră de făgăduiala reginei, vestită de cîteva ori la Palos de glasul slăbănog al notarului Rodrigo de Escovado înainte de îmbarcare, cînd încă pregetau:

„Zece mii de maravedas aceluia care va zări întîi noul pămînt! Zece mii de maravedas!..."

Pelicani, păsări cu mers stîngaci pe uscat și cu ciocul gros, se puseră din zbor pe catargul cel mare al *Santei-Maria:* îi priviră toți cu uimire. De unde puteau veni aceste ciudate zburătoare, cu aripile lor atît de puternice, dacă nu de la un țărm?

Pămîntul era aproape, nu mai încăpea nici o îndoială!

Singurul care nici de data aceasta nu credea era Columb. Încruntarea lui nu trebuia văzută, nici răstălmăcită. Nu mai ieși decît noaptea din cabina în care umbla gînditor sau scria mereu, cu slova-i măruntă. Caravelele nu străbătuseră decît vreo patru sute de leghe. Mai erau cel puțin trei sute pînă în insulele Chipango, dacă socotelile hărții lui Toscanelli nu greșeau...

Şi dacă totuşi greşeau ? Atunci caravelele erau sortite pieirii !

Dar de unde veneau pe valuri şi deasupra valurilor semnele neîndoielnice ale vecinătăţii pămîntului : mlădiţele verzi de arbori, păsările cu ciocul lat ?...

Poate din insula Antila, pe care de atîtea ori o desenase din închipuire pe hîrtie... Poate...

În ziua de 18 septembrie, echipajele, fără a mai adăsta vreo poruncă a comandanţilor, se iau la întrecere, cu toate pînzele caravelelor întinse. Cei mai ageri dintre mateloţi s-au căţărat pe catarge, în hune, alţii pîndesc pe punţile mai înalte, de la pupa, de la proră. Cel care va striga întîi „Pămînt ! Pămînt "... dobîndea zece mii de maravedas !

În aceeaşi seară, Martin Alonso Pinzon intră pe neaşteptate în cabina comandantului şi cu glas aproape poruncitor :

— Don Cristobal ! strigă. Ce mai aşteptăm ? Păsările zboară peste catargele noastre, precum poate ai văzut însuţi, de la Miazănoapte spre Apus. Sînt două săptămîni de cînd am părăsit Canarele şi mai bine de o lună jumătate de cînd am plecat din Spania. Ajunge !... Păsările ne spun că ţărmul se află sigur spre Miazănoapte. Dă poruncă să cîrmim într-acolo ! Dăm de pămînt nu mai departe de paisprezece-cincisprezece leghe !

Columb bătu din palme, chemînd astfel pe scutierul în zale, umflat în guşă, cu privirile ascuţite ca vîrfurile de suliţă, care făcea de gardă în vecinătatea cabinei.

— Fii bun, — îi zise Columb cu blajinătate, — spune lui Francesco Ximenes să treacă pe la bucătărie şi să ne aducă o cină mai aleasă şi puţin vin. Doresc să iau gustarea cu prietenul nostru, căpitanul *Pintei.*

Ceea ce desumflă pe loc pe căpitanul cu barbă cănită.

În timpul cinei discutară aproape prieteneşte. Columb era şi el încredinţat că vreun ţărm se află nu

prea departe de cele trei caravele. Dar porniseră ei numai spre a da de un pămînt, de orice fel de pămînt? Căci nu erau niște naufragiați, ci navigatori stăpîni pe greaua lor îndeletnicire, încercați, cu un țel mai dinainte știut. Și nimic pînă acum nu-i silea să se poarte asemenea unor scăpați din valuri, să uite de marele țel pentru care părăsiseră Spania și pentru care din întîia zi hotărîseră să-și riște viața. În vecinătate, la cîteva zeci de leghe sau mai puțin, trebuie să fie neapărat insula Antila, sau altă insulă necunoscută încă. Ce dobîndeau cei trei navigatori dacă s-ar abate din drumul pe care trebuiau să-l deschidă — ei, cei dintîi?

— Nu, don Martin Alonso Pinzon! zise comandantul cu blajină dar nestrămutată hotărîre. Nu mă ispitiți cu dorințele și temerile mateloților noștri, căci nu-mi pot închipui că sînt și ale dumitale... Noi trebuie să mergem drept înainte — către Indii!...

În curînd echipajele celor trei caravele știau că pămîntul se află mai spre Miazănoapte și că numai încăpățînarea „Amiralului" îi mîna drept înainte, la o moarte sigură. Pe *Santa-Maria,* genovezul Donsalute, maistrul de manevră, fu luat în bătaie de joc și silit să se urce el însuși pe catargul prorei să dea jos o pînză, la căderea vîntului de Răsărit. Asemenea fapte, aidoma cu o răzvrătire, ar fi trebuit să trezească furia comandantului, iar vinovații să fie pedepsiți numaidecît, rușinos — cu bătaia funiilor ude, în văzul celorlalți mateloți.

Columb se făcu a rîde și privi toată întîmplarea ca un joc între mateloții plictisiți de lungimea călătoriei. Și sili pe nefericitul Donsalute să creadă la fel.

Se vor opri mateloții numai la asemenea jocuri? Greu de crezut. Nu credea nici Columb căruia tălmaciul și apoi doctorul Juan, bătrînul blajin și totdeauna surîzător de la proră, îl vestiră într-o noapte că mateloții chibzuiesc ceva în grupuri mici, se feresc de unii dintre ei. Nu părea scornire nici cuvîntul hidrografului cu fața zbîrcită, Juan de la Cosa, care

ar fi auzit fără voie — nebăgat în seamă — că viaţa „Amiralului“ trebuia curmată. Ba mai auzise şi în ce fel : nu gîtuit sau tăiat, ci îmbrîncit în Ocean. Cine ar fi putut fi bănuit ?... Tot sta el ore întregi pe puntea de sus a pupei, în marginea caravelei, scrutînd zările, adulmecînd văzduhul...

Zări Columb bine într-un amurg, sau se-nşela ?... Nu se înşela : se apropia de puntea întîia a pupei, irlandezul William Ires, cu mîinile la spate, cam încovoiat, dînd din cap ca unul împins de un gînd crunt. Era urmat de scoţianul Tallarte, cu barba-i roşcovană zbîrlită, săltînd în paşi măsuraţi pîntecele-i rotund. Au dat de Diego de Salcedo, căruia îi vorbiră îndelung. Scutierul îi lăsă o vreme să sporovăiască pe rînd şi împreună, apoi proptit în guşa-i dispreţuitoare, fără a se clinti în armura-i grea, cu mîna stîngă rezemată de mînerul hangerului, se răsti scurt — şi scuipă după ei.

Nu mai bătea vîntul de Răsărit de o zi şi o noapte şi încă o zi. Neliniştea mateloţilor trebuie să fi crescut, deşi nu se vedea.

— Dacă nu mai bate nici un vînt, Excelenţă, înseamnă că trebuie să stăm pe loc, aşa e ?... auzi comandantul pe supraveghetorul armamentului, de obicei tăcut în asprimea înfăţişării lui.

Numai pentru această întrebare să fi făcut el calea de la proră la pupa, să fi urcat pe puntea de sus ?

Columb rămase neclintit în dreptul cabinei. Alături veghea acum Francesco Ximenes, scutierul cam molău, ca o doamnă sevilianâ, grasă, travestită în armură pentru bal mascat în largul Oceanului.

— Nu vom sta pe loc, don Rodrigo Sanchez ! răspunse comandantul. În curînd se va ridica din vreo zare o adiere, care să ne ducă mai departe.

Şi după o clipă socoti de cuviinţă să adauge :

— Nu mai avem mult pînă-n insulele Chipango... Nu, nu... Aşa cred !

Urcă treptele pe puntea superioară. Don Rodrigo Sanchez nu-l mai urmă.

Acalmia devenea mai periculoasă decît — nu de mult — stăruința vîntului de Răsărit! Columb își da bine seama. În isteria lor abia stăpînită, mateloții erau desigur bîntuiți de tot felul de presupuneri vechi, la care se adăugau acum poate și presupuneri noi. Și cine le-ar putea risipi? Cum ar putea fi risipite?

Cînd dă să intre în cabină, să mai calculeze o dată distanța străbătută în aceste aproape două luni de călătorie, să se încredințeze că nu mai are prea mult pînă la țărmul dorit, auzi pe bunul Francesco Ximenes, cu șoapta tremurătoare:

— Sînt sigur, Excelență, da... Vreau să spun, sînt sigur că vasele noastre nu înaintează numai din pricina sirenelor care-și au culcușul în marea de sargasse. Cum am scăpat de ierburi, ne-au ajuns din urmă și s-au agățat de caravele — și le tot trag înapoi. Că am și văzut ieri noapte sub felinarul pupei făpturile lor prelungi, albe, bătînd din cozi negre... S-au agățat viclenele să ne țină locului pînă vin monștrii cei mari ai acelor păduri din adînc, plecați cine știe unde, spre Miazăzi sau spre Miazănoapte!

În aceeași noapte, Columb sări de pe culcușul tare, își prinse lunga spadă pe care o punea la căpătîi înainte de a se stinge opaițul. Un vuiet prelung venea dinspre proră.

Ieși pe punte. Mateloții de serviciu erau încă la posturile lor. Respiră ușurat.

Valuri înalte se ridicau, lovind pereții caravelei, care golită de cea mai mare parte din merinde suna acum ca o scoică. Trecuse de miezul nopții. Se ridica dinspre Apus, tot mai puternic, un vînt nou. Dinspre Apus! Întîia adiere dinspre Apus! Deci întoarcerea acasă pe aceeași cale era cu neputință! Măcar această spaimă a mateloților trebuia să se risipească...

Și scrise în tainicul „jurnal", că-n acea noapte, de sfîrșit de septembrie fusese mîntuit de Providența care odinioară mîntuise pe fugarii din Egipt, ridicînd valurile ocrotitoare ale Mării Roșii.

Dar vîntul dinspre Apus nu ţinu mult. În curînd pînzele caravelelor căzură, apoi se umflară, bătute iar dinspre Răsărit, spre uimirea, neliniştea mateloţilor, alungate parcă anume spre Apus, spre îngrozitorul, neatinsul Apus — tot mai departe de ţărmurile cunoscute şi dragi de acasă!

În dimineaţa zilei de 25 septembrie, cînd mateloţii zăriră din nou păsări trecînd deasupra caravelelor, unele poposind pe catarge, don Martin Alonso Pinzon aduse pe *Santa-Maria* harta pe care o împrumutase cu trei zile înainte. Cei doi comandanţi se înţeleseră numaidecît: caravelele lor ar trebui să fie — de bună seamă — după calculele repetate şi verificate de amîndoi, precum şi de hidrograful Juan de la Cosa chemat în ajutor cam în dreptul insulelor Chipango. Dacă n-au nimerit şi n-au zărit încă vreun ţărm, pricina trebuie să fie a curenţilor oceanici — credea comandatul — care au abătut pesemne pe nesimţite flotila de cîteva ori din linia dreaptă a plutirii. Cele trei caravele n-au străbătut deci, chiar întreaga distanţă — au împlinit poate numărul leghelor, dar ele n-au fost calculate pentru o călătorie în zig-zag...

Erau în vecinătatea insulelor Chipango — de acest lucru don Martin Alonso Pinzon era sigur. Tot atît de sigur părea şi hidrograful din Biscaia, ai cărui ochi neliniştiţi dezminţeau însă teribil siguranţa cuvintelor lui.

Numai Columb nu se entuziasma. Dar cine ştie?... Poate! Poate!...

Căci Columb în cugetul lui era încredinţat că mai aveau de călătorit două, dacă nu chiar trei săptămîni, pînă la vreuna din insulele Chipango...

Încît cu uimire văzu în aceeaşi seară că *Pinta* se apropia de *Santa-Maria* şi auzi glasul căpitanului care, urcat pe catargul pupei, striga din toate puterile, cu barba-i scurtă zbîrlită de vînt:

— Pămînt! Pămînt! şi arătă cu mîna spre Apus-Miazăzi.

Columb privi într-acolo şi nu zări decît zarea, aceeaşi zare a Oceanului, dungată de linia de foc, apoi de vînătaia soarelui-apune.

— Pămînt! Pămînt! răsuna glasul plin al lui don Martin Alonso Pinzon. Al meu e premiul reginei! Al meu!

Mateloţii de pe *Pinta,* toţi cu faţa spre Apus, arătau cu mîinile, treceau de la un loc la altul, se îmbrînceau şi începură a striga şi ei:

— Pămînt! Pămînt!...

Numai echipajul *Santei-Maria* nu vedea nimic. Dar deodată se auzi glasul piţigăiat al irlandezului, căţărat pe catargul cel mare, în huna din mijlocul vasului.

— Da, da!... Aşa e!... Se vede pămîntul!...

Şi cu o mînă îşi scoase zdreanţa de beretă, o flutură în văzduh, o aruncă în valurile Oceanului, chiuind ca scos din minţi.

Dunga viorie a Apusului pieri pe-ncetul şi Columb zări şi el, de pe puntea superioară a pupei, în depărtare, geana îngroşată a pămîntului. *Ninia,* cuprinsă de uralele mateloţilor ei, zbura înainte, legănată ca o jucărie de hîrtie, cu toate pînzele albe întinse în bătaia vîntului de amurg, către umbra neclintită din zare.

Columb schimbă şi el direcţia *Santei-Maria* — spre Apus-Miazăzi.

În întunericul care se lăsa peste fosforescenţele bogate ale Oceanului, dunga din zare stărui şi mai întunecată. Ochii lui priviră neclintiţi într-acolo. Auzi în jur, deîndată, glasurile voioase ale slujitorilor regeşti — socotitorul Pedro Guttierrez, supraveghetorul armamentului Rodrigo Sanchez, palidul notar Rodrigo de Escovado, miopul cronicar Bernardin de Tapia, tuşind cu mîna la gură, tălmaciul creţ şi cîrn, Luis de Torres, Diego de Salcedo, în armura-i grea şi Juan de la Cosa, neliniştit ca o veveriţă.

— Se vede bine! E pămîntul!... Pămîntul!... Pămîntul!...

De cealaltă parte a caravelei, mateloții se adunaseră în jurul genovezului Pedro Martini, maistrul grăsun și demn al echipajului, și toți, ca fascinați, priveau țintă spre Apus, cu respirația oprită.

Toate acestea mai mult uimeau decît bucurau pe Columb. Calculele îi dovedeau că nu putea fi vorba de țărmurile Chipangului, cu atît mai puțin de țărmurile Cataiului sau Indiilor! Dunga întunecată din zare trebuia să fie vreo insulă măruntă, nelocuită sau locuită vremelnic de pescari, vînători. Dar era bine venită și insuliță, de vreme se potolea spaimele echipajelor și dovedea fraților Pinzon că atunci cînd își pierdeau cumpătul, nu mai știau să cugete după învățătura nedezmințită a cifrelor. Apoi caravelele își vor împrospăta apa, cam stătută și fără gust, de pe fundul butoaielor.

Nimeni din cei adunați în jurul comandantului pe puntea de sus a pupei, nu voi să mai scoboare în sala de sub întîia punte. Adăstau cu toții ivirea zorilor — și a insulei.

Dar o dată cu zorile, dunga întunecată din ajun nu se mai zări.

Locotenentul Francesco Roldan, neliniștit din întîia zi a călătoriei, cu perii crescuți pe fața-i și mai uscată, pînă sub ochi, nu mai adăstă nici o poruncă și ca o maimuță se cățără repede pe catargul prorei, să vadă bine din vîrf. Apoi coborî tot atît de repede și fără a rosti un cuvînt, se duse sub punte.

Columb trase în cabină pe notarul Rodrigo de Escovado și dictă o „recomandare" către căpitanii caravelelor *Pinta* și *Ninia,* precum și către maiștrii de echipaj ai întregii flotile, prin care era de aci înainte interzis de a se mai vesti vreun țărm, înainte de a fi văzut pe de-a-ntregul. Iar cei care, luați de o vinovată și păgubitoare grabă, nu vor ține seama de acest sfat, vor pierde dreptul la premiul reginei.

Două bărci fură scoborîte, cu patru lopătari fiecare. Ajunseră îndată cele două caravele înaintașe, dar nu

se înapoiară decît spre seară. Stătură mult de vorbă cu ceilalţi mateloţi.

În ziua următoare, vîntul scăzu şi numeroase păsări se iviră, cu deosebire rîndunele de mare. Caravelele străbătură iar întinderi de verdeaţă, dar nu atît de dese ca în „marea sargasselor". Pieriră şi ele.

Oamenii se întrec acum să prindă în laţuri lipicioase păsările mării. Uneori izbutesc — şi toţi se adună în jurul lor, ca în jurul unei făgădueli, a unei parţiale împliniri. Nu le ucid, ci le dau iar drumul în văzduhul cald.

Din pricina căderii vîntului, caravelele abia înaintează. În ziua de 30 septembrie nu mai străbătură decît paisprezece leghe. Zarea se întunecă deodată şi o ploaie deasă, puternică, bătu pînă noaptea tîrziu. Mateloţii se istoviră muncind la pompe şi golind apa ploii, adunată pe fundul vaselor.

Vîntul îşi redobîndi iuţeala şi în dimineaţa zilei următoare, comandatul fu întîmpinat dinaintea cabinei de locotenentul Francesco Roldan, care nu lepădase nici o zi, nici un ceas, zalele de pe făptura-i măruntă şi încordată.

— Don Cristobal... Excelenţă... băigui el.

— S-auzim! îl încurajă comandantul, încruntînd fruntea.

— Don Cristobal... mai scînci locotenentul.

Şi cu glas deodată ridicat, cu mica-i făptură încremenită, ca de piatră, zise repede:

— Don Cristobal... Încotro mai navigăm? Şi cît?... După „Jurnalul de bord" am făcut de la insula Fierului pînă aseară cinci sute şaptezeci şi opt de leghe!

Şi ca şi cum n-ar fi fost bine auzit, repetă şi mai tare, de-i tremură capul uscăţiv, păros:

— Cinci sute şaptezeci şi opt de leghe!...

— Da? Cine ţi-a spus?

— Şi Pedro Martini şi Donsalute...

Pomeni doar pe cei doi genovezi, oamenii de încredere ai comandantului.

Columb gîndi o clipă — şi răspunse blajin:

— Firește, don Roldan. Cinci sute șaptezeci și opt de leghe e o distanță frumoasă!... Ai mai navigat vreodată pînă la asemenea depărtare?...

— Nu, niciodată, Excelență... recunoscu locotenentul și-și trecu repede o mînă peste fața-i cu țepi.

— Atunci, don Roldan, trebuie să-mi fii recunoscător că te-am primit pe caravela mea. N-ai să uiți niciodată, nici în ceasul din urmă, această ispravă, așa e? Alta mai îndrăzneață, pînă acum, n-ai săvîrșit.

Nu cumva „Amiralul" își bătea joc de el?

— Vom desăvîrși însă isprava, don Roldan, urmă comandantul cu precizie și hotărîre. Curînd, foarte curînd: atunci cînd vom fi lăsat înapoi *șapte sute de leghe*. Nu mai e mult, cred. Așa e?

Și micșorînd privirile, spre a socoti în gînd, Columb urmă șoptit:

— Mai sînt vreo... vreo sută treizeci de leghe. O nimica toată... Cred că socoteala mea nu e greșită.

Apoi cu mîna pe pieptarul de fier al cavalerului, îi zise în taină, cu încredere voită:

— Spune și celor doi maiștri și altora, don Roldan, dacă au pierdut răbdarea, că nu mai avem de navigate decît cîteva zile... Atît!

Columb știa bine însă că vasele străbătuseră pînă-n ajun peste șapte sute de leghe, limpede înscrise în „Jurnalul" cel tainic. Flotila trebuia să fi ajuns în dreptul insulelor Chipango — dacă nu le și depășiseră!

Lopătarii care veneau uneori pe-nserat, cu vești de pe celelalte două caravele, nu se mai întorceau în aceeași seară. Înnoptau pe *Santa-Maria* și, adunați în jurul vetrei stinse sau sub puntea mare, șopteau pînă după miezul nopții. Întîrziau totdeauna și mateloții vasului-amiral, trimiși cu vești pe *Pinta* și *Ninia*.

Columb își întări paza, cerînd slujitorilor regești să stea mai mult în preajma cabinei lui. Frații Pinzon pe caravelele lor nu băgau nimic de seamă?... Aveau atîta încredere în acei desperați? Sau le împărtășeau

temerile şi făceau parte, fără a şi-o mărturisi, din complotul care se urzea pe-ncetul — nu se mai putea îndoi nimeni ! — împotriva „Amiralului" ?

În seara zilei de 6 octombrie, după mai bine de două luni de plutire pe Ocean, Martin Alonso Pinzon se urcă înfrigurat pe vasul-amiral, trase bine după el uşiţa cabinei şi, cu glas stăpînit, dar clocotind de nerăbdare, zise comandantului, care, la masă, umplea harta cu noi calcule, de-a lungul şi de-a latul :

— Don Cristobal, mai ţinem oare direcţia Apusului ?... Am depăşit de mult cele şapte sute de leghe ale lui Toscanelli !

Şi îi întinse sulul propriei lui hărţi.

Columb se ridică şi o roşeaţă puternică acoperi deodată faţa lui, acum arsă de soare şi de vînt, încreţită în jurul ochilor, cu tăietura gurii adîncită, faţa prelungită de o barbă cărămizie, rară. Pe un navigator ca Martin Alonso Pinzon nu făcea să-l mai înfrunte cu un neadevăr. De altfel ar fi fost de prisos. Nu răspunse numaidecît, ci cu mîinile la spate, lovindu-se mereu de spada grea de care nu se mai despărţea, dădu ocol cabinei. Apoi se opri dinaintea căpitanului şi, cu faţa încordată de gîndul care-l stăpînea, zise aspru :

— Ei şi ? Ce înseamnă şapte sute de leghe pentru noi ?... Am depăşit pesemne insulele Chipango şi în curînd ne vor ieşi înainte ţărmurile Cataiului. Vom păşi de-a dreptul în palatul Marelui Han. Mai avem apă şi hrană pentru încă cinci sute de leghe pe puţin — de două ori cît ne-ar trebui. Sau nu mai crezi în calculele lui Toscanelli ?

Istovit de propriile-i nedumeriri şi nehotărîri, amărît că „Amiralul" îl depăşea totuşi prin limpezimea gîndirii, voinţă neînfrîntă şi stăpînire de sine, căpitanul *Pintei* căzu pe un scăunel şi lăsă barba crescută, neîngrijită, încărunţită, în pieptarul de oţel. Oftă de cîteva ori ca o muiere jignită, lipsită de puteri dar însetată de răzbunare. Apoi, ridicînd ochii leşioşi, cerşetori, zdrobit de propria-i milă, se rugă — el, mîn-

drul navigator de odinioară, căpitanul vestit al tuturor porturilor Spaniei, prețuit pretutindeni la Veneția, Genova, Lisabóna :

— Dacă mai cred în calculele lui Toscanelli, don Cristobal ? Nu mai cred în nimic ! În nimic !... Fie-ți milă de sufletele noastre, don Cristobal, și ajută-ne să găsim un țărm !... Hărțile noastre ne înșeală ?... Nimeni n-a străbătut încă aceste întinderi de apă ! Toscanelli și-a scos socotelile și gradele din închipuire !

— Și ce propui ? întrebă Columb scurt, fără a se clinti dinaintea căpitanului prăbușit.

— Să ne lăsăm în voia păsărilor...

— A păsărilor ?

Într-adevăr, în zilele din urmă, stolurile de păsări se-nmulțiseră. Unele, poposite pe frînghiile catargelor, călătoreau astfel și ele ore întregi. Mateloții nu le mai luau în seamă.

— Păsările se-ndreaptă toate către Miazăzi, urmă căpitanul. Acolo trebuie să fie pămîntul ! Acolo !...

— Dacă păsările spun că țărmul e mai aproape spre Miazăzi, — răspunse Columb după a clipă, reluîndu-și preumblarea prin fața mesei — nimic nu ne împiedică să tragem încheierea că țărmul trebuie să fie și spre Apus, drept spre Apus, adăugă el cu mînie bruscă. Așa cum ne arată această hartă, nu se poate mai lămurit !

Și lovi cu pumnul în mijlocul hărții.

Martin Alonso Pinzon se ridică și fără a mai spune un cuvînt, fără vreun salut, părăsi cabina.

Vîntul fierbinte de a doua zi purtă pe *Ninia* departe, urmată de *Pinta,* cu toate pînzele desfăcute.

Comandantul supraveghea de pe puntea superioară a pupei direcția celor două caravele. Poate că frații Pinzon, nemaidînd ascultare, să-și fi abătut cîrma pe urma noilor stoluri de păsări, care se iviseră îndată după răsăritul soarelui și pluteau lin, abia mișcînd aripile spre Miazăzi, unele coborînd pînă la suprafața Oceanului.

Dar zări mateloții de pe puntea din față a *Santei-Maria,* arătînd cu brațe întinse către Apus, de parcă ar fi descoperit întradevăr un țărm. Pe prora *Pintei* se adunase de asemenea un grup de mateloți, alcătuind parcă o singură ființă, în jurul unui braț cu bereta în mînă, arătînd spre Apus. Vedeau pămîntul?

Cum de nu vedeau cei de pe *Ninia?...* Sau Columb nu deosebea oamenii de pe caravela jucăușă din pricina depărtării?

Își micșoră ochii, spre a descoperi și el țărmul de la Apus. Cu toate silințele nu văzu decît linia neclintită, sclipitoare, a zării Oceanului.

Dar ce se-ntîmplă?

O flamură se înălță repede pe catargul cel mare al *Pintei* și o bubuitură de tun, cu flacără scurtă la bombard. Detunetul e înmulțit de cîteva ecouri, tot mai slabe.

Pînă seara, caravelele nu atinseră însă nici un țărm. Fusese o nălucire, ca de atîtea ori.

În aceeași noapte, Columb, neliniștit deodată de neîmplinirea calculelor, își călcă în picioare hotărîrea și-și spuse că trebuie încercată și direcția păsărilor... Cu inima grea, scrise, șterse, iar scrise comandanților *Pintei* și *Niniei* să ia direcția Apus-Miazăzi. Nu era voia lui, nu — căci după el, caravelele ar fi trebuit să țină linia dreaptă, către Apus, de s-ar fi golit cel din urmă butoi cu apă! de s-ar fi mucegăit ultimul pesmet, de-ar fi trebuit să se hrănească o vreme echipajele din vînatul păsărilor, al viețuitoarelor Oceanului și să-și taie setea cu apa norilor!

Cu hîrtia în mînă veghe toată noaptea, ca dinaintea unui pas greșit, a unui mare păcat, pe care mai avea răgazul să nu-l făptuiască...[1]

A doua zi, cele trei caravele, din porunca „Amiralului" își schimbară calea.

După numai cîteva ore de plutire, semnele uscatului se înmulțiră. Mateloții adunați pe punte, urcați

[1] Drept spre Apus ar fi atins țărmul Americii.

în hune, fură întîmpinaţi de stoluri de păsări necunoscute, zăriră pe apă ramuri verzi, smulse din păduri apropiate, fură întovărăşiţi de delfini lucitori, rostogolitori. Văzduhul, cînd şi cînd, îi învăluia în arome tari, în balsamuri risipite.

Trei zile şi trei nopţi caravelele au tot plutit spre Apus-Miazăzi, fără să se fi ivit vreun ţărm...

În ivirea pămîntului nu mai credea acum nimeni. Toate semnele se dovedeau înşelătoare, precum de atîtea ori o dovediseră. Oceanul era fără capăt — aşa au crezut oamenii din totdeauna, aşa cum este scris şi în cărţile sfinte. Încotro să mai plutească ? Şi pînă cînd ?

În puterea acestor trei nopţi, căpitanii *Pintei* şi *Niniei* zăriră tot timpul pîlpîind luminiţa din fereastra cabinei de la pupa *Santei-Maria,* iar ofiţerii de serviciu recunoscură ziua neclintit în picioare, în marginea cea mai ridicată a punţii de sus, pe „Amiral" scrutînd zarea de Apus, zarea de Apus-Miazăzi.

Purtate acum de un vînt puternic, cele trei caravele înaintau cu o neobişnuită iuţeală, spre spaima oamenilor care se vedeau duşi şi mai departe... şi mai departe...

Numai în a treia zi străbătură aproape şaizeci de leghe.

În amurguri, *Pinta* şi *Ninia* obişnuiau să se apropie de *Santa-Maria* şi navigau în vecinătate pînă-n zori.

În seara zilei de 9 octombrie, *Ninia* trecu pe la pupa vasului-amiral şi se apropie prea mult de tribord, de parcă echipajul, aruncînd punţi sau harpoane, dorea să înceapă o luptă cu cei de pe *Santa-Maria. Pinta* se apropie de babord. *Santa-Maria* era prinsă între cele două caravele.

În curînd cei trei fraţi Pinzon se aflau în cabina „Amiralului", care se ridică de la masă, unde scria.

Deşi prevenit, Columb fu totuşi uimit zărind halul desperat al căpitanilor lui. Martin Alonso Pinzon cu capul neacoperit şi barba răvăşită, crescută sălbatic,

în mînă cu sabia scoasă, urmat de Francesco Martin Pinzon, locotenentul *Pintei,* cu ochii înflăcărați, halucinați, cu stînga pe mînerul pumnalului de la coapsă, împins din urmă de Vincent Ianies Pinzon, al cărui chip aproape nu se mai deosebea de al celorlalți doi frați, la fel de caricaturizați de furie și spaimă.

În ușa strîmtă, Columb zări un matelot uriaș, în stare să dărîme și să puie singur la loc un catarg. Îl cunoștea : era Rodrigo de Jerrez de pe *Pinta,* cu care mai navigase o dată pînă-n Guineea pe o caravelă spaniolă de contrabandă. Dăduse pesemne la o parte, cu ușurință, poate numai cu un vînt, pe scutierul de gardă, Diego de Salcedo.

Cei trei frați erau scoși din fire — se vedea bine — nu numai de această călătorie fără capăt, dar și de nevoia de a recurge la o deschisă răzvrătire împotriva comandantului flotilei, oricum, omul de încredere al suveranilor.

— Dacă ați venit să mă ucideți, — îi întîmpină Columb cu glas hotărît, — n-aveți decît. Veți răspunde în fața reginei Isabela, și după aceea înaintea scaunului ceresc.

Îi măsură repede din cap pînă-n picioare.

Toți încremeniră. Martin Alonso Pinzon, după o clipă de tăcere, încercă să-și vîre sabia în teacă, nu izbuti din pricina mîinii care-i tremura, o întinse lui Francesco Martin Pinzon, respiră adînc și zise cu blajinătate gîfîită, greu dobîndită :

— Don Cristobal ! Sîntem pierduți ! Pierduți în acest Ocean fără capăt ! Nici zborul păsărilor nu ne mai scoate la vreun liman ! Ne-am rătăcit și ne învîrtim în loc !

Mai oftă odată și zise repede :

— Don Cristobal... Să ne întoarcem !

— La Palos ?... se miră Columb.

Trecu înapoia mesei și grăi către Martin Alonso Pinzon :

— Îți dai seama ce vorbești, căpitane ?... Nu numai cei din Palos, dar toate Spaniile ar rîde de noi !

Şi după o clipă :

— Iar dacă fraţilor Pinzon, supuşii regilor Spaniei, le-a pierit orice simţământ de ruşine, eu, străinul Cristobal Colon, nu mă pot înfăţişa suveranilor voştri să le spun că ne-am înapoiat de frică, de frica mea şi a căpitanilor mei !

Ieşi dinapoia mesei încruntat, cu braţele pregătite parcă să-i dea pe toţi afară :

— Hai ! Duceţi-vă de vă culcaţi ... Peste cîteva zile dăm de pămînt. Sau dacă aţi pierdut şi această puţină răbdare — nu vă opresc. Puteţi să vă întoarceţi acasă! Vă dezleg de orice îndatorire. Vă dau hîrtie la mînă, scrisă de notarul nostru regesc, Rodrigo de Escovado, prin care adeveresc că vă înapoiaţi în Spania cu învoirea mea, la cererea voastră şi că navighez singur mai departe, pînă voi da de Indii.

Fraţii Pinzon rămaseră uluiţi. Ar fi avut oare dreptul să silească pe Cristobal Colon să-şi calce legămîntul faţă de suverani şi mai cu seamă faţă de cugetul lui ?...

Se auzi bombănitul cam bîlbîit al fratelui mai mic, Vincent Ianies, în care mai scînteia o fărîmă din mîndria de altă dată :

— Asta nu... nu... Împreună am plecat, împreună să ne întoarcem !

Şi ridicînd capu-i frumos, cu trăsăturile feţei acum mai liniştite :

— Eu cred că aşa se cuvine, don Cristobal !...

— De bună-seamă !... rîse Columb cu exagerată voioşie. Nici o clipă nu mi-a trecut prin minte că ne-am putea despărţi !... Împreună vom ajunge în Indii, împreună ne vom întoarce acasă !

Căzură apoi la înţelegere ca peste cîteva zile, dacă nu se va zări ţărmul nici spre Apus-Miazăzi, comandanţii celor trei caravele dimpreună cu hidrograful din Biscaia, medicii, tălmaciul şi locotenenţii să ţină un nou sfat pe *Santa-Maria,* spre a se lua o hotărîre definitivă.

Cînd rămase singur, Columb deschise „Jurnalul" tainic, mai adună o dată leghile străbătute, cercetă harta întinsă pe masă — şi cu ochii mari deschişi, cu fruntea proptită într-un pumn, simţi că din minte-i piere orice gînd, cuprins şi dinafară şi dinăuntru de un gol nesfîrşit.

Se ridică şi făcu paşi mari, repezi, prin strîmta încăpere. Flacăra opaiţului scăzu pe nesimţite. „Amiralul" se pomeni în întuneric. Se opri locului şi lăsă bărbia în pieptul tare, de oţel. Era abătut. Îşi simţi ochii plini de lacrimi. Recunoscu însuşi că în acea clipă nici el nu mai avea nici o speranţă. Busola îl lăsase singur, descumpănit, în mijlocul Oceanului. Apusul creştea mereu înainte, halucinant, fără capăt, mutîndu-se şi mai spre Apus, cu fiecare răsărit de soare. Zborul păsărilor se dovedi el însuşi o nălucire şi o amăgire. Căpitanii îl părăsiseră, oamenii de pe cele trei caravele nu mai aveau decît un gînd: să-l arunce peste bord şi să se înapoieze acasă. Într-un singur fel, ursita părea de partea lui: cele trei caravele nu fură încercate pe întinderea Oceanului de *nici o furtună!* Ursita îl ocrotise — puterile nevăzute în care se refugia, în ceasurile întunecate, îi şopteau şi acum că încă îl mai ocroteau. *Nici o furtună!*

— Sau ajung în Indii, sau nu mă mai întorc! îşi zise deodată.

Acest gînd simplu îl mai întremă. Se agăţă de el cu toată puterea voinţei, şi-l rosti ca un aiurit în gura mare, cu gestul poruncitor al dreptei:

— Sau ajung în Indii, sau nu mă mai întorc!

Apucă înfrigurat pana şi scrise pe întuneric, repede, apăsat, pe marginea hărţii, de cîteva ori. Pana se frînse. Se ridică şi cu degetul muiat în cerneală scrise pe uşa cabinei, pe pereţii de lemn:

— Sau ajung în Indii, sau nu mă mai întorc!

Apoi, ca şi cum şi-ar fi împlinit sarcina de care, faţă de sine şi de ceilalţi, era răspunzător, se întinse în zale pe patul strîmt, închise ochii — şi în curînd adormi adînc.

Mateloții de pe *Santa-Maria* văzură bine că frații Pinzon scoborîră de pe vas cu frunțile plecate, tăcuți, și zăriră a doua zi pe „Amiral" pe puntea superioară a pupei, cercetînd ca de obicei temperatura și gustul apei, împreună cu hidrograful Juan de la Cosa, scrutînd apoi zările.

În aceeași seară, îndată după sunetul clopotului, Columb, care scria în „Jurnal", auzi ridicîndu-se un muget de glasuri amestecate, de parcă însăși valurile Oceanului ar fi năpădit caravela. Din prag zări năvălind spre puntea superioară aproape întreg echipajul, strigînd și amenințînd cu pumnii ridicați. Deosebi limpede cîteva amenințări și înjurături :

— În apă cu el !

— Ne-a înșelat, diavolul ăsta de italian !

— Acasă !... În Castilia ! Să ne întoarcem în Castilia !...

— Peste bord cu el !

Columb privi în jur și fără voie pipăi cu stînga mînerul greu al spadei lungi. Pieriră și scutierii. Slujbașii regești trebuie să fi știut ceva de această răzmeriță care izbucnea la ceas mai dinainte hotărît, dacă se trăseseră sub punte, ca-n gaură de șarpe. Unde erau ofițerii ?... Sau poate fuseseră și ei mai înainte aruncați în valuri ? Unde era Diego de Arana, alguazilul ?

William Ires, ca o maimuță păroasă, pe jumătate dezgolit, amenința cu un cuțit ridicat deasupra capului, în vreme ce scoțianul Tallarte, îndoit de genunchi, mai înapoi, amenința cu amîndoi pumnii spre cabina de sus.

Niciodată nu i se păru lui Columb atît de mare adunarea mateloților de pe *Santa-Maria.* Zări pe neașteptate făptura uriașă a lui Rodrigo de Jerrez, contrabandistul din Guineea, de pe *Ninia,* și mai înapoi pe cei doi proprietari ai *Pintei,* Gomez Rascon, cu mutra-i ca un rît de porc și pe Cristobal Quintero,

mai zbîrcit ca niciodată, dînd din cap ca după o cruntă beţie. Aşadar erau înţelese toate cele trei echipajele.

Fraţii Pinzon să nu fi ştiut nimic? Îl surprinse încăierarea de la capătul celălalt al caravelei, de la proră, unde proprietarii *Pintei* erau îmbrînciţi de alţi cîţiva mateloţi, parcă de pe *Ninia*. Voiau cumva Gomez Rascon şi Cristobal Quintero să ajungă în faţă, să înfigă cei dintîi jungherele în „Amiral"? Auzi strigăte, cuvinte amestecate şi într-un scurt răstimp de linişte, glasul lui Cristobal Quintero:

— Ce aveţi cu el? Nu vă place că vă duce în Indii? Dobitocilor!

— Ţi-e frică de nevastă, să nu-ţi smulgă barba!... D-aia nu vrei să te întorci acasă!... răcni altul, voind să-l facă de rîs.

De data aceasta strigă Rascon:

— Dacă nu umplem magaziile *Pintei* cu aurul Indiilor, n-avem ce căuta acasă! Aţi înţeles? Trenţăroşilor! Nemîncaţilor! şi vru să-şi facă loc spre puntea de unde Columb privea neclintit. Era de necrezut, dar Columb trebuia să recunoască: întîii săi vrăjmaşi din această călătorie se încredinţaseră pe drum de adevărata ei menire, simţiseră puternica ei necesitate — minunea! Şi acum înfruntau echipajele înnebunite, prostite, precum voiau pînă la capăt să-nfrunte Oceanul.

Cei doi neaşteptaţi partizani ai comandantului fură însă înconjuraţi numaidecît, aruncaţi jos pe scînduri — pesemne legaţi, îndepărtaţi, aruncaţi sub punte.

Dar fapta, cuvintele lor, treziră, potoliră întrucîtva şi pe ceilalţi.

Columb înaintă pînă la capătul scăriţei şi, încruntat, fără a-şi lua mîna de pe mînerul spadei, lovi de cîteva ori cu piciorul greu. Scîndura sună adînc. Se făcu deodată linişte.

— Sau ajung în Indii, sau nu mă mai întorc! strigă el.

Cuvintele căzură ca o lovitură de măciucă peste hidra cu zeci de capete.

— Auziţi bine ? *Sau ajung în Indii, sau nu mă mai întorc !*

Şi după o clipă :

— N-aveţi decît să vă întoarceţi ! Nu vă împiedic ! Dar fără mine !...

Un murmur prelung îi răspunse şi mulţimea din faţa pupei se destrămă în cîteva unde. Se auziră cuvinte răzleţe şi vreo cîteva mai închegate :

— Nu se poate... Fără el nu se poate... El are harta... astrolabul... măsurătorile... Fără el ! Nu se poate fără el !... Să ne ducă acasă !...

— În apă cu el ! se mai auzi un strigăt răguşit. Dar nu-l mai repetă nimeni. Nu avea nici un înţeles.

Columb scoborî o treaptă, mai aproape de chipurile înnebunite, şi le vorbi înţelegător ca unor fiinţe chibzuite, ca un prieten, nu ca un comandant :

— Cu sau fără mine, oameni buni, nu vă sfătuiesc să vă-ntoarceţi ! Sîntem prea departe de ţărmurile Spaniei. Am depăşit cu mult şi demult cele şapte sute de leghe prevăzute în cosmografie. Şi ar mai ţine caravelele noastre la întoarcere, de le-ar izbi vreo furtună ?... Am fi loviţi şi de foamete, împotriva căreia nu am avea ce face — decît poate să ne mîncăm unii pe alţii. Să spuie maiştrii caravelelor dacă mai avem hrană pe două luni, cît ne-ar trebui pînă la un port de înapoiere...

Nu răspunse nimeni. Columb nu zări măcar pe vreunul din cei doi genovezi.

Se ascunseră şi ei... Sau fuseseră ucişi ?

— Acasă ! Acasă ! În Castilia !... se auziră cîteva glasuri, aţîţate deodată de noua desperare, căci din cuvintele comandantului reieşea destul de limpede că cele trei caravele nu mai aveau scăpare nici înainte, nici înapoi.

— De ce acasă ?... urmă Columb cu socoteală, fără grabă. De ce acasă ? E mai lesne de aci înainte să ajungem în Indii decît în Castilia ! Nu vă daţi seama? În Indii !...

O tăcere prelungă arătă că desperaţii, îngroziţi, îşi dădeau seama de pericol — ceea ce-i îngrozea şi mai mult.

— Iar ne duce, genovezul ăsta, vulpoiul! se auzi strigătul furios al irlandezului. În apă cu el!

— Da, da, în apă cu el! se alăturară vreo două glasuri.

— Că e mai lesne de aci înainte să ajungem în Indii decît în Castilia, urmă tot atît de cumpănit Columb, ca şi cum n-ar fi auzit ocara, ameninţările, se vede uşor din toate semnele! Firește, pentru cine nu şi-a pierdut dreapta judecată şi are încă ochi să vadă...

— Minţi! Minţi!... Iar minţi, italianule! urlară zeci de glasuri.

— În trei zile dăm de pămînt! strigă deodată Columb.

Şi repetă cuvintele.

Fu auzit.

— În trei zile? întrebă uriaşul Rodrigo Jerrez, care ajunsese în fruntea hoardei.

Întorcîndu-se către ceilalţi, ridică o mînă, strigînd şi el:

— Spune că-n trei zile ajungem în Indii!...

Făgăduiala era atît de neaşteptată, că toţi încremeniră, unii cu gurile căscate.

— Iar dacă-n trei zile nu dăm de pămînt, — urmă Columb cu aceeaşi vigoare, — jur să-ntoarcem caravelele cu prora spre Castilia. Jur! şi ridică un braţ.

— Juri? întrebă scoţianul ridicat greu, nesigur, în două picioare, ca o dihanie prea grasă.

— Să jure! Să jure! se auziră ameninţătoare şi alte glasuri.

— Pe Sfînta Fecioară! zise Columb scurt, cuprinzîndu-i într-o privire. Jur pe Sfînta Fecioară, Steaua Mărilor, ocrotitoarea noastră!

Urmă o lungă tăcere. Nu mai clinti nimeni.

Se întunecase. Noile stele începură a clipi paşnice, voioase, pe întinderea nesfîrşită a bolţii şi apelor.

Columb îşi făcu o cruce lungă, largă, de la frunte pînă peste pieptarul de fier, cu capul plecat.

— Şi acum să-ngenunchem pentru rugăciunea de vecernie, mai zise.

După oarecare şovăire, unii îngenunchează.

Îngenunchează şi ceilalţi.

Cîteva glasuri ostenite răsunară în văzduhul încărcat de miresmele nopţii tropicale :

Salve regina,
Gloria mundi...

PĂMÎNT ! PĂMÎNT !

Îngenuncheat pe înălţimea pupei, Columb cîntă şi el cu glasul amestecat în rugăciunea mateloţilor.

Se simţea umilit, jignit, sufleteşte pălmuit.

Şi acum era singur — singur în mijlocul nesfîrşitului Ocean, cu trei caravele. Nici un suflet nu fusese alături de străduinţa, de voinţa lui, în afară de cei doi mateloţi de pe *Pinta,* însufleţiţi ca şi el de marea năzuinţă. Nici furtunile, nici monştrii apelor, cunoscuţi şi necunoscuţi, nu se ridicaseră împotrivă-i, numai *frica* — încolţită-n slăbiciunea oamenilor ca o buruiană rea. Şi între căpitani, între slujitorii regeşti, nu s-a găsit un suflet, *unul singur,* care să-i stea alături cu sau fără credinţă...

Lacrimi grele, amare, nevăzute de nimeni, îi curseră din ochii îndureraţi peste obraji, pe pieptarul de oţel.

...Adormi tîrziu.

A doua zi, *Santa-Maria* fu întîmpinată de o cracă ruptă, încărcată cu boabe roşii, fruct necunoscut. Celelalte caravele izbutiră să prindă-n cîngi trestii uriaşe cu pămătufuri verzi.

— Pregătiţi-vă ! În curînd ajungem ! Fiţi cu ochii deschişi !...

Şi comandantul făgădui celui care va zări întîi pămîntul, pe lîngă darul reginei, încă un dar : un veşmînt de catifea şi o manta de brocart.

Cine se mai putea îndoi ? Pămîntul era în apropiere !

Columb făcu semn caravelelor înaintaşe să cîrmească iar drept spre Apus — şi drept spre Apus cîrmi şi *Santa-Maria.*

În încordată adăstare mai trecură o zi şi o noapte, încă o zi şi o noapte, încă o zi...

Noaptea care se apropia hotăra de soarta întregii călătorii, de viaţa lui Columb.

La marginea dinapoi a pupei, la capătul cel mai înalt, înainte de miezul nopţii, gîndurile neliniştite ale lui Columb sînt întrerupte deodată : o lumină a scăpărat scurt în zare, deasupra apelor.

— Pedro Guttierrez ! strigă el socotitorului regesc, care-i adusese catastifele în cabină şi care tocmai scobora treptele spre încăperea de sub a doua punte. Pedro Guttierrez !

Slujitorul regesc se opri şi, auzindu-şi a doua oară numele, urcă pe puntea de sus a pupei. Era somnoros, dar se ţinea drept, cu cerbicea încordată — şi totuşi, din obicei, niţel aplecat dinaintea „Amiralului".

— La ordin, Excelenţă !... Catastifele sînt pe masa Excelenţei voastre.

— Lasă catastifele, don Pedro... zise Columb nerăbdător şi totuşi politicos. Mi se pare mie ? Drept înainte ! Priveşte drept înainte ! Ce vezi ?

— Văd... văd... bîigui socotitorul regesc care nu vedea nimic.

Apoi strigă :

— O lumină, Excelenţă ! O lumină care se stinge... se aprinde... iar se stinge... Nu e o stea ?

— Parcă ar trece cineva cu o făclie printr-o luncă deasă... zise Columb mai mult pentru sine.

Don Pedro Guttierrez, care cercetase zarea încovoiat, se îndreptă iar, cu cerbicea împietrită şi declamă

solemn, arătînd cu braţul moşmonit în catifelele bufante, de mult roase şi decolorate:

— E pămîntul! Pămîntul, Excelenţă!

Şi întorcîndu-se cu doi paşi spre marginea interioară a punţii, strigă din toate puterile, drept înainte:

— Don Rodrigo Sanchez, bombarda întîi de la proră! Din ordinul Excelenţei sale Amiralul Oceanului, repede o lovitură! S-a ivit pămîntul!...

Dar Columb, bătîndu-l pe umăr, îl potoli:

— Ssst!... Nici un don Rodrigo Sanchez! Nici o bombardă! Să ne încredinţăm bine întîi!... Să urce aici numaidecît notarul nostru, don Rodrigo de Escovado.

— Don Rodrigo de Escovado! porunci şi mai tare socotitorul înspre a doua punte a pupei. Don Escovado — aici sus! Adu şi condica!

Notarul pirpiriu se înfăţişă gîfîind, parcă şi mai palid, cu chipul ca o foaie de cretă încreţită. Urcase prea repede.

Columb îl cuprinse cu amîndouă mîinile peste braţe, de parcă s-ar fi temut ca notarul, cu greul ceaslov ţinut la piept, să nu se prăbuşească.

— Scrie repede în condica ta, don Escovado, scrie lămurit. Mă auzi?

— Aud, Excelenţă!

— Şi în vreme ce îngenuncheat, cu felinarul alături, notarul cu nasul în filele largi smîngălea cu un condei de plumb, comandantul dicta cu vocea-i adîncită:

— „In seara zilei de 11 octombrie 1492, în a 68-a zi a călătoriei pe Ocean către Apus, am zărit după arătarea Amiralului nostru, Excelenţa sa don Cristobal Colon, o lumină în zare. Ea adevereşte vecinătatea unui ţărm."

Şi ridicîndu-l cu o smucitură, Columb zise notarului:

— Aşa! Acum priveşte!

Şi îi arătă zarea, cu braţul drept întins.

Notarul privi îndelung, în tăcere.

— Vezi ceva ? întrebă Columb zorit, fără a coborî braţul.

Don Pedro Guttierrez avu curajul să se exprime :

— Nimic ! Nu se vede nimic !

Şi rămase cu ochii deschişi mari spre zarea Apusului. Apoi întorcîndu-se deodată către notar :

— Don Escovado ! Şterge tot ce ai scris ! Ne facem de rîs...

Dar mişcînd iar capul spre Apus, izbucni din toate puterile, sărind pe loc de cîteva ori, asemenea copiilor prea veseli :

— Ba se vede ! Se vede !...

Şi strigară toţi trei, fiecare mai mult pentru sine :

— Lumina ! Pămîntul ! Lumina ! Pămîntul !

Apoi socotitorul, fără a mai ţine seama de Excelenţa sa Amiralul Oceanului, dădu să coboare scărita, să caute pe controlorul regesc al armamentului, pe don Rodrigo Sanchez, care de-o vreme încoace dormea şi ziua şi noaptea.

Dar Columb îl opri.

— Nu, nu... Să nu dăm nici un semnal, don Pedro Guttierrez ! S-au mai dat cîteva care şi mai mult au dezamăgit echipajele cînd s-a dovedit nălucirea. Să mai aşteptăm !

Încă vreo cîteva ore scrutară cu toţii zarea. Pe la două după miezul nopţii se auzi un bubuit îndepărtat. Era semnalul *Pintei,* care din ajun, cu toate pînzele desfăcute, naviga spre Apus, cu mult înaintea celorlalte caravele. Un matelot, urcat în huna catargului din faţă, Pedro Triana, zări întîi, cu adevărat şi limpede noul pămînt.

Şi *Pinta* descărcă o bombardă, care răsună prelung deasupra apelor.

Ecoul veni şi de la ţărmul care creştea, se îngroşa, cam la două leghe depărtare.

Cele trei caravele îşi strînseră pînzele, în adăstarea dimineţii.

PARTEA A PATRA

ÎNSULA BLAJINILOR

Pe *Santa-Maria,* ca şi pe celelalte corăbii, mateloţii, ofiţerii, slujitorii regeşti roiau acum bezmetici de la un capăt la celălalt, se opreau unii pe alţii, îşi împărtăşeau fericita veste: *pămîntul e aproape!* deşi de toţi cunoscută.

Se pomeniră cu Amiralul printre ei, surîzător, urmat de cei doi scutieri şi de slujitorii regeşti. Le vorbi tuturor prieteneşte: erau cu toţii îndatoraţi să mulţumească cerului, din adîncul inimii, de sfîrşitul fericit al acestei călătorii fără seamăn. Puteri necunoscute ocrotiseră caravelele şaizeci şi nouă de zile şi

de nopți, de cînd porniseră din Palos, ferindu-le de tîlharii mărilor, de vijelii, de monștri apelor.

Și după o scurtă șovăire urmă:

Nu trebuia să se mai gîndească nimeni la slăbiciunile și la necredința din trecut, el însuși, comandantul suprem al flotilei, voia să le uite, le-a și uitat. Spre a se putea înapoia în Spania încărcați de glorie și de avuții, ei au datoria să rămîie uniți și de-aci înainte — sub flamurile Castiliei și Aragonului, fluturînd pînă-n aceste zări.

Mateloții s-au ferchezuit, și-au potrivit bărbile, și-au dat jos o parte din jegul trupului, și-au înnădit veșmintele, și-au încheiat armurile, au dat luciu armelor, au rîs, au dănțuit de unul singur. S-au gîndit la cei de acasă, pe care-i vor acoperi de aur și de nestemate. Cine se îndoia că aceste scumpeturi, în Indii erau tot atît de obișnuite și de neînsemnate ca frunzele din copaci?

Ofițerii și slujbașii regești se pregăteau și ei să se înfățișeze cu toată fala, ca adevărați cavaleri spanioli, înaltilor demnitari ai Marelui Han, care, de bună seamă, îi vor întîmpina cu cinstea cuvenită și îi vor purta cu prietenie, pe lectici sau pe armăsari cu șei de piele și ciucuri din fire de aur și argint, pînă la palatele de marmură, unde vor fi găzduiți. Iar amiralul lor va fi dus, în tovărășia căpitanilor, fără îndoială numaidecît, dinaintea Marelui Han, uimit de îndrăzneala și vitejia lor, de știința lor pe mări, bucuros de frumoasele scrisori sosite de-a curmezișul Oceanului din partea vestitei regine a Castiliei și a soțului ei, regele Aragonului, cuceritorii Granadei, de care de bună seamă auzise cu uimire și admirație tot pămîntul.

Columb, mai puțin lunatic, nu era sigur că va acosta chiar în portul Chinsei, cu cele douăsprezece mii de poduri de marmură — căci de insulele Chipango, după leghele și gradele străbătute, nu mai încăpea îndoială că vasele lui trecuse demult. Va da poate de cîmpiile mănoase, cu tamazlîcuri de vite grase, armăsari de soi, de lanurile întinse de orez — căci ore-

zul, știa bine, era hrana obișnuită a supușilor Marelui Han. Și fu nițel mîhnit că nu luase cîteva daruri mai prețioase din vistieria suveranilor spanioli, decît un petic de hîrtie cu pecete de ceară și două semnături, pentru marele și puternicul Stăpînitor al Răsăritului. Dar îngenunchind dinainte-i, va pune pe tălmaci să-i vestească lămurit că darurile rămăseseră deocamdată în caseta regească din Alhambra, deoarece călătoria de-a curmezișul Oceanului fusese prea nesigură spre a le expune pieirei : oamenii și caravelele puteau fi înlocuite desigur, acele minuni și desfătări ale ochilor, mai greu sau de loc.

Va trebui apoi, el Columb, să-ia aminte numaidecît, din întîia zi, la felul vaselor chineze, la încărcătura lor cu mirodenii, la obiceiurile și gusturile negustătorilor Răsăritului, spre a-i îmbuna și îndupleca mai ușor, încredințîndu-i de folosul ce-l pot avea făcînd schimb de mărfuri cu spaniolii.

Și tot felul de închipuiri și socoteli se învălmășiră în mintea Amiralului în acea ultimă noapte a călătoriei.

Nici n-avu curajul să se bucure deplin de această izbîndă : că străbătuse într-adevăr Oceanul nestrăbătut, că Amiralul devenea aievea, printr-o ispravă fără pereche, *Amiralul Oceanului,* că această glorie va trece asupra celor doi feciori, Diego și Fernando, și se va perpetua din mlădiță în mlădiță Columbilor din veac în veac.

Și ca Amiral al Oceanului, ca Vice-rege, va putea ședea, cu capul acoperit, alături de jilțul de judecată al suveranilor spanioli, în alcazaruri, în Alhambra.

Căci nu ajunsese, nu, la capătul străduințelor, al *menirii* lui — ci abia la începutul lor ! La adevăratul lor început !

Lumina bruscă, puternică, a dimineții, scoase la iveală, cînd cele trei caravele se mai apropiară de țărm, o insulă parcă nelocuită, acoperită pe alocuri de păduri, cu un lac scînteietor în mijloc, de la care pornea spre Miazănoapte un șir de coline line, pe

care se cățărau cu vioiciune arbuști, pîlcuri de palmieri, vegetații șerpuitoare, însufleţite straniu, asemenea animalelor, de un duh mișcător. Întreaga insulă părea o uriașă făptură păroasă întinsă cu fața în sus, leneșă, nepăsătoare și fericită, în dezmierdarea tot mai fierbinte a soarelui.

Columb, pe puntea dinapoi a *Santei-Maria,* semnaliză celor două caravele din dreapta și stînga să oprească, iar căpitanii să coboare în bărci.

— Mi se pare că n-am ajuns în Catai... făcu hidrograful din Biscaia, Juan de la Cosa, cu vestmintele și mai ponosite, și mai zbîrcit, și mai zbîrlit ca la Palos.

Ochii îi scăpărau de lumini ciudate, rele.

Columb, care nu-l bănui alături, îl măsură scurt și răspunse cu jumătate de glas :

— Nu...

Și după o clipă :

— Trebuie să fie vreo insulă măruntă între marile insule care străjuiesc țărmul de Răsărit al Asiei...

Era dezamăgit și Amiralul — se vedea bine.

— Haha ! rîse hidrograful fără nevoie.

Columb nu vru să bage de seamă. Acest ciudat cărturar, în ochii căruia se deschideau adesea pentru o clipă genuni albastre de nebunie, luase prostul obicei de a însemna într-un catastif al lui, împodobit pe margini și uneori chiar între rînduri, pe suprafața filelor, cu tot felul de schimonosituri de plante și animale, cînd mintea scriitorului se odihnea, sau, rătăcită, nu mai știa încotro s-o apuce — ce văzuse, aflase, bănuise, în această stranie călătorie.

Dezamăgiți erau mai mult ofițerii, slujitorii regești, decît mateloții. Se așteptaseră la un port de zece, de o sută de ori cît al Sevillei, cu nenumărate corăbii și catarge, cu glasuri omenești voioase, cu cheiuri încărcate de mărfuri, cu turlele și turbanele de aur strălucitor ale palatelor Marelui Han, cu podurile de marmură peste gurile fluviului pe care pluteau, venind

din inima continentului nemărginit, alte caiace, piroge şi carace.

De la desperarea morţii la viziunile de basm uluitor şi îmbelşugat, depărtarea sufletească era prea mare, ca cineva să se poată regăsi împăcat.

Dar era întîia descoperire, întîiul pămînt necunoscut care-i întîmpina în acest uluitor şi pînă acum atît de ameninţător Apus. Întinderea lui fusese străbătută, misterele lui descuiate şi risipite, iată insula mîntuirii lor neaşteptate!...

Se auziră cîteva cîntece voioase între mateloţi şi un zdrăngănit de coarde de ghitară.

Amiralul, întovărăşit de ofiţeri şi de slujbaşii regeşti, scoborî într-o barcă largă. Purta armura lustruită din ajun, peste care aruncase mantila largă şi roşie încă nepurtată, de Amiral. Ţinea cu putere în mîna dreaptă stindardul Castiliei şi Aragonului.

Îl adăstară în vecinătatea ţărmului nisipos bărcile celorlalţi doi căpitani, de asemenea în armuri, înconjuraţi şi ei de cîţiva ofiţeri de bord, cu mutrele solemne ca înaintea unei slujbe religioase.

Columb îşi simţi inima crescînd sub zale. Creştea în măsura ei întreagă şi firească, după zeci de ani de jigniri, lipsuri şi umiliri, din partea unor inşi cu mult sub curajul, ştiinţa şi voinţa lui. Avea patruzeci şi ceva de ani, depăşise deci mijlocul vieţii, de unde începea de obicei panta lină, scoborîşul nesimţit al puterilor, viselor, dorinţelor. Dar el se simţi acum mai tînăr ca niciodată — un tînăr care abia îşi începea viaţa, adevărata viaţă, după o lungă, prea lungă întîrziere. Un surîs îi lumina chipul ars de soare, tăbăcit de vîntul sărat, de nopţile nedormite, şi cu toată barba rară, căruntă, neîngrijită, avu ceva copilăros în privirea şi înclinarea graţioasă a capului, cînd răspunse la salutul adînc al fraţilor Pinzon.

Sări întîiul din barcă, pe ţărmul nisipos, cu o sprinteneală pe care nici el, nici ceilalţi nu i-o bănuiseră şi înfipse stindardul la o mică depărtare de ţărm, ur-

mat de cei doi căpitani, de ofițeri, de slujitorii regești și cîțiva mateloți.

— Iau în stăpînire, în numele suveranilor Aragonului și Castiliei, această insulă, de noi descoperită! rosti Columb, în vreme ce notarul Rodrigo de Escovado, cu un genunchi pe pămînt, cu ceaslovul deschis pe celălalt, scria cu fața palidă, încruntată și cu mîna tremurătoare, sacramentalele cuvinte ale Amiralului.

— Iar acest întîi pămînt atins de corăbiile noastre după călătoria cea lungă de-a curmezișul Oceanului, îl vom numi, precum se cuvine, San-Salvador [1], adăugă Amiralul întorcîndu-se cu brațul și arătătorul întins către pagina pe care alerga condeiul notarului.

Smulgînd apoi cu o mișcare spada mare și grea din teacă, împlini și celălalt ritual al luării în stăpînire: reteză iarba deasă din jur și scrijeli cu vîrful ascuțit coaja întîilor copaci din vecinătate.

Frații Pinzon scoaseră și ei spadele, în vreme ce notarul, care încheiase actul oficial de luare în stăpînire, îl citi în auzul tuturor, cu glasu-i copilăresc, umflat cît mai mult de solemnitate și de puținul aer al slabilor lui plămîni.

Cu bărbia în piept, Columb ascultă grav citirea documentului, care era temelia de nezdruncinat, înaintea oamenilor și a cerului, a drepturilor lui. Din această clipă, el dobîndea titlul de Amiral al Oceanului și Vice-rege al teritoriilor descoperite, demnități pentru el și toți urmașii lui în veci de veci, cu puterile și beneficiile prevăzute în hrisoavele pecetluite, semnate de Ferdinand și de Isabela, cu propria lor mînă: *„Eu Rege — Eu Regina"*.

Toți îngenuncheară, în frunte cu frații Pinzon, dinaintea Amiralului și Vice-regelui, căruia îi datorau supunere și de care de-aci înainte ținea însăși viața lor.

---

[1] Al Mîntuirii (insula Watlings, una din cele mai mici ale arhipelagului Bahama din vecinătatea peninsulei Florida și a golfului Mexic). (n. a.)

Cu mîna lui, Amiralul ridică pe rînd pe cei trei Pinzon — și ar fi dorit să-i îmbrățișeze ca pe niște frați, dacă nu s-ar fi temut că și-ar micșora autoritatea abia dobîndită, dacă ar fi avut într-adevăr încredere în ei ca în niște frați.

Le surîse totuși.

Apoi porunci să se cioplească din doi copaci o cruce mare, care să fie înfiptă adînc pe țărmul unde acostaseră, în locul unde flutura încă în bătaia ușoară a vîntului flamura Castiliei și Aragonului.

Trei mateloți, scoțînd de la brîu toporașele, grăbiră spre păduricea din vecinătate, cu arborii încolăciți de uriașe liane arămii. Auziră cîteva chicote speriate la celălalt capăt al păduricii, zăriră trupuri golașe, roșcovane, care se ascundeau, mișcîndu-se, depărtîndu-se și ivindu-se lucitoare cînd și cînd.

Columb își aminti de unele făpturi din insula Porto-Santo, ciobani și ciobănițe cu mutre asemănătoare, cam pătrate și cărămizii. Așa arătau deci *indienii* necunoscuți! Nu trebuiau speriați, nici prinși, nici alungați. Opri cu un gest mateloții care se repeziseră pe urma locotenentului Sancho Ruiz, doritor de o mică încăierare. Mateloții stătură locului cam pleoștiți, cu un surîs încurcat — nemulțumiți că nici aici, în acest ținut sălbatic, nu-și puteau face voia.

Columb se trase cu ai lui pînă la cele cîteva bărci de pe nisipul plajei și trimise un scutier cu o mică poruncă pe *Santa-Maria*. Apoi începu a face semn sălbaticilor să se apropie, ridică brațele, aruncă în lături sabia mare și grea, se întinse pe nisip, se ridică — și rîse către ei din toată inima.

Nu se apropia nimeni. Se arătară de cîteva ori, mai mult femei decît bărbați, goi asemenea unor flori, asemenea unor fructe, neștiutori de goliciunea lor, pe care lumina se juca nevinovată, strălucitoare — ivindu-se repede, pierind repede, ca niște arătări de basm într-un joc grăbit, printre copaci, printre frunze.

Scutierul se întoarse de la caravelă cu o traistă încărcată.

Amiralul îşi puse în cap, scoţînd-o din traistă, o tichie albă cu dungi colorate — şi o aruncă spre „indieni". Se iviră din ascunzişul verde doi flăcăi, şi rîseră, arătîndu-şi dinţii albi. Amiralul începu să sune cu amîndouă mîinile din zurgălăii argintii. Un cîrd de copii se repezi deodată spre ţărm, într-o voioasă întrecere — cine ajunge mai curînd să puie mîna pe acele sunete zglobii. Fură urmaţi de cîteva ţinere, prea tinere mame, cu braţele întinse, speriate de cutezanţa odraslelor.

Astfel ajunseră copiii, mamele, după aceia flăcăii şi cîţiva bărbaţi, în mîini cu suliţe lungi de lemn, în preajma străinilor cu feţele albe, bărboase, cu făpturile în ciudaţi solzi de metal... Indienii purtau scoici mici la urechi, la mîini, colane de scoici la glezne şi la încheietura mîinilor, iar pielea lor grăia pe de-a-ntregul, ca şi obrazul, cu tot felul de scrieri ciudate, pătrate, triunghiuri, cercuri, răsucite unul într-altul, mici flori şi mici vieţuitoare pictate în tot felul de culori, de le rămăseseră aievea numai ochii buni şi rîzători, cînd nu creşteau deodată, speriaţi.

Spaniolii aflară mai tîrziu că indienii, care nu zăriseră vreodată astfel de străini, credeau că scoborîseră cu pînzele albe din cer, pe Ocean şi apoi se urcaseră în insulă.

Bărbaţii cărămizii zărind din depărtare podoabele noi puse în capul femeilor şi fetelor de acei străini, auzind jocul clopoţeilor între copiii care rîdeau fericiţi, umplînd locul cu larma lor nestăpînită, se apropiară cîte unul, aruncînd sulita înaintea lor, culcîndu-se cu faţa la pămînt, înălţîndu-se cu braţele ridicate, tot astfel pînă la picioarele Amiralului, pe care-l recunoscură ca fiind marea căpetenie, caţicul, după înfăţişarea măreaţă şi mantila roşie.

Indienii se mişcau acum între spanioli cu o încredere atentă, le pipăiau armurile de oţel, veşmintele, arătau cu uimire spre cer, spre caravele.

— Părerea mea e să nu puneţi mîna pe pielea

lor! zise solemn, răsucindu-se în călcîie, doctorul Alonso, cu gura-i dezgustată.

Era întîiul sfat medical pe care-l da de la plecarea din Spania.

— De ce? întrebă Columb.

— S-ar putea să aibă aceşti indieni un fel de lepră... O lepră care nu se vede.

— Ce lepră? Care lepră?.. sări deoparte speriat locotenentul Francesco Martin Pinzon, care cu chivăra lucitoare în bătaia soarelui tocmai pipăia umerii, coapsele, unei fetişcane ca o banană rumenită — în vreme ce ea surîdea blajină, lăsîndu-se cercetată de frumosul arhanghel scoborît din cer.

Mai dezgustat decît doctorul Alonso se înfăţişă micul bijutier din Sevilla, Ruy de Castello, a cărui chelie rotundă, aplecată asupra podoabelor indiene, nu descoperise însă decît scoici, scoici şi iar scoici. Unde erau perlele? Unde diamantele? Pentru scoici străbătuse el toată lăţimea Oceanului? Bijutierii din Sevilla de-ar afla de această farsă, ar rîde de el un an întreg. Şi trecînd pe la spatele mantilei roşii, măsură pe Amiral cu dispreţ.

Un nou grup de indieni se apropie în fugă, ivindu-se din cuta unei coline care se încheia, la picioarele lacului, cu grădini întreţăiate de palmieri scunzi. Aduseră spaniolilor, întinzîndu-le pînă sub coifuri, buchete de ierburi mirositoare, între care recunoscură dezmierdarea aţîţată, voluptoasă a unei plante înrudite cu iasomia. Era semnul lor de prietenie.

Femeile despăturiră dintr-o pînză subţire de bumbac pîini gălbui, asemenea unor pepeni fierbinţi, care trebuiau muşcate înainte de a se răci, spre a-şi da tot gustul şi aroma. Flăcăii îi îmbiau, la întrecere cu fetele, întinzîndu-le un fel de gulii roşcovane, abia curăţate de pămîntul din care fuseseră scoase: aveau de la întîia muşcătură acelaşi gust ca şi pîinile gălbui:

— *Iuca! Iuca!...* strigau copiii, ţopăind şi muşcînd din pîini, din gulii.

Columb ghici că planta *iuca* da şi fructele din care se făcea pîinea localnicilor şi gulia, bulbul rădăcinii, de acelaşi gust, cam sălciu pentru gura spaniolilor, dedată cu merinde iuţite.

Acest soi de indieni erau blajini, prea blajini. La ce le-o fi slujind suliţele de lemn, în vîrf cu un os de rechin sau o piatră ascuţită?... Unii, sub tatuajul multicolor, ascundeau cicatrice adînci, care nu păreau scrise anume, ca împletiturile desenate, drept podoabă, cum se putea vedea pe braţele şi pulpele unor negri africani. Nu cumva erau atacaţi de indieni de alt soi din alte insule?...

Nici rîvnă n-aveau să adune bunuri, ba şi mai puţin să şi le însuşească unul altuia. Pesemne că lucrau împreună grădinile de unde culegeau fructele, firele de bumbac — şi nici nu păreau să fie uniţi, soţ cu soţie, perechi cu copiii lor. Nu cumva copiii erau ai întregului trib şi stăpînele obştei erau mamele, care năşteau şi pregăteau hrana tuturor?

Columb ştia din cîteva cărţi vechi, descifrate la mănăstirea La Rabida, că raiul se afla la capătul Oceanului... Oare nimerise în preajma raiului?

Oricum, aceşti indieni frumoşi, veseli, primitori şi gata să rîdă, să se joace, asemeni unor copii, trăiau ca-n rai — şi de bună seamă nici nu-şi dau seama cît erau de fericiţi.

Cu aceste gînduri, în mijlocul larmei tuturor, la ţărmul Oceanului, Columb, încruntat, avu fulgerător simţămîntul că el şi oamenii lui, predestinaţi să îmbie la „dreapta credinţă" aceste suflete nevinovate, erau mai curînd — cu nesaţiul, poftele şi cruzimile lor — trimişii, ostaşii iadului — ei înşuşi, Amiralul lui Lucifer cel negru.

Dar se clinti din loc, apropiindu-se de un grup de indieni care aduceau, rîzînd cu toţi dinţii, papagali în tot felul de culori, domesticiţi, grăind şi ei în larma generală, cocoţaţi pe umeri, pe braţe, în creştetul capului. Alţii aduceau gheme de bumbac subţire, tot felul de ierburi mirositoare şi fructe nemaigustate.

Nu cereau nimic în schimb. Păreau foarte bucuroşi că darurile lor erau primite. Din porunca Amiralului nu mai rămase între „indieni" femeie, fată şi copil care să nu se fi împodobit în acea zi de neuitat cu cîte un colan de mărgele de Cordova, cu cîte un clopoţel de Toledo, cu cîte o basma sau scufă de Sevilla. Bărbaţii, cu ridicolele lor suliţe de lemn, care izbite se frîngeau numaidecît de pieptarele de oţel ale spaniolilor, băură apă tot timpul — de dragul de a bea ! — din scăpărătoarele pahărele de Veneţia, şi primiră şi ei coliere de sticlă colorată.

Columb, ca şi ceilalţi spanioli, băgară numaidecît de seamă, dezamăgiţi, că localnicii nu cunoşteau *metalul* — că n-aveau niciunul, vreo podoabă de *aur*... O ! Aurul lipsea din acest întîi paradis întîlnit la capătul Oceanului !...

Deci — caravelele spaniole nu puteau rămîne multă vreme în acest rai, nu, nu puteau rămîne !...

Pe seară, spaniolii se retraseră pe caravele. Dar pînă spre miezul nopţii bărcile localnicilor le dădură ocol, chemaţi de muzica săltăreaţă a coardelor ghitarei, de glasul răsunător al cîte unui matelot.

A doua zi, din porunca Amiralului, ghemele de fire subţiri de bumbac, suliţele scrise cu scrijelituri, papagalii domesticiţi, ba şi fructele, nu se mai primeau fără schimb. Localnicii aveau dreptul să-şi aleagă din „mărfurile" aduse de spanioli : ca să nu se răspîndească în insulă sau prin cele învecinate zvonul că navigatorii cu faţa palidă sînt nişte jefuitori şi nişte răuvoitori.

Bună socoteală — şi înşelătoare.

Căci a doua zi, pornind cu bărcile mari încărcate de mateloţi înarmaţi, de cealaltă parte a insulei, Amiralul întovărăşit de fraţii Pinzon în armuri lucitoare fură primiţi cu strigăte şi semne de bucurie de toată populaţia acelor coline şi văi.

Înainte de amiază zăriră un alai de trupuri golaşe ţinîndu-se după o matahală învelită într-o pînză în culori ţipătoare. Un curcubeu de pene de papagal îi

împodobea capul rotund şi chipul zbîrcit ca o cărămidă prea multă vreme bătută de ploi. Doi flăcăi îl sprijineau de subsuori.

Comandanţii spanioli înţeleseră că le ieşea întru întîmpinare căpetenia insulei, vraciul cel mare, caţicul, cum strigau cei care-i dănţuiau înainte.

Amiralul nu îngădui caţicului nici o temenea, dar îşi plecă fruntea ca să fie atinsă, cu un murmur tainic, de mîna tremurătoare a bătrînului. Zadarnic strigă la el în arabă, în coptă, armeană veche, în turcă, tălmaciul Luis de Torres — nici caţicul, nici vreunul din slujitorii lui nu-i pricepură graiurile, încît înţelegerea nu se putu face decît prin semne — şi încă !...

I se dădu bătrînului un clopoţel. Bătrînul rîse din toată inima. Dar cînd Amiralul îi prinse de grumaz un şirag de mărgele, ca să se deosebească şi prin acest semn de ceilalţi localnici, zări la urechea lui stîngă atîrnînd o bucată de aur...

Aur !

Desprinse metalul şi-l lăsă o clipă în bătaia soarelui.

Nu mai încăpea nici o îndoială : era aur !

— Aur ? mai întrebă Amiralul pe fraţii Pinzon, cu ochii mari, hipnotizaţi parcă, asupra metalului lucitor.

Dar nu mai adăstă alt răspuns. Strigă în urechea bătrînului că-n locul podoabei de aur îi mai dăruieşte ceva : o tichie albastră cu dungi verzi, la fel de bălţată ca şi picturile feţii caţicului.

Din acea clipă, spaniolii, în frunte cu Amiralul, îşi pierdură cumpătul.

Se lăsară duşi între coline, la colibele scunde, pe care le răscoliră înfrigurați, în căutarea podoabelor de aur. Găsiră cîteva — nu prea multe, nu pentru toţi, mai mult aţîţîndu-le decît îndestulîndu-le pofta. Localnicii erau uimiţi de graba pusă de zeii albi în însuşirea cîte unui clonţ gălbui — cînd ei aveau podoabe mult mai ispititoare şi mai plăcute, atîtea colane de mărgele, pahare străvezii, berete noi în toate

culorile papagalului şi mai cu seamă atîtea feluri de zurgălăi.

Nimeni nu poate destăinui spaniolilor de unde au indienii micile, puţinele lor podoabe de aur de care se despart cu atîta uşurinţă şi fără nici o părere de rău. Caţicul a cam înţeles ce doreau zeii albi. Arătă cu mîna în zare, departe, apoi îşi arătă pieptul acoperit de cicatrice şi cu piciorul bătu pămîntul, strigînd cu glas ascuţit :

— *Guanagani ! Guanagani !...*

Ceea ce însemna — lămuri tălmaciul Torres fără nevoie şi cu mare cheltuială de gesturi — că insula se numea în graiul localnicilor *Guanagani* şi că erau adesea loviţi de o altă seminţie, din insulele din zare.

Bătrînul îşi duse apoi iritaţii musafiri, care din puţin se ţinu să nu se încaiere pentru o bucăţică de metal, pînă la un rîu strîmt şi vijelios, care curgea cu zgomot lovind pietrele de margini, cu o apă scăpărătoare. Printre insuliţele de nisip mai ocrotite, din mijlocul curentului, sau pe margini, se vedeau ici-colo grăuncioare de aur cît gămălia acului. Uneori era numai scăpărarea unui fir de nisip, străveziu în soare.

Caţicul băgă de seamă dezamăgirea căpeteniilor albe şi adunînd cu degete lungi, în cealaltă palmă, o grămăjoară de aur ca boabele de mei, se grăbi să arate menind cu mîna lungă, de la palma cu bobiţele galbene spre zarea depărtată, de cîteva ori.

— Aurul se află în insula celeilalte seminţii, tălmăci don Luis de Torres fără nevoie, clătinîndu-şi inelele mărunte ale părului negru.

Se hotărî plecarea pe-a doua zi în zori, spre Miazăzi, spre insula sau insulele cu gropile, cu rîurile de aur.

În aceeaşi seară, Amiralul adună pe puntea de sus a *Santei-Maria* pe fraţii Pinzon şi pe toţi cei care cercetaseră pe caţic şi colibele localnicilor. Din dorinţa, oare, de a pune mîna pe tot aurul găsit în ziua aceea — aşa cum era îndreptăţit prin contractul cu

suveranii — sau de teama de a nu pricinui răzmeriță, o încăierare, între mateloții care dobîndiseră și cei care nu avuseseră prilejul de a ajunge pînă la cîteva grame de aur ? Columb puse notarul să citească actul regal și porunci tuturor celor de față să-i verse aurul, pînă la cea mai neînsemnată bucățică.

Notarul adună tot aurul — fără a izbuti să umple bine măcar un taler — și-l scrise, cu numele fiecăruia, în grosul lui ceaslov. Aveau dreptul la o zecime.

— Jefuitorii jefuiți !... gîndi bucuros cronicarul Bernardin de Tapia, dînd din capul, cu ochii demult slăbiți, el care nu avusese norocul nici de a jefui, nici ghinionul de a fi jefuit.

Și însemnă tragi-comica întîmplare în cronica lui elegant-castiliană.

În acea noapte nu mai răsună nici o ghitară pe vreo caravelă, nu se mai auzi nici un cîntec. Dar pirogele lungi ale localnicilor tot mai ocoliră vasele zeilor albi, adăstînd clopoței și mărgele pentru papagalii ciorovăitori și fructele zemoase, aromate.

Cîțiva mai sprinteni, ajutați de cei doi scutieri ai Amiralului, izbutiră să se cațere pe odgonul aruncat pînă-n barca lor și se pomeniră pe puntea caravelei. Primiră cîteva daruri — dar nu mai izbutiră să se facă înțeleși, că doreau să se înapoieze numaidecît pe insulă. Nici don Luis de Torres, care-i tot înghesuia cu pesmeți uscați și vin acrit, nu izbuti să-i facă să priceapă că erau reținuți pe caravele ca să-nvețe graiul albilor și să le fie de-aci înainte tălmaci.

Cu bună pază fură trimiși la proră, să doarmă cu mateloții ceilalți pe saltelele sparte de sub punte.

Erau bine făcuți, voinici, acești indieni și atît de blajini... Voinici nu chiar ca negrii din Guineea, care se vindeau atît de scump la Lisabona, ba și mai scump pe cheiurile Sevillei, dar oricum !... Cu astfel de sclavi care nu costau nimic, Spania va economisi pe an mii de dubloni de aur și orice hidalgo, ba orice *pe-*

chenios[1] pe un preț de nimic, va putea pune să i se muncească ogorul, grădina, via.

Cînd Amiralul scrise acest gînd în „Jurnal", era o „sfîntă zi de duminică", vestitoarea iubirii și înfrățirii oamenilor...

UNDE E AURUL?

Caravelele ridicară ancorele, întinseră pînzele în puterea nopții. Căpitanii, mateloții, toți erau grăbiți. Nu atît setea de pămînt nou, de oameni noi, de bogății prețioase, îi împluse de neliniște și le încruntase iar chipurile bărboase — cît aurul jinduit, care era bogăția bogățiilor.

În zorii zilei îi întîmpină un brîu de insule verzi, ca un tablou de curînd pictat — natura, proaspătă aci în fiecare dimineață „ca în ziua întîi a Creațiunii".

Înainte încă de a debarca în insula cea mai mare, Amiralul o numi *Santa-Maria de la Concepcion*[2] ocrotitoarea navigatorilor, ea care ocrotise și cele trei caravele spaniole.

Aici să fie bulgării de aur?... Cîțiva din indienii prizonieri istorisiră prin semne echipajului *Santa-Maria* că localnicii de pe noua insulă purtau podoabe grele de aur la brațe, pe grumaji ba și la glezne...

Din șapte indieni, călăuze bucuroase că scăpau de de pe caravelă, trei o rupseră la fugă prin boschete și nimeni nu mai dădu de ei. Unii localnici, care aflaseră de zeii albi și de minunatele lor daruri, ieșiră în bărci în întîmpinarea caravelelor. Fură cercetați cu blîndețe, încărcați de podoabe. Tuturor li s-a lăsat libertatea — care se dovedea de la început mai folositoare spaniolilor decît lanțurile, sulița, frica.

---

[1] Om de rînd. (n. a.)

[2] Prea Sfînta Născătoare Maria. (n. a.)

Indienii veneau în alaiuri voioase, cu dinți rîzători, înaintea străinilor. Aduceau pe brațe, în panere de răchită, tot ce aveau și socoteau mai de preț: buruieni mirositoare, fire răsucite în gheme, fructe gustoase.

Dar unde era aurul?

— Aurul!... strigau mateloții în auzul nepriceput al locuitorilor.

Amiralul le arătă grăunțele, micile bucăți de aur „cucerite" în insula blajinilor, Guanagani.

Femeile golașe arătau cu brațele spre Miazăzi, numai spre Miazăzi, strigînd silabe neînțelese și rîzînd cu dinți lucitori, mărunți.

Spre Miazăzi! Spre Miazăzi!

În grabă, mateloții, fără a mai fi zoriți de căpetenii, ridicară ancorele, desfăcură pînzele.

Bărcile lungi ale localnicilor întovărășiră o vreme caravelele oamenilor albi, atît de darnici.

Cîte un indian, întîlnit în piroga lui, în calea spre Miazăzi, era urcat pe caravela Amiralului, descusut în toate graiurile și scoborît iar în barcă, îmbuibat cu dulciuri.

În ziua următoare o mare insulă se ivi din talazuri, ca un uriaș smarald strălucitor. Primi din partea Amiralului numele suveranului spaniol, care atît se împotrivise și urîse această călătorie miraculoasă. Cronicarul scrise în pergamentele lui, cu litere latine, mari: FERNANDINA.

Nu cumva era într-adevăr insula cu bulgării și munții de aur, așa cum vestiseră indienii ceilalți?

Pentru mai multă siguranță și a nu stîrni zarvă între mateloții arțăgoși, sălbăticiți în această deplină libertate a Oceanului, Amiralul scoborî întovărășit numai de frații Pinzon, fiecare căpetenie cu numai doi scutieri.

Aci localnicii par mai isteți, ba chiar prea isteți. Se tocmesc pentru fructele, firele, pîinile lor — și cer mai multe mărgele, mai multe bonete colorate.

— Să amintim cronicarului să scrie că aci, în

Fernandina, încetează raiul fericit al întîilor oameni, — se întoarse Amiralul către tălmaciul Luis de Torres, — că localnicii, ca şi noi în Spania, cunosc aci avariţia şi nu dau nimic fără a primi ceva în schimb!

In *Fernandina* nici grădinile, locurile cultivate, pădurile, nu mai erau ale tuturor şi nici soţiile — căci locuiau perechi-perechi în căsuţe de lemn despărţite prin garduri, iar unele indiene mai coapte, spre deosebire de celelalte care săreau golaşe dinaintea zeilor înveşmîntaţi în zale, purtau pantaloni scurţi dintr-o ţesătură groasă şi se mişcau ferit cu o mînă pe gura ruşinată.

— Trebuie să fie soţiile, Excelenţă, tălmăci numaidecît Luis de Torres. Cred că pe aceste împletituri întinse între copacii din preajma locuinţelor sînt urcate şi bătute cele necredincioase... urmă tălmaciul.

Ceea ce păru căpeteniilor o tălmăcire exagerată.

Intr-adevăr, întrebînd prin semne ce însemna acea împletitură legănătoare, Amiralul primi numaidecît un răspuns limpede:

— *Hamac! Hamac!...* strigară din gîtlej cîţiva indieni, în vreme ce o fetişcană băieţoasă se aruncă în mijlocul hamacului, îşi strînse genunchii goi şi, cu amîndouă palmele sub un obraz, închise ochii dinadins.

Martin Alonso Pinzon se întoarse către tălmaci şi Amiral în acelaşi timp:

— Să scrie cronicarul nostru şi acest obicei din *Fernandina,* că indienii aci îşi urcă sofalele în copaci.

Dar unde era aurul? Aurul?...

La început nimeni nu putu da un răspuns mulţumitor. Indienii priveau cu ochii mari în palma Amiralului, care juca nerăbdător cîteva grăunţe şi o jumătate de cercel de aur. Unii indieni săltînd în loc şi dînd din mîini în tot felul, pipăindu-se pe ei şi pe ceilalţi, porniră să scoată din gîtlejul întins, încordat, sunete care aminteau mai ales graiul papagalilor, o lăpăitură de silabe încleiate, descleiate. Ceea ce tălmaciul traduse în castiliană, pe-ndelete, adînc gîn-

ditor uneori, o poveste năzdrăvană despre o insulă cam la zece leghe depărtare şi imită şi el cele zece degete ridicate ale unora din indieni — unde se află o mare adunare de căsoaie de piatră albă. Localnicii de acolo se tem toţi de un caţic — cuvînt cunoscut şi de căpeteniile spaniole — care stă într-un scaun cu spetează înaltă cît un tînăr palmier, de unde împarte dreptatea cu un bici în zece cozi împletite strîns. Şezutul lui lăţit se odihneşte într-un lighean de aur lucitor, iar braţele şi picioarele sînt închise în tuburi de aur, pîntecele şi celelalte organe rămînînd slobode din pricina marei zăpuşeli, zadarnic mişcată de foi mirositoare din pădure, de către frumoasele-i slujitoare şi iubite. El trebuie să aibă mult aur în căsoaia de piatră albă — şi indienii arătară mereu în palma Amiraluiui aurul pe care-l ridica de pe pămînt, aur cît bulgării!... şi indienii se plecară de cîteva ori adunînd în mînă un muşuroi de pulbere, furnici şi verdeaţă.

— Unde? Încotro? strigă spre povestitori căpitanul Martin Alonso Pinzon, arătînd pe rînd cele patru zări.

Cînd înţeleseră, cîţiva indieni arătară mereu, nedezmînţit, către Miazăzi.

Nu minţeau şi pricepuseră bine de ce era vorba, gîndi încruntat Amiralul, de vreme ce tot spre Miazăzi, cînd întrebase de aur, arătaseră şi indienii cei blajini din „rai"...

— Spre Miazăzi! Spre Miazăzi!... îşi spuseră unul altuia cu hotărîre şi nerăbdare căpeteniile spaniole, grăbindu-se numaidecît înapoi la caravelele care se legănau în vecinătatea ţărmului,

Mateloţii se pregăteau şi ei de drum, cu zor mare, căci fără voia căpeteniilor, înţeleşi cu ofiţerii de bord, părăsiseră caravelele în bărci şi cercetaseră pe localnicii de cealaltă parte a insulei. Nici ei nu găsiră aur. Aflaseră şi ei că bulgării de aur, care puteau fi adunaţi numai ostenindu-se cu o aplecare, se aflau spre Miazăzi! Spre Miazăzi!...

Amiralul privi cu o ciudată părere de rău de pe pupa Santei-Maria, — rămasă înapoia celorlalte două caravele mai sprintene, — depărtîndu-se de el frumoasa, înmiresmata *Fernandina !* Pădurile ei calde, care-l primiseră ca-ntr-un iatac de iubire, încărcate de parfumuri tari, nu le va uita niciodată. Fructe nemaivăzute sclipeau în culori vii, ascunse, dezvăluite, în cuiburi de frunze verzi, asemeni unor tainice ispite. Nu cumva sînt pomi nemaipomeniți, care dau cîte două și trei feluri de rod pe același ram ? Cu ce șuierături, șoapte, gîlgîiri și trepte de sunete, flaute, ciupituri de coarde îl întîmpinaseră și îl întovărășiseră nevăzute păsări...

Și el trebuia să părăsească toate aceste fericiri nevisate, cînd n-avusese parte în zbuciumata, chinuita, sărăcăcioasa-i viață, nici măcar de frumusețile obișnuite ale șesului Andaluziei !

Dar menirea lui pe această lume era să fie fericit ?...

Înainte ! Spre Miazăzi !... Cu inima sfîșiată spre bulgării, spre munții de aur — oricît de sfîșiată această inimă, slabă, absurdă, nesățioasă de fericiri !

Caravelele călătoreau de aproape zece zile printre insule — fără a fi dat de aur. Poate că insula care se ivea acum din ape și care se vestea prin efluviile-i nevăzute, îmbietoare, de tot alte parfumuri, era locul rîvnit, cu nesfîrșitele-i bogății, cu văile, rîurile, colinele de aur ! Nu prevesteau aceste puternice miresme ținuturile pomenite de Marco Polo cu aproape trei sute de ani mai înainte „insulele Mirodeniilor" ? În acest caz erau în vecinătatea insulelor Chipango !...

Amiralul cerceta mereu, de cîteva ori pe zi și în puterea nopții, harta lui Toscanelli, pe care desenase noile insule descoperite, căutînd să fixeze locul unde se aflau aievea cele trei caravele.

— Noua insulă pe care o descoperim se va numi pentru dulceața și puterea aromelor ei, *Isabe'a,* după numele preacuvioasei și preabinevoitoarei regine a

Castiliei... hotărăşte Amiralul, însemnîndu-i locul pe hartă, înainte de a acosta.

Coborînd pe ţărm, cu flamura expediţiei, Amiralul o ia în stăpînire, înconjurat de căpitani şi de slujitorii regeşti, în chipul cuvenit, cu actele scrise de notar, cu faptele consemnate de cronicar.

Insula pare atît de rodnică, încît pămîntul nici n-are nevoie să fie muncit: rodeşte de la sine. Ba pe alocuri, spaniolii privesc cu uimire la strădaniile indienilor, care cu topoare de piatră — şi unde nu mai prididesc aprind şi focul — încearcă a-şi ocroti grădinile, bătăturile, pragul locuinţelor de năvala furtunoasă, tăcută şi vicleană a uriaşelor vegetale — copaci de tot soiul, arbuşti sau numai insinuante plante agăţătoare, împodobite şi împodobind cu flori, cu mici fructe, tot ce prind miliardele lor gheruţe.

Doctorul cu piciorul de lemn, Garcia Hernández, cu îngăduinţa Amiralului, de care se ţinu în acest timp, luă cu sine cîte un ram, un fruct, o frunză, o coajă, un bulb, o rădăcină din fiecare soi, fiind încredinţat că va stoarce din ele în Spania droguri, leacuri, vopsele şi parfumuri, necunoscute la niciuna din curţile domnitoare ale Europei.

— N-ai decît! N-ai decît, meştere Hernández! Şi bine faci! îl încredinţă Amiralul, bătîndu-l pe umăr. E o treabă cu care m-aş îndeletnici şi eu cu mare plăcere, dar...

Şi ridică din umeri, încruntat deodată.

Amiralul avea o sarcină mai „serioasă": să caute aurul! Aurul! Căci — slavă Domnului! — ajunsese doar în vecinătatea insulelor Chipango — dacă nu chiar în apropierea ţărmului de margine al Asiei!

Aur n-a găsit Amiralul nici în Isabela, în afară de cîteva belciuge şi cîteva plăci subţiri prinse de nasul indienilor mai de seamă. Şi ei înşişi dobîndeau aceste podoabe de la o seminţie de plutaşi care veneau dinspre Miazăzi...

Tot dinspre Miazăzi ! Să aibă dreptate oare cei care cred că nicăieri nu se află mai mult aur decît în apropierea ecuatorului ?

...Iar acei plutaşi — tălmăcea Luis de Torres graiurile cam încurcate ale locuitorilor Isabelei — ajung pînă la o insulă atît de mare, că n-o pot ocoli nici în două săptămîni, iar în porturile ei vin din toată lumea după mirodenii şi nestemate corăbiile mari cu pînze ale negustătorilor de la Răsărit, Apus, Miazăzi şi Miazănoapte !

Chipango ! Insulele Chipango, nu mai încăpea îndoială !...

In ajunul plecării, Columb avu în cabina lui o dispută scurtă cu Martin Alonso Pinzon, care, pus în faţa dilemei şi a hărţii lui Toscanelli, nu fu nici el în stare să hotărască dacă se aflau cu cele trei caravele dinaintea insulelor Chipango sau de-a dreptul dinaintea împărăţiei Marelui Han, insulele Chipango şi „insulele cu Mirodenii" fiind demult depăşite, pe nesimţite şi neştiute.

Rămas singur, Columb scrise în „Jurnal", numai pentru el, uimirea şi încîntarea pe care încă le resimţea înainte de a părăsi cu totul insula Isabela : pomeni de bogăţia neînchipuită a plantelor, de puterea, frumuseţea şi gustul fructelor, de uluitoarele flori, cu mirosuri şi culori nemaicunoscute, cu care îl întîmpinaseră pe tăpşane, pe marginea şi pe oglinda lacurilor limpezi, ba uneori, asemenea unor vietăţi mişcătoare, străbătînd în văzduh din cuiburi de muşchi gras, umed între ramurile copacilor, cu petale prelungi, cărnoase, răsucite ca braţe de dănţuitoare. De la o luncă la alta zburau vorbind ascuţit roiuri de papagali, în zeci de culori, cu moţuri şi creste roşii, albastre, liliachii, ca nişte mîndri comandanţi de oşti. Iar în ceasul de noapte în care scria, ajungea pînă la auzul lui, din livezile de pe insulă, cîntecul de întrecere al unui soi de privighetoare de care s-ar minuna şi privighetorile Andaluziei — care păreau neîntrecute în toată lumea.

Insule ale veşnicei primăveri — înşiruite spre Apus, Miazăzi — fiecare într-o primăvară şi mai îmbietoare, şi mai încîntătoare, şi mai luxuriantă!

Să fi rămas localnicii în starea lor de sălbătăcie din pricina acestei nesfîrşite fericiri şi a acestui belşug nemăsurat, puterile sufletului lor nefiind vreme de milenii aţîţate de nici o nevoie?

Amiralul se ridică, aruncînd uşor condeiul, apucă feştila şi se apropie de pragul cabinei, în marginea căruia înitnsese la uscat o piele vărgată de vreo şapte picioare, ca bătută în nestemate verzi, albastre şi negre. Ce furie îl apucase deodată că, răzleţit de ai lui, urmărise cu suliţa pînă-n lac pe acest biet *iguano* [1], care din margine, cu ochii mici, rotunzi, şi guşa bătînd verzuie, ca o inimă voioasă, privea spre zalele scăpărătoare ale străinului? Şi nu se lăsă Amiralul pînă nu-l străpunse cu un ha! victorios, şi-l aduse zbătîndu-se în vîrful suliţei, în vreme ce căpitanii şi scutierii rîdeau cu poftă.

— Pentru regina Isabela... gîndi încă o dată Amiralul, privind la pielea nevinovatului iguano, care scăpăra la fel de viu în întunericul nopţii şi al morţii. Va fi măgulită, încîntată să primească din mîna Vice-regelui ei această piele de pietre scumpe, numai bună de încălţări şi de mănuşi, fără pereche pentru un bal mascat în sala Ambasadorilor din Alhambra...

Dar cu ochi lăuntrici, Columb se zări iar urmărind ca un posedat, cu lancea ridicată, îngrozitul iguano, care căuta să-i scape fugind pînă-n nămolurile din mijlocul lacului. Şi ca şi cum n-ar fi purtat acum zalele ostaşului de pe ape, ale cuceritorului de noi teritorii, ci sutana smerită a franciscanului, Amiralul, ca în schimnicia de la Rabida, se pomeni cu bărbia în piept, scrîşnind cu pumnii strînşi, cu ochii închişi:

— O! Amarnic şi crîncen părinte ceresc! De ce ne-ai alungat din rai? Iată, nu ne mai putem înţoli şi

[1] Un soi de şopîrlă.

împodobi decît ucigînd, stricînd şi jefuind frumosul tău Univers !...

La miezul nopţii, caravelele ridicară ancorele şi pînzele, grăbite să atingă ţărmul insulelor Chipango sau de-a dreptul mult visatul, mult rîvnitul ţărm al Indiilor.

Se repezi o ploaie de sus şi dintr-o parte, de o putere nebănuită — şi scurtă. Echipajele se osteniră pînă-n zori să arunce apa de pe fundul caravelelor, dar în timpul zilei următoare, 25 octombrie, navigaţia deveni periculoasă. Caravelele fură întîmpinate de şapte-opt insule nisipoase şi ancorară în amurg, spre a nu se izbi noaptea de bancuri nezărite. În zori, cu chibzuinţă, corăbiile se strecurară printre grămezile uriaşe de nisip şi purtate de un vînt fiebinte, îndreptară prorele, flamurile spre Miazăzi-Apus.

Ţărmul se ivi spre seară şi caravelele aruncară ancorele în larg. Noaptea întreagă vasele fură asaltate, bătute de o ploaie repede şi caldă, dar dimineaţa cerul străluci atît de albastru, iar soarele răsări atît de curat, că ploaia trecută păru un vis şi era de mirare că mateloţii încă mai goleau fundul vaselor de apă.

Navigatorii se pomeniră dinaintea unui fluviu repede, care curgea şerpuind, scăpărător şi zgomotos, pe o vale mărginită de munţi nu prea înalţi, dar îngroşaţi de păduri întunecate.

Acostau oare la o insulă întinsă, aşa cum arătau indienii, rostind cîteva cuvinte spaniole stîlcite sau ajunseseră în sfîrşit la ţărmul continentului lui Marco Polo ?

Indienii cunoşteau insula cea nouă şi o numeau în gura mare :

— Cubanacan ! Cubanacan !... [1]

— Vor să spuie „Cublai-Han" ! făcu furios Ami-

[1] Cuba.

ralul, întorcîndu-se către fraţii Pinzon, care se încaseră pe *Santa-Maria*. Ce credeţi ?...

Fraţii Pinzon nu credeau nimic. *Cubanacan* sau *Cublai-Han* — întrebarea cea mare era alta : ajuns-au oare la bulgării, la minele de aur ?... Restul se va lămuri curînd de la sine !... Pentru Columb descoperirea avea o însemnătate geografică hotărîtoare pentru această călătorie. De „Cublai-Han" pomenise şi Marco Polo, încît ţărmul dinaintea caravelelor nu putea fi decît al provinciei asiatice *Manghi* — şi deci, după prevederea şi calculele Amiralului, caravelele ajunseseră într-adevăr, navigînd spre Apus, la pămîntul Indiilor de Răsărit !

— Dar de ce fug indienii de la ţărm şi se ascund în pădurile din munţii apropiaţi ? — întrebă Martin Alonso Pinzon, ocrotindu-şi ochii cu palma destinsă. Dacă sînt din Manghi, de ce se tem ?

Columb găsi explicaţia numaidecît :

— Dacă fug, don Pinzon, înseamnă că le e frică. Şi de cine le-ar putea fi frică, dacă nu de zbirii Hanului ?

Şi întorcîndu-se către ofiţeri :

— Rămînem în larg !... Să plece la ţărm tălmaciul cu doi-trei mateloţi, să lămurească pe indieni că noi nu sîntem în slujba Hanului lor şi nici n-avem de ce le face rău. Dimpotrivă !... Luaţi mărgele şi zurgălăi !...

Don Luis Torres se dovedi de data aceasta tălmaci de ispravă, căci deşi nu se putu face înţeles la ţărm, nici în coptă, nici în greaca veche, nici în egipteană, nici în turcă, se făcu numaidecît priceput şi îndrăgit cu vreo cîteva basmale înflorate şi cîţiva clopoţei.

Cînd începură să sune zurgălăii pe covertele caravelelor, iar beretele şi pînzeturile colorate începură să fluture, ca mici stindarde agăţate de odgoane, de ancore, de catarge — un roi de piroge, asemeni unor prelungi lăcuste plutitoare, se apropiară şi înconjurară vasele spaniole. Strigăte voioase, braţe întinse

dăruiau spaniolilor bunătăţile locului, fructe şi băuturi, care păreau mai îmbelşugate ca în toate ţinuturile descoperite pînă aici.

Amiralul, sfătuit de fraţii Pinzon opri cu străşnicie orice schimb. Dacă localnicii au cumva bucăţi de aur gros — fără fleacurile şi nimicurile europene, cu ce le-ar mai dobîndi spaniolii?

Cu ritualul obişnuit şi actele necesare, Amiralul luă în stăpînire şi această „Cubă" pe care o numi *Juana*, după infantele moştenitor Juan.

In zadar strigau indienii tălmaci, în graiul lor pocit, că această „Cuba" era insulă mare-mare şi că pirogele n-o ocolesc nici în douăzeci-treizeci de zile, căpeteniile spaniole erau bine încredinţate că se aflau pe unul din ţărmurile Cataiului — şi că înăuntrul ţării trebuia să fie străluictoarea capitală cu măreţul ei Han.

Fără folos cercetară însă caravelele coasta de Apus, spre a da măcar de vecinătăţile unei capitale. Nimeriră la guri de fluvii bogate, pe care Amiralul le numea în „Jurnal", pe hartă şi în ceaslovul cronicarului, *Fluviul Lunei* sau *Fluviul Mărilor*. Şi pe-aci localnicii o rupeau de fugă, dar nu mai fură îmbunaţi cu mărgele. Ofiţerii trimişi cu doi-trei mateloţi să cerceteze micile locuinţe de lemn de pe coline şi din preajma pădurilor le găsiră pustii, păzite de cîini ciudaţi, blajini şi fără lătrătură — sau aşa li s-au părut acei cîini, neavînd de ce şi pe cine lătra.

De aur n-au dat.

— Aur n-au!... merse din gură în gură vestea pe cele trei caravele.

Ofiţerii, în afară de obişnuitele fructe aromate şi cîteva pîiniţe din făina unui alt fruct, au dat peste cîteva măşti de scoarţă de copac, vopsite ca şi chipurile indienilor vii, iar pe vetre, de cîteva mici păpuşi de lut, idoli înfăţişînd cîte-o femeiuşcă durdă, cu sîni galbeni şi buci cărămizii cît plosca. Fură încredinţate cronicarului, spre bună păstrare şi descriere.

Urmînd călătoria spre Apus, caravelele fură oprite la un cap stîncos, împodobit de o creastă de „pene" legănătoare. Îl numiră *Capul Palmierilor* — şi acostară. Cu o zi mai înainte, un indian de pe „Juana" destăinuise celorlalţi indieni, şi aceştia numaidecît spaniolilor, că-n Cuba trăieşte un caţic, da, trăieşte!

— Vrea să spuie un Han, lămuri Columb pe cei din jur.

Numai că locuinţa lui e departe... departe de ţărm... În patru zile alergînd mereu, abia ajunge cineva pînă la el!

În veşmîntu-i de Amiral, cu mantila cărămizie pe umeri, însoţit de căpitanii şi ofiţerii caravelelor, precum şi de slujbaşii regeşti, Columb voi să plece însuşi, numaidecît, să dea ochii cu Marele Han şi să-i înmîneze documentele spaniole, împreună cu salutul de prietenie şi iubire al suveranilor europeni. Dar la sfatul de seară, în cabina de pe *Santa-Maria,* înfăţişarea cam reţinută a fraţilor Pinzon, îl făcu să renunţe.

Se hotărî trimiterea unei delegaţii restrînse, pentru orice caz. Dacă Marele Han, urmaşul celui cunoscut de Marco Polo cu vreo trei sute de ani mai înainte se sălbătăcise? Dacă în reşedinţa pomenită de indianul de pe Cuba locuia numai un guvernator de provincie, fără puteri deosebite — iar Marele Han, adevăratul Mare Han, locuia într-o capitală şi mai depărtată?...

Don Luis de Torres fu însărcinat să facă periculoasa, dar în acelaşi timp măgulitoarea călătorie, fiind singurul care s-ar fi putut înţelege cu cineva acolo în vreunul din numeroasele-i graiuri. Martin Alonso Pinzon propuse ca însoţitor pe uriaşul Rodrigo de Perrez de pe *Ninia,* care fusese pînă-n Guineea — iar călăuze fură date un indian care o rupea nitel pe spaniolește şi indianul din „Cuba".

În aceeaşi noapte, Amiralul stătu de vorbă cu don Luis de Torres, pe care-l sfătui să nu întîrzie mai mult de cinci-şase zile, chiar de-ar fi să se înapoieze

fără nici o veste. Şi să ia aminte bine la tot ce va vedea : la obiceiurile curţii, la demnitari şi slăbiciunile lor, la oştire, la arme, la podurile de piatră, la palatele cu acoperişurile de aur şi dacă aurul se poate dobîndi cu uşurinţă. Să însemne în sfîrşit ce mirodenii şi în ce cătime se află pe loc, cum se pot dobîndi şi la ce preţ.

— Şi mai cu seamă să te fereşti de băutură, de orice băuturi, don Torres !... îl mai sfătui Amiralul părinteşte, bătîndu-l pe umăr.

Apoi, înainte de a-l lăsa să plece, îl îmbrăţişă.

Mîndru, cu cerbicea ţeapănă, tălmaciul cu părul mic ca bobul de piper părăsi cabina, călcînd în tocuri.

Cei rămaşi la caravele nu-şi pierdură timpul în zadar. După o atît de lungă navigaţie, fundul şi pereţii vaselor îşi vor fi pierdut din tărie, căci acel burghiu viu şi nevăzut al apelor marine trebuia să-şi fi săpat galeriile în lemnul din care se hrăneşte.

Cele trei caravele fură pe rînd răsturnate la ţărm, cercetate cu de-amănuntul de căpitanii lor şi reparate de meşterii tîmplari şi calafetari, unde fu nevoie. Mateloţi înarmaţi făcură de pază cu rîndul în marginea codrilor şi pe crestele munţilor învecinaţi, pentru a vesti apropierea unor corăbii străine sau a localnicilor de pe uscat.

Cîteva zile Amiralul avu astfel răgazul să privească mai de aproape la minunile acestei „ţări", care depăşeau orice închipuire — şi-şi scrise uimirea, în fiecare noapte în „Jurnalul" lui.

Tot ce văzuse pînă acum era în Cuba depăşit — precum omul matur depăşeşte însuşirile copilului. Cerul părea mai înalt şi de un albastru atît de uimitor şi moale, de l-ai fi putut pipăi ca pe o stofă bogată. Văzduhul încărcat de miresme nemaicunoscute şi cărora cu greu le-ar fi putut apropia aromele gustate pînă aci, lăsa uneori loc, aerului tare şi curat, ca-ntr-o simfonie suavă o pauză şi mai suavă încărcată de amintiri.

— Beatrice... şopti Columb privind luncile, tăpşanele, păsările din jur. Beatrice... Numai rîsul şi făptura ta lipsesc aici!

Pentru întîia oară de la plecarea din Spania fiinţa ei măruntă, lucrată ca o vioară, îi năpădi aducerea-aminte — şi închise ochii spre a o vedea măcar o clipă în închipuire.

Dar n-o putu vedea.

Fu strigat la caravela *Santa-Maria,* care trebuia din nou împinsă pe linia de plutire.

Columb mai văzuse cocotieri, dar niciodată de mărimea acestora. Ocolind un vad de rîu secat, se repezise în şir neîntrerupt pînă-n marginea Oceanului, scuturîndu-şi crestele în adierea marină, făcînd semne pînă departe, către ape. Cîteva soiuri de cactus creşteau destul de bine şi în părţile mai uscate şi nisipoase ale Andaluziei, aci însă luaseră înfăţişări de fiinţe vii, de mărimea unui stat de om, ba odată Columb nimeri lîngă un tufiş de cactuşi, încălecaţi unii peste alţii, asemenea unor cai în două picioare, a unor centauri încăieraţi. Şi chipurile lor erau de un grotesc uluitor: numără vreo şaizeci de feluri, unele imitînd columnele rotunde, altele columne în patru munchii, unele cu frunzele întinse tare pe nervuri băţoase, asemeni unor pînze foarte verzi, unele adunate, ghemuite în acele lor, asemenea unui muşuroi de furnici... Dar osteni şi nu mai numără. Ce-ar fi să puie pe doctorul Hernández să strîngă o colecţie pentru înveselirea iatacului infantelor din Alhambra? Dar cum să le păstreze? Unde să le ocrotească?... A!... Iată un pui de cactus, cît un copil, ai spune că imită în batjocură pe episcopul Talavera, duhovnicul reginei — la înălţime, la rotunjimea capului cu ţepi, la braţele lungi, uscate şi destinse, ca spre a se închina dinaintea suveranei înfricoşate... Iar cînd cercetă copacii, cu frunzele lor atît de bogate în forme, ca umbrelele, ca acul, ca perinuţa de catifea, pieptul vărgat cu galben şi roz al scatiilor, florile atît de ciudate, cu ochi, buze şi

limbi subțiri, înălțate, aplecate, repezite peste ramuri, rîvnind încotrova, fără a bănui cît? și pînă unde? lui Columb îi păru rău că pe cele trei caravele nu se afla nici un zugrav al formelor și culorilor, care și-ar fi putut însuși cîteva din aceste nemaipomenite înfățișări și plămădiri. Ar fi luat pe pînzele lui agave de un soi uriaș, ferigi de mărimea stejarului, cu frunzele mai lucitoare ca ale unor vitralii în răsăritul soarelui, un arbust cu agrișe roșiatice de mărimea nucilor, mărgăritărele cît arbustul, cu florile în ciorchini atît de numeroși că-n umbră păreau cristalele unui lampadar de catedrală, ar fi sculptat în lemnul de santal care chema prin puterea nesfîrșită a aromei lui, în lemnul de acaju de culoare înnoptată, uriaș diamant negru, crescut ca o columnă cu ramuri din adîncimile pămîntului pînă-n albastrul cerului. Și cum se numesc toate aceste nemaiîntîlnite îmbinări de petale, care-l pîndesc la rădăcina copacilor, în boschete, uneori pe ramurile înalte, pînă unde s-au cățărat lianele lipicioase și neiertătoare, care-și poartă atît de sus rîsul luminos, în atîtea răsuciri și nuanțe, ale florilor nesățioase de înălțime și lumini? Și apoi cine cunoaște tăriile tainice ale acestei lumi de frunze, muguri și flori, în stare poate să lecuiască îndată orice răni și boli? Nu cumva sucul unora e în stare să prelungească de-a pururi viața, iar altele s-o stingă pe loc, cu o picătură din fundul caliciului sau numai cu o atingere de frunză?

Columb pierde ore întregi rătăcind în această lume nebănuită, a cărei viață nu se istovea niciodată, hrănindu-se, întorcîndu-și puterile din propriile-i putreziciuni atîțate de ploi și iuțeala fierbinte a soarelui, abia potolită de răcoarea nopților. Nu găsea cuvinte spre a numi tot ce vedea, nici o frază spre a lămuri tot ce simțea...

— N-am văzut niciodată ceva mai măreț, mai copleșitor... mai măreț... mai copleșitor... băiguia uneori pentru sine...

Se simțea umilit și neputincios, amenințat, asemenea unei furnici care ar fi ajuns pe neașteptate între catedrale în tropotul unui alai de cavaleri...

Și ar fi dorit să nu se mai despartă niciodată de această uriașă, nesfîrșită splendoare încă nezărită de ochi omenești!

A întins mîna în sus, la marginea unei păduri, ispitit de o floare cu petale carnale, țîșnită ca un chip omenesc dintre mușchi și împletituri de liane umede, dar trase repede mîna înapoi: floarea părea a-l privi cu ochi negri și parcă era gata să-i grăiască, mișcînd încet buzele fine, roze, între care zări în adînc, ca un surîs, cerul roșu al gurii vii...

Și se depărtă repede, făcîndu-și loc cu brațele în ochele prin tufișe, fugind de acea floare-zînă care l-ar fi vrăjit, oprit, înmărmurit pentru totdeauna [1].

Solia lui don Luis de Torres s-a încheiat mult mai curînd decît se așteptase Amiralul. Numai după cinci zile îl zări scoborînd pe o potecă a muntelui, urmat, cu capetele plecate, de tovarășii lui. El însuși purta o mutră cam plouată.

Columb și frații Pinzon le ieșiră la țărm, în întîmpinare, și rămaseră pînă tîrziu noaptea în jurul unui foc, căpeteniile pe bușteni, ceilalți mateloți și indieni, chirciți.

— Reședința caticului acestei țări... vru să înceapă tălmaciul.

— Nu e Han? Nu e guvernator? îl întrerupse Columb cu mînie bruscă.

Rodrigo Jerrez dădu pe tălmaci deoparte, cu mîna lui de uriaș, se ridică și vorbi puternic:

— Ce catic, Excelență!... Cred că am dat de un fel de vrăjitor, mai mare peste vreo cincizeci de indieni înfricoșați, pe care abia i-am scos din colibe. Erau mai cutezători papagalii, că de-ndată ce ne-au zărit au zburat cotcodăcind și ocărîndu-ne din tufele

[1] Una din numeroasele specii de orhidee din ținuturile tropicale.

de banani, drept în creştetul nostru şi ne-au lovit cu ciocurile în berete.

— Cît aţi făcut pînă la acea aşezare? întrebă Martin Alonso Pinzon.

— Mai mult de vreo paisprezece-cincisprezece leghe nu cred să fi fost, zise amărît tălmaciul şi se trase mai deoparte de jarul care-i lumina chipul cu adîncituri.

— Nu cumva sîntem într-o insulă şi nu la ţărmul provinciei Manghi? şopti căpitanul *Pintei,* aplecîndu-se către Amiral.

Dar Columb nu-i răspunse, ci aţiţă cu o mişcare a capului, energică, pe Rodrigo Jerrez:

— Şi pe urmă?

Matelotul nu putu răspunde numaidecît, încît îi luă iar vorba tălmaciul, zbuciumîndu-se cînd şi cînd pe locul lui:

— Pe urmă, signore, vreau să spun Excelenţă, mi-a trecut prin gînd să ne-ntoarcem numaidecît. Firește că nu mai avea nici un rost să lămuresc pe acel vraci şi acei sălbaitci de ce am bătut atîta cale pînă la ei şi ne-am fi făcut de rîs dacă-i pomeneam de prietenia pe care i-o poartă regina şi regele nostru din Spania — necum să-i mai înmînez documentele...

Şi vîrînd mîna în sîn, scoase dintre zale teancul de pergamente.

Columb le luă şi le întinse notarului, ciucit în spatele lui.

— Şi pe urmă? întrebă şi mai furios Columb. Indianul nostru n-a lămurit oare pe vraci asupra ţintei pe care o urmărim, nu l-a cercetat încotro se află reşedinţa, Marele Han?... Şi... unde se află aurul? Că de aceea v-am trimis!...

Columb se ridică deodată de pe buturugă, privi în jur, cu mîna stîngă pe sabia lungă şi, stăpînindu-se, se aşeză iar la foc.

— Tot astfel am stat şi noi la foc cu vraciul şi sălbaticii lui, zise cu blajinătate Rodrigo Jerrez, dîndu-şi seama parcă acum că nu făcuseră nici o ispravă, că

s-au ostenit, au pierdut vremea degeaba şi au dezamăgit toate aşteptările.

— Mai mult ne-au descusut ei pe noi... recunoscu tălmaciul. Şi indianul nostru i-a făcut să înţeleagă, dacă nu le-o fi spus şi altele, că n-am căzut din cer printre ei, că sîntem asemenea celorlaţi oameni şi că am şi flămînzit de atîta drum cu pas grăbit prin păduri, mărăcinişuri şi munţi pietroşi.

Tăcu o clipă. Apoi urmă:

— Sînt încredinţat bine că le-a vorbit de foamea noastră, altfel n-avea nici un rost să strige vraciul la muierile ascunse în colibe, care aduseră în sîn şi pe braţe nişte purcoaie de curînd scoase din pămînt. Aţîţară jarul mai tare şi le vîrîră sub cenuşa fierbinte. Apoi au fugit rîzînd de noi. Dar vrăjitorul le-a scos după o vreme cu beţişorul purcoaiele, a suflat cenuşa de pe ele, de au rămas ca nişte mere cu coaja neagră şi ne-a dăruit fiecăruia cîte unul — apoi am făcut toţi ca el: am mîncat miezul, care era bun! bun! şi alb, ca făina de grîu, dar cu alt gust, mai dulceag şi mai înecăcios... Ne-a mai dat cîte unul.

— Ce să spun, Excelenţă? sări uriaşul Jerrez entuziasmat deodată. Cîte mere arse de alea ai fi mîncat, nu te săturai de gustoase ce erau!

Rîse înfundat, şmechereşte, înveselit ca un copil mare:

— Le-am şterpelit! şopti închizînd un ochi şi scoase din mînecile largi, dezlegîndu-le de la încheieturi şi din turul larg al pantalonilor, cîţiva cartofi copţi, pe care cu încredere şi mîndrie îi întinse căpeteniilor.

Amiralul porunci notarului, după ce gustă cu luare-aminte un cartof, să păstreze doi pentru Alteţele lor din Spania.

Columb se întoarse apoi către fraţii Pinzon, care după ce gustară, scuipară cartoful rece şi zgura lui, întrebînd sarcastic:

— Pentru aceste mere negre care cresc în pămînt ca sobolii am părăsit noi Spania, am străbătut Oceanul ?

Şi strigă furios către tălmaci :

— De aur n-ai întrebat ?... Dar de mirodenii ?

Către toţi cei de faţă :

— Unde e aurul ?

Ruşinat, tălmaciul se ridică, întinse indianului localnic cartoful de care-i fu acum lehamite şi răspunse cu modestie :

— Am întrebat şi de aur, firește ! Se putea să nu întreb ?... Am întrebat şi de mirodenii, că Rodrigo Jerrez al nostru a scos numaidecît de la brîu săculeţul cu piper, scorţişoară, tămîie şi a dat vraciului să guste, să miroasă...

— Şi ?... întrebară căpeteniile laolaltă, cu nerăbdare.

Răspunse uriaşul matelot :

— Le-a scuipat ! Habar n-avea de asemenea buruieni !

Şi ridică din umeri.

— Dar Indiile sînt pline de mirodenii, cine nu ştie ? strigă Amiralul scos din fire, cu sîngele năpădit deodată sub pielea feţii, în albul ochilor. Sînt pline !...

— De aur ce spunea vraciul ? mai întrebă de data aceasta fără grabă don Martin Alonso Pinzon, care se simţea întărit în bănuiala că se aflau nu în provincia Manghi, ci încă pe o insulă destul de depărtată de ţărmurile Asiei.

— Uite, să istorisească chiar indianul nostru, că el a stat de vorbă cu vraciul...

Strigă la el :

— Ce spunea vraciul despre aur ?

Indianul se ridică, săltă în călcîie de cîteva ori, îşi puse mîinile lungi pe coapsele goale şi, lăsîndu-se pe vine, grăi cu gesturi repezite, privi cu ochi mari în ochii Amiralului o bună bucată de vreme, amestecînd cuvintele lui cu ale castilianei, poticnindu-se, sărind unele cuvinte pe care nu le putea rosti, spre a

se întoarce iar la ele. Amiralul şi celelalte căpetenii înţeleseră tot sau... voiră să-nţeleagă.

Ei trebuiau să apuce acum calea Răsăritului, căci acolo se afla o ţară mare, plină de aur, pe care oamenii, pentru a-l culege pe cel mai lucitor, îl căutau noaptea, la lumina faclelor de răşină mirositoare. Mai e acolo şi o apă mare... mare... (un lac? un fluviu?) în adîncul căreia s-a strîns de asemenea mult aur, şi oameni goi se dau la fund (în nisip? în nămol?), de unde sînt traşi afară cu frînghiile răsucite, atît de încărcaţi sînt de bolovanii de aur.

— Şi cum se numeşte ţara?... întrebă tălmaciul Luis de Torres spre a nu fi cu totul străin de această cercetare. Cum îi spune? strigă el mai tare, spre a fi înţeles mai uşor.

— *Babac! Babac!* strigă şi indianul.

Apoi, rîzînd fericit, săltă iar în călcîie şi arătă cu amîndouă braţele spre Răsărit, cu capul dat pe spate:

— *Cvisei!... Cvisei!*

Şi întorcîndu-se către Amiral îi şopti tainic, cu buzele mari, umede, în vecinătatea pieptului de oţel:

— *Cvisei...*

Cuvîntul nu spunea nimănui nimic.

Dar îi spunea Amiralului, care, stricînd sfatul, se îndreptă cu paşi mari spre barca de la ţărm. Se întoarse către don Martin Alonso Pinzon care-l urma de aproape, rîse scurt şi făcu:

— Ai auzit, căpitane?... *Cvisei! Cvisei!* Acest cuvînt spune tot: indianul nostru voia să rostească *Chinsei!* Înţelegi? *Chinsei!* Capitala Cataiului e acolo! Acolo e Chinsei!...

Arătă spre zarea Răsăritului cu mîna întinsă — şi se urcă în barcă fără a lăsa mîna jos.

Adăstară şi pe ceilalţi.

Indianul localnic, care n-avu parte de nici un cartof, scoase de la brîu un soi de buruiană veştedă, îi rupse de pe cotor frunza cea mai de jos, mare şi galbenă, o răsuci bine, strîns, ca pe un deget subţire şi, îngenunchind, vîrî un capăt în gură şi celălalt în

foc. Apoi se ridică pufăind cu plăcere şi nesaţ. Un fum albăstrui îl învălui. Francesco Martin Pinzon, frumosul, oacheşul ofiţer de pe *Pinta,* adulmecă îmbătătorul fum, înecăcioasa, dezmierdătoarea aromă, se întoarse către indian, îi smulse frunza răsucită dintre buze, o privi cu luare-aminte şi întrebă :

— Ce e asta ?

Indianul înţelese.

— *Tabac ! Tabac !...* zise surîzător.

Mai smulse o foaie de pe cotorul buruienii, o răsuci şi-o aprinse.

Francesco Martin Pinzon supse cu putere din foaia răsucită şi-şi umplu gura, nările cu fumul vînăt. Se întoarse repede către fratele mai mic, comandantul *Niniei* şi-i zise jumătate în glumă, jumătate încîntat, scoţînd dintre buze ţigara de foi :

— De n-ar fi decît pentru fumul ăsta, Vincent, şi făcea să străbatem Oceanul !...

ESPAGNOLA — MICA SPANIE !

Cîţiva indieni cu femeile şi copiii se urcară pe *Santa-Maria,* unde fură primiţi de slujitorii regeşti cu dulciuri şi deosebite podoabe. Apoi fură duşi la proră, unde mateloţii cîntau din ghitară şi dănţuiau, unii din ei încercînd să facă întocmai ca dănţuitoarele maure, în rîsul celorlalţi.

În zorii zilei de 12 noiembrie, indienii se pomeniră în larg. Caravelele porniseră de cu noapte spre Răsărit, spre minunata ţară a aurului. Cerură cu semne şi strigăte să fie înapoiaţi la ţărmul care abia se mai vedea — dar fură lăsaţi în deznădejdea lor. Mateloţii trecură pe rînd la slujbe, chemaţi de maiştri.

Ghemuiţi unii în alţii, indienii privind speriaţi, pieziş, aruncînd ochii cînd şi cînd pe întinderea nesfîrşită a apelor, se lăsară în voia soartei. În curînd se îmbolnăviră de o mîhnire, din muţenia căreia nu-i

scoase nici cuvintele de îmbărbătare ale tălmaciului, nici strigătele răstite, poruncitoare ale ofițerului cu glasul gros, Sancho Ruiz, nici măcar cuvintele blajine și micile daruri întinse de Amiral, care îi vizită pe puntea prorei.

— Nu cumva se vor arunca în valuri ? întrebă el fără a aștepta verun răspuns.

— Nici o pagubă, Excelență ! La înapoiere putem lua destui ! răspunse Sancho Ruiz, bucuros de pe acum de o vînătoare de sclavi.

Caravelele navigară astfel spre Răsărit șase zile, fără să se ivească vreo geană de pămînt. Ceea ce nu fu de mirare pentru nici un matelot, de vreme ce țineau încă malul pe care localnicii îl numeau „Cuba".

Amiralul cerceta cu de-amănuntul liniile adîncite și ieșite ale malului, pe care le însemna pe hartă. A opta zi se iscă pe neașteptate o furtună puternică. Fu o surpriză. Era întîia de la plecarea din Spania. Nu era totuși o vijelie obișnuită, ci de o iuțime fără pereche.

A înainta, înfruntînd vîrtejurile de apă și negură care unise parcă cerul și Oceanul era curată nebunie, oricît de grăbiți erau de a ajunge la țărmul Făgăduinței și al Aurului. Cu semnale de focuri aprinse la proră și pupa, Amiralul, cotind *Santa-Maria* spre țărm în căutarea unui adăpost, făcu semn celorlalte caravele să-l urmeze. *Ninia* coti și ea îndată spre țărm. Numai *Pinta,* luptîndu-se cu vîntul și valurile, o ținea morțiș înainte, mai mult spre Răsărit. Să nu fi zărit nimeni de pe caravelă, nici căpitanul Martin Alonso Pinzon, semnalele Amiralului ?... Era cu putință... Dar cum văzuseră cei de pe *Ninia ?*

Pinta mergea poate spre pieire...

Columb se întristă.

Căzu seara. Vîntul se mai potoli, dar nu și goana încălecată, furtunoasă a valurilor, care împiedicau cu zgomotul lor uriaș să se audă om pe om.

Amiralul porunci să se atîrne pe catarge toate felinarele, ca un semn pentru *Pinta,* dacă în timpul nopții ar fi vrut să se înapoieze din greșeala sau cutezanța-i nebunească.

Spre ziuă, furtuna se domoli cu totul și soarele lumină, orbitor deodată, toate zările, curate de parcă nu s-ar fi clintit nici un val, nici o adiere cu numai cîteva ore mai înainte. Nicăieri, nimeni de pe *Santa-Maria* și *Ninia* nu zări dunga *Pintei* pe Ocean, vreuna din lucirile pînzelor albe pe cerul atît de albastru.

Dacă ar fi fost zdrobită de vijelie, caravela ar fi lăsat vreo urmă, dar ea pierise în zarea de Răsărit, lăsîndu-se dusă repede către mult rîvnitul Chinsei...

Columb ajunse la încredințarea că *Pinta* fugise. Martin Alonso Pinzon văzuse semnalele *Santei-Maria,* dar nu voise să se mai supuie. Dezertase. Ceea ce nu era de mirare, pentru cine cunoștea firea mîndră a căpitanului. Prieteșugului de la Palos, tovărășiei frățești dintr-o bună parte a călătoriei îi urmă acreala nemărturisită de după descoperirea noilor ținuturi. Dăduse oare vreodată Columb prilej lui Martin Alonso Pinzon să se simtă mai mic ?...

Amiralul scoborî indienii într-o barcă, sub paza cîtorva mateloți și a ofițerului butucănos, don Sancho Ruiz, și, lăsînd deoparte orice îngîmfare, porni însuși spre *Ninia.*

Dezertarea lui Martin Alonso Pinzon era gravă — și putea fi osîndit la moarte. Legea era de partea Amiralului. Avea de gînd navigatorul din Palos să se întoarcă în Spania înaintea lui Columb ? Să-l ponegrească ? (Era atît de ușor) Să-i ia la curte toate meritele expediției ?

Care era atitudinea comandantluui *Niniei,* Vincent Ianies Pinzon, fratele mai mic ?... Nu cumva se-nțeleseseră și Amiralul se putea aștepta la încă o dezertare, dacă nu la ceva și mai rău ?

Amiralul încunoștiință pe tînărul Vincent că voia să lase indienii pe *Ninia,* cu pază bună, unde erau

mai în siguranță și mai bine privegheați decît în văgăunile *Santei-Maria*. Apoi Vincent Ianies mărturisi în toată sinceritatea, cu toată îngrijorarea, că nu știuse nimic de hotărîrea fratelui mai mare, ba era încredințat că *Pinta* se rătăcise, dacă nu cumva fusese înghițită de valurile Oceanului. Și mîhnirea care-l copleși fu atît de grea, că ochii visători ai acestui „prinț arab" — cum era poreclit adesea — se umplură de lacrimi.

Columb îl bătu pe umăr cu prietenie și-i rosti, părinteşte, cîteva cuvinte de îmbărbătare. Se căi de bănuială — dar Sancho Ruiz și oamenii lui tot rămaseră pe *Ninia*... cu indienii.

— Dacă nu s-a întîmplat nici o nenorocire — mai zise Vincent Ianies, întovărășind pe Amiral — bănuiesc că „tata" Martin a plecat înainte spre Chinsei, din prea mare nerăbdare... Mi s-a plîns odată că prea întîrzie Excelența voastră pe toate insulele lipsite de aur, ba chiar și de mirodenii, că pierdeți vremea de dragul țărmurilor și al hărților, de al localnicilor, dacă nu chiar de al copacilor, păsărilor și florilor. Nu se poate să nu dăm de el în Chinsei! Ne așteaptă acolo! Sigur! Sigur!...

Amiralul era mai puțin sigur.

Aproape cincisprezece zile navigară cele două caravele de-a lungul coastelor „Cubei", ocolind capul de Răsărit — și ar fi urmat același drum, de-a lungul aceluiași țărm, căci nu era el oare capătul Asiei, unde Răsăritul și Apusul se întîlneau? Amiralul scrise pe hartă, în jurul acelui punct: ALFA și OMEGA — întîia și ultima literă elinească, adică „începutul și sfîrșitul".

Dar mai spre Miazănoapte se iscă deodată în zare un pisc, apoi un zid înalt de munți. Columb îndreptă caravelele într-acolo, cu tot vîntul potrivnic. Spre seară, Sancho Ruiz vesti pe Amiral că indienii erau îngroziți — și că abia putură fi ținuți să nu se arunce în apă. Focurile care pîlpîiau pe acea insulă îi fă-

cură să se ascundă sub proră... Nu cumva era locuită insula de mîncători de oameni ?

A doua zi, insula se înfăţişă într-o splendoare solară neobişnuită — cu livezi la poalele munţilor mărunţi, grădini îngrijite, păduri scoborînd pînă aproape de ţărm, asemeni unor somptuoase hlamide verzi, cafenii. Ape repezi, asemeni unor neastîmpăraţi şerpi de argint, brăzdau munţii, pădurile, şesurile. Numeroase puncte roşiatice, adunate ici-colo, arătau sălaşele omeneşti.

Caravelele poposiră o noapte în golful ispititoarei insule. Totul amintea Andaluzia — blajinătatea văzduhului, aromele gingaşe care pluteau nevăzute din munţii împăduriţi către ape, pînă şi înfăţişarea şi gustul peştilor, asemenea unor sardele mari, cărnoase şi grase. Un ciripit de păsărele, şi mai tîrziu, în noaptea caldă, bogata şi răsunătoarea tînguire a două privighetori, făcură pe mateloţi să rîdă, pe alţii să suspine. Cine-ar fi crezut că erau atît de departe de Spania şi nu aievea în Andaluzia ?

Amiralul, în veşmînt solemn, cu ritualul şi actele de rigoare, luă în stăpînire noul pămînt în numele lui Ferdinand de Aragon şi a Isabelei de Castilia, numind insula Espagnola [1].

Ca şi în San-Salvador, indienii, la ivirea ciudaţilor oameni cu arme de fier şi înveşmîntaţi în zale, o rupseră de fugă în păduri, părăsindu-şi colibele. Tot cu daruri fură îmbiaţi şi nimănui dintre mateloţi nu-i fu îngăduit să lovească, să pună mîna sau să-şi însuşească vreun bun al indienilor. Pe *Santa-Maria,* căpitanul Vincent Ianies aduse îndată o fetişcană cu inele de aur la nas şi la urechi — şi Columb încărcînd-o de daruri o sili să se înapoieze la sălaşele semiţiei ei. Fata dorea să rămîie între albi — unde se aflau băuturi dulci şi atîţia zurgălăi.

Nici aceşti indieni nu purtau alte arme decît suliţele de lemn şi nici ei nu rîvneau la bunuri, din pri-

[1] Mica Spanie — azi Haiti. (n. a.)

cina cărora în Spania şi în restul lumii se iscă atîtea uri, atîtea războaie. Hrana era adunată de toţi şi împărţită tuturor. De grădini vedeau numai femeile — bărbaţii cutreierînd pădurile şi ţărmurile, după un mic vînat. Cine are, dă. Cine cere, primeşte. Nimeni n-are numai pentru sine.

Nici în acest rai însă nu puteau rămîne albii, chinuiţi de mirajul aurului — de nu prea îndepărtatul Chinsei, pe care, desigur, pînă la urmă îl vor ajunge!

După alte zece zile, plutind de-a lungul insulei, caravelele intrară într-un golf larg şi adînc, atît de ferit de valuri şi furtuni, că Amiralul îl înscrise pe hartă cu numele de *Portul Păcii*.

Numaidecît Amiralul fu vizitat de un caţic purtat pe tărgi, urmat de un alai nesfîrşit de localnici şi întovărăşit de toate soţiile, aproape goale, cu mîinile la gură, foarte sfioase. În timpul prînzului, pe vasul-amiral, caţicul se prefăcu a gusta din bucatele albilor, pe care le trecu însă propriilor lui slujitori. Columb şi caţicul îşi făcură daruri, pe întrecute. Caţicul primi încălţări de marochin roşu, de Cordova, o bucată de postav pentru acoperirea umerilor şi un pahar de cristal de Veneţia, iar Columb luă repede cîteva plăci de aur — şi bete împletite în trei culori. Plăcile erau mici, dar destul de groase. Nu cumva insula ascundea mine de aur?... Amiralul va trebui să stea mai mult de vorbă cu acest mîndru caţic... Îl întovărăşi pînă la ţărm ca pe un adevărat rege, în sunetul trompetelor, care vestesc pe caravele de obicei numai apropierea sau depărtarea Amiralului.

S-a aflat pretutindeni de nemaipomenita dărnicie a albilor, atît de bine înarmaţi şi care ar fi putut măcelări şi pustii întreaga insulă — cînd seminţii de indieni, mai puţin înarmaţi, din insule vecine, vînau pe cei din Espagnola. Peste puţine zile, Amiralul se pomeni cu trimişii altui caţic, anume Guacanagari, mult mai mare ca întîiul, de vreme ce stăpînea aproape o treime din ţărmul insulei. Vestitorii înaintau unul înapoia altuia, purtînd fiecare cîte un dar,

tot mai de seamă, vreo cincisprezece — cel din urmă în braţe cu un idol greu de piatră arătînd un şir de dinţi mari ca de cal, ochi bulbucaţi şi un nas cît un nap, nasul întreg de aur, bine lustruit.

Pentru Columb orice îndoială pieri: insula trebuia să aibă mine de aur, metal fără vreo însemnătate deosebită pentru localnici şi pe care-l foloseau fără pricepere, cînd şi cînd.

Marele caţic Guacanagari n-avea decît o rugăminte, ca Omul-zeu, căpetenia celor două caravele, să binevoiască a pluti ceva mai spre Răsărit, pînă la aşezarea-i regească, tot la margine de apă: dorind el, marele caţic Guacanagari, dimpreună cu soţiile şi alte rubedenii, să lege împreună cu navigatorul alb strînsă şi veşnică prietenie.

Cu toată dorinţa Amiralului de a o porni îndată cu cele două caravele, ursita se împotrivi. Se oprise unde în zări toate adierile şi vasele se legănau lin în golf, asemenea acelor lăţăreţe raţe, pe care le creşteau indienele cu uşurinţă şi care la glasul lor chemător zburau scurt, fîlfîind, de pe mal în bătătura cu grăunţe şi ierburi tocate.

Caravelele izbutiră a se urni abia peste vreo două zile, care se nimeri a fi 24 decembrie, ajunul Crăciunului, zi sfîntă pentru creştini, cu deosebire pentru catolicii spanioli. Pe la miezul nopţii, cu toate felinarele aprinse pe bord, mateloţii, în afară de cîţiva rămaşi de serviciu, strigară cu lumînările aprinse cîntările bisericeşti de-acasă, întovărăşindu-se cu fluiere, cu ghitare, căci alte instrumente mai însemnate nu aveau — bucuroşi de a fi ajuns la acest nou capăt al lumii.

Apoi se mai împărţi un rînd de bucate şi de căni cu vin.

Musafirii din cabina lui Columb, între care se afla şi Vincent Ianies Pinzon, se ridicară, urară Amiralului împlinirea dorinţelor şi se retraseră.

Columb ieşi pe puntea superioară a pupei, de unde zări înainte pîlpîirea cîtorva lumini pe uscat, spre

Răsărit — de bună seamă reşedinţa marelui caţic Guacanagari. Să fi fost pînă acolo depărtare de o leghe, mult o leghe jumătate. Mai rămase o vreme pe punte, în noaptea luminată de un ciob de lună răsturnată pe dreapta între necunoscute, scăpărătoare adunări de constelaţii. Nu se mai auzea nici un cîntec, nici un grai, nici o şoaptă. Mateloţii dormeau duşi. La cîrmă se afla însuşi maistrul de manevrare, Leone Donsalute, căruia Columb înainte de a intra în cabină îi strigă o urare în italieneasca lor din Liguria. Leone Donsalute, cu limba cam împleticită de băutură, îi răspunse la fel, ridicînd mîna dreaptă de pe roată, spre a saluta cu bereta. Dar bereta îi scăpă dintre degetele fără vlagă, şi i-o adună ucenicul lui, un sprinten şi frumuşel flăcăiandru din părţile Granadei, pe care maistrul lui îl tot ocăra pe italieneşte.

— Luigi ! Porco Dio, Luigi !...

Caravelele înaintau lin, prea lin şi se putea ca vîntul să cadă cu desăvîrşire. După socoteala Amiralului nu puteau ajunge la reşedinţă înainte de răsăritul soarelui. În cabină voi să scrie — dar o nebănuită istovire îl sili să se întindă pe patul strîmt, fără a arunca măcar deoparte pieptarul de oţel.

Nici Donsalute, care băuse pe-ntrecute, nu se simţi mai în puteri. Lăsă pe Luigi la roata cîrmii — ce se putea întîmpla ? Caravela înainta numai cînd aruncai ochii pe valuri, care se strecurau binişor, fără vreo foşnire, pe lîngă pereţi. Cînd te uitai sus, la stele, ai fi jurat că *Santa-Maria* se oprise cu catargele între ele.

— Luigi ! Porco Dio, Luigi !... Am băut !... Tu ţine cîrma drept înainte... Peste o jumătate de ceas mă trezesc singur. N-am închis ochii nici noaptea trecută !...

Astfel pluti caravela încă o vreme, fără ca *Luigi ! Porco Dio ! Luigi !...* să fi abătut cîrma.

Dar o puternică izbitură îl clătină o dată cu tot vasul, trezind echipajul.

Ce se întîmplase? Învățăcelul căută pe Donsalute la proră, la pupa, dar nu-l nimeri. Nu-l trezise clătinătura neașteptată... Se lovi piept în piept cu Amiralul, care-l scutură furios:

— Unde e cîrmaciul?... S-a aruncat în apă?

Santa-Maria, dusă pesemne de curent, nimeri un banc de nisip și se împotmoli. O spărtură la tribord aduse deodată atîta apă în fundul vasului, că sub greutatea catargelor, a punților și bombardelor, caravela se aplecă într-o parte. Mateloții și ofițerii se îmbulziră la bărci și unii ajunseră pînă la *Ninia,* spre a se mîntui.

Amiralul, cu numai cîțiva slujitori regești în jur, uluiți, porunci în zadar ultimilor mateloți fugari să arunce în nisip ancora de la proră: fixată, caravela poate că ar fi putut fi ridicată mai tîrziu pe linia de plutire. Nu-l mai asculta nimeni.

Bărcile se-ntoarseră însă numaidecît și plutiră dezorientate în jurul *Santei-Maria,* care lua mereu apă.

Vincent Ianies nu primi fugarii pe *Ninia,* ci cu ocări și amenințări îi trimise înapoi pe *Santa-Maria,* de unde se auzea glasul Amiralului.

Cîțiva mateloți, pe care locotenentul Sancho Ruiz îi sui pe caravelă amenințîndu-i cu sabia, tăiară la porunca Amiralului catargul din mijloc. *Santa-Maria* fu astfel mult ușurată. Dar nu se mai ridică. Se tot scufunda într-o parte. Era pierdută.

Columb scoborî într-o barcă și zări apropiindu-se în lumina ștearsă a zorilor un roi de piroge, încărcate de indieni, care strigau în graiul lor neînțeles, cu mîinile ridicate. Nu cumva se repezeau să jefuiască vasul?... Atît mai trebuia: o încăierare cu acești sălbatici, atît de numeroși!...

Dar nu veneau să jefuiască, ci să dea o mînă de ajutor, din porunca marelui cațic Guacanagari. Toată ziua și o bună parte din noaptea următoare cărară, laolaltă cu albii, ce mai putea fi salvat din văgăunile *Santei-Maria,* lăzile cu pesmeți, mai toți umeziți, lă-

zile cu mărfuri, bombardele, arhebuzele, muniţiile, butoaiele.

Apoi fură cărate în colibele reşedinţei, spre a fi ferite de ploi şi vreo înstrăinare.

Columb nu-şi amintea să fi dat în lungile lui călătorii pe apă de oameni atît de săritori la nenorocirea altuia. Era una din minunile pămîntului — şi alături de celelalte minuni, care-l întîmpinaseră în această parte a globului, pomeni în „Jurnal" şi de frumosul, atît de omenescul suflet al acestor sălbatici.

Căpitanul *Niniei* oferi numaidecît Amiralului cabina sa de pe puntea superioară a pupei şi vru să-şi mute calabalîcul la proră, unde se gîndea să-şi facă o gheretă în vecinătatea bombardelor. Dar Columb îl opri în cabină — şi se mulţumi numai cu patul şi masa desprinse de pe *Santa-Maria* şi mutate la celălalt perete, sub un felinar care ardea fără întrerupere.

Vecinătatea acestui tînăr şi viteaz marinar, care avea întreaga mîndrie a Pinzonilor, dar şi o noblеţe de caracter care-l ridica deasupra oricărei meschinării, invidii şi avariţii — păcatele familiei — făcu bine Amiralului. Nu mai ţinea la Diego de Arana, care se molipsise de laşitatea tuturor, în noaptea răzmeriţei. Cu Vincent Ianies alături, se bucură după atîta vreme de grea schimnicie, în sfîrşit, de vecinătatea unui om. Era cu neputinţă ca fratele mai mare, Martin Alonso Pinzon şi mezinul, locotenentul Francesco Alonso Pinzon să nu fi încercat să tragă după ei, cu *Ninia,* pe fratele mai mic. Şi Vincent rămăsese credincios jurămîntului, Amiralului !...

Se aflau amîndoi în cabină, în noaptea în care lăsaseră *Santa-Maria* într-o rînă, fără pînze, fără ancore, fără catarge, o dubă de scînduri în care băteau acum sunînd a pustiu valurile Oceanului. „Mătuşa" cu fundul lat n-avea nici o vină, nu ! Îşi făcuse datoria — şi tîrîş-grăpiş după surorile mai tinere, *Pinta,* cu botul ascuţit, *Ninia* cea săltăreaţă şi sprintenă, se ţinuse după ele, străbătuse întinderea Oceanului, de la un capăt la celălalt al pămîntului. Ce i

s-ar mai fi putut cere?... Oamenii, în neghiobia şi nepăsarea lor, o lăsaseră în voia curenţilor şi o izbiseră de muntele de nisip de sub apă — se poate spune că o îmbrînciseră în prăpastia morţii, cînd s-ar mai fi putut înapoia şi ea în Spania, cu flamurile victoriei fluturînd pe cele trei catarge...

— Îmi pare rău, Vincent, fătul meu, de hardughia aia de *Santa-Maria,* se pomeni Amiralul grăind către căpitanul *Niniei,* ca unui fecior. Hai? Tu ce spui?

Căpitanul rîse-ncet, încurcat, neizbutind să se familiarizeze cu prezenţa Amiralului, abia ţinîndu-se în zale şi armură, pe marginea patului de scînduri.

Apoi tuşi fără nevoie.

Columb îşi scoase zalele, se-ntinse pe patul lui şi, cu o mînă sub căpătîi, vorbi multă vreme privind în sus cu ochii mari, uneori scăpărînd de parcă-i umezea cîte o lacrimă fugară, de lucrurile nesimţitoare care, încăpute pe mîna omului dobîndesc o formă, prin urmare o durată, un suflet. *„Un suflet,* Vincent" — prin urmare un destin. Şi acei mateloţi înfricoşaţi, acei ticăloşi, laolaltă cu ofiţerii lor, nişte nemernici şi ei, au fost în stare, după ce o izbiseră de moarte, s-o părăsească — pe ea, pe *Santa-Maria,* care-i purtase răbdătoare atîtea zile şi atîtea nopţi, sub dogoarea soarelui, în bătaia vîntului, sub lucirea stelelor, peste întinderea care părea fără de margini a Oceanului. E ca şi cum feciorii şi-ar părăsi mama bolnavă, care i-a alăptat şi crescut, ajunsă la capătul puterilor, în casa cuprinsă de o revărsare de ape...

— Hai? Ce zici tu, Vincent?...

Vincent era încredinţat că Amiralul, bărbatul pe care-l ştia atît de dîrz şi neînfrînt, plîngea după nişte scînduri acum deschiolate, bătute de ape în noaptea Oceanului.

Încruntat, spre a pune capăt penibilei scene, Columb sări din pat şi cu mîinile la spate, măsurînd strîmta încăpere, zise de cîteva ori, mai mult pentru sine:

— Dar să nu mai vorbim de *Santa-Maria!*... Să nu ne mai gîndim la *Santa-Maria!*... Ce facem cu echipajul? Înainte nu vom mai putea naviga. Trebuie să ne întoarcem acasă...

O bună parte din mateloți și mai toți slujitorii regești își găsiră adăpost în zilele următoare în colibele indienilor, spre bucuria tuturor. Ajungeau pînă la *Ninia* cîntecele spaniolilor și ale frumoaselor, bucuroase de asemenea oaspeți aleși — iar bărbații aduseră podoabele de aur ale obștei cu care-i împodobiră.

Ninia purtase pe valuri vreo douăzeci și patru de suflete. Ar mai fi putut primi vreo zece-douăzeci cel mult. Și restul?... Pe *Santa-Maria* fuseseră șaizeci și șase de inși, în afară de cea mai mare parte a proviziilor, de bombardele grele, de ancore și alte unelte.

— Este de la sine înțeles, Excelență, că nu pe toți îi putem întoarce acasă dintr-o dată, zise Vincent Ianies, cu chipul mult mai serios decît i-ar fi cerut vîrsta fragedă.

— Și atunci? Cum îi alegem pe cei care-i luăm, cum pe cei care-i lăsăm?... gîndi Amiralul vorbind.

Larma îndepărtată a petrecerii de pe uscat îi dădu răspunsul.

— Mi se pare, Vincent, că nici nu vom avea nevoie să alegem!... Toți vor dori să rămîie în această insulă fericită!...

— Periculoasă, ca orice fericire... murmură căpitanul *Niniei*. Cred că tot va trebui să faceți o alegere, Excelență — și anume, să lăsați aci pe cei mai cumpătați și mai dîrji. Ispitele sînt prea mari în această Espagnola și ei prea puțin numeroși între atîți indieni.

— Ai dreptate, fătul meu! De la prea multă prietenie la arțag și ură e numai un pas. Iar pentru un belciug de aur și pentru o fetișcană, mateloții noștri s-ar putea înjunghia între ei. Ar trebui ținuți într-o fortăreață, ca adevărați ostași!...

Astfel miji în gîndul Amiralului „Fortăreaţa Crăciunului", pe care o puse la cale în amănunt chiar în acea noapte, cu ajutorul căpitanului *Niniei.*

Abia se lumină de ziuă, că cei de pe caravelă — cîţi nu înnoptaseră în colibele indiene — fură surprinşi de îndepărtate, numeroase bătăi de tobă. Un nesfîrşit alai de indieni se îndrepta dinspre „reşedinţă" către ţărmul unde acostase *Ninia.* Unii de pe margini purtau buşteni găunoşi, atîrnaţi de grumaji şi băteau cu putere în ei, slujindu-se de o măciulie scurtă. Cînd osteneau, alţii luau „toba" şi băţăile nu încetau o clipă. Indienii tălmaci, aduşi de pe celelalte insule şi care nu fugiseră, dădură lămuriri. Se pregătea o mare serbare în cinstea albilor şi de bună seamă că-n curînd se vor ivi şi mărimile, caţicul, dimpreună cu frumoasele-i soţii, slujitorii de seamă, care primeau dările supuşilor la fiecare an, mai mult fructe şi împletituri de rafie, pînzeturi de bumbac colorat, arareori bucăţi de aur, numai cînd grădinile dăduseră rod neîndestulător sau indianul îşi înmulţise femeile şi copiii.

Curînd se iviră şi alte alaiuri zgomotoase, cu tobe şi strigături dinspre Apus şi dinspre Miazănoapte, unindu-se cu alaiul de la reşedinţă.

Cînd indienii ajunseră dinaintea caravelei, făcură cîteva hore uriaşe în mai multe cercuri, unul într-altul, în jurul tobosarilor, bătînd pămîntul cu talpa şi ridicînd capul rîzător spre cer, în vreme ce unul, urmat apoi de altul, striga un cîntec prelung, pe care-l fărîmiţa în icnituri, lovind pămîntul cu călcîiul.

Soţiile, care se cunoşteau după fotele scurte de rafie şi de alte ierburi, în deosebite culori, cu mîinile la gură, sfiite, se traseră mai la o parte, la poalele unei coline umbrite. Fetele şi flăcăii, cu gingaşa goliciune cărămizie a făpturii lor acoperită numai de figuri, linii, cercuri, pictate într-o îmbinare de culori înţeleasă numai de ei, se mişcau unii dinaintea altora, lin şi arareori ciucit, cum cerea jocul.

Flăcăii purtau arcuri mici de-a curmezişul pieptului şi cîte-o săgeată scurtă în plete, laolaltă cu o pană colorată de papagal, ceea ce atrase luarea-aminte lui Sancho Ruiz, ofiţerul încruntat.

— De-ar avea şi cei mari săgeţi şi arcuri pe măsura lor, ne-ar copleşi cu miile, cîţi sînt! gîndi el.

Şi apropiindu-se de Amiral, îi spuse gîndul.

Amiralul nu gîndea altfel — dar deocamdată aceie arme erau numai de joc şi indienii cei vîrstnici veniseră fără vreo armă, în afară poate de măciulia tobei, de loc periculoasă.

Curînd se ivi şi alaiul caţicului, scăpărînd în zare din culorile puternice ale corturilor purtate sus şi de penele, florile soţiilor, cele mai multe aduse în hamacuri în jurul caţicului, legănat şi el într-un hamac.

De departe părea că se pusese în mişcare un tăpşan cu ciudate plante, ale căror flori erau chipuri tinere, voioase, fericite. Tobele făceau acum un tămbălău şi mai asurzitor, înconjurînd alaiul din toate părţile. Paznici cu ciomege şi bice din împletituri de rogoz usturător ţineau deoparte pe cei care ar fi încercat să se apropie, mai mult decît îngăduia buna cuviinţă, de acest alai strălucitor.

In hărmălaia obştească, Amiralul recunoscu între indieni şi mutrele, veşmintele mateloţilor spanioli. Puse trîmbiţaşii de pe puntea caravelei să sune marşul. Cu mantaua cărămizie fluturînd pe umeri peste zale, în dreapta cu stindardul regesc, Amiralul scoborî de pe *Ninia* în întîmpinarea marelui caţic.

Alaiul mic al Amiralului — cîţiva slujbaşi ai regelui, cîţiva ofiţeri între care se ivi în sfîrşit la lumină tînărul Diego de Arana, cu chipul înnegrit de soare, cu ochii înflăcăraţi de un jar lăuntric, se apropie de hamacele plutitoare în văzduh, ţinute pe pari de indieni voinici, pictaţi pe chip, dar fără pene.

Columb şi tovarăşii lui se opriră la cîţiva paşi, mîndri, fără a face vreun semn, adăstînd semnele marelui indian. Caţicul coborî binişor din hamac, sprijinit de subsuori de două soţii, mai mult de fando-

seală decît de nevoie şi urmat de cortul de rafie în culori, se apropie de Amiral. Sărută stindardul regesc şi vru să-mbrăţişeze făptura uriaşă care-l ţinea, dar Columb se mulţumi a-i prinde şi strînge o mînă.

Cîţiva din feciorii prea frumoşi, subţiri ca nişte lăcuste, care purtau corturile, luară sub ele şi pe albii în zale — şi cu toţii se îndreptară către poalele colinei, unde puteau găsi un adăpost, feriţi de bicele arzătoare ale soarelui de amiaz.

Alaiul soţiilor, spre părerea de rău a spaniolilor care ar fi dorit să le vadă de aproape, se trase în pădure, mai la o parte — şi în curînd se văzură alergători, venind dinspre reşedinţă, pe cap cu tot felul de poveri : tăblii împletite, ciubăre dintr-un soi de dovleci lemnoşi. Aduceau bucatele pregătite în cinstea zeilor albi, peşte mai mult ars decît fript, carne moale de iguano afumată, pîinea sălcie, cunoscută, şi un fel de băutură lăptoasă, nici acră, nici dulce, mai mult înţepătoare, care da puţină ameţeală şi voie bună.

Pînă-n adîncul pădurii, pînă-n culmea colinei benchetuiră, cu strigăte, cîntece şi rîsete, mateloţii înfrăţiţi cu indienii, de parcă se ştiau şi se doriseră de mult — şi ursita în sfîrşit îi unise.

Amiralul fu silit să se urce şi el într-un hamac, împrejmuit însă numai de oamenii lui, cam încruntaţi şi de loc doritori de a gusta din bucate.

Marele caţic, destul de bătrîn, cu laţele capului nu prea dese, cam decolorate, dar cu un barbişon verzui de ierburi mirositoare, amintind cuceritoarea iasomie şi puternicul busuioc, vorbi tare către Amiral, de părea a cotcodăci ca un bătrîn papagal. Avea dinţii din faţă smulşi — semn regesc ? — şi ochii mici, rîzători, mişcîndu-se repede în chipu-i cu zbîrciturile bine pictate, dar lipsiţi de orice viclenie, plini mai curînd de rîsul copilului. Muşcă repede din pîinea lor mică, fărîmicioasă, dintr-un peşte fript, fără oase parcă, şi care-i umplu faţa de grăsime, întinzîndu-le apoi Amiralului, îmbiindu-l stăruitor. Dar

Amiralul se prefăcu a gusta şi trecu bucatele cîte unuia dintre ai lui, cum văzuse nu de mult că făcuse caţicul pe care-l poftise la masă pe *Santa-Maria.*

Nerăbdător, mîncînd încă repede, caţicul bătu din palme şi de o parte şi alta a cortului cu hamace se ivi deodată în bătaia soarelui hora băieţilor, golaşi, cu făpturile subţiri şi coapsele abia rotunjite, după care se ivi, învăluindu-i în cercul lor mai mare, cîteva zeci de soţii în fote de rafie, împletitură colorată, cu dinţii în toată albeaţa lor arătaţi musafirilor, între buzele rîzătoare şi cărnoase, bine roşite de cîrmiz.

De bună seamă acest joc, în pocnetele repezi ale tobelor, şi acest rîs cu dinţii dezgoliţi erau un grai în cinstea musafirilor albi. Insoţitorii Amiralului parcă pricepură ceva — dar cine era să le tălmăcească întocmai ?... Şi ofiţerii spanioli nici n-apucară să mai întrebe pe tălmacii indieni din preajmă, că cele două hore se deschiseră ca două braţe şi lăsară să iasă înainte, să joace între ele, cu buzele muşcate adînc şi privirile ruşinoase lăsate în jos, mişcîndu-şi fotele foşnitoare într-o parte şi alta, frecînd de pămînt tălpile picioruşelor bine lipite, două soţii cam grăsune şi scunde, frumoase ca două gemene, întîrziate între copilărie şi tinereţe.

Deodată tobele tăcură şi gemenele, potrivindu-şi cîte o bogată orhidee, una la tîmpla stîngă, cealaltă la tîmpla dreaptă, se lăsară în jos cu picioruşele sub ele, se luară de umeri şi, privind în poală, cîntă, una încet, cu glas subţirel întretăiată de cealaltă cu glas mai plin, apoi amîndouă îşi împletiră glasurile într-o melodie prelungă, în două tonuri, ca două şuviţe de spumă răsucite pe şuvoiul lăsat în urmă de trecerea mătăsoasă a unei piroge.

Săriră în picioare, rîseră copilăreşte, isteţ, cu genele negre aproape împreunate, şi mai înainte ca Amiralul să fi prins de veste se pomeni cu ele la picioarele în oţele, de o parte şi de alta, în hamacul pe care se legăna înghesuit.

Marele caţic rîse şi el cu poftă vreme îndelungată, ajutorat de rîsul soţiilor, slujbaşilor şi indienilor, care de departe, urcaţi în copaci, văzură petrecerea de la cort. Cu amîndouă mîinile făcu numeroase mişcări către Amiral, către ofiţerii spanioli, cu vorbe din gîtlej şi apoi numai plescăite din buze, duios, ştrengăreşte, apoi turbat de furie — şi tăcu deodată, desperat, cu ochii mari ţintă la spanioli.

Tălmaciul indian fu împins înainte, pînă lîngă hamacul Amiralului, cu gingaşele surori la picioare, acum parcă mai mult speriate decît ruşinate. El lămuri — cît putu lămuri — în castelana-i stîlcită, amestecată, rostul serbării şi al dansului. Marele caţic dorea din toată inima prietenia zeului alb şi, ca o chezăşie a simţimintelor lui, îi dăruia ca soţii două fete deocamdată, fiicele lui, copile încă şi gătite anume pentru această serbare în veşminte de soţii, iar la anul îi va mai dărui două, şi încă două.

Ofiţerii spanioli zîmbiră. Diego de Arana nu se putu stăpîni şi rîse de-a binelea, dar îl opri scurt o privire a Amiralului.

Cu mari greutăţi de vorbire şi de ceremonial, după o tînguire de cîteva ore, făcură spaniolii şi indianul tălmaci pe marele caţic să priceapă că Amiralul nu putea rămîne deocamdată în insulă, fiind chemat departe... departe... Dar se va întoarce! Neapărat se va întoarce! Atunci vor lega bună prietenie pe totdeauna. Şi risipiră orice urmă de îndoială, încredinţînd pe marele caţic că Amiralul nici nu se gîndea să se urce în munţii de la Apus, unde se afla un alt caţic, şi acela cu multe soţii şi fete, care de bună seamă trebuie să fi aflat şi el de sosirea albilor.

Iar cînd Vincent Ianies, înroşit ca o fată mare, intră în ceata soţiilor, atîrnîndu-le de grumaz cîte un şirag de mărgele, iar celor două gemene, ajunse iar sub braţul părintelui lor, cîte doi zurgălăi, bucuria fu mare. Indienii, dînd paznicii deoparte, aduseră spa-

niolilor toate podoabele lor de aur, numai să capete un zurgălău sau măcar un colan de mărgele.

Asfinţea, cînd Amiralul, aruncînd ochii spre colină şi spre reşedinţă, fu neliniştit deodată de mulţimea indienilor venind în goană către darurile atît de ciudate ale albilor. Erau cu sutele, dacă nu cu miile...

Rosti două cuvinte către Vincent Ianies, care urmat de Sancho Ruiz şi doi mateloţi urcară repede scara de frînghie care atîrna la prova caravelei.

O puternică lovitură de tun bubui deodată deasupra serbării din vale, răscolind cu ecoul lui văile şi codrii din împrejurimi. Era bine ca aceşti indieni rîvnitori şi copilăroşi — prea rîvnitori şi prea copilăroşi — să cunoască puterea armelor de pe caravelă. Şi tot ca un fel de joacă, un mic idol de lemn fu luat la ţintă din depărtare de cîţiva mateloţi spanioli, care scăpărară pe rînd cîte un foc scurt din flinte, lăsînd un fum înecăcios.

— Ca să se ştie !... zise repede căpitanul *Niniei.*

În genunchi, lîngă o ladă de muniţii golită, notarul regesc scria şi primea bucăţile de aur din mîinile tremurătoare, grăbite, ale localnicilor, care se temeau că ar putea scăpa nemaipomenitul chilipir..

Fără a mai scrie, unii slujbaşi şi unii ofiţeri, ba şi mateloţi, traşi după cîte un copac mai gros, strîngeau aurul, dăruind bonete, sticlărie, clopoţei. Aurul trebuia să fie al regilor Spaniei — dar Amiralul se încredinţase demult că e mai bine ca uneori să închidă un ochi, dacă nu chiar pe amîndoi.

E aur destul, destul în această fermecătoare *Mică Spanie !* Marele caţic a pus de s-a adus de la reşedinţă un sac întreg cu bucăţi de aur, pe care l-a îndesat apoi în braţele Amiralului, rîzînd de asemenea rîvnă copilăroasă — cînd nu prea departe, în *Chibao,* în munţi, e atîta aur, că te poticneşti la tot pasul de bolovanii lor !

— *Chibao,* Vincent ?... Ai auzit bine... Sau vrea caţicul ăsta palavragiu să spuie *Chipango ?*

Amiralul era atît de tulburat, că numai adăstă răspunsul lui Vincent Ianies. Cu stindardul regesc în mîna dreptă, în sunetul trompetelor care intonau marşul-amiral, se urcă pe caravelă, urmat de întîia pradă mai bogată.

In cabină cercetă numaidecît harta la lumina felinarului. Dacă se află în vreo insulă vecină cu insula Chipango, atunci poziţia caravelei era alta — nu în apropierea Indiilor! Ţara „Cuba" de curînd părăsită nu era ţărm asiatic! Şi atunci, unde se afla?

In această nedumerire chinuitoare se pomeni cu don Diego de Arana, cu faţa de data aceasta înroşită de alergătură, aducînd o veste uluitoare. Cîţiva indieni pescari zăriseră pare-se pe Ocean, mult dincolo de reşedinţa marelui caţic, fluturînd pînze albe. Nu mai încăpea îndoială că era o caravelă — şi ce caravelă putea fi, dacă nu *Pinta?*

— Diego, băiatule, pune mîna pe o pirogă, urcă-n ea cîţiva indieni mai isteţi, care cunosc bine ţărmurile, apele şi vezi ce e... Ba nu, stai!

Şi Columb scrise cîteva rînduri către don Martin Alonso Pinzon, prin care-i făcea cunoscut unde se află şi cît era de bucuros de a-l revedea. Nici un cuvînt de bănuială sau acuzare. Dezertarea căpitanului trebuia lăsată pe seama întîmplării. Căci tot era mai cuminte, mai bine, cu Martin Alonso Pinzon, decît fără el. Şi nimeni, niciodată, nu trebuia să mai afle de această ruşine. O va şterge şi din „Jurnal".

Diego de Arana scoborî de pe *Ninia* şi pieri în noapte. Pe caravelă nu se întoarseră mai mult de vreo treizeci de mateloţi din peste optzeci. Ceilalţi rămaseră să petreacă mai departe în colibele indiene.

A doua zi, mateloţii fugari fură treziţi cu două lovituri de tun şi fură întîmpinaţi la ţărm, în faţa caravelei, de glasul gros, ameninţător, al lui Sancho Ruiz. Abia izbuteau să ascundă aurul jefuit, ba unii nici nu-l mai ascundeau. Irlandezul William Ires şi prietenul lui, scund şi umflat ca un poloboc, scoţianul

Tallarte, purtau toate brăţările de aur pe amîndouă mîinile, pînă la cot.

— Cine doreşte să rămînă în *Mica Spanie?* întrebă Sancho Ruiz.

Mateloţii se priviră uimiţi, ca la o viclenie, apoi izbucniră în rîs. Cum adică, cine dorea să rămîie în *Mica Spanie?* Toţi doreau să rămîie! Se putea asemui amărîta, înfometata, aspra Spanie, cu această îmbelşugată, dulce şi încîntătoare *Mică Spanie?* Ha! Ha! Ha!

— Aş da mult să văd pe ăla care ar vrea să plece... lătră în castiliana-i stîlcită şi mestecată lungul irlandez.

— Bun! răspunse scurt ofiţerul. Aduceţi aci pe toţi prietenii voştri indieni, cu femei şi copii.

Şi cum nimeni nu înţelese ce voia crîncenul ofiţer cu această poruncă, auziră glasul lui şi mai puternic:

— Repede! Repede!... Ridicăm aici un fort!

Nu mai mult de trei zile, cu ajutorul oamenilor marelui caţic, se lucră la „Fortul Crăciunului". Se rostogoliră din munţi bolovani pînă la ţărm, o mînă de mateloţi desprinseră scîndură de scîndură, căpriorii şi stîlpii celeia care fusese *Santa-Maria,* şi astfel fu alcătuită o temelie tare, cu pivniţă pietruită, cetăţuia cu turn, împrejmuită de un şanţ lat şi adînc. Sus fură urcate două bombarde, cu putinţă de a fi mişcate în toate direcţiile. Cea mai mare parte din muniţiile fostei caravele fură depozitate la uscat, în pivniţa de piatră.

Curînd, Diego de Arana se opri cu piroga în faţa noului fort, pe care-l măsură cu uimire.

Fu numaidecît primit de Amiral, căruia îi înapoie scrisoarea. Stăbătuse cu piroga peste treizeci de leghe în larg, dar nu zărise pe întinderea Oceanului nici o caravelă: celui care adusese întîi vestea i s-o fi năzărit.

Columb rămase o clipă îngîndurat, apoi ridică capul, cu nerăbdarea de a se elibera de o părere, zise:

— Diego de Arana, ai văzut fortul?

Aflînd de rostul cetăţuii, tînărul alguazil, care ştia că-şi pierduse slujba o dată cu *Santa-Maria,* ceru îngăduirea de a rămîne şi el în fort, pînă la întoarcerea din Spania a unei flotile noi. Amiralul şovăi. Se izbeau în sufletul lui mai multe puteri. Ce va spune mama Beatricei, ce va spune Beatrice, aflînd că ruda lor atît de apropiată fusese părăsită pe ţărmuri depărtate, între sălbatici?

Dar de vreme ce însuşi cerea să rămîie în „Fortul Crăciunlui", să rămîie!

Nădejdea era în Sancho Ruiz, straşnicul ofiţer. Căci între cei vreo patruzeci de mateloţi, hotărîţi să se adăpostească în fort, se aflau şi oameni destul de slabi, ca genovezul Donsalute, bijutierul Ruy de Castello, medicul Alonso, pururi nemulţumit şi alţii destul de ciudaţi, nesiguri, ca irlandezul William Ires şi scoţianul Tallarte. Aveau o singură îndatorire: să adune cît mai mult aur în pivniţa de piatră a fortului. Amiralul îi sfătui apoi să nu atîţe localnicii, care sînt atît de numeroşi, să nu le jefuiască hrana, să nu le fure femeile şi mai cu seamă nimeni după apusul soarelui să nu mai părăsească fortul. Le lăsă cîţiva saci cu seminţe, grîne şi legume, pentru a-şi îmbogăţi hrana cultivînd o grădină şi un ogor, dacă s-ar întîmpla să rămînă pe insulă mai mult de un an fără vreo veste din Spania. Le lăsă şi un dulgher. Poate vor avea gustul să construiască o caravelă. Se mai aflau în bancul de nisip de pe urma *Santei-Maria* vreo două ancore grele.

De plecarea *Niniei* merse vestea ca fulgerul pe toată întinderea ţării marelui caţic, încît, în dimineaţa zilei de 2 ianuarie, cînd sunară trompetele, salutînd urcarea la proră a Amiralului după ultima vizită făcută fortului, ţărmul fu plin de indieni. În faţă scăpăra cortul de rafie în culori al marelui caţic, sprijinit de slujitori şi înconjurat de frumoasele soţii, cu chipurile răsărind ca nuferii din tipsii de frunze verzi. Fetele şi băieţii dănţuiră. Caţicul, zîmbind fericit cu toţi dinţii şi larga strungăreaţă din faţă, îşi clătina

ne-ncetat barbișonul de busuioc și iasomie.

Această cinstire adusă Amiralului și *Niniei* avu loc tocmai dinaintea fortului, vegheat sus în turn de capul pătrat și pieptul în armuri al lui Sancho Ruiz, cu mîna pe țeava unei bombarde, iar jos la intrare de mateloții de serviciu, cu arhebuzele în brațe, comandați de Diego de Arana, cu fața-i cărămizie.

Apoi în mijlocul cercurilor desfăcute ale horei se iviră cele două gemene, de data aceasta golașe ca nemăritatele, de vreme ce Amiralul amînase primirea lor. Ele cîntară, pe rînd și laolaltă, ținîndu-se de mijloc, neclintite, cu privirile pierdute pe întinderea apelor, o poezie de jale: *„Despărțirea de cei dragi"*. Era cam lungă, precum trebuia să și fie, căci durerea aceasta sufletească nu pierea curînd, poate că niciodată. Apoi intonară și cealaltă poezie, cu glasuri subțiri, șăgalnic:

Nu toate păsările iubirii își iau zborul —
Una tot mai rămîne!
Una tot mai rămîne!

Nici a doua zi vîntul nu umflă pînzele *Niniei*, încît dansurile, petrecerile ținură și ziua următoare pînă noaptea tîrziu. Abia la 4 ianuarie fu ridicată ancora și caravela, cu toate pînzele umflate, ca o uriașă pasăre cu numeroase aripi, își luă zborul pe ape, către zarea de Miazăzi-Răsărit.

SIRENELE! SIRENELE!

Bine nu se despărțise *Ninia* de linia Espagnolei, care mijea încă de departe, cînd, după trei zile, se iviră în față pînzele unei caravele.

Era *Pinta*. Amiralul o recunoscu îndată.

Și cînd Martin Alonso Pinzon, urmat de fratele mezin Francesco, se urcară la pupa *Niniei*, nici nu

aruncară vreo privire asupra fratelui mai mic, Vincent Ianies, care le surîdea fericit. Martin Alonso, îndreptîndu-se cu barba răvășită spre Amiral, exclamă:

— În sfîrșit!

Voia să arate oare că scăpase dintr-un mare pericol?... Nu mai încăpea îndoială că strașnicul căpitan rîvnise să pună mîna pe comorile de aur înaintea Amiralului — și fără a fi silit să le mai împartă după aceea cu cineva, cu suveranii Spaniei întîi, apoi cu tovarășul de drum, Cristof Columb, genovezul cutezător.

Columb simți totuși o deosebită bucurie la ivirea *Pintei* și cu toată necredința căpitanului l-ar fi îmbrățișat — și poate l-ar fi mîngîiat de ghinionul de a nu fi dat de ținuturile cu aur.

Dar zărindu-l cu chipul prefăcut, cu privirile nesigure rătăcind pe de lături, înțelese că nu se înapoiase un adevărat tovarăș, ci un trădător lipsit de noroc, nemulțumit de sine, nemulțumit de ceilalți, nemulțumit de soartă și că nimic nu l-ar împiedica la întîiul prilej să trădeze din nou. Și poate că numai setea de avuție de care Columb însuși era mistuit — și nu și-o ascundea — dar și mîndria îmbolnăvită pînă la îngîmfare și nebunie îl înstrăinase, îl va mai înstrăina.

Nu, o adevărată împăcare nu era cu putință.

Columb ascultă încruntat, cu bărbia în piept, lunga explicație, adesea bîlbîită a lui Martin Alonso Pinzon, la masa din cabina *Niniei,* fără ca cineva din cei patru să se atingă de bucate. Nu putu reține măcar vreo observație mai interesantă, vreo noutate geografică — atît decăzuse în această extraordinară călătorie curajosul, demnul navigator de odinioară, Martin Alonso Pinzon.

Amiralul se ridică întîi, spre a pune capăt umilitoarei scene, și se mulțumi a șopti de cîteva ori:

— Rușine, don Martin Alonso Pinzon, mare rușine dacă ne-am fi întors despărțiți!

La care căpitanul cu barba-i neîngrijită, întoarsă într-o parte, nu mai răspunse nimic.

Martin Alonso Pinzon nu se înşelase revenind : don Cristobal Colon cu toate hrisoavele semnate *„Io il Rey — Io la Reine"*, nu era în stare să se poarte ca un adevărat Amiral, în mîinile căruia cădea trădătorul. Plecaseră doar amîndoi — să jefuiască. Dar el, Columb, era un străin, un genovez, n-avea nimic de cîştigat pedepsind un spaniol şi arătînd astfel spaniolilor că fusese trădat. Pe cîtă vreme dacă hrisoavele regeşti ar fi purtat numele lui don Martin Alonso Pinzon şi ar fi trădat Cristof Columb, genovezul — oho ! Martin Alonso Pinzon cînd ar fi pus mîna pe el, l-ar fi spînzurat de catargul cel mai înalt al vasului-amiral, şi astfel ca un trofeu l-ar fi adus în Spania. Iar spaniolii, laolaltă cu regii, ar fi rîs în hohote.

De vreme ce *Pinta* naviga acum cuminte alături de *Ninia,* Columb nu se mai grăbi să depăşească ţărmul Espagnolei, spre a ajunge în Spania înaintea căpitanului fugar şi a preîntîmpina astfel intrigile, calomniile, care asemenea unor ciuperci otrăvitoare, atît de repede prind rădăcini în aerul înăbuşit, plin de miasme în putreziciunile sufleteşti de la curţile regeşti.

Espagnola merita să fie cercetată mai amănunţit, ca cea mai însemnată posesiune spaniolă, între toate celelalte insule descoperite — ba era o datorie.

— Nu, Vincent ? întrebă Amiralul pe comandantul *Niniei* în dimineaţa radioasă privind de la proră. Munţi îndepărtaţi şi gura largă a unui mare fluviu, se apropiau de caravela care părea că stă locului pe Oceanul aproape fără valuri.

Şi trecu la pupa, cu puntea mai înaltă.

Zări în urma şuvoiului lăsat de caravelă nişte negre făpturi strălucitoare, prelungi şi totuşi grăsune, ale căror cozi băteau apa, sărind, rostogolindu-se.

Încă o minune ?

— Vincent !... Ia priveşte la acele sirene care ne dau ocol de cine ştie cînd, fără să băgăm de seamă !...

Tînărul căpitan crezu la început că vreo cîteva indiene, bune înotătoare, se luaseră după *Ninia,* şi li se va fi înnegrit pictura trupului. Dar nu, cozile care

băteau valurile, jumătatea dinapoi care se ivea o clipă în bătaia puternică a soarelui, erau negre ca un cărbune lucios [1].

— Sirene? Sirene? băigui frumosul tînăr. Numai de le-am vedea chipul... şopti niţel înfricoşat.

Făpturile jucăuşe ridicaseră de cîteva ori capetele mustăcioase şi rotiră ochii mari, negri, curioşi şi inteligenţi către mărunţii oameni aplecaţi asupra lor, pe marginea caravelei.

— Au capete de cîini!... făcu Amiralul şi mai uimit.

Ridicîndu-se de pe scîndura punţii, zise tînărului căpitan:

— Nu ştiu cum de au putut vrăji aceste sirene cu mustăţi ţepoase pe marinari, precum ne povesteşte însuşi Homer, încît nimeni nu se poate opri să nu se arunce în apă după ele!...

Şi rîse.

Scoborî repede în cabină, să însemne în „Jurnal" şi această apariţie a straniilor sirene cu cap de cîine.

O nouă minune, mult mai îmbucurătoare, adăsta pe navigatori, cînd intrară cu cele două caravele în gura largă a fluviului. Mateloţii care scoborîră butoiaşele spre a le încărca iar cu apa cristalină venită din izvoarele de munte le traseră sus cu doagele acoperite de un brîu scăpărător şi gălbui.

Aur?...

Martin Alonso Pinzon se îndoia. Francesco şi Vincent erau siguri!...

Sigur fu şi Amiralul, care strînse cîţiva fluturaşi de aur ridicaţi din apă, amestecaţi cu un fel de nisip străveziu — şi numi apa *Rio del Oro* [2].

— Iată în sfîrşit şi o minune obişnuită!... zise curînd după aceea Amiralul, urmărind de pe caravela *Pinta,* care intrase mai adînc în susul fluviului, soarta grupului de mateloţi, în frunte cu armurierul

[1] Foce, care trăiesc de obicei în cete, mult mai spre Miazănoapte şi care scoborîseră pînă în acel loc, urmînd vreun curent rece.

[2] Fluviul de Aur.

regesc Rodrigo Sanchez, înconjurați într-o vale de cîteva pîlcuri de localnici fioroși, înarmați cu un soi de săbii de lemn negru și arcuri mari cu săgeți, de bună seamă otrăvite.

Nu putură fi ademeniți nici cu salbe de mărgele, nici măcar cu zurgălăi — ultimii care mai rămăseseră pe caravele. Localnicii munteni se dovedeau războinici crunți. Ieșiseră fără femei, fără fete, fără copii în întîmpinarea zeilor albi. Dar uriașul matelot Rodrigo Jerrez, care bătuse țărmurile fierbinți ale Africii, își aminti de o viclenie mai veche, folosită de portughezi la prinderea negrilor: se răzleți de ai lui ca din greșeală. Doi indieni se repeziră asupră-i. Unuia, cu o călcătură zdravănă pe laba piciorului, îi luă mințile de durere, pe celălalt îl ameți cu un pumn în bărbie, dintr-o parte, de-i scutură creierii. În timp ce unul se prăbușea, pe celălalt îl încărcă în spinare ca pe un sac de grîu, și-l aduse viu dinaintea Amiralului. Ceilalți mateloți, fără a mai fi urmăriți, se întoarseră și ei la caravele.

Vreo două zile, prizonierul care se aștepta să fie tăiat bucăți și aruncat în apele fluviului nu vru să mănînce nimic. Dar îl îmblînziră cei cîțiva indieni tălmaci rămași credincioși. A treia zi se lăsă ospătat, împopoțonat în veșminte colorate, cu clopoței la gît, la mîini și la picioare — și depus iar pe țărm. Tocmai înaintau, mai mult ascunși după copaci, cîteva grupe de războinici indieni fioros pictați pe față, de păreau fiare în două picioare, cu arcurile întinse. Aveau de gînd să ia caravelele cu asalt. Cu numai cîteva strigăte, prizonierul, mîndru de înfățișarea lui nouă, le schimbă gîndul: era mai cuminte să puie mîna pe albi cu binișorul!

Îndată se iviră la mal, cu arcurile atîrnînd pașnic pe spate, mulțime înghesuită de indieni, cu pește fript, carne de iguano, banane, fire de bumbac, idoli de lemn negru, inele de aur, papagali vorbitori. Dar cînd Pedro Guttierrez socotitorul și Rodrigo de Escovado notarul coborîră pe mal cu vreo cîțiva mateloți

spre a lua în primire bucăţile de aur în schimbul mărgelelor de pe fundul unei lăzi, indienii puseră mîna pe arcuri, hotărîţi să cucerească salbele — toate!

Albii scăpară ca prin minune — tot mulţumită lui Rodrigo Jerrez care parcă bănuise ceva şi scoborîse şi el pe ţărm. Scoase scurt cu o mişcare sabia grea din teacă şi cu capul în piept se repezi hotărît în mulţimea indienilor — sfîrtecînd pe unul, tăind capul altuia ca un fir de iarbă.

Indienii o rupseră la fugă uitînd de arcuri, căci unei asemenea unelte nemaipomenite cine i-ar fi putut face faţă?

Rodrigo Jerrez deschise astfel, întîiul, calea celuilalt mare şi gîlgîit fluviu — al sîngelui milioanelor şi milioanelor de indieni care trebuiau să cadă de aci înainte şi în veacurile următoare jertfă albilor însetaţi de aur.

Patru zile se legănară caravelele în apele Fluviului de Aur. În orele dintîi ale zilei de 16 ianuar ridicară ancora, plutiră înapoi în Ocean şi apucară spre Miazăzi-Răsărit, către insula Caraibilor[1], cum o numeau îngroziţi indienii tălmaci, caraibii, mîncătorii de oameni.

S-ar fi putut întoarce descoperitorii în Spania fără asemenea minune?

Martin Alonso Pinzon credea că cercetarea insulelor era de aci înainte curată pierdere de vreme. De aceeaşi părere fură şi mateloţii de pe *Pinta,* molipsind cu uşurinţă şi pe cei de pe *Ninia.*

Vincent Ianies, care stătuse în aceeaşi zi cu ceilalţi doi fraţi într-un lung taifas pe *Pinta,* spuse pe neaşteptate Amiralului, la cina din cabină, că cercetarea insulei Caraibilor era „curată pierdere de vreme"...

Fără alte explicaţii.

Columb ghici că erau cuvintele fratelui mai mare, pentru că el nu-i vorbise niciodată atît de categoric.

[1] Porto-Rico de mai tîrziu. (n. a.)

Călcase oare Martin Alonso Pinzon acea insulă ? Se încredinţase cumva că nici ea n-avea munţi de aur ?...

Scoborî scărița de lemn, urmat de Vincent Ianies, dădu deoparte pe cîrmaci şi abătu însuşi direcţia caravelei spre Miazănoapte-Răsărit.

Pinta se luă în noapte după felinarul aprins la pupa *Niniei.*

Columb nu ştia, dar putea încerca totuşi să scape de vîntul de Răsărit care mînase caravelele spre Apus mai bine de două luni, navigînd acum pe gradele din dreptul Spaniei. De aceeaşi părere era şi Martin Alonso Pinzon, încît nu mai fu nevoie de nici un sfat şi nici un calcul nou. Bănuiala Amiralului se adeveri, că după două grade spre Miazănoapte-Răsărit vîntul îşi schimbă pe-ncetul direcţia, bătînd mai mult de la Apus către Răsărit.

Vreo douăzeci şi cinci de zile, fără întrerupere, cele două caravele plutiră repede, cu pînzele bine umflate, spre ţărmurile Europei.

Dar Martin Alonso Pinzon, pierzîndu-şi pesemne răbdarea, se urcă în seara zilei de 10 februar pe puntea *Niniei,* întovărăşit de fratele mijlociu Francesco, frumosul locotenent, pe al cărui chip înţepenit, slăbit, tras, se lăsase o mîhnire fără leac. Călătoria în care de cîteva ori era să-şi piardă viaţa nu-l mulţumise. Nu rîvnea la aur, cît la o creştere a prestigiului, la o dezmierdare a orgoliului — şi caravelele nu-l duseră în nici un palat de marmură din împărăţia Indiilor, în braţele de fildeş ale niciunei prinţese cu ochi de migdală. Tăcea, cu buzele strînse, colţurile gurii lăsate, nările palide. Fraţii îl credeau bolnav — şi nu se înşelau decît asupra numelui boalei.

Amiralul lăsă pe cei doi fraţi Pinzon, Martin şi Vincent, să facă înşişi calculele pentru stabilirea poziţiei celor două caravele — şi ajunseră la încheierea că se aflau pe linia Maderei, la numai cîteva zeci de leghe depărtare de uscat. Columb nu se împotrivi,

nu se amestecă, mulțumindu-se a privi gradele de pe hartă și cifrele care se iveau pe rînd sub pana lui Martin Alonso Pinzon. Dar în aceeași noapte, întins pe patu-i strîmt, în timp ce Vincent dormea fericit, legănat în visele apropiatei revederi cu țărmul natal, Amiralul, cu ochii închiși, refăcu în minte calculele și ajunse la alt adevăr : că cele două caravele se aflau mult mai spre Miazănoapte și că mai aveau de străbătut cel puțin vreo sută cincizeci de leghe.

Dar hotărî să păstreze acest adevăr pentru sine. Era mai bine ca nici Vincent să nu știe. De ce i-ar strica fericirea ? De ce ar speria apoi pe ceilalți mateloți, în frunte cu Martin Alonso Pinzon, care se dovediseră fărîmicioși ca piatra de var, nestatornici ca lianele desprinse ale pădurilor din insule, în bătaia vîntului ? Acești spanioli nu rămîneau multă vreme bărbați — cei mai mulți, la întîiul tremur al fricii, se preschimbau în copii îngroziți de propria închipuire. Și cu astfel de oameni pornise să străbată Oceanul înainte și înapoi...

Columb se simți istovit, îmbătrînit deodată parcă. Cu toată osteneala nu putu închide ochii. Încheieturile mîinilor, amîndouă picioarele năpădite mai de mult, parcă de o rugină, se încovoiau acum cu dureri — și uneori durerile îl secau pînă-n măruntaie. Două zile rămase întins, neclintit, pe patul strîmt.

Îngrijorat, Vincent aduse la patul bolnavului pe doctorul Juan, bătrînelul blajin, cu surîsul lui atît de cald, încurajator, pe fața-i micșorată de vîrstă. Multă vreme stătu de vorbă cu Amiralul istorisind întîmplări mai vechi din Spania, unele cu haz. Bolnavul se silea să nu rîdă cu toată pofta, spre a nu-și clătina și aținta zgura dureroasă a mădularelor. Apoi doctorul Juan, ridicîndu-se, răspunse, întrebat în sfîrșit asupra boalei, că el bănuia o înrîurire a apelor și a alimentelor învechite, cu deosebire a cărnii și că numai bătaia soarelui îndelungată, vreo cîțiva ani în șir, l-ar putea lecui.

— Cum adică, să nu mai navighez ?... întrebă Amiralul şi cu toate durerile încheieturilor se ridică deodată în capul oaselor.

— Nu vreau să spun asta... se feri doctorul Juan.

— Pa caravele pesmeţii mucegăiesc şi carnea sărată se moaie, putrezeşte, totdeauna. Altă hrană nu e.

— Nici eu nu spun altfel... căută doctorul să îmbune pe Amiral.

— Şi n-ai nici un leac să mai potolim afurisitele astea de junghiuri ?

— Fireşte că am! Fireşte că am!...

Îl sfătui să nu ia în gură nimic altceva o zi-două, în afară de cît mai multe căni de apă, bine fiartă, cu un pumn de fire de cozi de cireşi.

— De unde cozi de cireşi ?

— Atunci numai apă fiartă bine...

Columb nu crezu în puterile unui asemenea leac atît de simplu, dar n-apucă să se îngrijească decît o zi, căci în aceeaşi noapte cele două caravele fură întîmpinate de o năprasnică furtună. Cu toate mădularele îndurerate, vlăguite, Amiralul străbătu caravela de la proră la pupa şi înapoi, între mateloţii îngroziţi. Strîngeau cînd o pînză, cînd alta, apoi la porunca Amiralului, pe toate — lăsînd astfel caravela în voia vîntului şi valurilor.

SCRISOAREA DESPERĂRII

Ziua se ivi şi mai înfiorătoare, căci părea numai o noapte mai palidă, în care nu se deosebeau decît uriaşele valuri amestecate în văzduh, pînă-n cer şi nu se auzea decît aceleaşi bubuituri ale apelor izbite în şuierăturile vîntului, răpăitura deasă a unei ploi, care umplea mereu fundul caravelei neacoperite.

Astfel se zbuciumă *Ninia* încă o zi şi o noapte, scăpată de înec numai de munca neîntreruptă a celor

vreo cincizeci de mateloți, golind laolaltă apa cu pompele și gălețile.

Pinta dispăruse. Încotro?

În dimineața zilei de 14 ianuar vijelia slăbi, văzduhul se mai limpezi. Columb și Vincent căutară zadarnic în zări vreo pînză, vreun catarg al *Pintei*.

— Să se fi dus la fund?... cuteză să-ntrebe Vincent.

Columb nu răspunse. Coborînd scărița pupei, porunci numaidecît să se înalțe o parte a pînzelor, spre a putea da caravelei un fel de direcție — spre Răsărit.

Dar furtuna reîncepu. Mateloții istoviți, aproape fără răsuflet, nedormiți, nehrăniți, fură cutremurați deodată, molipsindu-se unii pe alții, de o spaimă vecină cu nebunia — și nici căpitanul, nici Amiralul nu izbuti să-i readucă în fire. Îngenuncheați în grupe mici pe fundul umed al carevelei, sub punți, la picioarele catargelor nesigure, cereau acum ajutor Maicii Domnului, făgăduindu-i lumînări mari și alte plocoane, un pelerinaj în veșminte de jale, dacă-i va mîntui. Căci în altă mîntuire nu mai credeau. Și cîntau cu voci răgușite, plînse, în zgomotul vijeliei, în bătaia ploii: *„Stea a mării, regina apelor"*.

In aceeași noapte, Columb se întinse pe patul strîmt, bău o jumătate de cană de apă fiartă — dar nu se mai putu ridica spre a supraveghea serviciul de pe caravelă. În curajul lui Vincent avea încredere, dar această proprie absență îl abătu, îi stîrpi sufletul pentru întîia oară de la începutul călătoriei, pentru întîia oară în viața lui. Se simți pierdut. Conștiința pieirii apropiate nu-l jigni. Ceea ce-l umili fu gîndul că nu dusese la bun capăt marea lui idee, singurul rost al existenței — gîndul că o călătorie, încă o singură călătorie l-ar fi purtat pînă-n ținutul mirodeniilor, perlelor, aurului, palatelor strălucitoare! Și această mîhnire mereu atițată de gîndul neîmplinirii se ridica pînă la asemenea desperare, că sărind din patul suferinței, se tîrî pînă la masa cu hărți și cu

mîna tremurătoare apucă pana. Scrise suveranilor Spaniei cea din urmă scrisoare, în care le împărtăşi drumul străbătut, descoperirile făcute şi ceea ce ar mai fi trebuit să descopere. Nu se înduioşa de sine în aceste clipe din urmă, nu blestema ursita cîinească — mărturisi el — ci suferea gîndindu-se la mateloţii care împotriva voinţei lor fuseseră urcaţi pe caravele, la răspunderea pe care şi-o luase astfel pentru viaţa lor, ca pe unii să-i lase departe, între indieni, pe ceilalţi să-i vadă scufundîndu-se în Ocean, o dată cu scîndurile sfărîmate ale caravelei. El, Amiralul, lăsa în urmă doi feciori, cărora dorise a le făuri o viaţă uşoară, purtînd un nume de care să nu se ruşineze. Ce se va alege de ei?... Cine va ocroti urmaşii unui naufragiat?

Nu pomeni de Beatrice — dar sufletu-i tînji după ea, se tortură de singurătatea ei. Şi-o închipui rugîndu-se pentru el, sub o cruce.

Ar mai fi scris, dacă nu i-ar fi căzut pana din mîini. Ar fi căzut el însuşi, dacă nu l-ar fi sprijinit Vincent, năvălit în cabină, ud pînă la piele, cu mîinile îngheţate.

— E pe masă o scrisoare, Vincent, fătul meu... gîfîi slab Columb, cînd îşi reveni, întins pe patul strîmt. Scrisoarea e prea însemnată ca să se piardă... ca să se piardă împreună cu noi. E pentru rege şi regină... E şi pentru navigatorii care vor bate în curînd calea deschisă de noi... Scrisoarea nu trebuie să se piardă, mă auzi, Vincent?

Îl rugă să facă numaidecît o copie asemănătoare celei de pe masă, să le pună în cîte un butoiaş de lemn, bine uns cu smoală şi bine ceruit. Unul să-l lege de ancora de la pupa, dar nu prea tare, numai atît, ca să se desprindă la cea dintîi bătaie a valurilor. Pe celălalt să-l arunce în Ocean. Poate va ajunge vreunul din ele mînat de ape, la ţărmuri — şi poate că şi în mîna suveranilor.

Trecuse de miezul nopţii. Vincent la masă scria. Columb închise ochii, dar nu aţipi. Dorea numai să

se încredințeze dacă liniștea bruscă de pe Ocean era numai o nălucire — deși *Ninia* nu înceta de-a fi izbită de valuri și a se legăna într-o parte și alta, înainte și înapoi, ca o farfurioară.

Pînă-n zori, vijelia căzu. Zdrențe de nori mai pluteau nesigure către Miazăzi-Apus. Soarele răsări încruntat, într-un roșu de sînge, apoi se preschimbă în aur, poleind văzduhul, valurile verzi cu creste înspumate.

Cu numai două pînze întinse pe catargele slăbite și care trosneau, *Ninia* fu din nou în stare să alerge către Răsărit.

În seara zilei de 15 ianuarie se ivi și dunga neagră a pămîntului apropiat.

Vincent era încredințat, după cercetarea hărții și după cîteva calcule, că se aflau dinaintea Portugaliei... Fu numai o insulă cu malurile stîncoase. Din pricina valurilor puternice, *Ninia* fu ținută încă două zile și două nopți în larg, spre a nu se izbi de steiurile care, cînd și cînd, se ridicau din apă asemenea unor capete amenințătoare.

Insula era locuită. Se vedeau lumini. O clopotniță își trimise sunetele slăbite de depărtare.

A doua zi, bărcile purtară la țărm cea mai mare parte din mateloți, de unde în alai de jale, cu lumînări aprinse, în zdrențe și cu picioarele goale, se îndreptară cîntînd prelung spre biserică, să se arunce recunoscători și smeriți dinaintea statuii Sfintei Fecioare Maria, cu nimbul luminos.

Curînd, căpitanul Vincent stătu de vorbă de pe marginea caravelei cu trimișii guvernatorului insulei portugheze *Santa-Maria* din Azore, Juan de Castanieda, care — drăguțul de el! — trimitea în grabă ceva alimente proaspete și băuturi pentru întremarea spaniolilor, atît de greu loviți de furtuna din zilele trecute!

Amiralul, înțepenit de reumatisme pe patul lui de lemn, nu se putu arăta spre a mulțumi și nici nu fu

în stare să urmeze poftirii în locuința guvernatorului.

Numai că alaiul mateloților nu se întoarse pe bord nici la amiaz, nici după-amiaz, nici seara — nu se mai întoarse de loc.

— Vincent, fătul meu! gemu Amiralul a doua zi dimineața. Nu cumva oamenii noștri au fost închiși în biserică de gentilul guvernator portughez, care a vrut să puie mîna și pe mine? Ridică ancora, pornește caravela de-a lungul malului — și vezi, ce se petrece pe insulă?....

Patru zile a navigat *Ninia* într-o parte și alta a insulei, pregătită să fugă în larg, cu trei oameni sănătoși la cîrmă și la pînze, numai cu Vincent la bombarde. Cîțiva zăceau sub punți de boli fără nume.

Să fi izbucnit iar războiul între regii Spaniei și Portugaliei? Să fi poruncit din vreme regele Portugaliei guvernatorilor din insule să puie mîna pe caravelele descoperitorului?

A cincea zi se urcă pe bord însuși guvernatorul Juan de Castanieda, subțire ca un țipar, cu cioc și mustăți întoarse, în veșminte civile, brodate, cu mîneci umflate bine pînă la degete, ca pentru ospăț și bal. Îmbrățișă pe Amiral, îl felicită și după ce ascultă istorisirea pe scurt a călătoriei, îi mai felicită o dată — și plecă. Reveni și a doua zi, cînd povesti și el cîteva călătorii din tinerețe de-a lungul Africii odată și altădată pînă-n insulele grecești. Pe cînd povestea, năvăli în cabină maistrul echipajului, vestind că mateloții din pelerinaj se întoarceau la caravelă cu lumînările aprinse și cu stindardul. Cîteva bărci pîntecoase aduceau încă o dată merinde proaspete și vinuri vechi, tari, pentru întremarea tuturor.

— Darul meu! explică umflat în gușă guvernatorul cel lungueț și ridicîndu-se își înclină capul bine ferchezuit.

Pe cînd *Ninia* plutea iar spre Răsărit cu toate pînzele întinse pe catargele acum bine înțepenite, Columb și căpitanul Vincent scoaseră la iveală diferite

presupuneri spre a înțelege ciudata purtare a guvernatorului. Din porunca regelui Portugaliei ? Teama de a nu pricinui un conflict între cele două case domnitoare, legate printr-o căsătorie ? Dar nu se putură opri la niciuna anume.

Cîteva zile *Ninia,* spre a cîștiga parcă timpul pierdut, alergă voioasă din val în val, lăsînd dîre de spumă înapoia ei, părînd uneori o rîndunică albă jucîndu-se din zbor cu apele.

La 17 februar o ajunse din urmă furtuna care rătăcise pe Ocean, departe, dînd ocoluri, și din care caravela scăpase ca prin minune. Parcă i-ar fi părut rău de această ușurință, vijelia se înapoia valvîrtej să cuprindă în sfîrșit, pentru totdeauna, ființa mărunță a *Niniei,* jucăria de lemn și sufletele neînsemnate ascunse în cutele ei. Cu tot sfatul Amiralului, Vincent nu luă măsuri pentru strîngerea pînzelor la vreme. Cîrma se rupse deodată, scurt. Caravela își pierdu cu totul direcția. Vijelia se preschimbă curînd în uragan, depășind în furie furtunile cunoscute. Nici o pînză nu rămase întreagă — rupte, sfîșiate, smulse și purtate în cerul întunecat și învîrtejit, acum asemenea altui Ocean.

Caravela nu fu răsturnată tocmai mulțumită apei adunată în fundul ei pînă la linia de plutire. Vatra, ceasornicul de nisip fură înecate. Butoaiele, lăzile, pluteau izbindu-se de pereții caravelei. Istoviți, îngroziți, mateloții se depărtară de cartagele care în cădere i-ar fi putut strivi, căutînd adăpost sub punțile năpădite de apă, și cînd nu mai avură loc, se agățară de lăzile și butoaiele zvîrlite încoace și încolo.

Zărind deodată în zorii de leșie ai dimineții crestele vinete, înțepenite ca-ntr-un spasm, înalte, ale malului stîncos, mateloții de la proră scoaseră deodată răcnete de fiară amenințată. Vedeau că vor fi striviți cu toții, la întîia izbitură a caravelei, de acel perete de cremene — și cine s-o oprească ?

Era în dimineaţa zilei de 3 martie, cînd uraganul se mai potoli. Amiralul luă comanda caravelei, fără a mai ţine seama că abia sta în capul oaselor. Cu puţinii mateloţi, cîţi mai erau în puteri, începu golirea apei.

Vîntul bătea încă destul de puternic şi valurile mai spălau uneori scîndurile de la prora şi pupa caravelei. În grabă se putură lega vreo două pînze de catargele care — minune! — rămăseseră întregi, şi apoi încă două, cîrpite la repezeală. Folosind cu greu bătaia vîntului, luptînd împotriva curenţilor, Amiralul izbuti să ferească de ţărm caravela lipsită de cîrmă, s-o poarte de-a lungul malului pînă-n dreptul gurii fluviului Tago — şi aruncă ancora în ziua de 4 martie în micul port Rastela, din vecinătatea Lisabonei.

STILETUL NEVĂZUT

Portul era aproape pustiu, căci caravelele cele mari încărcate cu mărfuri din Africa şi din Veneţia, gata să se-ndrepte spre Britania, se trăseseră din pricina uraganului din ajun şi mai adînc în gura fluviului.

Abia se mai legănau, legate de chei, cîteva bărci largi de pescari. Cele mai multe ieşiseră în larg, la pînda alaiurilor de scrumbii care se iveau totdeauna dinspre Miazănoapte gonind spre Miazăzi, după asemenea furtuni.

— Nu scoboară nimeni! porunci Amiralul din pragul cabinei.

Căpitanul Vincent puse pe uriaşul Jerrez în fruntea unei gărzi pentru supravegherea caravelei. Măsura era de prisos. Cei mai mulţi mateloţi zăceau greu bolnavi, iar ceilalţi, istoviţi, ţineau prea bine minte întîmplarea din Azore, spre a cuteza să mai calce pămîntul portughez.

Amiralul, cu degetele umflate — dar acum niţel umflat şi în guşă — scrise pe îndelete vistiernicului

reginei Isabela, don Luis de Santangel, spre a-l vesti despre întoarcerea de pe ţărmurile noi, descoperite de el pentru Castilia şi Leon, fără a mai pomeni şi de Indiile încă neatinse. Scrise că soarta îl sili să acosteze în faţa Lisabonei, unde-l adăstau puţini prieteni, dar destui răuvoitori. Puterile care-l mîntuiseră însă din încercări neînchipuite îi vor sta poate şi acum în ajutor.

Istorisi pe scurt isprăvile, cu gîndul de a se cam uita de Indii:

„...Am navigat de-a lungul insulei Juana în linie dreaptă de la Apus la Răsărit, pe o distanţă de 322 de mile, încît după această întindere pot trage încheierea că insula e mai mare decît Anglia şi Scoţia laolaltă.

...Întinderea insulei Espagnola e mai mare, decît Spania întreagă, de la Cadix la Fontarabia. Am dovadă lungimea coastei în vecinătatea căreia am navigat de la Apus la Răsărit: 540 de mile.

...Am ţinut mult să pun mîna pe această insulă.

...Sînt în stare să aduc neînfrînţilor noştri suverani, pentru sprijinul oarecum mic care mi-a fost dat, aur cît le va trebui, atîtea mirodenii, bumbac, răşină cît nu s-a aflat de multă vreme decît în Catai, atîta lemn de abanos şi atîţia sclavi cu bărci cît ar voi să ceară.

...Ceea ce am dobîndit e de necrezut... o minune care mă depăşeşte.

...Am atins ceea ce nici o putere omenească încă n-a atins.

...Încît regele şi regina şi prea fericitele lor regate şi toate celelalte ţări creştine trebuie să mulţumească şi să cînte lauda Mîntuitorului şi Domnului nostru Isus Cristos, care ne-a dus la asemenea izbîndă şi ne-a acoperit cu bogatele-i daruri. Să se facă alaiuri solemne! serbări strălucite! cu ramuri verzi să se împodobească altarele!

...Bucurămu-ne întîi pentru biruinţa credinţei catolice, apoi de creşterea bunurilor pămînteşti, de care

va avea parte nu numai Spania, ci toată creştinătatea!"

Amiralul citi cu luare-aminte scrisoarea. Îi plăcu. Îşi dăruia singur, înaintea oricărei alte recunoaşteri, răsplata de care sufletul lui încă destrămat avea nevoie. Măsura însuşi, cu destulă smerenie, întinderea şi însemnătatea neaşteptatei descoperiri.

Scrise o scrisoare la fel lui don Rafael Sanchez, vistiernicul curţii, ca una din ele să ajungă oricum sub ochii suveranilor.

Scrise apoi şi regelui Portugaliei, cu rugămintea de a-i îngădui să acosteze în portul reşedinţei şi de a-i aduce însuşi omagiul cuvenit, după greaua călătorie şi după surprinzătoarele descoperiri din Răsăritul dela Apus. Caravela era încărcată de minunile pământurilor celor noi şi trebuia pusă la adăpost, sub bună pază.

Curînd, urcă pe *Ninia* un ofiţer portughez care ceru să vadă hîrtiile oficiale şi întrebă dacă s-au făcut declaraţiile mărfurilor la cancelaria regească. Amiralul înfăţişă hîrtiile, dar ca supus şi Amiral al suveranilor spanioli refuză orice declaraţii.

Nu cumva fusese şi de data aceasta prea mîndru — gîndi Amiralul despre sine după plecarea ofiţerului — şi încă în faţa Lisabonei, adică în chiar groapa leului!... Dar mîndria dusă pînă la capăt se dovedi o putere. În curînd se ivi pe *Ninia* însuşi comandantul portului, don Alvaro de Acunia, în sunete de fluiere, trîmbiţe şi ţimbale, aducînd Amiralului Spaniilor salutul cuvenit.

Întîiul cunoscut cu care Columb dădu ochii în portul Lisabonei, înghesuit de caravele, corăbii, pîntecoasele *caracas* şi bărci pescăreşti, multe avariate, fu genovezul Geronimo del Puerto, negustătorul de sclavi, parcă şi mai gras — din burduf devenit sac uriaş de untură. Cei doi genovezi se-mbrăţişară şi-n mulţimea pestriţă, italieneasca lor strigată cu gesturi mari umplu toate ulicioarele pe care le străbătură. Del Puerto era curios să afle ce mărfuri adusese

Ninia de la celălalt capăt al lumii — că prețul negrilor cam scăzuse în ultimul an, nu din lipsă de negri, ci din lipsă de bani. Cine o fi adunînd banii ? Dumnezeu știe ! Dumnezeu știe !

Apoi rîzind înfundat, aplecat spre urechea navigatorului :

— Cred că și regele nostru știe !...

Columb află că-nțeleptul și bunul prieten Lorenzo Gerardi nu mai era pe această lume. Arhangheli cu aripi mari, albe l-au întovărășit, nu mai încăpea îndoială, pînă la poarta raiului, unde era de mult așteptat.

Nu apucară să intre în ospătăria cu miros iute de berbec fript, că-i ajunse din urmă, recunoscîndu-i după glas și italienească, ebreul Iosif, parcă și mai mărunt și mai încovoiat, cu chipul de mînz, prelung, mai palid, cu pleoapele și mai roșii, spuzite pe dinăuntru. Nici o băutură nu-l înveseli. Asupra lui Columb arunca numai cînd și cînd o privire furișă. Nu-l făcu să tresară nici vestea că fostul prieten descoperise Indiile ! Indiile !

Amiralul află apoi, întovărășit spre seară numai de tălmaciul cocoșat, că se „cam" trăsese de la curte din pricina obîrșiei lui — și mult ar da să poată pleca în Maroc. În Portugalia bîntuia tot mai pustiitoare o molimă spaniolă : jefuirea necreștinilor, după care va urma de bună seamă și alungarea lor. Dar îi putu da vești de la curte. Regele nu se găsea în cetățuia din Lisabona, ci între zidurile groase ale castelului de pe colină, la Valparaiso, nu prea departe — o alergătură de cal. Umblă încruntat și seamănă acum leit cu răposatul rege : s-a umflat ca un cimpoi și-l neliniștesc tot felul de năluciri. Ține să dea neapărat de împărăția Sf. Ioan de prin părțile Etiopiei, după care a și trimis iscoade și zorește mereu tăierea pădurilor, pentru caravelele care trebuie să înfrunte potrivnicii din țările Răsăritului. A pierit veselia de la curte de cînd moștenitorul, infantele Alfons, și-a găsit moartea căzînd de pe calul arab, aițiat prea

rău din pinteni. Bălaia soţioară, Isabela, a părăsit mormîntul soţului şi s-a tras în Spania la ai ei. Cine ar fi crezut că aşa se va încheia o nuntă ca-n poveşti, începută cu dansuri, muzică, petreceri în jurul jucăriei-caravelă pavoazată cu bijuteriile atît de bogate şi numeroase ale micii spaniole, chef cu acel car tras de boi fripţi, mînaţi de cavaleri travestiţi în straie ţărăneşti...

După care a bîntuit în Portugalia şi o ciumă. Ca să fie!

Acum, la Valparaiso, regele strigă singur în încăperea lui la năluca soţiei, pe care nu cutează s-o înfrunte aievea — el care a măcelărit o generaţie de nobili! Pricina e înlocuirea infantelui, alegerea unui moştenitor al tronului. Regele se gîndeşte la un frumos fecior din flori, cavaler fără frică, pe cînd, soţia, mîndra şi încăpăţînata dona Leonor, temîndu-se de urmări, nu vrea să vadă ca urmaş decît pe fratele ei, un canonic pururi dus pe gînduri şi care ori unde se află duhneşte a tămîie.

— Crezi oare, don Cristobal, că mai ai ce vorbi cu un asemenea amărît, ajuns în pragul nebuniei?

Fără a mai adăsta răspunsul, ebreul Iosif îi întoarse spatele încovoiat şi în curînd îşi pierdu umbra strîmbă printre puţinele lumini ale portului.

Columb nu fu primit la Valparaiso cu ceremonialul cuvenit unui Amiral al Oceanului şi Vice-rege al Indiilor, ci poftit numai de doi cavaleri călări, care aduseseră şi pentru navigator un tînăr armăsar arab din grajdurile regeşti.

Intre zidurile castelului de pe colină, linişte de cavou. După o adăstare de o oră, care i se păru Amiralului încruntat cît o zi, fu introdus într-o încăpere boltită, fără nici o podoabă — fără un scaun sau o masă, fără vreo sabie sau suliţă pe pereţi, fără vreun manechin în armură la colţ. Ferestrele de sus, mici, zăbrelite, priveau ţintă în bătaia soarelui, fără clipirea niciunei pleoape de catifea. Strîmta închisoare

de piatră avea totuşi ceva din solemnitatea catedralei.

Acesta să fie regele Portugaliei, Joao cel neastîmpărat, cu ochii scăpărători, de acum aproape zece ani ?... Nu l-ar fi recunoscut fără glasul la fel de aspru.

Cu paşi măsuraţi se apropie de Amiral, care se înclinase, în mijlocul odăii reci, un bărbat între două vîrste, cu pleoapele îngreunate, în veşminte de catifea, cu subţiri şi palide mîini abia lucind din falduriile de mătase şi horbotă. Pierise războinicul sîngeros din întîii ani ai domniei. Îi luase locul parcă un gînditor sceptic, trecut prin luptele, plăcerile vieţii acesteia, toate amăgitoare, istovitoare, purtîndu-şi acum făptura cu o superioară absenţă.

— Trebuie să ai lucruri interesante de povestit... zise regele cu desăvîrşită politeţe, ceea ce parcă-l îndepărta şi mai mult de la această întîlnire, pe care Columb o prevăzuse foarte zbuciumată, dacă nu şi periculoasă.

Regele întinse un picior, îşi împreună la spate mîinile fine şi, aplecînd niţel capul pe un umăr, închise pe jumătate ochii, în adăstarea unui basm încîntător, vrăjit.

Columb îşi dădu seama că fusese primit în această încăpere severă, cu un gînd precis: să nu fie poftit să şadă în scaun dinaintea jilţului suveranului, ca de la egal la egal. Ceea ce însemna că regele înţelesese şi el numaidecît tîlcul vizitei: răzbunarea umilirii de odinioară — şi era tocmai ceea ce regele nu voia.

Amiralul dădu deoparte somptuoasa-i manta cărămizie şi oferi suveranului un mănunchi de buruieni, atît de îmbătătoare, încît aroma lor umplu deodată întreaga încăpere. Nu, nu găsise încă mirodeniile rîvnite, ci deocamdată, plante şi soiuri de lemn nepreţuite, localnici cu miile, cu zecile de mii, blajini cei mai mulţi, aur pe toate cărările şi în toate rîurile, flori cu balsame lecuitoare, încă neîncercate.

Regele asculta fără a se clinti, fără a mişca o cută a figurii înţepenite, cu pleoapele grele cu totul lăsate pe ochi.

A povestit apoi Amiralul despre ciudatele obiceiuri ale indienilor, plăcerea lor de a dărui şi de a ospăta pe străini, lipsa de griji, necunoaşterea avariţiei, a setei de avuţii, hrana şi munca laolaltă, neîntreruptele petreceri, despre dansurile, cîntecele, poezia şi frumuseţea îmbietoare a părţii femeieşti, soţie sau fată.

Nici de data aceasta regele nu arătă vreo surprindere. Ca împietrit sta locului dinaintea povestitorului, prefăcîndu-se a-l asculta, cînd visarea lui cu ochii închişi îl purta poate cine ştie unde.

Cînd încetă, Amiralul îşi strînse cu un gest scurt mantaua roşie şi făcu gestul de a se retrage, lăsînd niţel capul în piept.

Regele se clinti deodată, stricînd atitudinea-i statuară, şi lăbărţînd picioarele îşi aduse mîinile în faţă, frămîntîndu-şi degetele încet şi penibil. Deschise ochii mari asupra Amiralului, apoi se încruntă — şi grăi în şoaptă:

— Cu puţin înainte de-a te primi, don Cristobal, am ţinut sfat cu vreo cîţiva din vechii mei slujitori. S-a pus întrebarea dacă se cuvine să te primesc sau... să te arestez. Doctorul Rodrigo, de care poate-ţi mai aduci aminte, s-a arătat foarte prietenos, susţinînd că nici n-ai ajuns în Indii, încît— de ce te-am reţine?... Dacă ai descoperit vreun ţinut, niscaiva insule, faptul e de puţină însemnătate faţă de marele ţel: deschiderea unui drum spre Indii de-a curmezişul Oceanului. După calculele cosmografilor noştri, — susţine doctorul Rodrigo, — pînă-n Indii ar fi un drum de două ori mai lung decît cel pe care l-ai străbătut. Şi ar fi caraghios — a încheiat doctorul Rodrigo — să te osîndim pentru... ceea ce n-ai făcut!

Scurt, regele rîse cu glasu-i aspru. Abia acum recunoscu navigatorul regele de odinioară.

Se lasă o tăcere grea.

În inima lui Columb se răsuci deodată un fier înroşit. Înfruntase oare Oceanul în zadar? Nu descoperise decît insule neînsemnate? Drumul spre Indii rămînea încă de căutat?

Nimic din toate acestea nu puteau fi negate.

În locul unei sănătoase îngîmfări satisfăcute, Amiralul simţi durerea crîncenă a unei neaşteptate umiliri — îşi pierdu parcă din greutatea trupului, parcă i s-ar fi smuls pe nesimţite mărunţaiele şi somptuoasa mantilă de amiral, i se păru acum atîrnînd pe umeri ca un semn infamant.

Mişcă buzele — şi nu putu rosti nici un cuvînt.

Dar glasul regelui se auzi iar, repezit:

— Ai răzbit totuşi pînă la insule şi ţări necunoscute, în afară de stăpînirea Marelui Han, şi le-ai înscris pe hartă. Iată ce ne face mare plăcere. Ceea ce ne face însă mai puţină plăcere, e că ai înfipt în acele locuri stindardul Aragonului şi Castiliei!

Columb auzea bine — dar parcă nu înţelegea. Mintea îi sta în loc.

Regele urmă:

— Trebuia să înfigi steagul cu insignele noastre, ale regelui Portugaliei. Ştiu! Ştiu! Vrei să spui, don Cristobal, că aşa ai fi făcut dacă ai fi navigat pe caravelele noastre, precum ceruseşi întîi... Poate că pînă la urmă tot pe caravelele noastre ai fi plecat, dacă n-ai fi fugit. Ţi-am răspuns cînd mi-ai scris din Cordova, după cîţiva ani — dacă nu ne înşeală amintirea — că la curtea din Lisabona eşti aşteptat cu multă plecere şi prietenie — şi iar n-ai venit. Dacă n-am stăruit atunci şi dacă nu stăruim nici acum e că, da! te socotim tot în serviciul nostru — cu voia sau fără voia ta, cu ştirea sau fără ştirea ta!

Columb se socoti pierdut. Era sigur că-l aşteptau zbirii, că va fi aruncat în lanţuri.

Regele mai rîse odată zgomotos, făcu vreo doi paşi cu mîinile la spate şi se opri din nou cu picioarele lăbărţate dinaintea Amiralului.

Cu braţul întins, hotărît, fără nici o mînie, solemn da parcă ar fi citit un document, regele zise sacadat:

— În temeiul bulei papale pe care o păstrăm în arhivă de aproape o jumătate de veac, toate ţinuturile Răsăritului, cu semnţiile lor păgîne, sînt şi vor rămîne, pe măsura descoperirii şi cuceririi, în stăpînirea coroanei noastre.

Şi ridicînd glasul şi braţul:

— Ceea ce, don Cristobal, ar fi trebuit să ştii, sau ar fi trebuit să ţi se spuie!... Şi în arhiva curţii castiliene se află un document încheiat tocmai pe temeiul bulei papale: Tratatul din 1479 dintre curţile noastre, a Portugaliei şi Castiliei. Doreşti o copie?...

Vru să bată din palme, dar Amiralul, făcînd un pas înapoi, se înclină încă o dată, rostind scurt:

— Nu!

„Ce rost mai avea — gîndi Columb — să-şi înfrunte tiranul, în ghearele căruia căzuse atît de prosteşte?"

— Încît nu mă miră, don Cristobal, sfatul pe care l-am primit adineauri din partea amicului nostru, contele de Villa Real, don Pedro de Menemes, de care poate ai auzit şi n-ai uitat, sfatul de a...

Şi regele, cu gest scurt, scoase de la coapsa stîngă un pumnal lucitor.

Fără voie, îngrozit, Columb face un pas înapoi.

— O! Nu în mijlocul Lisabonei, legat la stîlpul infamiei, don Cristobal, să-ţi dăm pedeapsa meritată pentru nelegiurea de a fi încălcat ţinuturi depărtate care ne aparţin de drept divin, o, nu!... Contele de Villa Real, care odinioară te susţinuse în consiliul nostru nautic, acum adastă dinapoia uşii aceleia pe unde vei ieşi — te adastă cu stiletul nevăzut.

Regele tăcu. Pereţii de piatră tăceau.

Încet, regele vîrî pumnalul la loc.

Columb îşi simţi genunchii tremurînd.

— Dar nu, don Cristobal... urmă regele dînd din cap cu blajinătate, şi un surîs obosit, dezamăgit, îi muie dungile aspre ale chipului. Toate acestea nici

nu te privesc pe tine... Ne vom înțelege cred foarte curînd și foarte bine cu fratele nostru Ferdinand, regele Aragonului, cu sora noastră Isabela, regina Castiliei — fără să fie nevoie, poate, să mai întrebăm pe Alexandru de Borgia, noul Papă. Poți pleca. Nu, nu pe acolo, don Cristobal!... Pe ușa asta...

I-i arătă o ușiță scundă, laterală. Deschizînd ușița, Columb zări într-o curte strîmtă ca un gang neacoperit trei cai negri, înșeuați, nerăbdători.

SUFLETE ORGOLIOASE

Căpitanul Vincent Ianies își primi Amiralul cu uimire înfricoșată. Nu credea că-l va mai vedea — sau numai mort, pe o năsălie, purtat spre caravelă, în noapte, de zbirii regelui portughez.

Columb, deși primit la Valparaiso mai bine decît și-ar fi închipuit, ba îl ajunseră din urmă, din partea reginei și cîteva daruri, respiră adînc, ușurat, în seara zilei următoare, pe caravela plutitoare, destul de departe de Lisabona și de tunurile vaselor portugheze din gura Tagelui. Aruncîndu-l în puterea celui mai crîncen dușman, îndată după ce biruise furia din urmă a Oceanului, de bună seamă că ursita îl mai încercase o dată — și puterea nevăzută care-l ocrotea, Columb o simți vie, crescută deodată, în sufletu-i umplut de mîndrie. Biruise Marea Beznelor, depărtările, răzvrătirea înfricoșaților, furtunile — și acum furia ascunsă a unui rege vărsător de sînge. Ce mai putea cere ursitei lui?

Ninia pluti destul de sprintenă încă vreo cîteva zile, ocoli capul de Miazăzi al Portugaliei, și într-o amiază ajunse la Palos.

Era în 13 martie 1493 — după șapte luni și douăsprezece zile de la plecare.

Stindardul regal și al amiralității fluturau pe catargul cel mare.

Curînd, pașnicul port fu străbătut de strigăte, țipete, ca în ziua plecării — femei, copii, bătrîni, mateloți străini, pescari, slujitori regești de la vamă și primărie, toți se adunară în fața caravelei care, bine prinsă în ancorele de la proră și pupa, se legăna acum ca o mare și voioasă jucărie în soarele cald, în adierea primăvăratică a văzduhului andaluz. Clopotele mai depărtate ale mănăstirii La Rabida începură a-și amesteca și ele sunetele cu bătaia puternică a clopotelor învecinate, din bisericile portului. De cîteva ori țîșniră bubuituri scurte de pe colina portului.

Toți se întrebau: din cîți au plecat, cîți se înapoiau— cîți vor fi rămas în viață?

Numai *Ninia* se legăna în port. Vor apare oare și celelalte două caravele? Și cînd?

Pinta se ivi pe neașteptate, cîteva ore mai tîrziu.

Cu lumînări mari, grele, de aproape trei kilograme, numai în cămăși, descoperiți și desculți, mateloții *Niniei* și *Pintei,* urmați de locuitorii portului, în frunte cu don Cristobal Colon, Amiralul, căpitanul Vincent Ianies și locotenentul *Pintei,* Francesco Martin Pinzon, străbătură ulițele portului, se rugară în biserica cea mică, apoi urcară și se rugară pe colinele Rabidei. Starețul Juan Perez citi liturghia, apoi în chilia-i strîmtă, dimpreună cu fratele astronom și cu uimitul portar, priviră cu ochii mari la Columb și ascultară toți scurta și minunata istorisire a călătoriei peste Ocean.

In chilie, în aceeași noapte, la lumina opaițului, Amiralul scrise de-a dreptul suveranilor. Adăugă și o hartă pe care se vedea o linie tăind Oceanul de la Miazănoapte la Miazăzi, ca să fie trimisă noului Papă — și astfel să fie sanctificate ca ale suveranilor spanioli descoperirile prezente și viitoare ale Amiralului lor.

Dar tot timpul, ba și în somn odată, îi năluci chipul frumos, cu fruntea mare, a căpitanului Martin Alonso Pinzon. De ce nu s-o fi înfățișat Amiralului care-l crezuse de mult pierdut?... Nu se încredințase oare

îndestul că nu-i voia răul, că uitase nesupunerea de odinioară, că aveau socoteli tovărășești de lămurit, toate în folosul lui Martin Alonso Pinzon?...

Purtarea era stranie și Amiralul nu-i găsea decît o lămurire: poate că Martin Alonso Pinzon ajunsese în Palos greu bolnav și zăcea în frumoasa-i locuință, în patul străvechi de nuc, sculptat de meșteri florentini.

Dar a patra zi năvăli în chilie, cu părul capului vîlvoi, cu mîndru-i chip acoperit de o barbă sălbatică și cu ochii prelungi înroșiți de lacrimi uscate, Francesco Martin Pinzon, locotenentul *Pintei*. Într-o spaniolă bîlbîită de furie, scrîșnită, răcnită răgușit, își vărsă furia și amarul împotriva Amiralului, care mai mult ghici decît înțelese. Era de față și starețul Juan Perez.

Amiralul se ridică de la măsuța de scris și, apropiindu-se de tînărul care tremura din tot trupul, îl întrebă liniștit:

— E atît de bolnav don Martin Alonso Pinzon? De ce n-a venit chiar el?... Îl aștept!

— Să vie?... Nu va mai veni niciodată, don Cristobal! E mort! E mort!

Întorcîndu-se cu fața la perete, acoperindu-și chipul cu amîndouă palmele, locotenentul izbucni în hohote de plîns.

— Nu plînge... zise Amiralul apropiindu-se. Ești muiere? îl certă cu blîndețe.

Și-l bătu pe umăr.

Locotenentul istorisi apoi că *Pinta* împinsă de valuri, cu pînzele sfîșiate și cîrma ruptă, se pomeni într-o dimineață în portul Biscaia. Nimeni nu se îndoia că *Ninia*, mult mai ușoară, trebuie să fi fost zdrobită de greutatea apelor căzînd asemenea unor ciocane uriașe și apoi spulberată de vînturi. Căpitanul Martin Alonso Pinzon, în vreme ce mateloții într-un mic port reparau caravela, trimise o lungă scrisoare la curte, istorisind întîmplările, descoperirile și pieirea Amiralului dimpreună cu *Ninia*. Ce se va fi petre-

cut la curte cu acea scrisoare — cine putea şti?... Răspunsul fu catastrofal: să aştepte Martin Alonso Pinzon în portul Palos sosirea Amiralului, de la care va primi ordine.

Columb asculta uimit. Cine va fi primit scrisoarea căpitanului *Pintei?* Cine era încredinţat că Amiralul nu pierise pe Ocean şi că trebuia să se înapoieze, să se înfăţişeze suveranilor?... Sau cele două scrisori ale Amiralului către vistiernici ajunseseră înaintea scrisorii lui Martin Alonso Pinzon? Şi cine ocrotea cu atîta dîrzenie drepturile de descoperitor ale Amiralului?...

— Să mergem! zise deodată Columb şi aruncînd peste sutana de franciscan, pe care o purta între bunii fraţi de la Rabida, mantaua de catifea cărămizie, trecu pragul chiliei.

Vîntul călduţ dinspre Ocean, amestecat cu întîile miresme ale colinelor şi cîmpiilor andaluze, îi răvăşi pletele încărunţite, îi întări trăsăturile feţii, asprite de ploile şi vînturile Oceanului.

Locuinţa familiei Pinzon părea pustie. Nici un zgomot, nici o tînguire — cînd locuinţele cu morţi se recunoşteau numaidecît, din uliţă, după strigătele de jale ale bocitoarelor tocmite să plîngă în locul rudelor.

Amiralul, starețul Juan Perez, fratele astronom şi Francesco urcară treptele largi de piatră. O uşă se deschise în dreapta şi doi călugări în sutane albe de doliu îşi înclinară capetele acoperite de glugi dinaintea noilor veniţi. Pe un pat înalt, de lemn, zăcea întins cu faţa în sus, în armură şi cu o hartă făcută sul în mîna dreaptă pe piept, cel care fusese Martin Alonso Pinzon. Chipu-i frumos se înseninase. Numai o dungă uşoară, abia adîncită, ca o linie de întuneric, despărţea sprîncenele dese. Barba-i neagră îşi dobîndise iar forma îngrijită. Părea a surîde cu buzele-i fine, ondulate — un surîs tainic, de înţelepciune nemărturisită.

Columb și însoțitorii lui se opriră deodată. Toți își amintiră de curajul acestui căpitan în zilele dintîi, cînd în Palos nu se găsea un matelot care să creadă în nebunia ciudatului genovez.

El, numai el, trecu îndată de partea navigatorului necunoscut — el, fără de voința căruia nici o caravelă, cu toate poruncile și documentele regești, nici o caravelă n-ar fi părăsit coastele Spaniei. Toți își amintiră însă și de rușinoasa faptă din largul Oceanului, cînd din setea de aur își părăsise căpetenia și tovarășii de drum, tovarăși pe viață și pe moarte.

Dar în neclintirea lui înghețată, tot atît de țeapăn ca armura de oțel din strîmta închisoare a căreia nu va mai ieși, Martin Alonso Pinzon, dincolo de orice gînd și simțire omenească, înfrunta parcă și acum aceste suflete, încă tulburate de trecătoarele, copilăroasele, zadarnicele lor năluciri. Mortul se dovedea mai puternic decît viii din jur — și niciodată, pe uscat, pe Ocean, nu fusese atît de teribil.

Părintele Juan Perez simți nevoie de a cînta, cu glasu-i slab, tremurător, versetele de iertăciune, iar Columb cu fruntea plecată, smerit, căuta să priceapă, să afle o pricină de îngăduință pentru prea marea rîvnă a căpitanului, pentru neînfrîntul lui orgoliu.

Nu, niciodată Martin Alonso Pinzon nu crezuse în întîietatea lui Cristof Columb, cu toate hrisoavele pecetluite și semnate de cei doi regi, nici o clipă nu fusese în stare să creadă că tăria sufletească, dacă nu știința Amiralului, îl depășise, îi cerea o reală supunere — fie și numai spre a se duce la bun capăt o călătorie fără pereche. El se socotise — ceea ce și era — căpitanul cu faimă Martin Alonso Pinzon, deasupra amiralilor, deasupra regilor, biruitorul Oceanului, și el, cuceritorul cu aceleași drepturi, deși nescrise, al tuturor teritoriilor, sclavilor și aurului care adăstaseră prin milenii ivirea lui.

Îl putea învinui oare Cristof Columb, care se întorsese cu același suflet crescut pe încetul, ca un munte cu piscurile-n nouri, de un atît de omenesc orgoliu?

Orgoliul făcea parte din el, din Martin Alonso Pinzon, din substanța vieții lui, și această fiară, acest monstru lăuntric, pe neașteptate lipsit de hrana — s-a prăbușit. Și o dată cu el și celelalte puteri ale vieții lui Martin Alonso Pinzon.

Columb puse un genunchi pe podea, dinaintea mortului în care se recunoscu, și cu dreapta pe piept gîndi:

„Martin Alonso Pinzon, ai fost *un om!* Și nu-mi aduc aminte să te fi jignit fie și numai cu o privire. Iar dacă totuși, fără voie, fără știre, vreodată te-am mîhnit, în înțelepciunea ta de acum, care-o depășește pe-a noastră, a tuturor, poate că mă vei ierta."

Cînd scoborîră iar scările în uliță, Columb zări lacrimi în ochii starețului, dar nu se putu opri să nu recunoască în sine o ușurare. Trase adînc în piept aerul marin și-l restitui ca pe o povară. Martin Alonso Pinzon murise la timp. Toate îndatoririle lui Columb față de acest căpitan periculos, deși nescrise în vreun document, pieriseră deodată, pe neașteptate. Privi în jur cu ochi vulturești. Biruise orgoliul lui Cristof Columb, al căpitanilor lombarzi, al amiralilor pirați!

Dar în chilia mănăstirii La Rabida, după cină, își reaminti de lunga scrisoare către suverani. Gîndi îndelung asupra ei. Nu cumva se împăunase, după felul oricărui hidalgo spaniol, grăbit a preschimba o faptă obișnuită în eroism? Nici regele, nici regina nu putea fi înșelați cu vorbe goale, iar sfetnicii răuvoitori, invidioși, gata oricînd să se înfățișeze ca apărători neînduplecați ai Alteților lor, ce așteptau dacă nu să dezumfle pe acest genovez care le creștea pînă peste cap?... Nici sprijinitorii, binevoitorii, cei trei vistiernici, buzatul, lacomul, Alonso de Quintaniila, sprîncenatul Luis de Santangel și Rodrigo Sanchez, entuziastul, nu se vor lăsa amăgiți...

Columb nu ajunsese pînă la Marele Han, nu dăduse ochii măcar cu înalții lui slujbași. Scrisorile suveranilor Spaniei își păstrau încă pecețile întregi.

Niciuna din cele trei caravele nu pătrunsese în vreunul din marile porturi ale Apusului, care mișunau de bărci, caiace, corăbii încărcate de toate bogățiile acelui ținut — și palatele cu pereții de aur, miile de poduri de marmură nu le zărise nici un matelot spaniol! Columb ajunsese doar la cîteva țărmuri de nisip, la ținuturi locuite de sălbatici. Și unde erau mirodeniile?

Cînd clopotele mici sunară lin, copilăresc, pentru rugăciunea de miez de noapte, Columb se simți atît de abătut, că-și rezemă, în genunchi, fruntea de dunga mesei.

Dar își reveni pe încetul. Își zise că întîia călătorie care deschisese omenirii de-a curmezișul Oceanului calea dreaptă spre minunile Răsăritului era numai un început — precum scrisese fără sfială suveranilor spanioli. Nu dăduse încă peste mirodenii, dar adusese destule buruieni necunoscute, arbuști și coji de copaci nemaivăzuți, ca să nu se găsească pe acolo și mult rîvnitele mirodenii. Aur putea înfățișa Amiralul și în amestec, și în pulbere, și în grăunțe, ba și în plăci, în podoabe mărunte, lucrate de mînă omenească...

Aurul! Aurul! Trebuia numai căutat. Din indienii goliși aduși pe *Ninia,* cîțiva pieriră de frig, de foame, de înstrăinare, alții zăceau bolnavi în Palos, în coliba unor pescari, dar șapte tot se puteau arăta la curte — dovadă vie a frumusetii și curățeniei lor sufletești, cîțiva din miile și zecile de mii de noi supuși ai coroanei!

Vor chibzui însă suveranii și sfetnicii lor la fel?

Răspunsul trebuia să sosească la Sevilla.

PARTEA A CINCEA

ALAIUL

În zilele dintîi ale lunii lui april, un ciudat alai străbătea drumurile strîmte, nepietruite, de-a curmezişul grădinilor, sub scăpărătoarele zăpezi de pe crestele munţilor Morena, de la Sevilla, prin Andaluzia, Murcia, Ence, către Catalonia. Muncitorii de pămînt, tîrgoveţii, cavalerii, preoţii se năpusteau de pe ogoare, din sate şi cetăţi, urmaţi de bătrîni şi de bolnavi, dornici de a vedea pe descoperitorul noilor ţinuturi care aducea cu sine, spre a le înfăţişa suveranilor, nemaipomenitele bogăţii ale Indiilor.

Era un alai bine ticluit, spre a încredinţa numaidecît şi pe cei mai neîncrezători că se înfăptuise o mi-

nune şi că-n curînd nimeni în Spania nu va mai avea nevoie să-şi plece grumajii, să asude sub bici pentru pîinea şi leguma cea de toate zilele.

Poate că n-ar fi fost rău să treacă alaiul, străbătînd Spania, şi prin celalte provincii, către Apus şi Miazănoapte, prin Estramadura, prin Noua şi Vechea Castilie, prin măreţele cetăţi Bajador, Toledo, Segovia, Valladolid, prin Leon şi Aragon, cu faimoasele aşezări Burgos, Campaluna, Saragossa, ca toate Spaniile să ia cunoştinţă de isprăvile Amiralului genovez, cuceritor şi descoperitor în numele şi sub flamura suveranilor catolici.

Dar mai era nevoie?... Nu se vorbea în Spanii decît despre întoarcerea caravelelor care deschiseseră, străbătînd Marea Beznelor, drumul spre atît de bogatele Indii. Din Lisabona şi celelalte porturi portugheze, din Palos şi celelalte porturi spaniole, vestea pornind pe mări şi pe uscat, ajunsese la Roma şi la Veneţia, la Paris şi la Londra, la Nürnberg şi în cetăţile hanseatice, pînă la călugării din bisericile de piatră ale Boemiei.

Columb, navigatorul pînă mai ieri necunoscut, deschisese zările lumii — dincolo de ceea ce ştiuseră un Aristot şi un Ptolemeu şi abia prezisese Sfînta Scriptură şi unii sfinţi părinţi.

Alaiul fusese alcătuit cu bună chibzuială — ca o carte deschisă în care să poată citi ochii oricui.

In frunte, un matelot purta gloriosul stindard al regilor catolici, care fluturase întîiul peste misterioasele, necunoscutele ţinuturi, iar cîţiva mateloţi, în armuri, îl urmau încruntaţi — deşi nu scăpaseră din nici o încăierare cu nimeni. Alţii purtau cîte un arbust, cîte un copăcel, smulşi din nemaivăzutele păduri, tărtăcuţe în tot felul de culori şi dovleci cît viţeii, la fel de albi, la fel de pătaţi, în cafeniu şi cărămiziu. Alţi mateloţi abia se vedeau sub snopii uriaşelor trestii legănate pe umeri. Cîţiva duceau în braţe cu multă grijă ramuri de cocos şi pîini mari, cît roata

carului din făină de cocos, peste ele, cumpănite bine, fructele mari, rotunde, cu solzi verzi și trandafirii. Unii mateloți călcau greu, împodobiți cu tot felul de scoici, mari și mici, cu delicatele cochilii deschise, în care se puteau deosebi în fundul cîtorva sclipirea gingașă a perlei. Nu lipseau nici veșmintele scurte, nici armurile localnicilor: fotele, împletiturile, penele de papagal, arcurile, sulițele, săbiile de lemn tare. Înfiorătoare erau vieţuitoarele împăiate — păsări și tîrîtoare. Doi șerpi uriași, cu ochii morți, încă lucitori, se legănau, ca niște odgoane bătute în nestemate, pe doi pari, purtați în văzduh — două trofee monstruoase. Zeci de papagali vii, cu frînghioare la cîte un picior, pe umerii și capetele mateloților, făceau o gălăgie voioasă, neîntreruptă, clătinîndu-și crestele, cozile și aripile, mai lucitoare ca micile ferestre din catedrale.

Hazliu era șoarecele de mărimea iepurelui din colivia purtată în vîrful unei sulițe. Apoi, aligatorii, crocodili mărunți și blajini, șopîrlele iguano, ca niște arlechini în tot felul de culori, broaștele țestoase, ca niște uriașe peceți de sidef, cocostîrcii cu subsuorile scăpărînd ca flăcările între pene și pufuri — vădeau că Amiralul se-ntorcea dintr-o lume de basm, într-adevăr. Cei șapte indieni, între care un copil și două fetișcane, cu chipurile trase, istovite, cu ochii neliniștiți, adînciți, abia se tîrau, îngreuiați de plăcile de aur care le acopereau umerii, spatele, pulpele golașe, cu toții pictați proaspăt cu negru și roșu, ca niște diavoli fără vreo răutate.

Urma apoi însuși Amiralul călare pe un armăsar negru, amîndoi împodobiți, calul în valtrapuri de catifea brodate cu aur și argint, navigatorul în zale, cu mantaua cărămizie pe umeri și greaua sabie la coapsa stîngă, feriți de năvala mulțimii de către ofițerii cu săbiile scoase și sulițele întinse.

Clopotele tîrgurilor îi primeau cu veselie, îi întovărășeau pe ulițe, îi urmau pe cîmp, pe drumuri, cu

dangătul tot mai slab, pînă erau înlocuite de clopotele voioase ale tîrgului învecinat.

Niciodată, privind la mulțimea curioșilor înghesuiți în marginea drumului, uluiți, unii cu gurile căscate, Columb nu-și aminti de Beatrice, nu gîndi că ar putea fi și ea între privitorii ajunși pînă în preajma lui, a omului-minune. Era oare făcut ca chipul ei să-i nălucească, iubirea ei să-l îmbie numai în marile-i singurătăți, în adîncile desperări?

Totuși, cînd alaiul trecu sub colinele cetății Jaen din dreptul Cordovei, după o ulucă dărăpănată, Beatrice cu picioarele goale, cu chipul într-un zaimf străveziu, se ridicase în vîrful degetelor, între flăcăii și fetele de pe zid. Abia putea vedea printre umerii, printre gleznele lor. Și din alaiul de pe drum, cine ar fi putut-o deosebi? Nu pentru papagalii, aurul și mutrele indienilor se repezise cu bătrîna Enrichez, abia călcînd, sprijinită în cîrje, întovărășite de bătrînul paznic al viei, și el c-un ochi acoperit de albeață, pînă la Jaen.

Ea ținea să vadă chipul bărbatului de odinioară, pe care-l iubise, care o iubise și pe care nu-l putea uita.

Cînd zări pe Columb în mantaua de Amiral, surîzător, legănat ca într-o neîntreruptă dezmierdare pe negrul armăsar, nimic totuși nu se clinti în ea. Cine era acest nobil cu plete încărunțite, cocoșat parcă? Ce însemna acel surîs neîntrerupt pe chipul înnegrit de soare și de vînturi, ca al unei păpuși mari? Dacă ar deschide buzele și ar grăi, nici glasul de bună seamă nu l-ar recunoaște... Acest străin îi făgăduise cumva pe vremuri o păpușă de aur din Catai?

— Dă fuga, Beatrice!... o îndemnă bătrîna Enrichez. Aruncă-te în drum dinaintea calului! Să se oprească! Să te ia Amiralul în brațe! N-ai fost iubita lui?... Să vadă toți! Toți! Și ai să te măriți pe urmă mai ușor...

— Nu vreau să mă mărit, mamă! Știi bine! Nu vreau! gîfîi Beatrice furioasă deodată. Smulgîndu-se

din locul ei, răzbi printre ceilalți privitori. O rupse de fugă, înapoi, spre cetate.

Abia în ziua următoare, cînd se întorceau spre Cordova, mama și fata, călări pe catîri, duși unul după altul de căpăstru de bătrînul paznic al viei, Beatrice se simți mai singură ca oricînd. Abia acum o duru lipsa lui, o arse încă o dată jarul despărțirii, o junghie depărtarea de el, depărtarea care creștea cu fiecare ceas, cu fiecare minut... Căci dacă nu fusese viu pentru ea, nobilul cu mantaua cea măreață, dus de armăsarul negru, cît era de viu omul simplu, iubitor, de odinioară, rămas încă în inima ei!

Unsprezece zile se desfășură alaiul sub cerul primăvăratic.

Columb era mulțumit. Orice îndoială pierise. Chipul lui dobîndi ceva din seninătatea copilăriei, un surîs neîntrerupt lumina acum chipul brăzdat de grijile de odinioară, ars de soare și de vînturi. Părea un copil mare, în drum spre un joc demult dorit.

Primise la Sevilla răspunsul suveranilor. Scrisoarea lungă și amănunțită a Amiralului fusese mai bine primită decît își închipuise. În răspunsul regal era numit — precum se și cuvenea — „Amiral al Mării Ocean, Vice-rege și Guvernator al insulelor descoperite în Indii". În fraze politicoase foarte era măgulit pentru gloria cu care acoperise steagul Aragonului și Castiliei. Era îndemnat să facă la Sevilla toate pregătirile pentru o nouă călătorie, cu vase mai numeroase, mai bine înarmate și echipate, pentru desăvîrșirea descoperirilor. Slujitorii regești din cetatea de pe Guadalchivir erau îndatorați a-i da tot ajutorul.

Amiralul puse în grabă totul la cale, căci era poftit numaidecît la Barcelona și se și grăbi să trimită înainte un curier cu proiectul de echipare al noilor caravele.

Astfel că nu-l mai surprinse pîlcul de cavaleri în armuri și catifele, cu pene la tichii, care-i ieșiră călări înaintea Barcelonei, salutîndu-l cu strigăte vo-

ioase şi închinînd dinaintea-i săbiile scoase, în numele suveranilor catolici.

După întîia poartă, Amiralul primi cu surpriză surîsul bine cunoscut şi gestul mîinii ridicate al unui călăreţ cam pîntecos — era don Luis de Santangel, isteţul vistiernic cu înfăţişare de bufon, care călcîndu-şi îngîmfarea de curtean, ieşise întru întîmpinarea prietenului şi ocrotitului său. Alături de vistiernic, într-o lectică purtată pe hulube de un catîr înainte şi altul înapoi, Amiralul zări un chip palid şi prelung de castiliană în veşminte de catifea şi horbote, cu numeroase lanţuri de aur şi sidefuri pe pieptul fără rotunjimi. Nu, nu era somptuoasa, luxurianta marchiză de Bobadilla.

In timp ce alaiul străbătea Barcelona — cam pustie, se păru Amiralului, obişnuit cu întîmpinări mult mai numeroase şi mai zgomotoase — don Luis de Santangel îi prezentă pe „ama" din lectică, doica infantelui moştenitor şi buna prietenă a reginei, donna Juana de la Torres, care-l sfredeli cu ochi mari, alburii, neînduplecaţi în fixitatea lor, de parcă voiau să-l mistuie, ca şarpele boa o păsărică de pe ram. Tăcuta doamnă i se păru navigatorului mai curînd o călugăriţă travestită în curteană.

— Şi buna noastră marchiză de Bobadilla?... se pomeni Columb întrebînd.

Marchiza căzuse pe neaşteptate la patimi atît de neascunse, că duhovnicul de Talavera ceruse reginei îndepărtarea prietenei sau îndepărtarea lui. Marchiza preferă, după sfatul primatului, don Mendoza, să se retragă la una din mănăstirile cu maici, între zidurile cărora erau primiţi şi cavalerii prea pioşi, cîntăreţi din ghitară.

— Totdeauna a fost Barcelona, acest mare port, plin de neguţători, atît de sărăcăcios la înfăţişare? întrebă Amiralul, al cărui alai înainta acum de vale, pe o uliţă aproape pustie.

— O! Nu!... S-au întîmplat însă în ultima vreme unele ciudăţenii, — răspunse vistiernicul, — care

erau de altfel de prevăzut. De treisprezece ani eliberase regina Castiliei în provinciile ei pe muncitorul de pămînt, pe şerbul de pe moşiile granzilor, pe despuiatul *solariego* din puterea nobilimei. În Leon şi Aragon, provinciile regelui Ferdinand, şerbii au rămas şerbi — şi unul din ei întîmpinase de curînd pe rege şi-i vîrîse un vîrf de sabie în gîtlej. Norocc de lanţul greu de aur care abătuse ascuţişul. De atunci nu mai cutează nimeni să prea iasă din casă, cîţi au mai rămas în Barcelona. De cînd cu arderea „ereticilor" de către Inchiziţia puternicului Torquemada, cei mai mulţi neguţători, armatori şi mînuitori de bani, *conversos* de cîteva generaţii, au preferat să fugă. Barcelona a sărăcit, sărăceşte pe zi ce trece, încît şi banca cea mai de seamă a portului, „Taub de Barcelona", e acum în pragul falimentului.

— Venirea Înălţimii voastre însă, — urmă vistiernicul către noul Vice-rege şi Amiral, — va schimba desigur toată situaţia. Indienii Înălţimii voastre, oricine poate vedea că umblă înveşmîntaţi numai în aur — cum nu le-ar da mîna nici unor împăraţi. Hahaha! Huohuohuo!

— Toţi curtenii rîd acum ca regele Ferdinand? se întrebă Columb.

Amiralul fu dus de ai lui şi de o gardă trimisă de suverani într-un palat pustiu, cu mobile prăfuite, pe care îl părăsise de curînd un exportator de fructe, fugit la Amsterdam, unde avea sucursală mare pentru Ţările de Jos şi Anglia. Columb fu întîmpinat de un moşneag încovoiat, sprijinit în două cîrje — şi abia recunoscu pe mîndrul primat, don Mendoza. Vocea îi slăbise. Un paj oacheş în catifele stacojii, de vreo treisprezece ani, şi altul bălai în veşminte albastre, de vreo cinci, căzură într-un genunchi şi sărutară mîna amiralului — erau Diego şi Fernando, pe care regina îi luase la curte cu un an mai înainte. Columb îi îmbrăţişă mişcat. Îi ţinu mult la pieptul lui, cu o mînă tremurătoare. Simţi pentru întîia oară că aceste trupuri vii şi mlădioase erau singura, adevărata lui

avuție. Închise ochii, dar nu izbuti să oprească lacrimile. Cîteva se sparseră în gene.

Copiii se desprinseră cu ușurință și Columb îi privi acum cu un surîs larg, cu ochi mari, îngăduitori, măsurîndu-le făptura zveltă, prețuindu-le grația, tinerețea, frumusețea.

Noua seminție Columb! Pentru asemenea mîndri feciori făcea într-adevăr să înfrunte uraganele, să străbată Oceanul, să deschidă drumul spre tezaurul nesfîrșit al Indiilor.

Avea cui le lăsa! Îi mai îmbrățișă o dată, scurt.

Ce străin părea totuși Diego!... Pe cînd Fernando abia vru să se desprindă de pieptul tatălui, cunoscut pentru întîia oară.

— Trebuie să-mi spuneți cum merge cu latina și cu matematicile!... îi cercetă el cu prefăcută asprime. Dar despre asta mai vorbim noi!

Multă plăcere îi făcu Amiralului, în aceeași seară, vizita neașteptată a cărturarului italian, profesor la curte, Pedro Martin d'Aghierra, înalt, cu plete rare căzînd pe frunte și pe ceafă, cu ochi mari, negri, inteligenți. Ținea să cunoască neapărat peripețiile călătoriei, pe care avea de gînd să le aștearnă apoi pe hîrtie în latinește.

Profesorul italian adusese cu el un duh al familiei de odinioară, după care inima lui Columb tînjea. Rîseră împreună. Pedro Martin d'Aghierra îi vorbi italienește, ceea ce-i aduse numaidecît încrederea Amiralului — care fără voie se întorcea ades la castiliană.

A doua zi, înainte de ora primirii în alcazar, unde adăstau de mult tronul regilor în sala cea mare și pe o galerie strîmtă, naltă, corul și orchestra curții, vistiernicul Alonso de Quintanilla, cu nasul parcă și mai coroiat, cu buzele subțiri parcă mai lungite ca înainte, se înfățișă cu un prelat în lînuri albe. Purta un singur stilet la brîu, cu crucea de aur care se legăna pe piept. Era episcopul Fonseca, omul de afaceri al curții, introdus de Talavera.

Amiralul află că echiparea vaselor la Sevilla cădea de aci înainte în sarcina episcopului, și i se păru și mai zgîrcit decît lacomul și zgîrcitul Alonso de Quintanilla, vistiernicul regelui de Aragon.

— Preasfinte, nu mă pricep de loc la bani, de aceea sînt atît de risipitor și de sărac! glumi Amiralul. Îmi pare bine că-mi veți da o mînă de ajutor.

— Nici o grijă!... răspunse cu glas fără ecou, șters ca o monedă veche, episcopul Fonseca. Nu vom înstrăina un bănuț pe degeaba, și se înclină cu exces de politețe — ceea ce-l înstrăină cu totul de firea acum mai deschisă a Amiralului, precum și dorea.

— Dar ce facem cu mateloții? folosi acest prilej Amiralul. Au de primit, cum scrie în contract, cealaltă jumătate de simbrie.

— Nu și-au luat-o singuri în insulele Oceanului din aurul regelui? făcu episcopul, ca despre o hoție de la sine înțeleasă.

Columb îl privi drept, aspru, fără a răspunde.

Interveni don Alonso de Quintanilla:

— Își vor primi și ei simbria! Să n-aibă Excelența voastră nici o grijă!

Ar fi fost mai păgubitoare o indispoziție a Amiralului, a Vice-regelui, în aceste zile de supreme favoruri. Vistiernicul era mai mlădios ca episcopul — deși amîndoi la fel de mațe-pestrițe.

— Sînt foarte bine găzduiți și nu se poate mai ospătați, la arsenal, urmă Alonso de Quintanilla. Numai puțină răbdare! Puțină răbdare!... Să vedem ce facem deocamdată cu trimișii regelui Franciei, cu care ne tocmim pentru retrocedarea provinciilor de Miazănoapte. Ei vor bani — noi ne-am mulțumi cu un mic război, dacă ar fi ceva mai ieftin.

Episcopul Fonseca dădu iar drumul glasului sec — spre a-și bate joc?

— O! Un mic război... mai ieftin... Aceste cuvinte, don Alonso, nu mai au cred nici un rost. Înălțimea sa Vice-regele ne va trimite în curînd din insulele des-

coperite în Ocean cîte caravele cu aur vom avea nevoie !...

Se lăsă o tăcere grea — întreruptă deodată de glasurile voioase ale lui Diego şi Fernando, micii paji trimişi de infantele moştenitor să-şi însoţească părintele.

Columb, fericit de ivirea lor neaşteptată, se plecă şi îi îmbrăţişă pe amîndoi deodată la pieptul de oţel — uitînd cu totul de cei doi curteni. Dar îşi aduse aminte de ei, spre a le striga, arătîndu-şi feciorii :

— Viitorii Amirali ! Viitorii Vice-regi !...

Marea sală a alcazarului, de obicei pustie, era acum împodobită de covoare, de cele două tronuri pe o estradă cu trepte, de cortine de pluş acoperind intrările, împrejmuită de oşteni bine înarmaţi.

Cîţiva curioşi se adunaseră la ferestrele dinspre parc şi fură lăsaţi să privească la solemnitatea primirii Amiralului.

Asemenea celor doi regi, Columb fu dus spre alcazar în sunetele de trompete cuvenite rangului, unde fu întîmpinat de trompetele regeşti.

Cînd intră în sala cea mare, depăşind cîteva cortine care se trăgeau parcă de la sine deoparte, Amiralul împrejmuit de scutierii şi ofiţerii caravelelor strînşi în jurul flamurei care străbătuse Oceanul, toţi cu chipurile asprite, bronzate, respiraţiile parcă se opriră. Regele şi regina se aplecară surîzînd înainte. Columb se repezi să le sărute mîinile descoperit, emoţionat, cu un genunchi gata să atingă întîia treaptă. Regina îl ridică numaidecît, îi ceru să-şi acopere capul, cum se cuvenea unui grand de Spania — şi îi arătă jilţul de alături : Vice-regelui i se îngăduia să ia loc alături de regi, cinste de care nu se bucurase încă niciunul din nobilii ţării.

Între timp umplură marea sală, împrejmuiţi de curteni, ceilalţi mateloţi, indienii, cu dovezile şi podoabele, cu semnele lumii de dincolo de Ocean.

Deşi peripeţiile călătoriei, rezultatele dobîndite erau cunoscute din scrisorile de mai înainte, regii şi curte-

nii ascultară cu luare-aminte povestirile Amiralului. Nu se arătă îngîmfat. Nici cu deosebire priceput. Socotea această călătorie ca o biruinţă a hotărîrii lui nestrămutate de a duce pînă la capăt, cu orice risc, cu dispreţul şi înfruntarea morţii, un gînd preţios. Ştia că împrejurările uneori îi fuseseră prielnice, de cîteva ori nespus de periculoase. Nu pomeni de spaima care cuprinsese echipajele numai cu trei zile înainte de descoperirea pămîntului nou şi nici de răzvrătirea lor. Nu aminti de trădarea lui Martin Alonso Pinzon. Recunoştea că ceea ce aducea din întîia călătorie nu acoperea decît în parte cheltuielile regeşti — dar se putea vedea lesne din noile bogăţii ale insulelor descoperite, de la luturile colorate, de la plantele cu droguri, de la lemnele tari şi mirositoare, de la fructele necunoscute, de la penele, pieile, blănurile animalelor, de la nestemate şi aur pînă la aceste suflete de indieni blajini, că Alteţele lor nu aruncaseră pe fereastră banii lor preţioşi, că vor dobîndi pentru curajul şi credinţa lor însutit şi înmiit dobîndă.

— Iar în ceruri, — încheie Columb cu glasul ridicat, tremurător, — regele şi regina vor găsi oricînd ascultare şi îmbrăţişarea arhanghelilor pentru mîntuirea din păcat a milioanelor de suflete, care din păgînătate sînt gata a trece la dreapta credinţă.

Corul şi orchestra intonară de sus, din galerie, peste capetele suveranilor, curtenilor, mateloţilor şi indienilor îngenunchiaţi, un *Te deum Laudamus*.

În zilele următoare, de cîteva ori, regele, bine împrejmuit de cavaleri înarmaţi, ţinu să treacă pe uliţele mai ades pustii ale portului — în tovărăşia Amiralului şi Vice-regelui Indiilor. În dreptul arsenalului, micul alai regesc fu o dată întîmpinat de un grup de mateloţi, care aşteptau cu nerăbdare a doua parte a simbriei, spre a se întoarce la casele lor. Aşteptau cam de mult. Vor mai aştepta ?... Erau poate prea nerăbdători — presupunerea aceasta o exprimă episcopul Fonseca. Dar oamenii, zărind şi recunoscînd între curteni mantaua cărămizie a lui Columb, îşi ridicară beretele

în văzduh şi, uitînd nerăbdarea, dorul de casă, îl salutară cu strigăte voioase. Regele socoti că uralele erau pentru sine, căci i se cuveneau ca suveran. Niciodată, în nici o împrejurare, nu simţise în jur iubirea supuşilor săi. Dimpotrivă. Ceva tresări deodată ca o coardă prea întinsă în inima-i amarnică — şi, întorcîndu-şi chipul în linii ascuţite către Amiral, îi rînji cu bunăvoinţă, arătîndu-şi strungăreaţa.

Surprise pe Columb închinăciunile unor fecior de granzi şi chiar a vreo doi curteni maturi, care, cu capetele plecate, cerură Vice-regelui, în taină — se înţelege — spre a nu jigni pe suverani, îngăduirea de a-l întovărăşi în noile ţinuturi... Nu erau acolo munţi şi fluvii de aur? Erau!... Nu scăpau acolo, pe viitoarele lor moşii, de gelozia regelui şi reginei, de neîntreruptа lor supraveghere, de hrăpăreţele lor gheare?... Scăpau!...

Vizitele prea lungi şi ospeţele prelungite începură a enerva pe Amiral, care se simţea pe uscat mai puţin în largul lui decît pe apă; Apusul îi era încă necunoscut şi descoperirile — îşi da bine seama — numai două-trei ferestre deschise către ţărmurile bogatelor, miraculoaselor Indii. Trecuse de jumătatea vieţii, puterile nu mai aveau prospeţimea de odinioară... Ce mai aştepta? Somnul îi era neliniştit.

Să pornească! Numaidecît să pornească! Să ducă pînă la capăt ceea ce începuse — dacă nu voia să fie depăşit, să piardă poate dintr-o dată ce dobîndise cu stăruinţi atît de lungi, cu sforţări atît de grele!... Să pornească din nou, numaidecît!...

De aceeaşi părere era acum şi regele, la auzul căruia ajunseseră zvonurile din Portugalia, unde consiliul navigaţiei stăruia pe lîngă abătutul rege să trimită caravele de-a curmezişul Oceanului, să iasă întru întîmpinarea caravelelor care vor porni spre Indii înconjurînd Africa şi Capul Bunei Speranţe — căci al regelui Portugaliei trebuia să fie Răsăritul, cucerit de la Răsărit sau de la Apus!

Regina Isabela era şi mai neliniştită de soarta noilor descoperiri şi stăpînirea lor nu putea fi întărită decît printr-o nouă bulă papală, a lui Alexandru Borgia, care să micşoreze puterea vechei bule, a papei Inocenţiu, cu totul de partea portughezilor. Martin d'Aghierra scrise cu frumoasă caligrafie, în latineşte, o scrisoare cu multe peceţi, pentru preasfîntul de la Roma, care mai fusese o dată prielnic reginei Isabela, în anii grei ai domniei fratelui neputincios, Enric, cînd nu se ştia cine va urma la tronul Castiliei.

— Scrie bine acolo, signor d'Aghierra! strigă Isabela, înăbuşită de catifele şi lanţuri de aur peste umeri şi grumaji, arătînd cu degetul lung, poruncitor, spre rîndurile pergamentului. Ceea ce am dobîndit şi vom mai dobîndi nu e numai pentru mine şi seminţia mea, ci pentru întreaga lume creştină. Scrie aşa, signor d'Aghierra. Amiralul, Vice-regele Cristof Columb, cu inima-i drept-credincioasă, a făcut jurămînt că aurul Răsăritului să-l preschimbe în oştiri pentru mîntuirea Sfîntului Mormînt. Joao, fratele-rege din Portugalia, nici nu se gîndeşte la asemenea fapte! Mi se pare că nu se mai gîndeşte la nimic. O fi intrat în anul morţii!... Ce spui?

O dată cu scrisoarea suveranilor plecă la Roma şi o amănunţită scrisoare a Amiralului, care-şi îngăduia să arate noului papă felul cel mai potrivit de a împărţi lumea între Portugalia şi Spania, după starea în care se aflau aievea descoperirile celor două neamuri înrudite.

— Să vie signor d'Aghierra!... strigă a doua zi regina.

Şi porunci profesorului să mai scrie o scrisoare latinească, aşa, ca Marele Pontif să vadă bine ce simţiminte însufleţeau pe suveranii spanioli. Să-i vestească frumos că indienii aduşi din cealaltă parte a Oceanului, de buna lor voie se botezaseră, avînd drept naşi unul pe rege, şi a dobîndit astfel numele de *Fernando de Aragon,* căci era rudă apropiată a caţicului

Guacanagari, iar altul, *Juan de Castilia,* după numele infantelui moștenitor.

Regina se mai preumblă nervoasă de la o fereastră la alta a alcazarului, sunînd din podoabele de metal ca o caravelă bătută de vînturi, apoi se opri dinaintea măsuței scriitorului și șopti mai mult cu respirația:

— Nu mai pomeni și de întîmplarea de după botez... de moartea indianului Juan de Castilia... de frig...

— Să scriu oare că cele două fetișcane indiene fumează frunze răsucite de tabac mirositor?... întrebă cu glas gingaș și cultivat profesorul italian.

— Nu! Nu!... se împotrivi regina.

Apoi se răzgîndi:

— Ba da! Scrie-i și despre fumul de tabac! Tot nu va înțelege preasfinția sa nimic.

Și izbucnind într-un rîs scurt, ca un blestem fără cuvinte, regina se depărtă.

La ușă se opri. Cu mîna întinsă și capul întors, porunci către d'Aghierra:

— Această scrisoare se va trimite la Roma întovărășită de un cartof copt.

Pînă la sosirea răspunsului, firește, nu putea fi vorba de o nouă călătorie. Un conflict cu regele Portugaliei nu mai era de dorit, după căsătoria Isabelei celei mici cu nefericitul infante. Noul moștenitor, don Manuel, n-ar putea fi cumva atras să ceară mîna cumnățelei văduve?... Încăpățînarea portugheză era bine cunoscută, dar oricum, o nouă bulă papală putea da prilej de oarecari discuții și cu ajutorul vreunei nunți să se stingă ciorovăiala și neînțelegerea pricinuită de viitoarele descoperiri de teritorii — adică într-un fel de pielea ursului din pădure.

Cu toată nerăbdarea, Columb, de cîte ori se afla cu micii Columb, pajii bucălați, unul oacheș, celălalt mai mult roșcovan, tresărea: drepturile lui, drepturile lor, cu atîta greutate dobîndite, trebuiau întărite, recunoașterea lor să fie repetată, hrisoavele înmulțite — căci ce sînt regii? Umbre trecătoare...

Primi să ia parte la ospățul dat în cinstea Amiralului și Vice-regelui de către primatul Mendoza, într-unul din palatele rămase pustii ale Barcelonei. Fură poftiți curteni și demnitari, de la curți străine. Cu acest prilej, Columb cunoscu mai de aproape, deși fără multe cuvinte, pe încruntatul părinte Buil, din severa mănăstire Montserrat, muntele de piatră pleșuvă din Catalonia. Franciscanul dusese la bun sfîrșit discuția cu trimișii regelui Franciei și izbuti să le smulgă, fără prea multă cheltuială, provinciile din Miazănoapte ale Aragonului. Părintele era scund ca un bolovan de granit și purta pe umeri o căpățînă fără fir de păr, cu un chip fără o cută în care scăpărau doi ochi albaștri, reci, ca de sticlă groasă, venețiană. Om tare în alcătuirea-i sufletească, se ghicea de la întîia privire, și Columb ar fi fost bucuros să-l aibă alături în viitoarea călătorie.

În sala luminată slab de lumînări groase și îmbîcsită de mirosul cerei arse se perindară cîteva șiruri de slujitori mauri, pe umeri cu tăvi, pe brațe cu castroane, în mîini cu frigări sfîrîind, de carne de vînat și tot felul de pești. Fructele fură aduse de o horă desfășurată în jurul mesei prelungi, în coșulețe de răchită verde, de copii de casă cu înfățișări feciorelnice, deși purtau asemeni unor păpuși mari zale de cavaleri.

În capul mesei, Vice-regele nu avu îngăduirea să guste din bucate înainte ca doi medici cu tichii conice, asemeni unor astrologi, să nu fi încercat bunătatea lor nepericuloasă — așa cum se cuvenea unui suveran. Columb, care fusese de mult dezobișnuit de bucatele prea îmbelșugate și prea gustoase, se mulțumi doar cu fructe și o cupă de vin de Majorca — și glumi cu înaltul prelat, cu ceilalți musafiri, istorisind întîmplări hazlii de prin insulele Oceanului, încît năstrușnica lui călătorie păru deodată celor mai mulți un fel de petrecere și un fel de joc. Episcopul Fonseca de la celălalt capăt al mesei rosti oarecum părerea tuturor cînd, după ce goli un pahar, zise cu glasu-i sec oaspeților din jur:

— Se cuvine fără îndoială să cinstim fapta măreață a Amiralului Mării Ocean. Ea nu mi se mai pare însă acum atît de grea, dacă ne gîndim nițel...

— Dacă ne gîndim nițel, preasfinte, desigur!... Dacă ne gîndim! răspunse Columb surîzător, ridicînd un deget.

Și din ouăle fierte din față de care nu se atinsese, ridicînd unul, urmă glumind:

— Iată un ou! Cine e-n stare să-l așeze drept, fără să cadă?

Ghicitoarea era copilărească pentru asemenea mîndre personaje. Nimeni nu socoti de cuviință, spre a-și păstra morga, să intre în naivul joc.

Amiralul cu oul în mînă îl întinse în zadar în dreapta și stînga. Atunci puse pajii din jur să încerce. Jocul ispiti și pe nobilul prelat Mendoza, atît de îmbătrînit acum, care arătîndu-și gingiile în chipul mai albit decît părul, mai abstractizat decît glasul care se subțiase, încercă să puie oul drept, pe masă. Nu izbuti. Nu izbutiră nici vecinii lui. Nu izbuti nimeni în jurul mesei, nici măcar episcopul Fonseca, încruntat deodată și făcînd încercarea de cîteva ori, în rîsul brusc și zgomotos al mesenilor.

Cînd oul ajunse iar în mîna lui Columb, el aruncă o privire în jur, tuturor. Apoi îl ciocni scurt, cu putere. Oul rămase drept, neclintit.

— Așa se face! zise.

Și rise blajin, privindu-i cu ochii lui mari, calzi, albaștri.

— Așa știam și eu! strigă de la celălalt capăt episcopul Fonseca și se înecă într-o tuse neașteptată.

— Așa știam și noi... se auziră cîteva din glasurile păcălitilor.

— Firește că știați, răspunse Columb ridicîndu-se Numai că nu v-ați gîndit...

Pomii înfloriră și legară, florile primăverii pictară iar peisajele, grădinile Cataloniei. Cînd va sosi răspunsul Papei? Consiliile de la Roma țineau uneori

luni şi ani. Hotărîrile Înaltului Pontif erau de cele mai multe ori depăşite de evenimente.

Columb deveni nerăbdător — şi se pomeni chemat la alcazar, în cămările reginei. Dar fu întîmpinat de prietena ei, „ama" Juana de la Torres, în simplu veşmînt alb, fără nici o podoabă, cu chipul palid strîns în mici horbote albe, singura, pura eleganţă. Dar ochii mari, albi ca de statuie, cercetau cu sete lumea din jur. Nu putea regina ţine alături de ea decît astfel de sfinte neînduplecate? Cînd păşi întru întîmpinarea Amiralului, întinse braţele-i subţiri de parcă voia să-l îmbrăţişeze — se mulţumi însă a-i apuca numai mîna, de sus, de la încheietură, ca şi cum cu acest singur gest şi-l însuşea, spre a nu-i mai da drumul niciodată. Dar alba Juana de la Torres îşi retrase repede degetele lungi, îngheţate şi cu pleoapele cu obloane grele peste ochii prea reci îi destăinui Amiralului, cu glas gros, aproape bărbătesc în asprimea lui, că regina avea cîteva dorinţe cu privire la a doua călătorie.

— Dorinţele Alteţei sale sînt porunci pentru mine. Se mai îndoieşte? se grăbi să răspundă Columb pentru a scurta întrevederea, niţel dezamăgit că dorinţele, regina nu i le destăinuia însăşi.

Era vorba de cîteva recomandaţii, în aparenţă fără vreo însemnătate: regina ar fi bucuroasă dacă Amiralul ar primi ca trimis al Papei în noile ţinuturi pe părintele Buil, dimpreună cu alţi unsprezece schimnici, noul Isus cu noii lui apostoli — a căror numire de altfel fusese mai de mult cerută la Roma. De asemeni poate că Amiralul n-ar avea nimic de zis împotriva numirii lui Juan Aguado şi Sebastian Olano ca vistiernici regeşti. Iar pentru a-şi arăta marea prietenie şi grijă pentru viaţa Amiralului ei, regina voia să se despartă — deşi cu multă părere de rău — de cîţiva din cavalerii ei de uşă, spre a-i trece în serviciul lui personal.

Dînd deoparte o perdea de catifea cărămizie—donna Juana de la Torres înfăţişă, lăsînd niţel capul spre un umăr:

— Acești cinci cavaleri, don Cristobal Colon, în armuri și plini de credință, Gaspar Baltram, Pedro Margarit, Francesco de Pemiascla, Pedro Novaro și Micer Gerao, sînt, începînd din acest minut, în slujba voastră.

Cavalerii, la rostirea numelui, salutară cu o scurtă înclinare a capului.

— Aștept și pe fratele Antonio, astronomul de la Rabida, șopti Amiralul, nițel surprins de atîți lupi în piele de oaie, puși chipurile să-l ocrotească. Vi l-am cerut mai de mult...

— Fratele astronom ? Franciscanul de la Rabida?... se încruntă prietena reginei spre a-și aduce aminte.

Apoi deodată :

— Da ! Da !... Am scris și starețului Juan Perez, fostul duhovnic ! Nu mai încape îndoială ! Veți avea, don Cristobal Colon, și pe fratele Antonio !...

Gura pînă aci strînsă i se lăți pe neașteptate într-un surîs pe dinții albi, dînd chipului o ilaritate de veche bețivană — ei, cea atît de pură !

Amiralul se retrase încruntat, urmat de cei cinci cavaleri. Știa bine că nu erau singurii spioni care-l vor urma pe caravelă. Căci, cum altfel îi putea privi pe Gil Garcia, *alcadul-major,* pe Bernal Diaz de Pisa, șeful controlorilor și chiar pe îngîmfatul doctor Șanca dimpreună cu un valet, Juan de la Vago, luați de lîngă infantele moștenitor, pe care-l supravegheau !... Bun gînd avusese — de vreme ce Bartolomeu, fratele plecat în Anglia, nu mai dăduse nici un semn de viață ! — că scrisese din vreme în Italia, familiei, să-i trimită pe Jacopo, fratele mai mic, atît de blajin și de tînăr, neobișnuit cu periculoasa viață a mării, dar totuși frate, frate !...

Rămîneau mai departe zălog la curte pajii Diego și Fernando, în somptuoasele lor veșminte regești.

În zilele dintîi ale lunii mai, Columb fu chemat și de regină, care, c-un surîs reținut, de biruință, și cu glasul parcă mai îngroșat de mîndrie, îi arătă bula

papală cu semnătură și peceți, care despărțea drepturile spaniole de cele portugheze, așa precum propusese însuși Amiralul: printr-o linie trasă de la Miazănoapte la Miazăzi peste Ocean, cam o sută de leghe spre Apus de Azore și Cap Verde. Pînă la acea linie intrau descoperirile spaniolilor, dincolo de ea, ale portughezilor.

Era mai mult o recunoaștere decît o hotărîre — regina își da bine seama. Pe alte temeiuri, mai lumești, trebuiau recunoscute descoperirile Amiralului ei... Și apoi ce însemna „Răsărit", „Apus", dacă pămîntul era rotund ca o naramză? Fiecare parte a naramzei crestată cu stiletul de-a lungul ei putea încăpea în drepturile celeilalte — dacă vreo caravelă portugheză sau spaniolă izbutea să facă înconjurul!...

Dar cu această bulă se putea începe o tîrguială și se putea cere supușilor spanioli să apere un „drept" recunoscut de instanța supremă — a Cerului!

Fruntea încruntată a Amiralului, tăcerea lui rece fură observate — și cutremurară inima reginei, a regelui. Ce nemulțumise pe Amiral? Căci ei luaseră întîile măsuri pentru echiparea vaselor, cu ajutorul celor cinci milioane de maravedas procurate de Francesco Pinelo, consilierul din Sevilla. Nu cumva intrase în tainice tratative cu regele Joao din Lisabona, care momea poate pe navigator și cu mai mari recompense?... Mîhnirea lui don Cristobal Colon, slăbiciunea lui trupească, de se ținea acum cu greutate pe cal, nu scăpară nici sfetnicilor celor mai apropiați, primatului Mendoza, vistiernicilor don Alonso de Quintanilla și don Luis de Santangel.

— Ce e de făcut? întrebă regina la sfat restrîns, după ospățul de seară, cînd Amiralul tăcuse mai tot timpul.

— Să-i dăm ce i se cuvine, fu de părere Mendoza. Și numaidecît.

— Nu i-am refuzat nimic din ce i-am făgăduit! se repezi regele cu glasu-i zgrunțuros.

— Să recunoaştem din nou tot ce am consimţit la semnarea documentelor, în Granada, sfătui don Luis de Santangel, după o clipă de gîndire, amintindu-şi că actele fuseseră semnate cu gîndul de a nu fi ţinute.

Don Luis de Santangel îşi luă sarcina de a avea zilele următoare, aşa, ca din întîmplare, o discuţie cu Amiralul şi a descoperi astfel „în ce ape se scaldă"... Aveau acum nevoie suveranii de genovez !...

Curînd, Columb se pomeni năpădit de tot felul de beneficii şi onoruri. Blazonul cu leul, ancorele, fortul, fauna submarină, dominate de crucea înfiptă pe un glob, nu-i făcu prea mare plăcere — era doar blazonul

— Blazonul lui Cristofor Columb

seminţiei lui, şi îi aduse cîteva modificări spre a se apropia de al suveranilor. Nu era Vice-rege ? Ca să nu se uite că era creatorul *propriei* suveranităţi, că *dăruise* nu *primise,* puse deasupra şi dedesubt inscripţia :

Por Castill y por Leon,
Nuevo Mondo Hallo Colon.[1]

Pe neaşteptate regina îşi aminti de premiul făgăduit la întîia călătorie şi semnă un decret prin care se plătea din drepturile regeşti pe măcelăriile din Cordova Amiralului şi Vice-regelui zece mii de maravedas ca rentă viageră — el fiind întîiul care zărise şi vestise semnele pămîntului celui nou. (Matelotul de pe *Pinta,* aflînd de această „nedreptate" — cel care strigase mai tîrziu „Pămînt! Pămînt! — furios, se trase în Africa între păgîni, îşi renegă regii, părinţii şi se făcu mahomedan.)

Peste cîteva zile, Amiralul primi vizita celor doi vistiernici, care-i aduseră documentele cu solemnă confirmare a titlurilor şi veniturilor, aşa cum fuseseră stabilite în aprilie 1492 — dimpreună cu simbria de navigator în slujba curţii spaniole, la rangul de Amiral şi Vice-rege.

Columb începu iar a surîde, îşi redobîndi vigoarea.

Fu deplin fericit în dimineaţa în care, chemat la alcazar, primi din mîna reginei, de faţă fiind şi regele, înconjurat de demnitari şi cavaleri, sigiliul cel mare — cu ajutorul căruia hotărîrile şi semnăturile Amiralului dobîndeau putere regească.

Nu îngenunche. Cu un surîs abia reţinut plecă doar capul în piept, o secundă.

Cînd ridică ochii, îl întîmpină privirea albastră, surîzătoare a reginei — şi tusea bruscă, zgrunţuroasă a regelui.

---

[1] Pentru Castilia şi pentru Leon.
O nouă lume a cucerit Colon. (tr. a).

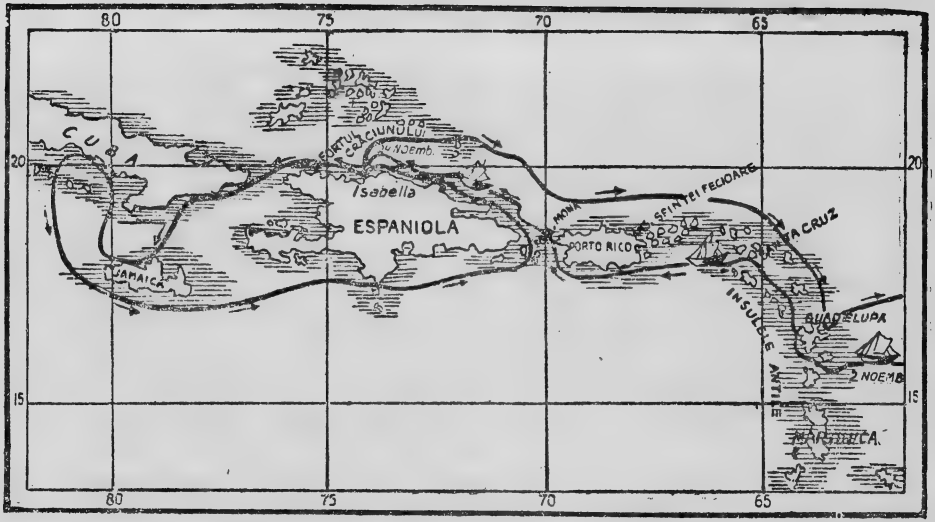

— Harta celei de a doua călătorii a lui Columb

Mai bine de trei luni ţinură pregătirile celei de-a doua călătorie peste Ocean. Un serviciu regulat de ştafete făcea legătura între curtea de la Barcelona şi cancelariile de la Sevilla, unde se aflau cei doi funcţionari mai de seamă, episcopul Fonseca şi inspectorul Juan de Soria, însărcinaţi cu echiparea a trei bărci uriaşe, caraccas, şi a paisprezece caravele. Episcopul dobîndise o culoare vineţie — umilit în grandeţa-i curteană şi spaniolă, silit să slujească fala unui navigator genovez. Juan de Soria, dintr-o seminţie de vechi funcţionari, fu cuprins de o frenezie bolnăvicioasă, supraveghind licitaţia aprovizionării, din care-i picau acasă, pe din dos, sute de dubloni de aur. Armele fură aduse din forturile Alhambrei, ale cetăţii Malaga. Juanoto Berardi, ajutat de tînărul Amerigo Vespucci, închirie şi aprovizionă caravela cea mai mare, de aproape două sute de tone. La Cadix adăsta o trupă de călăreţi pentru a fi îmbarcaţi. Fură tocmiţi dulgheri, cultivatori de pămînt pricepuţi în irigaţii, doi topitori de metale. Mai bine de o mie de inşi, din care jumătate în solda curţii, trebuiau să fie hrăniţi, echipaţi. În fiecare zi, Amiralul trebuia să făgăduiască unor neaşteptaţi colonizatori că li se va face loc pe una din caravele.

Juan de Soria, speriat de atîtea cheltuieli, şterse de pe listă cîţiva din oamenii Amiralului — şi crezu că va găsi încuviinţarea suveranilor, atît de zgîrciţi cu cheltuielile pentru alţii. Dar se pomeni cu o scrisoare furioasă din partea reginei, care fixase însuşi la treizeci numărul scutierilor, cavalerilor şi slujitorilor Amiralului.

Îngrijorător era faptul că nu meşteşugarii, agricultorii alcătuiau majoritatea echipajelor, ci nobili scăpătaţi sau cărora după cucerirea cetăţilor maure li se închise poarta măririlor şi avuţiilor — şi care umblau după noi pămînturi, mai uşor de dobîndit cu spada

decît cu munca sau lingușirea curții. Ce va face Amiralul cu toți acești trîndavi înfumurați?... În loc de o mie, pe caravele fură primiți o mie două sute de suflete — iar trei sute se strecurară noaptea, printre baloturi și se ascunseră sub lăzile și sacii din fundul vaselor.

„Dar ținuturile cele noi nu erau provinciile spaniole din Europa — și aventurierii vor trebui să se supuie împrejurărilor și mai cu seamă legilor!" gîndi Columb.

Trecînd o dată prin Cordova, în drum spre Sevilla, Amiralul zări din spate o fetișcană care tocmai cotea colțul Giraldei.

I se păru bălaie sub marama care-i cădea din creștet pe spate — și își aminti de Beatrice.

Nu, nu era ea. Inima i-ar fi tresărit mai puternic și s-ar fi repezit, fără să mai gîndească, s-o vadă, să-i vorbească.

Strînse cu o smucitură zăbala calului, spre uimirea pîlcului de scutieri care opriră și ei, brusc, caii în galop. Columb privi în jur, neștiind ce hotărîre să ia... Ar fi scoborît pînă la ospătăria mozarabului, din vecinătatea portului, dar, mai era Beatrice în slujba hanului? Mai erau pe acolo hanul, mozarabul? Beatrice, căreia i se luase feciorul, poate că părăsise și ea Cordova, s-o fi tras cu bătrîna la vie, poate o fi fost cerută de un gospodar, de un văduv, s-o fi măritat. Unde s-o mai caute? Respiră adînc. Și de ce?...

Încruntat, Amiralul dădu un pinten armăsarului, care porni la pas. Își simți inima pustie.

„O fată ca Beatrice nu rămîne multă vreme singură... gîndi el. Cu firea ei liberă, neascunsă, ar fi cumva de mirare să se fi aruncat însăși de gîtul unui chipeș flăcău?"

Dînd deodată cu asprime pinteni calului, porni în galop urmat de scutieri.

Era grăbit! Era nerăbdător să pornească în larg.

Trebuia în sfîrșit să ajungă în Indii, să ducă la capăt sfînta menire a vieții lui. Restul, lipsa frumoasei, iubitoarei Beatrice, jignirile acelui Juan de Soria și ale

episcopului Fonseca, omul regelui, aveau mai puțină însemnătate — sau niciuna. Căci de data aceasta — nu mai avea nici o îndoială — va pune piciorul pe pământul Asiei!

Sfiosul Jacopo, devenit Diego Columb, își purta sfioasa tinerețe în preajma fratelui mai mare, Vice-regele. În dimineața pornirii, la 25 septembrie 1493, înainte de a se urca și el pe vasul-amiral *Maria-plină-de-grații,* Columb îmbrățișă în grabă pe cei doi fii, Diego și Fernando, trimiși de regină călări la Cadix, și se depărtă în fugă, fără a-i mai privi.

Avea acum vreo patruzeci și trei de ani, și nici nu băgase de seamă cum și cînd se însănătoșise, se înzdrăvenise!

Spre Miazăzi! Spre Miazăzi!... Acolo trebuiau să fie insulele cu munții de aur — porțile care se deschideau către miraculoasele Indii!

Întîia călătorie îi fusese de folos și prin învățătura pe care o trăsese din purtarea oamenilor. Nu mai destăinui niciunui comandant de caravelă ținta călătoriei și nici nu mai legă prietenie cu cineva. Fratele Antonio, care și de pe pupa *Mariei-plină-de-grații* măsură distanța dintre stele și mișcările lor, îi fu numai tovarăș de cină, uneori. Nici măcar Diego, fratele cel mic, preschimbat dintr-o dată, ca-n basme, din țesător trențăros în cavaler spaniol cu zale și sabie, nu auzi prea adesea glasul Amiralului, spre care privea ca la o zeitate necunoscută și înfricoșătoare.

Caravela grea și largă, plutind adîncită de marea-i încărcătură, *Maria-plină-de-grații* părea sora mai bătrînă a caravelei amiral din întîia călătorie — abia se ținea de celelalte vase, care-i luau înainte.

Amiralul știa că această nouă mătușă cu fundul lat nu putea fi jucăria valurilor și ținea mai ușor direcția, nelăsîndu-se abătută de curenți, iar de pe înalta punte a pupei, Amiralul putea urmări ușor mișcările celorlalte vase.

După cinci zile, flotila ajunse în Canare, unde fu

reparată o caravelă care lua apă. După alte cinci zile, la Gomera Amiralul își completă proviziile de apă și lemne — dar urcă în corăbii, spre uimirea nobililor spanioli, și unele provizii care părură de prisos: vaci cu viței, capre, purcei, găini, semințe de legume — de parcă se duceau în Indii să devie nu adevărați granzi de Spania, ba poate granzi de India, ci crescători de vite !...

De aci înainte călătoria devenea periculoasă. Columb înmînă comandanților de caravele, înainte de plecare, cîte un plic cu pecete, pe care aveau îngăduința de a-l deschide numai în caz de furtună și dacă ar fi pierdut-o din vedere pe *Maria-plină-de-grații.* În plic se afla desenată calea cea mai scurtă către Espagnola.

În Canare așteptară, din lipsa oricărei adieri, o săptămînă încheiată — cînd deodată se ridică vîntul prielnic. Depășiră curînd insula Fierului, cu uriașii ei vulcani, Marea Sargasselor nu mai întîmpină flotila cu ierburile ei fișîitoare, dar fu izbită de o furtună de cîteva ore.

După treizeci și patru de zile de navigație, cu vînt mai puțin regulat ca-n călătoria întîia, la 3 noiembrie, flotila nimeri într-un păienjeniș de insule. Fură luate în stăpînire, dobîndind nume noi, spaniole, *Domenica, Maria-plină-de-grații,* iar insula cea mai mare *Guadelupa,* după localitatea din Spania unde se afla o biserică a Maicii Domnului.

Ofițerul și oamenii care cercetară întîi insula și localnicii nu dădură nici de rîuri cu aur, nici de munți cu stînci de diamante — ci de papagali mari croncănitori și de cocioabe. În mai toate găsiră oseminte, țeste omenești, pulpe puse la uscat și afumat.

Ceea ce nu surprindea de loc pe Amiral. El știa că drumul de Miazăzi spre Indii trecea printre insulele mîncătorilor de oameni, a canibalilor, *a caraibelor.*

A doua zi alte pîlcuri de spanioli cercetară insula și prinseră cîteva caraibe cu zugrăveli pe chip, pe pîntece și pe spate, cîțiva blajini indieni care adăstau le-

gaţi să fie tăiaţi şi mîncaţi, dimpreună cu un copil lăsat să crească mai mare şi pus la îngrăşat.

Spre seară, Amiralul văzu că Diego Marchez, comandantul unei caravele, şi oamenii lui nu se mai întoarseră. Nici nu primiseră învoirea de a scoborî pe uscat. Să fi fost prinşi de caraibi ? Erau încă în viaţă ? Fuseseră fripţi şi mîncaţi ? Era o lecţie crîncenă pentru nesupuşi, totuşi, Amiralul trimise oşteni bine înarmaţi în căutarea lor prin desele păduri învecinate. Zadarnic răsună trîmbiţa, arhebuza, în văgăunile care păreau pustii ale înfiorătoarei insule. De nicăieri nici un răspuns. După două zile de adăstare, flotila primi ordinul de pornire, dar Amiralul se lăsă înduplecat de rugămintea părintelui Buil şi vasele nu ridicară ancora.

— Cine doreşte să pornească încă o dată în căutarea nesupuşilor ?... sună întrebarea Amiralului pe toate vasele.

Se înfăţişă un cavaler mărunt, slab la trup, dar cu chipul asemenea unui pumn împietrit, Alonso de Ojeda, mîhnit că luptele cu maurii încetaseră prea curînd. Era întovărăşit de vreo patruzeci de cabaleros, care-i ascultaseră în timpul călătoriei istorisirile minunate ale asediului Granadei.

Nici Alonso de Ojeda nu fu mai norocos. Nu dădu nici de spanioli, nici de caraibi — era urmat de o ceată de muieri înfricoşate, scăpate, adevărată minune! din ghearele mîncătorilor de oameni, fugiţi departe, cu bărcile lor prelungi.

Opt zile aşteptă flotila în golful Guadelupei, dar cînd se ridică ancora, se ivi pe o colină, ieşind din pădurile înţesate de liane, Diego Marchez cu oamenii lui, istoviţi, lihniţi, cu feţele şi mîinile sîngerate de sgîrieturi adînci.

Aduşi în faţa Amiralului, căzură în genunchi plîngînd de fericire, mai bucuroşi de a fi spînzuraţi între ai lor pentru marea vină a nesupunerii, decît mîncaţi de caraibi. Se rătăciseră în uriaşele păduri prin care nu

putea pătrunde nici raza soarelui, nici scăpărarea stelei. Nu credeau să mai apuce flota spaniolă.

— Ce pedeapsă le dai, frate Antonio ? întrebă Amiralul în aceeaşi seară, după cină.

— Eu nu pot decît să iert... răspunse smerit astronomul de la Rabida, cu toată înfăţişarea lui uriaşă, de gorilă păroasă.

Amiralul îi pedepsi simbolic : pe Diego Marchez cu arestul — unde putea dormi — pe ceilalţi cu postul pe o zi — tot nu puteau mînca fără a li se face rău, din pricina istovirii.

O insulă numită *Montserrat* după schimnicia părintelui Buil fusese cu desăvîrşire pustiită de caraibi. Nu mai trăiau în păduri şi văi decît papagali, şoareci blajini de mărimea unor iepuri, şopîrle iguano. Tot astfel insulele învecinate, numite *Sf. Maria a Rotondei* şi *Sf. Maria cea Veche*. Pe o insulă rămasă fără nume, cavalerii capturară cu uşurinţă, după fuga mîncătorilor de oameni, cîţiva indieni blajini, care se pomeniră şi ei scăpaţi ca prin minune. Dar la înapoiere, şalupa, care era pîndită de o barcă ascunsă în frunzişul aplecat al unor uriaşi copaci aromatici, fu atacată. Patru caraibi cu două femei şi un copil, uluiţi de înfăţişarea flotilei, voiră să fugă şi, nemaiputînd ajunge la ţărm, trimiseră din arcuri săgeţi otrăvite. Doi spanioli fură străpunşi. Barca fu răsturnată de o izbitură a şalupei, dar caraibii din apă nu încetară a ţinti — apoi scăpară înotînd sub apă, afară de unul străpuns cu lancea.

Zilele următoare, regii catolici fură îmbogăţiţi cu insulele *Sf. Cruce, Sf. Ursula* şi *Unsprezece mii de fecioare,* apoi *Sf. Ioan Botezătorul,* locuită de indieni paşnici, cultivatori de livezi şi flori.

Trecînd prin faţa insulei *Porto-Rico,* flotila, la 24 noiembrie, două luni de la plecarea din Cadix, navigă de-a lungul Epognolei..

În curînd vor ajunge la „Fortul Crăciunului" ! Vor auzi glasul oamenilor lăsaţi aci cu aproape un an mai înainte ! Cît aur vor fi strîns ? Trebuie să fi descoperit,

de bună seamă, străbătînd munţii înalţi, minele preţioase...

Flotila se opri în gura Fluviului de Aur, spre a lua apă dulce. Cîţiva mateloţi scoborîră şi fură întîmpinaţi de cadavre pe jumătate putrezite, aproape acoperite de nisip. Unii purtau barbă. Să fie spaniolii lăsaţi în insulă ?

— Nu-mi amintesc să fi dat în această Mică Spanie de localnici cu barbă... şopti Amiralul pe gînduri fratelui său Diego, care-şi purta atît de stîngaci slaba-i făptură, ca de schimnic, în zalele grele de oştean spaniol.

Localnicii goleşi se apropiară iar cu fructe şi pîine dulceagă, după obiceiul lor, dornici de tichii colorate, de clopoţei.

Spaniolii dădură apoi de cadavre cu mîinile şi picioarele legate.

Nu mai încăpea nici o îndoială : cu cei patruzeci de colonişti ai fortului se întîmplase ceva...

Flotila navigă într-acolo şi aruncă ancora ceva mai departe de ţărm, în puterea nopţii, de teama stîncilor. O bombardă bubui deodată deasupra apelor, din ordinul Amiralului, să audă Diego de Arana şi tovarăşii lui ! Nici o lumină nicăieri. Nici un răspuns. Bombarda mai bubui o dată. Se auziră ecourile tot mai slabe din munţii apropiaţi. Din fort nu se clinti nimeni şi nimic.

Cu paşi mari, Amiralul străbătea puntea superioară a pupei, cu ochii ridicaţi cînd şi cînd asupra fortului înmărmurit în noapte. După miezul nopţii, Diego îl vesti că se apropiau două piroge. Pe vasul-amiral se urcară doi indieni, după ce în gura mare cerură întîi să vadă chipul Amiralului. Aduceau din partea caţicului Guacanagari două măşti de aur în dar — spre mirarea căpitanilor celorlalte caravele, adunaţi în grabă.

— Unde sînt spaniolii din fort ? Ce aţi făcut cu ei ? întrebă Columb cu pumnii strînşi, abia stăpînindu-şi furia.

Indianul tălmaci traduse cam nesigur răspunsul.

— Spaniolii din fort ? Sînt bine sănătoşi !

— Dacă e aşa, să bem în sănătatea lor şi a noastră a tuturor.

La băutură, cei doi indieni trimişi de caţic îşi dezlegară limbile şi recunoscură că nu toţi spaniolii din fort erau bine sănătoşi, unii mai zăcuseră, muriseră, ca oamenii.

— Şi ceilalţi ?

— D-apoi ceilalţi, urîndu-li-se în singurătatea fortului s-au aciuat pe la colibele localnicilor, unde erau femei şi fete hazlii, din pricina cărora s-au şi încăierat între ei, de s-au omorît.

— Dar prietenul nostru, caţicul Guacanagari, n-a încercat să-i potolească ?

Prietenul Guacanagari ? Vai de capul lui ! Că din pricina prieteniei cu spaniolii şi-a atras ura caţicului Caonabo din creierii munţilor şi a caţicului Behecio, de la Miazăzi, care l-au lovit cu săgeţile, de l-au betegit şi i-au ars toate sălaşele, că soţiile şi fetele, feciorii şi copiii lor se adăpostesc acum prin păduri.

— De aceea n-a venit prietenul meu Guacanagari să mă vadă ?

Cum să vină ? — traduse indianul tălmaci graiurile amestecate, acum împleticite de băutură, ale celor doi trimişi — că de abia se mişcă, are un picior umflat ca un butuc.

Spre ziuă veselia fu atît de mare, că unul din localnici mărturisi scurt lui Diego Columb, fratele Amiralului, prin cuvinte neînţelese, dar prin gesturi care nu mai îngăduiau nici o îndoială, că-n fort nu mai e nici o suflare. Niciuna. Toţi sînt morţi.

Dar nimeni dintre spanioli nu voi să creadă în această tălmăcire.

A doua zi, o echipă de mateloţi înarmaţi cercetară din porunca Amiralului locuinţa caţicului. Era într-adevăr pîrjolită — şi nu dădură de nimeni.

Scoborînd pe ţărm, Columb se apropie de fort. Nu mai avea nici o nădejde. Bănuia că nu caţicul Caonabo era singurul vinovat de pieirea spaniolilor. Dar rămă-

sese cel puţin, ascuns în fundul fortului, aurul adunat din munţi şi de la localnici ? Tîrnăcoapele şi sapele sunară ziua toată. Sub dărîmături, în adînc, nu se găsi nimic.

Încruntat primi Amiralul pe fratele caţicului Guacanagari, înconjurat de arcaşi îngroziţi, purtat şi el de subsuori, spre a aduce salutul familiei regeşti. Dar unde erau ceilalţi indieni ? De obicei se ţineau buluc, voioşi, gălăgioşi, după mai-marii lor...

Columb află acum în amănunt, din povestirea noului venit, pricina pieirii atîtor spanioli — întîii care străbătuseră Oceanul şi cărora li se încredinţase o ţară nouă.

Nu erau spanioli ? Ce se putea aştepta de la aceşti *cabaleros* mîndri şi doritori de chef ?... Fetişcanele dăruite de caţic, cîte două-trei, nu le fură de ajuns. În căutarea de aur, părăsiră în grupuri răzleţe fortul, fără a mai ţine seama de poruncile, apoi de sfaturile prieteneşti ale lui Diego de Arana ! Năvăliră în colibele localnicilor, le răpiră bunurile şi femeile, pe care le aduseră în fort. Pentru aur, pentru femei se încăierară între ei, se loviră, se uciseră. Unii jefuiră chiar fortul pentru a dobîndi aur de la localnici pe neînsemnatele mărfuri lăsate aci. Nici slujitorii regeşti, Pedro Guttierrez, Rodrigo de Escovado nu se lăsară mai prejos : ei porniră cu o ceată de mateloţi armaţi, deveniţi derbedei, în munţii aurului, unde stăpînea cruntul caţic Caonabo — care puse mîna pe ei şi îi gîtui pe loc. Rămăseseră în fort numai Diego de Arana şi vreo zece oameni, care nu uitaseră sfatul Amiralului. Dar caţicul Caonabo, nu aştepta nimic bun de la aceşti zei albi, dovediţi mai nesăţioşi, mai afurisiţi ca dracii. Se înţelese cu un caţic învecinat şi năvăli într-o noapte, pe tăcute, asupra Fortului, pătrunse în încăperi, înainte ca spaniolii să se poată înarma, şi-i ucise pe toţi — apoi începură să vîneze pe cei risipiţi prin sălaşele localnicilor îngroziţi, care dădură mîntuitorilor o mînă de ajutor. Nu mai scăpă cu viaţa un spaniol. Nici cei care apucaseră să fugă, să se arunce de spaima morţii în

apele Oceanului, unde fură lăsaţi să se înece. Nici caţicul Guacanagari, prietenul spaniolilor, nu scăpă uşor: fu atacat de ceilalţi localnici mînaţi cu sălbăticie de caţicul munţilor, lăcaşurile îi fură arse, femeile risipite, el însuşi se alese cu o rană adîncă la picior, de se trase cu mare greutate în desişul ocrotitor al pădurilor.

Că acei ticăloşi de coloni nu meritau altă soartă, Amiralul era bine încredinţat, dar pilda era periculoasă : arătase localnicilor că zeii albi puteau fi înfrînţi.

Pierirea întregii colonii nu sperie de loc pe noii sosiţi din Castilia. O mie cinci sute de inşi cereau cu glas ridicat să coboare pe insulă — nerăbdători să ajungă la munţii cu aur !

Spre Miazăzi-Răsărit, în vecinătatea acelui ţărm, pînă unde scobora un şir de munţi înalţi, Amiralul alese locul pentru zidirea unei cetăţi — şi cît mai repede. Mica Spanie trebuia cucerită pe-ncetul şi sigur. Numai după aceea putea Columb să-şi urmeze drumul pe ape, în cercetarea ţărmului Indiilor.

Caţicul Guacanagari invită pe Amiral în noile lui sălaşe. Columb, înconjurat de comandanţii flotilei, toţi în armuri, găsi pe caţic în hamac, cu un picior înţepenit în groase legături, înconjurat numai de cîteva femei înfricoşate, înveşmîntate în frunze şi liane. El copleşi pe prietenul alb de daruri, pietricele colorate, o cunună de plăci de aur, trei bostani uscaţi plini cu praf de aur, o tichie bătută în nestemate, dar doctorul Şanca cercetînd piciorul caţicului, nu dădu peste nici o rană nici măcar o zgîrietură !...

— Caţicul trebuie pus în lanţuri numaidecît, şopti încruntat părintele Buil, apoi spînzurat în mijlocul insulei, în văzut tuturor. Vă mai îndoiţi acum de ticăloşia lui ? A fost înţeles cu ucigaşii oamenilor noştri ! E un asasin, Excelenţă — şi un viclean !

Columb rămase pe gînduri, în vreme ce caţicul, cu ochii mari, bănuind ce se vorbea, îşi aşteptă soarta.

Dar Amiralul se dovedi mai diplomat decît diplomatul suveranilor spanioli :

— Nu crede sfinţia ta că e mai bine să ne prefacem a-l crede ? A minţit poate de frică — şi e totuşi nevinovat. Ne trebuie o dovadă mai sigură.

Şi după o clipă :

— Să nu pierdem pe singurul prieten pe care-l avem pe insulă, chiar aşa mincinos cum pare. Altfel rămînem fără nici un ajutor între localnicii speriaţi şi furioşi.

Spre a potoli temerile caţicului, Amiralul îl luă cu sine pe bordul vasului şi îl copleşi numaidecît şi pe el cu tot felul de daruri, sticle, tichii, clopoţei, care-l făcură să rîdă încîntat, cu priviri recunoscătoare. Nu scăpară privirilor lui nici frumoasele indiene mîntuite de spanioli din insulele mîncătorilor de oameni, încît, în ziua următoare, fratele caţicului, aducînd bucăţi de aur pentru a le schimba pe mărfurile albilor, stătu de vorbă mai îndelung cu frumoasele indiene care, în aceeaşi noapte, se aruncară peste bord, înotară pînă la ţărm şi căutară adăpost în braţele lui Guacanagari.

— Vă mai îndoiţi şi acum, Excelenţă, de ticăloşia caţicului ? zise părintele Buil Amiralului înroşit de furie reţinută.

— Nu m-am îndoit niciodată, bombăni Amiralul, căutînd a-şi ţine firea. Dar Guacanagari ne e încă de folos.

Pe la sfîrşitul lui decembrie, caravelele fură descărcate, bunurile adăpostite în cabane de lemn, iar Amiralul puse întîia piatră de temelie cetăţii pe care o numi *Isabela,* în cinstea atît de binevoitoarei lui suverane.

Clădirile publice fură ridicate din piatră, ale coloniştilor mai mult din lemn. Legumele, grînele fură semănate în apropiere, încolţind numaidecît. Indienii, îndemnaţi de caţicul Guacanagari, dădură un ajutor preţios albilor, cu deosebire la munca cea mai grea, ridicarea zidurilor de piatră, care trebuiau să împrejmuiască noua cetate. Căci o ciudată molimă sleise braţele spaniolilor, le adormea vigoarea. Nici Amiralul nu se simţi în puteri — dar avu încă destulă forţă spre a-şi da seama de tîlhăriile episcopului Fonseca şi ale

ajutorului lui, Juan de Soria. Nimic nu fusese de calitate la încărcarea caravelelor în Spania, şi nici măcar în cantităţile prevăzute ! Vinul se scursese din butoaiele cu doage putrede, prafurile de leac se umeziseră, rău împachetate, animalele de prăsilă, cu deosebire caii, erau nişte lepădături.

Totul trebuia luat de la început pentru cultivarea acestei rodnice insule !

Amiralul hotărî să trimită numaidecît în Spania cea mai mare parte a flotilei, douăsprezece caravele, oprind cinci pentru viitoarele cercetări. Noii veniţi, doborîţi de malarie, furioşi că fuseseră puşi la muncă, lipsiţi nu numai de aurul pe care nădăjduiseră să-l găsească la fiece pas, dar şi de o hrană omenească, gemeau în bărci, blestemau pe genovezul care-i înşelase, precum înşelase buna credinţă a suveranilor catolici. În vremea aceasta, Columb scria, scria mereu o lungă scrisoare. El nu se plînse suveranilor de jecmănelile funcţionarilor regeşti din Sevilla, dar nu ascunse că Mica Spanie avea neapărată nevoie de alte încărcături din Marea Spanie. Nu ascunse nici jalnica soartă care atît de crunt lovise pe întîii colonişti, dar vesti ridicarea noului oraş Isabela, a cărui construcţie însă încetase, din lipsă de braţe : cît se putea munci cu scutieri, cavaleri şi nobili funcţionari ?

Dar ce putea scrie regilor spanioli despre minele de aur ?... Nimic ! Nimic !... Aurul dobîndit de la localnici în zilele din urmă fusese adunat de ei — cum băgaseră de seamă şi cei doi specialişti în metale — de-a lungul anilor, dacă nu cumva fusese moştenit din generaţie în generaţie. Pentru a nu încărca şi mai mult vistieria regilor cu noi cheltuieli, Amiralul îi vesti că trimitea o încărcătură de sclavi, sălbatici, mîncători de oameni. Impozitul pe neguţătorii de sclavi va fi destul de mare pentru a acoperi noile cumpărături necesare Espagnolei. Iar prin vînzarea şi prinderea acelor caraibi se aduse pacea între indienii rămaşi în insulă — la care trebuia adăugat şi faptul că ajungînd în Spania, între creştini, şi mîncătorii de oameni vor trece

pe-ncetul la creştinism, şi astfel se vor mîntui. Ce putea măguli mai mult o inimă de regină catolică ?

Dar gîndul Amiralului, aplecat zi şi noapte pe lunga lui scrisoare, era chinuit de aceeaşi întrebare : unde e aurul ? Aurul rîvnit ! Aurul făgăduit !

Aruncă pana şi-n puterea nopţii chemă la sine doi cavaleri de nădejde, Gines de Gorvolan, nalt şi voinic, mereu surîzător ca o păpuşă trandafirie şi Alonso de Ojeda, fostul luptător din cetăţile maure, pipernicit, dar cu chipul încruntat, neclintit ca o stîncă neagră.

— Vă ispiteşte să cercetaţi munţii caţicului Caonabo ?

Cavalerii nu răspunseră. Ce rost avea o asemenea întrebare ?

— Nu vă poruncesc... zise prietenește Amiralul şi-i privi pe rînd.

Gines de Corvolan se înroşi deodată pînă la rădăcina părului bălai, iar alături, măruntul Alonso de Ojeda se făcu parcă şi mai negru şi mai pipernicit. Asemenea cuvinte jigneau adînc mîndria lor.

Columb înţelese.

— Bun ! Atunci plecaţi mîine-n zori. Vă alegeţi cîte o ceată bine înarmată. Să luaţi aminte unde zace aurul, pe ce poteci ajungeţi mai curînd la el. Vă aştept.

Arătîndu-le scrisoarea începută :

— Trebuie să pomenesc Alteţilor lor de isprava voastră !

Cînd ieşiră din încăpere, o bănuială străpunse inima Amiralului : „Se vor mai întoarce ?“

Căci pe spaniolii stingheri, indienii îi ucideau.

S-au mai întors şi încă foarte curînd : după numai vreo cinci zile. Au scoborît munţii în galop. Ceea ce au istorisit, a depăşit închipuirea cea mai înfierbîntată dintre înfierbîntatele închipuiri ale spaniolilor cu ochii aprinşi de malarie : dăduseră peste fîntîni al căror fund scăpăra mai mult de aur decît de nisip ! Nemulţumiţi doar cu atîta aur, au ciocănit şi steiurile înconjurătoare. A fost de ajuns ! Se pomeniră cu toţii uluiţi, orbiţi de izvoarele de seminţe de

aur scăpărînd în bătaia soarelui arzător, cînd apele țîșniră din stînci...

Amiralul așternu numaidecît în scrisoare aceste minuni — neavînd nici o îndoială asupra binevenitei halucinații a cavalerilor lui rătăcitori.

Adăugă la scrisoare și cîteva bucăți de aur, nu mai mult — scrise — deoarece aurul zace în munți și ape, așteptînd doar să fie scos la lumină și dat în ciur de spanioli, care deocamdată se ostenesc, cînd nu zac, să ridice noul oraș al prea iubitei regine...

În dimineața zilei de 2 februarie 1494, cele douăsprezece caravele ridicară ancorele și cu pînzele întinse luară calea spre Răsărit. Se vor pune spaniolii rămași, acești cabaleros cu suflete de granzi, la săpatul minelor, la scurmarea munților de piatră, la ciuruitul nisipului cu prețioasele grăunțe gălbui? Greu de crezut — și nici Columb nu credea prea mult, cu toată setea lor de aur. Dar la ce era bun caticul prieten Guacanagari cu supușii lui blajini, dacă nu să ușureze munca nobililor spanioli, ba chiar să-i înlocuiască întru totul?... Și în schimb ei le dăruiau nu numai clopoței sunători, pahărele de sticlă, mărgele colorate, ci și binecuvîntarea creștină a părintelui Buil — mîntuirea pe lumea cealaltă!

În încăperea de jos a amiralității, care rămăsese numai cu acoperișul etajului doi, prin care bătea încă vîntul, Columb se trezi în puterea nopții. Dormise greu, adînc, fără vise, uimit deodată că frigurile de care sufereau cei mai mulți colonișți mai slăbiseră. Dar îl treziseră celelalte friguri — ale nerăbdării pe care pînă atunci o stăpînise: să plece!... Să urce pe caravelele rămase și cu o mînă de mateloți încercați să purceadă înainte, spre Apus, spre Indiile încă neajunse! Cîtă vreme să mai piardă în această insulă? Cu oamenii veniți aci după un nemaipomenit chilipir și crunt dezamăgiți dintr-o dată vedea că nu era mai nimic de făcut — nici măcar pentru ei, pentru viața lor: nu cultivau pămîntul decît cei cîțiva agricultori, nu lucrau la clădirile noului oraș decît

vreo cîțiva zidari. Cavalerii nu mai zdrăngăneau nici din ghitare. Zăceau pe cîte o saltea ferfeniță, adusă peste Ocean din Spania, cu ochii pe întinderea apelor ziua, spre puzderia stelelor noaptea.

Un tînăr smead, Ponce de Leon, frumos ca acel Gonzalez, „Căpitanul tinerimii" trimis de regii catolici în provinciile italiene, făcea de gardă dinaintea clădirii, în vreme ce oamenii lui dormeau înapoia casei. Sta de vorbă cu Alonso de Ojeda și amîndoi își treceau vremea sorbind fum, ca localnicii, din frunzele răsucite, aromate, ale *tabacului*.

Astfel îi găsi Amiralul. Aprinse și el surîzînd o frunză răsucită și vorbi cu cei doi cavaleri prietenește. Cînd le destăinui că-n curînd vor porni mai departe spre Apus cu cele cinci caravele, cavalerii înmărmurîră. Alonso de Ojeda întreabă în seama cui va rămîne Espagnola, Isabela ?

Cum ? se miră și Ponce de Leon, încruntîndu-și frumosul chip. Excelența sa Amiralul n-a aflat încă de cuvintele batjocoritoare ale celor doi turnători de metale, Fermin Zedo și Villacorta, cu privire la așa-zisul aur din Insulă ? Coloniștii nu mai au nici o îndoială că Amiralul aducîndu-i din Spania aci îi trăsese pe sfoară spre a-i preschimba în *pechenios* [1], în *solariegos* [2], în folosul lui, al familiei Columb ! Ba slujitorii regelui, șeful perceptorilor, Bernal Diaz de Pisa, lipsit de ocupație, adună acum, cu ajutorul aragonezului Gaspar Ferris, declarațiile coloniștilor și alcătuiește o jalbă cu acte de acuzare.

— Acte de acuzare ?... Ce acuzare ?... se pomeni Amiralul șoptind.

În Espagnola, actele de acuzare trebuiau înfățișate lui, Vice-regelui. Dar răzvrătiții sînt mai vicleni !... Vor pleca înșiși înapoi în Spania !

— Cu ce ?

---

[1] Oameni de rînd.
[2] Iobagi.

— Pe caravelele rămase!... Altfel cum, Excelenţă?... făcu Ponce de Leon.

Cu bărbia în pieptul înzăuat, Columb gîndi repede.

— Şi voi ce credeţi?... întrebă Amiralul pe cei doi cavaleri.

Nu cutezară să răspundă. Iar la o nouă întrebare, Alonso de Ojeda, neclintit în noapte, zise, căutînd drept în ochii Vice-regelui:

— Înălţimea voastră trebuia să aducă în Espagnola numai oameni de temei, meseriaşi şi muncitori de pămînt sau numai cavaleri care au luptat sub zidurile Granadei. Curtenii, slujbaşii regeşti au fost totdeauna o povară.

Amiralul ştia prea bine — ştia din Castilia!

Dar nu era timp de pierdut. Trezi pe Diego, fratele mai mic, aghiotantul, şi-l trimise cu Alonso de Ojeda, dimpreună cu o parte din garda amiralităţii. împotriva răzvrătiţilor. Ponce de Leon fu trimis cu cealaltă jumătate pe caravele, să facă de pază la bombarde şi muniţii.

Navigatorul trebuia să facă loc Vice-regelui — altfel totul era pierdut.

Columb hotărî să spînzure a doua zi, la răscrucea străzilor Isabelei încă neconstruite, pe cei doi rebeli de frunte, iar pe ceilalţi să-i pedepsească exemplar, cu bătaia în văzul tuturor.

În zori, Amiralul se pomeni cu părintele Buil, cu faţa-i pătrată înroşită de mînie, cu trupul dreptunghiular, în sutana albă, purtat cu o gîfîială fierbinte. De cînd sfatul cu privire la arestarea căticului Guacanagari nu fusese urmat, se ferise a mai da ochi cu „genovezul". Fără vreo politeţe, cu buzele-i late tremurînde, rosti numaidecît împotrivirea lui la arestarea şi pedepsirea celor vinovaţi. Oare urmaseră pe Amiral spre a fi ciomăgiţi şi spînzuraţi?

— Ar prefera sfinţia sa să fie ciomăgit şi spînzurat Vice-regele? întrebă Columb cu glas ridicat.

— Bunul nostru vistiernic, Bernal Diaz de Pisa,

e slujitorul regelui! Acest lucru să nu-l uite Viceregele.

Columb gîndi o clipă — şi răspunse cu glas scăzut:

— Aşa e, părinte! Îl voi trimite cu întîia caravelă care se va înapoia în Spania, să-i taie capul pe un meterez Alteţa sa regina Isabela. Se pricepe.

— Şi cu ciomăgeala celor nemulţumiţi, crede Excelenţa sa că le va potoli foamea?

— Foamea şi-o potoleşte oricine munceşte. Raţiile de grîu nu se vor mai da decît celor care se vor înscrie între zidari, cultivatori sau săpători. Cine să zidească marile brutării şi să coacă pîinea? Moriştele de lemn sînt puţine, oamenii nu trebuie să-şi piardă vremea cu ele.

Părintele Buil îşi împreună mîinile şi frămîntă degetele palide. Apoi cu glas de rugăciune murmură înălţînd privirile reci, albastre, spre cerul nevăzut:

— Doamne! Doamne! Ce au ajuns nobilii noştri, mîndri hidalgos, aduşi pe aceste pustii locuri!...

Apoi către Amiral:

— Şi oştenii?... Cîtă vreme n-au altă întrebuinţare, nu-i putem pune la munci?

— Vor avea în curînd întrebuinţarea lor, răspunse scurt Amiralul. Nu va mai rămîne unul în Isabela. Pedestraşi, călăreţi — toţi vor fi trimişi în munţii cu aur.

Dar părintele curtean nu-şi putea uita curtenii şi feciorii de granzi care lîncezeau de nostalgie, de boli şi amărăciune:

— Cum? Vor rămîne singuri în această cetate încă nezidită?

— O vor zidi cei care vor rămîne în ea. Au toţi cîte două braţe şi două picioare.

— Şi dacă sînt opriţi de nobleţea originii, de tradiţia... de... de...

Amiralul destinse braţele în tăcere, arătînd că altă soluţie n-are.

— Înseamnă că fără vreo vină, Excelenţa voastră

îi osîndește la moarte prin foame !... izbucni prelatul îngrozit.

— Eu ? Se osîndesc singuri !

— A, nu ! Asemenea crime nu se vor făptui niciodată sub ochii mei ! Nu !... Niciodată ! Ce voi putea spune suveranilor noștri cînd mă vor întreba ? Înaltului Pontif dela Roma ?

Și după o clipă, zise cu hotărîre :

— Voi fi silit să vă excomunic, Excelență ! V-am și excomunicat !

Trupul îndesat, ca de piatră, se muiase și sub sutana albă tremura ca o gelatină.

— Și eu, părinte, ca un excomunicat ce sînt, nu mă mai simt în stare să-ți ofer rația de alimente.

Bătu din palme, dar nu se înfățișă nici un oștean. Se ivi Diego, fratele Amiralului, care auzise întrega discuție. Era palid ca cerul în care credea. Ochii lui șterși se umplură de lacrimi.

O vreme nu rosti nimeni nici un cuvînt. Amiralul strică liniștea deodată, făcînd pași repezi, zornăind din întreaga-i făptură în oțele, între pereții de scînduri și cărămizi subțiri.

Se opri cu fața la sfiosul frate și zise cu blajinătate :

— Dragul meu, iată am căzut în înțelegere cu bunul părinte Buil care, împotriva inimii lui prea miloase, a înțeles că avem nevoie în Espagnola de munca, de jertfa fiecăruia în parte, ca să ne ducem slujba la bun capăt și să nu ajungem de rîsul indienilor. În curînd voi pleca în munții de aur. Fii cu ochii în patru asupra caravelelor. Trebuie să încredințez și pe cei mai neîncrezători că n-au greșit urmîndu-mă aci. Poate că-n felul acesta vor fi mai supuși. Și... și să ai grijă să nu lipsească nimănui rația de alimente — înjumătățită cum e, pînă la noua recoltă pe care se pare că o vom avea aci în trei luni. Așa, dragul meu Diego. În orice împrejurare ia și sfatul bunului nostru părinte Buil, aci de față, care e un diplomat și un om de legi încercat. El nu te va

refuza niciodată. Priceperea lui îți va fi de cel mai mare folos.

Și întorcîndu-se către prelat:

— Așa e părinte?

Părintele Buil care-și lăsase capul în piept și-și împreunase mîinile pe crucifix, își clătină încet tichia.

Apoi ridicînd deodată capul privi în sus și suspină cu desperare:

— O!... Doamne! Fie-ți milă de noi păcătoșii!...

CHERSONESUL DE AUR?

Cînd în dimineața strălucitoare a zilei de 24 aprilie, cele trei caravele *Cordova, San-Juan* și *Santa Clara* — fostă *Ninia* — părăsiră golful din vecinătatea Isabelei, Columb, pe prora *Santei-Clara* pe care flutura steagul Amiral, nu vru să mai privească înapoi spre țărmul pe care rămăseseră Diego Columb și părintele Buil, înconjurați de junta de slujbași, pusă în fruntea coloanei.

Amiralul avea simțămîntul de a fi scăpat dintr-o închisoare sau din mîinile unor tîlhari — și curînd fu năpădit de bucuria, de entuziasmul pe care nu le mai trăise de mult.

În timp ce caravelele pluteau lin, ușor, spre Miază-zi-Apus, cu pînzele umflate — erau trei caravele mici, iuți, ușor de mînuit, în stare să ocolească țărmuri ascuțite, să intre fără greutate în gura fluviilor — Columb se regăsi. Era din nou el însuși. Plutea în sfîrșit spre țărmul Indiilor! Își împlinea visul de o viață, menirea pentru care se ivise între oameni pe acest pămînt!

Alții să întemeieze orașe, să împace nevoile, să domine invidiile, certurile, orgoliile, poftele nesățioase și crude! Alții să legifereze egoismele, jafurile, asupririle!...

Cel puţin pentru o vreme lăsa colonia Isabelei în seama ei, să se descurce cum o putea, să-şi întemeieze viaţa, să se supuie nevoilor, să-şi zidească locuinţele, morile, brutăriile, să-şi cultive ogoarele învecinate, care atît de grabnic dăduseră grîne cu spic. Lăsase numai o garnizoană mică, celelalte trupe, călăreţii, pedestraşii rămăseseră în munţii Cibao, în fortul Sf. Toma ridicat pentru ocrotirea minelor, apelor aurifere din împrejurimi.

Fortul Sf. Toma — trei zile depărtare de încîntătoarea *Vega-real*[1] — în munţii Cibao,ca şi necredincioşii să se încredinţeze văzîndu-l, pipăindu-l, că aurul e în stîncă şi în apele locului, că este ! este !... Izvorul *Riului de aur,* care se vărsa în Ocean, înconjura aci fortul din trei părţi. Ce caţic s-ar fi încumetat să se apropie cu indienii lui de albii înarmaţi cu arhebuze de foc, călări ca nişte monştri ?

Cînd zăriră călăreţii spanioli înaintaşi, bieţii indieni din munţi se ascunseră în colibele subţiri — unde fură lăsaţi în pace. Valea care se deschidea tot mai largă pînă departe unde lucea albastrul tare al Oceanului era o grădină nesfîrşită cu terase, flori, pîlcuri de mici palmieri. Aci furia vegetalelor, domolită de răcoarea înălţimilor, se preschimbase în zîmbet şi graţie, lăsîndu-se înduplecate de mîna şi voinţa omului. Aci putea veni matelotul, ostaşul, înaltul demnitar, osteniţi de vanităţile lumii, să se piardă în miresmele luncii şi parcului natural, să se îmblînzească de sucul fructelor, legumelor răcoroase, apelor — făptură smerită ca şi pasărea ciripitoare, ca şi mica şopîrlă oprită la marginea unui boschet, privind neînfricoşată, drept în ochii omului, cu ochii ei rotunzi de aur.

Ostaşii, călăreţii au rămas, la glasul comandantului Pedro Margarit, cavaler al ordinului Sf. Jac, în jurul fortului. Ceilalţi s-au risipit în cătunele dintre grădini, devale. Numai de nu s-ar trezi în ei fia-

[1] Valea regească (n. a.)

rele ascunse !... Dar poate că pilda crîncenă a celor pieriți în Fortul Crăciunului...

Înapoiat în Isabela, Amiralul primi îndată un trimis din fortul Sf. Toma, cu vestea că sălbaticul Caonabo își aduna miile de arcași să atace fortul din munți, precum atacase și doborîse fortul de la țărm. Amiralul nu se neliniști. Un singur bombard îi va risipi ca pe un cîrd de porumbei speriați, iar un singur ostaș pe cal, socotit o singură ființă, un centaur, va îngrozi pe însuși caticul Caonabo, care nu mai văzuse asemenea fiare, pentru el născociri ale unei închipuiri nebune.

Cum vor fi săpate de aci înainte minele din munți și cine va scoate aurul? Era greu de prevăzut. Mare nădejde în spanioli nu se va putea avea — Amiralul știa. Se va ridica într-adevăr Isabela pînă la a deveni un oraș? Se vor ridica acei cabaleros și hidalgos din boala, amărăciunea și lenea lor? Greu de crezut. Mai curînd vor primi să moară de foame, decît lepădînd catifelele roase și rupte, suflecînd mînecile, să puie mîna pe topor, pe sapă, pe tîrnăcop. Și cine-i va arunca în lanțuri dacă se vor răzvrăti iar?... Nu, părintele Buil nu! Diego?... Bietul Diego... Era un flăcău cu suflet de fată !...

Dar nu vru să se mai gîndească la toate acestea. Zările tremurau în bătaia soarelui, de nu se mai deosebea linia Oceanului de lumina cerului. Zările pline de făgăduieli !... Ele îi vor aduce mîntuirea. *Acolo!*... Acolo se aflau țărmurile cu palatele de aur și nestemate ale Indiilor, unde bogățiile nu mai trebuiau smulse cu sudori de sînge pămîntului zgîrcit. De acolo se va putea întoarce în Spania aducînd suveranilor semnul drumului deschis spre belșugul văzut cu ochii lui de Marco Polo — poate și o nouă insulă, nu o Espagnola, o Spanie Mică, ci o Spanie cît Europa!

Cu numai cîteva clipe înainte de ridicarea ancorei, Amiralul se pomenise strigat dintr-o barcă oprită la pupa *Santei-Clara:* era geograful Juan de la Cosa, care pentru nimic în lume nu voia să se mai întoarcă

la țărm și se rugă fierbinte, cu glas tremurător, cu lacrimi în ochi, să fie primit pe una din caravele!

Și iată-l pe măruntul Juan de la Cosa, geograful din Biscaia, tovarășul straniu din întîia călătorie, zbîrcitul, zbîrlitul, privind și el alături de Amiral spre zările scăpărătoare cu ochii lui mari, albaștri, în care de atîtea ori scăpărau lumini halucinante, cu reflexe din altă lume.

— Ajungem acum în Indii, don Juan? întrebă Amiralul vesel, prietenește. Te-ai uitat pe hartă?

Geograful tuși ușor, surîse cu ochii plini de lucirile zilei strălucitoare și răspunse cu glas scăzut:

— Harta o știu pe dinafară, o văd fără să mă mai uit... Iar spre Indii am pornit! Nu mai încape nici o îndoială!

Columb nu apucă să prindă bine ideea nițel ironică a geografului. Mai făcu un pas înainte pe proră, pînă-n marginea caravelei, de parcă ar fi voit să fie astfel și mai aproape de zările pe care cu ochi mari le sorbea.

Să i-o fi luat portughezii înainte?

Era singura lui nesiguranță, singura lui neliniște.

În echipajele celor trei caravele avea acum toată încrederea. Toți marinari din Palos, Moguer și împrejurimi, optzeci de oameni călîți, care priveau spre Amiralul lor ca spre cel mai mare navigator al lumii. Nu luase cai, ci numai o haită de cîini, mari cît viteii, bine sălbăticiți ținuți de zgarde cu lanțuri și dinaintea cărora n-ar mai rămîne în picioare un caraib!

Trecu pe dinaintea ținuturilor caticului Guacanagari, pe care ar fi vrut să-l înduplece a trimite indieni cu fructe și pîine în noua cetate a Isabelei... Mateloții zăriră însă pe catic fugind cu femeile lui spre pădurile învecinate — și rîseră.

Cîteva zile caravelele avură de luptat cu vînturi potrivnice și neregulate. La un promontoriu al Espagnolei, la capătul ei apusean găsiră loc bun și opriră în vecinătatea unui foc la care indienii frigeau pe-ndelete pește, șopîrle iguano, turte de pîine, grămezi de car-

toți — dar o rupseră și ei de fugă după un dîmb de unde priviră cu ochi mari la zeii albi. Curînd indienii fură ademeniți cu podoabele obișnuite. Tălmaciul le puse și lor întrebarea: unde e aurul? Toți strigară, arătînd spre Miazăzi.

Amiralul scurtă popasul. În dimineața zilei următoare, echipajele zăriră munți înalți, cu crestele albăstrite de depărtare. Toți erau încredințați că vor intra într-o nouă grădină înfloritoare sub cerul miraculos al acestor zodii necunoscute. Dar caravelele fură întîmpinate de un roi de bărci largi, încărcate de luptători desfigurați de zugrăveli înfrozitoare, în mîini cu lănci de lemn și os, cu arcuri. Unii fură îmblînziți cu daruri, alții se împotriviră unei debarcări, dar vasul-amiral avea nevoie de apă și trebuia ancorat numaidecît. Celelalte două aveau nevoie de reparații.

Mateloții cu arhebuze și cîini ajunseră în două bărci la țărm și puseră indienii pe goană. Fulgerile albilor doborîră pe loc pe cei care erau gata să intre în pădurea ocrotitoare, cîinii în lătrături cu ecouri sfîșiară pe cei rămași înapoi.

Cu ceremonialul obișnuit, insula fu luată în stăpînire pe seama regilor spanioli și primi numele de *Sf. Jac*[1]. În timp ce se reparau caravelele, indienii din cealaltă margine a insulei, în jurul cîte unui cațic, veniră în uriașe bărci împodobite cu monștri de lemn vopsiți și se închinară cu daruri zeilor albi. Priviră cu uimire și spaimă cîinii în lanțuri.

Nici urmă de aur. Indienii îl înșelaseră pe Amiral, sau nu fuseseră înțeleși. Douăzeci și cinci de leghe cercetă Amiralul țărmurile insulei. Nu-i mai rămînea decît să se-ndrepte repede spre coasta din vecinătatea Espagnolei, în direcția strîmtorii pe care o cunoștea și o numise în întîia călătorie *Alfa și Omega* — spre acea misterioasă *„Cuba"*, cum îi spuneau indienii.

---

[1] Jamaica de azi.

Depăşind un cap, caravelele navigară de-a lungul coastei care se întindea spre Apus. Apoi făcînd o cotitură largă, ţărmul porni spre Miazănoapte. Aci caravelele fură prinse într-o furtună care, asemenea unui vîrtej, răsucindu-se parcă-n loc, le purtă învîrtindu-le fără putinţă de împotrivire. Încotro?... Vijelia se potoli deodată precum venise. Caravelele se pomeniră între stînci înecate, între insule mici, nenumărate, nisipoase unele, altele acoperite de păduri şi tăpşane verzi, pline de ciripit de păsări, de plescăit de vieţuitoare marine. Cum de nu se izbiseră caravelele în timpul furtunei şi al nopţii de aceste ascuţite lame de piatră? Dacă ar fi vrut să ancoreze, ghearele de fier nu se puteau prinde de nămolul adîncului pe care îl scormoneau.

În cîteva insule, spaniolii dădură de urme de indieni fugiţi, ascunşi — după ce părăsiseră colibele, hamacurile, păsările domestice şi cîinii muţi pe care-i îngrăşau spre a-i mînca. Pretutindeni păduri încărcate de miresmele unor copaci uriaşi, lacuri limpezi cu raţe şuierătoare, corbi marini, asemenea unor bibilici cu ciocul mare, numiţi cormorani, becaţe cu picioare de cocostîrc şi nenumărate soiuri de papagali ciorovăitori, zburînd de la un pîlc la altul de palmieri scunzi. Papagali! Mai curînd curcubee de pene scăpărătoare!

Mateloţii trimişi la ţărmul ţinutului învecinat al Cubei nu aduseră ştiri prea limpezi. Era Cuba o insulă? Un continent. Localnicii grăiau toţi în doi peri: Cuba era o insulă — dar n-avea nici un capăt!

Frigurile stranii care sleiseră în Espagnola puterile Amiralul, dar pe care le purta cu încăpăţînare pe picioare, cu toate sfaturile potrivnice ale doctorului Şanca, între aceste zeci de insule şi insulite umede, se înteţiră. Chipul i se trase, îmbătrîni, se scofîlci, ţeasta cheli, pletele pe ceafă şi pe tîmple albiră. Călca încovoiat şi simţi nevoia unui baston — dar se ţinu drept, cu toată greutatea armurii. Îşi pierdu şi somnul, după atîtea nopţi în care nu-şi îngăduise să închidă ochii, priveghind caravelele, cercetînd hărţile, scriind altele, mai limpezi, mai amănunţite.

Grădinile reginei, cum numi imensa mreajă de insule, îi erau bine cunoscute şi încă demult — din călătoria lui Marco Polo, pe care de atîtea ori o refăcuse în gînd, după „Imaginea lumii", a prea învăţatului Mandeville. Nu pomeneau oare amîndoi, fără o îndoială, de vreo cinci mii de insule care fac parcă de pază dinaintea porţilor de Răsărit ale Indiilor.?... *Ele erau !...* Indiile se aflau dincolo, la cîteva zeci, cel mult o sută de leghe !... Ce tot bombăneau ofiţerii de pe celelalte caravele ? Ce tot umbla încruntat, cu mîinile la spate, vorbind singur în graiul de pe Biscaia, geograful zbîrlit Juan de la Cosa ?... Ce tot aţîţau ei oamenii să ceară întoarcerea în Spania Mică, dacă nu chiar în Spania Mare ?

O buruiană fiartă a doctorului, care trebuia să-l adoarmă cu sila, spre a-i reîmprospăta puterile, pe Amiral parcă îl trezi şi mai mult, îl înţepeni cu ochii deschişi mari de parcă vedea monştri, fiind mistuit de o furie neobişnuită.

Hotărî să cerceteze însuşi ţărmul şi localnicii Cubei. In ajun adunase pe vasul-amiral, în cabina de la pupa, înfrigurat şi aproape lipsit de glas, pe Alonso Perez Roldan, comandantul caravelei *San-Juan* şi pe Cristobal Perez Ninia, comandantul caravelei *Cordova,* vechi marinari, tăcuţi de felul lor şi încăpăţînaţi. Ei trebuiau încredinţaţi mai întîi că Indiile se aflau în vecinătate, şi că a întoarce tocmai acum caravelele din drum însemna... însemna că nu erau adevăraţi navigatori, ci nişte golani adunaţi de pe cheiurile Andaluziei !

Amiralul rămase la masă, dinaintea hărţii şi nu avu putere să se ridice, să răspundă cum ar fi vrut la salutul mut al noilor veniţi. Zări numaidecît că nici oamenii lui, ai Amiralului, de pe *Santa-Clara,* n-aveau mutre mai puţin încruntate. Preotul Marci, un bătrînel aproape fără glas, cu barbă albă, se ruga neîntrerupt, mişcînd buzele, clătinînd barba, uimit că n-avusese încă prilejul de a cînta liturghia morţilor nimănui. Astronomul de la Rabida împietrise cu braţele pe piept,

Juan de la Cosa parcă juca pe loc, la o muzică pe care o auzea numai el.

Notarul regal Fernando Perez de Luna, cam ghebos din pricina vieții petrecute aplecat peste hîrțoage, scofîlcit ca un sac golit, se așează la stînga Amiralului, pe singurul scăunel în trei picioare și întinse fără voie mîna dreaptă pe genunchi, cu degetele strînse în jurul unei pene închipuite de parcă ar fi fost gata să scrie. Numai Diego Mendez, scutierul cu glas de oțel, fără vreo tremurătură, veghea în dreptul ușii, cu o mînă pe sabie, cu privirile țintă la chipul tras al Amiralului.

Cei doi comandanți, Alonso Perez Roldan și Cristobal Perez Ninia, de parcă ar fi fost înțeleși, cerură întoarcerea imediată a caravelelor și rostiră pe rînd aproape aceleași cuvinte. Caravelele erau ciuruite de carii, mateloții ziua și noaptea trebuiau să le golească de apă, pînzele putreziseră, frînghiile nu mai țineau. Pesmeții erau mîncați cu viermi — cînd nu erau aruncați peste bord — vin nu se mai afla în nici un butoi. Mateloții erau bolnavi unii, mai puțin bolnavi ceilalți, istoviți cu toții. Niciunul din comandanți nu se declară de-a dreptul împotriva Amiralului și a dorinței lui de a pune piciorul pe țărmul Indiilor — dar nu acum, mai tîrziu... altădată... cu alte caravele mai bune și alți oameni mai sănătoși...

Columb se înfurie. Sări de la locul lui cu o sprinteneală care uimi pe doctorul Șanca, de mult încredințat că Amiralul își trăia cele din urmă zile, cele din urmă ore ale vieții, bătu cu pumnul în masă și prinse în lațul privirilor încruntate pe toți cei de față. Nimeni nu mai putu scăpa — se simțiră asemenea unor pești într-o plasă închisă din toate părțile.

Diego Mendez se clinti o dată și se lăsă peste ușa de lemn cu toată greutatea armurii. Sabia îi sună scurt în teacă.

Nimeni n-ar mai fi ieșit din mica încăpere fără voia Amiralului.

O vreme nu se auzi nici un cuvînt, apoi, fiindcă nu mai avea glas, Amiralul începu să ragă din gîtlej, rostind cuvinte încălecate, rupînd fraza la mijloc spre a începe alta şi mai virulentă, într-un ciudat amestec de castiliană, italiană şi latină cărturărească. Nimeni nu-l văzuse vreodată în această înfăţişare înfiorătoare, silnică, pradă unei asemenea furii.

Spre uimirea lor, trecură însă de partea lui ca martori pricepuţi, ştiinţifici, fratele astronom de la Rabida, care cercetase, numărase şi desenase stelele cerului acestuia apusean, geograful Juan de la Cosa, care umblase totuşi mai mult după zburătoarele locului.

Gîndirea Amiralului, oricît de răguşită şi răgită, nu fu lipsită de înţeles pînă la urmă.

Că ţărmul Indiilor era în vecinătate, numai un orb ar fi putut nega — un orb şi un surd care n-ar fi auzit în viaţa lui de Marco Polo, de Mandeville şi atîţi sfinţi părinţi, scriitori bisericeşti. Aceste mii şi mii de insuliţe dovedeau tocmai vecinătatea Continentului — ele care nu întîmpinau pe navigator în nici o altă parte a imensului Ocean. Cine oare n-a băgat de seamă schimbările regulate ca după ceasornic ale atmosferei. Dimineaţa — vînt dinspre Răsărit, seara, pe neaşteptate, dinspre Apus. Aşa era?

Nimeni nu putu nega.

Apoi, în amurg, în Apus, nori cu descărcări de fulgere, dar cum se ivea luna la Răsărit, norii piereau...

Într-adevăr!...

Dar mai era ceva — fenomen pe care l-a scris în cataloagele lui şi geograful din Biscaia: alaiul de uriaşe broaşte ţestoase, care de la Apus, de bună seamă de la ţărmurile continentului rîvnit, se îndreptau ca un fluviu larg de carapace sidefate, spre Miazănoapte, de nu le putea abate nici prora tăietoare a celor trei caravele!... Ba încă ceva: alaiul din văzduh al păsărilor de apă, venind ca şi broaştele dinspre Apus, dar trecînd deasupra insulelor, spre Miazăzi. În sfîrşit, semnul cel mai sigur şi mai încîntător: alaiul fluturilor multicolori, cu aripile lor de azur şi de cati-

fele înstelate, venind tot dinspre Apus, atît de numeroase şi dese că lăsau umbre peste ape şi izbindu-se în zborul lor către Răsărit se încurcau în odgoanele, frînghiile, pînzele, catargele şi flamurile caravelelor, multe din ele căzînd pe punte, sub tălpile groase ale mateloţilor.

Amiralul, cu amîndouă braţele, chemă pe cei de faţă mai aproape, în jurul mesei, şi cu degetul tremurător pe harta de curînd desenată le arătă nu departe de insuliţele care alcătuiau Grădinile Reginei, între care se împotmoliseră, *Chersonesul de aur*[1] — cu strîmtoarea ce da în Oceanul Indiilor de Miazăzi, calea către Arabia şi Egipt! Cine ar mai împiedica cele trei caravele să ajungă astfel în Marea Roşie?... Şi de-aci, pe uscat, după ce vor fi sărutat leagănul de la Bethleem şi vor fi luat în sîn pămînt sfînt de la mormîntul Domnului pe apele cunoscute ale Mediteranei, s-ar înapoia în Spania. Cine s-ar putea împotrivi, şi-ar opri caravelele spaniole să facă Ocolul Africii pe la capul Furtunilor[2] — şi rîzînd de portughezi, să se înapoieze pe lungul lor drum la Cadix, în Sevilla, de unde plecaseră!

Părintele Marci, clătinîndu-şi barba albă de cînd se pomenise Bethleemul şi Ierusalimul, cu nasul ridicat spre tavan, cu osul lui Adam dezgolit, începu a psalmodia latineşte cîntările pe care le obişnuia numai pentru sine, în chilie, la dregerea glasului.

Căpitanii Alonso Perez Roldan şi Cristobal Perez Ninia asculară în tăcere, fără a mai ridica ochii de pe podele. Nici nu dădură vreun răspuns, de vreme ce nu-i întrebă nimeni nimic.

Nu mai fu nevoie de altă poruncă.

Cele trei caravele ridicară ancora de cum se lumină de ziuă.

Încă vreo cîteva zeci de leghe de-a lungul ţărmului Cubei, tot spre Apus şi ar fi dat de cotitura care lega

---

[1] Peninsula Malacca.
[2] Capul Bunei Speranţe.

peninsula de continentul Asiei !... Așa credea Amiralul.

Dar nu voiră caravelele. Scîndurile roase de șoareci, găurite de burghiile nevăzute ale apelor marine, începură a se desprinde. Ancorele atîrnau acum parcă prea greu, bombardele ar fi trebuit aruncate în apă, ca să nu aplece vasele într-o pantă prea periculoasă. Calele se tîrau ore întregi pe nisipuri nevăzute. De cîteva ori, două din caravele fură silite să smulgă, prinsă în odgoane, pe a treia împedicată între brațele osoase ale coraliilor de pe fund.

La asemenea munci, mateloții zdrențuiți, lihniți, nedormiți luaseră înfățișarea unor strigoi.

Dar caravelelor nu li se putea vorbi ca unor oameni. Ele nu puteau fi încredințate că trebuia neapărat să se ție întregi pînă la atît de apropiatul țărm al Indiilor !

Cît mai pluteau, trebuiau mînate repede înapoi în Espagnola — spre a nu se pomeni deodată toți, cu visul lor de aur cu tot, în fundul Oceanului.

Columb, cu toate buruienile fierte ale doctorului Șanca și rugăciunile neîntrerupte ale părintelui Marci, nu se mai putea clinti de pe mantaua de Amiral întinsă pe scîndurile patului strîmt. Dar se ridică, gemînd, în capul oaselor, drept, spre uimirea cavalerului Diego Mendez de la ușă și strigă după notarul regal.

— Don Fernando Perez, — zise Amiralul cu blajinătate notarului, deși o furie sălbatică îi zguduia mădularele, — ți-a hărăzit soarta să redactezi acum cel mai de seamă act al navigației, de cînd plutesc oameni pe mările pămîntului. Ia aminte ! Și să scrii cu slovele tale cele mai frumoase, într-un grai fără cusur. Mă auzi ?

Împreună cu alți patru slujbași regești, ca martori, notarul, din porunca Amiralului, trecînd din caravelă în caravelă, de la om la om, luă mărturie scrisă că în această a doua călătorie au ajuns pînă la „peninsula" Cuba, care face parte din continentul Asiei, că nu se îndoiesc a fi pus piciorul pe pămîntul lui, de vreme ce nu s-a pomenit insulă a cărei lungime de la Apus la

Răsărit să fi depăşit trei sute treizeci şi cinci de leghe de coastă şi încă să nu-i fi dat de capăt. Numai împrejurările îi împiedică să înainteze pînă la cetăţile de aur ale Marelui Han. Ei jură că nu le-a stors nimeni cu ameninţări această declaraţie. Ba fiecare matelot, dacă-şi va retrage vreodată cuvîntul, e gata să primească o sută de lovituri de bici, cu smulgerea din gură a limbii mincinoase, iar ofiţerul, de şi-ar călca jurămîntul acesta, e gata să plătească o amendă de zece mii de maravedas.

Amiralul, la lumina slabă a opaiţului, cercetă apoi o noapte întreagă fiecare declaraţie în parte, dictă şi el notarului un text lămuritor, puse peceţile şi apăsă ştampila de Vice-rege. În timp ce făcea sul prețioasele documente şi le ascundea cu grijă la căpătîi, întrebă liniştit pe părintele Marci, care fără nevoie se ţinuse după anchetatori :

— Nu s-au mirat oamenii ? Nu s-au împotrivit ?

— Au rîs... făcu părintele legănîndu-se pe picioarele lungi.

— N-au spus nimic, părinte ? Nimic ?

— Ba unii au spus că dacă e vorba să se-ntoarcă, ei semnează că au fost şi în iad, au tras un chef şi au jucat hora cu Satan !

Trei luni au mai plutit caravelele ocolind pe la Miazăzi insula Jamaica, coasta de Miazăzi a Espagnolei, jucăriile furtunilor care mereu le tăiau şi abăteau calea.

Neţinînd seama de puţinătatea puterilor, Columb lua parte la manevrele caravelei punînd uneori mîna alături de ceilalţi marinari, încît comandantul *Santei-Clara*, locotenentul Alonso Medel rămînea alături încurcat, ruşinat. Ca şi cum sarcina cea mai grea şi mai de seamă şi-o împlinise pe ţărmul Cubei, Amiralul plănui la întoarcere să năvălească asupra arhipelagului mîncătorilor de oameni, să-i stîrpească, să le ardă sălaşele, ca să puie la adăpost odată pentru totdeauna pe cei blajini din celelalte insule.

Cînd cotiră în dreptul insulei Porto-Rico, Amiralul pe neașteptate căzu.

Fu ridicat și dus în cabină. Bolea și sufletește? Nu primi nici o hrană — nici sfertul rației la care, asemenea tuturor mateloților, se supuse însuși. Dar pe dinăuntru gîndurile îl frămîntau mai vii, mai necruțătoare ca oricînd. Pînă dobîndi împăcarea. Nu zărise, e drept, acoperișurile de aur ale Marelui Han, dar pusese piciorul, el și oamenii lui, pe cea mai lungă peninsulă a Asiei, pe numeroase din insulele care-i priveghează intrarea în porturi. Pentru suveranii spanioli avea la căpătîi documentele scrise: ele puteau fi puse sub ochii oricărui trimis portughez!

Diego Mendez îl zări ațipind. Dar ce somn era acesta, zile și nopți, fără întrerupere, cu ochii mari deschiși?... Mai respira?... Mai simțea? Mai auzea?

Cavalerul strigă la el, îl scuturâ.

Chemă repede pe părintele Marci.

Un surîs odihnitor lumina acum fața palidă, suptă a navigatorului.

Din somnu-i adînc nu izbutiră să-l trezească nici strigătele voioase ale mateloților, cînd la amiaza zilei de 29 septembrie, după cinci luni de rătăciri, zăriră clădirile ciunte ale Isabelei.

RĂSCOALE! RĂSCOALE!

„Se va mai trezi?“ se întrebă doctorul Șanca urmînd încruntat trupul întepenit al Amiralului purtat pe targă.

Cinci zile mai ținu letargia, în patul cu saltea de paie din camera de sus a amiralității, încă nevăruită.

Cînd deschise ochii, Columb dădu de chipul puternic, ars de soare al fratelui Bartolomeu, aplecat pînă aproape de nările lui palide. Crezu că era o nălucire, că poate mai visa. Cînd îi deschise iar, Bartolomeu rîse tare și îi puse o mînă pe umăr.

— Tu? Tu, Bartolomeu? băigui şi Columb, c-un surîs.

Bartolomeu îl îmbrăţişă, în vreme ce Diego, înţepenit în armura pe care abia o căra cu el, rîdea cu lacrimi în glas.

Ce se petrecuse cu Isabela, în Espagnola în lipsa Amiralului? La căpătîiul lui nu se arătară — cum era de aşteptat — nici părintele Buil, nici comandantul garnizoanei, cavalerul Pedro Margarit...

Amiralul fu grăbit să afle întîi prin ce minune ajunsese în insulă fratele Bartolomeu, de prezenţa şi tăria căruia avusese de atîtea ori atîta nevoie — după o dispariţie de mai bine de opt ani.

În drumul spre ţărmurile Angliei, fugind ca şi Columb de zbirii regelui portughez, Bartolomeu fu prins de piraţi, jefuit şi lăsat gol în ţară necunoscută. Ani de zile se străduí să-şi ţie viaţa învăţînd graiul străinilor, desenînd hărţi, globuri pentru navigatori. Abia în 1493 izbuti să ajungă în faţa regelui Angliei, Enric al VII-lea, care ascultă propunerile genovezului, cercetă harta desfăşurată dinainte-i şi propuse semnarea imediată a unui contract cu îndrăzneţul Cristof Columb. În drum spre Spania, Bartolomeu se opri la Paris, unde ajunsese vestea întîii călătorii de-a curmezişul Oceanului. Fu primit cu toate onorurile de Carol al VIII-lea şi aci află că navigatorul fusese ridicat de regii catolici la rangul de Vice-rege şi Amiral ai Mării Ocean. La Valladolid, unde găsi curtea, i se spuse că Amiralul pornise în a doua călătorie — şi văzu cu încîntare pe cei doi paji, Diego şi Fernando, uimiţi de frumoasa înfăţişare a unchiului lor. Tot atît de încîntaţi pare să fi fost şi suveranii care-l înnobilară şi cu trei caravele încărcate de provizii îl trimiseră numaidecît întru ajutorarea coloniştilor din Espagnola. Dar ajunsese cîteva zile numai după plecarea spre Apus a lui Columb.

Bartolomeu află de la fratele mai mic, Diego, ce se petrecuse mai înainte, ce se petrecea încă în insulă. Nu-i putu da nici un ajutor, nefiind învestit cu nici o

demnitate, rămînînd astfel în ochii spaniolilor cel mai neînsemnat dintre „aceşti genovezi obraznici".

Diego se plînse şi el — apoi plînse de-a binelea, ca un copil căruia i s-ar fi luat şi stricat jucăria — că nu primi nici un ajutor din partea părintelui Buil şi a cavalerului Pedro Margarit, amîndoi catalani, amîndoi oamenii regelui cu glasul zgrunţuros. Nu l-au ajutat să îndemne pe coloniştii la muncile obşteşti care rămaseră în paragină, tot cum le lăsase Vice-regele, ba Pedro Margarit părăsind Isabela, unde se plictisea, luă cu el oşteni şi se urcă pînă-n Valea regească. Aci intrară în colibele indienilor, le ruinară gospodăriile, le stricară pacea casnică, furîndu-le fetele, femeile. Pe indienii care încercară să se împotrivească sau voiră să fugă îi măcelăriră.

— Şi nu s-a mai întors niciodată în Isabela? întrebă Vice-regele uimit de desfrînarea acelui cavaler al Sf. Jac.

— S-a întors de vreo două ori, da, s-a întors... îşi aminti Diego după cîteva clipe de gîndire, ca să doarmă. Pe urmă iar a plecat, luînd cu el şi pe alţii, cărora le povestea de traiul din Valea regească.

Ce se petrecea în Valea regească se repeta şi în alte sălaşe de aie localnicilor, nici un spaniol mai de seamă nevrînd să mai rămîie în Isabela, unde zăcuseră şi făcuseră foame, privind la zidarii, agricultorii şi ceilalţi meseriaşi care munceau ca nişte *pechenios,* ca nişte proşti de rînd.

— Şi nu s-a mai dus nimeni să cerceteze ţinuturile celelalte ale Espagnolei?... întrebă Vice-regele uluit.

— Cine?

În odaia nevăruită a amiralităţii se făcu tăcere.

— Veşti de la fortul Sf. Toma ai primit?... întrebă deodată Vice-regele.

Diego mărturisi că primise veşti sporadice şi nu mai ştia bine dacă fortul era încă în picioare sau dacă avusese soarta celuilalt fort, al Crăciunului, de la ţărmul Oceanului. Alonso de Ojeda, comandantul fortului, a avut de înfruntat odată asaltul cîtorva mii de

indieni adunați de rînjitul caţic Caonabo, vechi luptător, din seminţia mîncătorilor de oameni, de teama căruia tremurau toţi ceilalţi caţici. Bombardele şi arhebuzele din fort umplură şanţul împrejmuitor şi apele rîului învecinat cu leşurile indienilor. Alonso de Ojeda îşi ţinuse oamenii în mînă. Nu uitase luptele de sub zidul cetăţilor maure. Caţicul Caonabo veni curînd cu alte cîteva mii de arcaşi, împresură fortul mai de departe, în păduri, pîndind ieşirile şi potecile, spre a le tăia albilor putinţa de a-şi aduce hrană proaspătă, a-i sili să moară de foame, ei şi caii lor. Dar Alonso de Ojeda îi alungă de cîteva ori.

— Şi acum? întrebă Vice-regele.

Diego nu mai răspunse. Întunecat, îşi sună zalele şi aruncă o privire vagă pe fereastră.

Vice-regele în mînia, în desperarea-i bruscă, vru să se ridice, nu izbuti şi căută ajutor în ochii tari ai lui Bartolomeu.

Cu glas potolit, dar hotărît, Bartolomeu zise fratelui mai mare în italieneşte:

— În faţa bisericii, Cristof, în faţa casei acesteia, în marginea canalului şi a morii ar fi trebuit să ridici, ca în Spania, cîte o spînzurătoare! Pe vistiernicul Bernal Diaz de Pisa şi al lui trebuia să-i văd întîi legănîndu-şi leşurile în vînt cînd m-am apropiat cu vasele de Isabela. Trebuia spînzurat oricine adăsta să muncească alţii pentru el, trebuia spînzurat oricine ar...

— Ar fi trebuit să-i spînzur pe toţi, Bartolomeu... murmură buzele palide ale Vice-regelui.

— Şi ce ai fi pierdut? întrebă Diego, molipsit şi el pe neaşteptate de sufletul lui Bartolomeu. Am fi rămas numai cu meşteşugarii, agricultorii şi ostaşii credincioşi jurămîntului.

Vice-regele dădu din cap nemulţumit. Oamenii erau preţioşi, mai preţioşi chiar decît aurul. Alt mijloc! Alt mijloc trebuia găsit pentru a-i face folositori lor înşile ca şi celorlalţi. Dar care era mijlocul şi anume cel mai potrivit pentru aceşti nobili spanioli, leneşi, îngîmfaţi, cu suflete uneori de eroi, totdeauna de chi-

lipirgii ? Nu-şi da încă seama. Trebuia să mai gîndească. El fusese toată viaţa navigator, nu căpetenie obştească...

— Unde e părintele Buil ? Unde e acum Pedro Margarit ?

Nu răspunse nimeni. Curînd fraţii îi destăinuiră tot. Cei doi vinovaţi, temîndu-se pesemne de furia Vice-regelui, care la înapoiere i-ar fi aruncat legaţi să muncească la şanţuri, numai cu un sfert de raţie, îndemnară şi pe alţi lingăi să-i urmeze, puseră mîna pe caravelele din port aduse de Bartolomeu şi fugiră. În Spania, de bună seamă — să dezvăluie suveranilor adevărata înfăţişare a Indiilor lui Columb, sărăcia, foametea, frigurile, noroiul, basmul cu aurul şi mirodeniile, existente numai în laudele şi scrisorile înşelătoare ale Vice-regelui.

După cîteva clipe de gîndire, încruntat, Columb ridică ochii asupra celor doi fraţi, apucă mîna viguroasă a lui Bartolomeu şi surîse.

Cu el alături, nici o ursită nu-l mai îngrijora.

În aceeaşi zi, înainte ca Vice-regele să fi avut puterea să se ridice, se auziră pe treptele de lemn ale amiralităţii tropăituri de paşi repezi, glasurile şi strigătele atît de cunoscute ale indienilor lui Guacanagari. Era însuşi caţicul care, acoperit de picturi nesigure şi de mici plăci de aur pe piept şi umeri, sprijinit de arcaşi din propria-i seminţie şi de cîteva din tinerile dănţuitoare, se smulse dintre ai lui, să-şi îmbrăţişeze prietenul spaniol. Se tîngui îndelung, în vreme ce fetele, ciucite la picioarele lui ca o cunună de flori golaşe, îşi acoperiseră faţa cu pălmuţele, strigă într-un grai repezit din care tălmaciul indian traduse şi el repede numai o parte.

Cei de faţă aflară astfel că-ndîrjitul caţic Caonabo, pierzînd nădejdea de a mai pătrunde în fortul din munţi, îşi trase pe nesimţite oamenii din pădurile, peacolo înfrigurate noaptea. Dar nu se potoli. Porni pe la ceilalţi caţici ai insulei, amărîţi şi ei de jafurile, dezmăţurile spaniolilor năvăliţi în sălaşele paşnice, şi-i

încredință că albii trebuie stîrpiți, aruncați în Ocean, ca acum un an. Altă mîntuire nu vedea. Aveau albii cai și arme, dar nu îndeajuns ca să răpuie pe toți locuitorii insulei, de s-ar uni și i-ar înfrunta în același timp. E drept, fortul din munți nu căzuse, dar năvălind asupra Isabelei și punînd-o la pămînt, de unde se trage hrana ca și muniția fortului, spaniolii l-ar părăsi numaidecît ca șoarecii o cămară pustie.

— Așa ți-a vorbit și ție dușmanul meu? întrebă Vice-regele bănuitor.

De unde? Toate acestea el le-a aflat prin iscoade, că cel din munți socotindu-l prietenul albilor, nici nu vrea să-l vadă înaintea ochilor, ba a trimis unul din neamul lui cu arcași și sulițari de i-au lovit într-o noapte sălașul și i-au furat caraiba cea frumoasă, iar pe cealaltă au junghiat-o — caraibele care se aruncaseră în apă de pe caravela Amiralului spre a ajunge la pieptul caticului.

Guacanagari plînse cu lacrimi mari care-i smîngăliră, pătară și mai mult pictura chipului, întovărășit de hohote de plîns, mici ca ciripituri în lunca, ale dănțuitoarelor de la picioarele lui.

— În Isabela nu ajunge el să puie piciorul! făcu Diego rămas după fuga părintelui Buil și a cavalerului Pedro Margarit, fără juntă în conducerea noului oraș.

— Cum să n-ajungă? răspunse caticul deschizînd ochi mari și uitînd deodată să mai plîngă.

Caticul Caonabo, necunoscut de nimeni, încărcat de coșuri de fructe și pîini coapte în spuză intrase de cîteva ori și în Isabela, unde-și desfăcuse numaidecît marfa. Luă aminte la zidurile împrejmuitoare, neîncheiate, la turnurile neacoperite și pustii, la puținătatea locuitorilor, mai toți lîncezind, nu văzu nici un oștean... Încît, curînd! curînd!... caticul din munți și întovărășiții lui, cu arcașii mai numeroși ca stelele pe cer, vor năvăli buluc asupra lui Guacanagari și asupra prietenului alb, îl vor măcelări, iar caticului

Guacanagari îi vor răpi numaidecît dănţuitoarele şi podoabele!

Fetele golaşe plînseră iar cu glas de păsărele, acum mai tare.

Vice-regele, Diego şi Bartolomeu îi puseră o mînă pe umeri, pe braţ, îl încredinţară că albii nu pot fi înfrînţi de săgeţile şi suliţele de lemn, că nu i se va clinti un fir de păr din creştet, nici lui, nici micilor dănţuitoare, care-l vor întovărăşi de-a lungul întregii vieţi, ba îl vor urma — după străvechea datină — şi în mormînt.

Caraghioasă, copilărească păru această scenă celor de faţă şi ar fi rîs cu poftă după plecarea caţicului cu alaiul de arcaşi şi dănţuitoare, care cîntară, săltară după aceea pe uliţele Isabelei. Dar nu era de rîs.

Răscoală în colonie... Răscoală în insulă...

Indienii nu mai aduceau spaniolilor nici fructe, nici alte alimente. La vederea albilor, o rupeau de fugă, chiar cînd erau momiţi cu clopoţei. Cei cîţiva spanioli care căutau firimiturile de aur în rîuri sau sub stînci nu s-au mai întors. Li s-au găsit numai leşurile măcelărite.

Răzmeriţă mută, neîntreruptă.

Prin văzduhul senin, fierbinte şi pe alocuri răcoros al frumoasei, îmbelşugatei Espagnola, bătea acum un vînt de sălbăticie aţîţată, încărcată de miros de sînge.

Rămaşi singuri, cei trei fraţi discutară îndelung.

Vice-regele îmboldit de noile sarcini se întremă curînd.

Dar pe neaşteptate fu vestit că se apropiau de Isabela patru caravele cu flamurile Castiliei şi Aragonului. Inima Vice-regelui se strînse deodată. Nu cumva reaua voinţă a episcopului Fonseca, pîrele vistiernicului fugit, Bernal Diaz de Pisa, urziseră o plasă vicleană şi aceste caravele veneau să i-o arunce în cap, lui şi fraţilor lui? Îşi aminti însă de ochii în lacrimi ai pioasei regine care-i repetase că întîia dezmierdare a inimii ei o aştepta de la creştinarea indienilor, că nu se îndoia de cugetul lui drept.

Ba regina îi ceru îngăduirea de a păstra încă şi a pune să se copieze în taină *Carta del marear* [1] — a Amiralului, numai pentru ea, unde se aflau însemnate preţioasele învăţături ale mînuirii caravelelor dimpreună cu toate calculele şi direcţiile care-l duseseră teafăr pînă-n preajma Indiilor. Amiralul păstra încă scrisoarea reginei, trimisă la Sevilla mai tîrziu, o dată cu preţiosul manuscris, în vremea pregătirii celei de a doua călătorii.

Surîsul luminos de pe faţa lui Bartolomeu, care întovărăşi pînă la amiralitate pe noul venit, Antonio Torres, comandantul flotilei, risipi numaidecît temerile lui Columb. Îi ieşi însuşi înainte, şi fără a ţine seama de rang, Vice-regele, ca un căpitan obişnuit de caravelă, îmbrăţişă pe tînărul căpitan. Ceru numaidecît amănunte asupra călătoriei, în vreme ce Bartolomeu, în mijlocul slujitorilor Vice-regelui, grăbea în altă încăpere pregătirea unei mese în cinstea lui Antonio Torres şi a ofiţerilor spanioli de pe caravele, pe care trebuia să-i aducă îndată Diego.

Antonio Torres, foarte tînăr, se purta cu cioc şi mustăţi răsucite în sus, după felul portughezilor. Cu voce adîncă de bas, surprinzătoare la vîrsta lui, vesti pe scurt, căci nu era de loc vorbăreţ, întîmplările mai de seamă de la curte şi de pe continent. Primatul Mendoza abia îşi mai ţinea bătrîneţele şi se înfăţişa suveranilor numai cînd era chemat. Episcopul Fonseca primise însărcinarea de a pregăti trimiterea cîte unei caravele spre noile posesiuni ale coroanei, în fiecare lună, marchiza de Bobadilla fusese rechemată la curte şi împreună cu donna Juana de Torres întreţineau buna dispoziţie a familiei regale. Politica era ceva mai încurcată... Regele francez, Carol al VIII-lea, ahtiat de noi titluri, năvălise în Italia şi, în înţelegere cu prinţii din Milano, ajunsese pînă la Neapole. Din fericire căpitanul Gonzalez, frumosul favorit al reginei, se afla în Sicilia —

[1] Cartea de navigaţie. (n. a.)

şi trecu numaidecît pe continent. Temîndu-se de o invazie a aragonezilor în Sudul ţării lui, regele Franciei se grăbi să se înapoieze. Pe urmele lui, frumosul şi viteazul Gonzalez ajunse pînă la Roma, unde fu primit cu urale. Se vorbise tot mai stăruitor că don Manuel, tînărul rege al Portugaliei, ar rîvni la mîna micii Isabela, fosta cumnată, şi la aurul bijuteriilor ei. Cu regele Angliei s-a ajuns la o înţelegere oarecum, în urma unor foarte lungi tocmeli şi el e gata să primească în ceţurile Londrei pe infanta Catalina. Se mai discută însă strîns şi aprig asupra zestrei. Părerea generală la Alhambra e că Enric al VII-lea, regele Angliei, e lipsit de orice cultură a sentimentelor, cu totul străin tandreţelor spaniole, ba chiar şi politeţelor franceze şi ca un cămătar se gîndeşte mai mult la avuţiile decît la frumuseţile oacheşei Catalina, dornică şi ea să vadă mai curînd Londra decît pe ginere, moştenitorul şi pe rege. S-a auzit de departe că turcii ar avea de gînd să năvălească în Moldova... Dar unde e Moldova ?... Unde ?... In orice caz nu în vecinătatea Siciliei sau Andaluziei. Asta sigur ! Asta sigur !...

La masa Vice-regelui a domnit veselie mare.

Se aflase în toată colonia că cele patru caravele aduseseră din Spania numeroase provizii, alimente cu gustul de acasă, vite de prăsilă, veşminte care să înlocuiască zdrenţele umilitoare ale cavalerilor, ba şi cîţiva pricepuţi grădinari şi mineri, căci trebuiau scoase odată la lumină zăcămintele de aur ale insulei. Incît scrisoarea reginei către colonişti, în care le cerea să asculte de sfaturile părinteşti ale Vice-regelui, nici nu prea fu luată în seamnă, deşi nesupuşii erau ameninţaţi, în afară de alte pedepse, şi cu amenzi de zeci de mii de maravedas.

Se aflase şi de lunga scrisoare a reginei către Vice-rege şi Vice-regele socoti de cuviinţă s-o citească la masă în auzul musafirilor. Astfel aflară toţi de împăcarea cu portughezii.

Bula Papei care nemulțumise atît pe portughezi fu discutată de cosmografi și diplomați la Tordesillas și cum bunăvoință era de amîndouă părțile — căci nevăzută surîdea deasupra mesei cu harta Oceanului, a noilor descoperiri, figura bălaie a melancolicei Isabela, ispititoarea, tînăra văduvă — se ajunse curînd la o perfectă înțelegere. Spaniolii consimțiră ca linia de demarcație trasă de Papă să fie mutată la 370 de leghe spre Apus de *insulele Cap-Verde,* ceea ce lărgea domeniul portughez [1]. N-ar putea trimite Amiralul, la înapoierea caravelelor, o nouă hartă, mai amănunțită, cuprinzînd și ultimele descoperiri? Creștinarea mergea greu, de bună seamă, căci sfinții misionari nu cunoșteau și nu învățau cu temei graiurile indienilor, dar nu s-ar putea găsi un mijloc de a se grăbi evanghelizarea? Regina nu era de părerea curtenilor și a regelui care adăstau convoiuri de indieni, spre a fi vînduți ca sclavi pe piața Sevillei, negustătorie atît de bănoasă...

Cu glasul tremurînd citi Vice-regele și aceste rînduri ale reginei asupra descoperirilor lui și ca și cum le-ar fi înțeles prea bine le repetă, spre a se încredința:

„Y una de las principales causas porque esto nos ha placido tanto es por serinventado, principiada e habida por vuestra mano, trabajo e industria". [2]

Columb știa bine, își spusese adesea, că drumul peste Ocean, biruind Marea Beznelor, înfiorătoare în sufletul celor mai cutezători navigatori, fusese o îndrăzneală nemaicunoscută, credința lui sălbatică pentru care înfruntase două curți regești, pe toți canonicii și învățații timpului și avusese tăria de a aștepta, lepădînd de la sine orice alte rîvne, mai bine

[1] Încă nu se știa că i se tăia putința de a cuprinde Brazilia, uriașa țară cu *brazil,* prețiosul lemn. (n. a.)

[2] Și în toate acestea, una din cele mai de seamă mulțumiri pe care le gustăm, e de a simți că această faptă a fost concepută, scoasă la lumină și realizată de geniul, dibăcia și munca voastră (n. a.)

de opt ani. Dar văzînd cu ochii, negru pe alb, în slove limpezi, gîndul lui propriu, aproape tainic, scos deodată la lumină în auzul tuturor, rostit de dincolo de Ocean, în lumea veche, de o gură străină, Columb şovăi uimit, şi avu deodată vedenia uluitoare — ca a altcuiva — a faptei lui de care pentru întîia oară, în toată întinderea şi însemnătatea ei, abia-şi da sèama...

Se opri — nu putu citi mai departe. Degetele cu hîrtia regească se lăsară încet în jos, pleoapele acoperiră ochii adînciţi de suferinţe, şi în lipsa unor lacrimi calde simţi în locul lor un jar usturător.

Diego supraveghe a doua zi transportul, în camerele de sus, a cîtorva lăzi bine lègate şi pecetluite cu insignele regeşti, putînd numele Vice-regelui şi Amiralului Cristobal Colon. Bucuros ca un copil, rîzînd din toată inima cu glasu-i slab, Diego scuturat de un sughiţ lăuntric chemă pe fratele mai mare arătîndu-i în încăperea goală a amiralităţii darurile personale ale reginei : un pat lăcuit, şase saltele groase, numeroase perine cu feţele brodate, covoare, cuverturi de catifea şi mătăsuri cu horbote, două dulapuri scunde cu veşminte de zile mari — apoi veselă de argint, două candelabre cu teancuri de lumînări groase de ceară şi tot felul de dulciuri, fructe uscate, smochine, struguri şi curmale, butoiaşe cu apă de trandafir şi apă de portocale...

Curînd fură aduse la amiralitate şi cuşti cu o sută de găini mari, gălăgioase, cu şase cocoşi moţaţi şi împintenaţi — regina ţinuse minte că Amiralul ei era un pofticios de ouă!

Nici slujitorii personali ai descoperitorului nu fuseseră uitaţi : tuturor regina le trimise veşminte de gală şi rufărie aleasă.

Mai puţin impresionat, mai puţin bucuros decît Diego şi Bartolomeu fu, privind bogatele daruri din Spania, însuşi Columb. Ochii lui alunecaseră în fugă peste grămezile de bunătăţi, mobilă şi veşminte, ca peste lucruri străine care aproape nu-l priveau. Pă-

răsi numaidecît încăperea, spre uimirea celor doi fraţi. Ce-i trebuiau lui catifelele, covoarele, apa de trandafir şi de portocale ? Ele puteau folosi în Spania, la curte. Dar în Espagnola ? Dar pe Ocean ?

Seara însă, la cina pe care o luă repede, singur, o bucurie fierbinte îi năpădi inima. Mai mult decît scrisoarea măgulitoare, darurile reginei pentru el personal, genovezul, străinul, Cristof Columb erau o dovadă — chezăşia încrederii, a bunei ei voinţe, cu toate clevetirile, calomniile şi minciunile care năvăleau, tîrîndu-se din toate părţile asemenea unor gîndaci de noapte urît-mirositori. Uşiţa tainică spre inima ei îi era mereu deschisă lui, poate numai lui, şi îi putea vorbi cu tot adevărul, cu toate siguranţele şi îndoielile, în ceasul de cumpănă care ar putea să vină. Oceanul îşi ţinea încă ferecată marea trecere către continentul rîvnit, atît de apropiat. *Dar va duce călătoria mai departe, pînă la capăt ! PÎNĂ LA CAPĂT !*

Cu regina, sprijinitoare a voinţei lui neînduplecate, *va ajunge, TREBUIE SĂ AJUNGĂ ÎN INDII !*

Cele patru caravele ale lui Antonio Torres adăstau ancorate în faţa Isabelei.

De cîte ori le zărea pînzele, flamurile în bătaia vîntului, Columb simţea o strîngere de inimă. Se vor înapoia goale... Nimic din aurul făgăduit şi — firește — cu nerăbdare aşteptat ! Vistieria regească aruncase pumni şi pumni de dubloni grei pentru îndestularea Vice-regelui şi a coloniei — şi ce trimitea Vice-regele, colonia în schimb ?

Dacă cele patru caravele s-ar înapoia goale, nu s-ar clinti oare încrederea suveranilor ? (A regelui Ferdinand se clătina de la început !) Pedro Margarit, ticălosul cavaler, nu cercetase zăcămintele insulei cum fusese vorba şi nu pusese oameni la lucru. Chefuise în Valea regească. Amiralul cheltuise vremea pipăind, ca pe întuneric, zările Oceanului. Iar între timp spaniolii jefuiau şi ucideau pe indieni, in-

dienii fugeau cînd puteau ucide pe spanioli... Aurul rămăsese în adîncurile lui.

In fortăreaţa Magdalena, pe celălalt şir de munţi, mai mică decît a Sf. Toma, căpitanul Luis de Artiago, un vlăjgan fără frică şi mereu flămînd, trimise veste la Isabela, lui Don Diego — nu aflase de întoarcerea Vice-regelui — că indienii caţicului Guatiguano se pregăteau să-l încercuiască. Să-i adaste? Să-i atace şi să-i spulbere?

Columb ar fi dorit ca Luis de Artiago să încerce o împăcare. Dar înţelese că o asemenea încercare, în acele împrejurări, ar fi îndemnat şi pe alţii la răzvrătire. Porunci deci comandantului să caute a pune mîna pe caţic şi a prinde cît mai mulţi indieni.

Ceea ce se întîmplă. Dar caţicul nu fu prins.

Astfel, legaţi cu mîinile la spate, unii împiedicaţi şi la picioare, intrară în Isabela, într-un amurg, cîteva sute de indieni golaşi, lihniţi, cu zugrăvelile feţei mînjite, şterse, cu zulufii zbîrliţi, fără nici o vlagă, fără puterea de a mai urî măcar, dezgustaţi de ei înşişi şi de întreaga lume.

Fură urcaţi în aceeaşi noapte pe cele patru caravele.

In zori, cîteva zeci fură aruncaţi înapoi peste bord, în Ocean. Muriseră. S-au sinucis? Nimeni n-ar fi putut spune. Dar se puse pază puternică între cei rămaşi. Totul era să ajungă vii în Spania — fie şi numai jumătate din ei.

Vice-regele grăbi plecarea caravelelor, după o ultimă vorbire cu Antonio de Torres, comandantul flotilei, căruia îi înmînă şi cîteva documente pentru suveranii catolici.

Cu un picior în barcă, Antonio de Torres îşi aminti şi spuse cu haz că acei duli înrăiţi în lanţ pe care-i adusese şi care se aflau acum într-unul din turnurile pustii ale Isabelei fuseseră trimişi de episcopul Fonseca! De cînd i se spusese odată la un prînz, la curte, că avea o mutră acră de parcă mis-

tuia sticlă pisată, şi-a schimbat cu totul înfăţişarea: surîde, surîde mereu!

— Surîde şi în somn? glumi Bartolomeu, care se afla cu un pas înapoia Vice-regelui. Oricum, îi mulţumim pentru cîini!

După plecarea caravelelor, Vice-regele îşi simţi cugetul mai uşurat: trimisese şi un document viu, pe fratele Diego, blajinul, mărturia grăitoare a ceea ce se petrecuse şi se petrecea în Espagnola — purtătorul adevărului adevărat.

Trebuia înfruntat complotul caţicului Caonabo.

Înfrîngerea indienilor, risipirea lor asemenea unor muşte de s-ar fi unit şi ar fi năvălit cu toţii asupra Isabelei, cu sutele de mii, era sigură: bombardele, arhebuzele, săbiile de Toledo n-aveau a se teme nici de suliţele de lemn şi nici măcar de săgeţile, sperietoare de papagali!

Insula însă nu trebuia pustiită. Localnicii erau, puteau fi folositori la zidirea oraşelor, la cultivarea pămîntului, la dezgropatul aurului!

Nu se putea sta de vorbă însă cu îndîrjitul Caonabo. Acel caraib se ştia vinovat faţă de albi şi nu înţelegea iertarea, nu credea în împăcare.

— Să începem împăcarea cu ceilalţi caţici, fu de părere Bartolomeu.

Cu cine? Behechio, caţicul din munţii Xaragua, era cumnatul lui Caonabo, căruia îi dăruise pe frumoasa cîntăreaţă, dansatoare şi poetă Anacoana-Floare de aur.

Mai blajin părea caţicul Guarionex, din Valea regească.

Fu trimis un singur cavaler, în catifele, înarmat cu un singur pumnal bine ascuns şi întovărăşit de indianul tălmaci, cu un colier de cristale sunătoare ca nişte zurgălăi, întîiul dar.

Peste cîteva zile, într-un alai de indieni cu arcurile pe spinare, purtînd pe un pat de ramuri verzi fructe şi legume, unele încă necunoscute în Europa, ştiuleţi de porumb lăptoşi, cartofi uriaşi, frunze de

tutun ca chihlimbarul, darurile Văii regeşti, se înfăţişă, fără femei, în Isabela, însuşi Guarionex.

Era un bărbat scund, gras, peste fire, cu două rinduri de guşi, nasul scurt şi ochii pierduţi între uriaşele pleoape umflate. Abia urcă scara amiralităţii spre încăperea Vice-regelui, care îi ieşi în întîmpinare.

Gîfiind, caţicul căzu în braţele marelui alb. Era înfricoşat de asemenea osteneală şi numai după ce se răcori cu vreo cîteva şerbeturi spaniole, ciucit pe covor dinaintea Vice-regelui, silit să facă la fel, surîse mulţumit, împăcat. Înţelese numaidecît că n-avea nimic de cîştigat înfruntînd pe albi şi că putea fi recunoscător pentru bunăvoinţa care i se arăta şi de pe urma căreia n-avea nimic de pierdut — dimpotrivă. Caţicul se arătă atît de bucuros de a avea asemenea prieteni, că nu se împotrivi cîtuşi de puţin să dea o mînă de ajutor la ridicarea unor forturi — ba spre a face dovada bunei lui credinţe, dărui indianului tălmaci pe sora cea mică.

— E numai dănţuitoare, nu şi cîntăreaţă-poetă ca Anacoana-Floare de aur, sora mai mare a lui Behechio, soţia lui Caonabo... se scuză el.

Să fi aflat Caonabo prin iscoadele lui de mişcarea caţicului din Valea regească ? Bietul Guarionex ar fi fost pierdut !

Bartolomeu îşi zori fratele. Fiecare zi de întîrziere încărca pe cea următoare cu un pericol mai mare. Dar Vice-regele nu se grăbea. Cugeta în tăcere şi nu lua nici o hotărire. Abia după ce dădu ochii cu Alonso de Ojeda, comandantul fortului Sf. Toma, venit pentru o zi în Isabela, părea a fi găsit ceea ce căuta.

Auzind Bartolomeu de ce era vorba între Vice-rege şi măruntul, încruntatul comandant, fu uimit: îl trimitea să momească şi să puie mîna pe înfiorătorul caţic caraib. Şi fu aproape speriat cînd văzu pe Alonso de Ojeda gata să împlinească dorinţa Vice-regelui.

Cavalerul vru să plece singur, numaidecît.

Vice-regele îi dărui totuşi nouă călăreţi — destul de numeroşi spre a înfrunta un atac neaşteptat, destul de puţini spre a nu ataca bănuiala fiorosului caţic.

Bartolomeu nu se sfii să-şi spuie deschis părerea, după plecare pîlcului de spanioli ; el ar fi dorit o luptă pe faţă, cu un sfîrşit neîndoielnic. Viclenia lui Ojeda era atît de cusută cu aţă albă, că va fi descoperită numaidecît — şi să se socoată fericit dacă se va mai înapoia întreg, el şi tovarăşii lui, lucru de care Bartolomeu nu era sigur cîtuşi de puţin. Cu fiecare zi care trecea, Bartolomeu tot mai abătut se întreba cum de-i venise Vice-regelui gîndul de a arunca între colţii şi măselele acelui sălbatic pe unul din cei mai vajnici cavaleri, poate cel mai cutezător şi credincios dintre spaniolii de pe insulă. Dar de vreme ce Alonso de Ojeda plecase în munţi, depărtare de mai bine de şaizeci de leghe, nu mai era nimic de făcut. Bietul Ojeda !... Păcat de el !...

In dimineaţa următoare, în biserica înaltă a Isabelei, înapoia Vice-regelui, Bartolomeu îngenuncheat se rugă pentru odihna sufletului lui Alonso de Ojeda şi a însoţitorilor lui. Ce fel de moarte groaznică vor fi îndurat închipuirea lui nu voia să vadă. Plecaseră de şase zile.

In a noua zi, într-o miercuri pe-nserat, strada prăfoasă a Isabelei răsună de trompetele îndesate ale unui pîlc de călăreţi.

Se înapoia Alonso de Ojeda, în spate pe cal cu un indian uriaş, păros, mai mult gol, cu braţele înţepenite în cătuşe, bine legat peste piept de făptura cavalerului : caţicul ! Caonabo !

Bartolomeu le sări înainte, numărîndu-i : nu lipsea nici un călăreţ ! Rîdeau cu toţii bucuroşi de ispravă, în afară de Ojeda care, de parcă nu se întîmplase decît ceea ce în chip firesc trebuia să se întîmple, urcă scările spre camera Vice-regelui, cu acelaşi chip înnegrit, neclintit, ca un pumn împietrit, urmat de tovarăşii care înconjurau gorila omenească, bine strînsă în odgoane.

În faţa Vice-regelui, deşi i se scoaseră căţuşele de oţel şi fu eliberat din groasele frînghii, caţicul rămase întunecat, mohorît. Parcă nici n-auzea cuvintele tălmaciului indian, care tot lăuda bunătatea, mărinimia caţicului alb. Nici nu ridică ochii asupra lui. Îşi oprea îndelung respiraţia, apoi trăgea aerul scurt, adînc. Se vedea bine că încă nu se dezmeticise, nu-i venea să creadă în tot ce i se întîmplase, deşi se afla aievea între albi... Se întoarse deodată cu pumnii strînşi, cu ochii scăpărători spre Alonso de Ojeda, care alături de făptura-i uriaşă părea un copilandru şi, clătinînd capul cu şuviţele-i zbîrlite, îl împroşcă repede cu un şuvoi de cuvinte cînd răguşite şi hîrîite, cînd ascuţite — ocărîndu-l precum spunea tălmaciul cu cele mai îngrozitoare blesteme şi ameninţări. Da, el caţicul Caonabo, dărîmase Fortul Crăciunului de la marginea apelor! El ucisese pe comandantul cel tînăr şi puţinii lui tovarăşi! Şi aceeaşi soartă o va avea şi această nouă cetate a Isabelei, cu tot clopotul ei adus din cer! În curînd se vor ridica caţicii insulei, însufleţiţi de duhul crunt al răzbunării, care nu iartă şi vor năvăli cu zecile de mii, cu arcuri, suliţe şi torţe de răşină, zeci de mii de flăcări, de nu va mai rămîne de pe urma cotropitorilor şi a forturilor lor nici cenuşa pe care o va spulbera departe vîntul repezit din munţi peste ape!

Tălmaciul îi arătă din nou pe Vice-rege.

— El e căpetenia!... El!

Caţicul nu credea. Măsură pe Vice-rege cu dispreţ şi se întoarse din nou către cavalerul neclintit care-l înşelase, îl legase, îl furase şi smulsese dintre indieni. Acest cavaler era căpetenia!... Luptătorul!... În alte amăgeli de-aci înainte nu mai credea!

Ochii lui scăpărători măsurară mica făptură a cavalerului cu uimire — cu spaimă aţiţată de o uluitoare admiraţie...

Bartolomeu şi Alonso de Ojeda voiră să-l ducă la turnul bine păzit din marginea Oceanului, dar Vice-regele se împotrivi. Opri pe caţic la amiralitate. Nu

se putea împotrivi să fie pus în lanţuri — caţicul ar fi fost în stare să dărîme pereţii, să gîtuie paznicii — dar îi trimise o saltea şi o învelitoare de catifea, din darurile reginei.

Cum se întîmplase minunea?

Alonso de Ojeda istorisi cu glas obişnuit această întîmplare atît de neobişnuită:

Cînd ajunse la Maguano, îndepărtata reşedinţă a caţicului, adăstă o vreme afară, pînă ce farfuriile de porţelan, trimise în dar, fură preţuite şi primite. Caţicul nu se miră de bunăvoinţa caţicului alb care, ştiindu-i de frică, îi cerşea astfel prietenia. Nici nu se temu de cei zece călăreţi spanioli — numai zece! Cît degetele de la mîini!...

Ieşi în cerdac, spre a nu fi silit să-i poftească în încăperea cu dănţuitoare şi a nu le arăta chipul prea frumoasei lui soţii, cîntăreaţa poetă Anacoana-Floare de aur. Dar îi ospătă din belşug, luînd parte însuşi la ospăţ, folosind măgulit porţelanurile.

Cavalerul-căpetenie îi mărturisi că venea să ceară din partea Vice-regelui alb prietenia caţicului. Lucru de care, mestecînd de zor, Caonabo nu se îndoi de loc. Dar mai suna oare — întrebă — în turla bisericii din Isabela acel clopot din cer, care avea puterea, de cum începea să bată cu sunetele-i adînci şi răsunătoare, să silească spaniolii a-şi părăsi locuinţele şi a se aduna repede-repede înlăuntrul bisericii?... Un asemenea clopot miraculos i-ar trebui caţicului Caonabo!... Cînd ar suna acel clopot venit din cer, atîrnat de copacul înalt din faţa sălaşului, acoperind, umplînd cu chemarea lui crestele, văile şi prăpăstiile munţilor, care indian ar mai pregeta şi n-ar da fuga spre el? Dar nimic mai uşor! i-a răspuns cavalerul. Ar fi de ajuns să poftească pînă-n Isabela caţicul şi cînd Vice-regele alb l-ar vedea, cum de l-ar refuza, cum de nu i-ar face plăcerea unui asemenea dar?... Caţicul sări de la locul lui şi dădu porunci arcaşilor care-l împrejmuiau. În cîteva zile se adună dinaintea sălaşului întreaga oştire a caţicului, mii şi mii de

indieni cu suliţe, facle, săbii de lemn şi arcuri. Cavarul spaniol arătă caţicului că o vizită prietenească nu se face cu atîtea arme.

Dar nici fără arme o vizită prietenească nu poate cinsti pe cineva, îi răspunse caţicul făcînd ochii mari.

Şi porniră spre Isabela, urmăriţi pînă departe de cîntecele dansatoarelor, în fruntea cărora se afla frumoasa Anacoana-Floare de aur. Apoi nu se mai auzi decît murmurul frunzelor din pădurile pe care le străbăteau. Cînd ajunseră, încălziţi de mers, la rîul argintiu şi răcoros care da ocol fortului Sf. Toma, caţicul făcu o baie rece. Ieşind din apă zări în mîinile cavalerului o pereche de cătuşe care luceau orbitor în bătaia soarelui. Uimit, vrăjit de sclipirile acelei podoabe, ceru lămuriri şi cavalerul îi spuse că erau brăţări regeşti, pe care în zile de sărbătoare şi la baluri aveau îngăduinţa să le poarte, spre deosebire de curteni şi musafiri, numai suveranii şi pruncii lor. Caţicul vru să le vadă mai de aproape, să le poarte!... Cavalerul nu avu nimic împotrivă. Să le poarte! Dar cu brăţările de oţel la mîini numai călare i-ar sta caţicului bine, intrînd în Isabela, spre uimirea tuturor! Şi caţicul se lăsă urcat pe crupa calului, la amîndouă mîinile cu puternicile cătuşe, în spatele calaverului. Astfel călătoriră încă o vreme, spre încîntarea oastei de indieni, măgulită de neobişnuita stare de călărie a caţicului lor. Prin văi, prin rîpi, trecînd piscuri, călăreţii se cam depărtară de grosul pedestrimii, iar pe cărarea unei dese păduri de pini pieriră cu totul într-un galop nebun. Cotiră. Schimbară drumul. Apoi se opriră, descălecară şi legară pe caţic buştean. Pînă la Isabela mai erau vreo cincizeci de leghe. Întîrziară, căci trebuiră să se ferească de satele de indieni, să străbată locuri sălbatice, să treacă ape adînci, fără vad, mlaştini prelungi. De mirare că nu căzură caii, ţinuţi atîtea zile aproape numai cu apă.

Alonso de Ojeda încheie cu toată seriozitatea :

— Încît, Excelenţă, meritul e al cailor.

Vice-regele se înşelă însă crezînd că prinderea lui Caonabo va îngrozi pe ceilalţi caţici şi pe supuşii lor. Curînd iscoade spaniole se strecurară prin insulă şi se întoarseră cu o veste de necrezut. Anacoana-Floare de aur fugise la fratele ei, caţicul Behechio. Şi zămisli o nouă legendă, cu scoborîrea altor albi din cer care vor alunga pe cruzii spanioli — şi cîntîndu-i îl îndemna să pornească la luptă şi el, pentru mîntuirea înşelatului Caonabo. Mai sigură era revolta celor trei fraţi ai caţicului Caonabo, îndeosebi a lui Manicatex, chiorul, care şi adunase vreo cinci mii de arcaşi.

Răzmeriţa trebuia stîrpită odată pentru totdeauna. Vice-regele ducea pe picioare o suferinţă lăuntrică nemărturisită care-l istovea. Istoviţi erau şi ceilalţi spanioli. Timpul grăbea. Vice-regele avea de răspuns aşteptărilor curţii — avea de răspuns zărilor din Apus, care-l chemau din nou chinuitor, care nopţi întregi îi alungau somnul.

Lupta din Valea regească fu scurtă şi sîngeroasă. Mii de indieni, cu o larmă de copii înfricoşaţi, nerăbdători, hotărîră să înece în mulţimea lor, închizîndu-le trecătorile spre munţi, pe cei vreo două sute de spanioli, din care numai douăzeci călări, urmaţi de cinci cîini. Indienii se aţîţau încurajîndu-se, arătînd că albii nu erau mai numeroşi decît un pumn de boabe de porumb şi scoteau strigăte fioroase. Spaniolii nu le dădură timp să se-mpartă în grupe mici. Bartolomeu în fruntea pedestraşilor cu săbiile scoase îi lovi dintr-o parte, în vreme ce alţi pedestraşi se repeziră de cealaltă parte. Ceata din mijloc a indienilor se pomeni izbită de călăreţii lui Alonso de Ojeda şi de cîinii furioşi. Fură spulberaţi de la întîiul atac. Pădurile, văile şi în curînd prăpăstiile mai îndepărtate răsunară de pocnetele arhebuzelor, de vaietele indienilor urmăriţi fără milă, măcelăriţi pe loc. Căzu prizonier unul din fraţii lui Caonabo. Mii de indieni după aceea fură mînaţi cu mîinile legate la spate, spre Isabela.

Pe marginea potecilor, pe tăpşane, priveau indienii caţicului Guacanagari, care veniseră şi ei cu suliţe şi arcuri, socotind că ar putea da spaniolilor o mînă de ajutor.

Vice-regele străbătu şi alte ţinuturi ale insulei, întovărăşit de pîlcul lui de oaste biruitoare, spre a tăia pofta celorlalţi indieni de a mai unelti împotriva albilor. Ici-colo ridică repede cîte un mic fort, din lemn şi pietre prinse în lut.

Curînd se înfăţişară la amiralitate, înfricoşaţi, încărcaţi de daruri, caţicii mai mari şi mai mici de pe întregul cuprins al Espagnolei, cerînd prietenia zeilor albi, rugînd a li se primi darul.

Notarul regal citi la răscrucea Isabelei ordonanţa Vice-regelui şi tălmaciul indian traduse în cîteva idiome, spre a fi înţeles de toţi locuitorii insulei, dările la care erau îndatoraţi din trei în trei luni pentru suveranii Spaniei toţi cei care aveau mai mult de paisprezece ani :

Cîte un clopoţel umplut cu praf de aur, iar caţicii cei mari cîte o jumătate de tărtăcuţă.

Locuitorii din ţinuturile lipsite de aur, cîte 25 de livre bumbac curat.

Un caţic dinspre Valea regească, unde pămîntul da două recolte pe an şi unde indienii începuseră a cultiva şi grîul alături de porumb, rugă smerit pe Vicerege ca în locul aurului greu de adunat din rîuri, şi mai greu de scormonit din piatră, să fie îndatorat la dări în cereale — la oricîte cereale. Pămîntul acolo era darnic ! darnic ! Iar munca pămîntului era pe potriva puterilor omului indian — cu o săpălugă şi un ţepoi ara şi semăna cu uşurinţă...

Bartolomeu, care făcu socoteala, arătă Vice-regelui că din asemenea dări, care ar fi şi pe placul indienilor, s-ar strînge numai dintr-o recoltă grîu să hrănească lesne Castilia zece ani ! Dar avea nevoie Castilia de grîu ?... Aur ! Aur !... Curtea spaniolă aştepta *Aur ! Aur !*

Cererea caţicului nu putu fi îndeplinită.

Pentru cei care nu aduceau la timp darea în aur, pedeapsa era bătaia cu frînghia udă.

Indienii începură a-şi părăsi sălaşele unde-i puteau găsi slujitorii regeşti, dar nu fără a călca întîi în picioare fragedele răsaduri, grînele crude şi a smulge din rădăcini, a tăia fără milă pomii roditori ai livezilor. Se traseră ascunzîndu-se în pădurile din munţi, unde credeau că şi-ar putea găsi un adăpost în frunziş, o hrană din rădăcini şi fructe sălbatice. Mulţi pieriră de frig şi foame — cu ochii deschisi mari într-o vedenie halucinantă : fuga spaniolilor din insulă, înfometaţi la rîndul lor de pustietatea ogoarelor ! Ceilalţi se pomeniră căutaţi de spanioli cu cîinii, dibuiti în vizuini şi prăpăstii, aduşi cu sila şi bătăi la munca pămîntului părăsit.

SOSEŞTE CONTROLORUL

Vice-regele era încă în munţi, unde priveghea ridicarea noilor forturi, cînd se iviră dinaintea Isabelei patru caravele cu flamurile Aragonului si Castiliei. Era în a doua jumătate a lunii octombrie şi anotimpul ploilor era spre sfîrşite. Cu tot cerul acoperit, se adunase la ţărm mai toată liota cavalerilor trîndavi, precum şi funcţionarii regeşti, care din pricina răzmeriţei indienilor nu cumpărau, nu vindeau, n-aveau de lucru decît o oră pe zi, dimineaţa cînd se-mpărţea raţia de alimente.

Se repezi în port şi Bartolomeu, care ţinea locul Vice-regelui ca *Adelantad*, comandant.

De ţărm se apropie o barcă largă, aducînd pe controlorul Aguado, în picioare, în veşminte de catifea, cu mîna stîngă pe micul si elegantul stilet arab. Horbota de la gît şi de la mînecile pînă-n unghiile degetelor îi dădeau totuşi o înfăţişare muierească, nepotrivită cu pieptul scos înainte, provocator, şi cu încruntarea chipului deasupra gușii umflate.

Comandantul Isabelei surîse — dar îşi reluă seriozitatea, spre a primi cum se cuvenea pe un trimis al suveranilor.

Îi ieşi înainte şi zări numaidecît înapoia noului venit cîţiva scutieri cu suliţe şi arhebuze, şi între ei — de parcă ar fi fost arestat! — pe fratele mai mic, Diego.

Prin mulţimea de pe ţărm se auzi un nume:

— Aguado... El e... Controlorul regesc, Aguado!

— Nu-l mai ţii minte pe Aguado?

Într-adevăr, controlorul Aguado mai fusese în insulă şi se bucurase tot timpul de bunăvoinţa, aproape de prietenia Vice-regelui, care-l recomandase şi curţii.

Cînd Bartolomeu, ca un adevărat Adelantad, rosti solemn, demn, fără urmă de slugărnicie, cuvintele de bun venit, controlorul îl opri cu un gest scurt şi întrebă aspru, deşi avea un glas molatic:

— Unde e don Cristobal Colon?

— Vice-regele, Amiralul, fratele meu? întrebă anume Bartolomeu, spre a reda familiei rangul nesocotit. Îi ţin locul. Sînt comandantul cetăţii. El e în munţi, din pricina unor răscoale.

— Nu mă interesează cine eşti *tu!* strigă deodată controlorul privind peste capul comandantului, de parcă ar fi căutat pe fratele cel mare.

— Dar cine eşti *tu?*... întrebă Bartolomeu, cu făptura-i uriaşă crescută parcă deodată şi mai mult. Să văd împuternicirea!

Şi-l măsură de jos pînă sus.

La un semn al controlorului, scutierii trecură înainte şi deschiseră drum în mulţimea uluită. Unii începură să rîdă, presimţind apusul puterii fraţilor genovezi, de pe urma cărora umiliţi, puşi la munci, sufereau atît.

Urmat de lingăi în zdrenţe catifelate, care-l aclamau acum cu pumnii ridicaţi, ca pe un liberator şi răzbunător, controlorul ajunse la amiralitate, unde, înainte de a intra, chemă şi aşteptă pînă sosiră dinainte-i în pas alergător şeful magaziei de mărfuri, al-

cadul [1] și ofițerii de la paza celor patru turnuri. Fără alte întrebări îi certă în gura mare — să audă toți cei de față — pentru jalnica stare a cetății, atît de prost gospodărită și pe loc destitui din slujbă pe alcad.

Apoi urmat de scutieri și de cei patru ofițeri intră în micul palat cu două etaje și ocupă cancelaria și odăile personale ale Vice-regelui de la etajul de sus.

Un pîlc de călăreți porni numaidecît în munți, în căutarea lui „don Cristobal Colon", cu poruncă din partea trimisului regesc de a-l aduce la Isabela „viu sau mort".

Toată ziua pînă tîrziu noaptea răsunară încăperile amiralității de strigătele furioase ale controlorului, răgușindu-i glasul, pe care-l voia cît mai spăimîntător, amenințînd pe toți ticăloșii în frunte cu acel „așa-zis Amiral" care au făcut de rîs onoarea și cavaleria spaniolă.

Controlorul se trezi greu după somnul adînc de peste noapte și părea că nu se mai face ziuă. Afară turna o ploaie fierbinte și neîntreruptă. Dar controlorul nu vru să-ntîrzie. Ud leoarcă, abia ridicîndu-și încălțările greu înnoroiate, cu mînecile, ciorapii, pantalonii fleșcăiți, vestit de tobele seci purtate înainte-i și de o singură trîmbiță — ceilalți trîmbițași întovărășeau pe Vice-rege în munți — controlorul ajunse ponosit dinaintea bisericii. Era întovărășit de noul alcad — deocamdată desculț — și de scutierii cu priviri crunte, de ucigași nesatisfăcuți.

Se adunaseră mai puțini inși ca-n port, pesemne din pricina ploii care cădea parcă din găleți. Preotul adus în grabă făcu o scurtă rugăciune latinească, aruncînd ades controlorului priviri înspăimîntate de învinuire — căci era un mare admirator al Vice-regelui. Apoi toboșarul făcu pe crainicul și, urcat pe treapta cea mai de sus, răcni cît îl ținea gura, după cum îi citea din hîrtia cu peceți, de alături, însuși controlorul. Era împuternicirea din partea regilor pentru știința Vice-

[1] Judecătorul. (n. a.)

regelui, care se încheia şi cu vreo cîteva cuvinte către mîndrii castilieni, acum în Espagnola lihniţi şi zdrenţuiţi ca nişte cerşetori.

„Cavaleri, soldaţi şi toţi cei ce vă aflaţi din însărcinarea noastră în Espagnola. Vă trimitem pe Juan de Aguado de la curtea noastră, cu însărcinarea de a vă vorbi în numele nostru. Vă poruncim să daţi crezare spuselor lui."

Aceste cuvinte mai liniştiră inimile bieţilor ofiţeri de la paza turnurilor, care se bănuiau vinovaţi faţă de Vice-rege, că nu puseseră mîna şi nu arestaseră numaidecît pe obraznicul Aguado — pe care-l cunoşteau doar destul de bine mai dinainte.

Vice-regele se întoarse la Isabela pe drumul cel mai scurt, cum îi ajunse cuvîntul Adelantadului.

Nu trase la amiralitate, ci la locuinţa fratelui Bartolomeu, din vecinătatea turnului celui mare, şi încunoştiinţă pe controlor că adăsta poruncile suveranilor săi.

Controlorul fu întîmpinat cu trîmbiţe şi tobe şi-i deschise uşa, cu politeţe şi surîs, Bartolomeu, în vreme ce Vice-regele, în veşminte de catifea peste armură, pe umeri cu mantila cărămizie de Amiral al Oceanului, îl salută cu o mişcare scurtă a penei de la tichie, cu braţele deschise cordial, în semn de bun-venit.

Columb cunoştea bine pe Aguado, a cărui inteligenţă mlădioasă nu putea sluji decît la curte. Amiralului, Vice-regelui, Aguado îi făcuse de asemenea curte la timpul potrivit, adăstînd şi primindu-şi răsplata. Acum de bună seamă, Aguado juca un rol. Pus de cine?... Se va vedea îndată. Era bine oricum să fie lăsat să-şi joace rolul. În orice caz n-ar fi putut ajunge în Espagnola fără voia regilor, a căror împuternicire o avea la piept, de vreme ce o citise în faţa bisericii. Încît, dînd cinste deosebită lui Aguado, Vice-regele gîndea că da cinstea cuvenită suveranilor lui.

Apoi avea de gînd să nu-i ascundă niciuna din greutăţile pe care, ca Vice-rege, le întîmpina în insulă,

ba nu s-ar fi simțit înjosit să-i ceară părerea, să-l întrebe cum socotea că ar trebui procedat în caz că...

Don Aguado, după ce-i întinse împuternicirea, fără a-i da răgazul de a o citi pînă la capăt, i-o smulse din mîini și cu glasul răgușit mai dinainte, acum aspru anume, amenință. Privirile lui treceau peste capul Vice-regelui în peretele alb din față, de parcă s-ar fi temut să nu întîlnească în privirile albastre scăpărările poruncitoare ale stăpînului de ieri. Invinuirile erau cunoscutele calomnii: asuprirea coloniștilor, jefuirea localnicilor.... Cu capul în piept, Vice-regele asculta în tăcere și numai buzele strînse ale gurii trădau voința de a se stăpîni. Ar fi putut cu un singur semn al mîinii să-l arunce în drum sau chiar în Ocean. Bartolomeu avusese grijă. Oșteni credincioși, destul de numeroși, păzeau mai departe în jurul clădirii.

Dar cum să-și jignească Vice-regele suveranii în trimisul lor? Suveranii trebuiau lămuriți, ajutați să ajungă la adevărul adevărat... Trebuiau ajutați să înțeleagă!...

Aguado amenința. Nici o scuză nu era valabilă!... Nici o rugăminte nu va putea șterge infamiile petrecute în insulă!...

Din cînd în cînd, Vice-regele intervenea cu vorbe politicoase, înmărmurit însă deodată de un gînd înspăimîntător: va încerca oare acest slugoi îngîmfat de funcție să-l aresteze pe loc?... În acest caz, Vice-regele va trebui să dezlănțuie un măcel, și nu s-ar mai întoarce în Spania nici zdrențele acestui lingeblide!...

Dar Aguado nu pomeni de nici o arestare. Va aduna numai mărturiile coloniștilor, la care, adăugînd propriile sale observații, le va înainta cît mai curînd cancelariei curții, urmînd ca suveranii nerăbdători, îngrijorați, să ia o hotărîre... Cel puțin așa reieșea din cuvintele tot mai repezite, încălecate, scuipate, pe care furia devenită epileptică a controlorului nu le mai putea stăpîni.

Cînd cei trei fraţi rămaseră singuri, respirară uşuraţi.

Vice-regele, istovit de călăria în munţi, bolnav, se lăsă uşor pe marginea patului, în veşmintele-i de Vice-rege şi Amiral, ca travestit.

Intîiul care izbucni în rîs fu Diego Columb.

— Crezi că e de rîs, Diego? întrebă Vice-regele mirat.

Dar începu să rîdă şi Bartolomeu. Atunci era de rîs! Totul fusese — mai încăpea îndoială? — numai un caraghioslîc.

Rîse şi Vice-regele, dar rîsul îi fu tăiat de o tuse adîncă!

— E totuşi straniu acest caraghioslîc... gîndi tare Vice-regele.

Cutezanţa controlorului Aguado îl depăşea pe Aguado. De unde luase această obrăznicie? De unde dorinţa de a provoca mînia Vice-regelui spre a-l sili să calce autoritatea regească — vină mai cumplită ca oricare alta?... Şi totuşi Aguado nu îndrăznise să treacă la represalii. De ce?... Cine-l reţinea?

Totul se lămuri în aceeaşi noapte. Diego trecuse pe la curte, văzuse bine jocul suveranilor între ei, duşmani neîmpăcaţi fără a şi-o mărturisi deschis, jocul curtenilor, năzuind la avuţii şi la măriri — unii din partea regelui, alţii de a reginei.

Pedro Margarit, cavalerul care în urma unei recomandări mai vechi a Vice-regelui primea acum o pensie de treizeci de mii de maravedas, topitorul de metale Firmin Zedo, părintele Buil aduseseră atîtea veşti îngrozitoare din Espagnola, că regele surîse sardonic, iar regina împreună mîinile a rugăciune: nu-i venea să creadă. Cum? Nu se găsea în Espagnola, pentru care se cheltuiseră atîţi bani şi încă se mai cheltuiau, nici aur, nici diamante, nici măcar mirodenii? Şi bieţii hidalgos zăceau măcinaţi pe saltele de paie, doborîţi de strania, necunoscuta molimă a acelui aer?... Dar oamenii trebuiau mîntuiţi! Scrise lui don Juan de Fonseca, devenit episcop de Bajador —

beneficiu mai mare! — apoi episcop de Cordova — beneficiu şi mai mare — apoi, pe rînd, episcop de Burgos, de Palencia —beneficii din ce în ce mai mari — să cheme pe armatorul Juanotto Berardi şi să puie la cale numaidecît echiparea cu alimente a patru caravele pentru Espagnola. Unde era Amiralul? De patru luni şi mai bine, plecat spre Apus cu trei caravele, nu mai dăduse nici un semn de viaţă... Zăcea poate în fundul Oceanului! Scrise din nou la Sevilla episcopului Fonseca să închirieze douăsprezece caravele, iar cele patru să fie puse sub comanda căpitanului Diego Carillo, care să preia în locul lui Columb, dispărut, conducerea coloniei, administraţia insulei.

Tocmai atunci sosiră în Spania caravelele de sub comanda lui Torres. Diego Columb, primit de regină, îi înmînă scrisorile Vice-regelui, care lămureau totul şi îi arătă bucăţile de aur, de curînd găsite în munţi şi ape. Împreună cu preţul sclavilor, uşor de realizat, curtea se putea socoti aproape întru totul despăgubită.

O discuţie trebuie totuşi să fi avut loc între rege şi regină, căci peste părerea părintelui Buil nu se putea trece, el care readusese Aragonului cele două provincii din Sudul Franciei. O anchetă în Espagnola ar împăca toate părerile. Regina propuse lui Aguado, care era acum în serviciul ei personal şi pe care-l ştia îndatorat Vice-regelui, să plece în Espagnola cu cele patru caravele. I se dădu o împuternicire. Dar Aguado cunoştea bine adversităţile ascunse ale regelui în rîndul întîi, silit să suporte cu banii soţiei un Vice-rege, cînd el n-avea bani destui pentru a-şi trimite oştile în Italia. Cunoştea de asemenea furiile nobilimii, depăşită, adică umilită de un genovez, ale lui Fonseca, înrăit de toate favorurile de care se bucura la curte un navigator străin pripăşit în Spania... Ce mai putea rămîne întreg şi drept într-un Aguado îndatorat Vice-regelui, mistuit de rîvna de a ajunge?... O anchetă împăciuitoare i-ar ridica în cap toată curtea — în frunte cu regele. O anchetă care ar fi dus la arun-

carea în lanțuri sau chiar la uciderea Vice-regelui, l-ar fi compromis în ochii reginei, care înțelegea totuși împrejurările neobișnuite cărora omul ei, Cristobal Colon, trebuia să le facă față.

Să fie vînduți sclavii pe piața Sevillei, unde „prețul e mai bun", scrise regina lui Fonseca. Dar se răzgîndi și, cuprinsă de scrupule religioase, scrise iar repede să înceteze vînzarea, pînă va chibzui o juntă de canonici.

Curînd sclavii fură vînduți.

Vice-amiralul la această veste respiră ușurat: avea deci un mijloc de a potoli măcar în parte nesățioasa sete de aur a curții.

Fonseca nu putu împiedica echiparea și trimiterea caravelelor, dar le putu întîrzia, putu face șicane și reduce prețul mărfurilor, cheltuielilor prevăzute în contractele cu armatorul Juanotto Berardi, încît Aguado, cu toată nerăbdarea, plecă tîrziu, pe la sfîrșitul lui august, și ajunse tîrziu în insulă.

Fu silit să ia cu sine pe fratele Vice-regelui, pe Diego, pe Pablo Belvis, binecunoscut ca prețuitor de metale, cu un grup de mineri prevăzuți cu destul mercur pentru a valorifica nisipurile aurifere, și cîțiva preoți, care trebuiau să fie mai zeloși ca părintele Buil.

Regina cerea totuși într-o scrisoare către Vice-rege să îngăduie întoarcerea în Spania a tuturor coloniștilor care n-ar dori să mai rămîie în insulă și să nu suprime nimănui, oricare ar fi vina, rația de alimente.

— Atunci cine va mai munci? întrebă Bartolomeu uluit, privind pe Diego.

Diego nu știu să răspundă. „Blajinătatea" reginei se întorcea împotriva propriei ei cetăți, a propriilor ei coloniști, care credeau că-n Mica Spanie aveau dreptul să huzurească cel puțin cît în Marea Spanie.

„Cine va mai munci"? gîndi și Diego. Într-adevăr!...

— Cum cine?... răspunse Vice-regele, mînios deodată. Indienii! Indienii! strigă.

Se ridică de pe marginea patului de lemn, dintr-o mișcare cu toată boala și istovirea.

Controlorul care părăsi curînd încăperile Vice-regelui, mulțumindu-se cu odăile de la etajul de jos, unde primea plîngerile coloniștilor, nu credea să rămîie multă vreme în insulă. Adună cu zel noile calomnii cu privire la „asprimile" Vice-regelui, la „furturile" aurului care s-ar fi cuvenit suveranilor. Ba se pomeni într-o zi și cu trimișii caticilor care, aducînd controlorului daruri, își închipuiau că avea puterea să ia cu sine, plecînd, pe Vice-rege cu toți spaniolii, să rămîie insula cum mai fusese — fără nesățioșii zei albi, mai crunți ca mîncătorii de oameni.

Vice-regele nu interveni în nici un fel în această scotocire a controlului, care de fapt punea capăt ori cărei activități în cetate și împiedica orice alte cercetări în cuprinsul Espagnolei. Interzise de asemenea celorlalți doi frați de a face vreo greutate zelului lui Aguado, trimițîndu-i coloniști care ar depune declarații în favoarea Vice-regelui.

Columb se simțea acum atît de istovit... Își da seama că tot ce ar fi întreprins n-ar fi fost în stare să ducă pînă la capăt. De vreme ce nu dusese pînă la capăt călătoria spre Apus, să fi smuls odată pentru totdeauna înșelătoarele perdele din zare, care încă-l mai despărțeau de țărmurile Indiilor vrăjite...

Frații îl găseau în patul scund, adînc și moale al reginei, întins mai ziua toată cu ochii închiși. Spre seară se mai înviora, și frații, cu vorbe bune, îi țineau tovărășie la cină.

Într-o astfel de seară, înainte de despărțire, Diego îi istorisi ca din întîmplare că auzise la curte vorbindu-se de o cerere a fraților Pinzon din Palos, care voiau și ei să purceadă către Apus. Nu cereau nici un sprijin suveranilor și se mulțumeau numai cu o firimitură din avuțiile pe care le vor descoperi. Se pare că regina a aruncat hîrtia încolo... N-avea oare înțelegere cu don Cristobal Colon pe temeiul unor

solemne hrisoave semnate şi recunoscute de două ori? Dar regina se pomeni cu o scrisoare de la episcopul Fonseca. I-o citi însuşi regele. Apoi se ridică şi el, aproape cu aceleaşi cuvinte ca şi Fonseca împotriva privilegiului lui Columb, care mărginea puterea suveranilor şi îi păgubea sigur, an de an, cu tot ce ar putea descoperi alţi navigatori, în vreme ce Vice-regele, în Espanola, se hărţuiau cu vreo doi caţici, fără nici un folos...

— Şi au învoit pe fraţii Pinzon să-mi încalce drepturile? întrebă Vice-regele privind drept în ochi pe blajinul Diego şi întorcînd scurt capul, de data aceasta cu ochii scăpărînd de mînie, spre Bartolomeu.

Se aflau în jurul unei scunde măsuţe rotunde, dinainte cu vreo cîteva curmale şi o carafă de vin oţetit.

Vice-regele se ridică deodată, de parcă trebuia să înfrunte într-o luptă pe viaţă şi pe moarte, pe neaşteptate, un duşman nevăzut. Răsuflarea i se tăiase şi chipu-i ars de soare şi vînt albi deodată, de parcă i-ar fi supt cineva sîngele.

De atunci Diego se feri să mai pomenească de cererea fraţilor Pinzon din Palos şi nici nu fu în stare să mai dea alte amănunte, deşi fratele mai mare îl iscodea aproape de cîte ori se vedeau. Încît îi ascunse că ştia şi de cererea unor piloţi din întîia călătorie a Amiralului, care se adunaseră la Sevilla şi fuseseră primiţi de Fonseca, episcopul de afaceri maritime al suveranilor, cu surîsul lui ţeapăn, prefăcut.

Dar Columb bănuia: dacă au cerut fraţii Pinzon să încalce drepturile Amiralului Oceanului, de ce n-ar cere şi alţii?

O spunea aproape strigînd, păşind în puterea nopţii prin încăperea de sus a amiralităţii, trezind pe controlorul Aguado, care se credea sîcîit anume, ţinînd şi mai treji scutierii de gardă la uşă.

— Orice croitor din Sevilla, lepădînd acul, poate deveni acum Amiral al Oceanului, îşi bătea joc Vice-regele.

Urmă o muţenie dîrză, de zile şi zile. Apoi o muţenie abătută. O dezamăgire. Un dezgust de tot ce vedea, începînd cu dezgustul de sine.

Intr-una din nopţile de nesomn, în singurătate şi întuneric, cu ochii închişi, înţelese deodată, *simţi:* ce mare era fapta lui, deschiderea noului drum către Indii, de-a curmezişul Oceanului! Dar ce însemnătate avea el cu orgoliul şi interesele lui *personale?* Pînă la urmă, acest drum tot ar fi fost deschis de cineva, de un normand, de un francez, de un portughez... Cu ce drept suferea şi se împotrivea ca şi alţii, după el, să străbată întinderile Oceanului?... Era loc destul şi pentru osteneala altora — iar regii catolici vor aduna mai curînd aurul trebuitor! Ce era aceea *Amiral al Oceanului?* Ce însemna aceea *Vice-rege?* Sufletul omului, necunoscător al ursitelor acestei lumi în sînul căreia s-a iscat şi s-a pomenit respirînd, să rămîie smerit, supus şi desculţ de-a pururi...

Intr-o asemenea noapte îşi aminti de scrisoarea învăţatului neguţător de bijuterii, messer Jaime Ferrer din Burgos, noul prieten al reginei şi părtaş priceput la discuţiile cu portughezii nemulţumiţi deodată şi de înţelegerea de la Tordesillas. O citise în fugă şi i se păruse doar o palavrageală pioasă de curtean doritor de a-l înnobila şi pe Vice-rege cu oarecare linguşeli, fără de care în Castilia nimeni nu e luat în seamă. O dată cu scrisoarea, şlefuitorul de nestemate, care le căutase pînă la Cairo şi Alep, îi trimisese şi o cărţulie în manuscris... Voia oare să arate că nu era un simplu meşteşugar şi traficant de pietre magice? Foile erau intitulate *Sentencias católicas del divino poeta Dante*[1], pe care Vice-regele n-avusese încă răgazul să le cerceteze mai de aproape.

Acum, la lumina pîlpîitoare a unei lumînări de ceară, Vice-regele, în patul scund, citi scrisoarea pe îndelete — şi cu uimire, de parcă nu citea slova unui om, ci auzea un glas îndepărtat, din nori, poate du-

[1] Sentinţe catolice ale divinului poet Dante (n. a.)

hul care şoptise celor patru evanghelişti: căci i se vestea o învăţătură, un îndemn, o profeţie!

Din începuturi, din vremile lui Saturn şi Hercule purcedea bijutierul din Burgos, trecînd apoi la faptele unui Alexandru cel Mare, ale unui Caesar, toţi aceştia prevestind pe Mîntuitor. Iar el, Crucificatul, a trimis în lumea largă, spre a o însufleţi, pe cei mai buni din ucenicii lui, a căror răsplată trebuia să fie foamea, setea, persecuţiile, martirajul — după cuvintele lui înalte: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam et sequatur me!*[1] Şi precum apostolul Toma fu menit să purceadă în Răsăritul îndepărtat, ducînd credinţa cea nouă pînă-n Indii, unde se află şi acum creştini de-ai apostolului, tot astfel el, Cristobal Colon, e menit, ca un nou ambasador al lui Dumnezeu, să ducă adevărata credinţă în ţinuturile încă necunoscute. A fost *ales*, şi el, poate fără să-şi dea seama, împlineşte o poruncă pe care n-a putut-o arunca de la sine, încît, asemenea profetului aplecat odinioară asupra harfei lui, să strige din adîncul inimii: *Non nobis, Domine, non nobis, sed nomine Tuo da gloriam!*[2] Iar răsplata lui — şi s-o aştepte! s-o aştepte! — nu poate fi alta decît a tuturor aleşilor: istovirea trupului, pîinea amărăciunii, spînzurătoarea sau tăierea capului...

Că-n asemenea ceasuri de mînie avu parte de o asemenea învăţătură a umilinţei, scrisă de mîna unui necunoscut, i se păru lui Columb un har cerésc. Suflă în lumînare. Ţinu scrisoarea pe piept — şi aţipi.

O mai citi şi-n alte nopţi.

O dată cu ivirea zorilor, umilinţa Vice-regelui pierea. O furie seacă îi cutremura mădularele, îi clănţănea dinţii. Se simţea pînă-n adînc jignit şi jefuit! Trebuia numaidecît să dea ochi cu cei care semna-

[1] Cine vrea să vină la mine, să-şi ia crucea şi să mă urmeze. (n. a.)

[2] Nu mie, Doamne, nu mie, ci numelui Tău se cuvine toată lauda! (n. a.)

seră documentele, hrisoavele cu peceţile drepturilor lui!

— Mai are multe hîrţoage de scris controlorul ăla? Nu s-a săturat încă de atîtea ocări şi pîri?... strigă Vice-regele către cei doi fraţi.

Voia să plece în Spania cît mai curînd, cu sau fără controlor.

În port se aflau cele trei caravele dărăpănate din ultima călătorie şi patru caravele în stare bună, cu care sosise Aguado.

Vice-regele fu silit să-l aştepte să-şi încheie ancheta.

Dar cînd dosarul fu gata, gros ca o mîrţoagă însărcinată, în zilele dintîi ale lui iauuar, în plin anotimp al uscăciunii — se încruntară zările pe neaşteptate şi se înfruntară deodată două vijelii ale văzduhului. Din încăierare se preschimbară într-un singur vîrtej uriaş, cu vîrful în cer şi coada peste apele tulburate.

Insula se pomeni la început într-un vid fierbinte, care luă vieţuitoarelor respiraţia, că fură cuprinse de o nebunie necunoscută, apoi vîntul la început blajin se preschimbă într-o furtună care depăşi tot ce-şi aminteau localnicii, mateloţii, trecuţi prin vijelii. Indianul tălmaci, un bătrînel mărunt cu pletele rărite, fugi din clădirea amiralităţii şi luă în braţe un pui de palmier de la răscrucea şoselei pustii, urlînd cît îl ţineau puterile, ca o vestire:

— *Hurracan! Hurracan!...*

Înghiţind în sec nodul gîtului, reîncepu să răcnească spre altă zare:

— *Hurracan! Hurracan!*

Indeosebi partea de Miazănoapte-Apus a insulei fu aproape cu totul pustiită. Sălaşele indienilor fură măturate ca fulgii şi spulberate în apă. O parte a pădurilor, în care se aflau copaci bătrîni, de sute de ani şi pe care abia cinci inşi ţinîndu-se de mîini i-ar fi putut cuprinde, fură dezrădăcinaţi şi purtaţi ca nişte aşchii în depărtări de zeci de leghe.

Tălmaciul mai apucase pesemne un asemenea *hurracan,* pe care spaniolii îl numiră *uragan.*

In port, cînd apele aruncate asupra uscatului se retraseră, nu se mai vedea decît o caravelă : *Santa-Clara, Ninia* de odinioară roasă de viermişorii nevăzuţi ai apelor, fără catarge, legănîndu-se şi acum cu o graţie dezolată, ca o dansatoare scăpată din incendiu, pîrjolită, desfigurată, dar cu surîsul profesional pe chipul încă îngrozit.

Abia peste cîteva zile valurile potolite aduseră în mişcarea lor ritmică, murmurată, rămăşiţele celorlalte caravele : scînduri, butoaie, pînze, odgoane, frînturi de catarge, lăsîndu-le să se odihnească, să se usuce în nisipul înfierbîntat de bătaia unui soare mînios.

Dulgheri, tîmplari, armurieri începură să redea *Niniei* adevărata, tinereasca-i înfăţişare, în vreme ce la ţărm alţi dulgheri şi tîmplari, din rămăşiţele aduse de valuri, prinse cu scoabe şi întărite cu trunchiurile purtate pînă-n apropiere de uragan înjghebau o nouă caravelă — *Sf. Cruce.*

Mai erau cîteva zile pînă la plecare. Bolnavii, cavalerii jinduiţi de bunătăţile, huzurul şi lenea de acasă, indienii sclavi erau gata de îmbarcat pe cele două caravele, cînd Diego, însufleţit ca niciodată de un entuziasm bărbătesc, năvăli în încăperea Viceregelui. Trăgea după sine un oştean smead, cam trenţăros, dar cu ochii negri scăpărînd de o veselă nevinovăţie. Era Miguel Diaz, aragonez de fel, cam nărăvaş uneori, fugit la indieni cu vreo trei luni mai înainte, lăsînd între prietenii din Isabela care priviseră, leşul celui mai bun prieten cu care se bătuse cinstit, la cuţite, ca în Catalonia. Din pricina unei fete ? Se poate. Din dorinţa unei întreceri cavalereşti ? Mai curînd.

Din cuvintele repezite ale lui Diego, Vice-regele înţelese că tînărul aragonez aducea o veste uluitoare, hotărîtoare. Dăduse peste comorile de aur ale insulei! La rîul Gaiana!

— Nu minți ? îl fulgeră Vice-regele scurt, cu privirile-i de la o vreme atît de întunecate, bănuind că fugarul umbla să i se ierte omorul.

Don Bartolomeu care tocmai intra și el în odaie adeveri că Miguel Diaz, ostaș de-al lui, nu mințea și pe cuvîntul lui se putea pune temei.

— Dar cum ai ajuns la Gaiana, tîlharule, ucigașule ! sări Vice-regele, zgîlțîind în zadar pe tînărul care fără a-și pierde cumpătul surîdea mereu, ca-n vis.

Și Miguel Diaz istorisi, privind în jur c-o teamă devenită obicei, o întîmplare... de dragoste ! Ce altceva ar fi putut istorisi acest bătăuș catalan ? Nimerise departe, la celălalt țărm al insulei, într-un sălaș mare de indieni, unde se afla și reședința caticului. Fu primit cu prietenie, ca un fugar ce era. Dar fata caticului, întîia dintre dănțuitoare, i se aruncă de gît în văzul tuturor, după întîiul dans, la primirea frățească a albului. Părintele se simți măgulit de asemenea ginere. Numai că fata înțelegînd curînd, cu simțirea, care-i ținea loc de isteține, că spaniolul dezgustat de indieni tînjea după albii lui, după dragii prieteni, se temu să nu-i scape din brațe și-i șopti într-un miez de noapte, în hamacul dintre doi palmieri, în bătaia lunei tăcute, dacă n-ar dori să-i aducă ea pe toți prietenii albi încoace la țărmul iubirii lor...

Cînd se lumină de ziuă îl luă de mînă și pe poteci șerpuitoare între coline îl duse la locul unde Marele Rîu primea în sînul lui spumele năvalnice ale cîtorva pîraie din munții învecinați. Pîraiele rostogoleau pietre și pietricele de aur. Marele Rîu căra grinzi de aur, căptușit pe la maluri cu steiuri prelungi de aur.

— Minele trebuie să fie mai departe, la izvoare, în munte, fu de părere Bartolomeu. Sau minele sînt străbătute de pîraie, în curgerea lor la vale. Ceea ce înseamnă că zăcămintele trebuie să aibă o lățime de cîteva leghe !... E cu putință ?

Era uimit, aproape înfricoșat de această minune.

Vice-regele încruntat privea în jos, de parcă nu gîndea la cuvintele fugarului şi ale lui Bartolomeu. Apoi ridică deodată capul şi strigă spre fugar :

— Ai cutezat să iei în căsătorie o păgînă ? Nelegiuitule !

Bartolomeu, Diego, Miguel Diaz priviră înfricoşaţi spre Vice-rege, uimiţi că-n asemenea împrejurare putea fi preocupat de asemenea amănunt. Dar catalanul, în nevinovăţia-i nestrujită, înţelese pe Vice-rege mai repede decît fraţii lui şi-i răspunse cu toată siguranţa :

— Nici o grijă, Înălţimea voastră !... Am creştinat-o chiar acolo, în apa rece a Marelui Rîu, şi pentru toate păcatele m-am mai botezat şi eu odată, acolo lîngă ea.

Spre a adeveri cele spuse, Miguel Diaz adăugă repede :

— Ea rîdea ! Era foarte bucuroasă de botezul nostru, iar cînd am ieşit înghe̦ţaţi din apă, la soare, să ne încălzim, m-a întrebat : „Cînd ne mai botezăm ?“

Se lăsă o tăcere grea. Nimeni nu cuteza s-o tulbure. Vice-regele umbla adîncit în gînduri, cu mîinile la spate, în jurul mesei mici. Verifica spusele lui Miguel Diaz ? Se gîndea poate la o generalizare a metodei catalanului, spre a putea vesti reginei catolice creştinarea, dintr-o dată ! a indienilor şi mai cu seamă a tinerelor indiene de pe Espagnola ?

Vice-regele nu-şi încetă preumblarea plină de gînduri nici după ce Bartolomeu spuse că era gata să plece numaidecît cu Miguel Diaz, cu un pîlc de călăreţi şi cu Pablo Belvis, întovărăşit de minerii lui, spre a cerceta ţărmurile Marelui Rîu şi a şirului de munţi învecinaţi.

Nu se împotrivi, dar nici nu încuviinţă.

Era parcă pe altă lume.

Cînd cei trei părăsiră încăperea salutînd cu glas ridicat, Vice-regele îi lăsă să plece fără a răspunde.

Abia după întoarcerea lui Bartolomeu cu bolovanii de aur şi cu vestea că ridicase în vecinătatea mine-

lor un fort, Sf. Cristof, Vice-regele, ca zgîlțîit dintr-un somn, înțelese realitatea în toată măreția ei :

— Cu un singur bolovan din aceşti opt fac praf înaintea suveranîlor, frate Bartolomeu, toate hîrțoagele lui Aguado ! Aici în Espagnola e Țara Ofirului ! Te mai îndoieşti ? Țara de unde au adus aurul corăbiile regelui Solomon !... Crezi că vor mai avea ceva de spus regele, regina ?... Ha, ha !... încheie Vice-regele cu ochii asupra bulgărilor de aur de pe măsuță.

Era un rîs înciudat.

Călătoria de înapoiere ținu vreo trei luni.

De ce nu apucară cele două caravele drumul dinspre Miazănoapte, care l-ar fi dus pe Vice-rege şi pe controlorul Aguado în Spania în vreo treizeci de zile cel mult ? Dorința de a nu mai înfrunta o furtună tot atît de năprasnică, aşa cum fusese cea de la întîia înapoiere ? Caravelele luară pieptiş vînturile care băteau atît de regulat dinspre Răsărit şi care-l duseseră pe Amiral, pe întîile trei corăbii, în Espagnola.

La începutul lui april al anului 1496, adică după o lună, cele două caravele abia atinseră Guadelupa, unde, spre a se aproviziona, spaniolii fură siliți să lupte cu o seminție de caraibi între care se mişcau repede, ca arcaşi, şi femeile, cu fruntea împodobită de pene colorate de papagal. Înainte de plecare însă, puținii prizonieri de pe Guadelupa fură eliberați, în afară de soția uriaşă a unui caţic. Ea ținea morțiş să rămîie în tovărăşia încruntatului Caonabo, care zăcea în lanțuri istovit, mut.

Pe la mijlocul drumului, la sfîrşitul lui mai, nu mai ştia nici un matelot unde se aflau anume caravelele pe imensitatea Oceanului. Hrana se împuținase. Însuşi Amiralul care călăuzea corăbiile după harta şi busola lui nu vru să primească o rație mai mare ca cea obişnuită. Cînd foamea începu să-i chinuiască fără milă, cei vreo două sute treizeci de spanioli puseră la cale masacrarea celor treizeci de indieni, spre a se putea bucura de rația lor — şi numaidecît de carnea făpturii lor. Dar Amiralul se împotrivi cu hotă-

rîre. Cavalerii, mateloţii se încredinţară pe-ncelul şi ei, înfricoşaţi că o asemenea faptă — precum le spusese Amiralul cu pietate — nu era de loc creştinească, ci îi osîndea pe vecie la focurile iadului.

Caonabo, crîncenul caţic şi fratele lui, se stinseră pe-ncetul. Cea din urmă a lor suflare fu un duh de ură împotriva albilor înarmaţi care-i vegheau.

La începutul lui iunie, Amiralul vesti că-n trei zile vor acosta şi-şi făcu o cruce mare.

La 11 iunie, *Ninia* şi *Sf. Cruce* intrară în Cadix, în vecinătatea a trei caravele gata de plecare, înarmate şi încărcate pentru Espagnola, sub comanda unui vechi pilot din întîia călătorie, Per Alonso Ninio.

PARTEA A ŞASEA

VA MAI PLECA AMIRALUL?

O mie cinci sute de spanioli voioşi, încrezători, se îmbarcaseră cu trei ani înainte pe caravelele Amiralului, care le făgăduise comorile Indiilor. Scoborau acum în acelaşi port cîteva sute de bolnavi şi dezamăgiţi, cu privirile îngrozite încă de foametea de pe Ocean. Se aflase mai demult, din şoaptele de la curte, despre sinistra farsă a Vice-regelui care, ca un adevărat pirat genovez, storsese vistieria regească şi trimitea în schimb indieni friguroşi, fără vlagă şi care piereau văzînd cu ochii, înainte de a fi puşi la vreo muncă.

Tîrziu, pe-nserat, cînd nu mai rămăsese în adîncul celor două caravele decît indienii lihniți, un călugăr cu plete albe, în sutana de cînepă a franciscanilor, încovoiat de bătrînețe, cu pasul nesigur, se îndrepta spre biserica portului, în mînă cu o lumînare aprinsă. Voia să aducă mulțumiri Maicii Domnului că-l ajutase și de data aceasta să treacă întinderea Oceanului.

Fu recunoscut cu ușurință. Nimeni, nici la biserică, nici la hanul unde-l întovărășiră cîțiva scutieri în zale, nu-l mai numiră „Înălțimea voastră" sau măcar „Excelență", ci doar „frate Cristobal", cum voia și cum se și cuvenea.

Află curînd că Aguado, cu pana la beretă, călare, pornise numaidecît spre Burgos, unde se găsea curtea. Mai puțin grăbiți, călări pe catîri, Columb și tovarășii lui se îndreptară spre Sevilla.

Scutierii îl văzură parcă mai voios, cu ochi încîntați spre cerul albastru, spre apele fluviului pe care se legănau pînzele corăbiilor, spre alcazarul, catedrala cu imensele-i grădini, spre podurile, turnurile de piatră. Dar cine putea citi în sufletul lui?

Pe Juanotto Berardi armatorul îl găsi în magazia din port, înăuntrul căreia, între lăzi și butoaie, se afla și cancelaria. Navigatorul îl îmbrățișă cu o frenezie care uimi pe genovezul bondoc și neîncrezător, după felul negustătorilor. Cînd recunoscu pe Columb se entuziasmă și el — în speranța unor viitoare afaceri.

— De venit ai venit și-mi pare bine, — zise bondocul Juanotto cu glasu-i subțirel, în italienească niței pocită, spre a crea mai multă intimitate, — dar cînd pleci iar în Indii?... Asta mă interesează. Cînd pleci?

Columb, schimnicul, rîse încet și lăsă capul în piept, apoi privi într-o parte, încruntat. Abia acum zări pe tînărul zvelt, tăcut, ridicat din fața lăzii care ținea loc de masă de scris, dintre registre și care-l mînca din ochi.

— A! Vespucci! Scumpul meu Amerigo!...

Trecînd peste lăzi, printre butoaie, îmbrățișă pe cancelaristul lui Berardi.

— Dacă-l mai îmbrățișezi o dată, — auziră amîndoi rîsul de căpriță al armatorului, — e în stare să mă lase și să plece și el în Indii !...

Columb șopti, dînd din cap :

— Cînd vor să plece peste Ocean atîți neisprăviți, de ce nu și-ar încerca norocul și Amerigo al nostru, priceput acuma și în cosmografie, și în nautică, și în astronomie, nu numai în calculul mărfurilor, în ticluirea contractelor de navlu !...

— Și Excelența voastră nu mai pleacă ? întrebă tînărul Amerigo.

Călugărul franciscan deschise brațele și cu privirile în sus, ca-ntr-o stranie rugăciune, exclamă :

— Eu ? Cine știe... Nu mai sînt stăpîn pe destinul meu — dacă am fost vreodată...

Rîse încet, dezamăgit.

Amiralul scrise pe-ndelete în odaia de la han, la pîlpîirea unui felinar marinăresc, o lungă scrisoare suveranilor — dar cu gîndul numai la regină, pentru ea. Mai păstră hîrtia cîteva zile, apoi o trimise cu un scutier călare, departe, spre Miazănoapte, în cetatea de piatră aspră, dintre munți, la Burgos, dacă nu cumva curtea va fi părăsit și acest loc.

Nu-și mai făcea nici o iluzie. Dezamăgirea spaniolilor era totală, încrederea suveranilor desigur mai mult decît zdruncinată, ura și disprețul curtenilor, în frunte cu Fonseca, șeful administrației marine, din Sevilla, fără margini.

Odată stătu mai mult de vorbă cu armatorul Berardi, la un pahar de vin greu, din Malaga și află amănunte pe care le bănuia : negustătorul fusese jefuit fără rușine de funcționarii curții, în afară de bacșișurile pe care le dăruise de la sine. După ce caravelele plecaseră spre Indii, nu i se mai recunoscură toate facturile, iar celor recunoscute li s-au scăzut prețurile. Dacă n-ar fi avut „prieteni" la curte — alte bacșișuri — ar fi ieșit în pagubă, ceea ce însemna că el,

Juanotto Berardi, nu regele şi regina, ar fi fost adevăratul susţinător al descoperirii Indiilor!

— Ai numai răbdare, Juanotto, zise navigatorul cu voce stinsă. După calcularea drepturilor mele, nu te voi uita. Păstrează bine facturile, aşa cum le-am semnat la aprovizionarea caravelelor, căci mi se vor recunoaşte, cred, măcar drepturile de pînă acum...

Situaţia lui la curte era într-adevăr — armatorul nu găsi alt cuvînt — catastrofală. Nu numai părintele Buil şi cavalerul Pedro Margarit, împreună cu topitorul de metale Firmin Zedo, ponegriseră pe Vicerege. Toţi ceilalţi curteni care, orbiţi de mirajul aurului, se agăţaseră de pulpana lui Columb, cei doi aşazişi comandori, Gallego şi Arroyo, apoi cavalerii Pedro Novaro, Micer Gerao şi cum s-or mai fi numind s-au plîns reginei de mizeria din Espagnola, de căldurile, ploile, de munca silnică în noua cetate, de pîinea sălcie a cocosului, de frigurile, păduchii şi neţinerea de cuvînt a localnicilor care făgăduiau să vină cu bulgări de aur, şi aduceau... papagali, cartofi şi foi de tabac! S-a rîs la curte pe seama „comorilor" Espagnolei nopţi întregi la festine — dacă nu cumva se mai rîde şi acum!

In drumul spre odaia de la han, călăuzit de facla unui scutier, lui Columb îi păru rău că ceruse a se înfăţişa curţii. Ar fi fost de ajuns amănunţita şi dreapta înfăţişare a situaţiei coloniei, împreună cu harta cuprinzînd ţărmul Chersonesului de aur. Grădinile reginei şi ultima descoperire din Espagnola — aurul rîului Gaiana. Atît.

Să fi hotărît regina dacă se cuvenea să-l mai cheme sau nu.

Din ce adîncuri ale sufletului îi năluci într-un miez de noapte fără somn, în singurătate, imaginea Beatricei — omenească, prea omenească fericire de la care se depărtase? Îi auzi şi glasul parcă, certîndu-l cu iubire, chemîndu-l din apropiere, parcă dincolo de peretele subţire, rîzînd de el, de tristeţea lui neroadă.

A doua zi, pe un catîr bătrîn, franciscanul cu tichie de navigator călători pînă-n Cordova şi descălecă dinaintea micii ospătării din port. Mozarabul nu murise, parcă se mai îngrăşase, ba dobîndise în cap un păr negru şi mai bogat, încîrlionţat — peruca nouă care-i acoperea chelia atît de umilitoare pentru orice arab.

Columb urcă treptele şi mai cercetă o dată încăperea din pod, unde fusese vizitat întîia oară de primatul Spaniilor, bunul şi veselul Mendoza. Dar n-avu ce vedea. Încăperea fusese preschimbată în coteţ de găini, unde se urcau seara pe o scăriţă proptită de zidul de afară. Nu le interesa mişcarea caravelelor care se vedeau ca şi altădată plutind pe Guadalchivir.

Află de la mozarab că şi Beatrice era în viaţă. Murise însă donna Enrichez. Aşa că — istorisi mozarabul — Beatrice fu silită să se mute la vie, să nu i se fure rodul. Cîştig puţin, via mică. Numai ajutorul unui vecin, flăcău tomnatic, acum soţul ei, a mai ţinut-o pe Beatrice la vie. Altminteri ar fi vîndut-o de mult ! de mult !

Columb porni a doua zi spre vie, dincolo de Guadalchivir, unde catîrul şi călăreţul ajunseră la amiaz. Crama „micii Enrichez" — cum spuneau vecinii — se afla între livezi întinse care, se ghicea uşor, ar fi înghiţit-o cu nesaţ. Se luă după un bocănit adînc şi dădu înapoia căsuţei albe, sub un acoperiş de scînduri înnegrite de ploi, de un aspru ţărănoi — aragonez nu mai încăpea îndoială ! — păros pînă sub ochi, cu mutră de dulău. Omul bătea cu un ciocan de lemn doage de coajă răsucită la un şir de butoaie. Părul zbîrlit îi cădea pînă peste nas, prin laţe scăpărînd ochii mici, negri, bănuitori.

— Cauţi pe cineva, preasfinte ? întrebă dogarul, crezînd că părintele nimerise la el din greşeală.

— Firește, răspunse Columb. Aş dori să mai schimb două cuvinte cu Beatrice Enrichez — dacă nu e plecată.

— Plecată, unde? se miră foarte țăranul cel neţesălat şi, călcînd lăbărţat, se apropie de marginea cealaltă a căsuţei şi strigă îngroşat:

— Beatrice!...

Se depărtă, adăugînd cu capul întors la căsuţă:

— Ţi-a venit părintele duhovnic.

Beatrice se ivi deodată, ştergîndu-şi mînuţele de şorţul dinainte. Purta coadele bălaie neacoperite, peste umeri, pe sîni, unde căzuseră la aplecare. Dînd cu ochii de franciscan înmărmuri, scăpînd şorţul dintre degete.

— Cristobal... şoptiră buzele-i palide, subţiri, şi o roşeaţă de foc îi acoperi deodată chipul parcă mai prelung.

Nu mai avea înfăţişarea copilei, ci a unei tinere neveste. Ochii de aur nu mai sclipeau, se întunecaseră, se îngreuiaseră cu tristeţea aramei.

Columb se apropie fără grabă, o luă în braţe părinteşte şi o sărută pe frunte. O căldură blajină îi năpădi inima, o linişte îl cuprinse, prelungă, şi cînd închise ochii, simţi acea curată fericire pe care o cunoştea numai cînd îşi îmbrăţişa feciorii.

Beatrice rămase în braţele lui cît voi el, fără o clintire — apoi se repezi la dogar, îl apucă de braţ şi-l trase dinaintea franciscanului, bîiguind jumătate rîs, jumătate plîns:

— El e Rodrigo! El e don Cristobal Colon!... Amiralul!... Vice-regele!...

Luară masa împreună. Vorbiră mult şi de toate. Columb află că soţii se legaseră de curînd, îndată după moartea bătrînei — căci cine era să dea o mînă de ajutor Beatricei? Via cere braţe puternice, curaj, căci trebuie muncită mereu, amarnic — apoi păzită crîncen.

Un petic de vie... Şi el, Cristof, care în alte împrejurări ar fi putut dărui acestei perechi în Espagnola o Vale regească de cîteva leghe! Rodrigo întrebă de Fernando, întîiul copil al Beatricei. De ce nu vine

copilul de la curte la sînul ei, măcar o dată ? Că ades plînge de dorul lui...

— Pajii nu pot pleca de la curte cînd vor ei, Rodrigo ! Nu ţi-am spus ? îi aminti Beatrice, privindu-l drept în ochi, cu blajină învinuire.

La a doua bardacă de vin, Columb se mai învioră. Despre Diego de Arana minţi că era în Espagnola voinic ! Sănătos !

— Ţi-a spus Beatrice, — întrebă pe soţ, — că i-am făgăduit odinioară o păpuşă de aur din Catai ?

— Nu mi-a spus nimic !

— Din păcate n-am ajuns încă în Catai... se scuză Columb.

— Ce era să-i mai spun... lămuri pe Columb tînăra soţie. Parcă nu ştie el cîte parale fac făgăduielile bărbaţilor...

Şi-şi privi soţul cu îngăduinţă, ca pe un copil mare. Se întoarse iar către Columb :

— Dar pe el, pe Pedro, fratele meu, nu vrei să-l iei o dată pe Ocean ? Cară lăzi pe cheiurile Cordovei : din caravele pe chei, de pe chei în caravele, dacă nu poate călători pe ele !

Columb lăsă capul în jos, oftă, apoi zise repede, căutînd în ochii altădată atît de iubiţi :

— Spune-i tu lui Pedro, Beatrice, cînd o auzi că Amiralul Cristof Columb echipează iar corăbii pentru o nouă călătorie, să mă caute la Sevilla ! Îl iau cu mine !

— O !... Îţi mulţumesc, don Cristobal... răspunse Beatrice roşind deodată şi se ridică repede să aducă ceva din încăperea învecinată.

Dar se întoarse curînd, fără a mai fi adus ceva.

Se despărţiră buni prieteni, aproape voioşi. Dogarul înmînă lui Columb o lanternă, căci de bună seamă îl va ajunge din urmă noaptea.

— Să mai vii pe la noi, don Cristobal ! Să mai vii !... ciripi de la poartă glasul zglobiu al Beatricei, cu unele din moliciunile strălucitoare de altă dată.

— Şi să-l aduceţi o dată şi pe Fernando! se auzi glasul aspru al lui Rodrigo.

În amurg, pe drumeagul nepietruit ce ducea spre Guadalchivir, Columb gîndi hurducat pe catîr:

— Au tot dreptul să fie fericiţi! Da, da... Au tot dreptul! Ei nu s-au apucat să caute în Apus Indiile de la Răsărit...

La Sevilla nu sosise nici un răspuns de la curte.

Parcă nici nu mai aştepta vreun răspuns.

Socotelile cu această lume erau pentru el aproape încheiate. Se va duce de-aci înainte în fiecare zi la mănăstirea Grotelor din marginea Sevillei, Las Cuevas, să lege prietenie cu fraţii — cine ştie? — poate că-şi va petrece puţinele zile de-aci înainte numai cu ei...

Zile întregi rămase la mănăstire. Se împrieteni îndeosebi cu fratele Garricio, cărturarul şi scriitorul mănăstirii, un bătrînel tăcut.

Luat cu cele bisericeşti, cu sufletul tot mai desprins de lume, navigatorul nici nu băgă de seamă cum trecu vremea. Cînd şi cînd se simţea năpădit de o iritare tainică, parcă fără pricină şi rămînea neclintit unde-l apuca ciudata boală, pe uliţă, în curtea mănăstirii Las Cuevas, între prietenii călugări, în mica încăpere a hanului unde tot mai vegheau scutieri — ca omul întrerupt fără vrere de la o muncă, de la o îndeletnicire, de la o prea scumpă năzuinţă.

Cînd — după vreo lună — se pomeni chemat în cancelariile episcopului Fonseca. Dar nu dădu ochii cu administratorul suprem al treburilor maritime, ci numai cu Juan de Soria, cu rînjetu-i ameninţător. Sosise o scrisoare de la Burgos, din partea suveranilor. Columb desprinse pecetea aproape cu mînie şi citi scrisoarea pe loc.

Juan de Soria cînd zări brusca iluminare a navigatorului, părăsi cancelaria.

Suveranii, încîntaţi de noile descoperiri, felicitau călduros pe Amiral şi-l rugau să poftească numaidecît la curte spre a istorisi şi prin viu grai ceea ce nu în-

căpuse în lunga-i scrisoare. Dar să nu pornească la drum înainte de a se fi odihnit de ostenelile grele ale călătoriei şi de a fi luat toate măsurile pentru ocrotirea preţioasei lui sănătăţi...

Nici un cuvînt despre pîrile fugarilor, despre dosarul lui Aguado, despre jalnica stare din Espagnola.

— Să fie o momeală ? gîndi Columb cu glas tare. Nu, nu ! Era cu neputinţă !... Suveranii n-aveau nevoie de nici o viclenie spre a-l prinde şi arunca în lanţuri.

Trecătorii de pe uliţele Sevillei se uitară îndelung în acea zi după un ciudat franciscan cu faţa prelungă, lihnită parcă şi arsă de soare, de vînt, cu pletele albite şi năclăite, călcînd cu pieptul înainte, cu privirea cutezătoare, bine înfipt în călcîie, asemenea unui Amiral, a unui Vice-rege !

La han, gustînd în grabă din bucatele poruncite şi aduse toate deodată, dădu felurite porunci scutierilor care se repeziră unii prin cetate, alţii călări la Cadix, unde mai adăstau cele două caravele cu încărcăturile din Apus. Era grăbit, foarte grăbit, înfrigurat, să reia munca, îndeletnicirea întreruptă, după năzuinţa care-l mai ţinea viu.

Deci va mai porni spre Indii !...

Va pune deci piciorul în a treia călătorie în vreunul din marile porturi cu poduri de marmură, cu palate acoperite de plăci de aur ! A treia călătorie ! *Trei* e doar un număr sfînt !

A treia călătorie se afla în chip firesc, cum spunea şi fratele Garricio, sub ocrotirea Tatălui, Fiului şi Sf. Duh — a Sfintei Treimi !

Dar trebuia să fie cu luare-aminte ! Duşmanii s-au înmulţit, iar în provinciile spaniole se vorbeşte acum de ţinuturile de la capătul Oceanului ca de un fel de iad pe pămînt.

Cu multă grijă alcătui Amiralul alaiul care trebuia să treacă prin atîtea cetăţi de seamă. Ciudad Real, Toledo, Madrid, Valladolid, pînă-n Burgos. Şi totuşi cît de sărăcăcios, cît de ridicol se înfăţişa acum alaiul cu

indieni schimonosiți de suferinți, foamete și boli necuite. O rubedenie a caticului Caonabo, un flăcău înalt, cu moț zbîrlit, cu zugrăveala feții înnoită împotriva voinței lui, purta la gît un lanț greu de aur. Animalele împăiate, necunoscute, plantele cu flori monstruoase, idolii de lemn și lut ars, mai mult speriară pe cei cîțiva curioși care se opriră în marginea drumului să privească „minunile" din Indii.

În Burgos, alaiul intră pe-nserat, anume, fără știrea cuiva, ca să nu se mai bage de seamă sărăcia lui. De altfel nici cavaleri în galop nu ieșiră întru întîmpinare, ca la Barcelona.

Suveranii îl primiră pe Vice-rege în castelul cu turnuri scunde din Burgosul de pe colina de întîlnire a sute de fortărețe cu turnuri, chiar a doua zi, dar fără o deosebită solemnitate. Întîlnirea avu loc în încăperea reginei, de față fiind doar don Diego de Deza, canonicul lătăreț de la Salamanca, profesorul infantelui moștenitor și noul primat, nalt și ascetic, Ximenes de Cisneros, cu deosebire bucuros de sosirea navigatorului care înfruntase pe îngîmfatul, nesuferitul părinte Buil. De departe primatul îl binecuvîntă cu dreapta, strîngînd cu stînga crucifixul de la piept. Regele — pleșuvit ? — cu ochii mici, negri, înfundați și cu fălcile căzute ca două fălduri goale sosi tîrziu, spre sfîrșitul audienței, mulțumindu-se a cerceta, pare-se, foarte amuzat, cu nările fremătătoare și o dată cu vîrful degetelor, pe uriașa caraibă cu pene, neînfricoșată, dar uluită de tot ce vedea.

Columb repetă fără grabă, cu mantaua cărămizie de Amiral pe umeri, parcă împrumutată, prea mare acum pentru puținătatea făpturii lui istovite, veștile pe care le scrisese mai înainte. Băgă de seamă că lipseau cele două doamne de onoare, prietenele reginei, marchiza de Bobadilla, Juana de Torres, nesățioasele, fiecare în felul ei. Vorbi îndelung despre *Chersonesul de aur,* ca și despre *Grădinile reginei,* repetînd calcule geografice pe care nu le înțelese nimeni, dar din care reieșea că cereau să fie repetate neapărat, la fața locului, cu

multă luare-aminte. Unde era infantele ? Unde pajii ? Despre noile mine de aur pe care le străbăteau pîraiele dinspre Apus-Miazănoapte ale Espagnolei, Columb nu stărui prea mult — şi puse la picioarele suveranei bucăţi mari de aur curat. De ce nu era poftit, ca la Barcelona, să stea în jilţ ?... Şi cum de nu era de faţă măcar don Juan, infantele moştenitor, cu bogatele-i plete negre care împrejmuiau atît de bine gingaşu-i chip de fată, palid ca o lună ?... Espagnola toată — urmă Columb — era de bună seamă o insulă, numai şi numai de aur, aurul răzbind mai uşor prin steiurile munţilor, de unde-l cară pîraiele, dar cine să-l caute ? Cine să-l dea în ciur ? Cine să-l adune din ape şi nisip ? Cînd mercurul e mînuit cu atîta scumpătate... Espagnola prin rodnicia pămîntului, bogăţia neţărmurită a pădurilor cu esenţe rare, e mai curînd comoara viitorimii decît a celor ce trăiesc azi.

Regina încuviinţă dînd din cap, în timp ce regele, arătîndu-şi strungăreaţa, ar fi voit să-şi arate şi nemulţumirea prin obişnuitu-i hohot de rîs. Aruncă o privire asupra reginei — de care părea a se teme acum mai mult ca oricînd — şi tuşi scurt, fără nevoie.

Columb încheie, arătînd nevoia unei călătorii şi mai spre Apus, mult dincolo de *Grădinile reginei,* pînă la adevăratele, nemărginitele bogăţii ale împărăţiei Indiilor — cît mai curînd, dacă e adevărat că tînărul rege al Portugaliei, don Manuel, a şi numit pe căpitanul Vasco de Gama comandantul unei flotile care, depăşind capul Furtunilor zis şi al Bunei-Speranţe, să ajungă şi el la mirodeniile şi nestematele Răsăritului.

Regina încuviinţă din nou, apoi se întoarse şoptind ceva preasfîntului Ximenes de Cisneros, care se aplecă peste creştetul reginei ca o salcie jumulită.

Abia după sfîrşitul audienţei află regele de Chersonesul de aur, văzu bucăţile strălucitoare din „Ofirul regelui Solomon" şi izbucni într-un rîs de mare, neaşteptată fericire — era la ananghie de bani, îl depăşeau planurile de cucerire, rîvna după o măreţie europeană

deosebită — căutînd în jur pe navigator, de parcă ar fi voit să-l îmbrăţişeze.

Dar Columb plecase.

Nu-şi văzu măcar feciorii, pe Diego, mîndrul, oacheşul paj, pe Fernando, roşcovanul, care purta în lume ochii mamei, ai Beatricei Enrichez. Abia peste cîteva zile îşi putu îmbrăţişa feciorii — şi plînse fără voie, fără nevoie, şi nu le-ar mai fi dat drumul.

— De ce nu te duci să vezi pe mama ta? îl certă pe cel mic cu iubire. Te aşteaptă!...

Fernando lăsă capul în jos, ruşinat. Mama lui era o vieriţă. El era un paj!...

Canonicul Deza, care găzduia pe Vice-rege şi suita-i puţin numeroasă, abia avu şi el vreme să-i ţie tovărăşie: fierbere mare la curte! Doamnele de onoare, profesorii, duhovnicii, pajii, toţi îşi pierduseră capul în pregătirile de plecare ale oacheşei Juana, neliniştita, măritată de curînd după Filip zis cel Frumos, feciorul împăratului Maximilian al III-lea, bărbosul roşu. Erau încurcaţi apoi în căutarea, strîngerea, împlinirea rochiilor şi zestrei prea gingaşei Isabela, care — în sfîrşit — primi să devie soţia fostului cumnat Manuel, regele Portugaliei. Ba mai erau zoriţi la pregătirea noilor încăperi, a zestrei bărbăteşti — şi mai complicate! — a infantelui moştenitor care trebuia să primească acum-acum drept soţie o păpuşă de ci'ţi bălai, surioara lui Filip cel Frumos, trimisă întîi într-o mică pictură de purtat la piept. Ea trebuia să sosească din Flandra cu cele o sută treizeci de corăbii şi o parte din cei douăzeci de mii de cavaleri, paji şi domnişoare de onoare, care o vor duce pe Juana mirelui din Flandra, Filip cel Frumos.

Amiralul socoti de cuviinţă să fie şi el într-un fel — în felul lui — folositor curţii, scriind cîteva informaţii comandantului flotei nuntaşe, don Frederic Enrichez, amiral de Castilia, şi destăinuind metoda cea mai simplă, mai exactă, de a calcula gradele pe Ocean, amiralul-nuntaş fiind deocamdată aproape numai moştenitorul titlului tatălui său. Ceea ce înduioşă şi mai

mult inima reginei, prea înduioşată de toate aceste petreceri regeşti — şi mulţumi Vice-regelui printr-o scrisoare caldă, din portul de plecare al flotei.

Urmară apoi destule zile pustii. Columb era nevoit să aştepte sfîrşitul tuturor acestor nunţi ca să poată spune suveranilor că timpul grăbea şi trebuia să plece şi el. Îşi aminti deodată de Jaime Ferrer, ciudatul şlefuitor de nestemate, călătorul, cosmograful, a cărui scrisoare în Espagnola îl mişcase atît. Şi deşi nu se mai afla în aceeaşi stare de suflet — dimpotrivă — avînd destul răgaz, Columb urcă pe străzile întortocheate ale cetăţii pînă la fortăreaţa care priveghea uliţa neguţătorilor. Seara căzu deodată, tocmai cînd nimeri, cu răsufletul aburit de gerul timpuriu, la prăvălia bijutierului, o străveche moschee care-şi păstrase şi minaretul.

Învăţatul neguţător tocmai îşi încuia cutioarele şi le ducea într-o subterană de piatră, care se deschidea lîngă tejghea, sub un gros covor persan. Îşi dădu musafirul pe mîna a trei maure tinere, chemate cu o scurtă bătaie din palme, care-şi arătară peste zaimful chipurilor ca de fildeş ochii mari, negri, neliniştiţi.

Musafirul fu dus într-o încăpere scundă, cu paturi mici de jur împrejurul pereţilor, încărcate de perine şi covoraşe, pe care fu poftit. Oacheşele se traseră sus, pe o scăriţă de lemn, abia hotărîndu-se a-l scăpa din ochi. Una se întoarse curînd cu o tavă încărcată de smochine, de cîteva ceşti cu fiertură de buruieni aromate.

Jaime Ferrer vorbi femeii blajin, în grai arab, înmînîndu-i numeroasele inele cu pietre preţioase de toate culorile, pe care le scoase repede, cu gest obişnuit, din degete.

— Te-am văzut zilele astea de cîteva ori la curte, Amirale, — zise cutezător bijutierul, — dar mărturisesc că nu mi-a făcut nici o plăcere să-ţi vorbesc.

Se aşeză cu picioarele sub el pe covorul din mijlocul încăperii şi începu să bea cu plăcere, în sor-

bituri repezi, din ceaşca parfumată. Purta în cap o tichie de blană de lup, iar în jurul făpturii lui cam slăbănoage o şubă miţoasă pe dinăuntru, de urs negru. Era friguros şi Burgosul, era şi el una din cetăţile cele mai friguroase, acoperită de zăpezi şi gheţuri, uneori trei sferturi din an. Cu nasul vulturesc peste bărbia prelungă, adusă, cu ochii catifelaţi şi languroşi — ce căuta acest maur nebănuit în această veche cetate creştină?... Nu cumva ţinea în taină obiceiurile credinţei arabe? Cele trei maure îi erau soţii, nu mai încăpea îndoială. Şi în minaret făcea astrologie!

— Dar dacă ai venit, fii bine venit! zise bijutierul fără a-şi privi musafirul, aplecat asupra miresmelor ceştii. Ţi-am scris din îndemnul bunei noastre regine, pe care am încredinţat-o odată că fiecare om se naşte cu o menire, o menire neîntoarsă — scrisă în stele din clipa concepţiei.

Vorbi îndelung, cu glas legănat ca o litanie, despre această idee, care părea să-l domine cu precădere. Era încredinţat cu tărie că nimeni şi nimic nu poate opri pe cineva de a-şi împlini menirea pentru care e trimis pe lume, că e singura fericire — şi uneori nefericire — a vieţii lui, ba chiar piedicile întîmplătoare nu fac decît să aţîţe şi mai mult puterile tainicei meniri, care ajunge uneori să răstoarne împărăţii.

— *Împlinirea menirii,* don Cristobal Colon, pentru asemenea oameni aleşi — sau blestemaţi! Cum vrei! — e singura fericire, precum spuneam, sau marea nenorocire a vieţii lor!...

Columb surîse şi nu se putu opri de a nu răspunde cu o glumă.

— Şi crezi, messer Ferrer, că trecerea Oceanului într-o barcă oarecare cu trei pînze a fost o fericire atît de mare?... Şi după ce l-am trecut — cea mai mare nenorocire?

— Ai fi putut face altceva decît să treci Oceanul? îl înfruntă bijutierul, punîndu-şi alături căciula de lup.

— Asta nu! rîse Columb din toată inima.

Privind în fundul ceştii, Jaime Ferrer, ridicînd sprîncenele stufoase, încreţindu-şi fruntea, zise spre a nu fi înţeles greşit :

— Ţi le-am spus toate acestea în acea lungă scrisoare, don Cristobal, pe evanghelește, așa, ca să fac pe gustul reginei...

— Şi de ce m-ai ocolit la curte ?

— Foarte simplu. Cauţi aur, nu ?

— Firește.

Columb tăcea, privindu-l fix, neclintit, cu ceaşca fierbinte în mîinile înghețate încă.

— Nu-mi fac plăcere şi nu preţuiesc prea mult, don Cristobal, oamenii care umblă numai după aur. Căci aurul e metalul cel mai rigid şi mai puţin simţitor la forţele astrale. Avem metale mult mai sensibile, de care nu se ocupă nimeni, bunăoară platina. Şi trebuie să mai fie şi altele, pe care urmează să le descoperim. Mai bine stăm cu nestematele — dar cîţi din noi le cunoaştem puterea ?

Apoi istorisi pe-ndelete o întreagă întîmplare de la curte, unde fusese chemat pentru preţuirea odoarelor şi completarea lor cu vreo cîteva duzini de pietre preţioase. Bijutierul-astrolog cercetase mai dinainte, după scriptele şi actele oficiale, zilele de naştere ale odraslelor regeşti. Le descifrase cu ajutorul zodiacului şi adevărul astrologic la care ajunse îl îngrozi. Nici nu cuteză să-l dezvăluie cuiva ! Tot ce putu face era să sfătuiască în taină pe doamnele de onoare, să facă să poarte copiii regeşti ziua şi noaptea, pînă la nuntă, în timpul şi multă vreme după nuntă, cîteva *opale,* pe care le ştia în stare să abată o parte din ursita scrisă în stele, deşi cu preţul unor neliniști şi suferinţi destul de mari. Va fi ascultat sfatul lui ? Cine poate şti ! Regele e zgîrcit. O flotă în Mediterana înghite acum cea mai mare parte din venitul coroanei. Regina ar putea crede că Jaime Ferrer umblă să se descotorosească de nişte nestemate fără culoare, pe care nu le cumpără nimeni...

— Dumneata nu sorbi din ceaşcă ?... băgă de seamă astrologul.

— Cum nu ! Dar uitasem.

Columb sorbi o dată. Mărturisi că în viitoarea călătorie va fi mai atent la nestemate. Suveranii însă doresc aur ! Aur !

— Cînd bag de seamă, — urmă Columb, — ce se petrece pe această lume — şi bag de seamă din copilărie ! — nu mă mir de loc că suveranii noştri rîvnesc la aur !... la cît mai mult aur !... Eu nu ? Toţi oamenii, messer Ferrer ! E o nebunie a semnţiei omeneşti !... Acest metal, cu sau fără voia noastră, a devenit un lucru minunat. Cine-l posedă, are tot ! tot ! Poate să deschidă şi porţile raiului... pentru el şi pentru alţii !

Bijutierul se ridică, se mişcă încet, încovoiat, în jurul odăii, apoi se întoarse deodată cu faţa spre navigatorul dornic de aur :

— Atunci, don Cristobal, ce cauţi în Apus ? *Aurul se află în Miazăzi !* El e zămislire a soarelui, a luminii lui... *o condensare !* Şi unde cade mai multă lumină ?

— La Ecuator... făcu Amiralul niţel uimit de această teorie.

Astrologul-bijutier îşi privi musafirul îndelung, ca şi cum voia să-l încredinţeze şi cu puterea sufletească a ochilor mari deschişi, întunecaţi, străbătuţi de scurte luciri — apoi şopti, ca unui vechi cunoscut :

— Mai era nevoie să-ţi spun eu ?... Trebuia să-ţi dai *singur* seama de mult — de cînd portughezii au navigat spre Ecuator, unde au dat pe coasta Africii de mine de aur risipite la suprafaţă, ca nişte pajişti strălucitoare !

Columb tresări. Mîna-i tremură puternic, cu ceaşca încă negolită. Scoborî şi el în mijlocul odăii.

— Messer Ferrer, nu vrei să te-mbarci cu mine ? Plec curînd, zise repede.

Bijutierul rîse încet, ca dinaintea unei formidabile naivităţi, pe care din politeţe nu voia s-o jignească.

Apoi şopti iar cu blajinătate, ca şi cum ar fi vorbit unei fetiţe :

— Ce-mi trebuie mie aur, don Cristobal? La ce-mi foloseşte mie aurul? *Nu e în stare să stea de vorbă cu cea mai apropiată constelaţie!...* Să fim serioşi, Amirale!

Şi îi întoarse spatele.

La Burgos, regina reveni cu sufletul descumpănit: mîhnită de plecarea Juanei, pe care o ştia atît de puţin sigură pe ea şi totuşi atît de năvalnică în cele mai mici dorinţe, pe de altă parte voioasă de vestea sosirii — pe care o nădăjduia apropiată — a miresei infantelui moştenitor. Tocmai picase şi răspunsul regelui Manuel: da, a şi dat edictul de expulzare al ebreilor portughezi, aşa cum ceruse cu încăpăţînare bălaia văduvioară, Isabela cea mică.

— Dar se va ţine de cuvînt? Nu-şi va chema pe urmă înapoi pe bunii lui prieteni ebrei?... se plînse Isabela, din nou mireasă.

— N-ai încredere în cuvîntul, în semnătura unui rege?... întrebă Isabela cea mare încruntîndu-se, punînd la gîtul viitoarei soţii marele colan de aur şi nestemate, moştenire din partea soacrei aragoneze şi care fusese amanetat pentru a putea duce războiul împotriva păgînilor musulmani.

Isabela cea mică nu răspunse, mulţumindu-se a ofta. Regele Ferdinand, care era de faţă şi care ştia că nu se putea afla mai mare pericol de nenorocire pe lume pentru un rege decît ţinerea cuvîntului dat, rîse deodată cu poftă.

Columb fu surprins de bunăvoinţa, înţelegerea şi sprijinul pe care-l găsi la primatul şi duhovnicul Ximenes de Cisneros, călugăr franciscan, numit fără voie după sfatul răposatului Mendoza şi care nu-şi lepăda sutana aspră spre a pune odoarele aurite decît în timpul slujbelor — şi numai după ce fu silit de o poruncă scrisă anume de la Roma, de la Papă. Nu-l interesau indienii nebotezaţi. Puteau fi vînduţi ca sclavi. Regina se temea că nu s-a încercat îndeajuns şi că indienii ar putea fi botezaţi mai repede.

Ximenes de Cisneros era de aceeaşi părere — şi călătoriile în Apus nu trebuiau să aibă alt scop.

Columb răsuflă uşurat.

— Ce ne facem cu mîncătorii de oameni, caraibii ?... Aceia, preasfinte, nu pot fi măcar domesticiţi. Ne întîmpină, cu muieri cu tot, înarmaţi cu suliţe şi vor să ne ucidă cu săgeţi otrăvite. Am adus o caraibă de probă. Ai văzut-o? E înaltă ca un palmier umblător. N-a plăcut decît bunului nostru rege. Cu astfel de sălbatici ce putem face ?... Cum să le citim evangheliile ?

Duhovnicul reginei auzi, dar nu mai înţelese ultimele cuvinte ale navigatorului. Mintea lui era frămîntată de alte griji — şi nu le ascunse. Episcopul de Granada, fostul duhovnic Talavera, prea umbla de tot blajin cu păgînii musulmani. Avea dreptate canonicul de Salamanca, Diego Deza: „Ce te poţi aştepta de la Talavera, în fond un *conversos* şi el ?"... Îl va sfătui curînd să cheme pe cărturarii mauri la o discuţie la Alhambra şi să le arate fericirea pe care ar găsi-o numaidecît în lumea aceasta, fără a mai socoti fericirile de pe lumea cealaltă, dacă s-ar creştina. Şi după cărturarii creştinaţi ar veni numaidecît de la sine şi mulţimea celorlalţi musulmani. Manuscrisele arabe, tratatele de filozofie, de medicină, de astronomie şi geografie trebuie arse toate, cincişase mii, cîte or fi, iar cenuşa lor aruncată în vînt de pe înălţimile Alhambrei peste prăpăstiile Granadei — erezii ! Erezii sînt toate ! Încît duhovnicul Ximenes de Cisneros, îngrijorat de slăbirea vădită a credinţei celei drepte, are în gînd şi alte măsuri: să adune bibliile, în orice limbi s-ar afla, şi să puie să le copieze. Iar sfinţia sa Torquemada ar trebui înlocuit — căzut cum era în neputinţa bătrîneţii — că se ocupa acum mai mult de florile din jurul mănăstirii lui de la Avila, a sfîntului Toma de Aquino, unde s-a tras supărat pe Înaltul Pontif, ocrotitorul convertiţilor fugari. Nu crede Amiralul c-ar fi mai potrivit

în locul lui Torquemada în fruntea Inchiziţiilor bunul şi energicul Diego de Deza ?

Duhovnicul ridică asupra navigatorului doi ochi mari, hămesiţi, înţepeniţi în gheaţa lor întunecată. Apoi privi în lături.

— Toţi ar trebui să cerem suveranilor ca Mare Inchizitor al Spaniilor pe Deza. Numai pe Deza!... îi şopti pătimaş navigatorului la plecare.

Era o poruncă, pe ocolite. Columb făgădui — deşi vedea că nu izbutea să vorbească suveranilor de nerăbdarea cu care adăsta însuşi măsurile şi ajutoarele pentru a treia cercetare a Apusului... Vremea trecea — vreme pierdută.

Dar navigatorul se pomeni chemat pe neaşteptate. Fu întîmpinat de Luis de Santangel şi de cei doi feciori, Diego şi Fernando, în veşminte noi de catifea albastră, cu pumnale la şold: fuseseră numiţi paji în suita reginei. Fernando sărută mîna tatălui. Diego niţel încruntat se lăsă îmbrăţişat.

— Dar am şi altă veste pentru Excelenţa voastră, zise vistiernicul ridicîndu-se în călcîie şi înălţînd în acelaşi timp sprîncenele-i groase, de parcă ar fi vrut să dea mai multă înălţime şi prestanţă făpturii lui grăsune şi hazlii.

Îi arătă o cedulla: şase milioane de maravedas pentru echiparea noilor caravele ce trebuiau să pornească spre Indii! *Cedulla* era semnată de regină. Navigatorul, uitînd deodată de cei doi feciori, întinse repede mîna s-o ia.

— Nu încă, Excelenţă!... zise vistiernicul, ferind hîrtiuţa la spate. Mai avem nevoie de semnătura Alteţei sale, regele Aragonului. E la Barcelona. Trimite noi trupe şi noi vase în Sicilia, unde le adastă cam de mult straşnicul nostru căpitan Gonzalez de Cordova.

— Şi dacă nu semnează? întrebă navigatorul, care ştia că politica regelui, ridicat împotriva regelui Franciei, rîvnitor al Italiei şi îndeosebi al Neapolului, era un sac fără fund.

Vistiernicul lăsă pleoapele groase peste ochii mari, bulbucați, și ridică din umeri.

Columb plecă mîhnit. Rătăci îndelung pe uliţele de sus, apoi pe cele de dincolo de rîu, ale cetății — și găsi alinare în gîndul că mai fusese și altădată regele împotrivă, dar urmase totuși voia reginei.

Regele se întoarse posomorît și cîteva zile nu vru să calce în încăperile reginei, prea ocupată cu infantele Juan și cu noua mireasă, Isabela, ca să bage de seamă mutra ponosită a soțului. Oștile fuseseră lăsate pe cîmp, în bordeie, în vecinătatea Barcelonei. Caravelele închiriate — dar neplătite — părăsiseră portul în taină de mult, ascunse cine știe unde, poate în Baleare. De unde dublonii de aur? Armatorii numai că nu dădură afară pe Sanchez, prietenul și vistiernicul personal al regelui...

Tocmai atunci sosi și neașteptata, minunata scrisoare a pilotului Per Alonso Ninio, care se înapoia din Espagnola cu o „încărcătură de aur" în trei caravele!

Columb se repezi la curte și înfățișă lui don Luis de Santangel scrisoarea, fără a rosti un cuvînt.

— O încărcătură de aur? făcu vistiernicul ridicînd cu haz deodată sprîncenele-i groase, deși purta în acele zile mutra încruntată a regelui.

— Ce vă miraţi? întrebă simplu Columb. V-am spus doar că înainte de a părăsi Espagnola am dat de munții de aur, de Ofirul regelui Solomon.

— Uitasem... rîse scurt don Luis, care nu prea crezuse nici atunci.

Și iată că se adeverea!...

Vistiernicul se repezi în încăperile reginei, ducîndu-i fericita veste. Regele, care era de față, sări deodată în sus, de parcă i s-ar fi aprins tălpile și ceru reginei să schimbe destinația *cedullei* cu cele șase milioane de maravedas. Columb nu mai avea nevoie de dublonii reginei: putea prelua din aurul sosit cu cele trei caravele!

Soţii regali se împăcară. Regele îşi putea îmbarca acum oştenii la Barcelona şi putea trimite echipele de zidari să fortifice Roussillonul din Miazănoapte, ameninţat iar de bombardele şi arhebuzele regelui Franciei.

Peste cîteva zile ajunse la Burgos şi matelotul care aducea scrisoarea din Espagnola a fratelui Bartolomeu. Columb o citi, şi mîinile începură a-i tremura. Veşti groaznice: în Espagnola coloniştii mureau de foame şi de friguri. Indienii care părăsiseră ogoarele, piereau acum pe aceleaşi ogoare, zadarnic bătuţi să le muncească. Cavalerii din Isabela nu mai dădeau nici o ascultare nimănui, iar alcadul-major, fostul scutier Roldan, în care Vice-regele avusese atîta încredere, pare a se fi înţeles cu trîndavii şi răuvoitorii. Dacă ar urma cu strictete legea, el, Bartolomeu, numit acolo *Adelantad* cu puteri depline, ar trebui să spînzure sau să arunce în Ocean cea mai mare parte din locuitorii noii cetăţi, începînd cu Roldan, judecătorul suprem. Proviziile aduse coloniei de cele trei caravele vor mai uşura situaţia, dar pentru cîtă vreme? Încît nu putea trimite deocamdată în Spania decît... vreo trei sute de indieni, din cei care au fugit de impunerea în aur şi au fost găsiţi cu suliţe şi arcuri, ascunşi în munţi. E o încărcătură mizeră, dar poate că la Sevilla vor putea fi vînduţi pe un preţ oarecare.

Episcopul Fonseca scrise curţii o lungă şi măgulitoare scrisoare în care, în cuvinte pompoase, ridica ironic în slăvi geniul Amiralului, căci începuse a se arăta roadele descoperirii sale. Au sosit în sfîrşit sclavii „mult aşteptaţi", vreo sută, foarte mîncăcioşi, altă sută bolind în febre, şi între ei vreo sută de cadavre. Unul peste altul, scoşi la vînzare, ar aduce vistieriei vreo cinci-şase mii de maravedas, care trebuie scăzuţi din cele aproape douăzeci de milioane de maravedas aruncaţi pînă acum în Ocean.

Regina ascultă cu buzele strînse, încruntată. Îi citi scrisoarea Pedro Martin d'Aghierra, profesorul

curții, cu glasu-i cîntăreț, clătinînd cînd și cînd pletele-i unsuroase de nespălare.

— N-am spus oare Vice-regelui că nu vreau sclavi? Cu ce drept dispune de supușii mei indieni?

Și regina se ridică furioasă.

Mai puțin furios fu regele cînd află de „încărcătura de aur" sosită din Espagnola. Ba rîse cu poftă pînă noaptea tîrziu cu cei douăzeci și patru de cavaleri care-i păzeau pragul.

Dar regina, în urma unei discuții cu cele două prietene, se încredință însăși că descoperitorul Indiilor nu putea fi îndepărtat, *nu trebuia îndepărtat*, tocmai acum cînd și regele Angliei, gelos de gloria curții spaniole, căzuse la înțelegere cu alt navigator genovez, Jean Cabot. Dulgherii începuseră și ei, de curînd, să răsluiască trunchiurile groase ale copacilor pentru noile caravele menite Apusului. Cînd regele întrebă:

— Nu cumva trebuie să mai plătim acum Vice-regelui nostru și „drepturile" prevăzute în documentele de la Santa Fé?...

Abia se ținu să nu izbucnească în rîsul care prea ar fi jignit pe regina înșelată aproape în toate așteptările ei.

— Totuși trebuie să-l despăgubim într-un fel... răspunse regina, preumblîndu-și grelele catifele care-i lăsau descoperit numai chipul, acum palid și buhav ca o cocă.

Columb fu chemat în cămările regelui, de față fiind cei doi paji ai reginei, Diego și Fernando, cîțiva scutieri, între care, mai înapoi, clipind des din ochii umbriți de sprîncenele groase, don Luis de Santangel, în mînă cu un pergament scris mărunt. I se propuse Amiralului, în schimbul tuturor titlurilor și drepturilor de la Santa-Fé, care — precum se dovedise — n-aduceau nimănui nici un cîștig, iar coroanei numai pagubă, o parte însemnată cu munți împăduriți și văi rodnice în Espagnola. Acolo, ca un duce sau un marchiz — la voia lui — navigatorul ar putea

trăi în pace, agonisind după hărnicia-i sigură şi bine cunoscută o avuţie îndestulătoare pentru sine şi toţi urmaşii.

— Nu ne împotrivim să-ţi iei şi feciorii, adăugă regele ca o supremă graţie.

Sîngele năvăli puternic în chipul navigatorului care, deşi plecat peste zalele pieptului, tremură de mînie. Apoi deveni palid.

Diego îl privea cu ochi mari. Fernando lăsase capul spre umăr, cu ochii închişi, spre a opri parcă şuvoiul de lacrimi care, adunat în gîtlej, îi tăie răsuflarea.

Ca-ntr-o capcană de şoareci, Columb simţi că nu mai putea face nici o mişcare.

De aceeaşi părere era şi regina?... Pe cine să întrebe în acea clipă? I se lua într-adevăr orice putinţă de a mai porni pe Ocean, spre Apusul care-l chema?...

— Cer Alteţei voastră îngăduinţa de a da răspunsul peste două zile, răspunse Columb cu pauze lungi între cuvinte — şi se retrase.

Căută pe Jaime Ferrer. Numai el ar putea încredinţa pe regină că aurul! aurul! se găsea în partea de Miazăzi a Indiilor, precum portughezii îl caută şi-l găsesc în partea de Miazăzi a Africii — deoarece aurul nu e altceva decît *lumina condensată*... Dar Jaime Ferrer nu se mai afla în cetate de cîteva zile. Plecase cu un egiptean la Sevilla, unde îl adăsta o caravelă sosită din Alexandria. Nu ştia niciuna din soţiile lui cînd se va înapoia. S-ar putea să plece şi în Levant, atras de cine ştie ce nestemate făgăduite de egiptean...

O vizită la Diego Deza, care tocmai se pregătea să plece la Salamanca, încredinţă pe navigator că nici o clipă regina nu se gîndise să renunţe la cercetarea Apusului! Dimpotrivă! Abia adăsta să afle că Juana sosise cu bine în Flandra în braţele lui Filip cel Frumos, feciorul împăratului Maximilian, că mîndrul cavaler nu mai fugea la vînători, cum îi era obiceiul, ci rămînea mai mult în iatacul tinerei, prea nelinişti-

tei soții. Căsătoria infantelui Juan, moștenitorul, cu bălaia Margaretta, nu putea fi decît un prilej de mare bucurie — ca de altfel și plecarea Isabelei celei mici spre Lisabona. După ceea regina va avea *tot timpul* să se ocupe de musulmanii îndîrjiți și îndărătnici din Granada, de planurile preasfîntului Ximenes de Cisneros care îndemna la o năvală a creștinilor asupra păgînilor din Tunis și Maroc, de unde veneau mereu de o mie de ani încoace asupra Spaniei norii de lăcuste ai necredincioșilor — și apoi de a treia călătorie a scumpului Vice-rege și Amiral al Oceanului. De altfel vistieria era goală. Armata din Italia și mai cu seamă cheltuielile cu cele trei nunți... Inchiziția, acum aproape amorțită, ar trebui iar pusă pe picioare. *Conversoșii* eretici au averi imense și sînt încă prea numeroși, strecurați pînă sub fustele doamnelor de la curte și a stareților încărcate de bijuterii...

Columb vru să răsplătească pe bunu-i prieten cu o veste îmbucurătoare:

— Se vorbește, preasfinte, că vei fi în curînd Mare Inchizitor, în locul fratelui Torquemada!...

Episcopul de Salamanca, scurt și pătrat ca un butuc, își împreună brațele pe piept, ridică ochii mari spre cer și zise cu ardoare:

— Doamne, facă-se voia Ta!

Apoi către Columb, cu glas obișnuit:

— Fiecare trebuie să ne purtăm crucea pe care urmează să fim răstigniți. Fiecare. Așa e?

Și-i surîse.

Cine să fi pomenit reginei de neliniștea navigatorului? Că se pomeni cu o scrisoare semnată de mîna ei, în care era sfătuit să nu ia în seamă ocările și ponegririle, de vreme ce voia ei, a reginei, era de a duce mai departe și de a sprijini din toate puterile cercetarea Apusului, „de ar fi să nu aibă parte din acel colț al lumii decît de pietre și stînci". Banii cheltuiți pînă acum nu-i socoate aruncați în valurile Oceanului, ba va mai cheltui și anume atît cît va trebui,

fiind ea bine încredinţată că în felul acesta „dreapta noastră credinţă se va lăţi ca şi pămînturile noastre, iar cei care vorbesc de rău această osteneală se dezvăluie doar ca duşmani ai coroanei regeşti".

Columb citi scrisoarea de cîteva ori la lumina lunei, într-o uliţă singuratică, apoi în încăperea ca de închisoare din fortăreaţa unde locuia, la lumina unei luminări.

Scrisoarea fusese scrisă îndată după sosirea bunelor veşti din Flandra, o dată cu flota care aducea păpuşica în atlazuri, pe mica Margaretta, căreia îi plecase în întîmpinare, în portul Santander din Miazănoapte, îngîmfatul socru, regele şi emoţionatul copilandru, infantele Juan.

Alaiul, înfruntînd zăpezile şi gheţuşul iernii anului 1497, ajunse în sunete de trîmbiţe, tobe şi ţambaluri între zidurile reci ale castelului regal din Burgos. Petrecerile începură numaidecît şi ţinură după nuntă pînă-n zilele mai luminoase ale lui april.

Neliniştea stearpă a lui Columb se preschimbă într-o agitaţie înfrigurată de îndată ce, chemat în încăperile reginei, i se ceru sfatul pentru ticluirea actelor, scrisorilor, cedullelor necesare echipării la Sevilla a noilor caravele. Şi tot el dictă unele „recomandări" în vederea bunei administraţii a noilor insule şi a teritoriilor de pe continentul pe care va flutura în curînd pentru întîia oară steagul Castiliei şi Aragonului.

Pentru Columb începură zile mai fericite. Multă vreme trăi cu încredinţarea că nimic nu se mai împotrivea celei de-a treia călătorii în Apus. Gîndea îndelung uneori la ciudatul Jaime Ferrer, bijutierul astrolog, care credea mai mult în ce-i spuneau stelele decît în ceea ce vedea în jur. Dar ideea de a purcede pe Ocean şi mai spre Apus-Miazăzi deveni şi la Columb aproape o hotărîre. Mai spre Miazăzi se afla aurul — avea dreptate Jaime Ferrer! Nu oare mai spre Miazăzi se aflau şi Indiile cele pline de comori?

La sfîrşitul lui april ieşi ordonanţa regală cu fixarea preţului de cumpărare a proviziilor pentru noua expediţie, iar în mai, ordonanţa de scutire de impozite.

Vice-regele dobîndi dreptul de a angaja pînă la cinci sute de mateloţi în soldă regală. Bartolomeu, locţiitorul din Espagnola, dobîndi cu semnătura de la curte titulatura de guvernator general — *Adelantad*, pe care o avusese numai de la Vice-rege. Şi ca zelul Amiralului să nu scadă, regii Aragonului şi Castiliei confirmară pentru a doua oară toate hrisoavele semnate în 1492 la Santa-Fé, prin care se anula orice încercare de navigaţie spre Apus, fără încuviinţarea Vice-regelui.

Dar tîrziu, în toamnă, steaua norocului, atît de lucitoare peste creştetul lui Columb, fu acoperită de nori neprevăzuţi: infantele moştenitor căzu bolnav. Medicii sfătuiră ca tînăra soţie să fie pentru o vreme îndepărtată din braţele soţului prea fericit, dar prea fraged, prea nesăţios de fericire. Tatăl fu de aceeaşi părere. Se împotrivi Isabela cu violenţă — şi aduse soborului de doftori cîteva argumente uluitoare: ce va spune împăratul Maximilian cînd va afla de „repudierea" gingaşei Margaretta? Care va fi soarta neliniştitei Juana în Flandra, cînd Filip cel Frumos va fi şi el încunoştiinţat de „jignirea" ce se aduce surioarei la curtea spaniolă?... Politica se împotrivea cu hotărîre sfatului medical. Se împotrivea şi inima prea simţitoare a mamei, a reginei — şi aduse un argument şi mai ciudat, cu totul ne-medical: că anume, despărţirea de mica Margaretta ar însemna pentru îndrăgostitul Juan o lovitură echivalentă cu un pumnal în inimă şi deci leacul prescris ar fi mai ucigător decît boala. Căci suferindul avea numai optsprezece ani.

Din Salamanca, unde împreună cu soţia fusese primit de alaiul mai dinainte pregătit al numeroşilor slujbaşi regeşti şi bisericeşti, infantele Juan nu izbuti să mai plece. Se stinse încet, mistuit de o febră care

se stingea o dată cu el. Muri la 4 octombrie, sub ochii reci, uimiți, albaștri ca de sticlă, ai păpușei — soțioara. Fu înmormîntat în catedrală. Regina Isabela, cuprinsă de o nebunie macabră, care va izbucni peste cîțiva ani și în sufletul Juanei, soția lui Filip cel Frumos, mută scumpul cadavru la Avila, în mauzoleul de la mănăstirea Sf. Toma, împrejmuită de două galerii suprapuse, susținute de arcuri și columne. Nu mai părăsi mauzoleul. Ziua și noaptea și-o petrecea în firida subterană, în vecinătatea coșciugului, în veșminte de lînă albă, călugăriță îndoliată. Cine ar fi putut-o smulge de acolo?

In această atmosferă funebră, Columb, molipsit, gîndi la moartea lui. Își dădu seama că nu numai regii, că el însuși era pieritor —și cine va apăra drepturile urmașilor și numelui lui dinaintea viitorilor suverani, care fără îndoială nu vor fi mai blajini, mai puțin nesățioși ca cei pe care-i înfruntase, cu care se încăierase însuși. Ticlui pe-ndelete un „majorat" care lăsa pe întîiul născut, pe Diego, moștenitor al titlurilor, sarcinilor și veniturilor prevăzute în hrisoave. Cum prevedea un cîștig de cel puțin douăzeci și cinci de milioane de maravedas anual, Columb dorea ca o zecime să fie împărțită săracilor, începînd cu săracii familiei, iar sumele să fie depuse anual la Banca Sf. Gheorghe din Genova — unde erau, firește, mai în siguranță decît în Spania regilor catolici. Comorile adunate astfel n-ar fi putut atîța invidiile?... N-ar amenința veniturile?... Pentru garantarea lor, el prevedea să fie folosite — precum mărturisise la întîia întrevedere cu suveranii prea pofticioși — pentru recucerirea Sfîntului Mormînt din ghearele păgînilor. Pînă atunci, sufletul Vice-regelui se punea la adăpost, prevăzînd ridicarea unei biserici în Valea regească din Espagnola, a unui spital, a unei facultăți de teologie pentru misionarii care vor pleca în Indii.

Și cum „majoratul" n-avea nici un temei serios dacă împlinirea lui ar fi rămas numai la voia suve-

ranilor spanioli pe care atît de bine îi cunoştea, îl puse sub ocrotirea supremului Pontif de la Roma, lăsînd şi urmaşului însărcinarea de a sări la nevoie, cu toate avuţiile şi armele, în sprijinul lui. Iar semnătura moştenitorului trebuia să repete pe a întemeietorului, Cristof :

S
S. A. S.
X. M. J.
XPO FERENS

ceea ce înseamnă : *Servus Supplex Altissimi Salvatores, Christus Maria Joseph, CRISTO FERENS.*

A parafat actul de întemeiere al „majoratului" la 22 februarie 1498.

Dar funcţionarii de la Sevilla, în frunte cu episcopul Fonseca, nu se grăbeau cîtuşi de puţin să echipeze caravelele, cu toate ordonanţele şi cedullele semnate de regi, apărîndu-se cu nepotrivirea dintre preţurile de pe piaţă, mult mai mari decît cele fixate în cancelariile din Burgos. Ce interes aveau funcţionarii să împiedice plecarea Amiralului într-o nouă expediţie şi de unde ştiau negustorii că mărfurile trebuiau cumpărate neapărat şi la cît anume să urce preţurile, din care trebuiau „unşi" şi credincioşii slujitori regeşti, nu se întreba nimeni...

Vice-regele dădu fuga mînios la Sevilla, unde vreme de aproape trei luni, întovărăşit de cancelarii mahmuri, trecu din magazie în magazie, din prăvălie în prăvălie, tocmindu-se, cumpărînd peste preţul fixat — în vreme ce Juan de Soria făcea un raport în scris suveranilor că nu se găseşte în Sevilla nici o caravelă de închiriat pentru o călătorie peste Ocean, nici un matelot care să mai fie ispitit de „aurul" Indiilor.

În haosul care stăpînea mintea reginei, Luis de Santangel veni în ajutorul Vice-regelui, ca de obicei : o puse de semnă ordonanţa de rechiziţie, cu echipaj cu tot, a şase caravele. Nu uită nici pe meseriaşii,

agricultorii — viitorii colonişti. Regii semnară şi o „indulgenţă" după care orice osîndit la moarte era graţiat dacă rămînea doi ani pe Espagnola, iar ceilalţi osîndiţi îşi dobîndeau libertatea numai după un an de muncă în Indii. Amiralul mai primi încuviinţarea de a împărţi pămînt rodnic tuturor acelora care ar fi dorit să se stabilească în insulă.

Cele şase caravele fură năpădite îndată de toţi asasinii, falsificatorii, tîlharii şi excrocii peninsulei.

La sfîrşitul lui mai 1498, după doi ani de întîrziere, Amiralul trecu pe una din caravelele care ridicaseră pînzele în portul San Lucar, urmat de un *conversos,* Jimeno de Bribiesca, omul lui Fonseca — trimis de Fonseca ? — un limbut obraznic, platnic regesc.

La ironiile în gura mare ale lui Bribiesca, Amiralul dădu un exemplu de seriozitate echipajelor, viitorilor colonişti şi privitorilor din port, întorcîndu-se şi pălmuind scurt hazlia corcitură.

Astfel îşi luă încă o dată rămas bun de la spiritul Spaniilor.

COLUMB DESCOPERĂ RAIUL

După scrisorile, „Jurnalul" şi alte scrieri ale Amiralului :

. . . . . .

. . . . . .

Navigăm de aproape o lună. Am făcut popas în insula Gomera, unde am luat apă proaspătă, lemne şi cîte alimente au putut încăpea în caravele. Cele mai bine încărcate, în număr de trei, le-am trimis cu o *carta del marear,* scrisă de mine, drept spre Espagnola. Cred că nu se vor rătăci. Pe drumul cunoscut din întîia călătorie, vîntul bate mai tot timpul dinspre Răsărit şi nu se iscă furtuni în acest anotimp. Flotila va fi comandată pe rînd de cei trei căpitani, Pedro de Arana, fratele Beatricei, pe care soarta un-

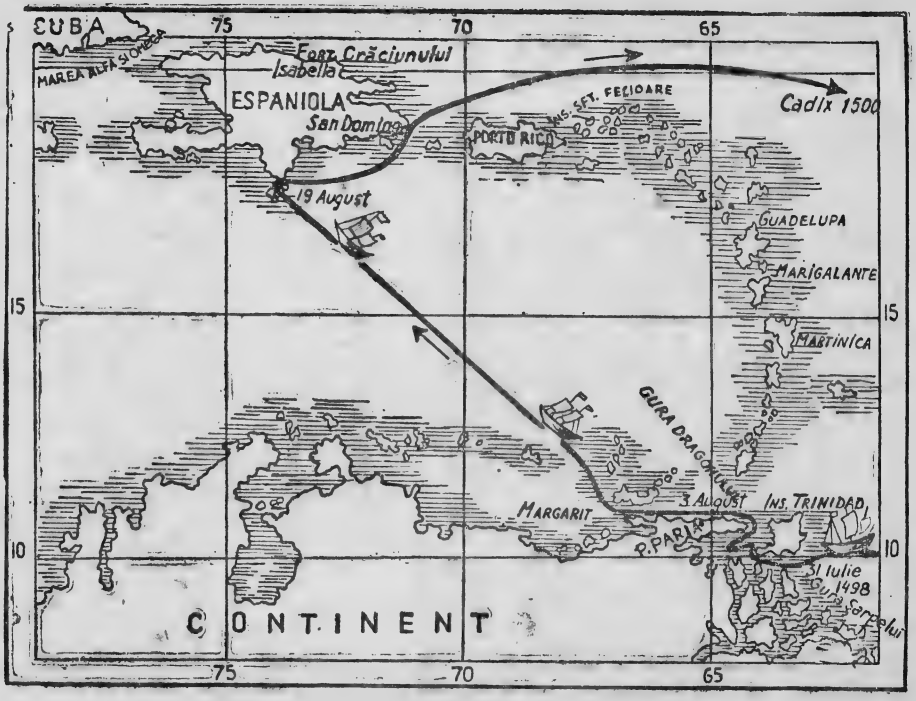

Harta celei de a treia călătorii a lui Columb

chiului ucis în Fortul Crăciunului mai mult l-a aţîţat decît l-a speriat, de Juan Columb, unul din verii din Liguria, fericit de a fi scăpat din acele locuri fără zare şi de Alonso Sanchez de Carvajal, voinic, dar tăcut şi gînditor ca un diplomat. Le-am arătat cum să acosteze la ţărmul dinspre Miazăzi, la golful de sub un promontoriu, unde vor da de un nou oraş, San Domingo, pe care i-am scris lui Bartolomeu să-l ridice în lipsa mea spre a fi mai aproape de minele de aur de la Gaiana. Nădăjduiesc că vor ajunge cu bine.

Ne-am despărţit în dreptul insulei Fierului.

Cu trei caravele mă îndrept spre Ecuator.

. . . . . .

Curenţi puternici împingînd spre Miazănoapte şi spre Miazănoapte-Răsărit îmi întîrzie mult drumul spre Miazăzi.

. . . . . .

Căldura se lasă asupra noastră asemenea unor pături fierbinţi, nevăzute, din înaltul cerului. Abia ne tragem sufletul. Parcă sîntem fără aer. Nimeni nu mai are curajul să scoboare înlăuntrul caravelelor sub punţi, să mai ferim în vreun fel alimentele, butoaiele cu apă. Tuturor le e teamă de înăbuşire. Nici nopţile nu sînt mult mai răcoroase. Simţim aerul pe care-l sorbim în piept ca un şuvoi de apă fiartă.

Picioarele mi-au înţepenit şi s-au umflat. Durerile nu-mi mai dau răgaz o clipă, dar trebuie să fiu mereu printre oamenii caravelei, să fiu văzut pe o punte sau alta de mateloţii de pe celelalte caravele, să le mai ţin curajul, cît le-a mai rămas. De la o vreme sînt scuturat de friguri. Slovele mele tremură sub pană, ceea ce nu e de mirare.

Ne apropiem de insulele Cap-Verde. Aci vom lua apă proaspătă.

. . . . . .

Stînci pustii. Sîntem acoperiţi de nori grei. Respirăm aburi. În afară de pilot, nimeni nu bănuieşte încotro înaintăm. Celelalte trei caravele trebuie să fi

ajuns la San Domingo. Noi ne îndreptăm acum şi mai spre Miazăzi-Apus. Am depăşit de mult gradul Guineei şi al Rîului de Aur de pe coasta Africii. Sîntem în vecinătatea Ecuatorului. Stele noi noaptea. Le cercetez întins pe punte cu faţa în sus, căci podagra nu mă lasă de loc să mă mişc. Voi încerca să le desenez. Ziua, razele soarelui ne săgetează drept în creştet. Oamenii au aruncat de pe ei toate zdrenţele. Nu mai bate nici un vînt. Pînzele atîrnă asemeni unor uriaşe păsări albe, ucise. Pe alocuri smoala caravelelor s-a topit şi oamenii abia izbutesc să arunce afară apa Oceanului care a năvălit peste noi. Pesmeţii au mucegăit. Butoaiele abia mai ţin.

. . . . . .

Mai mult spre Ecuator nu mai putem coborî. Am mutat direcţia spre Apus. Vom continua iar drumul spre Miazăzi, cînd vom intra în zona răcoroasă pe care am descoperit-o în celelalte două călătorii.

. . . . . .

Aerul s-a răcorit, cerul şi-a pierdut norii. Oamenii încep a se înzdrăveni, în afară de mine. Mi se pune o ceaţă pe ochi, cînd şi cînd, pe care mi-i simt rotunzi, parcă umflaţi. Nici genunchii, nici labele nu s-au dezumflat. Calc în crîncene dureri, care se mai prelungesc şi cînd mă opresc...

. . . . . .

Ne ajung din urmă adieri răcoritoare în timpul zilei, noaptea ne întîmpină miros de ierburi amare. Ne apropiem fără îndoială de un ţărm. Insulă? Pămîntul Indiilor? Apa e pe sfîrşite.

. . . . . .

Azi, 30 iulie 1498, se împlinesc două luni de la plecarea din San Lucar.

. . . . . .

În zorii zilei, azi 31 iulie, matelotul Alonso Perez Nizzardo, sprinten ca o veveriţă, de pe huna catargului mare, zăreşte trei vîrfuri de piatră, ca trei clopotniţe în bătaia soarelui, una alături de cealaltă. Pe la amiază se descoperă în întregime piscurile unei

insule. Cum aş putea-o numi altfel decît *Trinidad?*[1]

. . . . . .

1 august. E o insulă fericită, de la întîia vedere, plină de pîlcuri de palmieri între care zboară neîntrerupt papagalii, roiuri de albine. Pare o uriaşă căţuie de miresme. Îşi vor fi dînd seama de fericirea lor localnicii ale căror colibe se zăresc în marginea ogoarelor de pe colinele line? Ne-am mulţumit numai cu apa rece şi proaspătă. N-avem timp de pierdut.

. . . . . .

Se vede un ţărm prelung. Să fie pămîntul Indiilor? E de necrezut, deşi pilotul jură că ne aflăm dinaintea unui continent. Ceea ce e o greşeală[2]. El n-are de unde ştii că ţărmul Indiilor e păzit de departe, în Ocean, după cum ne încredinţează Marco Polo, de mii şi mii de insule. Încît şi pe aceasta, pentru frumuseţea apelor, pădurilor şi cerului ei, am numit-o *Insula Sfîntă*. N-am putut pune piciorul pe ea din pricina gleznelor umflate, a spuzei care-mi arde pleoapele şi-mi acoperă vederea, cînd nu clipesc.

. . . . . .

Ne-am apropiat iar de insula Trinidad, mai spre Apus-Miazăzi. Am fost întîmpinaţi de o barcă largă, un trunchi scobit, mînată de cîţiva tineri vîslaşi indieni. Se ridicară în picioare şi priviră caravelele cu ochi mari, ca pe nişte făpturi de pe altă lume. N-avură măcar tăria să mişte lopeţile, s-o rupă la fugă. Erau tineri, înalţi, frumoşi. Oamenii noştri începură a le arăta în bătaia soarelui cîteva oglinzi şi tigăi de aramă lucitoare, spre a-i ademeni, a-i linişti. Dar jocul oglinzilor care părea să rupă bucăţi de soare şi să le arunce în piept, în ochi, îi împietri cu totul. Am pus cîţiva ucenici să dănţuiască pe punte, în clămpănit de ghitare — doar îi vom desfereca pe indieni din spaima care-i înmărmurea. Dar abia începură să ră-

[1] Sfînta Treime. n. a.)

[2] Era totuşi ţărmul Americii de Sud, pe unde se află Venezuela de azi. (n. a.)

sune clopoţeii tamburinelor şi duduitul tălpilor, că flăcăii indieni prinşi de groaza morţii crezură că ne pregăteam să-i lovim, şi fără a mai sta la gînduri ne împroşcară cu o grindină de săgeţi. Îi priveam cu luare-aminte, deşi abia-i deosebeam cu ochii mei bolnavi. Aveau în creştet tichii împletite, iar coapsele strîmte le erau înfăşurate în ţoale scurte, dungate cu roşu, albastru şi verde, de parcă voiau să pară, cînd alergau, un soi de papagali pămînteni.

Maistru echipajului peste capul căruia trecu o săgeată vîjîind se supără şi, dînd fuga la babord, descărcă o arhebuză în sus.

Indienii ciuciţi deodată începură a vîsli de zor şi barca se depărtă ca o uriaşă omidă tărcată de culori, bătînd apa cu numeroasele-i picioare.

Dar flăcăii indieni îşi reveniră curînd din uluirea şi spaima dintîi.

Sînt mai albi ca cei din Espagnola şi poartă chică neagră, întocmai ca noi.

Ne pomenirăm cu ei la pupa uneia din caravele.

În fundul trunchiului scobit aveau şi suliţe, aveau şi scuturi. Le-am aruncat cîteva daruri, oglinjoare şi clopoţei. Dar cînd unii de-ai noştri încercară să se apropie de ei, se traseră la ţărm şi pieiră în tufişurile învecinate.

. . . . . .

După ce trecurăm de şuvoaiele năvalnice din strîmtoarea sucită pe care am numit-o *Gura Balaurului,* nimerirăm într-un golf lung. Se vedeau pînă departe-n zare păşuni bogate între lunci proaspete, udate de rîuri limpezi întreţesute ca o iie, încît n-am putut da acestei vaste grădini alt nume decît *Ţinutul Graţiilor.*

. . . . . .

Vederea mi-a pierit aproape cu totul. Stau mai mult în cabină. Cei doi tineri, Diego de Alvarado şi Bernard de Ibarra mă ajută: unul cu ochii, îmi spune tot ce vede, celălalt cu mîna, scrie după dictarea mea. Se înlocuiesc unul pe celălalt. Îmi sînt dragi ca fe-

ciorii pe care i-am lăsat în Spania, şi ei îmi dau tot atîta ascultare, de parcă le-aş fi părinte.

. . . . . .

Ţinutul Graţiilor, prin care trec şapte guri de apă,[1] se întinde pe o lăţime de zeci şi zeci de leghe. După cîte mi se spune şi după cît mă mai pot ajuta cu vederea, vegetaţia acestei nemăsurate grădini e foarte deosebită de a insulelor obişnuite. Se văd arbori aromatici, răşinoşi, cu ramurile aplecate pînă-n apă, ferigi cît unii arbori, pomişori cu fructe asemenea unor nuci negre, tulpini cu ciorchini de culoarea aurului, palmieri fără ram, numai cu panaşe sau cu evantae, liane asemeni unor ghirlande înflorite legînd copac de copac.

Mi s-au adus în cabină două ciudate flori, una asemenea rochiţei păsăricii, uriaşă[2], alta din ţepi, cuprinzînd în loc de floare cunună de ghimpi[3]. Mi s-au mai adus un soi de orhidee cu tulpina agăţătoare, cu fructul atît de parfumat, că mi-a rămas aroma pe degete, pe hărţi, în toată cabina[4], şi o plantă cu buchete de flori albe, de par sculpturi vii, de atîrnat în încăperi[5]. Apoi tot felul de uriaşe frunze ghimpoase, asemenea unor columne unele, altele asemenea unor platoşe[6].

. . . . . .

Coboară în aceste insule cîte un pîlc de mateloţi înarmaţi. Îi conduce căpitanul din suita mea, Pedro de Terreros. Nu departe de un cap au dat de atîtea maimuţe, că mi-au tot vorbit de un *Port al maimuţelor.*

. . . . . .

Nu cumva aceste rîuri sînt numai gurile unui mare fluviu? Atunci această insulă e chiar Continentul!...

---

[1] Delta Orenocului. (n. n).
[2] Regina zilei. (n. a.)
[3] Passiflora — Floarea Patimelor. (n. a.)
[4] Vanilia. (n. a.)
[5] Specie de orhidee. (n. a.).
[6] Cactuşi. (n. a.).

Dar presupunerea e contrazisă de adevărul recunoscut din străvechi timpuri că întîi trebuie să străbatem insulele care ca un brîu încing ţărmul răsăritean al Asiei. Grădina aceasta minunată trebuie să fie şi ea poate una din insule... Nu-mi rămîne decît să cuget, spre a ghici şi înţelege ceea ce abia mai văd printre ceaţa usturătoare.

. . . . . .

...Am fost întotdeauna de părere că pămîntul are forma sferică, uscatul dimpreună cu mările. Aşa crede şi Ptolemeu, precum şi alţi scriitori. Am văzut însă prea multe abateri în călătoriile mele, încît sînt silit să-mi închipui cu totul altfel forma pămîntului. Pămîntul nu e rotund, cum se scrie, ci forma lui e mai curînd asemenea unei pere, rotundă de bună seamă, dar mai prelungă spre codiţă. Are formă de sferă pămîntul, nu mai încape îndoială, dar cu o ridicătură asemenea unui sîrc de sîn — îndreptat în sus, pînă-n vecinătatea cerului. Numai aşa navigatorul poate înţelege de ce plutind spre Apus de insulele Azore, după vreo sută de leghe depărtare caravelele se tot urcă spre cer, iar văzduhul devine tot mai răcoros [1].

Sfînta Scriptură ne învaţă că Dumnezeu a zidit raiul, în care a sădit Arborele Vieţii şi a abătut prin rai cele patru mari fluvii ale lumii: Gangele, Eufratul, Tigrul şi Nilul. În nici o carte însă nu se arată locul unde e aşezat raiul pămîntesc. Totuşi sfîntul Ambrozie ca şi alţi sfinţi părinţi spun că raiul se află în *Răsărit*.

Am pomenit mai sus de sîrcul pămîntului descoperit de mine. Deşi sînt încredinţat că nimeni nu poate pătrunde în rai fără voia Domnului, raiul se află pe acel sîrc. Pentru a ajunge acolo, urcuşul e lung şi lin, foarte departe. De acolo trebuie să vină apele multe şi limpezi, pe care toţi cei de pe caravele le-am

[1] Columb, intîiul, şi-a dat astfel seama de umflătura globului către ecuator. (n. a.)

văzut cu ochii noştri. Mai încape vreo îndoială că raiul se află aci? Nu e vreo minune!... Minune ar fi şi încă minune mare, dacă apele acestea bogate n-ar veni din rai, deoarece nicăieri pe lume nu se află mai largi şi mai adînci ape curgătoare!...

. . . . . .

Poate că tot vecinătăţii raiului se datoreşte şi blajinătatea localnicilor acestui ţinut, pe care-n graiul lor îl numesc *Paria* şi mulţimea sufletelor care s-ar afla mai spre Apus.

Sînt isteţi în tot felul de meserii. Asemenea veneţienilor, plutesc în luntre largi, pe care le au deasupra ocrotite de coviltire din colorate ţesături. Tot astfel locuiesc în case de lemn cu acoperişuri ţuguiate, bine proptite în pari înfundaţi în apă, sălaşe dese legate între ele prin poduri strîmte de lemn, pe care la nevoie le pot ridica, ferindu-se astfel de duşmani şi de fiarele pădurilor. Uneltele, localnicii şi le încondeiază frumos, iar fetele şi femeile umblă împodobite cu lungi şi groase şiraguri de perle, cum n-am văzut nici la regină, necum la doamnele de la curte. Toţi arată mateloţilor către Apus: acolo pescuiesc ei perlele.

Numai cu hrana mateloţii nu se prea împacă. Dar se vor obişnui cu fructele, seminţele locului. Nu sînt zoriţi de întoarcere, ceea ce nu mi s-a mai întîmplat niciodată, în niciuna din celelalte călătorii.

Starea caravelelor însă nu îngăduie să mai întîrziem. Nici starea din Espagnola, unde Bartolomeu are de înfruntat nu numai pe localnicii care nu-şi dau birul şi au lăsat ogoarele paragină, dar şi pe spaniolii înrăiţi de lipsuri, trîndavi cei mai mulţi.

Încît şi acum trebuie să aminăm pe altădată căutarea şi aflarea drumului spre ţărmul Indiilor.

Dar numai puţină vreme! Da, da, puţină vreme!...

. . . . . .

Am trecut cu bine cealaltă jumătate a strîmtorii pe care am numit-o *Gura Balaurului*. Nu credeam să mai ieşim teferi de aici, unde mai cu deosebire se dă lupta

dintre uriaşele revărsări de apă dulce, dintre insule şi valurile Oceanului, izbind dimpotrivă. În larma neîntreruptă, asurzitoare a acestei lupte, mateloţii nu se mai puteau înţelege decît prin semne. Şi cum vîntul căzuse aproape cu desăvîrşire, eram ameninţaţi să ne împingă valurile către un ţărm sau altul, să ne înfunde în bancurile de nisip. Am scăpat într-adevăr ca din gura unui balaur!

. . . . . .

Atîta apă dulce e semn că dincolo de acele insule trebuie să fie un fluviu uriaş, pe care nu l-am putut vedea. Dar numai o deosebită lungime a fluviului îl putea creşte în asemenea măsură. Deci ţinutul trebuie să fie el însuşi uriaş, pe care-l voi depune la picioarele Alteţelor lor...

. . . . . .

Am dat de micile insule ale pescuitorilor de perle. Au fost bucuroşi pentru cîţiva clopoţei şi cîteva tigăi de tinichea să ne umple o oală de perle. Dacă am mai întîrzia o vreme, am putea lua cu noi un butoi plin cu perle.

Trebuie să revin aci. Am desenat insulele şi am făcut pe hartă calculul distanţelor şi al direcţiilor. Adevăratul cîştig al călătoriei nu e numai oala cu perle, ci această *carta del marear,* pe care o voi trimite îndată la Sevilla, pentru Alteţele lor.

. . . . . .

Bănuiesc că insulele au fost desprinse de puterea curentului marin şi cum el curge de la Răsărit la Apus, a dat insulelor forme înrudite, tot mai lărgite de la Răsărit la Apus.[1]

. . . . . .

Ce putere nevăzută, ce stea neprielnică mă tot abate de la ţărmul Indiilor?

Dar tot voi pune piciorul, fie şi umflat butuc, pe acel pămînt binecuvîntat! Tot voi vedea, fie şi orb, numai cu închipuirea, coperişurile de aur ale palate-

[1] Observaţie confirmată de ştiinţă. (n. a.)

lor de marmură, munţii de diamante, colinele de mirodenii!

. . . . . .

Navigăm spre Miazănoapte, către Espagnola. Poate voi trimite pe Bartolomeu să cerceteze el aceste locuri pe care le părăsesc de nevoie. Luptăm din greu împotriva curentului marin, care mereu ne abate direcţia. Nu cred să mai ajungem chiar în dreptul portului San Domingo.

. . . . . .

Am dat de mica insulă Beata, din faţa ţărmului Espagnolei. Trimit un indian peste munţi cu scrisoare pentru Bartolomeu, spre a-l vesti de sosire.

Indrept caravelele spre San Domingo.

JUDECĂTORUL DEVINE TILHAR

Cum află de intrarea caravelelor în port, Bartolomeu în zale ieşi în întîmpinarea Amiralului.

Se îmbrăţişară scurt, pe punte, încruntaţi amîndoi. Bartolomeu îşi găsea fratele îmbătrînit, adus din spate, călcînd în dureri care-i schimonoseau faţa, cu pleoapele spuzite pe ochii umflaţi.

Amiralul îşi descărcă sufletul numaidecît. Nu! Nu ajunsese încă la ţărmul Indiilor! Pipăise doar încă vreo cîteva insule din miile care străjuiesc dinaintea minunilor Asiei! Dar va echipa numaidecît în Espagnola cîteva din caravele — şi va porni iar!

Pînă atunci poate că n-ar fi rău să cerceteze şi Bartolomeu ţinutul Paria şi insula cu perle...

Adelantadul locuia chiar în fortul din marginea noului oraş, înspre Ocean, în încăperea cea mai de sus, de unde putea cerceta zările. Diego se afla în Isabela — dar trebuia să vie curînd şi el la San Domingo.

După cina de seară, la lumina sfeşnicelor de argint aduse împreună cu puţină mobilă de la Isabela din

darul reginei, Bartolomeu arătă în cîteva cuvinte repezite cu mînie starea din insulă.

Era jalnică, dacă nu chiar desperată.

Cele trei corăbii — povesti Bartolomeu — ale lui Per Alonso Ninio ajunseră în insulă cu proviziile aproape stricate. Pesemne că stricate începuseră să fie de la Sevilla, unde fuseseră procurate de către cancelariştii lui Fonseca, ahtiaţi după mită. Iar cele două caravele ale lui Coronel s-au ivit în rada portului după o rătăcire de paisprezece luni.

Nici acum coloniştii, mîndri cavaleri, n-o duc mai bine ca înainte, ci mult mai rău. „Nobilii fii ai Castiliei" nu mai au pe goliciunea lor decît petice îmbinate în tot felul de culori, cum s-au nimerit, unii în zdrenţele aspre ale ţesăturilor indiene, alţii în coajă de copac. Cînd mai prind puteri, vin de strigă să fie lăsaţi la minele de aur, care nu sînt numai ale regelui şi ale fraţilor genovezi — că de ce li se cere pentru asemenea îngăduire să se lepede îndată de viaţa dezmăţată, trîndavă, de ce să se spovedească mai mult decît o dată pe an, de Paşti?

În lipsa Vice-regelui, Bartolomeu trecuse munţii cu un pîlc de oşteni pînă-n ţinutul Xaragua, la caţicul Behechio, unde fu primit de frumoasa Anacoana-Floare de aur, care-l întîmpină cu treizeci de fecioare în pas de dans, în mîini cu frunze de palmier, ea însăşi pe o lectică de ramuri, între flori, înveşmîntată de la creştet la călcîie în ciorchini de flori albe şi cărnoase — în mîna dreaptă cu sceptrul, o mlădiţă de flori mirositoare. La ospăţul caţicului, Bartolomeu îi atrase luarea-aminte asupra puterii suveranilor Castiliei şi Aragonului, asupra folosului pe care l-ar avea primind ocrotirea lor. Nu l-ar costa mult: o dare de alimente, căci Xaragua e săracă în aur. Caţicul Behechio fu încîntat şi soţia lui, Guanahattabenechena, parcă şi mai frumoasă în puţinele-i veşminte de frunze aromate, mai micuţă, mai oacheşă decît Anacoana-Floare de aur, îndemnă pe soţ cu cotul şi

încuviinţă, închizînd ochii de cîteva ori, surîzînd pe dinţişorii albi.

Foametea bîntuia crîncen între colonişti şi alimentele din Xaragua trebuiau întîi adunate de pe marea întindere a ţinutului, localnicii locuind în colibe stinghere, cei mai mulţi, apoi aduse peste munţi sau cu bărcile tocmai din cealaltă parte a insulei. Bartolomeu căzu la înţelegere cu „nobilii fii ai Castiliei" să se mute prin sălaşele mai înstărite ale indienilor. Dar cavalerii, scăpaţi de sub privegherea Adelantadului, s-au purtat şi ei ca nişte păgîni. Au luat pe lîngă femei locul indienilor, i-au alungat, i-au ucis, le-au stricat livezile şi ogoarele. Un hidalgo nalt şi înfumurat, Barahona, care ajunsese la sălaşul caţicului atît de blajin, pururi surîzător în grăsimea revărsată a rotundei lui tăpturi, Guarionex, a pus ochii pe cea mai frumoasă dintre soţii — şi a fugit cu ea. Cînd s-au înfăţişat la caţic vreo cincisprezece mii de arcaşi indieni, din care mulţi păţiseră la fel, cerînd uciderea albilor, stîrpirea insulei de asemenea molimă, bietul Guarionex nu s-a putut împotrivi, deşi n-ar fi dorit să se strice cu spaniolii pentru o femeie-două, atît de uşor de înlocuit. Adelantadul, vestit din vreme, se repezi cu un pîlc de călăreţi bine înarmaţi şi lovi tabăra indienilor în puterea nopţii. Mulţi scăpară prin fugă. Caţicul cel mare, Guarionex, şi alţi doi, mai mici, fură prinşi de vii şi puşi în lanţuri, închişi sub pază. Lipsiţi de caţic, supuşii lui se adunară în jurul închisorii, strigîndu-şi jalea întinşi pe pămînt zi şi noapte, fără încetare. Caţicul cel mare fu dăruit iar supuşilor lui, dar cei doi aţîţători, caţicii mai mici, fură spînzuraţi — drept pildă. Fu arestat după aceea şi galantul hidalgo, Barahona, spre uimirea şi furia tuturor celorlalţi cavaleri, care se ştiau la fel de vinovaţi şi se aşteptau la aceeaşi soartă.

Dar răul cel mai mare în insulă se trăgea — de necrezut — tocmai de la slujbaşul regesc menit să păzească liniştea, alcadul-major Francesco Roldan.

Vice-regele își mișcă în dureri picioarele umflate, dîndu-le jos de pe un scăunel și întrebă:

— Cum Roldan?... Dar Roldan a fost scutierul meu! Numai că nu-mi săruta mîinile și picioarele! De nu-l făceam judecător în Isabela, ar fi trebuit să-și cîștige și el pîinea cu sapa, cu toporul! Și pe cine aș fi putut pune alcad-major la plecarea mea în Spania dacă nu pe Roldan, care se ținea după mine ca un cățeluș smerit și credincios?... În Spania ar fi rînit pe undeva grajdul cailor sau catîrilor!... Ce mai voia? A înnebunit?

Dar Vice-regele înțelese numaidecît jocul sufletesc care preschimbase un lingău într-un îngîmfat.

O dată cu plecarea celor două caravele, care purtau spre Spania pe controlorul Aguado cu dosarul și pe Amiralul dezamăgit, Roldan fu încredințat că Vice-regele nu va mai pune piciorul în Espagnola, că soarta lui era pecetluită — în dosarul cel gros al lui Aguado. Ce rost mai avea să se ție bine cu Bartolomeu și Diego Columb, locțiitorii Vice-regelui?... Hatîrul familiei Columb îl copleșea acum ca o povară, îl amenința cu desființarea de către viitorul trimis al suveranilor. Tot ce mai putea face, pînă la timpul de a se gudura și a linge mîinile altor stăpîni, era de a lepăda de la sine bănuiala că s-ar mai afla în cîrdășia celor trei genovezi, atît de urîți de coloniști.

Niște *caballeros* prinși în toiul nopții de Bartolomeu însuși scoțînd scîndurile de la magazia de alimente, ca și alți cîțiva care nu ieșiră la zidirea împrejmuirilor, duși în fața alcadului-major, au fost puși în libertate numaidecît, fără nici un fel de judecată.

— Și nu te-ai repezit să-i ceri socoteală, să-i apuci de horbota de la gît? întrebă Vice-regele.

— Nu țineam să aflt spiritele... răspunse Bartolomeu, cu mîinile atîrnînd greu între genunchi, cu fruntea plecată, privind fix, cu ochii mari, podeaua. Dar tot i-am cerut socoteală, cînd l-am întîlnit din întîmplare în fața bisericii din Isabela. I-am vorbit

frumos, l-am luat cu blajinul. M-a măsurat şi nici n-a binevoit să-mi răspundă. I-am amintit atunci că e *dator* să-mi dea socoteală de vreme ce ca Adelantad ţin locul Vice-regelui. „Unde e Vice-regele ?“ mi-a răspuns rînjindu-şi dinţii. Apoi mi-a întors spatele, depărtîndu-se cu mîna pe stilet. L-am mai auzit strigîndu-mi: „Curînd te vei căra şi tu de aici, ca fratetău!“

În noapte se auziră tropote de cai, tot mai aproape. La uşa de jos a fortului, glasurile paznicilor. Paşi pe trepte. În încăpere intră Diego, cu chipul lui palid, prelung, ca în neîntreruptă rugăciune, cu veşmîntul lui ostăşesc atît de nepotrivit. Îşi îmbrăţişă fratele mai mare, oftînd de cîteva ori a uşurare.

— Nici mie nu mi-a mers mai bine cu Roldan!... istorisi Diego, după ce gustă puţin din talerul cinei.

Vice-regele dădu din cap — era de aşteptat!

Bartolomeu cu vreo cîţiva ostaşi fu nevoit odată să plece în insulă pentru strîngerea dărilor de aur, care prea întîrziau şi ameninţau să întîrzie pentru totdeauna. Rămas singur şi temîndu-se de vreo răzmeriţă, de o fugă a coloniştilor, trase din radă, în port, singura caravelă, care astfel putea fi păzită şi în timpul nopţii.

Nu se gîndea nimeni să fugă, dar coloniştii se adunară la ţărm privind cu nemulţumire această dovadă de neîncredere din partea unuia din fraţii Columb. Roldan folosi prilejul spre a se arăta şi el — cu toată înalta-i funcţie — ca duşman al celor trei genovezi, ca părtaş al spaniolilor.

Diego se ridică de pe scăunel şi cu braţul întins, în cîteva gesturi superbe, imită mişcările şi glasul lui Roldan: „Ce sînteţi voi? le strigă Roldan. Sclavii familiei Columb? Sclavi pe toată viaţa? Să nu vă mai puteţi înapoia în Spania niciodată? Puneţi mîna pe caravelă!... Nu e a fraţilor Columb! E a suveranilor noştri din Spania, trimisă aci pentru noi, pentru voi!...“

— Şi au pus mîna pe caravelă? întrebă Vice-regele.

— Nici n-aveau de gînd, cred, răspunse Diego, aşezîndu-se iar. Pe urmă era păzită...

Diego rise cu glas slab, destrămat — biata lui răzbunare.

Îşi dădu seama curînd că atîta vreme cît va rămîne Roldan în cetate, nimic bun nu putea ieşi, încît folosi o viclenie — care prinse. Îi spuse că o răscoală ar fi izbucnit în Valea regească. Dacă localnicii coboară spre Ocean, spaniolii vor avea soarta celor din Fortul Crăciunului. Speriat, judecătorul plecă numaidecît cu vreo patruzeci de oşteni să taie calea răzvrătiţilor.

— O bună vreme n-am mai ştiut de el, urmă Diego. Treburile mergeau destul de încet în Isabela, la San Domingo, căci nimeni nu muncea cu tragere de inimă, toţi aşteptau o minune care să-i umple de aur sau să-i întoarcă acasă în Spania. Dar cel puţin era linişte. Curînd veni şi Bartolomeu înapoi.

— Fără vreo ispravă... recunoscu Adelantadul. La minele de aur nu se mai lucra de loc. Localnicii simţiseră o zîzanie între spanioli, ba unii caţici auziseră chiar de răscoala judecătorului spaniol care făgăduia indienilor uşurarea dărilor — dacă nu chiar înlăturarea acestei asupriri.

Vice-regele care asculta cu ochii închişi, uscaţi, spuziţi, părea să fi aţipit în capul oaselor. Bartolomeu tăcu şi el.

— Spune! Spune!... îl îndemnă Vice-regele fără a deschide pleoapele îndurerate.

Cînd, într-o amiază, în sunete de trompetă, Adelantadul se pomeni între zidurile Isabelei cu Roldan în fruntea unui pîlc de oaste. Bartolomeu îl adăstă la amiralitate. Judecătorul urcă singur treptele şi-i ceru să elibereze caravela de sub pază. Ce ar fi putut face cu ea? Ar fi fost o caravelă de sinucigaşi, dacă ar fi cutezat să înfrunte cu ea Oceanul. Roldan urmărea altceva: o gîlceavă care să-l facă apoi pe Bartolomeu să recunoască întîietatea spaniolului. Ade-

lantadul refuză gîlceava — precum refuză şi caravela. Un măcel pe uliţele Isabelei între oştenii spanioli credincioşi lui Columb, Roldan nu îndrăzni să-nceapă — şi se întoarse iar în Valea regească. Nici Bartolomeu nu cuteză a-l urmări. În ce măsură s-ar fi putut încrede în proprii lui oşteni ?

— Ai făcut bine... gemu Columb.

Foarte curînd Bartolomeu, care bănuia că retragerea lui Roldan era cu tîlc, se pomeni în puterea nopţii cu un călăreţ, trimis de Miguel Ballester, un ofiţer greoi, dar încăpăţînat ca un catîr, care comanda fortul Concepcion de pe o colină din vecinătatea văii. Roldan îi cerea să se predea şi să intre în tovărăşie împreună împotriva „genovezilor" — aşa cum făcuse şi Diego de Escobar, comandantul fortului Magdalena de pe calea muntelui, dimpreună cu cei doi nobili ofiţeri, foşti curteni, de Maxica şi de Valdivisso, adunaţi toţi, buluc, să ia fortul cu asalt. Dar ce ajutor putea trimite Bartolomeu comandantului Ballester ? El folosi acea putere, singura care-i mai rămăsese: autoritatea dăruită Vice-regelui de suveranii Spaniei. Trimise doi scutieri în Valea regească să-i amintească lui Roldan că deşi fapta lui necugetată se plăteşte de obicei cu spînzurătoarea, să poftească la San Domingo unde, împăcaţi, să puie împreună la cale treburile Espagnolei.

— Ai făcut bine... gemu iar Columb.

Roldan veni într-adevăr, dar nu cu gînd de împăcare — la ce i-ar fi slujit împăcarea ? — ci ca un tîlhar. Puse oamenii lui să deschidă uşile, să spargă pereţii magaziilor şi cără înapoi în Valea regească tot ce găsi: alimente, îmbrăcăminte, arme. Apoi trimise vorbă că-n lipsa de grijă a fraţilor Columb se vedea silit a avea el grijă de suferinţele spaniolilor şi de adevăratele interese ale suveranilor!...

— Şi cele două caravele pe care le-am trimis din Sevilla sub comanda lui Coronel, înainte de plecarea mea, n-au lămurit îndată situaţia ? strigă Vice-regele istovit, ridicîndu-se, clătinîndu-se pe picioarele um-

flate. Nu s-a aflat că Aguado s-a făcut la curte de rîs? Că suveranii au rămas de partea mea? Că mi-au întărit pentru a doua oară drepturile, documentele? Că se pregăteau să mă trimită iar pe Oceanul al cărui Amiral am fost, sînt și voi fi?

Frații tăceau privind în jos. Pînă la urmă, Diego destăinui că fără aceste vești care veniră la timp, ca un destin, poate că niciunul din frații Columb n-ar mai fi fost în viață, uciși dacă nu de oștenii lui Roldan, poate chiar de propriii lor paznici. Veștile din Spania, mai curînd decît proviziile, dădură viață celor rămași credincioși și fură o neașteptată lovitură pentru Roldan și ai lui.

— Nu s-au predat nici atunci? se miră Vice-regele, cu ochii măriți, ținîndu-se neclintit ca pe butuci de lemn.

Bartolomeu se ridică și el. Arătă că-ntre timp Roldan dobîndise sprijinul cîtorva cațici, pe care-i scutise de orice dări, pe indieni de orice corvezi.

Încercările noi de îmbunare, de împăcare ale lui Bartolomeu nu dădură nici un rezultat. Nici unul, nici altul n-aveau totuși puterea de a purcede la un atac.

Roldan cu ai lui s-au tras peste munți, în Xaragua. Unul din răsculați, Pedro Riquelme, adunase în sălașele de la Bonao tot ce putuse jefui aur, vite — și cuprinse în stăpînirea lui un ținut întins.

— Și acum ce facem? întrebă Diego.

La fel întrebau și ochii lui Bartolomeu.

— Cum, ce facem? se răsti Vice-regele, de parcă vinovații erau cei doi frați. Mîine, la Isabela, și aici, la San Domingo, punem să se bată tobele la răscruce, dinaintea bisericii, și pe notarii regali să citească hotărîrea pe care o voi scrie îndată: Roland e un rebel și un tîlhar, tovarășii lui niște răzvrătiți și jefuitori. N-au decît o ispășire: moartea. Cine va ajuta la prinderea lor, se va bucura de o răsplată regească.

La Isabela, unde Vice-regele se duse întovărășit numai de Diego, Bartolomeu rămînînd să publice hotărî-

rea la San Domingo, întîmplarea fu jalnică. În afară de preot, de slujbaşii înfricoşaţi şi de cîţiva trenţăroşi cavaleri, nimeni nu se opri să asculte citirea repezită a notarului, ajutat de o tobă şi o trompetă.

În port, după aceea, Vice-regele, amintindu-şi de puţinătatea adunării din faţa bisericii, întrebă pe fratele cel mic :

— Şi cu cei vreo-două sute de inşi pe care i-am trimis cu trei caravele, ce-aţi făcut, Diego ?

— Cele trei caravele ? Cu cei vreo două sute de inşi? Caravelele, iată-le... hodorogite şi găurite, ca nişte butoaie vechi. Oamenii ?

Diego înghiţi în sec, apoi ridicînd ochii lui de un albastru atît de şters că păreau albi, ca ai statuilor de ipsos, răspunse cu firicelul lui de glas :

— Au rămas mai toţi la Roldan ! Nu ţi-a spus nimic Adelantadul ? La sosirea celor trei caravele în dreptul ţinutului Xaragua, Roldan înţelese că noii veniţi nu mai fuseseră niciodată în insulă, că se rătăciseră şi nu nimeriseră nici la Isabela, nici la San Domingo. Nimeni nu cunoştea deci adevărata lui situaţie. Şi cu hotărîre, ca alcad-major, se urcă pe una din caravele, unde fu ospătat două zile şi i se dărui tot ce dori : arme, alimente şi veşminte, pentru că avea de înfruntat — chipurile — pe localnicii nesupuşi. Dar curînd, înainte de plecarea caravelelor, viclenia lui Roldan fu descoperită. Căpitanul Carvajal scoborî pe uscat şi între patru ochi îl lămuri pe răzvrătit că-şi putea pierde capul, deoarece Vice-regelui i s-au reînnoit toate privilegiile şi puterile. El, căpitanul Carvajal, era gata să înlesnească o împăcare...

Cu această împuternicire, călare, întovărăşit de cîţiva oameni de-ai lui Roldan, căpitanul Carvajal porni spre San Domingo, unde ajunse tîrziu, mult după sosirea celor trei caravele.

În scrisoarea către Vice-rege, alcadul-major cerea o întîlnire — dar nu spre a se supune şi a-şi recunoaşte vina, ci spre a face dovadă că avusese dreptate ridicîndu-se împotriva lui Bartolomeu şi Diego, luînd apă-

rarea coloniștilor care doreau să se înapoieze în Spania — și că Bartolomeu n-avea dreptul de a înrobi pe indienii lui Guarionex, care fuseseră totuși prinși cu arme în mîini.

„Așadar toată zarva pornea de la dorința unor coloniști de a părăsi insula? își zise Vice-regele. S-o părăsească!"

În zilele următoare, coloniștii din Isabela și San Domingo, precum și cei din munți și de pe ogoare fură înștiințați că o caravelă adăsta în port pe oricine dorește să se întoarcă în Spania.

— Nu vor pleca toți? întrebă cam nemulțumit Adelantadul.

— Vor pleca toți cei care, aici în Espagnola, ne sînt numai o povară, răspunse Vice-regele. Vor rămîne toți cei care nu ne dușmănesc și vor să muncească, pentru ei în primul rînd!...

Apoi socoti de cuviință să puie capăt răzvrătirii lui Roldan, iertîndu-l pentru nesupunere și pentru tîlhărie. Era singurul fel ca Amiralul să poată reîncepe cercetarea Apusului. Trimise pe Ballester în Xaragua, cu puterea de a oferi răzvrătitului garanția și jurămîntul de a nu i se atinge nici un fir de păr, dacă se înfățișa pentru împăcare.

— Are de gînd Vice-regele să-mi recunoască dreptatea?

Cu această întrebare se întoarse ofițerul.

Bartolomeu, la un semn al fratelui mai mare, coborî din turn unde ascultase povestirea lui Ballester și puse trîmbițașul să sune adunarea. Din cîteva sute de inși risipiți în diferite puncte ale noii cetăți, se strînseră la picioarele turnului vreo șaptezeci-optzeci. Cîți din ei vor avea inima să lupte împotriva spaniolilor din jurul lui Roldan, împotriva lui Roldan însuși, care într-adevăr, nu le făcuse niciodată nici un rău — chiar cînd ar fi avut prilejul. Nu, împotriva răzvrătitului, Vice-regele n-avea pe cine trimite.

Nu o caravelă, cinci caravele se umplură de fugari. Luaseră cu ei aurul tot, și cel cuvenit vistieriei, își

luaseră indienele, unele cu sila, între care se aflau două fiice de caţic, ba şi cîte un sclav-doi.

— Ce facem cu ei? întrebă Diego venit călare, în fugă, de la San Domingo, speriat de larma coloniştilor îmbarcaţi, nerăbdători de a revedea, de a redobîndi huzurul din patrie. Nici sclavii de sub punte nu mai stau liniştiţi. S-au apucat să moară pe capete. Îi ţinem acolo, legaţi, de vreo optsprezece zile...

— De optsprezece zile? se miră Vice-regele. Numaidecît Diego! Să mă gîndesc bine şi să fac la noapte o scrisoare amănunţită către suverani. Să afle tot! Tot! *Să-nţeleagă de ce în loc de aur le trimit sclavi, de ce în locul Indiilor sînt legat de această insulă!* Să poruncească lui Roldan să se întoarcă în Spania la judecata lor, iar mie, spre a pune capăt minciunilor, defăimărilor, suveranii să trimită aici pe unul din demnitarii lor de încredere, să vadă cu ochii lui ce se petrece în Espagnola — dacă în cuvîntul meu nu se mai pune temei!

Nu numai ochii, dar şi glasul moşneagului care biruise Oceanul se umplu fără voie de lacrimi. Spre a nu-şi citi umilirea în privirea fratelui mai mic, Columb se întoarse cu faţa la perete.

O dată cu scrisoarea către suverani pornea şi harta cu noile descoperiri.

A dictat scrisoarea lui Bernard d'Ibarra, iar cavalerului Arrojal îi încredinţă pentru regină o sută şaptezeci din cele mai mari şi mai frumoase perle, podoabe de aur şi ţesături colorate din Paria.

Caravelele se depărtară de acel ţărm al jalei — dar insula mai rămase cu destui netrebnici.

În Xaragua se adunau cu fiecare zi tot mai mulţi fugari, ispitiţi de trîndăvia, cîntecele şi dezmăţul de la curtea caţicului şi a lui Roldan.

Bartolomeu îşi pierduse parcă de tot graiul. Nu pricepea de ce Vice-regele îl împiedicase de a pleca el însuşi în Castilia şi a se înapoia curînd în insulă cu oşteni numeroşi, credincioşi, aleşi de el dintre cei care luptaseră sub zidurile Granadei. Cu astfel de luptători,

ce-ar mai fi rămas după o încăierare din chefliii lui Roldan şi din fostul scutier, căpetenia ?...

Nu !... gîndi Columb. Bartolomeu nu s-ar fi putut descurca la curte între atîţi invidioşi, răuvoitori şi ipocriţi şi ce s-ar fi făcut Vice-regele în insulă fără el ?

Pînă la sosirea unui răspuns hotărîtor din Spania, Columb mai încercă o împăcare cu Roldan. Voia să dobîndească răgazul de a pregăti o nouă călătorie — hotărîtoare ! — spre Apus. Cîţi ani mai avea de trăit ? Îmbătrînise... Cu inima înmuiată, uitînd, voind să uite jignirile şi răul pricinuit de acel tîlhar slugarnic, Columb îi scrise cu bunătate, aproape cu prietenie, amintind de încrederea pe care i-o arătase totdeauna, de durerea pe care o resimţea din pricina acestei absurde neînţelegeri. Să vie la San Domingo !... Şi nu se poate ca ei amîndoi, însufleţiţi de aceeaşi dorinţă, să nu găsească o cale de împăcare şi să arunce de la ei ruşinea care-i face de rîs în ochii localnicilor.

Minunea se întîmplă — şi Roldan, în zale şi cu toate armele asupra micii, ţepenei lui făpturi, se înfăţişă Vice-regelui în turnul din San Domingo.

Se ţinu aci un adevărat sobor, cîteva zile şi cîteva nopţi cu tîrguieli aprige între părţaşii celor două tabere. Notarul regesc scrise la urmă un document după care Roldan şi oamenii lui părăseau Espagnola pe corăbiile pe care Vice-regele în cel mult cincizeci de zile îşi lua îndatorirea să le echipeze şi să le trimită la Xaragua.

Columb semnă, fără o clipă de şovăire. Corăbiile cerute erau tocmai cele care trebuiau să-l ducă-n Indii — dar îndepărtarea lui Roldan era mai zorită.

Celelalte cereri fură mai puţin însemnate : Columb făgădui să înapoieze partizanilor lui Roldan, în aur, averile confiscate după trădare şi să le dea cîte un document la mînă că n-avea nici o plîngere împotriva lor.

Bartolomeu, Diego şi însuşi Vice-regele adunară, puseră la lucru meşteşugari pricepuţi în construirea corăbiilor. Dar erau puţini. Cei mai mulţi, dacă nu şi

cei mai buni, fugiseră — unii în Spania, alții în Xaragua, unde se petrecea, nu se robotea. În loc de două, trecură mai bine de patru luni.

Între timp, fostul scutier se răzgîndi — cum era de așteptat și după cum Bartolomeu bănui de la început. Ce-l aștepta pe Roldan în Spania? În cel mai bun caz o slujbă de scutier la curte, iar în caz de mare noroc, un loc de alcad în cine știe ce depărtată cetate aragoneză. Pe cînd în Espagnola dobîndise, deși neoficial, rang de guvernator general, fără vreo îndatorire față de suverani, fără nevoia de a pune oamenii lui sau pe localnici la vreo muncă, la vreun bir.

Mai curînd decît era de așteptat sosi și răspunsul din Spania. Nu din partea suveranilor, cum credea Vicerege, ci a episcopului Fonseca, maimarele peste Consiliul Indiilor, cum se numea acum noul serviciu. În stilul rece al cancelariilor i se comunica Vice-regelui că scrisoarea cu privire la răscoala din Espagnola și plîngerea împotriva alcadului-major Francesco Roldan a fost înmînată suveranilor, care o vor studia de îndată ce vor avea răgazul necesar, ținînd seama de gravitatea cazului. Încît hotărîrile se vor lua și se vor comunica mai tîrziu...

Dar harta cu ținutul perlelor nu s-a înaintat suveranilor? Despre harta cu indicația direcțiilor și calculul gradelor nu se pomenea nimic! Ce s-a făcut cu acea hartă? Cu acele calcule?

Lipsit de cuvîntul suveranilor, Columb se simți părăsit, aproape surghiunit.

Bartolomeu și Diego stătură de vorbă cu mateloții sosiți din Spania.

La curte, de la moartea infantelui moștenitor, mocnea o jale stearpă. Regina, încovoiată, îmbătrînită, își petrecea zilele și nopțile în rugăciuni, mai mult în cripta mortului. Regele, care atît suferea de pe urma voinței dîrze a Isabelei, lăsat la voia lui, umbla și el acum descumpănit. Noroc că-n Italia se mișca sabia căpitanului Gonzalez de Cordova, care izbuti să alunge pe turci și care fu primit cu onoruri regești la Veneția,

la Neapole. Torquemada, furios pe Înaltul Pontif de la Roma, ocrotitorul ereticilor fugiți cu o parte din averi din Spania, își mai adună o dată pioșii lui zbiri la Avila, unde țin un sobor al inchizitorilor — și mari pe neașteptate. Fu numit în locu-i canonicul Diego de Deza, episcopul de Valencia, care a înfățișat suveranilor, sprijinit de primarul Ximenes de Cisneros, un program măreț de reorganizare și extindere a tribunalelor catolice aducătoare de aur. A părăsit curtea și Margaretta, fiica împăratului Maximilian, văduvioara cu înfățișare de păpușă. Ca să nu intre în stăpînirea Spaniilor, Filip cel Frumos, soțul Ioanei, semințe germană, fură adunate cortesurile care au recunoscut ca moștenitoarea regilor catolici pe Isabela II, soția lui Manuel, regele Portugaliei. Dar a fost în zadar, căci noua moștenitoare moare dintr-o naștere, în scurtă vreme și pruncul ei — și leșurile sînt aduse cu pompă și înmormîntate în catedrala din Toledo. Regina umblă acum și în criptele de aci. Între timp, după lungi tîrguieli, se face căsătoria prin procură a Catalinei cu moștenitorul regelui Angliei — dar nimeni n-are nici o poftă la curte s-o trimită pe biata infantă între cămătarii și chefliii de la Londra. Se aude că regele Manuel, care n-ar vrea să piardă coroana Spaniilor, a cerut mîna infantei celei mici, Maria. Dar iatacul regesc din Lisabona aduce, se pare, numai moarte. Să se mai gîndească Maria ! Să se mai gîndească ! Dacă Ioana lui Filip cel Frumos naște băiat — cum se crede, căci a purces grea — va fi cu neputință să nu se recunoască Ioanei și soțului ei dreptul la coroana Spaniilor — și atunci ce se va face Manuel ? Ce se va face Ferdinand Catolicul ? Căci nădăjduiește și el să rămîie văduv în curînd...

In astfel de împrejurări, ce mai puteau face puținii sprijinitori ai lui Columb, însăși regina, aproape absentă și din propria-i ființă ?... Invidioșii, vrăjmașii aveau calea deschisă.

Vice-regele se putea aştepta şi la o rechemare — tocmai acum, cînd trebuia să se pregătească pentru noua călătorie către Apus !...

Comandantul caravelei, un vechi prieten al geografului Juan de la Cosa, poftit la masa Vice-regelui, dădu pe faţă, după cîteva pahare de vin care-i umflară şi mai mult bucile feţei umflate, îi zbîrliră mustăţile şi îi aprinseră focuri în ochii bulbucaţi, cîteva taine de la cancelaria Indiilor: Fonseca elibera autorizaţii de călătorie spre Indii oricui cerea şi se îndatora să verse ceva la vistierie, după întoarcere!

— Dar episcopul nu ştie nimic de privilegiul meu, semnat de suverani, întărit de *două* ori cu propria lor semnătură şi pecete? întrebă Vice-regele.

Apoi după o clipă de gîndire:

— Calea pe Ocean a fost deschisă de mine. Harta cu distanţe şi direcţii o are în copie numai Alteţa sa regina. De asemeni călătoria din urmă, a treia, cu direcţia şi calculele pînă la un ţinut unde se pescuiesc perlele, am pus-o pe harta aceasta, de pe măsuţa de colo. N-o cunoaşte nimeni — în afară de Alteţa sa regina, căreia de asemenea i-am trimis o copie, o dată cu scrisoarea despre răzmeriţa din insulă. Cine ar purcede pe Ocean de capul lui — şi-ar pierde capul cu siguranţă! încheie Amiralul privindu-şi fraţii care erau de faţă.

— S-ar putea să încerce şi alţii, zise posomorît Bartolomeu. După călătoria ta, celelalte sînt mai uşoare.

— De unde? rîse căpitanul cu bucile pline. Pleacă spaniolii noştri cu hărţi în regulă !... Merg la sigur — cum merge catîrul pe uliţele Sevillei! Ce păzeşte acolo sfinţia sa Fonseca?... Are şi el copii de pe hărţile Oceanului !... Le-am văzut eu !...

Şi căpitanul deschise ochii şi mai mari. Apoi aducîndu-şi aminte, mai puse mîna pe cupă şi adăugă, privind cu adîncă seriozitate în vinul gros:

— Dar cedulele de încuviinţare le semnează el, Fonseca, şeful cancelariilor. Nu le mai trimite la curte să le semneze şi suveranii... Că Alteţele lor — şi căpi-

tanul închise un ochi — cum să le semneze dacă sînt legaţi prin alt contract ?... Aşa e ?... Hahaha !...

Nu-i ţinu tovărăşie la rîs niciunul din fraţii Columb.

În zilele următoare, înainte de a părăsi insula, căpitanul cu mustăţile zbîrlite, care lua cina şi băutura de seară în încăperea din turn a Vice-regelui, dădu şi alte amănunte. Cu vreo opt-nouă luni mai înainte s-a semnat o autorizaţie de călătorie spre Indii lui Alonso de Ojeda, cu patru caravele, închiriate de negustorii din Sevilla. A luat şi doi tovarăşi, mai pricepuţi ca el în astronomie şi navigaţie, pe Juan de la Cosa şi pe Amerigo Vespucci. Firește, şi harta lui Columb !...

— Dacă are harta mea, au ajuns neapărat şi ei la Trinidad, în Paria... gîndi tare Columb. Nu mai încape îndoială !...

Îndată se înfăţişă la Consiliul Indiilor şi Per Alonso Ninio. Primi şi el o încuviinţare scrisă, semnată de Fonseca. Primi şi o hartă — harta lui Columb !

— Altă hartă nici n-are episcopul, întări Vice-regele.

După o clipă de gîndire încruntată întrebă aproape în şoaptă :

— Per Alonso Ninio ai spus ? Îl cunosc şi pe ăsta... S-ar fi putut lăsa mai prejos fraţii Pinzon ? Vincent, cu autorizaţia şi harta, întovărăşit de feciorii lui Martin, răposatul, şi de cîţiva mateloţi din întîia călătorie a Amiralului, porniră cu patru caravele, luate şi echipate cu bani cămătăreşti. Vor mai putea întoarce banii ?

— Pe Vincent îl cunosc bine... vorbi Vice-regele cu capul în piept, parcă mai mult pentru sine. M-ar bucura de l-ar ajuta şi norocul. Că eu — fără să ştiu !... văd că-l ajut pe bietul Vincent...

Căpitanul fălcos şi mîncăcios nu mai fu în stare să rostească silabele lămurit, încît cu mare greutate fraţii Columb înţeleseră că drepturile Vice-regelui mai fură jefuite şi de unii ca Diego de Lepe, Rodrigo de Bastidas, de felul lui notar bogat din Sevilla, ahtiat după aur şi perle — şi cine ştie dacă nu şi de alţii, care nu mai trecură pe la Fonseca după autorizaţii...

Încet-încet, căpitanul căzu într-o parte a jîlțului și cu bărbia grasă în armura pieptului ațipi, sforăind încurcat. Dar se trezi numaidecît și, luînd aminte unde se afla, tuși o dată și zise foarte chibzuit Vice-regelui :

— Aș sfătui pe Excelența voastră să nu-și facă inimă rea numai pentru atîta lucru... Indiile sînt mari ! E loc pentru toți navigatorii !... Numai să ajungă ei acolo !

Și așezîndu-se mai bine în jîlț, urmă :

— Aș sfătui mai cu seamă pe Excelența voastră să scrie numaidecît încă o scrisoare suveranilor noștri, la curte, unde bîrfelile nu mai contenesc. Cînd latră un cîine, se stîrnesc și ceilalți, asta se știe de cînd lumea ! Drumul de-a curmezișul Oceanului, să le aduceți aminte Alteților lor, nu s-a încumetat înainte nimeni să-l deschidă, iar ținuturile dobîndite pînă acum de Excelența voastră au îndoit, dacă nu cumva au întreit Spaniile. Așa e ?... Să nu uite !... Să nu uite !... amenință căpitanul cu ochi scăpărători, ridicînd brațul.

Apoi se liniști.

— Păcat că fugarii din insulă, — își aduse el aminte, — nu s-au întors acasă ceva mai încăputați... De ce nu s-au ostenit să afle aurul ? Acum se țin alai după coada cailor, cînd iese regele la preumblare și cer să li se plătească simbria întîrziată. Parcă regele umblă pe armăsar ca să-și vadă mai lesne datornicii!... Așa e ?... Să scrie Excelența voastră și pajilor reginei, feții Excelenței voastre don Diego, don Fernando, să nu se mai arate prin biserici, în veșmintele lor de catifea, cu horbotă la gît și la mîneci, că prea îi huiduiesc și pe ei alaiul neplătiților, de rîde lumea pe uliță. Așa e ? Mare plătitor la Sevilla e acum un conversos, anume Bribiesca : om de paie. Îl cunoaște, Excelența voastră ?

Înainte de plecarea caravelei cu noile scrisori de justificare ale Vice-regelui, deși nu mai știa bine cui scria: reginei ? regelui ? — adică lui Fonseca ? încercă din nou o împăcare cu Roldan, ne-mpăcatul.

— N-ar fi mai bine să pleci la curte în locul scriso-

rilor ? întrebă Bartolomeu, privindu-şi drept în ochi fratele mai mare, pe care-l vedea obosit, dezamăgit.

— Aşa am gîndit şi eu că voi face, răspunse Columb. Dar mi-am întors gîndul şi mi-am spus că dacă pleacă acum din insulă Vice-regele, rămîne Vice-rege Roldan. Te mai îndoieşti ?

Prin fugarii din Isabela, din San Domingo, fostul scutier aflase în Xaragua de sosirea caravelei, de răspunsul lui Fonseca, de nesiguranţa din lagărul fraţilor Columb.

Vice-regele porni însuşi cu două caravele spre Xaragua. Roldan, fără vreo teamă, se urcă pe bord. Columb semnă fără multă şovăială tot ce i se ceru — de vreme ce nu i se cerea capul. Îngădui să plece în Spania pe caravela din portul San Domingo cincisprezece răzvrătiţi aleşi de Roldan, făgădui împroprietărirea tuturor celor rămaşi şi înzestrarea lor, ca adevăraţi nobili spanioli, cu iobagi şi sclavi dintre localnici, trebuitori la munca pămîntului, stăpînii cu gîrbaciul urmînd a se legăna în hamac. Iar Roldan, eliberat de toate acuzaţiile aduse de „răuvoitori" pe temeiuri „mincinoase", e repus în slujba lui de alcad-major.

Peste cîteva zile, alcad-majorul călare, urmat de un alai de călăreţi şi pedestraşi, intră în San Domingo în sunete de trîmbiţi, ca un guvernator.

LANŢURI — RECUNOŞTINŢA REGILOR CATOLICI

Pe-ncetul, pacea reveni în Espagnola. Localnicii uşuraţi de biruri începură iar muncile cîmpului, mulţi lucrau cu meşteşugarii albi la minele de aur, dulgherii pregăteau noi caravele, sub privegherea Vice-regelui, dornic de a porni cît mai curînd spre Apus.

De la sfîrşitul anului 1499 se vesti însă o nouă răscoală a indienilor, în ţinutul de Miazănoapte-Apus al insulei. Îşi ridicară arcurile cei din seminţia cu deo-

sebire cruntă, a ciuguianilor. Vice-regele trimise pe Bartolomeu cu aproape toate forțele.

Rămas numai cu cîțiva scutieri, Vice-regele fu încunoștiințat că nu departe de locul numit Iachimo acostaseră patru caravele și că un anume Alonso de Ojeda ademenea pe coloniști, făgăduindu-le să-i libereze din „jugul genovezului", pe care nu-l mai sprijinea nimeni la curte, ba era gata să le plătească și soldele întîrziate, el, Alonso de Ojeda.

Vice-regele n-avea acum decît nu sprijin: în Roldan, alcadul-major, care înconjurat de partizanii lui rămăsese o forță. Va primi Roldan să-și puie în risc viața și oamenii pentru Vice-rege?

Ciudat: Roldan primi!...

Și plecă îndată cu un pîlc bine înarmat, spre țărmul amenințat de celălalt cavaler rătăcitor al Oceanului.

Era în seara zilei de 24 decembrie, ajunul nașterii lui Isus, sărbătoarea voioasă a creștinilor. Singur în încăperea din turn, pînă unde ajungea zgomotul ritmic al talazelor care bubuiau cînd și cînd asemeni unor bombarde, Vice-regele nu putu ațipi. În acea noapte se hotăra într-adevăr soarta lui. N-avea de gînd Roldan, folosind acest prilej fără pereche, să se înțeleagă repede cu Alonso de Ojeda și amîndoi să puie stăpînire pe Espagnola?... E drept că fostul răzvrătit își împlinea bine sarcinile, ajutat de cîțiva din partizanii numiți în slujbă. Dar ce l-ar mai îndemna să ție încă parte Vice-regelui? Îi putea lua locul, așa cum dorise. Era de ajuns să întindă mîna — și Espagnola era a lui! A lui și-a lui Ojeda!

Columb aprinse o lumînare și cu mintea năpădită de vîrtejuri începu să-și puie repede armura. Nu-l ajutau degetele umflate la încheieturi, mîinile, aproape înțepenite.

Voia să fugă — *trebuia* să fugă. Repede! Numaidecît! Cîteva ore mai tîrziu ar fi fost de prisos. Nu mai era pentru el decît o scăpare — și anume pe

întinsul Oceanului. Dacă nu cu o caravelă, măcar cu o barcă, sau numai cu o scîndură.

Dar înainte de a deschide uşa se opri. Unde fugea? Şi ce însemna această desperare? Lăsa în urma lui, în ghearele morţii poate, pe nevinovatul Diego, pe vajnicul Bartolomeu, care-l urmaseră cu credinţă pînă-n această blestemată insulă...

Pe-ncetul, întorcîndu-se la măsuţa cu hărţi şi scrieri, privindu-le ca pe vechi prietene, fu năpădit de o nădejde, de o bucurie, de o vigoare de care nu se mai credea în stare. Căci nu-şi împlinise menirea — şi puterile necunoscute, care-l călăuziseră întîia oară de-a curmezişul Oceanului, vegheau de bună seamă, şi-l vor veghea pînă la capăt!...

Trei zile Diego îşi văzu fratele mai mare în stări sufleteşti ciudate, cînd încruntat, cînd cu chipul iluminat — tăcut tot timpul.

Roldan se înapoie cu oamenii lui în ajunul Anului Nou. Erau toţi veseli, înnoroiaţi, flăminzi. Pe Alonso de Ojeda cu ceilalţi piraţi i-au aruncat în Ocean, şi nu prea mulţi au mai putut ajunge la caravelele lor. Caravelele au pierit în zare — şi n-au mai avut poftă să se înapoieze.

Vice-regele ştia de fostul lui ofiţer care, sprijinit de Fonseca, străbătuse pesemne insulele din Apus, s-o fi războit fără folos cu localnicii caraibi şi la înapoiere, neavînd ceva mai bun de făcut, încercase să dea o lovitură în Espagnola.

— Bietul Alonso... îl plînse Vice-regele. Pînă a nu se face navigator, n-avea obiceiul să fugă!

La plecarea caravelelor, pe care fură urcaţi şi cei cincisprezece partizani de care Roldan voia să se descotorosească, fu de faţă şi Vice-regele. Trimitea în Spania doi din oamenii lui de încredere, Garcia de Barrantes şi Miguel Ballester, cu scrisori către suverani.

Fusese izgonit din Isabela nu de mult un cavaler prea zurbagiu, un anume Fernando de Guevarra, văr cu celălalt răzvrătit Adrian de Mogica şi prieten bun

cu hrăpărețul Pedro de Riquelme, care-l socoteau acum pe Roldan „trădător". Refugiat în Xaragua, zurbagiul umbla să puie mîna pe Huguienemota fiica rîzătoare a poetesei Anacoana-Floare de aur, pe care o ademenea cu ghitara și mînuirea sabiei.

Roldan izbutește să puie-n lanțuri pe cavaler, dimpreună cu amîndoi prietenii lui. Pe Mogica îl prăvale de pe meterezele închisorii din San Domingo, îngrozind astfel pe toți foștii răzvrătiți.

Toată vara fu liniște în insulă. Muncile începură iar pe ogoare, la minele de aur. Numai din dările obișnuite, în trei ani — după socoteala notarului regesc — vistieria trebuia să primească cel puțin șaizeci de milioane de maravedas.

Pe la începutul lui august, chemat de uriașul Arevalo, noul comandant al fortului Concepcion, Vicerege le întovărășit de Bartolomeu plecă în munți. Rămase la San Domingo numai Diego și cîțiva oșteni ai coloniei, trecuți acum cu toții de partea fraților Columb.

În munții din apropierea Văii regești mai rămăsese un cuib de rebeli, strînși în jurul lui Diego de Escobar, furioși de „îngenuncherea" lui Roldan. Ei credeau că frații Columb vor fi prinși, spînzurați, iar Espagnola trecută sub stăpînirea lor — foarte curînd.

Rebelii aflînd însă din vreme de apropierea Vicerege lui, a Adelantadului și a tuturor oștenilor din insulă, părăsiră fortul și lăsară numai pe Diego de Escobar în stare — spunea — să ție fortul cu numai zece arhebuzieri și bombardieri, urmînd ca tovarășii să-l despresoare, la nevoie, cu ajutorul indienilor sloboziți de dări.

Dar strașnicul Arevalo înainte încă de sosirea Vicerege lui doborî fortul cu bombarde aduse noaptea prin codri și prinse vreo treisprezece rebeli bărboși, lihniți și trențăroși.

— Să-i trimitem în Spania ! hotărî Vice-regele cum ajunse la fața locului. Să-i judece Altețele lor ! Să

se încredinţeze de partea cui e adevărul în Spagnola!

La înapoiere, către fortul Concepcion, călări printre parfumaţii tamarini, printre buchetele de palmieri, încărcaţi de fructele anului, Vice-regele zice către Aravelo, clătinat greoi, ca un hipopotam, de armăsarul înalt:

— În orice caz, îi trimitem în Spania pe nelegiuiţi în alte veşminte şi nu flămînzi...

Bartolomeu dădu furios calului pinteni şi ajunse din urmă pe Vice-rege şi pe Arevalo:

— Frumos! Pune-i în catifele, dă-le banchete şi mai aruncă-le-n braţe şi cîte o dănţuitoare!... Bună răsplată pentru ticăloşia lor, n-am ce spune!... Dacă e vorba pe-aşa, nu ştiu de ce nu m-aş răzvrăti şi eu, de ce nu s-ar răzvrăti toţi oştenii?... Spînzurătoarea! Mă auzi, Cristof? Spînzurătoarea! În văzul tuturor — în faţa porţilor, la San Domingo, la Isabela!... Ca şi cei fugiţi în munţi, Diego de Escobar şi banda lui să ştie bine ce-i aşteaptă!

— Tu ce spui, Arevalo? întrebă Vice-regele, nehotărît.

Comandantul fortului grohăi ceva ne-nţeles, cu mînie, apoi zise privind în altă parte, uimit că Vice-regele mai punea astfel de întrebări:

— Bartolomeu, Excelenţă, are dreptate.

Cei treisprezece prizonieri fură ţinuţi cîteva zile la fortul Concepcion, apoi sub pază puternică duşi la San Domingo, sub privegherea lui Bartolomeu. Cum ajunseră în noua cetate, unul fu spînzurat pe loc, să se vadă, să se ştie şi lăsat în spînzurătoare, ca o prevestire, pînă începea să împută văzduhul. Încă doi în zilele următoare reînnoiră leşul în spînzurătoarea înaltă, şi apoi încă doi. Mai erau închişi în cetăţuie cinci.

Cu trei osîndiţi plecă la Isabela, Bartolomeu, călare cu suită şi trompete, pentru a repeta prevestirea, întovărăşit de alcadul-major, Roldan, bucuros de a scăpa astfel de vechii lui tovarăşi. Găsi şi el firească

metoda lui Bartolomeu — de altfel metodă sigură, folosită de la începutul domniei, fără vreo abatere de către Alteţele lor regii catolici. Ştia bine.

După aceea Bartolomeu se întoarse în munţi, la forturi.

Vice-regele tocmai se sfătuia cu Arevalo cum să aducă la supunere pe cei fugiţi în ţinuturile fostului caţic Caonabo. Nu ajunseră la vreo înţelegere, cînd, pe la sfîrşitul lui august, se pomeniră cu o lungă, o prea lungă scrisoare din partea lui Diego, pe care o citi cu voce groasă Arevalo, spre a mai cruţa ochii Vice-regelui.

Cică se iviseră în dreptul portului San Domingo, în ziua de 23 august, două caravele, pe care Diego nici nu le recunoscu, nici nu le aştepta. Trimise un pilot cu barca, să întrebe de unde veneau şi ce transportau? Ieşi repede din cabină trîntind uşa un ofiţer în armuri, nalt ca un ţipar, cu cioc şi mustăţi ascuţite, cu priviri ca vîrfuri negre de pumnal şi strigă de sus spre ţărmul unde se adunase ca de obicei roiul nobililor trîndavi ca şi al celor doritori de a fi ca nobilii, că el, comandantul Francesco de Bobadilla, cavaler al ordinului schimnicilor-oşteni de Calatrava, venise în numele suveranilor să cerceteze pricina tulburărilor din Espagnola.

Neaşteptata veste adună pe chei şi pe ceilalţi colonişti, grăbiţi a-şi lăsa uneltele.

Cu cei din ordinul de Calatrava nu era de glumit. Ordin străvechi, alcătuit spre a ţine piept păgînilor mauri, păzitor de veacuri al trecerilor din Andaluzia în Castilia, domnea între acei călugări-soldaţi tăcerea, dispreţul pentru plăcerile femeii, postul îndelung. Două mii de călăreţi muţi, dedaţi cu foamea şi nesomnul au urmat pe acest Francesco de Bobadilla la asediul de la Malaga — şi cetatea maură a căzut, înecată în sînge.

Nerăbdători, cîţiva colonişti se şi apropiară de caravelă în bărci, spre a înmîna cei dintîi plîngerile

împotriva fraților Columb, a „nemiloșilor" genovezi, necunoscători ai „mîndrului suflet" spaniol.

A doua zi, caravela intră în port și cavalerul de Calatrava, Francesco de Bobadilla, întovărășit de slujitori regești în catifele, se îndreptă către spînzuratul care se legăna în apropiere, dinaintea fortului. Puse notarul să scrie despre spînzurat, despre cei spînzurați mai înainte și cei care adăstau în fort, în zdrențe și nemîncați, să le vie rîndul la ștreang.

Aflînd că Vice-regele se afla în munți și deci anchetatorul n-avea cu cine sta de vorbă, se înapoie pe caravelă, unde fu năpădit de alți coloniști, grăbiți să intre în grațiile atotputernicului cavaler. Dar cavalerul, cuprins de o neașteptată febră, nu mai adăstă întoarcerea Vice-regelui la San Domingo, ci scoborî în cetate și cu pași lungi se îndreptă, ca o neagră lăcustă săritoare — purta pe umeri mantila neagră a ordinului — spre piața bisericii. În curînd îl ajunse din urmă și Diego, locțiitorul Vice-regelui, precum și slujbașii mai mărunți ai cetății. Niciodată nu văzu biserica atîta adunare de coloniști în preajma ei. La un semn al comandorului, crainicul, după ce suflă în trîmbița, care-i atîrna la gît ca un clopot de bou, strigă citind un pergament pecetluit pe de margini, din care se află că Altețele lor numeau pe cavalerul Francesco de Bobadilla anchetator al stărilor din Espagnola. Cavalerul se întoarse scurt, ca o sfîrlează, către Diego, pe care pînă acum se părea a nici nu-l cunoaște și dînd cîte o tiflă scurtă a mîinii stîngi sfîrcurilor mustății, ca să nu-i mai gîdile buza, îi porunci să aducă dinaintea lui arestații din fort. Ceea ce plăcu mult celor de față.

— Îmi este cu neputință să urmez acestei cereri, domnule comandor și anchetator, deoarece arestații au fost trimiși aci de Vice-rege și eu nu pot asculta decît de porunca lui — precum ascultă și paznicii fortului.

Vice-regele, care asculta citirea scrisorii din San Domingo cu ochii strînși de luare-aminte, se ridică

de la locul lui, rîzînd scurt, de parcă auzise o poveste oarecare :

— Haha ! Straşnic de data aceasta, mototolul nostru de Diego !

A doua zi, comandorul scoborî cu acelaşi ceremonial de pe caravelă şi citi la biserică, dinaintea mulţimii care se adunase şi de pe ogoare, un nou hrisov cu peceţi. Cei de faţă aflară că anchetatorul era numit pe deasupra guvernator general al insulei tulburate — şi iar ceru arestaţii.

— Mă plec, domnule guvernator general, dinaintea pergamentelor cu peceţile Alteţelor lor, dar eu, ca umil slujitor, nu mă pot supune decît poruncilor Vice-regelui, care are şi el documente cu peceţi, mai vechi.

Columb rîse acum, îndelung, cu mare poftă, bătîndu-se cu mîna dreaptă pe genunchi, spre a se mai potoli :

— Ei nu, la asta nu mă aşteptam !... Cavaler de Sf. Jac îl facem şi pe Diego al nostru ! Cavaler de Sf. Jac !... Să înfrunte el atît de straşnic un cavaler de Calatrava... Cine ar fi crezut ?

Mulţimea se uita cînd spre comandorul Francesco de Bobadilla, care tremura ridicat în vîrful picioarelor, de parcă voia să-şi ia zborul, cînd la măruntul Diego, în zalele prea lungi, în care parcă se pierdea.

Noul guvernator general fu silit să scoată cel din urmă hrisov, pe care pesemne îl ţinuse numai pentru Vice-rege, din care se vedea că Alteţele lor porunceau lui don Cristobal Colon — Amiralul Oceanului, Vice-regele fusese uitat ! — să predea noului guvernator general cetăţile, corăbiile, magaziile cu alimente şi arme, precum şi orice alte avuţii ale Alteţelor lor — şi ceru pentru a treia oară pe cei arestaţi.

De data aceasta, Diego rămase mut, mulţumindu-se a ridica din umeri.

— Diego al nostru a depăşit în diplomaţie şi pe părintele Buil !... mai rîse Vice-regele, fără a băga de seamă figura ponosită deodată a uriaşului Arevalo.

La San Domingo urmă ceea ce trebuia să urmeze: cavalerul de Calatrava fu silit, spre a nu se face de ris dinaintea mulțimii, să puie puținii lui oșteni să ia cetățuia cu asalt și să elibereze pe osîndiți. Mai fu silit, spre a găsi și alți sprijinitori printre colonișți, să poruncească plata simbriei pe luna în curs, să îngăduie oricui căutarea aurului, urmînd a vărsa vistieriei regești nu o treime din aurul găsit, cum se hotărîse mai înainte la curte, ci numai a unsprezecea parte, o nimica toată — ușor de ascuns și aceea.

Umbla prin insulă zvonul că noul guvernator mai avea un ordin — să puie în lanțuri pe Vice-rege dimpreună cu frații lui și să-i trimită în Spania, din închisorile căreia nu vor mai ieși niciodată.

Scrisoarea lui Diego se încheia cu întrebarea care arăta din nou marea nevinovăție a blajinului frate:

— Ce trebuie să mai fac?

În noaptea aceea, Vice-regele nu închise ochii. Frămîntat de gînduri, încercă să vadă, să priceapă de la sute de leghe, ce se petrecuse la curte, ca să fie deposedat cu atîta ușurință de titlul lui cel mai de seamă, poate și de libertatea lui!... Ceruse într-adevăr un anchetator, dar nu un înlocuitor și în nici un caz un zbir, un călău!

Era de necrezut. Totul părea Vice-regelui o nălucire, un vis urît.

A doua zi spuse lui Arevalo, în timp ce se străduia gîfîind să-și încheie armura de oțel, că nu credea nici o iotă din toată scrisoarea lui Diego — a acelui frate neisprăvit, care mai bine s-ar fi retras la o mănăstire! La San Domingo trebuie să se fi abătut vreun Alonso de Ojeda, care își închipuie că Espagnola e un sat fără cîini, sau cine știe ce alt tîlhar al mărilor, dîndu-se drept trimis al regilor spanioli. Și zăbăucul de Diego în loc să-i puie mîna-n gît și să-l arunce în fortăreață, s-a apucat să facă diplomație cu el...

Veniră la fort în curînd și alte vești. Tălmacii indieni, care erau și iscoade, mărturisiră că prin sate se iveau de la o vreme slujbași regești cu tobe, trîm-

bițe și hrisoave, după care se schimba rînduirea și se punea de către noul guvernator, Francesco de Bobadilla, o nouă dreptate, cea veche fiind prea asupritoare.

Nu mai încăpea vreo îndoială acum că suveranii spanioli, nemulțumiți de prea desele răzmeriță, de neputința Amiralului de a împăca voia coloniștilor cu nevoia coroanei, în locul unui anchetator, cum ceruse Columb, au trimis un înlocuitor. Orice împotrivire — gîndi Vice-regele — era de prisos chiar dacă ar fi urmat sfatul lui Arevalo de a purcede cu forțele armate din forturi împotriva „uzurpatorului" și a-l arunca în valuri. Poruncile suveranilor erau porunci și nu puteau fi aruncate în valuri. Și să se înfățișeze Vice-regele ca un răzvrătit împotriva regelui și reginei? Era mai puțin umilitoare ivirea lui Bobadilla...

Abătut, dezgustat de tot ce vedea în juru-i, nemaiputînd suferi apropierea nimănui, plecă la Bonao, așezare măricică acum, de unde scrise comandorului Bobadilla, rugîndu-l să amîie împlinirea hotărîrilor cu privire la administrația insulei, căci el, Vice-regele, va sosi curînd la San Domingo, spre a-l instala oficial ca locțiitor de guvernator, pînă la înapoierea din Spania unde gîndea să plece, și a da lămuriri Alteților lor.

Va primi oare vreun răspuns din partea lui Francesco de Bobadilla? Vice-regele nu era sigur. Dar adăsta.

În locul unei scrisori politicoase, cum s-ar fi cuvenit, se iviră doi trimiși, un notar în catifele și un călugăr în aspră sutană dominicană, care arătară Vice-regelui decizia semnată de suverani, o adevărată *carta de creancia*[1]. Amiralul era îndatorat a lua cunoștință fără împotrivire de tot ce va hotărî cavalerul Francesco de Bobadilla și de a se supune întru totul măsurilor ce va lua, ca unui reprezentant cu puteri

[1] Scrisoare de împuternicire absolută. (n. a.)

depline trimis de Alteţele lor în Espagnola. Apoi notarul citi ordinul semnat de noul guvernator general care chema neîntîrziat la sine, la San Domingo, pe „amiralul Colon".

În San Domingo, Vice-regele, întovărăşit de un singur scutier, amîndoi călări, fură întîmpinaţi pe uliţă de puţini trecători.

Garda de la turnul care purta flamura Aragonului şi Castiliei se dădu în lături şi un tînăr ofiţer îl pofti înăuntru cu un gest scurt, fără un cuvînt. Vice-regele şovăi. Un oştean îi luă calul. Înaintea lui Columb s-ar fi cuvenit să iasă noul guvernator sau măcar un ofiţer trimis anume. Pe neaşteptate, oştenii din spatele ofiţerului de gardă scoaseră săbiile. Vice-regele făcu un pas înapoi.

— Nu intraţi! auzi în spate şoapta grăbită a scutierului care, de pe cal, cu sabia scoasă, era gata să intre în pîlcul de la uşa turnului.

Vice-regele îl opri, punînd mîna pe zăbala înspumată — şi zise tare către ofiţer:

— Sînt aşteptat de comandorul de Bobadilla!

Dar fu înconjurat numaidecît dimpreună cu viteazul scutier şi dezarmaţi. Fură duşi în mijlocul drumului spre fortăreaţă. La ferestruica de sus a turnului se ivi capul prelung, cu mustăţile, barbişonul, ascuţite, cu părul zbîrlit, Bobadilla. Privi după micul alai, rîzînd hurducat, cu voită prelungire, spre a fi auzit.

Pe drum, între săbii şi suliţe, scutierul, cu o rană adîncă în obrazul stîng, din care se prelingea pe bărbie, pe armură, în praful drumului picături de sînge, zise gîfîind şi fără a întoarce capul spre Vice-regele de alături:

— Dacă m-aţi fi lăsat, Excelenţă, să intru în ei, acum duceam noi pe cavaler spre cetăţuie!

Vice-regele îi porunci scurt:

— Taci!...

Pînă la închisoare, micul alai crescu pe-ncetul cu toţi coloniştii care aflară marea veste. De la şoapte, ei trecură la strigăte şi ocări, ridicară pietrele din

drum şi ar fi aruncat în cei doi prizonieri, dacă nu s-ar fi temut să nu izbească oştenii — pentru toată munca silnică din insulă, pentru toate jignirile, pentru toate speranţele aduse din Spania şi pierdute în această blestemată Espagnola, descoperită de bătrînul *ăla,* încovoiatul cu capul gol...

Vice-regele fu închis în încăperea de jos a cetăţii, unde zăcuseră şi osîndiţii la spînzurătoare — semn că şi soarta lui era hotărîtă pe curînd.

Fu dezbrăcat de armură. Paznicul cetăţii aduse cîteva cătuşe cu lanţuri grele, dar nu se pricepu să le bată bine pe butuc. Ofiţerul strigă din prag înspre mulţimea de afară, dacă se afla printre ei vreun fierar. Coloniştii se uitară unii la alţii, mai toţi hidalgos, nu meşteşugari. Se desprinse totuşi rîzînd unul în zdrenţe de catifea, cu mîinile albe, grăsun, rotund ca o bună gospodină, mişcîndu-se cam lenevos şi dezmierdat.

— Te pricepi la fiare să le încălzeşti, să le baţi, să le lipeşti? întrebă ofiţerul neîncrezător, măsurînd de sus pînă jos pe acest bărbat cu înfăţişare de muiere. Cum te cheamă?

— Mă pricep! Se poate să nu mă pricep?... Mai mult cu focul am umblat. D'Espinosa mă cheamă! zise înnobilîndu-se. Mă cunoaşte bine... Excelenţa sa! Sînt bucătarul... Excelenţei Sale! Îmi face plăcere să-l mai servesc o dată...

Şi rîse cu glas de fată, arătîndu-şi gingiile, căci dinţii nu-i mai avea, rîse cu cele două guşi, cu pîntecele ca foalele dezumflate.

În timp ce cu ochii înţepaţi de fumul mangalului, Vice-regelui i se puneau şi lipeau fiarele de mîini, de picioare, de zidul muced, scutierul dezţolit în colţul întunecat al încăperii, unde cămaşa lungă lucea ca o sutană de mult nespălată, şoptea rugăciunea morţii, cu ochi mari deschişi în beznele de sus.

Vice-regele era şi el mai mult gol. I se lăsase mantaua, nopţile pe insulă fiind friguroase.

Prizonierii ştiau bine ce-i aştepta. Dar pe-ncetul nădejdea, ca o firavă lumină, începu să nălucească în sufletele lor uluite. Scutierul era încredinţat că-n curînd înainte de a fi spînzurat sau decapitat se va ivi uriaşul Arevalo cu oştenii forturilor din munţi, vor năvăli în cetate şi vor elibera pe adevărata lor căpetenie. Vice-regele nădăjduia în altfel de minune : în ivirea unei caravele trimisă de prietenii de la curte, de regină, dacă nu şi de rege, să smulgă din ghearele de călău ale cavalerului de Calatrava pe Vice-regele, pe Amiralul care le crescuse, le va mai creşte împărăţia pămîntească şi le va dobîndi în curînd — precum făgăduise — prin mîntuirea Sfîntului Mormînt — şi împărăţia cerească, de-a pururea şi-n vecii vecilor ! Amin !

Dar nu se auzi nici o zarvă de călăreţi în San Domingo, nu se arătă nici un trimis al curţii, cu vestea izbăvitoare.

Prizonierii gîfîiau în timpul zilei, abia trăgîndu-şi sufletul de căldura înăbuşitoare. Noaptea nu aţipeau de grija zilei următoare, dar cu deosebire de strigătele asurzitoare, de cîntecele batjocoritoare, întovărăşite de lovituri în tinichele, ale coloniştilor bucuroşi de a fi scăpat ei de urmări şi pedepse şi dornici de a fi pe placul noului guvernator. Abia după miezul nopţii larma se potolea, de se auzea de pe metereze numai zornăitul armurii şi paşilor oşteanului de pază.

Într-o astfel de noapte fără somn, Columb tot mai uimit, mai îndîrjit de cele întîmplate, pe care le pricepea parcă tot mai puţin, îşi reaminti de scrisoarea lui Diego şi de actele citite dinaintea bisericii de crainicul cavalerului de Calatrava.

Un hrisov regesc pomenea doar de o aspră cercetare şi de pedepsire pe loc, fără vreo milă, *a tuturor celor ce s-au ridicat împotriva rînduielii regeşti în insulă şi a Vice-regelui.* Iar la nevoie, noul guvernator era îndatorat să ceară şi sfatul, ajutorul Vice-regelui.

Vice-regele îşi amintea bine cuvintele din scrisoarea lui Diego : comandorul trebuia să ceară ajutorul Vice-regelui spre a pedepsi pe răsculaţi...

— Trebuie să fi fost scris, semnat şi pecetluit de suverani acest hrisov după ce au primit scrisorile mele... gîndi Vice-regele cu glas tare.

Apoi gîndi asupra celuilalt hrisov, în care se vorbea de predarea către noul guvernator din partea Amiralului — nu şi a Vice-regelui ! — a tuturor avuţiilor regeşti din cuprinsul insulei.

— Şi le-a luat singur !... bombăni Vice-regele. Cred că a pus gheara şi pe ce a fost al meu !

Se clinti deodată şi lanţurile zornăiră.

Şi totuşi niciunul din hrisoave, nici măcar cel cu privire la supunerea faţă de hotărîrile noului guvernator, nu prevedea arestarea, punerea în lanţuri a Vice-regelui. Trebuie să se fi petrecut ceva la curte... Niciodată regina nu ar fi pecetluit şi semnat o astfel de umilire a Vice-regelui Indiilor !

Şi totuşi a semnat ! A pecetluit !

— Lanţuri... Lanţuri... Iată răsplata regilor catolici ! grăi Columb în întunericul, în frigul închisorii de piatră.

Căci tot ce s-a întîmplat în insulă de la sosirea lui Bobadilla şi nu a fost poruncit pe vreun pergament — să nu se afle vreodată dovada unei asemenea neruşinări, a unei asemenea crime ! — i s-a spus călăului de Calatrava prin viu grai ! între patru ochi !

— Căci altfel nu, n-ar fi cutezat ! Niciodată !... vorbi Columb în beznă. Niciodată !...

Şi inima i se umplu de un dezgust atît de amar, că prelungirea vieţii i se păru faţă de tot ce făcuse în cinstea regelui Aragonului, a reginei de Castilia pedeapsă mai cumplită decît moartea.

Din acea clipă nu se mai atinse nici de oala cu apă stătută. Întins pe mantaua mînjită, zdrenţuită, de Amiral al Oceanului, zăcea zi de zi, noapte de noapte, ca-ntr-un somn fără vise, învecinat morţii, către care fără ştire aluneca.

Se pomeni cu notarul noului guvernator, Gomez de Rivera, înţepenit în trăsăturile feţei prelungi ca şi stăpînul său, cu un fel de poruncă la persoana a treia. I

se cerea fostului Vice-rege să scrie numaidecît fostului Adelantad, care se afla cu pîlcurile de călăreţi şi pedestraşi în Xaragua, la caţicul prieten, să nu execute nici un osîndit dintre spaniolii arestaţi acolo pentru jaf şi dezmăţ şi să se predea îndată la San Domingo noului guvernator.

Columb fu de aceeaşi părere — deşi simţea în porunca lui Bobadilla teama unei năvăliri dinspre Xaragua a oastei lui Bartolomeu unită cu miile de arcaşi indieni. Îi scrise. Îi scrise lui Bartolomeu, că nici Diego nu fugise : se lăsase şi el pus în lanţuri, dus sub puntea uneia din caravele, precum îl încredinţă pe scurt notarul Gomez de Rivera.

Notarul mai povesti arestatului — gustînd astfel încă o dată îngîmfarea de a sluji sub un asemenea comandor — că s-a şi început anchetarea „fărădelegilor" din trecut. El, notarul, abia pridideşte laolaltă cu stăpînul său, cavalerul de Calatrava, să ia în scris declaraţiile celor jefuiţi, nedreptăţiţi, asupriţi, flămînzi, ba au început să se ivească în atmosfera de libertate a cetăţii tot felul de batjocuri în versuri şi proză, pe care unii din „nobilii fii ai Castiliei" le ticluiesc împotriva fraţilor Columb şi le citesc în cetate spre a-şi mai alunga urîtul, vremea lungă, şi a se răzbuna.

Va asculta însă fostul Adelantad de sfatul fostului Vice-rege ?

Nimic n-ar fi putut jigni şi amărî mai adînc sufletul Vice-regelui ca o asemenea zadarnică ridicare împotriva hotărîrilor regeşti. Căci la ce ar fi folosit fraţilor Columb o biruinţă în insulă ? S-ar fi pus în situaţia jalnică şi fără ieşire a lui Roldan, înainte de împăcare — ar fi fost şi ei, Vice-regele, Adelantadul, nişte rebeli ! S-ar dovedi mai puţin înţelepţi decît Roldan însuşi, care n-a luat partea lui Diego la citirea hrisoavelor din faţa bisericii şi pe care comandorul, drept recunoştinţă, l-a întărit în slujba de alcad-major.

Columb se trezea în puterea nopţii din amorţirea care ţinea locul somnului, crezînd că auzul îi era izbit

de zgomote neobișnuite, tropote de cai, zăngănit de armuri.

— Tu auzi ceva ? întrebă de cîteva ori pe scutier.

Dar scutierul dormea adînc.

Trecură — cîte zile ? cîte nopți ?... Nimic nu mai tulbură liniștea cetății.

Trebuie să se fi predat și Bartolomeu, ascultînd — ca totdeauna — de cuvîntul fratelui mai mare.

Și Columb căzu din nou în amorțire.

Astfel îl găsi tînărul ofițer Alonso de Vallejo, fost elev al scriitorului curtean Pedro Martin d'Aghierra și rămase deodată împietrit.

Lumina bruscă orbi pe osîndiți.

Vice-regele se ridică în capul oaselor, ferindu-și cu palmele ochii bolnavi. Auzi glasul curat al ofițerului :

— Excelență, pregătiți-vă de plecare. Am venit să vă iau din porunca Excelenței sale, noului guvernator.

Și întorcîndu-se către un fierar din prag :

— Treci încoace cu barosul și sfărîmă verigile de la zid.

Vice-regele cunoștea pe Alonso de Vallejo de la Sevilla, ca unul ce crescuse în casa episcopului Fonseca, sprijinit și de unchiul Gonzalo Gomez de Cervantes, corregidorul din Cadix. Era un tînăr dornic mai curînd de știință decît de măriri, prețuit tocmai pentru lipsa lui de îngîmfare, lucru aproape de necrezut.

— Ne spînzură ? Ne spînzură ? bîiguia mereu scutierul, căutînd să se agațe de brațul Vice-regelui.

— Nu putem fi spînzurați și cu aceste cătușe ? întrebă repede Columb iritat de prelungirea unei desferecări. N-avem nevoie decît de un preot.

— Nu, nu vă duc la spînzurătoare, zise blajin, aproape rușinat tînărul ofițer.

— Nu ? se miră Vice-regele.

Atunci, de bună seamă, va fi dus la butuc. Și dădu din cap mulțumit. Tăierea capului era mai puțin umilitoare.

— Nu !... urmă ofiţerul în vreme ce fierarul, la un semn, începu să spargă fiarele de la ziduri. Plecăm în Spania.

Cine poate crede ?

Vice-regele se pomeni totuşi întrebînd :

— Spui adevărul, Alonso ? Plecăm în Spania ? Nu e numai o batjocură ?

— Batjocură ? făcu tînărul ofiţer jignit parcă de această bănuială. Nu, Excelenţă, am ordin să vă duc pe caravela pregătită în port şi să vă întovărăşesc pînă-n Spania. Veţi găsi pe caravelă şi pe fraţii Excelenţei voastre.

Sufletul lui Columb tresări deodată, eliberat din lunga-i letargie. Deci nu era totul pierdut !... Va putea striga în faţa lumii întregi ruşinea, nedreptatea care i s-a făcut !

Şi păşi pragul închisorii ţinîndu-se drept, cu zdrenţele mantalei de catifea pe umeri, privind surîzător în jur — cu părul alb, năclăit în bătaia vîntului marin, ca un actor de stradă, *un juglar,* în rolul unui Amiral de Castilia, cu gleznele şi mîinile în lanţuri, întovărăşit de un alai de oşteni uluiţi...

GLASUL PESTE APE

Urcat pe puntea caravelei *La Gorda,* care adusese pe cavalerul de Calatrava, Columb, părăsit deodată de puţinele-i puteri, căzu pe scînduri într-un zgomot scrîşnit de fiare. Se repezi spre el bătrînul pilot, Andres Martin, maistrul caravelei. Îl ridică într-o îmbrăţişare abia ascunsă — neliniştit în sinea lui cinstită că un asemenea navigator putuse aduna asupra capului albit atîtea cumplite vini.

— Unde e locul meu ? gemu înlănţuitul, dornic să cadă iar în nesimţirea din închisoare.

Fu dus sub puntea prorei unde, în vecinătatea butoaielor cu apă şi a cărnii sărate, pe propriile lor

zdrențe, găsi pe Bartolomeu și pe Diego. Frații îi surîseră. Nu erau din nou împreună ?

Schimbară puține cuvinte. Bartolomeu îndrăzni — spre a-și ușura sufletul — să destăinuiască fratelui mai mare că scrisoarea din urmă, de predare, îl înfuriase, apoi îl mîhnise. Era sigur că ar fi putut da peste cap pe tîlharul cu hrisoave, cum ar fi ajuns cu indienii și ostașii din Xaragua în San Domingo. Dacă n-a făcut-o era numai de teama ca zbirul, înnebunit de furie, să nu ia între timp viața Vice-regelui și a lui Diego. Ce i-ar mai fi trebuit după aceea Espagnola ?

Vînturi prielnice purtau *La Gorda* peste valuri, repede, ca pe o rîndunică vrăjită de reflexele cerului și ale apelor.

De la sosirea Vice-regelui pe caravelă, prizonierii avură parte și ei de rația de alimente prevăzută pentru mateloți. De cîteva ori, un scutier îi pofti să iasă pe punte, la aer.

Columb își îndemnă frații — el nu vru să părăsească întunericul în care ochii lui obosiți vedeau acum cu mai multă înlesnire parcă. Și nici nu îngădui ca ceva din lumea de afară să-l smulgă în vreun fel gîndurilor lui. Nedreptatea, suferința, cumplita umilire în loc de a-l destrăma, de cînd plutea spre Spania, îl hrănea parcă, îl întrema, îl creștea — și sufletul i se desfăta în această infernală măreție.

Curînd află că nu se mai zăreau nici coastele, nici codrii, nici piscurile Espagnolei.

Pluteau pe întinderea pașnică, între zări, a Oceanului.

De cîteva ori tînărul Alonso de Vallejo care păstra dosarele anchetei lui Bobadilla și avea comanda caravelei, scoborî sub puntea prorei, socotind că un navigator de mărimea lui Cristof Columb, de care pomenea întreaga Spanie, întreaga lume, nu trebuia lăsat chiar atît de singur în întuneric, oricare ar fi vina lui. O asemenea părăsire, Alonso de Vallejo simțea că-l micșorează mai curînd pe el decît pe Vice-regele în lanțuri. Tăcură de cîteva ori împreună. Columb nu simțea

nevoia de a se justifica dinaintea acestui flăcăiandru. Tînărul comandant al caravelei nu cuteza să mai întrebe — deşi răsfoise voluminosul dosar.

Pînă la urmă, Vice-regele, prins în mreaja propriilor lui gînduri, tot nedumerit, socoti de cuviinţă să întrebe cîte ceva asupra felului cum izbutise comandorul Bobadilla să puie mîna pe acele contradictorii hrisoave.

— Dacă nu vrei, Alonso, nu-mi spune nimic! Nu stărui să-mi dezvălui taina.

— N-am nimic de ascuns, Excelenţă. Taina e cunoscută şi de grăjdarii de la Alhambra.

Astfel află Columb în cîteva convorbiri sub punte, pînă tîrziu noaptea, la care lua parte uneori şi maistrul Andres Martin, ronţăind o roşcovă dulceagă, cum se urzise această infamie.

Conversul Bribiesca, plătitorul general al Consiliului Indiilor, în înţelegere cu ceilalţi cancelarişti, pesemne şi cu ştirea episcopului Fonseca — pesemne? — nu găsi de cuviinţă să plătească simbriile cuvenite celor întorşi din Espagnola. Ei făcură tămbălău la curte. Repetară pretutindeni plîngerile, învinuirile, pe care le adusese şi Roldan împotriva celor trei fraţi, încît la curte s-a tras încheierea: dacă s-a ridicat însuşi alcadul-major, omul Vice-regelui, de bună seamă că vinovat trebuie să fie Vice-regele. În primăvară, prin martie 1499, suveranii semnară decretul numind pe cavalerul de Calatrava anchetator al nemulţumirilor din insulă, firește, în înţelegere cu Vice-regele, care urmărea şi el o liniştire, o îndreptare. Dar dacă măsurile nepotrivite ale Vice-regelui au pricinuit răscoala? Va renunţa el la acele măsuri, de la sine? Încît i se dădu cavalerului şi mijlocul de a veni cu noi măsuri: i se înmînă hrisovul prin care era numit guvernator general al insulei. Dar dacă Vice-regele se împotriveşte? Ceea ce era de presupus. Trebuia să i se dea comandorului şi mijloacele: un nou hrisov, silind pe Vice-rege să predea toate avuţiile suveranilor. Regelui nu i se părură îndestulătoare aceste împuterniciri. El stărui aproape o lună pe lîngă Alteţa sa regina ca nu

cumva hrisoavele să fie răstălmăcite, să se dea — pentru orice eventualitate— comandorului și o *carta de creancia,* o împuternicire absolută față de Vice-rege. Toate aceste documente mai aveau nevoie de o întărire specială din partea reginei, care încă șovăia, în adăstarea unor întîmplări care să schimbe înfățișarea situației din Espagnola și s-o cruțe de rușinea — cum o povățuise odată buna prietenă — fosta doică a infantelui moștenitor, Juana de Torres — de a-și lua cuvîntul înapoi, de a scuipa unde a lins, cum se spune în Spania. Dar tocmai în acea vreme sosiră și caravelele cu sclavii indieni din Valea regească, ceea ce înfurie pe regina speriată de morții ei, căzută în bigotism. Uită că și Alonso de Ojeda vindea sclavi caraibi, spre a-și acoperi o parte din datorii, că numai cu trei ani mai înainte regina însăși trimisese lui Juan de Lescano, ca lopătari la galere, cincizeci de sclavi.

— Acei indieni din Valea regească fuseseră prinși cu arma în mînă, lămuri Bartolomeu liniștit. Puteam să-i spînzur. I-am trimis în Spania.

Părăsind Alhambra, regina află în Sevilla, în cancelarii, de sclavii și sclavele aduse de fugarii din Espagnola — despre care se spunea că le fuseseră dăruiți de Vice-rege.

— Fugarii au luat cu ei aur și indieni, fără știrea mea, împotriva poruncii mele ! lămuri Columb. Despre acest lucru am și scris Alteței, sfătuindu-le să intre în drepturile lor, cerînd înapoi aurul și indienii.

Să fi uitat regina ? Ea porunci ca toți indienii să fie predați Consiliului Indiilor și trimiși înapoi în insulă, o dată cu plecarea lui Bobadilla. Și regina semnă căderea din drepturi a Vice-regelui.

— Adică, tot a scuipat unde a lins... rîse bătrînul maistru al caravelei.

Columb nu vru să adauge nimic. Nici măcar întrebarea : de unde au luat suveranii dreptul de a-i încălca drepturi de atîtea ori recunoscute și semnate ?

Alonso de Vallejo, într-o zi de duminică, scoborî sub proră şi, oprindu-se dinaintea celor trei fraţi, zise poticnindu-şi fraza :

— Excelenţă, cred că e timpul să lep... să lepădaţi aceste fiare ! Nu ?...

Apoi spre a-şi întări cuvintele :

— De aceeaşi părere e şi maistrul Andres ! Absolut de aceaşi părere !

Bartolomeu şi Diego crezură că cei doi şefi ai caravelei îşi pregăteau vreo petrecere pe seama prizonierilor — deşi niciodată Alonso de Vallejo nu arătase preferinţă pentru farse.

Columb, rezemat într-un cot, măsură pe tînărul ofiţer de sus pînă jos, ca pe un răuvoitor, şi fără a se ridica gemu printre dinţi :

— Crezi că mă supără lanţurile ?... A, nu, Alonso !... Acum nu mă mai supără ! Acum îmi plac — căci sînt dovada ticăloşiei care se ridică de cînd e lumea asupra sufletelor netrîndave şi cutezătoare !

După cină şi rugăciunea de seară scoborî sub puntea prorei şi bătrînul Andres Martin, care niţel făcut dinspre partea băuturii şi umplînd încăperea cu duhoarea vinului, îngenunche să desprindă cătuşele de la mîinile lui Columb, ajutat de tînărul ofiţer.

Dar Columb se zbătu şi se feri cu atîta vigoare, că, spre a nu fi loviţi de lanţuri, binevoitorii lui fură siliţi să se depărteze.

În genunchi, menind cu lanţurile de la mîini cînd într-o parte, cînd în alta, Columb strigă din cîtă putere mai avea, de-i fu luat glasul pînă departe peste ape, că de vreme ce pierduse totul, măcar aceste lanţuri să-i fie lăsate — fără de care s-ar simţi într-adevăr o făptură de nimic. Şi cum de le-a venit în gînd, lui Andres Martin, lui Alonso de Vallejo, să încalce porunca regilor ? Şi ce ispravă ar face dacă i le-ar scoate ?... I-ar fi puse la loc, cum vor călca pămîntul Spaniilor. Regii au pus în lanţuri pe Amiralul Oceanului, pe Vicerege le Indiilor, numai regii au căderea să-l desferece — dacă vor socoti vreodată de cuviinţă. Şi dacă va

veni porunca lor să-i fie lanţurile scoase, Columb le va păstra, le va purta de-a pururi cu sine, va cere cu limbă de moarte să-l întovărăşească şi în mormînt, ca nicăieri, nici o clipă, nici pe această lume, nici pe cealaltă să nu uite că i-au fost puse şi că le-a purtat — răsplată pentru tot ce făcuse!

Niciunul din cei de faţă nu cutezară să întrerupă cuvintele lui Columb — revărsarea care-i descărca inima prea copleşită. Ascultau cu uimire şi li se părea că nu bătrînul cu puterile sleite, cu faţa veştejită, cu părul rărit, albit, gîndea, grăia, ci că nu făcea decît să repete ceea ce parcă-l silea o putere străină şi care-l depăşea.

Ascultară:

Cine ar fi crezut că el, Cristof Columb, biruitorul Oceanului, descoperitorul drumului spre Indii, va ajunge să se plîngă de cei mari ai acestei Spanii — cînd nu a rămas totuşi nimeni, dintre cei cu adevărat buni, care să nu se plîngă pînă la urmă de cei mari. Să nu se lase nimeni înşelat de onorurile care i se aduc acum marelui căpitan castilian Gonzalez de Cordova, de i s-ar atîrna de gît nu unul, zece colane de aur şi nestemate pentru isprăvile din Italia în cinstea şi cîştigul regelui de Aragon, Ferdinand Catolicul — căci atunci cînd îi va veni bine şi nu va mai avea nevoie de asemenea sabie, regele îl va arunca de la sine, ca leşul unui cîine! Şi pe Columb ar fi izbutit vreodată cineva să-l doboare de pe locul atît de greu cucerit?... Numai folosind trădarea cuvîntului dat şi sălbăticia fiarei din pădure. *Sălbăticia* — iată ce a alungat pe Vice-rege din insula lui! Şi e acesta un temei spre a se da bătut şi a nu-şi duce pînă la capăt menirea pentru care sufletul lui a fost iscat în lume? Abia au trecut vreo cîteva luni de cînd, în turnul din San Domingo, ameninţat să fie năpădit de doi tîlhari, unul de pe Ocean, altul de pe uscat, a voit să fugă, şi ar fi fugit, de nu l-ar fi oprit un glas pe care l-a auzit numai el: „Unde vrei să fugi, omule, cu atît de puţină credinţă în menirea ta! Ri-

dică-te din spaimă și fii de acum înainte fără teamă. Sînt EU!"

Același EU care de pe tărîmuri străine îl împinsese la curtea suveranilor de Aragon și Castilia, ca adăstînd mai bine de opt ani să le facă servicii nemaipomenite! Căci el a fost menit să fie Apostolul unor zări necunoscute și al unui cer nou, de care în Apocalips vorbește sfîntul Ioan, după profeția lui Isaiia, marele profet în lacrimi și suspine. Cine a crezut în această menire? Nimeni! În afară de Alteța sa regina, într-un ceas de uitare de sine, cînd în locul ei altă putere a vorbit, spre a o face apoi moștenitoarea unei Lumi!

Poate că nu oricui îi e dat, în aceste zile, să vadă într-adevăr ce a descoperit Cristof Columb... Și cum s-ar mîhni el de atîta nerecunoștință care e numai o biată necunoștință?... Încît și cei mai ticăloși din jurul lui se cred îndreptățiți de a-l umili — se cred îndreptățiți de a-l ocărî, de parcă ar fi descoperit Indiile și le-ar fi dăruit nu regilor catolici — ci maurilor!... Au batjocorit cu atîta dușmănie numele și ființa navigatorului, încît dacă s-ar apuca să zidească spitale și biserici, s-ar spune că nu sînt decît cîrciumi de tîlhari la drumul mare. Slavă Domnului!... *Por virtud se contará en el mundo a quien pudo no consentirlo!* [1]

...O singură dată se întrerupse Columb, lăsînd capul în piept, oftînd, dar se reculese spre a striga peste ape cu și mai multă mînie:

A greșit el cumva în Espagnola? A lovit cumva în fiii cei nobili ai Castiliei, în fiii nevinovați ai insulei? Of! Of! Dumnezeule! Dar cine nu greșește?... Și dacă i-a pus la munci în folosul lor — oricine altul în locul lui n-ar fi putut face altfel. Căci era spre binele tuturor! Espagnola nu e Alhambra, cu

[1] Va veni o zi cînd toate acestea se vor istorisi de-a lungul și de-a latul lumii, dinaintea celor care nu le vor putea suferi. (n. a.)

săli şi lei de marmură. Dacă a împiedicat pe toţi dezmăţaţii să alerge la jefuirea minelor de aur — s-a gîndit că aurul se cuvenea întîi vistieriei regeşti, faţă de care era datornic, se cuvenea acelei tainice vistierii, din care trebuia să se hrănească viitoarea oştire a mîntuirii Sfîntului Mormînt. Se potriveau legile din Castilia în Espagnola care n-a avut niciodată legi ? Of ! Să se arate omul care ticluind legi pentru oameni noi, pe un pămînt nou, a fost desăvîrşit — şi n-a fost nevoie de veacuri şi veacuri pentru întemeierea lor, ba încă totdeauna pe scurtă durată. Poate a greşit şi Cristof Columb, poate ! Păcatele sînt omeneşti — şi un biet om este şi el.

Iar cel trimis să judece pe Cristof Columb în Espagnola n-a fost un judecător, de vreme ce a început cu pedeapsa fără judecată, folosind hrisoave mişeleşti — iar sălbăticia lui era cerută, de la început, de siguranţa că va fi răsplătit cu locul, onorurile şi drepturile celui nedreptăţit şi alungat !

El, Cristof Columb, se cutremură acum la gîndul ursitei suveranilor ce l-au lovit atît de necugetat ! Se cutremură ! I se umflă ochii de lacrimi ! I se îneacă glasul în gîtlej. I se încurcă graiul în gură ! *O ! Dios Nuestro Señor está con sus fuerzas y saber, como solle y castiga en toda cabo, en especial la ingratitud de injurias !*[1]

...Se lăsă apoi o tăcere aproape înfricoşătoare. Se auzeau numai zumzetele cînd line, cînd îngroşate, ale vîntului în pînzele destinse ale caravelei. Se zăreau numai în adîncul nopţii albastre tăcutele semne ale constelaţiilor.

Bătrînul Andres Martin uită că se afla sub puntea pupei. El se crezu o clipă într-o catedrală, în care pe neaşteptate vorbise un profet în lanţuri.

Şi-şi făcu o cruce mare, plecînd capul.

---

[1] Domnul Dumnezeul nostru rămîne cu puterile, ştiinţa lui ca şi mai înainte şi pedepseşte totul — îndeosebi nerecunoştinţa şi ocările ei !

— De ce nu scrieți toate acestea, Excelență, suveranilor noștri? zise mișcat Alonso de Vallejo.

Columb îi aruncă o privire piezișă. Să se plîngă, să ceară ajutorul hienelor, gata să-l sfîșie?

Spre ziuă își spuse că povața tînărului ofițer nu fusese chiar atît de absurdă. De suverani mai avea nevoie — pentru a-l spăla de nenumăratele *injurias*, pentru a-l ajuta să ducă pînă la capăt drumul către Indii! Dar simți că n-ar găsi cuvintele cele mai potrivite pentru suveranii care-l lepădaseră de la ei...

Scrise pe-ndelete, cu slova tremurătoare, cu ochii îndureraţi, aproape în întuneric, fostei doice a infantelui, donnei Juana de Torres, atît de înțelegătoare cu el, al cărei frate, Antonio de Torres, îl întovărășise în a doua călătorie, iar fratele mai mic, Pedro de Torres, în a treia.

Ama[1] era din lumea lui — a celor care slujesc, nu a celor care sînt slujiți.

Scrisoarea o încredință apoi tînărului Alonso de Vallejo, care avea drum la Granada.

ARESTAȚII FĂRĂ AREST

La Gorda intră în portul Cadix pe la sfîrșitul lui octombrie. Cei trei prizonieri scoborîră, fără a-și feri chipurile de bărbații, femeile, copiii, care, recunoscîndu-i, își duseră o palmă la gură uimiți. Se ținură cu toții după micul alai, în frunte cu cei doi comandanți ai caravelei și pe de lături cu vreo cîțiva mateloți cu halebarde.

Corregidorul, don Cervantes, cu iatagan maur, lucitor, la coapsă, cu chipul acoperit de peri scurți, cu glasul gros și ochi răi — căci de multă vreme adăsta să fie mutat la Sevilla sau măcar la Cordova — ascultă în picioare explicațiile nepotului său, tînărul

[1] Doică. (n. a.)

Alonso de Vallejo. Apoi se făcu o liniște stranie. Corregidorul declară celor de față, privind mai mult spre bătrînul maistru Andres Martin, că acest caz era de nedezlegat. (De ce n-ar pune în încurcătură și pe maimarii lui de la Sevilla, de la Granada ? De ce nu i-ar sili — dacă nu avusese noroc cu mituiala — să-și amintească de uitatul corregidor din Cadix, cu prilejul afacerii fraților Columb ?)

— Cum adică ? se miră fostul Vice-rege.

Adăstă cu o drăcească plăcere să fie îmbrîncit în închisoare, între tîlhari, derbedei și ucigași — la numai cîteva zeci de leghe de Granada.

Corregidorul, fără a arunca o privire asupra marelui navigator, explică meticulos tînărului său nepot că de vreme ce nu exista nici un decret de arestare din nicio o parte, nici din Espagna, nici din Andaluzia, ci numai un dosar cu acte de acuzare, nu-și putea lua răspunderea de a aresta persoane atît de cunoscute și de valoroase.

— Atunci să le dăm drumul, să-și vadă singuri de necazuri ! se repezi cu glasu-i răgușit bătrînul maistru Andres Martin — și închise un ochi spre cei trei frați.

Se lăsă iar o tăcere încărcată. Privind în jos cu ochi măriți și fruntea încrețită, corregidorul rosti :

— Nici această răspundere nu pot să mi-o iau. Îmi aduceți pe inculpați în lanțuri. Deci ceva trebuie să fie cu ei !

Ușa se deschise încet și în sutana de cînepă înnegrită de vreme, cu fața aproape acoperită de o glugă prea mare pentru chipu-i mic ca de copil îmbătrînit, se ivi un franciscan, sub braț cu o cărțulie de rugăciuni.

— Vă rugăm să ne primiți totuși în închisoare ! se rugă fostul Amiral al Oceanului, cu glas mai înduioșător decît era nevoie. N-am apucat să trec pe la amiralitatea din San Domingo. Am fost arestat în prag. Cam la fel și frații mei. N-avem cu noi o leț-caie. Fără ciorba închisorii, am suferi de foame —

și cred că nu ni s-ar îngădui să cerșim la ușa bisericii...

Situația se complica — ceea ce se vedea foarte limpede în chipul corregidorului, schimonosit ca de crunte dureri de măsele.

Din spatele arestaților fără arest se auzi deodată glasul moale, întretăiat de mute gîfîieli, al călugărului franciscan:

— Nu vă fie cu supărare că mă amestec în această judecată lumească, dar cunosc pe fratele Cristof prea bine și am aflat adineauri, din gura mulțimii adunate în stradă, că se află la mare nevoie. Sîntem amîndoi ai sfîntului Francisc. Mă numesc Gaspar Garricio de la mănăstirea Las Cuevas de lîngă Sevilla, și m-ar îndurera ca fratele meu să n-aibă de la nimeni nici un ajutor în această năpastă care l-a lovit. Să adăpostim noi, frații din Las Cuevas, pe acești trei frați puși în lanțuri, pînă la judecată sau o hotărîre a Alteților lor.

Corregidorul gîndi cîteva clipe și încuviință — urmînd ca arestații, pe care nici nu-i putea aresta, nici nu-i putea elibera, să fie întovărășiți la mănăstire de un paznic călare și bine înarmat, de la închisoarea portului.

La Sevilla, unde intrară într-o zi de duminică, alaiul celor trei frați, alcătuit acum nu numai din numeroși gură-cască, dar și din mateloți, armatori, mari negustători, cancelariști, care aflară cu uimire că se ivise în cetate în lanțuri marele Columb, de care se pomenea în toate porturile lumii.

Mult înaintea tînărului ofițer, rămas încă o vreme la iubitul lui unchi, don Cervantes, ajunse astfel la Alhambra un raport cu întrebări al înaltului slujbaș regesc corregidorul din Cadix și un raport solemn, cu ironii și abia ascunse ocări — cu privire la tămbălăul iscat de ivirea în Spania a fraților Columb, marii vinovați — semnat de episcopul Fonseca, prea supusul și cucernicul slujbaș al Alteților lor.

Columb nu se îndoi că donna Juana de Torres va arăta numaidecît scrisoarea de pe Ocean Alteței sale regina, bună prietenă, asupra căreia veghea cu grijă de mamă — căci ce-ar fi putut face cu ea ? Acuzațiile abia ascunse, tînguirile, revolta Vice-regelui fuseseră doar scrise — se înțelege ușor — pentru auzul Alteţelor lor !

În tăcerea mănăstirii Las Cuevas, pe aleile căreia, între palmierii, migdalii și tufișuri înmiresmate, își tîra lanțurile, Columb nu-și găsi liniștea, cum nădăjduia fratele Gaspar Garricio. De la strigătele din adîncul caravelei, de pe Ocean, navigatorul revenise la viață, cu toată istovirea-i trupească. Avea înapoia lui un dușman care se credea atotbiruitor, cavalerul de Calatrava. Înaintea lui avea pe suveranii, care-și închipuiau că puteau rămîne multă vreme în orbire și stupiditate. Și avea peste propriul lui creștet, acel luceafăr al *menirii,* pe care nourii negri îl puteau uneori acoperi, dar niciodată stinge, menire numai pe jumătate împlinită !

Era nerăbdător. Era încrezător — cu toată întîrzierea răspunsului, cînd uneori întîrzierile puteau fi și ele un răspuns...

Astfel trecu săptămînă după săptămînă, trei... patru... cinci și chipul navigatorului se întuneca, făptura lui se tot încovoia, ros pe dinăuntru ca o salcie îmbătrînită.

Ce s-o fi petrecînd la Alhambra — de nu i se trimitea nici un cuvînt, fie și lăturalnic ?

Umbla zvonul prin Sevilla că regele Manuel al Portugaliei nu se lăsă înfrînt de întîia văduvie și ceru într-adevăr mîna celeilalte infante, Maria, oacheșă la chip, cu privirea limpede și tare, cu glasul niciodată tremurat. Nu fu întrebată dacă ținea să ia locul Isabelei, sora mai mare — și pînă la urmă îi era totuna ce mînă bărbătească o va smulge din mirosul de tămîie, din zvonul de rugăciuni latinești care preschimbase într-un fel de criptă însăși încăperea mamei.

Vestea că „nebuna", soţia lui Filip cel Frumos, născuse un băiat, fu primită la Alhambra ca o catastrofă. Spiţa germană va pune deci piciorul şi în Spania ! Regele îndeosebi era furios, apoi căzu într-o muţenie neobişnuită, gîndind încruntat în sala mare a Ambasadorilor, în capelă, în patul reginei, la un mijloc de a se descotorosi de acest ginere prea norocos, care la timpul potrivit îl va alunga din Castilia ca pe o cioară. Şi nu găsea deocamdată nici o viclenie — nici măcar înrîurirea cortesurilor Castiliei, căci ştia bine ! — nu l-au putut suferi niciodată pe el, îngîmfatul, crudul, zgîrcitul şi mieraticul aragonez.

Tocmai atunci picară şi trimişii regelui Franciei, care propuneau în locul unor hărţuieli costisitoare şi fără rezultate îndelungi împărţirea regatului de Neapole — unde domnea acum un partizan al lui Ludovic al XII-lea. Era o problemă care privea numai pe rege, moştenitor al ţinuturilor italiene. Dar cînd acolo se aflau isteţimea şi vitejia fără pereche ale căpitanului de Cordova, Gonzales care arătase lumii de cîteva ori că-şi bătea totdeauna adversarii, oricînd, în orice împrejurare, ce rost avea o cîrdăşie cu regele Franciei, ai cărui căpitani în Italia mai fuseseră bătuţi ?... De data aceasta Ferdinand, spre a-şi cruţa dublonii de aur şi a nu mai da căpitanului castilian prilej de victorii nerușinate şi glorie scandaloasă, născoci viclenia : era hotărît să primească propunerea de împărţire, căci îngăduia intrarea trupelor spaniole în Neapole fără o lovitură de sabie — după care vor urma însă arestarea regelui Neapolelui şi izgonirea micii oştiri franceze !...

La ideea unei tovărăşii cu regele Franciei, regina privi drept în ochii soţului. Apoi ridică din umeri, căci ea năzuia mai curînd la cucerirea Tunisului, Marocului — şi nu se putu opri să nu întrebe :

— De cînd eşti atît de darnic ?

— Eu, darnic ? se miră Ferdinand.

Şi rîse cu rîsu-i zgrunţuros.

Abia în a şasea săptămînă sosi de la Cadix ordinul corregidorului după care, în numele Alteţelor lor, fără altă judecată, fraţii Columb erau scoşi de sub orice urmărire, eliberaţi din lanţuri şi slobozi.

A doua zi sosi un călăreţ de la Alhambra cu darurile reginei: o pungă încărcată cu două mii de ducaţi pe care mîna slăbită a lui Columb trebui s-o proptească de sutană, şi scrisoarea cu peceţi, purtînd cunoscutele semnături: *„Io, il Rey, Io, la Reina"*.

Părintele Gaspar Garricio care era de faţă binecuvîntă totul, pe călăreţul în zale, punga şi pergamentul, gîndind: „Se puteau arăta suveranii mai neînţelegători faţă de Columb, mai răi ca proprii lor supuşi?"

POLITICOASA JEFUIRE

De cîteva ori citi Columb, ţinînd pergamentul cu mîini tremurătoare, cuvintele regeşti care curseră ca un balsam pe inima lui atît de rănită! Vedea slovele, auzea sunetul cuvintelor, pe care le rostea tare în tăcerea chiliei mănăstireşti, şi i se părea că el însuşi ar fi dictat suveranilor acele desmierdări care i se cuveneau. Şi i se păru că n-ar fi putut cere mai mult, cînd află că suveranii fuseseră cutremuraţi de jignirile care i se aduseseră, că se simţiseră loviţi înşişi de loviturile căzute pe sufletul Amiralului lor, că vinovatul care se purtase de capul lui îşi va primi îndată pedeapsa meritată. Iar Amiralul Oceanului, luîndu-şi veşminte noi şi o suită potrivită rangului, să se înfăţişeze numaidecît la curte, unde e adăstat cu nerăbdare...

Da, da, „cu nerăbdare" — scria în scrisoare.

Dar de ce cuvintele se adresează toate Amiralului, niciunul Vice-regelui? Să fie o scăpare din vedere?... Să fie o intenţie?... Suveranii chibzuiesc şi cîntăresc fiecare cuvînt sub care trebuie să-şi puie semnătura...

Această singură lipsă otrăvi iar inima lui Columb. Se pregăti împreună cu cei doi fraţi, tot atît de zdrenţuiţi ca şi el, să se înfăţişeze la Alhambra. Istovitele-i mădulare, fătpura-i copleşită erau cuprinse acum de o înfrigurare, ca dinaintea unei lupte — lupta pentru drepturile lui.

Cei trei fraţi fură primiţi în marea sală a Ambasadorilor cu arcadele, columnele, mozaicurile, covoarele maure, cu suveranii pe două jilţuri aurite, în toată pompa lor regească. Amiralul fu poftit, după ce îngenunche, să ia loc alături, pe un scăunel. În jurul tronurilor, ţepeni, priveau cu ochi mici la fraţii Columb consilierii regeşti, figuri necunoscute, iar în spatele jilţului reginei, numai donna Juana de Torres între cei doi paji, Diego şi Fernando Colon.

Ce mari crescuseră, numai în cîţiva ani! Dragii de ei!

Amiralul mai povesti odată cu amănunte despre noile descoperiri şi însemnătatea lor şi stărui prea puţin asupra greutăţilor pe care le întîmpinase în Espagnola, dar despre care mărturisi că puteau fi uşor înlăturate, dacă se vor introduce iar vechile rînduieli stricate de noul guvernator, mai mult din interese personale. Simţi că era o audienţă protocolară, care avea menirea să arate clevetitorilor că marele navigator nu era lepădat ca o haină veche. Chipul încruntat al regelui care ades se întorcea către curtea leilor de piatră, mijind printre zăbrelele ferestrelor mici, lămuri pe navigator mai mult decît orice alte dovezi. Nici el nu vorbi mai mult decît trebuia, cu solemnitate, spre a nu strica atmosfera înalt-cuviincioasă a spectacolului.

Dar în timp ce vorbea, Columb nu se putut opri de a nu băga de seamă că avea dinaintea lui alte făpturi, care parcă imitau numai pe suveranii cunoscuţi cu vreo doisprezece ani mai înainte. Regele, cu zbîrcituri adînci, în jurul gurii şi de-a latul ochilor, cu nasul parcă abătut posac într-o parte, regina cu chipul umflat, de parcă abia încetase plînsul, cu umerii

căzuți, cu spatele încovoiat, zadarnic silit să stea drept, cu ochii albaștri stinși, cu mîna dreaptă pe genunchi într-o crispare repetată neritmic — cine erau aceste manechine cu hodorogite mașinării?

Iar regina asculta, gîndind și ea — niței contrariată că eticheta o împiedica de a se destăinui pe loc amei Juana, de lîngă umărul ei: „O! Cît a îmbătrînit navigatorul nostru în atît de puțini ani! De n-ar fi el, aș spune că mă-nșel!... Catargul făpturii lui s-a frînt — bietul! Sărmanul!... E de mirare? Furtunile Oceanului l-au bătut neîntrerupt și după ce a scoborît pe uscat. I-au căzut dinții. Gura lui delicat arcuita de odinioară s-a-nfundat ca-ntr-un șanț mocirlos numai ochii mari, albaștri și-au păstrat rotunjimea, scăpărarea, tiviți de pleoapele acum fără gene și spuzite. De ce tot dă din cap fără nevoie?... Îi tremură chipul între umeri ca la paiațele de lemn, veselia copiilor. Dar tot el e! Tot el e!... De-aș închide ochii, l-aș recunoaște mai ușor după glas, care răsună și acum ca altădată, deși parcă niței mai adînc, parcă de sub apă..."

Columb rosti vreo cîteva cuvinte și către donna Juana de Torres, în catifele grele pînă sub urechile palide. Dar nu mai dădu peste ochii ei nesățioși. Pleoapele acoperiseră aproape cu totul luminile. Luceau doar, cînd și cînd, lacrimi mari, care-i picurau în poală.

Frații Columb fură scoși din sală, între halebarde, sulițe și catifele, cu lanțuri de aur și argint, cu ceremonialul care-i introdusese.

Amiralul fu ajuns din urmă de cei doi paji, frumoșii lui feciori. Nici ei nu-l îmbrățișară cu mai puțină solemnitate — mîna tatălui o sărută numai Fernando. Unchii fură salutați cu o ușoară plecăciune a capului.

În odaia hanului de la poalele Granadei, unde se retrase, Columb, pe marginea patului, pe gînduri, se simți tot atît de singur ca sub puntea caravelei, cînd legat în fiare strigase peste ape.

N-ar putea schimba două cuvinte, faţă în faţă, ochi în ochi, numai cu regina?

Altfel totul era, într-adevăr, pierdut.

Peste două zile, pajul Diego, voios de renaşterea gloriei şi titlurilor părintelui, scoborî aproape în fugă pe uliţele întortocheate ale Granadei şi-i aduse vestea că era aşteptat numaidecît în încăperea suveranei.

Cu sufletul împăcat, Columb intră cu paşi mari, pe umeri cu veşmîntul de Amiral peste armură, în mînă cu sulul unei hărţi noi. Scoţîndu-şi tichia de pluş, pe care avea totuşi dreptul s-o poarte, îngenunche dinaintea reginei care depăna un şir de mărgăritare, pe un scăunel înălţat de perine. Erau prea frumoasele perle din Paria. Regina ar fi dorit să-i surîdă, dar văzînd chipul încruntat al navigatorului, cu bărbia în piept, silindu-se în zadar să-şi oprească lacrimile nebărbăteşti, se pomeni rînjind — scuturată de năvala furioasă a unor lacrimi nebănuite. Nu, nu se-nşelase la audienţa oficială! Columb era acum alt Columb. Înaintea ei nu se afla înaltul slujbaş al suveranei, ci imaginea caracterizată de suferinţe a tinereţii ei vijelioase — precum bănuia că nici ea nu era acum altceva pentru acest Cristobal Colon decît simbolul viziunii lui geniale şi eroice de odinioară. Această omenească, atît de omenească smerenie care dinaintea morţii presimţită îi apropia, îi unea, îi egaliza pentru a doua oară, nu îngădui între ei nici o solemnitate, nici o etichetă. Regina întinse mîna şi fără a-şi şterge lacrimile, fără a se ruşina de ele, ridică pe navigator, îl trase pe scăunelul de alături. Ca doi complici care puneau la cale isprava neîngăduită a scoaterii lanţurilor unui criminal şi înarmarea lui pentru noi crime, şi mai înfiorătoare, îi destăinui cuprinsul actelor din dosarul trimis de cavalerul de Calatrava şi nu-i ceru socoteală, vina lui fiind în afară de orice îndoială!...

Columb vorbi în zadar aproape o jumătate de oră, istorisindu-i tot ce se petrecuse în Espagnola, de la prea puţinele spînzurători pînă la dezmăţul spanio-

lilor, a căror dezlănțuire amenința să ducă la stîrpirea întregii semințiii a insulei. Ca și cînd cuvintele navigatorului erau tot atîtea minciuni, ea dădu din cap cu îngăduință. *Orice ar fi făcut,* el care nu îngăduise a fi slujit de un indian, nu luase pe lîngă el o indiană din atîtea copilăroase copile de caţic — putea fi trecut cu vederea, de vreme ce dăruise reginei un imperiu. Privi apoi cu luare-aminte harta Oceanului cu ținuturile cele noi descoperite și încorporate celorlalte posesiuni ale coroanei, întrebă dacă nu cumva prea multe perle nu vor aduce scăderea prețului lor...

— Nu și scăderea frumuseții lor, șopti navigatorul.

Spre a pune capăt acestei prea lungi intimități, care o ținea prea mult înlănțuită în sine, regina se ridică și sfătui pe navigator să alcătuiască un memoriu cu toate cele istorisite adineauri, pe care să-l înainteze lui Antonio de Fonseca, fratele episcopului din Sevilla, unul din consilierii în seama cărora se afla această „afacere".

Columb se trase un pas înapoi, spre a părăsi încăperea. Ridicînd ochii, primi din nou surîsul care-i înspăimîntă — rînjetul scheletului mijind prin palida cocă a figurii regești.

— Mi se vor recunoaște drepturile încălcate în Espagnola de un nelegiuit? întrebă Columb, pe neașteptate, cu înfățișarea dreaptă, neînduplecată de altădată.

— Toate! Toate! făcu suverana, cu palma dreaptă ridicată a împăcare și asigurare. Ești și vei rămîne Amiralul Oceanului.

— Mă voi mai întoarce în Espagnola, în locul uzurpatorului meu?

— Sigur! Sigur!

Regina ridică și cealaltă mînă.

— Ești și vei rămîne Vice-regele nostru! îl încredință cu amîndouă palmele.

Columb părăsi Alhambra mai puțin voios decît venise.

Ușurința cu care i se restituiau drepturile îl puse pe gînduri. Dar poate că judecata consilierilor, între care se afla și un Fonseca, era numai o formalitate necesară pentru înlăturarea legală a comandorului Bobadilla.

Se puse pe lucru la acel memoriu, din zori și pînă-n noapte, tîrziu, istorisind povestea unui ins ciudat pe care puteri necunoscute l-au dus la curtea spaniolă, unde stărui ani și ani, cînd ar fi putut intra în slujba altor curți, pînă izbuti să-i facă pe regii catolici a deveni stăpînii lumii de la marginea de Apus a Mării Ocean. Și pentru a împlini pînă la capăt această menire, el n-a stat în cumpănă nu numai să se depărteze de femeie și copii, ca un neom, dar să-și puie viața la-ncercare de la o zi la alta.

Istorisi totul, tot, de parcă ar fi fost povestea vieții altcuiva, cuprinzînd și izgonirea lui cu lanțuri la mîini și la picioare din uriașa insulă pe care o scosese din întunericul apelor și o adusese în dar mult iubiților suverani de la Alhambra.

Scrise mult și asupra felului cum crezuse de cuviință să culeagă bogățiile acelui nou pămînt. aurul și roadele, fără a gîtui găina care clocea asemenea ouă neprețuite și cum toate străduințele și prețioasele învățăminte fură în parte zădărnicite de îngîmfarea unor cavaleri trîndavi și desfrînați, de sălbăticia unui comandor înfumurat și interesat a pune mîna cu ajutorul unor hrisoave nedrepte, pe insula pe care n-o descoperise.

Și multe altele.

Columb nu fu invitat în sînul consiliului regesc să dea lămuriri, să-și susție prea lungul memoriu, nu fu chemat nici de rege, care uitase cu desăvîrșire că-n jurul Alhambrei de marmură da ocol, obosit, aplecat un moșneag travestit în Amiral de Castilia, cu săbiuța de Toledo, amintind — cui știa! — și de rangul de Vice-rege.

Rătăcea de-a lungul oglinzii de apă, mărginită de tufișe de mirt din curtea de Alberca, se oprea și pri-

vea gînditor la uriașele bolți, la intrările cu arcade ale sălii Celor două surori, cu pereții atît de înfloriți, își vorbea singur subliniind cu gestul indignat al mîinii drepte, privind sala Tribunalului cu cele trei încăperi despărțite prin arcuri cu stalactite de piatră și întîrzia ore întregi în curtea celor doisprezece lei de marmură, cu voioasa fîntînă țișnitoare de pe coapsele lor.

Se întîlni ca din întîmplare, într-o dimineață de vară, care în acel loc era răcoroasă, adiind evantaie nevăzute, miresmate, din pinii munților împrejmuitori, cu don Antonio de Fonseca. Fuma, tușea și scuipa. Consilierul salută cu adîncă plecăciune pe Vice-rege și se plînse că nu izbutea să se obișnuiască a bea fumul frunzei de tabac adusă din Espagnola, ba și mai departe, frunză de care unii căpitani de caravelă fac atîta haz...

Ținea oare consilierul să dovedească Vice-regelui puțina însemnătate a descoperirilor, prin caraghioslîcul acestei noutăți?

Trecură pe lîngă turnul de Miazănoapte, cel mai îndepărtat pe linia meterezelor de cărămidă și piatră roșie — de unde se și trăgea numele Alhambrei — și la acest capăt, de unde începea prăbușirea colinei, Columb privi drept în fața lui don Antonio de Fonseca. Era leit episcopul — aceleași unghiuri, aceleași linii țepene, numai că fratele episcopului era iluminat de un surîs satisfăcut, iar privirea bănuitoare era înlocuită de un tainic haz. Să-l întrebe de soarta memoriului și cînd va fi chemat la o discuție? Nu mai fu nevoie, căci consilierul, aruncînd țigara de foi care-și jucase rolul și-i amărîse gura destul, zise aplecîndu-se prietenește:

— Ne-am lămurit, Excelență, asupra treburilor din Espagnola și niciunul din consilierii regești n-a mai avut nevoie de vreo explicație.

— Da?... făcu Amiralul și nu fu în stare să-și ascundă bucuria care-i aprinse deodată obrajii, privirile albastre.

— Fireşte... Fireşte... urmă consilierul Fonseca, apucînd-o înapoi pe o alee între flori mici, albastre şi arbuşti de laur. Vom înapoia suveranilor memoriul Excelenţei voastre, dimpreună cu opinia noastră favorabilă. Dar...

Don Fonseca se opri. Încruntînd sprîncenele, se întoarse cu o caldă prietenie, ca o îmbrăţişare, spre Amiralul care asculta cu spinarea încovoiată şi îi şopti, cu grija unei rude:

— Dar ce interese are Excelenţa voastră să-şi mai frîngă oasele pe scîndurile caravelelor, să se mai expuie săgeţilor otrăvite ale acelor canibali?... Nu?

Şi arătînd cu un gest zările scăpărînd de atîta lumină peste scrierea brumărie de piatră precisă a lanţului de munţi împrejmuitori, între care ca o insulă de flori şi delicii respira această visătoare colină a Alhambrei, cu parcuri, lacuri, chioşcuri şi palate, zise aproape numai cu respiraţia:

— Nu e mai bine aici?

Columb îl privi fix, de parcă n-ar fi înţeles.

— Nu?... auzi iar şoapta ca o momeală a consilierului. Anii tinereţii s-au dus, oricît ne-ar părea de rău. Dincolo de titlul de Vice-rege, cu frumoasele lui venituri, cred că nu rîvniţi. Şi dacă în noblețea Excelenţei voastre nu consimţiţi să păstraţi titluri fără funcţia corespunzătoare — daţi-le dracului de titluri!

Don Fonseca rîse zgomotos, speriind scatiii dintr-un cireş învecinat.

— Eu aşa aş face, Excelenţă, pe onoarea mea de castilian! Şi aş vrea să văd care castilian la vîrsta Excelenţei voastre, cu onorurile de care se bucură Excelenţa voastră, n-ar face le fel!... Pentru ce trăieşte omul? Ca să fie fericit! Şi dacă nu poate la tinereţe — măcar la sfîrşitul vieţii! Nu?...

Columb tuşi de cîteva ori, vru să schimbe discuţia, dar n-apucă să rostească un cuvînt. Consilierul se şi repezi:

— Sînt încredinţat, Excelenţă, ba sînt mai mult decît încredinţat, aş putea spune că sînt asigurat...

Da, în locul acelor pustietăți în care se mănîncă între ei caraibii, vă puteți alege orîce alt domeniu aici, în Spania, și vă sfătuiesc să preferați grădinile naturale ale Andaluziei. Un castel... domenii oricît de întinse le doriți... *încă* un castel, dacă vă poftește inima... Mă gîndesc la castelul de lîngă Zubio, nu prea departe de aici, ați fi și lîngă mănăstirea de franciscani, pe care se spune că-i simpatizați foarte mult... Cît de fericit ar fi Alteța sa, suveranul să vă știe în vecinătatea Alhambrei, să-l sfătuiți la nevoie în toate chestiunile Mării Ocean... Cît de fericită ar fi Alteța sa suverana — de ea nici nu mai vorbesc! Știți bine cît de mult vă iubește, și ați putea s-o vedeți în fiecare zi! În fiecare zi!...

— Alteța sa regina e de părere să renunț la... la navigație? întrebă Columb cu respirația tăiată, aproape fără glas, privind cu ochi mari la consilier.

— Nu! Nu!... De unde?... strigă don Fonseca, oprindu-se deodată, simțind că era pe cale de a-și descoperi suveranii. Toate astea Excelență, sînt părerile mele! Numai ale mele!... Și mi-am îngăduit să vi le exprim numai din admirație și dragoste pentru Excelența voastră — pur și simplu — pentru că *așa* aș proceda eu, dacă aș avea măcar o parte din drepturile Excelenței voastre!

— Și... și a recomandat consiliul repunerea mea în toate drepturile și funcțiile din Espagnola?... Înlăturarea lui Bobadilla?

— Se-nțelege, Excelență! Se-nțelege! Dar — și am făcut această recomandație numai spre a cruța persoana atît de prețioasă a Excelenței voastre — consiliul a fost de părere să așteptăm întîi o... o potolire a spiritelor de acolo... a coloniștilor... a localnicilor... Să se uite tot! Tot! Gîrbaciul... Spînzurătorile... Le reîntoarcere — nu prea tîrziu, nu, peste trei-patru, cel mult cinci ani! — să fiți primiți în insulă cum sînt primite miresele, cu muzică și flori!

Închis în încăperea de la hanul din vale, Columb nu se mai arătă la Alhambra multă vreme. Era mis-

tuit de o tulburare rece, căreia nu-i găsea leacul. Impotriva cui să lupte? Duşmanii luaseră înfăţişarea şi inconsistenţa unor năluci, scăpau printre degete, ar fi lunecat din tăişul sabiei, nici o bombardă nu i-ar fi putut spulbera. Impotriva cui să se plîngă? Toţi îl iubeau! Toţi îi erau binevoitori! Toţi voiau să-l cruţe şi erau gata să-l încarce cu noi favoruri — cu domenii şi castele! Nimeni nu-i nega valoarea şi drepturile, toate drepturile!... Dacă ar bîigui un singur cuvînt de nemulţumire, s-ar face într-adevăr de rîs!...

Şi acum — el, care avea drept la o zecime din toate veniturile de peste Ocean — nu mai avea o leţcaie, şi dacă nu s-ar fi simţit prea umilit, ar fi desenat însuşi harta Oceanului pentru un armator din Palos, pe care l-a îndreptat spre cîţiva piloţi. Se strecura duminica din bisericuţa Granadei, a oamenilor de rînd, cînd era înghesuiala mai mare, spre a scăpa de mîna întinsă şi ochii jalnici ai cerşetorilor de la uşă. Nici nu mai ştia cît datora hangiului maur — uimit că un asemenea grand de Spania, mai grand decît toţi granzii, fugise de strălucirile, bine cunoscute de el, ale Alhambrei, de unde veneau să-l vadă, arar, doi paji în fireturi şi horbote de Flandra.

Apoi căzu într-o prostaţie de zile şi nopţi, căutînd parcă în adîncul făpturii cele din urmă scîntei de viaţă, din care ar putea izbucni iar incendiul întîiilor lui fapte!

Să fi aţipit şi duhul nevăzut, necunoscut, care îl aţîţa, îl împingea, îl călăuzea parcă dinafară, cu mîna-i nesimţită?...

Căuta înfrigurat în evanghelii, în vieţile sfinţilor, ba chiar şi în vechiul Aşezămînt acest duh care părea a-l fi părăsit, a fi uitat de el — şi navigatorul reveni pe-ncetul la o nouă viaţă. Căci găsi iar citind şi tălmăcind, duhul de odinioară fără de care nimic n-ar fi împlinit din ce împlinise, fără de care nimic nu va împlini din ceea ce mai trebuia să împlinească!

Cuprins de entuziasmul de odinioară, după ce adună rînd cu rînd din miile de pagini cuvintele arzătoare ale

revelației, își zise că ele vor deschide și ochii celor mai orbi — și mai întîi reginei, ale cărei nefericiri se vedea bine că o orbiseră. Căci după ce va fi citit aceste nepreţuite, nedezmințite adevăruri din timpi străvechi pentru timpurile de azi și de mîine, regina trecînd încă o dată peste nevolnicia celor din jur și peste propria-i neștiință — îl va chema! îl va urca iar pe caravelele cu flamura Castiliei, îl va trimite iar în Apus! în Apus!

Căci nu mai era vorba acum de privilegiile, de făptura lui, ci de ceva care-l depășea prin sublimitate și care trebuia să ducă la împlinirea a ceea ce se prevestise în veac, pînă la sfîrșitul lumii, de guri înflăcărate din cer și prea de tot neînțelese!

Astfel alcătui navigatorul, în singurătatea odăii unui maur, pentru lămurirea minții și trezirea vigorilor reginei din Alhambra — strălucitor mormînt în care o momise Necuratul! — acele *Prorociri asupra redobîndirii Ierusalismului și asupra descoperirii Indiilor.*

E de zor! scria el în latinește, cum se cuvenea pentru un asemenea îndemn suprapămîntesc. Trebuie să ne grăbim!... reieșea din toate cuvintele către suverana catolică:

„Sfîntul Augustin ne învață că sfîrșitul lumii va fi în al șaptelea mileniu de la facerea lumii. Aceeași e și părerea sfinților teologi, precum și a cardinalului Pedro de Aliaco, pe care francujii îl cunosc pe numele lui, Pierre d'Ailly. Alteța voastră știe că de la Adam la nașterea lui Crist se socotesc 5343 de ani și 318 zile, după exacta socoteală a regelui Alfons, binecuvîntată fie-i amintirea. Noi avem 1501 ani neîmpliniți de la nașterea Domnului pînă azi. Lumea a ținut deci 6845 de ani — și nu mai sînt prin urmare decît 155 de ani pînă la pieirea lumii...

...De cîte ori nu mi-a fost dat să mă încredințez că, în înfăptuirea călătoriei mele în Indii, rațiunea omenească, matematicile și hărțile nu mi-au slujit la ni-

mic: s-a împlinit numai ceea ce prezisese profetul Isaiia...

...Înainte de sfîrşitul lumii, toate profeţiile trebuie să se împlinească, Evanghelia trebuie propovăduită pe întregul pămînt şi sfînta cetate a Ierusalimului redată bisericii. Domnul nostru a voit prin mine să săvîrşească o mare minune trimiţîndu-mă în Indii. Şi trebuie să ne grăbim, să nu mai pierdem o zi, ci să ducem pînă la capăt această lucrare de inspiraţie divină... Sau diavolul ne-a luat minţile şi ne abate de la calea poruncită de Cel de Sus!"

Cu ochii deschişi mari asupra filelor umplute cu slove latineşti, navigatorul se simţea purtat ca pe valuri nevăzute, ridicat pe aripi de arhangheli albaştri care-i luminau beznele încăperii — şi se pomenea ticluind în marginea paginilor, sub paginile încă nescrise în întregime, cîntări asupra îndatoririi bunului creştin, o avîntată odă pentru naşterea sfîntului Ion Botezătorul.

Avea dovada în cifre — singura dovadă pentru unele minţi mărginite, care nu cred decît în ceea ce văd şi pipăie — că mîntuirea Sfîntului Mormînt era cu putinţă! Numai cu drepturile, cu veniturile lui, fără a se atinge de un gram din aurul suveranilor, el poate echipa o sută de mii de pedestraşi şi zece mii de călăreţi — scrie pe spaniolește: *Que donde à sieta años yo le pagaria cincuenta mil de pie y cinco mil de caballo en la conquista dello, y donde a cinco años tres cincuenta mil de pie y otros cinco mil de caballo, que serian diez mil de caballo e cien mil de pie para esto* — în nu mai tîrziu decît în cinci ani!

Curtea uitase de el.

Suveranii erau îngrijoraţi, plictisiţi de stăruinţele regelui Angliei, socrul mare, de a se trimite cît mai curînd cu zestrea tocmită şi făgăduită pe Catalina, pentru palidul moştenitor Artur. Amînau plecarea miresei, spre a nu o arunca în braţele unui muribund. Pe de altă parte, Juana, „nebuna", soţia frumosului Filip, de curînd mamă, dorea să înfăţişeze şi suveranilor spa-

nioli pe noul născut, Carol, viitorul rege spaniol și împărat german [1]. Deci alte pregătiri pentru primirea tinerilor.

Columb lucra încă la *Profecias* [2], cînd la 3 septembrie 1501 ieși decretul de numire a comandorului de Laraz, Nicolas de Ovando, guvernator al Espagnolei.

Columb trimise în grabă o copie a *Prorocirilor* părintelui Gaspar Garricio, la mănăstirea Grotelor din preajma Sevillei, să cerceteze bine scrierea, dacă nu cumva cuprindea vreo greșeală și să adauge toate celelalte proroci aflate la cunoștința sfinției sale — ca nimic să nu fie lăsat deoparte și asaltată din toate părțile de această dîrză și înfăcărată oștire de slove, cetatea sufletească a reginei să se predea navigatorului, ca ales al Sfintei Treimi!

În această vreme la Sevilla alergau în toate părțile slujbașii cancelariilor regești pentru echiparea a treizeci și două de caravele, ostenindu-se și corregidorul Gonzalvo Gomez de Cervantes, mutat în sfîrșit din Cadix. Noul guvernator Ovando se bucura de prietenia și sprijinul îndeosebi a fraților Fonseca, încît se urcă pe caravelă o gardă personală de zece călăreți, doisprezece scutieri și alți ofițeri — de care Vice-regele n-avusese parte niciodată.

Cum de nu fusese chemat la echiparea unei asemenea flote *singurul* care se pricepea cu adevărat — Cristof Columb? Fusese uitat — gîndi navigatorul — poate din grabă. Căci într-adevăr nu era timp de pierdut! Nu!...

Dar ar fi putut el rămîne în trîndăvie cînd era vorba de Espagnola — punctul de sprijin cel mai de seamă pentru saltul peste Ocean, pînă la țărmurile Indiilor?

Adăstînd răspunsul părintelui Gaspar Garricio, navigatorul scrise în fiecare zi cîte o scrisoare noului guvernator — care nu fusese numit, nu, nici Vice-rege! nici Amiral! încît n-avea de ce se plînge adevăratul

---

[1] Carol Quintul, de mai tîrziu. (n. a.)
[2] Proroci. (n. a.)

Vice-rege, adevăratul Amiral ! — dîndu-i toate sfaturile necesare în asemenea împrejurări, ba scriindu-i şi o listă cu numele furnizorilor mai cinstiţi şi a preţurilor ce nu trebuiau depăşite.

O ! Fericite zile !

Navigatorului i se păru că pregătea pentru sine caravelele şi noaptea în vis certa furios pe cancelarişti, pe misiţi, pe mateloţii nezoriţi !

Cînd înţelese că pleca totuşi burduhosul, guşatul Ovando, Columb fu cuprins de o spaimă ciudată, de parcă trebuia să cadă din picioare, prăbuşit de stiletul nevăzut care i se împlîntase pe la spate în inimă. Apoi cu spume între buzele morfolite scrise îndelung ca o răzbunare, Înaltului Pontif, ocrotitorul privilegiilor Amiralului, cerîndu-i un lucru uşor, pentru el atît de uşor de îndeplinit : alcătuirea unui corp de schimnici, care, duşi de Cristof Columb în sutană de franciscani, să poruncească suveranilor catolici de a-i urca pe caravele pentru propovăduirea între păgîni a dreptei credinţe !

De la Sevilla, scoborîte pe Guadalchivir la Cadix, caravelele cu flamurile în vînt porniră spre Apus în dimineaţa zilei de 12 februarie 1502.

Cristof Columb rămase pe uscat, între necunoscuţi. Privi îndelung. Rămase singur pe chei.

Dar va ajunge flotila în Espagnola ? Vor şti mateloţii lui Ovando să folosească harta lui Columb ? Dacă un uragan va întîmpina caravelele ? Cum se vor feri ?

Şi scrise repede suveranilor scrisori de tehnică nautică, de folosire a vîntului contrariu, de mînuire a pînzelor în cazuri grave, de reparaţiile urgente în timp de furtună — ca să-şi dea şi ei seama de cauzele dezastrului, dacă dezastrul va fi.

Chemat de regină pe neaşteptate, Columb fu primit în sala Ambasadorilor, cu zidurile groase de trei metri, dar cu pereţii atît de graţios împodobiţi de linii împletite şi figuri geometrice decurgînd una din alta, ca nişte aeriene jocuri precise. Zări pe suveran la una din

ferestre, într-o discuţie cu don Fonseca. Navigatorul se înclină dinaintea reginei şi făcu un pas înapoi.

Dar suveranul se îndreptă repede spre el şi în cuvinte măgulitoare îl mai felicită o dată pentru noile descoperiri, cu deosebire pentru frumoasele insule cu perle. S-a încredinţat nu de mult însuşi, din raportul primit de la Per Alonso Ninio, care şi-l susţinuse, după întoarcerea din Apus, cu o frumoasă colecţie de perle. Incît era sigur că nici Vincent Ianies Pinzon, plecat de mult, din decembrie 1499, nu va reveni cu mîna goală. Numai că toate aceste îmbucurătoare perle nu se pot asemui de loc cu imensele încărcături de mirodenii sosite în portul Lisabonei încă din iulie 1499, după ce Vasco de Gama se întorsese din Calicut, de pe coasta de Apus a Indiilor şi cine ştie ce alte avuţii vor aduce în curînd caravelele portugheze de pe coasta descoperită în Apus de Cabral, care văzuse cu ochii lui preţiosul copac *brazil*...

Columb desfăşura harta pe care o aducea ori de cîte ori se înfăţişa la curte. Se apropie şi don Antonio Fonseca. Toţi trei se îndreptară spre jilţul reginei.

Cu degetul tremurător, navigatorul arătă în genunchi, dincolo de Espagnola, care însemna acum atît de puţin, linia ţărmului Pariei. Dincolo de bogata ţesătură de insule cu perle nu se mai vedea nimic...

— Pe aici !... Pe aici !... bîigui moşneagul, ridicînd privirea uimită, încîntată, înflăcărată. Pe aici trebuie să fie strîmtoarea de apă care duce de-a dreptul spre ţărmul de Răsărit al Indiilor !

Şi rîse — deşi nu era cuviincios.

— Pe aici ! Sau pe aici !... îşi mişcă el degetul tremurător în sus şi în jos. Şi atunci cînd voi trece *dincolo* — ne putem bate joc mult şi bine de drumul atît de lung al lui Vasco de Gama, care trebuie să ocolească toată Africa !...

Nu mai rîse navigatorul. Dar rîse deodată regele, cu glasu-i zgrunţuros. Era fericit că navigatorul lui va trage pe sfoară pe navigatorul regelui portughez, ginerele !...

Regina privea harta cu ochi mari, fără a rosti un cuvînt.

Mai era nevoie de sfatul consilierilor.

După plecarea navigatorului, don Antonio Fonseca zise îngrijorat :

— Dacă totuşi nu e pe acolo nici o trecere? Pierdem caravelele !

— Dacă spune *el* — e o trecere, don Fonseca ! îl certă regina din jîlţ.

Regele îşi trase consilierul de mînecă, şoptindu-i la ureche :

— Dacă pierdem caravelele, pierdem şi pe Vice-rege! Şi tot e un cîştig ! Nu ?

Şi rîse ca la chef.

Apoi se întoarse cu mîinile la spate către regină, vru să-i vorbească, dar se răzgîndi.

La ce i-ar mai fi vorbit ? Într-un fel sau altul suveranii catolici tot vor trebui să se descotorosească odată de Vice-rege. Pămînturile descoperite de el sînt mult mai întinse decît le bănuieşte. După noua hartă a lui Juan de la Cosa, de curînd reîntors din Apus, numai ţărmul Pariei, spre Miazăzi şi spre Miazănoapte, cît a putut fi cercetat, se întinde pe atîtea sute, dacă nu mii de leghe, încît Spaniile vor avea pe lîngă ele înfăţişarea gărgăriţei pe lîngă un stejar. Şi e cu putinţă ca adevăratul rege al acestor imensităţi să devie Vice-regele ?

Cu toată zarva de la curte, unde se pregătea plecarea Catalinei, şi în acelaşi timp primirea moştenitorilor, Filip şi Juana, donna Juana de Torres, fericită, îşi găsi răgazul să veştească pe navigator că documentele la consiliul regesc se ticluiseră şi le va primi în curînd, împreună cu o scrisoare din partea suveranilor.

În nerăbdarea lui Columb abia mai închidea ochii. Uneori îşi părăsea încăperea şi scobora în ospătăria mai mult pustie a maurului, unde zdrăngănea ades o ghitară stingheră şi se jeluia un glas femeiesc, tremurător, într-o manea fără început, fără sfîrşit.

Singur la masă, dinainte cu un vas scund de vin negru, prea dulce, de Andaluzia, se pomeni într-o seară cu tînărul Amerigo Vespucci, în veşmintele obişnuite ale mateloţilor — cu un stilet totuşi la coapsă, cu o beretă cu pana pe o ureche, mica lui cochetărie.

— O ! Excelenţă ! Singur ? Singur în această ospătărie pustie, cînd sus la Alhambra scapără lumini în toate sălile ? Dar ce bine-mi pare că vă revăd după... după atîtea întîmplări !

— Mă găseşti schimbat, Amerigo ? Schimbat mult? Am albit, e drept, şi m-am cocîrjat niţel, aşa e ? Dar nu am pierdut speranţa să ajung în Indii şi de acolo, prin Marea Roşie şi Mediterana, să mă-ntorc iar la Cadix — venind de la Răsărit, aşa e ? Că această ospătărie e pustie şi nu vezi decît ghitaristul şi cîntăreaţa maură, nu-nseamnă că sînt singur ! Nu sînt singur de loc ! Abia acum nu sînt singur ! Mă văd ades cu cei doi feciori ai mei, cu Diego şi Fernando. Strașnici cavaleri ! Pe Diego mi se pare că-l cunoşti. Dacă ai vreo nevoie la curte, sînt sigur că-ţi va da o mînă de ajutor. De altfel îl aştept pe Diego de la o zi la alta, de la o noapte la alta, de la ceas la ceas, ca să spun aşa, cu un răspuns, o scrisoare, nişte documente. Călătoria a patra, Amerigo ! *A patra !*... Dar spune-mi, ce cauţi în Spania ? Se vorbea pe la cancelariile din Sevilla că ai plecat anul trecut cu nişte caravele portugheze spre Apus, tot spre Apus...

— Am plecat şi poate voi mai pleca, Excelenţă ! răspunse cam încurcat tînărul navigator şi deşi nepoftit luă loc pe un scăunel, alături de acest straniu Vice-rege. Mai am cîteva treburi pe aici, pe la vistierie — rămăşiţe uitate, neplătite, ale bietului Berardi.

— Te împaci bine cu portughezii, băiatule ? întrebă Columb privindu-l pieziş.

Şi făcîndu-i semn, împinse către el vasul scund, cu vin negru.

Tînărul rîse uşor, nu se atinse de băutură, mulţumindu-se a dezmierda vasul.

— Mă-mpac Excelenţă, ceva mai bine decît Excelenţa voastră cu regii spanioli, după cît se vorbeşte.

Apoi după o clipă, privind în jur, şopti :

— Încă nu m-au pus în lanţuri...

Columb îi răspunse repede, cu glas mîhnit :

— Se cam exagerează, bunul meu Vespucci... E drept că au numit pe don Ovando guvernator general în Espagnola mea, fără să fiu măcar întrebat. Aşa că mie ce-mi rămîne să mai fac ? Să aud că mi se spune guvernator fără a guverna, Amiral fără a comanda o caravelă ? Dar nu, nu ! N-am dreptul să mă plîng ! Regele îmi oferă o pensie, un castel cu domenii în vecinătatea Granadei...

Şi lovind deodată cu pumnul în masă, se pomeni strigînd :

— Dar eu vreau Espagnola ! Espagnola şi tot ce voi mai descoperi după ce voi ajunge în Indii ! Mă-nţelegi ?

Apoi abătut :

— Pînă atunci să mi se restituie hîrtiile, hărţile, banii, veşmintele, drepturile confiscate fără vreo judecată de tîlharul de Bobadilla !

Amuţise ghitara. Tăcuse glasul tremurat al cîntăreţei maure.

Tînărul navigator îşi trase şi mai aproape scăunelul, şoptind în auzul Vice-regelui :

— Excelenţă, aţi fost bunul meu învăţător şi sprijinitor. Mi se rupe inima găsindu-vă atît de...

Şi deodată cu glas hotărît :

— Veniţi cu mine ! În Portugalia lucrurile s-au schimbat ! De cînd Vasco de Gama a trecut cu bine Capul Bunei-Speranţe şi de cînd a pus piciorul pe coasta Indiei, la Calicut, Lisabona — precum desigur a aflat şi Excelenţa voastră — e plină de mirodenii şi de perle. Ţărmurile pe care le-am văzut, pe care le-am cercetat în Apus, *nu sînt Indiile,* sînt altceva... Sînt o *Lume Nouă !* Indiile sînt mai departe, mult mai departe ! Calculele mai noi ale cosmografilor sînt limpezi, categorice, fără putinţa de a fi răsturnate ! Şi eu am văzut cu ochii mei, tot atît de limpede, ţinutul cu

pădurile de brazil, *Brazilia!* Insulele descoperite de Excelența voastră sînt numai un arhipelag, un...

— Amerigo și tu? îl întrerupse Columb cu mîhnire, cu milă. Și tu, fătul meu? Cine ți-a luat mințile?

Și, bătînd cu pumnul în masă, strigă:

— *Cuba* nu e insulă, e provincia chineză Manghi și eu am navigat de-a lungul Chersonesului de aur, de care pomenește cu toată siguranța Marco Polo, venețianul! Amerigo, băiatule, ascultă încoace pe bătrînul tău prieten!

Apoi șoptit, ca o mare taină pe care nu trebuia s-o mai afle nimeni:

— Dincolo de insula Pinilor, Oceanul e liniștit ca un lac de apă dulce. E numai un golf! Pe acolo neapărat trebuie să fie o strîmtoare, o trecere din Indii spre Arabia. Ha! Ha! rîse el tare. Și cînd mă voi întoarce din Indii în Spania prin Arabia, fără să mai ocolesc Africa, să mai vorbiți pe urmă de Vasco de Gama! Ha! Ha!

La tăcerea prietenului adăugă:

— Te mai îndoiești?

Tăcu o clipă încruntat și urmă, cu îndîrjire:

— *Lumea Nouă* de care pomenești, Amerigo, e numai o închipuire a ta, o... *Ameriga.* Ha! Ha! O *Ameriga,* repetă bucuros de scornirea cuvîntului. De cîte ori îmi voi aduce aminte, voi rîde. Ha! Ha! Asta e *Lumea Nouă* de care-mi băsmești — o... *Amerigă!*

Tînărul nu rîse. Păstră tăcerea. Nu stărui. Înțelese că ar fi fost de prisos. Se mulțumi să întrebe:

— Și dacă regii catolici nu vor mai da Excelenței voastre nici o caravelă?

Columb făcu ochi mari asupra tînărului. Tuși de cîteva ori încurcat.

— Asta nu se poate, Amerigo, nu se poate! E drept că sînt cam încurcați acum — cu o infantă care trebuie măritată în Anglia, cu moștenitorii care se întorc din Flandra... Dar nu mă las, Amerigo, nu! Am scris o carte a *Prorocirilor* cu vorbe de ale lui Esdras și din profetul Daniel. Regina a citit-o, o mai citește.

Ha ! Ha ! Ea a văzut acolo că trebuie să se grăbească să-mi dea numaidecît caravelele spre a descoperi strîmtoarea către aurul şi nestematele Indiilor, ca apoi... O, Amerigo, o ! să dezrobim cu acele avuţii Sfîntul Mormînt — după care va veni sfîrşitul lumii şi învierea sufletelor drepte ! Amin !

Columb rosti ultimele cuvinte cu privirile mari, albastre, în extaz, ridicate spre podina afumată.

— Dar Vespucci, mă auzi ? se întoarse deodată spre el, cu glasul şoptit. Mă auzi ? Ssst !... Să nu mai spui la nimeni... toate astea !

Uşa strîmtă dinspre ulicioară se deschise deodată — şi se ivi un cavaler, frumos ca o fecioară oacheşă în zale.

— A ! uite şi pe Diego !... exclamă Vice-regele.

— In fugă am scoborît de la Alhambra ! zise gîfîind flăcăul. Cedulla ! Cedulla către cancelariile din Sevilla !... Citeşte-o ! Iată şi scrisoarea cu peceţile Alteţelor lor...

Columb sări de pe scăunel, citi cu ochi micşoraţi, cu glas slăbit deodată, tremurător :

— „...Arestarea voastră a fost pentru noi cît se poate de neplăcută... Privilegiile voastre vor rămîne neatinse... Trebuie să plecaţi numaidecît şi să daţi o atenţie deosebită căutării de aur, argint, perle şi mirodenii... Vă va întovărăşi controlorul Francesco de Porras..."

Vice-regele amînă cetirea pînă la capăt a scrisorii, şi întorcîndu-se către cei doi tineri care se recunoscuseră şi-şi strîngeau mîinile :

— Ţi-am spus eu, Amerigo ? Cartea *Prorocirilor* n-a mînţit ! A făcut minuni — această minune ! Şi nu va fi cea din urmă !

Ridicînd pergamentul deasupra capului, strigă îndreptîndu-se cu paşi mari, repezi, spre ieşire :

— Şi acum la Sevilla ! La Sevilla !...

Cei doi prieteni îl urmară, surîzîndu-şi.

Reîncepu în încăperea afumată a hanului tremurătoarea tînguire a cîntăreţei maure.

PARTEA A ȘAPTEA

DIN NOU SPRE INDII!

În dimineaţa zilei de 9 mai 1502, în sunete de trîmbiţă, Amiralul dădu de pe caravela *Capitana* semnalul de pornire celor patru corăbii din portul Cadix. Înconjurat de mica-i suită, doi ofiţeri, doi scutieri, Bartolomeu Columb, fratele şi Fernando pajul, acum în veşminte de matelot, Cristof Columb, deşi cel mai înalt, abia era văzut de echipaj şi de curioşii de pe ţărm : se subţiase parcă, se abstractizase.

Dar era cu sufletul pornit înaintea caravelelor. Tot ce lăsa în urmă nu-l mai putea tulbura. Pornea în călătoria hotărîtoare — împlinirea totală a *menirii*.

Nu-l mai chinuiau nici necredința, viclenia, sălbăticia regelui, invidia, egoismul, meschinăria lui îngropate odată cu vîrsta, nesiguranța reginei, de la o vreme dusă parcă dintre cei vii. Își luase toate măsurile. Făcuse cîteva copii ale hrisoavelor și scrisorilor care-i întăreau drepturile, privilegiile și le încredințase unor mîini de schimnici franciscani, buni prieteni. Părintelui de la Las Cuevas, mănăstirea Grotelor, de lîngă Sevilla, Gaspar Garricio, îi scrisese să pună documentele la păstrare într-o cutie de plută, bine unsă cu ceară, și apoi aruncată în adîncul unei fîntîni — cărui dușman i-ar mai da în gînd să le caute acolo? Încredințase de asemenea jurisconsultului Nicolas Oderigo, ambasadorul Genovei, copii ale hrisoavelor, de care să se folosească la nevoie de proces. Iar frumosului paj Diego, rămas în preajma reginei, îi încredință un memoriu amănunțit cu toate drepturile ce-i reveneau la moartea părintelui.

Dobîndise, în sfîrșit, ca tovarăș de drum, în această călătorie pe care o presimțea cea din urmă și pe bunul Bartolomeu, dezgustat de nerecunoștința regilor catolici, mai bucuros să fi rămas pe cheiurile Sevillei. Nu, Bartolomeu n-avu inima să-și lase fratele mai mare tocmai acum, cînd îl vedea cu puterile înjumătățite. Iar Fernando, pajul roșcovan, cu nasul subțire și cam lung pentru fața-i strîmtă, cu ochii rîzători ai mamei, își împlinea, urcîndu-se pe caravelă, visul lui cel mai drag: să ia parte, ca-ntr-un basm, la o călătorie pînă la capătul lumii! tot timpul în tovărășia tatălui! a tatălui atît de blajin, atît de iubitor și iubit, el, Fernando, care n-avusese parte nici de tată, nici de mamă — nici măcar de un frate ocrotitor.

Amiralul fusese cu multă luare-aminte la alegerea echipajelor. Nu-i mai trebuiau zănatici, înfricoșați, năzdrăvani și nesupuși la întîiul prilej. Nu primi decît trei inși, impuși de un înalt slujbaș al curții, poate și aceștia trimiși de rege: pe Francesco de Porras, pe care-l numi comandantul caravelei *Sf. Jac din Pa-*

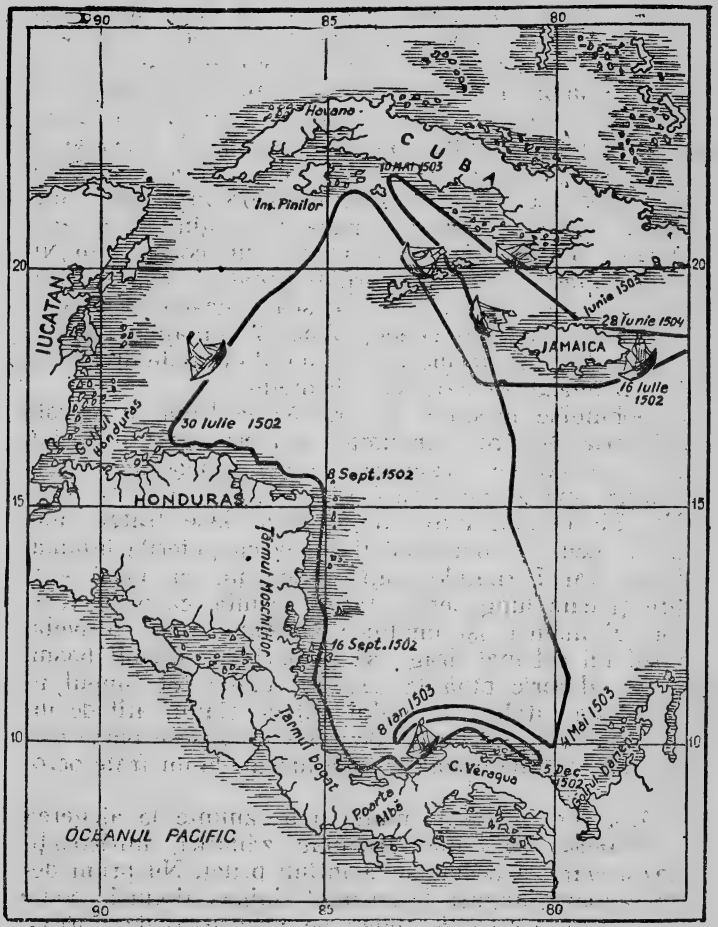

Harta celei de a patra călătorii a lui Columb

los, fratele lui Diego de Porras, pe care-l numi notar regal, lăsîndu-l pe aceeaşi caravelă, şi pe un ciudat medic, Bernal, care-şi sugea mereu nasul şi propunea ca mateloţii care se vor dovedi bolnavi să fie aruncaţi peste bord: pildă şi îndemn pentru ceilalţi, să rămînă sănătoşi.

Amiralului nu-i plăcuse de loc *Galiţiana,* caravelă greoaie, cu pînzele prinse cam strîmb pe catargele nu tocmai bine înfipte şi nici la locul potrivit. Dar la cancelarie i se arătă că era caravela cea mai ieftină. O dădu însă în seama căpitanului Pedro de Torreros, spaniol de temei, precum se dovedise mai demult.

Cea mai mică şi mai uşoară, *Biscaiana,* era cu totul pe gustul Amiralului. Cu asemenea rătuşcă vioaie va putea cerceta golfurile cele mai mici, va putea pătrunde fără nici o greutate în gura fluviilor, numai bună să se vîre cu botul ei, cea dintîi, prin trecătoarea oricît de strîmtă, care ducea *dincolo,* la ţărmul Indiilor. O şi înzestrase pe *Biscaiana* anume cu opt vlăjgani uriaşi, straşnici mateloţi şi îi dăruise pe cel mai priceput şi mai de încredere comandant, pe căpitanul Bartolomeu Fieschi, palid ca un vechi cărturar, făcut ca un schimnic — genovez!...

Cele patru caravele nu ieşiră bine din port, că le întîmpină vestea unui asediu al fortăreţei portugheze Arcillo de pe coasta Marocului, de către musulmani.

Amiralul îndreptă caravelele într-acolo — dar află cetatea despresurată. Duşmanii fugiseră cum zăriră flamurile spaniole.

Vînt prielnic — vîntul de la Răsărit spre Apus, bine cunoscut. La 25 mai, după un scurt popas în Canare, caravelele porniră în larg — şi numai după şaisprezece zile se pomenesc plutind între insulele caraibe, Martinica, Porto-Rico — pînă-n faţa portului San Domingo, plin de corăbii.

Descoperitorul Espagnolei fusese înştiinţat la plecarea din Spania că nu-i era îngăduit să acosteze în

Espagnola, dar putea acosta la înapoiere — şi numai în caz de mare nevoie.

Cele patru caravele aruncară ancora la mai bine de o leghe de port, şi după o scurtă convorbire cu Amiralul, căpitanul *Galiţianei,* Pedro de Torreros, porni cu şalupa spre port. Foarte curînd se întoarse. Numai după cîteva ore.

Pe puntea de dinapoi a *Capitanei,* unde se afla cabina Amiralului, căpitanul Pedro de Torreros, cu chipu-i negricios parcă şi mai negru, cu mustăţile zbîrlite, fu privit de ofiţeri şi scutieri cu uimire. Numai straniul doctor Bernal surîdea, sugîndu-şi nasul cu încredere şi încăpăţînare.

În cabină, Amiralul întrebă scurt — deşi bănuia răspunsul la toate întrebările :

— Nu schimbă caravela, don Ovando ?

— Nici n-a voit să audă, Excelenţă. De vreme ce *Galiţiana* a putut naviga două luni, de ce dorim s-o schimbăm ?... La fel poate naviga şi de aci înainte !...

— Nu i-ai lămurit, căpitane, cum stau lucrurile ? Că ne întîrzie mereu, *Galiţiana,* că celelalte caravele sînt silite să-şi strîngă o parte din pînze, că...

Pedro de Torreros tăcu încruntat.

— Straniu !... gîndi tare Amiralul. Şi văd că sînt gata să se întoarcă în Spania treizeci şi două de corăbii...

Pedro de Torreros nu mai adăugă nici un cuvînt. Ştia. Erau gata să se înapoieze treizeci şi *patru* de caravele — două ale notarului Rodrigo de Bastidas, navigator de ocazie, arestat de Bobadilla după întoarcerea din Apus, unde carii îi ciuruiseră caravelele.

— I-ai pomenit, cred, şi de nevoia absolută în care ne găsim de a pune caravelele la adăpost...

— M-a întrebat, — se repezi căpitanul, făcînd un pas în lături, de parcă voia să tragă sabia împotriva unui duşman nevăzut, — m-a întrebat ce nevoie avem să ne punem la adăpost ?

— Şi ?

— Şi cînd i-am spus că Excelenţa voastră prevede un uragan care ne-ar arunca în fundul Oceanului, dacă ne-ar prinde în larg, a rîs în hohote. A rîs şi comandantul flotilei, care era de faţă, Antonio de Torres, care vă cunoaşte şi vă preţuieşte. De altfel chiar el mi-a răspuns că cerul e atît de senin, faţa Oceanului atît de liniştită, papagalii ciorovăiesc atît de guralivi în palmieri, că nici un copil n-ar crede în asemenea născociri... De ce nu mărturisesc mai bine, — a intervenit don Ovando, şi m-a împins cu burta lui cît un butoi spre uşă, — că Excelenţa voastră ţine să puie neapărat piciorul în Espagnola, cu toată interzicerea regească?

Amiralul lăsă capul în piept.

— Ce e de făcut, căpitane?

Căpitanul nu răspunse.

Situaţia era gravă. Amiralul ştia bine că se pregătea în văzduh o mare răsturnare. In asemenea împrejurări, ca o adevărată vietate de apă, simţurile nu-l înşelau niciodată.

— Tot ce mai putem face, căpitane, — zise deodată Amiralul, — e să te repezi din nou în port, să vesteşti pe guvernator că uraganul e pe aproape, să nu îngăduie flotilei să părăsească portul înainte de opt zile!

Căpitanul vru să răspundă, dar se opri şi înghiţi un nod. După ce deschise uşa cabinei, se întoarse şi întrebă:

— Socotiţi, Excelenţă, că trebuie neapărat să-l vestim din nou?

— Fireşte! Fireşte, dragul meu! Caravelele sînt doar ale suveranilor noştri şi cele mai multe vieţi sînt poate nevinovate! Nevinovate!...

Guvernatorul Ovando şi căpitanul Antonio de Torres rîseră cu şi mai multă plăcere la prezicerea Amiralului, căzut — crezură — în mintea copiilor, dacă stăruia să se folosească de asemenea viclenie cusută cu aţă albă. Pedro de Torreros înţelese totuşi că încărcătura lor era prea preţioasă spre a mai întîrzia o zi, necum opt! Cele treizeci şi două de caravele trans-

portau vreo cinci sute de coloniști bucuroși de a se întoarce în Spania cu aurul jefuit indienilor ca și suveranilor, pe caticul Guarionex, grasul, gîfîitul, care pusese la cale o nouă răzvrătire, aurul din drepturile coroanei în mii de dubloni, alături de un bulgăre de aur cît un butoi scos întreg dintre stînci, precum și cei doi înalți demnitari, cavalerul de Calatrava, Bobadilla și trădătorul Roldan, complicele, trimiși de don Ovando în Spania spre a se justifica.

— Cu desăvîrșire nevinovați, exclamă Amiralul, spre uimirea căpitanului Torreros, a lui Bartolomeu și a celor doi ofițeri de încredere, din suita personală. Cu desăvîrșire nevinovați!... Bobadilla n-a făcut decît să execute ceea ce i se poruncise între patru ochi la curte, iar Roldan, de asemenea, trecînd de partea lui Bobadilla, socotea — ca un adevărat legist — că se punea de partea suveranilor, adică de partea legii!... Cît de abătuți, cît de amărîți trebuie să fie bieții oameni, văzînd cît de crunt sînt pedepsiți, cu cîtă nerecunoștință li se plătește devotamentul, credința față de suverani!

— Nici o grijă!... făcu Bartolomeu, gata să se depărteze din grup. Bobadilla, Roldan nu sînt nici abătuți, nici amărîți, căci ei știu bine că odată ajunși în Spania, nu vor fi nici judecați, nici pedepsiți! Cel mult vor fi lăsați să-și caute un loc mai adăpostit, unde să-și poată mînca în liniște, pînă la capătul vieții, avuțiile stoarse din insulă!

In afară de o încrucișare neobișnuită de nori, cei de sus alungați spre Miazăzi, cei mai de jos plutind liniștit spre Apus, nimic nu prevestea o schimbare a timpului.

Cei de pe caravelele Amiralului priviră îndelung cum se depărta spre Miazăzi-Răsărit șirul lung al flotilei care purta spre Spania întîiele mari încărcături de aur. Cînd nu se mai zăriră, Amiralul, mereu îngrijorat de *Galițiana*, rugă pe Bartolomeu să treacă pe acea caravelă spre a da la nevoie o mînă de ajutor căpitanului Torreros.

Plutind de-a lungul coastei de Apus, caravelele se opriră, după cîteva încercări, într-un mic golf, destul de ocrotit, dintr-o parte şi pe care toţi îl numiră de atunci *Portul ascuns.*

Mai trecu o zi liniştită. Dar pe la amiaza următoare orice adiere pieri, albastrul cerului şi al apei îşi pierdu strălucirea. Deodată, clătinat parcă din adîncuri, Oceanul se mişcă întreg dintr-o parte în alta şi, înainte de a se fi pornit vreun vînt, trimise trombe de apă în văzduh, de la o zare la alta. Pînă seară, o mică adiere se preschimbă într-o vijelie, care bubui în codrii munţilor învecinaţi, scrîşni între odgoane, iar în puterea nopţii ca de păcură, niciuna din caravelele bine ancorate în micul golf nu mai ştiu de soarta celeilalte.

Uraganul ţinu fără a slăbi vreo trei zile. In a patra zi, de pe puntea *Capitanei,* mateloţii nu mai zăriră vreuna din celelalte trei caravele, smulse din ancore, aruncate în larg. Vor fi scăpat de loviturile de baros ale valurilor, ale vîntului ? Dacă nu au fost răsturnate, de mirare să nu fi fost sparte... Ce scînduri să fi putut ţine la asemenea izbituri ?

Amiralul privea cu ochi mari în zările acum înseninate, abia fiind în stare să-şi dea seama de imensitatea dezastrului, de prăbuşirea bruscă a întregii lui năzuinţi — cînd începură a năluci în depărtări cîteva pînze, ca mici păsări albe legănate de apele vineţii. Să fi scăpat toate trei ? Şi *Galiţiana ?*

Curînd, asemeni unor armăsari osteniţi, acoperiţi de spume, intrară în *Portul ascuns* celelalte trei caravele.

Doctorul Bernal era încredinţat că numai o minune „dumnezeiască" scăpase de la înec caravelele Amiralului, „vechiturile". Trebuie să fi scăpat cu atît mai uşor flotila lui don Antonio de Torres, cu avuţiile jefuite ale Espagnolei, care vor ajunge astfel — „cum se şi cuvenea !" — în Spania.

„Vechiturile" avură nevoie de reparaţii serioase. Catargele *Galiţianei,* răsturnate de uragan peste puntea vasului, îi dădură un echilibru mai mare — dar acum trebuiau înlocuite cu altele. Toate caravelele îşi pierdu-

seră bărcile, smulse, sparte, aruncate în depărtări, că mai revenea spre țărm cîte o rămășiță.

Aproape două săptămîni întîrziară corăbiile Amiralului, fără îngăduirea lui don Ovando, la țărmul Espagnolei.

Tălmaciul indian, care între timp rătăcise pînă departe, ba trecuse odată și lanțul de munți, se întoarse în a cincea zi cu vești neașteptate. Stătuse de vorbă într-o seară, în hamac cu localnici dintr-o așezare mai numeroasă, unde nimeriră și cîțiva călăreți spanioli, veniți din San Domingo. Totul acolo era o ruină. Nici fortăreața nu rămase întreagă. Don Ovando se mutase și el într-un hamac de teamă să nu i se prăbușească turnul în cap. Din flotila lui Antonio de Torres nu se mai întoarseră la țărm decît două caravele, pe jumătate înecate, ale notarului Bastidas. Cînd se iviră semnele uraganului, flotila vru să se înapoieze în portul care încă se mai zărea, dar vîntul căzuse și vasele nu mai fură în stare să înainteze nici într-o parte, nici în alta. La izbucnirea uraganului, caravelele care se aflau grămadă, temîndu-se a nu fi aruncate și sfărîmate de țărmuri, fură izbite între ele cu atîta furie, că cele mai multe se sparseră pe loc și se scufundară. Din pricina întunericului gros, orice manevră fu cu neputință — rupte unele de altele, puținele caravele rămase încă la suprafață fură luate ca frunzele veștede și aruncate în cele patru zări. Trebuie să se fi înecat în zilele următoare, că nu se mai întoarse niciuna.

— Păcat de aur!... exclamă Francesco de Porras, controlorul regal, comandantul caravelei *Sf. Jac din Palos*.

— S-au dus toți și toate de unde au venit: în iad!... șopti dînd din cap fratele Alexandro, preotul de pe *Biscaiana*.

Amiralul gîndi îndelung, în singurătatea și întunericul cabinei, la catastrofa care lovise cele treizeci și două de caravele, care înecase pe cumpliții lui dușmani, Roldan, Bobadilla, care dusese în fundul Oceanului aurul smuls cu sudoarea și sîngele localnicilor

din Espagnola — şi care ar fi putut fi şi catastrofa lui. Care ar mai putea fi!... Nu erau ridicole acum toate privilegiile înscrise în hrisoave, toată avariţia pe care o pusese în agonisirea unor drepturi, ce vor deveni moştenirea cui? A unui fecior, frumos curtean, dar cu alt suflet — şi care cu nimic încă nu dovedise că ar fi în stare să poarte pe umerii lui asemenea cinste, asemenea povară...

Trebui să recunoască, pierdut în beznele care-l uneau cu noaptea vastă de afară, că tot ce era mai de preţ în faptele lui, ce nu putea fi înecat, spulberat de nici un uragan, trăia acum dincolo de interesele, de propria lui fiinţă — drumul cel nou de-a curmezişul Oceanului, pe care, *împotriva* încuviinţării şi drepturilor lui, îl băteau de o vreme şi alţii, îl vor bate navigatorii veacurilor viitoare — calea nouă a întregii omeniri.

Şi cu o rîvnă înnoită a doua zi, Amiralul însuşi dădu zor la repararea caravelelor, spre a nu se mai pierde un ceas — dar spre părerea de rău a mateloţilor, prea curînd îndepărtaţi din raiul îmbălsămat, şi cald, şi răcoros al insulei.

La 14 iulie, caravelele, folosind o uşoară adiere, porniră spre Miazăzi-Apus, către ţărmurile Jamaicei, care fură lăsate pe dreapta. Curînd, lipsite de vînt, vasele fură purtate de curentul cald al Oceanului, tot mai spre Miazănoapte, spre Cuba. Atinseră într-adevăr cunoscutele *Grădini ale reginei,* apoi *Insula Pinilor,* unde caravelele fură întîmpinate de un vînt puternic care bătea dinspre Miazănoapte. Intins în patul cabinei de la pupa, Amiralul abia fiind în stare să-şi mai mişte mădularele îndurerate iar de gută, îndreptă vasele către Miazăzi-Apus, unde bănuia să dea de trecătoarea spre Indii. Dar vîntul îşi schimbă de cîteva ori direcţia, iar curentul marin opunea o rezistenţă neaşteptată şi abătea caravelele. Ploi dese întretăiate de fulgere căzură peste istoviţii mateloţi. Amiralul cu greu ridicat din patul cabinei, sprijinit de scutierul lui, Diego Mendez şi de Fernando, era în

ceasurile cele mai grele între oamenii care lucrau amarnic la aruncarea apei din fundul vasului, la mînuirea pînzelor şi le dăruia o parte din curajul şi voinţa lui. Dar înapoiat în cabină, Amiralul închidea ochii aproape fără răsuflare — simţind iar la capătul puterilor vecinătatea morţii.

Comandanţii celorlalte caravele întrebară de cîteva ori dacă n-ar fi mai prevăzător să se îndrepte deocamdată înapoi, spre Jamaica, spre Espagnola... Dar le răspunse o puternică bătaie a vîntului dinspre Miazănoapte, care-i duse către o insulă din faţa unui larg golf [1].

Cu două bărci şi mateloţi bine înarmaţi, Adelantadul fu trimis în recunoaştere. Curînd se înapoie cu un caţic întovărăşit de un cîrd întreg de indieni, prinşi într-o barcă uriaşă acoperită cu un coviltir, din frunze de palmier. Puţinele veşminte erau din ţesături colorate şi aveau cîteva obiecte de aramă. Veneau dintr-un ţinut apusean pe care-l strigau *Iucatan ! Iucatan* [2] *!* şi din cît putu înţelege, Amiralul află că acolo se afla metal din belşug. Încîntaţi de blajinătatea Amiralului, de părul lui alb şi mai cu seamă de ciudatele jucării sunătoare, de scăpărătoarele cristale, îl poftiră cu gesturi mari, cu surîsuri şi rîsete, să-i întovărăşească numaidecît în *Iucatan !* în *Iucatan !*

Dar ce ar fi căutat Amiralul în „insula" Iucatan — cînd prin apropiere trebuia să se dea neapărat de Trecătoare, bănuita, atît de dorita, neapărata Trecătoare! Şi trimise pe indieni înapoi în corăbioara lor cu coviltir de frunze.

La 17 august, caravelele se opriră la gura unui fluviu, pe care, după luarea în stăpînire a ţinutului, îl numiră *fluviul Posesiunii.*

De aci înainte trebuia să se ivească Trecătoarea ! Aproape o lună, pe ploi torenţiale cu vînturi con-

[1] Insula Bonaca din golful Honduras. (n. a.)

[2] De ar fi urmat sfatul, Columb ar fi ajuns în Mexic — şi ar fi văzut limpede că descoperise un continent nou, deosebit de al Asiei. (n. a.)

trarii, înfruntînd curentul marin potrivnic, caravelele înaintară încet de-a lungul coastei care se întindea către Răsărit.

Cea mai sprintenă dintre caravele, *Biscaiana,* răţuşca, naviga în vecinătatea pămîntului, cercetînd fiecare încovoietură, fiecare curgere de apă, zi de zi — noaptea caravelele oprindu-se, spre a nu scăpa preţioasa Trecătoare.

Ploile nu mai conteneau. Oamenii erau istoviţi, iar în noaptea în care-i bîntui furtuna, spaima îi cuprinse şi nălucirea morţii îi făcu să se spovedească unul altuia, să făgăduiască pelerinaje la icoanele Maicii Domnului, retragerea în viaţa schimnicească, departe de ale lumii bucurii.

Înţepenit în patul lui, el însuşi în unele ceasuri abia fiinţînd între viaţă şi moarte, Amiralul ştia că trebuia să-şi ducă menirea pînă la capăt — pînă la capătul vieţii, dacă nu pînă la capătul ei...

Fernando, copilandru roşcovan, cu ochii deschişi mari, surîzători în aurul lor, ca ai mamei, nesăţios să vadă tot, să ştie tot — socotea aceste groaznice întîmplări nu ca încercări ale soartei, ci ca privelişti ale acestei lumi, bucuros, fericit de a le vedea, de a le trăi. Muncea, ud de ploaie pînă la piele, alături de mateloţi. Revenea adesea la patul Amiralului spre a-i istorisi cu încîntare că zărise indieni cu urechile lăţite de beţişoare, de parcă ar fi fost nişte frunze de lipan, alţi indieni cu cercuri de culori negre, roşii în jurul ochilor, alţii cu făpturile dungate asemeni unor pantere... O ! Cît era de fericit de a fi scăpat din închisoarea zidurilor de la Alhambra, unde nimic deosebit nu desfăta vederea şi auzul ! O ! ce frumoasă era lumea aceasta ameninţătoare !...

Abia la 15 septembrie caravelele ajunseră la un cap, de unde ţărmul cotea spre Miazăzi, cu cer limpezit, cu vînt potolit. *Slavă Domnului* fu numit acel cap.

Caravelele aveau nevoie de reparaţii, ca şi pînzele sfîşiate, putrezite. Apa se învechise. Amiralul trimise două şalupe, una de la *Capitana,* cealaltă de la *Bis-*

caiana, în gura unui fluviu, după apă şi lemne. Dar la înapoiere, surprinse de valurile în creştere ale Oceanului, şalupa mai mică se scufundă — şi nu se mai iviră niciodată mateloţii ei, între care se afla priceputul contramaistru Martin de Fontarabia.

La 25 septembrie, caravelele găsiră un loc potrivit, în vecinătatea unui sălaş între grădini şi livezi. Aci aruncară ancorele. Localnicii voiră să atace cu săgeţi, dar pînă la urmă se urcară pe caravele cu ţesături, fructe, vase de lut cu desene. Amiralul le dărui clopoţei, tichii, pahărele, fără a primi ceva în schimb. Indienii jigniţi de refuz plecară încruntaţi şi lăsară darurile pe ţărm. Pentru a îmbuna pe Amiral, îi trimiseră două copile îndrăzneţe şi rîzătoare, întovărăşite de un moşneag cu o pînză albă prinsă pe un băţ. Fetele şi moşneagul încărcaţi însă de Amiral cu daruri şi cuvinte blajine fură duşi iar la ţărm, unde spaniolii, a doua zi, găsiră toate darurile făcute grămadă, refuzate.

Adelantadul cercetă împreună cu Diego Mendez, secretarul flotilei, pe localnici — care se speriară de scrierea începută pe genunchi, pe un pergament, şi o rupseră la fugă, aruncînd înapoi o pulbere descîntată. Cei doi albi nu se temură şi văzură de aproape nu numai locuinţele indienilor, dar şi mormintele, cu pereţii împodobiţi de desene, cu sculpturi şi imaginea răposatului, care zăcea alături, sfrijit în îmbălsămarea lui negricioasă.

Cînd fură opriţi doi tălmaci pe *Capitana,* indienii încercară zadarnic să-i răscumpere cu nestemate, cu doi porci sălbatici, cu plăci de aur. Erau mai preţioşi tălmacii.

În golful numit de atunci *Golful Amiralului,* caravelele trecură printre insule mărunte acoperite de copaci bătrîni, aromitori, atît de înalţi, încît catargele plutiră neatinse sub împletitura ramurilor uriaşe. Localnicii erau goi şi purtau plăci de aur pe piept. Zeci de oglinzi de aur fură cumpărate cu cîte un clopoţel, cîte un pahar. Pe alocuri, localnicii împodobiţi de cu-

nuni de pene colorate se împotriviră cu săgeți la ivirea albilor — dar îi puse pe goană un foc de arhebuză și îi îngrozi o lovitură de bombardă.

Nu aurul preocupa acum pe Amiral.

Unde e Trecătoarea? Fără Trecătoare, toate ostenelile, toate suferințele acestei călătorii erau zadarnice.

De-a lungul țărmului numit *Moschitos* [1], flotila nu se opri decît în treacăt prin locurile încîntătoare și îmbelșugate — unde se iveau scăpărînd aurul, argintul [2].

Veragua — țara în care băștinașii purtau podoabe de aur fin! Ei pomeneau de un loc și mai bogat pe care-l numeau *Siguara* și care amintea atît de ușor de istorisirile lui Marco Polo asupra splendorilor din Catai. În Siguara, spre Apus, cică la vreo zece zile de drum, localnicii se împodobeau toți cu brățări de aur, purtau veșminte din fire de aur și își puneau în creștet cununi de frunze de aur, iar uneltele lor casnice erau făurite din aur. Nici perlele nu lipseau în Siguara și încă în asemenea număr, că nu lua nimeni seama la ele.

Să fi tălmăcit indienii de pe caravele aidoma ceea ce istoriseau localnicii din Veragua despre Siguara?

Amiralul era bucuros să audă ceea ce atît dorea: că-n Siguara mirodeniile se găseau din belșug, din care pricină vin acolo mari corăbii și pleacă încărcate — iar localnicii din Siguara sînt tot atît de buni navigători și tot atît de înarmați ca și spaniolii.

Amiralul își luă însemnări spre a le împărtăși cît mai curînd suveranilor.

Echipajele ar mai fi întîrziat pe aceste țărmuri, dar fură silite de rîvna Amiralului să pornească înainte, în căutarea Trecătorii care trebuia să se ivească îndată, acum, pe aproape, pe aici...

[1] „Țîntari" (n. a.)

[2] Ținutul se numește azi Costa-Rica — „Țarm-bogat". (n. a.)

Într-adevăr aici, unde continentul nerecunoscut se strîmtează pînă la cîteva mile [1], Amiralul, împotriva furtunilor din care caravelele scăpară odată ca prin minune, împotriva mateloților istoviți, navigă de trei ori dintr-o parte într-alta, din noiembrie 1502 pînă-n mai 1503, mai bine de 6 luni — reținut pe acest loc de un presentiment care nu-l înșela, știa bine! știa bine!

El însuși fără puteri nu se mai putea ridica din cabină. O rană străveche, din tinerețe, i se redeschise la picior, iar doctorul Bernal nu fu în stare decît s-o privească și să se minuneze — întrebînd cu nerăbdare dacă nu se vor redeschide și celelalte?

Amiralul își pierdu cunoștința de cîteva ori. Nouă zile nu mai crezu nimeni că va învia. De altfel în același timp se stinse, de istovire și desperare, fratele Alexandro, preotul de pe *Biscaiana*.

Cele mai multe șalupe, ancore, odgoane, pînze fură smulse de vijeliile neîntrerupte, care culminară în *tifonul*, vîrtejul repezit al apelor ridicate în văzduh, din ziua de 13 decembrie 1502 și care trecu totuși — ca prin minune! — printre caravele.

Cînd furtunile se mai potoliră, cerul rămase totuși acoperit. Cei mai mulți mateloți zăceau bolnavi, istoviți sau dezgustați de această călătorie zadarnică, fără țel. Pesmeții, de cîteva ori muiați de ploi, uscați la soare, mucegăiră. În fierturi pluteau viermi. Oamenii se hrănea cu aceste putreziciuni pe întuneric, în adîncul caravelelor, prin colțuri, ca să nu vadă viermii.

Ca și cum ar fi simțit din depărtări o pradă sigură, haite de rechini, de obicei stingheri, împrejmuiră caravelele ruinate. Minunat, neașteptat prilej de vînătoare pentru mateloții lihniți! Folosiră cele din urmă bucăți de carne sărată, descompusă, de pe fundul butoaielor ca momeală și în curînd despicară pe puntea

[1] Istmul Panama, care va fi străpuns 400 de ani mai tîrziu. (n. a.)

caravelelor cîţi rechini putură prinde în scoabele de fier aruncate în valuri cu odgonul.

Fernando alerga de la mateloţii care împărţeau prada nebănuită la Amiralul care începuse a se mişca în cabina de la pupa — vestindu-l fericit de noul joc al oamenilor, vînătoarea de rechini!

Tot ce se întîmpla era pentru băiatul roşcovan şi vioi un joc, pe tot ce punea mîna, o jucărie. Furtunile îl speriaseră numai pentru că văzu chipurile îngrozite ale echipajului, neliniştea mută, înfrigurată, a tatălui. Dar furtunile se potoliră şi voia bună, veselia băiatului reveni. Rîzînd, aduse în cabina Amiralului o broască ţestoasă uriaşă, apoi încă una — găsîte vii în pîntecele rechinilor.

La 17 decembrie, caravelele aruncară ancora într-un port bine ocrotit, de unde se vedea sălaşul indienilor, sus, în ramurile groase ale copacilor, pe care se căţărau cu sprinteneala maimuţelor. Echipajele se odihniră aci vreo trei zile.

Porniră, dar de cîteva ori vremea neprielnică îi sili să caute iar adăpost în golfurile numeroase ale ţărmului.

Amiralul, furios deodată pe această duşmănie a văzduhului, ieşi pe punte şi porni caravelele, înfruntînd vijelia, dar la 6 ianuarie, nemaiputînd înainta, se opriră în gura fluviului care fu numit *Bethleem* [1]. Cum rîul ţinutului de aur Veragua era numai la o leghe depărtare, Amiralul trimise cîţiva mateloţi de-l cercetară. Nu era prea adînc, încît caravelele rămaseră în Bethleem — norocoase de a fi intrat la adăpost, căci a doua zi furtuna le-ar fi împiedicat de a mai intra în gura fluviului. Cu localnicii, spaniolii căzură uşor la înţelegere, mulţumită lui Diego Mendez, care le cam prinsese graiul şi îi îmbună cu daruri mărunte — pentru care spaniolii primiră vreo douăzeci de oglinzi de aur.

Şi Trecătoarea?

[1] Belen. (n. a.)

Amiralul se încredință cu adîncă mîhnire că era mai greu de găsit decît își închipuise. Cu echipajele istovite, neliniștite, nu mai putea înainta și nici caravelele nu mai făgăduiau o rezistență deosebită.

Nu renunță totuși la cercetarea Trecătoarei — pe care o simțea ! o simțea ! — dar deocamdată era mai bine, mai prevăzător să dea oamenilor mulțumirea de a crede că nu se osteneau în zadar — *și pentru cazul cel mai nefericit,* să poată vesti suveranilor că deveniseră stăpîni pe marele ținut Veragua, Țara Aurului, la care se putea ajunge ușor, dar pe care puteau socoti de pe acum că-l stăpîneau cu aceeași siguranță „ca și Xeres, ca și Toledo" !

Pentru a da de capul locului, *Chibian,* Bartolomeu, cu vreo cîteva bărci și mateloți înarmați, urcă pe fluviul Veragua — și dădură de el îndată. Era un tînăr voinic, cu pene în jurul capului și cu coapsele înfășurate în scurte fote colorate. Pentru minunatele nimicuri ale albilor, el dărui numaidecît toate podoabele de aur greu care-i atîrnau pe brațe, pe piept, la glezne. Chibianul păru atît de încîntat de neașteptații musafiri, că se încumetă să coboare la țărm și să urce pe caravela Amiralului.

Ce i s-o fi părut ? Că părăsi caravela aproape în fugă.

La 24 ianuarie, furtuna frămîntă iar Oceanul. Dar și rîul Bethleem se umflă deodată cu asemenea putere, că smulse ancorele, izbi caravelele una de alta, tîrîndu-le apoi cînd spre un mal, cînd spre celălalt. Nici pe Ocean pericolul nu fu atît de mare. Deși ploile nu mai conteneau, echipajele izbutiră a fixa iar vasele.

Tot pe ploaie, Bartolomeu, cu vreo șaptezeci de oameni bine înarmați, se înfățișă la sălașul Chibianului, care-i întîmpină cu un pîlc de arcași. Albii întrebară de locurile de unde se scoate aurul. Chibianul le dădu călăuze — și porniră la drum. Trecură de nenumărate ori vadul unor ape curgătoare, și la vreo cinci leghe depărtare, la poalele unui lanț de munți, dădură de

bulgări de aur ca niște bolovani neînsemnați. Călăuza arătă spaniolilor de pe un pisc un podiș neted pînă-n zare, strigînd spre a fi mai bine înțeles că spre Apus, tot spre Apus, cît ai merge douăzeci de zile, acest loc numai de-l zgîrii dă la iveală stînci de aur! Stînci de aur! Cine să-l scurme?

La această știre mai mult decît îmbucurătoare — uluitoare! — Amiralul hotărî să mai întîrzie cercetarea Trecătorii și să ridice îndată o fortăreață la malul apei. Bartolomeu fu de părere — ca de altfel și căpitanii celorlalte caravele, care de mult nu mai credeau în basmul cu Trecătoarea spre Indii — ca Amiralul, după așezarea albilor pe acest țărm, să se înapoieze numaidecît în Castilia, de unde să trimită spre Țara Aurului spanioli de credință și arme.

Înapoierea în Spania fu pentru Amiral o propunere de-a dreptul jignitoare! Cu totul de neînțeles!... și o uită numaidecît.

Dar nu era timp de pierdut și după ce Chibianul fu copleșit de noi daruri spre a privi cu bunăvoință sălașurile albilor în cuprinsul lui, Bartolomeu cu vreo optzeci de oameni, cam la un sfert de leghe de gura fluviului, înjghebară o colonie, cu locuințe, magazii de lemn — și ceva bombarde. Aveau în seama lor *Galițiana*. Cu celelalte trei caravele, Amiralul porni spre gura fluviului. Dar apele scăzuseră și un pod lat de nisip și pietriș le tăia calea spre Ocean.

Deci trebuiau așteptate ploile, care umflînd rîul să înalțe vasele, purtîndu-le deasupra podului.

În vremea aceasta, Diego Mendez zări de pe puntea caravelei *Sf. Jac din Palos* că indienii Chibianului, care tot spuneau că se pregăteau să atace un catic învecinat, se pregăteau mai curînd să-i atace pe albi — și să dea foc coloniei, caravelelor! Să-i măcelărească! Bănuiala lui se adeveri după ce întîi singur, apoi întovărășit de un tînăr matelot de pe *Biscaiana*, Diego de Escobar, pătrunse pînă-n tabăra Chibianului, împrejmuită de un colan de capete puse în țeapă

şi dădu de o numeroasă ceată de indieni, aproape o mie, gata de atac.

Bartolomeu se repezi cu un pîlc de spanioli să pună mîna pe Chibian. Numai cu cinci dintre ei purtînd chipurile daruri, Bartolomeu intră în sălaşul caţicului, în vreme ce mateloţii ceilalţi pîndeau ascunşi în pădurea învecinată. Spaniolii puseră mîna pe Chibian, îl legară burduf. La pocnetul arhebuzei ca semnal năvăliră şi ceilalţi mateloţi, care prinseră în frînghii toată seminţia, cu femei şi copii, în vreme ce indienii lipsiţi de caţic umpleau locul de strigătele lor de jale.

Chibianul şi ai lui fură urcaţi în bărci, spre a fi duşi repede pe *Capitana*. De caţic jură că răspunde cu barba lui uriaşă pilotul Juan Sanchez. Se întunecase cînd Chibianul se plînse că din pricina legăturilor prea strînse îşi pierdea răsuflarea. Se aflau pe Ocean, nu departe de gura fluviului unde adăstau cele trei caravele. Cum ar fi putut scăpa Chibianul? Juan Sanchez se înduioşă. Lărgi ochiurile frînghiei. Pe neaşteptate, deşi uriaşul pilot nu-şi luase mîna de pe umărul indianului — se pomeni că-i alunecă din palmă şi se face nevăzut în valurile Oceanului.

— Aşa sînt ăştia!... gemu uriaşul pilot, arătînd Amiralului pe ceilalţi prizonieri. Mai curînd îşi iau viaţa singuri decît să asculte de alţii. S-a dus la fund, Chibianul, la fund!... Să-l înghită rechinii!...

— Dar dacă nu l-au înghiţit?... zise Amiralul, fără a mai privi la naivul vlăjgan.

— L-a înghiţit Oceanul, ha, ha!

Şi tăcu deodată.

A doua zi se urcară pe caravela Amiralului, Bartolomeu întovărăşit de notarul regal Francesco de Porras, cu lista şi podoabele aflate în locuinţa caţicului. Minele lui erau atît de întinse şi îmbelşugate, că aurul n-avea mai mult preţ pentru el decît piatra de var. Spaniolii au găsit şi au ridicat totuşi vreo şase oglinzi mari, de aur lustruit, plăci mai mici de aur greu, douăzeci şi trei de brăţări groase de aur obişnuit şi două coroane de aur fin. După ce notarul puse deoparte au-

rul cuvenit suveranilor, Amiralul răsplăti cu podoabele caţicului pe mateloţii cutezători, iar pe Adelantad pentru biruinţa fără vărsare de sînge, cu una din coroane.

— O primesc, frate Cristof, — făcu Bartolomeu, luînd coroana cu amîndouă mîinile şi capul plecat, — dar nu pentru a o purta, ci pentru a-mi aduce aminte.

DEZASTRUL DIN ŢARA DE AUR

Cele trei caravele se pregătiră de plecare. Cei mai mulţi din mateloţii coloniei scoborîră cu şalupa către Ocean să-şi ia rămas bun. În acelaşi timp urcă fluviul şalupa vasului-amiral cu butoaie şi oameni pentru a le umple cu apă dulce — sarcină care fu încredinţată însuşi căpitanului Diego Tristan, om de cuvînt, şi unui dogar priceput din Sevilla, un anume Juan Noya.

Mai rămăseseră în colonie, la barăci, Bartolomeu, Diego Mendez şi vreo douăzeci de mateloţi.

Auziră deodată un strigăt, apoi încă unul — şi al treilea: semnalul de luptă al indienilor, adunaţi pe nesimţite în pădurea învecinată. Spaniolii puseră mîna pe arme şi ieşiră în întîmpinarea indienilor furioşi, în mijlocul cărora zăriră pe Chibianul cu ochii măriţi de sălbăticie şi sete de răzbunare, cu fruntea încununată de pene, pe care-l credeau pierit în valurile Oceanului. Loviţi de o ploaie de vreo patru sute de săgeţi şi suliţe, cîţiva spanioli fură răniţi şi unul ucis. Cutezători, indienii se repeziră cu măciucile ridicate, către micul grup al coloniştilor nepoftiţi. Dar Bartolomeu, deşi rănit de o suliţă, Diego Mendez îndemnînd mateloţii cu săbiile scoase, se aruncară toţi, abia vreo treisprezece, cîţi mai erau, în grămada uluită a duşmanilor. Retezîndu-le întîi picioarele, măcelăriră pe cîţi îi putură ajunge. Tocmai se ivi şalupa cu Diego Tristan şi ceilalţi mateloţi între butoaie. Chemat în-

tr-ajutor, el gîndi că luptătorii se vor întoarce apoi în barcă buluc şi o vor răsturna cu butoaie cu tot. Şi nu-şi dăduse el cuvîntul că va aduce apă ? Rămase în mijlocul fluviului, privind lupta care începu iar, căci indienii se întorceau acum din pădure si mai furioşi.

Fură alungaţi din nou.

Nu se mai arătară. Diego Mendez strigă de la ţărm căpitanului Diego Tristan să nu urce mai departe cu şalupa, căci între tufişele de la maluri pîndeau sigur alţi indieni.

— Ei şi ?... strigă din şalupă căpitanul. Mi-am dat cuvîntul ! Pot să-mi calc cuvîntul ?... Nimeni nu va mai spune că sînt un om de cuvînt !...

Şi porni mai în sus, încă vreo leghe, unde malurile se strîmtau, se apropiau, de-şi atingeau şi-şi amestecau deasupra ramurile uriaşii copaci ai locului. Nu apucară mateloţii să puie piciorul pe uscat, că se auzi un strigăt de corn, apoi încă două. Şalupa se pomeni înconjurată din toate părţile de bărci cu cîte trei indieni, din care doi cu arcuri şi suliţe. Căpitanul Diego Tristan vru să lupte, dar nu mai apucă : o suliţă îi străpunse ochiul drept şi-i ieşi prin ţeastă. Se prăbuşi. Nici spaniolii ascunşi după butoaie nu mai scăpară. Juan Noya, dogarul din Sevilla, se pomeni căzut în apă — şi lăsîndu-se la fund, ajunse teafăr la barăcile coloniei, noaptea tîrziu.

Îngroziţi de istorisirea înfrigurată a spaniolului scăpat ca prin minune, coloniştii încercară să puie *Galiţiana* pe linia de plutire, să fugă spre Ocean. Dar nu izbutiră.

In ziua următoare se întoarse şalupa care dusese pe mateloţi la caravelele gata de plecare. Se repeziră iar înapoi spre caravele să ceară ajutor, dar valurile uriaşe ale Oceanului îi împiedicară să înainteze dincolo de gura fluviului.

Îi ajunseră din urmă leşurile sfîşiate de corbi, de vulturi hămesiţi, victimele „omului de cuvînt".

În jurul barăcilor, indienii începură să se arate în grupuri mici, hotărîţi să hărţuiască pe albi pînă la

istovire, să-i copleşească zi şi noapte cu strigătele, tobele, ţipetele ascuţite ale cornului. Spre a pulea ţine piept numărului, spaniolii părăsiră barăcile şi ridicară pe o colină o redută de scînduri întărită cu pămînt şi pietre, unde strînseră la un loc proviziile, muniţiile — şi descărcară odată cele două mici bombarde de aramă de la capetele redutei.

Indienii se traseră în pădurile care înconjurau reduta. Ştiau că albii vor pieri luptînd sau vor pieri de foame, dar vor pieri! Ştiau şi albii — dacă nu le va sosi vreun ajutor. Le va sosi? Sau cele trei caravele au şi părăsit acest ţărm al aurului şi morţii?

Îngrijorat de întîrzierea şalupei cu butoaiele de apă, Amiralul începu să bănuiască o nenorocire şi după o adăstare de zece zile trimise altă şalupă în căutarea căpitanului Diego Tristan. Dar nici ea nu putu intra în gura fluviului, asaltat de valurile uriaşe ale Oceanului.

Asupra coloniei n-avea nici o bănuială, nici un gînd supărător. În mijlocul ei se aflau Bartolomeu şi Diego Mendez. Era de ajuns! Şi apoi indienii ştiau bine că pe una din caravelele albilor se află întreaga seminţie a caţicului „pierit" în adîncul Oceanului, aproape cincizeci de suflete chezaşe...

Captivii, între care se aflau femei şi copii, fură închişi sub puntea din faţă a caravelei *Sf. Jac din Palos* comandată de Francesco de Porras, cu mutră destul de amărîtă, numai bună pentru slujba de temnicer. Gîrliciul care da sub punte era seara închis cu lanţ gros — şi pentru mai multă siguranţă, comandantul puse doi mateloţi să doarmă pe capac. Curînd băgară de seamă că lanţul era de prisos: nici un prizonier n-ar fi putut ajunge din fundul vasului pînă la gîrlici. Dar indienii prinzînd de veste, adunară pietroaiele şi lăzile goale, se urcară unii peste alţii la gîrlici şi într-un miez de noapte izbiră şi răsturnară capacul cu mateloţii scuturaţi din somn. Cei mai mulţi indieni săriră în Ocean — şi cine să-i mai prindă? Ceilalţi fură iar vîrîţi sub punte şi ameninţaţi cu rămăşiţele

de frînghii, că vor fi bătuți de vor mai încerca să scape. A doua zi însă nu mai fu găsit niciunul în viață. Toți, cu femei și copii, se spînzuraseră cu acele capete de curmei.

— Și moartea e o libertate... zise Amiralul, privind cadavrele. Pentru cei care nu pot trăi decît în libertate! adăugă privind la mateloții din jur.

Nu cumva indienii fugiți vor atîța pe ceilalți și vor porni cu toții să atace colonia?... Cineva trebuia totuși să ajungă pînă la Bartolomeu și oamenii lui, înainte de plecarea caravelelor!

— Cine se încumetă să sară în valuri ca indienii și să ajungă înot pînă la țărm?... întrebă Amiralul.

Ieși înainte pilotul Pedro de Ledesma, de fel din Sevilla.

Ajunse într-adevăr în tabăra albilor. Toți cerură într-un glas să nu fie părăsiți pe acest țărm, să fie luați pe caravele. La această veste, Amiralul se încruntă, lăsă capul în piept. Dacă trimitea în ajutor pe uscat și pe ceilalți 60—70 de mateloți, cîți mai rămăseseră, cine va mînui cele trei caravele? Dacă îl lăsa pe Bartolomeu, viteazul, iubitul frate, care aproape fără voie îl urmase în această călătorie — cărei ursite îl părăsea?...

Cerul întunecat, Oceanul agitat, amenințau și cele trei caravele, ruinate, găurite, fără șalupe și cu pînzele putrezite — dacă ar fi cutezat să pornească în larg.

Deși scuturat de frigurile care îi dăruiau o înșelătoare însuflețire, Amiralul se apropie nesigur de catargul cel mare și privi către podețul de sus. Nu luase vreo hotărîre asupra soartei fratelui Bartolomeu, asupra propriei lui soarte pe aceste caravele... Să cerceteze întîi zările, să vadă însuși dacă se isca vreun semn de înseninare. Va putea lua după aceea mai ușor o hotărîre. Și se cățără cu mai multă ușurință decît ar fi bănuit, simțind capul înfierbîntat ca prins într-o carapace de foc, mîinile tremurătoare înghețate pe frînghii. Fernando privea îngrijorat la bătrînul lui

tată şi chemă într-ajutor cîţiva mateloţi. Nu mai fu nevoie de ajutorul lor. Amiralul ajunse pe podeţ, se ţinu de catarg cu o mînă, cu mîna cealaltă de frînghiile pînzei şi cercetă zările îndelung. Fernando îi strigă de jos, de cîteva ori, mai mult spre a vesti pe bătrîn că era şi el, Fernando, aci, la picioarele catargului. Bătrînul, sus, se răsuci de cîteva ori, apoi cu genunchii muiaţi deodată, se lăsă pe încetul, scăpînd din mîini şi catargul şi frînghiile.

Fernando dădu un ţipăt. Amiralul nu căzu în Ocean.

Îl scoborîră fără cunoştinţă de sine doi mateloţi.

— Lăsaţi-l să doarmă! Să doarmă! porunci doctorul Bernal şi goli cabina de curioşi, lăsînd la căpătîiul Amiralului numai pe Fernando.

— E mai bine omul să moară fără îmbulzeală! zise maistrul Anton Donato genovezului de pe *Capitana,* care se repezise întîiul în ajutorul lui Columb.

Amiralul nu era pe moarte. Nu-l descumpănise nici întunericul zărilor, furia Oceanului de la un capăt la celălalt. Ceea ce-l izbise în moalele capului prăbuşindu-l fu un gînd, unul singur: că această a patra călătorie, cea mai plină de speranţe, hotărîtoare, căci trebuia să-ncununeze pe celelalte trei şi întreaga-i viaţă, fu *zadarnică.*

Nu găsise Trecătoarea — şi nici nu mai putea urma s-o caute, cu oamenii şi caravelele care-i mai rămăseseră. Iar mai bine de jumătate din cei care-l urmaseră, între care şi bietul, nevinovatul Bartolomeu, momiţi de aurul blestemat, pradă cu toţii furiei sălbaticilor, vor albi cu oasele lor aceste străine locuri.

Cînd Amiralul îşi veni în fire, zări la căpătîiul lui în genunchi pe Fernando, cu frumoşii lui ochi umpluţi de lacrimi, curgînd pe nasul lunguieţ, umezind din cînd în cînd cu el mîna părintelui, pe care o săruta încet, ca şi cum o pierduse pentru totdeauna. Această jale îl înfurie. Se ridică în capul oaselor, silind şi pe Fernando să se ridice şi se aşeză pe marginea patului.

— Nu te-am văzut niciodată plîngînd, Fernando. Ce înseamnă asta?... întrebă supărat.

Se ridică de-a binelea. Își înălță privirile mari, albastre spre podină, strînse pumnii. O furie rece îl cutremură. Dezastrul pe care îl vedea limpede, de care nu se putea îndoi, de data aceasta îl revoltă, îl însuflețiți. Se întoarse deodată spre flăcăul uluit și-i strigă:

— Scrie, Fernando! Treci la masă și scrie!... Să rămîie negru pe alb, să afle toți cei care mă ponegresc și mă umilesc ce glas mi-a grăit sus, pe podețul catargului și de puterea căruia m-am prăbușit. Scrie Fernando, scrie! Căci acel glas a răsunat și împotriva mea însumi, a nevolniciei, încăpățînării și neștiinței mele!

Și căutînd să se ridice pînă la puterea glasului pe care între zările frămîntate ale cerului și apelor îl auzise, cuvintele lui, ades repetate, spre a fi bine înțelese, răsunară tunător în cabina de scînduri:

De ce se îndoia, el, Amiralul? îi strigase Glasul. Ce însemna oare atîta nesimțire? De ce nu mai credea în puterea nevăzută, care de atîtea ori îl mîntuise din primejdii și-l călăuzise?... Căci el, Cristof Columb, fusese copleșit de daruri, de la naștere, și numai în cîțiva ani faima numelui lui acoperise lumea!

— Scrie Fernando! Scrie! Glasul mi-a mai răcnit, ca să aud bine: „Indiile, această atît de bogată parte a Universului, ți le-am dat ca să fie ale tale și tu le-ai împărțit cui ți-a plăcut. Ți-am pus în mîini cheile porților Mării Ocean, pînă la tine încuiate cu lanțuri și lacăte grele!...“

Și spre a-l mîngîia în nefericirea de acum, Glasul a întrebat: „Ce mai voia Cristof Columb? A făcut cumva puterea nevăzută mai mult pentru fugarii din Egipt, mai mult pentru David, care din păstor de oi a fost ridicat pînă la mărirea unui păstor de oameni? Ar fi vremea ca acest Cristof Columb coborînd în sine, să recunoască harul de care se bucură și că nimic, nici greutatea vîrstei înaintate nu-l va împiedica să împlinească marile împliniri pentru care a fost me-

nit! Să nu piardă nădejdea! Puterea nevăzută care l-a iscat şi l-a sprijinit, îl va sprijini şi de aci înainte!"

— Ai scris, Fernando? Ai scris tot? Şi Glasul a urmat cu tărie, de l-am auzit prin şuierul vijeliei: „Puterea nevăzută ţine de-a pururi drept bune darurile pe care le-a dăruit odată şi nu calcă niciodată făgăduiala făcută. Şi dacă ai împlinit slujba ta, ea nu spune niciodată că nu i-ai urmat voinţa care ar fi fost alta. Ea nu torturează numai spre a-şi arăta puterea, ea se ţine întocmai de duhul slovei scrise: Tot ce făgăduieşte ţine, ba încă pe deasupra!... Şi vezi acum, cercetează pe de altă parte ce răsplată ai dobîndit după ostenelile şi pericolele pe care le-ai înfruntat slujind altora! Cercetează!..."

Bătrînul se opri gîfîind. Nu-şi descleştase pumnii. Trase adînc aer în piept, apoi urmă mai mult în şoaptă, cu capul plecat:

— Şi Glasul a mai răsunat înainte de a se depărta: „Nu te teme, Cristof Columb! Aibi credinţă! Toate aceste suferinţe ale tale săpate vor rămîne în marmură, şi nu fără dreptate".

Nouă zile mai ţinu tumultul văzduhului şi Oceanului. A zecea zi, un matelot de pe *Capitana* vesti în cabină pe Amiralul care începuse a desena o nouă hartă, că pe stînga se vedeau două bărci unite apropiindu-se repede. Erau încărcate, dar nu puteau deosebi dacă vîslaşii erau indieni sau spanioli.

Erau spaniolii!

Coloniştii părăseau cu rîndul reduta, sub privegherea lui Diego Mendez. In saci înnădiţi din pînzele *Galiţianei* pusese biscuiţii, legase una de alta două bărci indiene, le acoperise cu scînduri şi le încărcase cu praful de foc, uneltele, armele, bombardele, iar butoaiele cu vin, ulei şi oţet le rostogolise în apă, bine prinse cu frînghii de cele două bărci.

Făcură astfel cîteva transporturi.

Galiţiana, în nisipul rîului, fu părăsită cu desăvîrşire.

Cel din urmă urcă pe caravela Amiralului Diego Mendez, întreg, fără o zgîrietură, gîfîind, cu ochii rîzători. Echipajul se strînse în jurul noilor veniți, pe care îi credeau de mult pierduți.

Amiralul îmbrățișă pe Diego Mendez și-l sărută pe amîndoi obrajii.

— Și acum, bunul meu Diego, — zise Amiralul, — nu te bucura prea mult! Ostenelile tale de-abia încep! Trebuie să preiei comanda *Capitanei* mele... Sînt *nevoit* să te numesc căpitan: n-am pe altcineva!... încheie el glumind.

Și-l mai îmbrățișă o dată.

Diego Mendez, ruşinat ca o fată sărutată în văzul lumii, se înroși pînă sub ochi, privind în jur încurcat, uluit ...„Într-adevăr — gîndi el nedumerit — ce ispravă nemaipomenită făcuse?"

PRIZONIERII APELOR

Cele trei caravele ridicară ancora și pînzele pe la sfîrșitul lui aprilie, în puterea nopții, ca indienii să nu prindă de veste. Era întîia noapte de Paști. Nici corul ucenicilor nu izbuti să îmbărbăteze inimile atît de abătute ale echipajelor. Căci își dădeau bine seama: fugeau! Fuseseră alungați!

Se îndreptau spre Espagnola?... Cel puțin așa arăta busola și harta. Dar furia valurilor, vijelia potrivnică și care nu mai înceta, nu mai slăbea, făcu să prindă ca o molimă credința speriată a unuia dintre mateloții răniți în lupta cu indienii, că aceia aveau vraci pricepuți și că numai vrăjile iscaseră furtuna și o prelungeau spre a îneca pe albi...

Vîntul nu sufla numai dintr-o parte, ci spre a-și bate joc parcă de osteneala mateloților de-ndată ce pînzele erau potrivite, vîntul cădea deodată și curînd începea să bată din cealaltă parte, și tot astfel mereu, de nu mai știau maiștrii și contramaiștrii unde le era capul.

Caravelele alergau cînd spre Răsărit, cînd spre Apus. Toate trei luau apă, găurite de nevăzutele vieţuitoare. Alimentele stricate şi neîndestulătoare dezgustară sufletul oamenilor, munca neîntreruptă îi istovi.

În cabina lui, abia ţinîndu-se pe picioarele umflate, îndurerate, Columb nu vru să se dea învins. Suferinţele trec, oamenii trec, el însuşi odată şi odată va trece. Dar Indiile rămîn! Vor rămîne!... De bine de rău, caravelele tot ţineau linia de Miazănoapte, spre Espagnola. *Dar ce căuta el în Espagnola?...* Spre Răsărit! Apoi — după cum arăta harta pe care o privea ne-ntrerupt cu ochii deschişi mari, vorbindu-şi singur — apoi spre Apus! Urmînd cotiturile crestelor ivite, dispărute trebuia să se afle Trecătoarea!...

A schimba acum direcţia caravelelor — Columb îşi da bine seama! — însemna a-şi ridica împotrivă echipajele pe care numai teama de înec le mai ţinea la pompe şi găleţi.

Cum să lupte singur împotriva tuturor?

Gîndi îndelung...

Şi tot născoci o viclenie!

Trimise pe Bartolomeu pe puntea celorlalte două caravele cu ordin scris şi adună hărţile — spre a fi rectificate! Amiralul va comunica el direcţiile tot prin Bartolomeu, de cîte ori va fi nevoie.

Francesco de Porras, comandantul caravelei *Sf. Jac din Palos,* Bartolomeu Fieschi, comandantul genovez de pe *Biscaiana,* rămaseră uluiţi... Dar restituiră hărţile.

Nici cu Bartolomeu Amiralul nu vorbi deschis despre Trecătoarea pe care de mai bine de şase luni o căuta în zadar în sus şi-n jos. Se ruşină să se înfăţişeze fratelui în toată această stearpă încăpăţînare. Dar la o întrebare, îi răspunse cu cealaltă pricină, destul de întemeiată: nimeni nu trebuia să cunoască adevărata cale din Espagnola în Ţara de Aur, Veragua, ca nimeni să nu mai jefuiască drepturile Amiralului cum se întîmplase cu Paria, care atrăsese după desco-

perirea ei atîția tîlhari din Spania, sprijiniți de Fonseca și cancelariștii lui, ba și de suverani.

Ca o sinistră prevestire, i se aduse la cunoștința Amiralului, care dăduse iar direcția Apus-Miazăzi și se apropiase de uscat, că *Biscaiana,* sfredelită de burghiile vii ale Oceanului și spartă în cîteva locuri de izbitura valurilor, se scufundă pe-ncetul și abia mai înainta.

Echipajul, puținele provizii rămase, fură mutate repede pe celelalte două caravele. *Biscaiana* fusese sprintenă, singura care putuse folosi într-adevăr la o amănunțită, la o apropiată cercetare a coastelor.

Fu părăsită, lăsată în voia apelor.

— Va avea caravela mea o soartă mai bună ? se întrebă Francesco de Porras, furios pe neînfrînta dîrzenie a Amiralului.

Și intrînd în cabină încruntat, galben-vînăt ca-n ajunul morții, își lăsă caravela în seama celor doi ofițeri italieni, prietenii Amiralului, Andres și Battista Ginoves.

Caravelele rămase cotiră și mai spre Apus, urmărind țărmul.

La începutul lui mai, Bartolomeu, încurcat în cuvinte mai mult decît în gînduri, își vesti fratele că echipajele de cîteva zile nu mai primesc decît un sfert de rație, că nu mai erau în stare să golească de apă caravelele ciuruite, că unii aruncaseră gălețile, alții căzuseră lîngă pompe, așteptînd și socotind moartea ca o mîntuire. În aceeași seară urcară pe *Capitana* și cîțiva ofițeri nechemați de pe *Sf. Jac din Palos,* care împreună cu cei mutați de pe caravela pierdută stăruiră pe lîngă Amiral să îndrepte caravelele spre Miazănoapte — cît mai era timp.

Amiralul îi privi cu ochii mari, de parcă nu înțelegea — apoi căzu pe gînduri.

— Ajungem în Espagnola, facem rost de cîteva caravele puternice, întregi și ne întoarcem iar numaidecît !... zise tare Bartolomeu Fieschi, comandantul *Biscaianei.*

Cu aceste cuvinte, taina Amiralului — de altfel mai de mult ghicită de ofiţeri şi piloţi — fu dată pe faţă.

Se văzu înfrînt.

Adus din spate, Columb se lăsă în scaunul de la masa de hărţi, puse o mînă pe ochi, într-o absenţa care păru nesfîrşită.

Apoi se ridică şi zise fără a privi pe cineva anume:

— Bun! Spre Miazănoapte!

În tăcere, ofiţerii părăsiră cabina.

Două zile o adiere prielnică duse caravelele în viteză. Dar se ridică un vînt potrivnic şi în loc de a pluti către Espagnola corăbiile ajunseră iar în lagunele nisipoase, la *Grădinile reginei,* de unde curenţii le abătură spre Cuba. O furtună neaşteptată smulse trei ancore în numai cîteva ore. Pe la miezul nopţii, caravela *Sf. Jac din Palos,* cu odgoanele rupte, izbi pupa *Capitanei,* în care se înfipse cu prora. Vijelia ţinu şase zile şi şase nopţi. Găurite „ca un fagure de miere" — precum recunoscu Amiralul — fără pînze, cu echipajele doborîte, cele două caravele atinseră ţărmul Cubei. Aci poposiră două zile, ca oamenii să mai prindă puteri. Apoi se îndreptară spre Espagnola. Dar vasele pe trei sferturi umplute de apă — şi nimeni nu mai putea s-o îndepărteze — ameninţau să se scufunde. În această stare, înaintînd din greu, fură întîmpinate de o nouă furtună. Caravela *Sf. Jac din Palos,* fără a mai cere îngăduirea cuiva, fu mînată de ofiţerii italieni — căci Francesco de Porras, într-o desperare mută, nu mai ieşea din cabină, întins pe patul de lemn cu faţa în jos, în adăstarea înecului — într-un golf învecinat de pe coasta Cubei. Amiralul, înfruntînd furtuna, *sili Capitana* să înainteze, deşi încărcată de apă pînă la punţi.

Spre ziuă, caravela izbuti să ajungă la ţărmul de Miazănoapte al Jamaicei, într-un golf sărăcăcios, lipsit de apă. Curînd ajunse aci şi caravela *Sf. Jac din Palos.* Amiralul îşi aminti de golful larg al insulei, din vecinătatea unor sălaşe de localnici, împrejmuit de coline şi grădini îmbelşugate, pe care-l descoperise în altă

călătorie şi pe care pentru deosebita lui frumuseţe îl numise *Sfînta Glorie*. Caravelele nimeriră golful nu departe, mai spre Răsărit.

Niciuna din caravele nu mai era în stare să-şi urmeze calea pînă la Espagnola. Se vedea bine. Pe această insulă nu puteau fi reparate, necum înlocuite: mai toţi dulgherii fuseseră pierduţi în Ţara de Aur.

Amiralul hotărî ca *Sf. Jac din Palos* să eşueze — urmînd să încerce a repune pe linia de plutire măcar *Capitana*, cu ajutorul căreia să ajungă la Espagnola. Dar nici *Capitana* nu mai putea fi salvată. Pe trei sferturi înecată, fără pînze, fără cîrmă, dincolo de ţărmul Jamaicei chiar pe vreme bună, s-ar fi dus curînd la fund... După cîteva zile de frămîntări zadarnice, Amiralul hotărî să eşueze şi *Capitana* — eşuată de fapt.

Înfipte în nisip nu departe de ţărm, cele două caravele fură legate între ele prin scînduri groase. Din lemnele de prisos de sub punţi, din lăzile sparte, oamenii, înjghebară cîteva bărăci la capetele din faţă şi înapoi ale caravelelor. Şi aceste strîmte adăposturi le acoperiră cu paie şi frunze de palmier.

Se punea greaua întrebare: şi hrana acestor prizonieri ai apelor?...

Unii s-ar fi repezit cu săbiile scoase în sălaşele indiene unde ar fi găsit de toate, insula fiind rodnică. Dar îi reţinu amintirea luptelor de pe Veragua mai mult decît porunca Amiralului de a nu părăsi nimeni puntea caravelelor împotmolite.

Diego Mendez, ca bun cunoscător al obiceiurilor, vicleniilor şi chiar graiului indienilor, ceru Amiralului îngăduirea de a încerca un oarecare schimb cu localnicii — dacă nu cumva erau tot atît de sălbatici şi încăpăţînaţi ca cei de pe Veragua. Cu o sabie la brîu, întovărăşit numai de trei vlăjgani mai îndrăzneţi, căpitanul cel tînăr intră în inima necunoscutei insule.

Localnicii se dovediră blajini, simţitori la ciudatele, miraculoasele daruri ale albilor. Cu un caţic Aguacabildo, Diego Mendez încheie o înţelegere temeinică:

indienii să aducă albilor pîine din făină de nuci mari, *casava*, peşte, păsări, fructe, ştiuleţi de porumb lăptos — pe care copt sau fiert îl găsiră gustos ! gustos ! — iar albii dăruiau indienilor clopoţei, piepteni, cuţite, păhărele, coliere de mărgele albastre, cîrlige de prins peşte. Mulţumit de întîia „afacere", Diego Mendez plecă şi mai în adîncul insulei, unde căzu la înţelegere şi cu marele caţic Huareo. Trimise vlăjganii înapoi, la caravele, să aducă marfa şi el porni singur înainte, fără nici o teamă acum, pînă dădu de caţicul Ameiro, nu departe de celălalt ţărm şi pe care-l încîntă atît de bine cu vreo două cîntece şi cu o tigăiţă de aramă, că primi în schimb o barcă încăpătoare cu care, încărcată de bunătăţi, tînărul căpitan se întoarse însuşi la caravele.

Venea la timp : oamenii flămînzeau de-a binelea, cu Amiral cu tot.

„Afacerile" lui Diego Mendez, încheiate cu cei mari, fură atît de ispititoare, că-n curînd se iviră la ţărm, dinaintea caravelelor împotmolite, şi alţi indieni, bucuroşi de a aduce albilor prisosul bucatelor, pe unelte şi podoabe pe care nimeni nu le mai văzuse vreodată.

Dar cît ar fi putut rămîne aci prizonierii apelor ? Şi cîtă vreme localnicii se vor arăta ahtiaţi după nimicurile albilor ?... Indienii erau nestatornici, supuşi superstiţiilor şi ar fi fost îndestulător cuvîntul unui singur vrăjitor, ca albii să fie lăsaţi muritori de foame, dacă nu chiar atacaţi şi arşi de vii în bараci, în vreo noapte furtunoasă.

Amiralul îşi da seama de situaţia desperată în care adusese cu „încăpăţînarea" lui — cum nu se sfia să strige însuşi controlorul regesc, Francesco de Porras — peste o sută treizeci de oameni. Neputinţa de a le veni în ajutor îi răpea Amiralului somnul. Zeci de mateloţi zăceau bolnavi într-una din bараci, fără vreun alt ajutor decît poruncile ţipate isteric ale doctorului Bernal. Mai umilit, Amiralul nu se simţise niciodată în viaţa-i plină de umiliri — umilit de suveranii pe

care-i slujise și pe care-i slujea încă, umilit de propria-i dîrzenie, care-l făcuse să se-mpotmolească pe acest tărîm, la voia unor sălbatici.

Și totuși mîntuirea nu putea veni decît tot de la suverani, căci numai ei ar fi putut trimite caravele în bună stare, să ridice pe naufragiați din prelunga lor agonie. Să scrie deci suveranilor. Dar cum va ajunge scrisoarea din Jamaica în mîinile lor, în vreo cetate din Castilia? Pînă-n Espagnola mai erau cel puțin patruzeci de leghe, o întindere de ape frămîntate de vijelii, de curenții largi și puternici ai Oceanului. Nici o șalupă n-ar înfrunta o asemenea călătorie — iar caravelele de mult rămăseseră fără șalupe. La slabele bărci indiene nu era nici o nădejde. Indienii nu cutezau nici ei să le folosească altfel decît în vecinătatea coastelor.

În vara acelui an, 1503, părăsit de proprii lui tovarăși de drum, atît de neînțelegători, lipsiți de duhul care-l însuflețise, îl însufleța încă, Amiralul, care nu știa cum, cînd va putea ajunge cu graiul lui pînă la auzul suveranilor, scrise totuși una din cele mai zguduitoare pagini ale vieții lui.

El istorisește suveranilor în amănunt, fără vreo cruțare pentru propria-i cutezanță, peripețiile acestei călătorii, mai grea, mai înfiorătoare decît oricare din celelalte trei. Le vestește descoperirea unui ținut, Veragua, atît de bogat în aur, că ceea ce descoperise în Espagnola e aproape fără însemnătate: în două zile dăduse pe acele locuri de mai mult aur decît în patru ani pe întîia insulă!

Și care e răsplata tuturor acestor osteneli? În imensitatea singurătății văzu imensitatea nefericirii, a nedreptății care i se făcuse, i se mai făcea. Începu prin a aminti suveranilor că mateloții credincioși au rămas cu simbriile neplătite, în vreme ce necredincioșii, răzvrătiții au fost primiți cu brațele deschise și puși în slujbe. „Aveam treizeci și opt de ani cînd am intrat în serviciul maiestăților voastre, iar acum tot părul mi-e albit; m-am șubrezit și am slăbit. Tot ce am avut eu

şi tot ce a avut fratele meu ne-a fost luat şi vîndut, vîndută a fost pînă şi sutana pe care o purtam — şi toate acestea s-au petrecut în vreme ce eram acoperit de ruşine... Am izbutit să aduc sub sceptrul Alteţelor voastre teritorii întinse şi socoteam că voi fi privit ca un biruitor, că voi găsi o mulţumire sufletească. Drept recunoştinţă, eu şi fraţii mei am fost aruncaţi în lanţuri. Mi s-a smuls şi îmbrăcămintea cuvenită rangului meu. Am fost tratat cu sălbăticie, am fost chinuit, înainte de a fi fost judecat şi găsit răspunzător de vreo vină... Cei aproape douăzeci de ani de slujbă, în timpul cărora am trecut prin atîta trudă şi atîtea primejdii, nu mi-au adus nimic. N-am un cămin în Spania pînă azi, care să fie al meu. N-am unde să pun capul, unde pune talerul pentru o îmbucătură. Nimeream în Spania la vreun han sărăcăcios, fără a avea cu ce-l plăti..."

Şi din sufletul, din pana lui Columb copleşit, istovit, ţîşni pînă la urmă blestemul, ca o flacără din incendiul sufletului lui nestins :

Yo he llorado fasta aqui a otros : haya misericordia agora el Cielo, y llore por mi Tierra... llore por mi quien tiene caridad verdad y justicia ![1]

Trei zile după aceea, Amiralul nu voi să mai vadă chipul nimănui.

Scrisoarea nu putea ajunge în Spania decît dacă cineva lua asupră-şi împlinirea acestei isprăvi de necrezut — străbaterea celor patruzeci de leghe, pînă la ţărmul Espagnolei. O asemenea cutezanţă n-ar arăta decît unul singur între toţi acei prizonieri ai apelor : Diego Mendez.

Şi cine ar ajunge la Espagnola, ar scăpa de la pieire şi pe cei o sută treizeci de naufragiaţi.

Chemă pe tînărul căpitan, şi după ce cu glas părintesc îi arătă pericolul în care se aflau cu toţii — şi de care Diego Mendez era încredinţat de la început, pre-

[1] Am plîns pînă acum asupra altora. Milostivească-se cerul şi plîngă pămîntul acum şi asupra mea ! Plîngeţi-mă voi, care mai simţiţi o iubire şi o milă în inima voastră, care ţineţi la adevăr şi la dreptate ! (n. a.)

cum s-a spovedit în scris însuși înainte de moarte, treizeci și trei de ani mai tîrziu — adăugă, necerînd de-a dreptul sacrificiul lui, cutezătorul, neînfricatul :

— Mi-a venit în gînd un mijloc, — zise Amiralul, — ca să ieșim din această năpastă, dacă-l găsești potrivit. Să-ncerce cu barca dumitale să treacă cineva pînă-n Espagnola și acolo să facă rost de o corabie care să ne scoată de aci. Ce părere ai ? Spune !

— Văd bine, — răspunse tînărul căpitan fără a mai pregeta, — pericolul care ne amenință și n-am putea să ni-l închipuim mai mare. Cred că încercarea de a trece în Espagnola cu o barcă atît de mică și ușoară ca barca mea e nu numai grea, dar cu neputință, deoarece nu văd pe cineva care ar înfrunta un risc atît de evident — trecerea unei întinderi de patruzeci de leghe între insule în care Oceanul e atît de zbuciumat.

Amiralul privi în jos. Ce putea răspunde ? Nu mintea, ci numai curajul, spiritul de sacrificiu puteau aduce mîntuirea — și încă !...

Don Diego Mendez se grăbi să adauge :

— De mai multe ori, Excelență, mi-am pus viața în joc pentru Excelența voastră și pentru tovarășii, și Dumnezeu m-a scăpat ca prin minune. Cu toate acestea s-au găsit destui defăimători care să spuie că mă alegeți anume pe mine ori de cîte ori e vorba de o ispravă care face cuiva cinste, onoare, cînd s-ar fi găsit și alții în stare să facă la fel. Iată de ce, cred că ar fi bine ca Excelența voastră să cheme pe toți tovarășii noștri, să le propuie această călătorie, spre a vedea cine se-ncumetă s-o ia asupra lui, lucru de care mă-ndoiesc. Dacă toți se vor da în lături, îmi voi pune viața în joc pentru Excelența voastră, așa cum am mai făcut-o de cîteva ori.

Ofițerii, mateloții mai de seamă, fură chemați a doua zi în cabina Amiralului, care le propuse încercarea de a trece în Espagnola cu barca indiană a lui Diego Mendez. Cu ochi măriți de uimire sau cu capetele plecate, toți tăcură. Cîțiva băiguiră, că încercarea ar fi cu putință — dar fără întoarcere !

Diego Mendez se ridică, făcu un pas înainte şi fără a-şi privi tovarăşii, zise cu ochii în ochii Amiralului:

— Excelenţă, n-am decît o viaţă şi vreau s-o pun în joc pentru Excelenţa voastră şi pentru binele tuturor celor de faţă. Am mai scăpat din asemenea încurcături, care păreau fără scăpare. Poate voi scăpa şi de data aceasta!

Amiralul, clătinîndu-se pe picioarele-i umflate, se apropie de tînărul căpitan şi-l îmbrăţişe lung, cu ochii închişi, ca un părinte, cu durere.

— O! Doamne, de ce ai făcut ca totdeauna cei mai buni să fie gata să se jertfească?... şopti.

Cîteva lacrimi umezind pleoapele spuzite i se scurseră pe obrajii adînciţi.

Numaidecît Diego Mendez se pregăti de plecare. Îşi întoarse barca pe nisip, o unse bine cu păcură, apoi cu ceară, o întoarse la loc, bătu cîteva scîndurele înapoi şi înainte, ca două punţi, înfipse un catarg scurt, cu o pînză, luă apă şi alimente şi porni cu şase lopătari indieni şi-un matelot care se lăsă înduplecat să-l întovărăşească. Pînă la capătul răsăritean al insulei erau vreo treizeci şi cinci de leghe, pe care barca le străbătu destul de greu, împotriva furiei vîntului şi curentului marin. Abia scăpă de urmărirea cîtorva indieni, ieşiţi la pescuit.

La capul insulei, tînărul căpitan văzu că trebuia să aştepte să se mai potolească tumultul Oceanului, dar indienii din apropiere îl prinseră spre a-i jefui barca şi-l duseră la trei leghe în adîncul insulei, unde la joc de zar cercetară între ei cine anume să-l ucidă. Fiind miez de noapte şi focul taberei lor aproape stins, Diego Mendez se smulse îmbrîncind pe cîţiva — şi o rupse la fugă în bezne. Nu-l mai putu ajunge nimeni.

Reîntors la caravele, tînărul căpitan se pregăti iar de drum, cerînd Amiralului o ceată de mateloţi înarmaţi care să-l întovărăşească pînă la capătul insulei. Căpitanul Fieschi hotărî să plece şi el cu Diego Mendez — astfel că pregătiră două bărci, pe care se urcară cîte şase mateloţi şi zece lopătari indieni. Căpitanul

Fieschi avea sarcina de a se înapoia să vestească pe Amiral că au ajuns cu bine în Espagnola, iar Diego Mendez, după ce va fi trimis o caravelă spre Jamaica, să plece mai departe în Spania, cu scrisoarea către suverani. Întovărășite de Bartolomeu cu șaptezeci de oameni de pază care mergeau pe țărm, bărcile ajunseră cu bine la capătul insulei. Aci mai adăstară vreo patru zile. Apoi se depărtară în larg.

Valurile se neteziseră. Nici o adiere. Lopătarii gîfîiau, chinuiți de sete, căci nu se puteau răcori decît cu vreo cîteva picături. Spre seară, malul dinapoi dispăru cu totul. Spaniolii făceau de gardă cu rîndul, ca pe caravele. Nădăjduiau să ajungă la mica insulă Navasa, înainte de a se fi sfîrșit apa. Dar curînd, lopătarii istoviți căzură în fundul bărcilor. Unul își dădu sufletul și fu aruncat în Ocean.

Astfel plutiră încă o zi, fără a da de insulă. Se credeau pierduți. Cînd ieși luna din apă, Diego Mendez băgă de seamă în partea de jos a rotocolului de jăratic o umbră crestată. Acolo trebuia să fie insula! Cîți mai avură puteri începură a lopăta și în zorii zilei atinseră Novasa. Era o mică rocă pustie și uscată. Dar oamenii se putură răcori cu apa ploilor, adunată între stînci. Cei prea grăbiți și ahtiați rămaseră umflați, morți pe loc.

Porniră iar, o zi și o noapte.

A treia zi dimineața, bărcile atinseră capul Sf. Mihail (capul Tiburon) al Espagnolei și călătorii fură întîmpinați de o voioasă ceată de indieni încă liberi. Diego Mendez se odihni aci cu oamenii lui două zile, apoi cu alți lopătari porni spre San Domingo — la o sută treizeci de leghe depărtare. Nu pretutindeni cele două bărci fură primite cu prietenie de localnici. În portul Azua, comandorul Gallego, administratorul regiunii, vesti pe cei doi căpitani ai Amiralului că guvernatorul general, don Ovando, se găsea în Xaragua, la vreo cincizeci de leghe înăuntrul insulei, în munți.

Fără a sta pe gînduri, Diego Mendez porni singur pe jos să dea de guvernator. Bănuia cît erau de urîți

albii şi că o întîlnire cu indienii fugiţi din sălaşe l-ar costa viaţa. Ştia de asemenea că munţii erau prăpăstioşi, codrii uneori de nestrăbătut, iar cascadele largi şi adînci. Îşi închipuia mai cu seamă cît de puţin prietenos va fi primit de acel burduhos locţiitor şi duşman al Amiralului — acel Ovando, care l-ar fi dorit pe Amiral în fundul Oceanului, pe care-l credea poate de mult în fundul Oceanului...

Pe micile insule de scînduri de la ţărmul Jamaicei, nădejdea într-o apropiată eliberare însufleţi pe cîţiva o vreme. Dar după cîteva săptămîni, în zadar cercetară zările. Nici o pînză nu se ivea. Luni treceau după luni. Nădejdea unei mîntuiri pieri pe-ncetul şi în locul ei se ridică în sufletul celor părăsiţi o ură surdă. Împotriva cui, dacă nu a Amiralului? El îi adusese pe aceste ţărmuri ale morţii, îi purtase prin furtuni şi prin rîurile fierbinţi înşelătoare ale Oceanului, fără a ţine seama de foamea lor, de caravelele ciuruite şi care le putrezeau sub picioare.

Amiralul, lipsit de caravele, era şi el numai un moşneag amărît, care aproape nici nu mai ieşea din cabină, înţepenit de chinuitoarea lui podagră.

De ce nu se retrăsese cu vasele înainte de ruina lor totală?... Controlorul regal, încruntatul Francesco de Porras, găsi îndată explicaţia, el care cunoştea adevărata situaţie a genovezului! Cristof Columb nu mai avea de ce să se grăbească: la curte regele nu privea cu ochi buni risipa banilor pe expediţii lipsite de orice folos imediat. Noul vistiernic Morales — care silise pe Amiral să primească în a patra călătorie pe fraţii Porras, din îndemnul prea frumoasei lor surori — fusese de mult încredinţat de episcopul Fonseca şi cancelariştii din Sevilla că isprăvile lui Columb pot fi foarte bine înlocuite cu ale oricărui alt navigator, fără ca vistieria regală să fie obligată a ceda o zecime din venituri, ba să şi plătească simbriile echipajelor, preţul şi aprovizionarea caravelelor — milioane şi milioane de maravedas aruncate în Ocean. De pe Espagnola. Amiralul fusese izgonit, şi nici să puie picio-

rul în insulă nu i se mai îngăduia. De ce s-ar mai întoarce în Castilia ?

Piloţii, mateloţii de rînd ascultau cu ochi mari la cuvintele căpitanului Porras, stropşite cu mici explozii. Multă vreme controlorul regesc se mulţumi cu ocări, cînd oamenii ar fi dorit să afle din gura-i învineţită un mijloc de mîntuire — cu sau fără Amiral. Îndeosebi cei din Sevilla, mai legaţi între ei, Pedro de Ledesma, Juan Sanchez, Juan Noya, Juan Barba armurierul şi alţii, se sfătuiră îndelung asupra unui mijloc de a scăpa din sărăcăcioasele, strîmtele bараci, spre a ajunge la vesela, uşoara viaţă sevilianâ.

Cînd puseră întrebarea de-a dreptul lui Francesco de Porras, el se răsti de parcă ar fi fost insultat :

— Ce mai întrebaţi ?... Aţi căzut în mintea copiilor, văd !... Duceţi-vă, spargeţi magazia, puneţi mîna pe mărfuri, pe arme, pe alimente ! Cum vreţi să plecăm ? Trebuie să-i luăm *ăluia* şi bărcile indiene, pe care le-a întins colo, pe nisip !

Dar o asemenea faptă însemna răzvrătire deschisă împotriva Amiralului.

— Mai e Amiral ?... Amiralul cui ? Al acestor scînduri ? făcu uriaşul Juan Sanchez, care scăpase din mînă pe caţic.

Şi rîse singur.

Sevilienii căzură la înţelegere : dacă pînă la Anul-Nou, care se apropia, nu va veni vreo veste din Espagnola sau de aiurea, să se ridice împotriva Amiralului, să puie mîna pe ce vor găsi şi — să fugă.

În dimineaţa zilei de 2 ianuar 1504, Francesco de Porras, cu sabia la coapsă şi bereta cu pană pe o ureche, ca-n zi de sărbătoare, se îndoi din genunchi spre a-şi duce lunga făptură prin uşiţa cabinei Amiralului, care abia-l zări, orbit de lumină, înţepenit în pat, ascultînd o citire a lui Fernando din *Imago Mundi*.

— Se pare, Amirale, — strigă Francesco de Porras cu obrăznicie, — că n-ai de gînd să te-ntorci curînd în Castilia şi vrei să ne laşi să crăpăm cu toţi aici !...

Uimit, Amiralul se ridică în dureri în capul oaselor şi cu blajinătate întrebă pe controlorul regal dacă are vreun gînd pentru mîntuirea tovarăşilor — întrebare pe care o mai pusese de cîteva ori şi în adunarea de lunile trecute, a ofiţerilor şi piloţilor.

— Ce atîta vorbă ?... izbucni controlorul, silit să stea îndoit din genunchi, spre a nu-şi lovi scăfîrlia cu pană de scîndura de sus.

Şi deschizînd uşiţa strigă, să se audă la toate barăcile :

— Plec în Castilia !... Cine ţine la mine, să mă urmeze !...

Un vaier de glasuri furioase, desperate, se ridică, răsunînd în văzduhul curat, luat şi purtat de briza Oceanului pînă departe în insulă.

Apropiindu-se de cabina Amiralului, armurierul Juan Barba, cu chipul păros sub fălci, ca o maimuţă cîrnă, scoase uriaşu-i hanger şi, ridicîndu-l, ameninţă fioros. Apoi se luă repede după mateloţii care se şi repeziseră asupra magaziei, îmbrîncind pe matelotul de pază.

Amiralul vru să se ridice şi greu se ridică. De cîteva ori căzu, neizbutind să ajungă pînă la uşă. Îi săriră în ajutor Bartolomeu, doi ofiţeri, Guillermo Ginos şi Francesco Ruiz cu scutierii lor. Cu mare greutate izbutiră să-l liniştească, să-l întindă iar în patul lui.

Magazia fu jefuită de vreo cincizeci de sevilieni. Puseră mîna şi pe bărcile indiene. Porniră apoi spre capătul răsăritean al insulei. Cît putură, jefuiră din sălaşele indienilor tot ce li se păru de folos. Va plăti el, Amiralul ! Va plăti !... Şi de nu va plăti, să dea indienii foc barăcilor, înainte de a le aprinde Amiralul sălaşele. Avea acest obicei ! Avea !... strigară desperaţi.

Porniră cu bărcile în direcţia Espagnolei. Dar după vreo patru leghe, furtuna îi întoarse înapoi, la capătul răsăritean al Jamaicei. Între timp uciseră cîţiva din lopătarii indieni, spre a uşura bărcile care luau apă.

Furtuna ţinu o lună jumătate. Zurbagiii, fugarii, începură a se certa şi ameninţa cu săbiile. Fiecare avea alt plan, care trebuia urmat numaidecît.

De trei ori porniră pe apă, de trei ori, la numai cîteva leghe depărtare, Oceanul furios îi alunga înapoi.

Încredinţaţi că cele patruzeci de leghe nici o barcă nu le putea străbate, că Diego Mendez şi Fieschi de mult putrezeau în prăpăstiile apelor, răsculaţii se întoarseră asupra indienilor.

Şi astfel localnicii se temură şi nu mai fură în stare să vină cu alimente la barăcile de lemn din faţa insulei. Amiralul şi cei rămaşi în jurul lui se văzură ameninţaţi de foamete.

Amiralul ştia dintr-un calendar astronomic de o eclipsă de lună în acele seri. Chemă pe caţicii din vecinătate cu întreaga lor seminţie şi prin tălmaci îi vesti că Dumnezeul lui era mîhnit şi furios că indienii lăsau pe adevăraţii credincioşi fără hrană. Peste trei zile vor vedea indienii semnul Dumnezeului celui mînios, după care vor urma pedepsele şi năpastele. Luna ridicîndu-se din ape se va înroşi ca jăraticul, apoi se va acoperi de întuneric. Unii indieni se cam temură, cei mai mulţi rîseră.

Dar cînd zăriră în seara amintită semnul întocmai prezis de marele căpitan al albilor, cuprinşi de spaimă umplură insula de vaiete şi se repeziră la barăci, cerînd îndurare.

Amiralul le vorbi împăciuitor, se trase în cabină, şi după trecerea eclipsei se ivi iar vestind indienilor că Dumnezeul cel adevărat, la rugăciunea Amiralului, se lăsă îmbunat şi nu va mai arunca asupra necredincioşilor nici o pedeapsă — să aducă numai albilor hrana de fiecare zi, spre a nu muri ei de foame pînă la sosirea caravelelor mîntuitoare.

Caţicii se înclinară, mulţumiră Amiralului pentru marele lui ajutor, făgăduind a se arăta prietenoşi, bucuroşi de schimb ca şi mai înainte, ba şi darnici.

Zece luni trecuseră de la plecarea lui Diego Mendez şi a lui Fieschi.

Amiralul abătut își răsfoia ades *Cartea Prorocirilor*, își întărea inima cu acele cuvinte străvechi, rostite de guri sfințite și nu se putea dumeri de asemenea lungă, atît de lungă întîrziere. Ce puteri vrăjmașe împiedicau pe Diego Mendez, cu sufletul lui de arhanghel păzitor, să vie odată în ajutorul Amiralului, a tovarășilor lui mult răbdători și chinuiți ? Și scrise între acele prorociri, pe o filă cu loc alb, nedumerirea lui în versuri :

Qual sea la causa de tanto destierro
Por mil prolongado y mas de quinientos...[1]

În Espagnola, Diego Mendez dădu de guvernator tocmai în inima vastului ținut. La auzul naufragiului, bănuitorul Ovando rămase pe gînduri. Nu cumva Amiralul anume își înfundase caravelele în nisipul de la Jamaica, spre a avea prilejul să puie iar piciorul în Espagnola ?... Sfătui pe tînărul căpitan să rămîie deocamdată în suită, căci drumul pînă la San Domingo în acele crîncene zile ar fi însemnat moarte sigură. Codrii mișunau de fugari și de rebeli indieni, rămași în urmă cu dările, cu muncile...

Dar dacă el, Diego Mendez, ar închiria o caravelă ? Din drepturile Amiralului, strînse în mîinile slujitorilor regești din San Domingo de mai mulți ani...

O caravelă ?... Nu mai sosise din Spania de aproape doi ani măcar o scîndură !

Curînd Ovando cu mica-i oștire ajunse la sălașele înflorite și parfumate ale noii regine, Anacoana-Floare de aur, care moștenise rangul după moartea căticului, fratele ei și după îngroparea de vie, precum cerea datina, a prea frumoasei preferatei lui soții, Guanahattabenechena. Spre uimirea lui, guvernatorul fu primit de surîsul copilăresc al noii regine și de dansul virginal a douăzeci de fete învesmîntate în liane. Iscoade îl mînaseră încoace, vestindu-i pregătirea unei răscoale !... Ce însemna această prietenie ? Dar la ospăț i se șopti

[1] „Care să fie pricina unei atît de lungi surghiuniri..." (n. a.)

guvernatorului să nu guste din bucate, care puteau fi otrăvite, că frumusețea reginei era o ispită, ciripirile glasului ei o perfidie. În adîncul codrului se și pregătesc, de bună seamă, săgețile cu otravă-n vîrf!

Comandorul se ridică înfricoșat și rînjind pofti pe regină pe a doua zi, laolaltă cu maimarii seminției din ținut, la o petrecere spaniolă în cinstea lor, cînd vor vedea joc și întreceri de călăreți cu lănci.

A doua zi dinaintea sălii celei mari, împărțite în boschete cu frunze de palmieri și ciucuri de bogate orhidee ca niște obraze fierbinți, ședeau în lectice și hamacuri regina cu toate neamurile încîntate de bunăvoința acestor tineri, frumoși și viteji spanioli. La un semn al neîncrezătorului, înfricoșatului Ovando, călăreții cu lăncile, pedestrimea cu săbiile se repeziră asupra indienilor nepreveniți, și locul serbării se preschimbă într-un măcel fioros. Codrii din împrejurimi, pînă departe, gemură de gemetele nevinovaților.

Regina în flori fu smulsă la timp dintre călăi. Apoi fu pusă în lanțuri. În aceeași noapte, ea își jelui în versuri, strigînd, cîntînd, dezamăgirea, nefericirea de neînțeles. Albii nu, nu erau căzuți din cer! Cine scornise asemenea înșelătorie? Ei veneau din adîncul apelor, din fundul pămîntului, cu sufletul lor de diavoli răufăcători — și pe ce loc al acestei lumi vor pune piciorul, florile vii se vor ofili, sîngele blajinilor va curge!...

Cîțiva cațici prinși în sălașe bolnavi, puși la tortură, mărturisiră că-ntr-adevăr indienii se temeau de albi și că ar fi fost bucuroși să-i vadă plecați pe corăbiile lor cu pînze. Nu fu nevoie de alte dovezi. Sălașele reginei fură date focului. Frumoasa, pe care suferința și ura o preschimbase, dîndu-i chip și înfățișare de vrăjitoare parcă, fu judecată la San Domingo și spînzurată în văzul tuturor.

Cu mult înaintea execuției, Diego Mendez fu eliberat de guvernator, care era sigur că după cele întîmplate la Xaragua, tînărul căpitan nu va mai ajunge teafăr la San Domingo, să ridice-n ajutorul lui pe vechii prie-

teni ai Amiralului, unii aşezaţi în insulă de la întîia călătorie.

În Jamaica, Fernando, care aduna scoici pe ţărm, zări întîiul corabia mică, numai cu două catarge, clătinîndu-se în zarea Oceanului. Prizonierii apelor ieşiră din barăci, păstrînd o tăcere uluită. Sprijinit de scutieri, Amiralul se ivi din cabină, cercetînd cu uimire şi nelinişte neînsemnata brigantină care n-ar fi putut lua nici jumătate din mateloţi, care n-ar fi putut aduce alimente nici pentru o lună. Corabia se opri la oarecare depărtare. În locul ei se apropie de ceea ce mai rămăsese din *Capitana* o barcă. Aducea un butoiaş de vin şi... o pulpă de porc. În vîrful unei prăjini, o scrisoare pentru Amiral. Niciunul din lopătari nu răspunse la întrebările mateloţilor. Din barcă se ridică apoi un ofiţer — pe care mulţi îl recunoscură. Era căpitanul răzvrătit de odinioară, tovarăşul lui Roldan, trădătorul, Diego de Escobar, care părăsise fortul Magdalena !... Amiralul nu-şi arătă nici surprinderea, nici indignarea : prezenţa acestui cavaler al aventurii dovedea îndestul simţămintele guvernatorului Ovando. Află din gura mişelului că-n Espagnola se ştia de suferinţele celor împotmoliţi, numai că don Ovando deocamdată era în neputinţă de a trimite o caravelă şi aşteaptă răspunsul Amiralului. Columb scrise cîteva rînduri. Mulţumi pentru cele trimise, adăsta ajutorul făgăduit, îl încunoştiinţa pe guvernator de revolta unora din naufragiaţi şi-l ruga să arate toată bunăvoinţa căpitanilor Diego Mendez şi Fieschi.

Numaidecît barca se depărtă. Curînd pieri în zare şi pata albă a pînzelor brigantinei.

A doua zi, Amiralul dădu de ştire revoltaţilor din insulă, că acum în preajma ceasului mîntuirii era gata să ierte pe toţi nesupuşii, să uite faptele şi ocările lor, dacă se înapoiau pe puntea caravelelor. Dar încruntatul Francesco de Porras nedînd crezare acestei iertări, îşi înştiinţă tovarăşii că pînă nu vor răpune pe Amiral, a cărui cruzime şi sete de răzbunare era de toţi cunoscută, nimeni nu putea fi sigur de viaţa lui.

Şi pîlcul se trase mai aproape de golf, într-un sat indian — pentru atac.

Bartolomeu, care văzu numaidecît pericolul, îşi adună tovarăşii rămaşi credincioşi, mai mult convalescenţi şi ofiţeri de paradă şi ieşi în întîmpinarea dezmăţaţilor. Şase haidamaci se aruncară asupra lui Bartolomeu, singurul luptător periculos din ceata lui. Dar Bartolomeu, ferind într-o parte şi alta, doborî de la început pe Juan Barba şi pe uriaşul Juan Sanchez, pentru totdeauna. Pe furiosul Pedro de Ledesma îl scoase din luptă cu două împunsături adînci.

Francesco de Porras se repezi şi el cu spada întinsă, pe care o vîrî pînă-n prăsele în scutul ridicat al lui Bartolomeu. Rănit la mînă, el aruncă scutul şi prinse în braţe pe lunganul de Porras, care primi din laturi cîteva lovituri neaşteptate şi rămase astfel în mîiniile oamenilor lui Bartolomeu. Numai cu sabia, fratele Amiralului porni iar la atac — dar ceilalţi o rupseră de fugă. Din credincioşii Amiralului căzu numai unul, viteazul căpitan Pedro de Terreros.

Curînd se-ntoarseră şi fugarii alături de prizonieri, îngenunchind înaintea Amiralului.

Columb îi iertă, şoptind alor lui:

— Nu ei, nebunia lor e vinovată...

Rămase prizonier numai căpetenia, Francesco de Porras.

Sosiră de la San Domingo două caravele, una închiriată de Diego Mendez, încărcată cu provizii, cealaltă trimisă de guvernator, care nu putea rămîne mai prejos de tînărul căpitan. Erau comandate de vechiul scutier din întîia călătorie, Diego de Salcedo, tot bătăios, tot cutezător, dar cu trup şi suflet de partea Amiralului, care făcuse din el întîi un navigator, apoi în Espagnola un straşnic fabricant de săpunuri şi uleiuri aromatice.

Diego Mendez şi Bartolomeu Fieschi, pe altă caravelă, plecaseră către Spania.

Naufragiaţii părăsiră Jamaica la 28 iunie 1504, un an de la împotmolire.

Diego de Salcedo, comandantul celor două caravele, avu multă bătaie de cap la înapoiere. Îi mai da cîte un sfat Amiralul. Vîntul bătea neîntrerupt împotrivă, iar curenții marini loveau caravelele pieziș. Abia înaintau cîteva leghe pe zi și mereu erau mînuite pînzele. În loc de trei-patru zile, corăbiile plutiră mai bine de o lună pînă la Espagnola.

Amiralul se mișca greu în cabină, de la pat la masă și înapoi. Era abătut. Îi ținu tovărășie cîteva seri fostul scutier care se bucurase de sprijinul Amiralului.

— E tot atît de frumoasă Espagnola, Diego, fiule, această grădină a lui Dumnezeu ? întrebă odată, după cina de seară, pe Diego de Salcedo.

— Frumoasă și mai aromată ca toate prăvăliile cu miresme din Sevilla, Excelență ! rîse fostul scutier, care din pricina buneistări și a nemișcării se cam umflase-n fălci, în buci și în pîntece.

Numai cu indienii — i se păru neguțătorului de săpunuri și arome — spaniolii nu izbutesc s-o scoată la capăt. De ce ? Nici el nu-și putea da seama ! Firește că nu trebuiau lăsați de capul lor, în nepăsarea și fericirea în care trăiseră de cînd lumea — era drept să-și cîștige și ei hrana zilnică prin sudoarea frunții, cum scria în Sfînta Scriptură. Mulți indieni se gîndesc cu părere de rău la don Cristof Columb, întîiul guvernator al insulei, care nu le cerea mai mult decît birul legiuit. Don Ovando a scris suveranilor că a lăsa pe indieni liberi, mai liberi ca spaniolii — cum ar fi dorit din Castilia regina cuprinsă de la o vreme de spaima zilei de apoi — însemna a anula veniturile coroanei, a înfometa pe coloniști, ba chiar pe indieni. Încît primi îndată autorizație de a se folosi de indieni cum socotea guvernatorul de cuviință, dacă era și spre binele indienilor.

Firește că e spre binele indienilor !... exclamă fostul scutier. Nu se află ei oare mai bine în vecinătatea

albilor, de la care au atîtea de învăţat, începînd cu dreapta credinţă catolică ?

Don Ovando, chibzuit şi meticulos, eliberă pe indieni de orice îndatoriri faţă de caţici şi-i puse la numărătoare, înscriindu-i pe fiecare ca muncitori la mine, ca muncitori pe ogoarele albilor — nu mult ! Numai opt luni pe an. Pe urmă erau liberi să facă ce voiau — liberi ca pasărea cerului !

— O duc indienii mai bine aşa ? întrebă încruntat Bartolomeu.

Diego de Salcedo rămase pe gînduri, încruntat şi el, apoi răspunse, cu faţa schimonosită parcă de o durere, că indienii n-o duc mai bine, firește, pentru că nu sînt oameni prevăzători !... În loc să-şi lucreze livada, grădina, în cele patru luni, ei fug în păduri, se ascund, spre a nu mai fi aduşi iar la munca atît de necesară castilienilor. E asta o socoteală ? Aşa că indienii sînt urmăriţi, prinşi, bătuţi sau ucişi, cum se întîmplă. Iar cei care ajung din nou la mine şi pe ogoarele albilor, trebuie să muncească îndoit şi întreit, spre a împlini lipsa fugarilor şi a morţilor. Şi mai au un obicei prost indienii : şi-au aşezat colibele la sute de leghe depărtare de mine şi de moşiile albilor. După opt luni de muncă se-ntorc acasă numai o parte din ei, cei mai răbdători, ceilalţi n-au puterea de a mai străbate munţii şi codrii. Cad pe drum şi putrezesc pe cărări. Cine ajunge la coliba lui, o găseşte pustie sau arsă pînă la pămînt. Femeia, copiii — fugiţi şi ei de foame, de urît, cine ştie pe unde.

— Atunci trebuie să mai fi fost răscoale în insulă... trase încheierea Amiralul, care cunoştea dîrzenia unora din caţici şi a indienilor încă nesupuşi.

— Să mai fi fost ?... rîse deodată neguţătorul de arome şi săpunuri. Dar se ţin lanţ, Excelenţă !... Şi această stare are şi partea ei bună, căci oştenii spanioli străbat insula călări şi pe jos, spre a nu-şi pierde curajul şi a nu se înmuia în petreceri cu femeile indiene. Aşa e ?

Ştiau prea bine toţi că aşa era.

Cînd Diego de Salcedo istorisi sfîrşitul înfiorător al reginei Anacoana-Floare de aur, pe care însuşi o văzuse la San-Domingo tîrîtă în lanţuri prin mijlocul cetăţii şi apoi legănîndu-se ca o cîrpă murdară în spînzurătoarea de lîngă ţărm, Bartolomeu se ridică deodată cu ochii mari, privi la povestitor, la Amiral, vru să spuie ceva, dar se răzgîndi şi părăsi cabina cu paşi grei, afară pe punte — în noapte.

Stelele limpezi clipeau voioase, cu ochi îndrăgostiţi în cerul adînc, albastru.

Diego de Salcedo, care umbla după buruienile încă necunoscute şi parfumate ale insulei, întovărăşi pîlcul de oaste trimis de don Ovando să pedepsească pe indienii răsculaţi în partea de Apus-Miazănoapte. *Chigai, Chigai!* aşa se numea parcă acel ţinut depărtat. Spaniolii nu ajunseră bine la marginea ţării, că zăriră focuri pe crestele munţilor — semn că ştiau locaînicii de apropierea lor şi vesteau şi altora să se adune, să se pregătească de luptă, să-şi ascundă femeile, copiii prin văgăuni şi prăpăstii. Pe un podiş neted, spaniolii se opriră, adăstînd să fie atacaţi — loc numai potrivit pentru cavaleria lor. Dar nu se ivi nimeni. Iscoade se strecurară prin tufişe. Prinseră cîţiva chigai, care fură întrebaţi unde erau arcaşii. Cîţi erau arcaşii? Prinşii, clănţănind din dinţi, nu dădură nici un răspuns. Fură puşi la tortura cuţitului şi a fierului înroşit. Apoi la tortura apei turnată pe gît fără măsură. Nu mai clănţăniră din dinţi. Dar cu ochii ieşiţi parcă din orbite, nici nu scoaseră vreun cuvînt. Fură osîndiţi la tăierea capului pe loc, ceea ce era de prisos, deoarece îşi dăduseră sufletul între timp. Dar tot li s-au tăiat capetele, aşa, pentru plăcerea spectacolului.

Indienii le ieşiră totuşi înainte, pe neaşteptate, la un drum între sălaşe şi cu răcnete înfiorătoare slobozîră toţi deodată, de departe, săgeţile otrăvite. Nu atinse niciuna nici o za duşmană. Cîteva arhebuze scăpărară şi pocniră — tăvălind în praf indieni din rîndul întîi, cu sîngele şuvoi, gîlgîind pe gură. Ceilalţi o rupseră de fugă. Cine se putea pune împotriva fulgerelor?

Săgeţile din arbaletele albilor băteau mai departe şi ajunseră pe unii fugari. Dar ei îşi smulgeau săgeţile şi în furia lor neputincioasă le trimiteau înapoi din arc împotriva spaniolilor. Cu săbiile, spre marea lor părere de rău, albii n-avură ce face, căci indienii fugiră pe poteci cunoscute numai de ei, în creierii munţilor. Indienii prinşi trebuiră să fie călăuze cu frînghia de gît păşind înaintea oşteanului care-i mîna ca pe o vită, ţinînd celălalt capăt al frînghiei. Dar nu tuturor urmăritorilor le prii, căci unii indieni se aruncau în prăpăstii, trăgînd albul după ei pînă la fund, sfîşiaţi, terciuiţi amîndoi de stînci. Tîrziu, tocmai de cealaltă parte a lanţului de munţi împăduriţi, castilienii se putură folosi în sfîrşit de frumoasele lor paloşe — căci dînd în acele vizuini de rămăşiţele seminţiei fugare, măcelăriră bătrînii, femeile, ba şi fătul din pîntecele mamei tinere.

Columb ascultă tăcut şi păstră multă vreme tăcerea. Apoi zise, clătinînd încet din cap :

— Espagnola e o găină care face ouă de aur, Diego, fiule ! D-apoi cu asemenea străşnicie asupra găinei, mi se pare c-o s-o omorîm...

— Credeţi, Excelenţă ? se miră fostul scutier.

Apoi după o clipă de gîndire adăugă plin de înflăcărare, de încîntare :

— Insula rămîne ! Raiul Espagnolei rămîne ! De-ar pieri toţi acei trîndavi de indieni ! Şi pe urmă, Excelenţă, aducem alţii din alte insule, mai vînjoşi, mai de ispravă şi mai răbdători la foame ! Aşa e ?[1]

Abia la 13 august intrară cele două caravele în portul San Domingo.

Amiralul fu primit la debarcader de însuşi guvernatorul insulei, în ţinută oficială, în mantila albă de cavaler de Alcantara, cu o cruce roşie. Alături, ceva mai înapoi, ţeapăn, sta tînărul Fernando Cortez, viitorul crud conchistador. Cu ochi mari privea la Columb

[1] Indienii au pierit într-adevăr, în cîteva decenii Ei au fost înlocuiţi cu sclavi negri aduşi din Africa şi alcătuiesc şi azi marea majoritate a locuitorilor insulei. (n. a.)

— cu ochii însetaţi de a vedea şi el locurile văzute pentru întîia oară de acest moşneag! Se înghesuiau, solemni, numeroşi slujbaşi, ţifnoşi între ei, slugarnici faţă de cei mari. Cu alai, Columb şi suita lui fură conduşi în cetate. Amiralul, Bartolomeu şi Fernando fură găzduiţi în locuinţa arătoasă a lui don Ovando, care dorea să nu dea prilej niciunei plîngeri împotriva lui, în ce priveşte politeţea. Cum nu fusese numit decît pe doi ani, ca Vice-regele să nu se simtă prea jignit — era încredinţat că va rămîne în insulă şi alţi doi ani şi încă doi ani — şi aşa mai departe. De ce l-ar fi înlocuit? Nu pacificase insula, de nu se mai auzea un vaier? Şi de ce i s-ar înapoia genovezului ceea ce i se luase — pe drept sau pe nedrept?

Prezenţa Vice-regelui era totuşi o prezenţă de Vice-rege. Burduhosul Ovando simţi nevoia de a-şi afirma numaidecît autoritatea: ceru să i se predea, fiind în jurisdicţia sa, acel controlor regal Francesco de Porras, arestat pe una din caravele.

— Dacă n-are dreptul să aresteze pe un răzvrătit, ce drept mai rămîne unui Amiral pe caravelele pe care le comandă? întrebă Amiralul.

Şi ca şi cum făceau amîndoi glume, Amiralul surîse guvernatorului.

Francesco de Porras fu scoborît a doua zi pe uscat, anchetat verbal şi eliberat.

Situaţia deveni penibilă.

Soldaţii de gardă auziră într-o dimineaţă glasul ridicat al guvernatorului, apoi glasul mai slab, răguşit al Amiralului, încă un glas repezit şi piţigăiat şi toate trei glasurile amestecate într-o încăierare din care nu se mai înţelegea întreg nici un cuvînt. Un cancelarist cu pană la beretă ieşi grăbit, încruntat. Ofiţerul de gardă îl întrebă ce se întîmpla sus, în locuinţa guvernatorului...

— Ce să se întîmple?... răspunse cancelaristul, rînjit deodată. Se ceartă granzii pe bani! Amiralul cică are de primit drepturile din insulă, după socotelile făcute chiar de omul lui, împuternicit de regină, în

sumă de unsprezece mii de castilieni de aur. Guvernatorul cică are să-i dea, după socoteala notarului regesc din insulă, numai patru mii. La care Bartolomeu, şi el de faţă, m-a împins afară să aduc repede banii, strigînd că fără Cristof Columb, vistieria regească n-ar fi primit din Espagnola nici un maravedas ! Ce zici de obrăznicia genovezilor ?

Bartolomeu ceru Amiralului să plece amîndoi numaidecît spre Spania cu o caravelă, cea trimisă de Diego Mendez. Dar Amiralul care ştia că o bună parte din mateloţi şi îndeosebi foştii partizani ai lui Francesco de Porras, toţi în zdrenţe, nu doreau să rămîie în Espagnola, ci ţineau neapărat să se înapoieze în Castilia, cu banii lui puţini mai cumpără o caravelă şi o puse în stare de a înfrunta Oceanul.

Cele două caravele părăsiră San Domingo la 12 septembrie 1504.

Amiralul rămase pe pupa corăbiei, sprijinit de Fernando şi privind cu ochi mari insula pe care o părăsea. Bănuia oare că nu o va mai vedea, că nu se va mai întoarce niciodată ? Cînd cel din urmă pisc din inima Espagnolei fu înghiţit de zarea care se întuneca, Amiralul intră în cabină.

O vijelie neaşteptată sili mateloţii să strîngă pînzele. Vîntul se-nteţi. Catargul cel mare se prăbuşi, rupt în cîteva locuri. Amiralul şi oamenii lui trecură pe cealaltă caravelă, comandată de Bartolomeu, în vreme ce caravela betegită se străduia să ajungă înapoi în port.

O vreme călătoria spre Spania fu mai uşoară. Dar cînd cerul se întunecă iar, Amiralul, chinuit de mădularele înţepenite, nu-şi mai găsi pace nici în patul din cabină — era un pat de torturi. La 9 octombrie, după o vijelie scurtă, văzduhul se potoli, dar o nouă izbitură de sus doborî catargul cel mare şi al acestei caravele. După sfatul Amiralului, catargul scurtat, fu înţepenit la loc. Peste cîteva zile fu răsturnat şi catargul din faţă. Bartolomeu vru să schimbe direcţia spre Azore, unde caravela ar fi putut fi reparată. Amiralul se împotrivi. Deşi mai aveau de străbătut vreo şapte

sute de leghe, încredinţă mateloţii că vor ajunge cu bine. Era zorit. În Castilia — cît mai curînd! Să mai apuce în viaţă pe regina greu bolnavă — fie şi numai cîteva zile!...

Castilia! Castilia! La Reina! La Reina!

Erau cuvintele pe care în puterea nopţii le auzea ades Fernando, în somnul chinuit al părintelui.

CERŞETORUL DREPTURILOR LUI

Din caravelă Amiralul fu coborît pe targă, urmat de Bartolomeu, Fernando şi ceilalţi ofiţeri, toţi în catifele zdrenţuite. Ceru să fie dus la Sevilla. Aci află că părintele Gaspar Garricio de la mănăstirea Grotelor de dincolo de Guadalchivir era plecat, încît hotărî să tragă la un han. Dictă numaidecît scrisori la Medina del Campo, către vistiernicul Morales şi doctorul Angulo, asupra răzvrătirii lui Francesco de Porras, care nu fusese spînzurat, cum s-ar fi cuvenit, ci lăsat să ajungă în Spania, să-şi verse veninul. Scrise şi unui secretar al curţii, Zapata, ca ocările răzvrătitului să fie primite cum se cuvenea.

S-ar fi repezit însuşi numaidecît la Medina del Campo, unde ştia că regina zăcea aproape în neştire, lăsîndu-se parcă însăşi trasă în moartea care-i luase un fecior, o fată. Dar Amiralul nu se putu ridica din patul suferinţelor. Băuturile fierbinţi folosite odinioară nu-i mai slujeau acum. Încheieturile îl junghiau fără întrerupere, mădularele umflate îl îngreuiau ca lanţuri nevăzute.

Ofiţerii îl vizitau ore întregi, păstrînd o tăcere lugubră. Amiralul cheltui cu ei aproape tot ce adusese din San Domingo. Ştia că va trebui să i se trimită încă vreo cîteva mii de castilieni şi apoi încă vreo cîteva mii de castilieni, partea cuvenită descoperitorului insulei — dar i se vor trimite?... El nu-şi putea lăsa

însă ofițerii neplătiți. Ofițerii veneau punctual — și tăceau.

Trebuia să găsească totuși un mijloc să ajungă la regină. Numai o întrevedere, oricît de scurtă, ar risipi îndată calomniile, ar ușura situația lui de Vice-rege nerecunoscut, de guvernator alungat, de navigator îndatorat de propria-i conștiință să pornească numaidecît în a cincea călătorie.

Se pomeni cu Diego Mendez, tînărul căpitan, care-i aduse vestea îmbucurătoare de la curte că Fernando își reluase locul de paj, iar Diego fusese înaintat cavaler de gardă. Li se calculaseră drepturile. Fernando avea de primit 60.000 de maravedas, iar Bartolomeu 261.665 maravedas, ca slujitori ai marinei regale. Deocamdată însă trebuiau să mai aștepte. Vistieria avea de făcut plăți mai grabnice... Căpitanul se încruntă. Amiralul îi zări pumnii strînși. Mateloții din a patra călătorie așteptau în fața Palatului Contractărilor, reședința Consiliului Indiilor, unii în zdrențe, alții în saci peteciți, să li se plătească drepturile cuvenite, înscrise în registre. Plătitorul general, Bribiesca, le trimitea răspuns în fiecare seară printr-un cancelarist care se oprea în capul scărilor, că nu sosise încă aprobarea de la vistierie. Cînd mateloții disperați începură a răcni, ieși controlorul Juan de Soria, care-i potoli, spunîndu-le că aprobarea listelor sosise, încît mai rămînea să sosească și banii. Unii din acei flămînzi au propus tovarășilor să pornească pe jos pînă la curte, să ceară banii de-a dreptul de la vistierie. Aflînd această hotărîre, episcopul Fonseca, al cărui chip luase culoarea lămîii și tremura fără voie privind de la o fereastră, îi sfătui, printr-un scutier, să nu ia drumul degeaba, deoarece vistieria nu putea face nici o plată : listele se aflau acum aci la Sevilla, la *Casa de Contractacion!*

Amiralul rușinat de sărăcia în care se afla, în neputința de a plăti din drepturile lui pe acei oropsiți, ei, care își puseseră viața în joc pentru a dărui suveranilor Țara de Aur, Veragua, cu podișul nesfîrșit, co-

moara pămîntului, nu-şi mai primi în acea zi ofiţerii, trimiţîndu-i la urma lor.

Diego Mendez vru să se depărteze şi el, dar Amiralul îl mai reţinu cîteva zile — stînd de vorbă.

De la el află că donna Juana de Torres, buna *ama*, părăsise această lume. Sufletul nesăţios şi totuşi atît de darnic se ridicase la cer — spunea regina, care cică văzuse aripile arhanghelului şi-l auzise străbătînd bolţile de piatră ale castelului. Cînd tînărul căpitan se înfăţişă dinaintea suveranei, ea citise scrisoarea din Jamaica a Amiralului şi vărsă lacrimi de mîhnire. Dar se pare că lacrimi vărsa ea de la o vreme din orice pricină. Diego Mendez i-a istorisit de cruzimile lui Ovando în insulă, de jefuirea drepturilor Amiralului. Suverana a strigat pe don Alvaro, presupusul pentru treburile dreptăţii, s-a indignat dinaintea slujbaşului cu faţa rotundă ca o portocală, împodobită cu mustăţi şi barbă scurtă, poruncindu-i să scrie numaidecît la Espagnola o strașnică cedulla !

— Am să-i dăruiesc acelui cavaler de Alcantara, — izbucni ea apoi cu ochii în ochii tînărului căpitan, — o reşedinţă în care n-a mai locuit nimeni în afară de şobolani !...

Diego Mendez fu silit să istorisească reginei şi cele întîmplate pe coasta Jamaicei, a Veraguei, despre călătoria cu cele două bărci pînă la Espagnola, despre călătoria lui singur prin munţii din Xaragua şi înapoi, de greutăţile întîmpinate pentru a putea trimite naufragiaţilor o caravelă...

Cu lacrimi în ochi, regina, întinzîndu-şi degetele lungi, uscate, din mînecile cu dantele, apucă mîna mică a tînărului căpitan şi-i şopti:

— Eşti un viteaz, Diego Mendez... Eşti un nou Gonzalez... Am să te fac cavaler, Diego, fiul meu ! Am să-ţi dăruiesc o stemă, ca să se ştie !

L-a poftit stăruitor pentru a doua zi, dar a doua zi nu l-a mai putut primi. Căzuse la pat, îmbrăcase sutana de călugăriţă şi a întrebat pe medicul Angulo de la căpătîiul ei, furios şi înfricoşat, căci Isabela,

deşi mamă a cinci copii, nu îngăduia să fie cercetată la locul tainic al durerilor ei din adînc:

— Cine? Diego Mendez?... Diego Mendez?... Ce a făcut? Ce vrea?

Tînărul căpitan nu mai destăinui Amiralului să nu mai spere la o a cincea călătorie, căci suverana numise mai de mult un slujbaş anume, pe Ruiz de Castaneda, să cerceteze şi să aprobe în numele ei cererile navigatorilor dornici de a răscoli şi ei Apusul — dacă nu urmăreau nici un privilegiu şi se îndatorau către vistierie cu un procent frumos.

Amiralul hotărî să dea ochi cu suverana! Cît mai era timp! Dar pînă la Medina del Campo drum lung şi cu hîrtoape! Călare pe cal sau pe catîr, ar fi fost prea scuturat. Scrise cancelariei arhiepiscopiei să-i împrumute lectica pe care fusese purtat leşul preasfîntului Mendoza. Consiliul ţinu o lungă şedinţă. Cererea fu refuzată, deoarece după o atît de grea călătorie s-ar fi dărăpănat. Dar a doua zi, consiliul aprobă cererea, cu îndatorirea Amiralului şi garanţia cuiva din Sevilla că lectica va fi restituită în bună stare.

Bartolomeu reveni grabnic lîngă Amiral, îl sfătui să nu încerce a părăsi patul şi luă asupra lui sarcina ca împreună cu Diego, Fernando şi căpitanul Carvajal să pătrundă pînă la suverană fără a bănui că murise cu o săptămînă mai înainte. Ploile din toamna anului 1504 fură atît de înverşunate, că umflară apele iar Guadalchivirul năvăli în Sevilla peste maluri. Tîrziu se află şi în Sevilla de moartea reginei catolice, care urma a fi înmormîntată în Granada şi al cărui cadavru în coşciug de plumb fu purtat cu alai trei săptămîni pe drumuri desfundate, prin rîuri fără vad şi pod, din Miazănoapte pînă la celălalt capăt al Spaniei, bătut de ploile reci şi neîntrerupte.

Cîteva zile cu ochii închişi, Amiralul păru el însuşi plecat din această lume. Respira greu. Cîţiva genovezi de la care primise împrumuturi mici erau de părere să fie chemaţi prietenii lui, franciscanii de la

mănăstirea Grotelor... Dar fu readus deodată la viață de o furie care mocnise fără știrea lui. Moartea reginei nu putea însemna și moartea drepturilor lui! Avea hrisoave semnate de mîna ei, pecetluite de cancelaria ei!

Amerigo Vespucci, care se întorsese din călătoria în Apus și părăsise Portugalia, vizită pe Amiral și îi împărtăși tot ce aflase despre ultimile dorințe ale suveranei catolice, înscrise în testament. Era mirat că numele lui Cristof Columb, care-i dăruise atît de bogate ținuturi, încît Spania devenea cea mai însemnată țară a Europei, nu fusese pomenit măcar.

— Le-am dăruit cu strădania mea un imperiu pe degeaba... gîfîi bolnavul, cu o flacără tremurătoare în ochii deschiși mari.

Situația la curte era destul de încurcată, ceea ce se simțea și la *Casa de Contractacion* din Sevilla, unde nimeni nu mai era în stare să ia o hotărîre. Moștenitoare fusese lăsată Ioana, „nebuna", de curînd fugită la soțul ei, care vîna în Flandra — mai mult prin castele decît prin păduri. Dar spre a împăca inima zgrunțuroasă ca și glasul regelui, Isabela îl numise regent, pînă la majoratul nepotelului Carol și îi lăsase daruri multe, ca unei mirese. Regele se grăbea acum să dobîndească încuviințarea cortesurilor. Dar ce se va face cu nobilimea, care-l ura de moarte? Se vorbea de o hotărîre a regelui, la desperare, să despartă iar Aragonul de Castilia, ca să nu cadă și moștenirea părintească și regatul Neapolului în mîinile „neamțului". Și înainte ca luerurile să ia această întorsătură căută un refugiu matrimonial: trimise vorbă Beltranejei în Portugalia, care avea drepturi asupra Castiliei, că e gata s-o ia în căsătorie, și cum nu era sigur de izbîndă, intră în tratative și cu regele Franciei, Ludovic al XII-lea, pentru o nepoțică de șaisprezece ani, Germaine de Foix, foarte jucăușă după cît se auzea — ca printr-un urmaș, regele Aragonului să-și asigure iar totalitatea regalităților.

Nu cumva în aceste nesiguranţe regele va fi mai uşor de înduplecat să-şi recunoască semnăturile şi făgăduielile ?

Columb scrise feciorului mai mare, Diego, devenit însoţitor şi cavaler de uşă, îndemnîndu-l să nu amîne răspunsul şi că-i scrie cu mare cazmă a degetelor, pe care nu le mai poate mişca decît noaptea.

Cu aceeaşi cazmă scrise o lungă istorisire a descoperirilor lui pentru lămurirea noului Papă, Iuliu II, supremul arbitru pentru ultimul verdict, pe care în copie, spre a nu fi bănuit, o trimise suveranului, ca şi noului arhiepiscop de Sevilla, Diego de Deza, vechiul prieten şi sprijinitor. Să aibă grijă Diego Columb şi de plîngerile bieţilor mateloţi, care încă îşi aşteaptă simbria !

Scrisoarea către Diego parcă fusese aruncată în Guadalchivir — că Amiralul nu primi nici un răspuns. Să fie atît de ocupaţi cavalerii de uşă că nu mai au răgazul nici de a scrie cîteva rînduri unui părinte bolnav şi atît de jignit ?

Trecu peste dezgustul de a-şi vedea slova încăputâ pe mîinile rapace ale suveranului şi îi scrise de cîteva ori, dar nu primi nici un răspuns.

Află că Fonseca, la cererea lui Ovando, propusese crearea a trei episcopate în Espagnola, cu o arhiepiscopie la Xaragua — unde nu mai era de mult suflet viu !

— Nu cumva această reptilă din Sevilla, acest Fonseca, are de gînd să se facă numit acum la capătul vieţii *Patriarh al Indiilor ?!*

Columb sări din pat, cu dinţii scrîşniţi de durere şi o roşeaţă, ca în anii tineri, îi împurpură chipul scofîlcit. Niciodată navigatorul nu se simţi mai ameninţat în drepturile lui ! Prietenii genovezi puseră mînă de la mînă şi Bartolomeu întreprinse călătoria la Roma cu o scrisoare a fratelui mai mare către înaltul Pontif, pentru a curma la timp nelegiuirea ce se punea la cale. Cînd Papa primi cererile din Spania

pentru recomandarea a trei prelați, pe care regele îi și numise, era lămurit — și nu încuviință nimic.

Casa de Contractacion adăsta sosirea unor caravele cu încărcătură de aur pentru vistieria regească. Drepturile Amiralului, după socotelile cancelariștilor, se ridicau la vreo șaizeci de mii de pesos. Caravelele sosiră, dar nimeni nu știa de vreun drept al Amiralului.

„Pomenitu-s-a tîlhărie mai mare? Mi-au șterpelit șaizeci de mii de pesos!" scrise Amiralul feciorului de la curte.

Și cu acest prilej îi aminti de Amerigo Vespucci, care avea oarecare treburi la curte, doritor de a intra în serviciul marinei spaniole. Ce ar fi dacă însuși Diego, în locul tatălui pe care suveranul — mai încăpea îndoială? — nu-l putea suferi, ar cere punerea în vigoare a celor prevăzute în hrisoavele de la Santa-Fé?... Bănuind însă că nu va primi nici un răspuns nici cavalerul de ușă, Amiralul propuse însuși suveranului pe Diego, ca urmaș recunoscut al tuturor titlurilor și drepturilor sale. Rugă pe suveran în același timp, să dezlege această neînțelegere, care mai mult decît furtunile Oceanului și numărul anilor i-a otrăvit sîngele și l-a înțepenit ca pe un damblagiu.

Nici un răspuns.

La înapoierea lui Bartolomeu de la Roma, Amiralul se urcă pe un catîr învoit cu țidulă regală — pentru călărie nu mai erau de mult îngăduiți decît caii — și o porni spre Segovia, unde se afla curtea. Dar căzu de pe catîr la Salamanca, unde-l găsi și Diego Mendez. Mai mult în brațe, cu lungi popasuri, Columb ajunse viu la Segovia. Abia trăgîndu-și sufletul se înfățișă regelui, care-l primi cu brațele deschise și cu un prelung rîs zgronțuros, de loc potrivit cu propria-i situație și cu starea Vice-regelui.

Stătură îndelung de vorbă, ca doi vechi prieteni.

— Atît de repede s-au uitat serviciile pe care le-am adus Aragonului și Castiliei? Atît de ușor se înmormîntează în zilele Alteței voastre drepturi sfinte, de

cîteva ori întărite ? şopti îndurerat bătrînul la capătul audienţei, cu ochii umeziţi de lacrimi, ridicaţi spre faţa regelui acum scorojită ca un zid uscat.

Columb se ridică şi rămase cu chipul plecat dinaintea suveranului.

Ferdinand se ridică şi el — spre a dovedi că nu punea mai prejos demnitatea Vice-regelui ca propria-i demnitate şi cu amîndouă mîinile pe umerii încovoiaţi ai bătrînului zise cu glasul cel mai adînc :

— Cum poate crede Excelenţa voastră aşa ceva ?

Şi-l întovărăşi pînă la uşă. Urma ca Vice-regele, dacă mai rămînea în Segovia, să nu uite pe suveranul copleşit de nenumărate chestiuni — să vie să-l mai vadă. Îi va face o mare ! o mare plăcere !

La a doua întrevedere, suveranul se interesă cu vioiciune de starea sănătăţii Vice-regelui, ceru amănunte asupra simptomelor de dinăuntru ale bolii, de caracteristicile durerilor de la încheieturi, de umflătura mădularelor, gîndi îndelung privind podeaua de piatră, dintre picioare — rămăseseră amîndoi în picioare — şi întovărăşind pe Amiral pînă la uşă, sprijinindu-l, îi şopti că-n curînd va trimite să-l caute bine, să-l lecuiască, trei medici din Francia.

Columb scrise numaidecît regelui o scrisoare politicoasă dar hotărîtă, cerînd din nou recunoaşterea titlurilor, postul de guvernator al Espagnolei, sumele cuvenite din trecut şi din prezent, la care primi numaidecît răspunsul : pentru toate aceste „probleme“ să se numească un „arbitru“.

Arbitru ?... Pentru „problemele“ băneşti un arbitru n-ar fi stricat, ba era la locul lui, dar pentru recunoaşterea unor titluri şi funcţii întărite de semnătura suveranilor, ce rost avea un „arbitru“ ?

Columb propuse totuşi pe arhiepiscopul de Sevilla, Diego de Deza.

Arhiepiscopul refuză. Ştia bine de ce.

De cîte ori se înfăţişa regelui, Amiralul era primit numaidecît şi i se recunoşteau toate drepturile, după care suveranul se interesa cordial de starea sănătăţii.

— Nu cumva e grăbit să mă vadă mort înaintea lui?... întrebă pe Diego, feciorul care-l sprijini să scoboare scările alcazarului.

— De unde, tată! căută să-l împace feciorul. N-ai auzit ce ţi-a spus la plecare? Cînd în locul tuturor drepturilor ai cerut o pensie, un mijloc de a trăi, ţi-a răspuns că vei primi mai mult decît ţi se cuvine şi că nu vrea să renunţe încă la serviciile tale! N-ai auzit?... Am auzit cu urechile mele!

Columb nu mai credea în cuvintele regelui de mult. De altfel el fusese în serviciul reginei Castiliei. Ce-ar fi să facă o plîngere la Consiliul executiv, care veghea la împlinirea ultimilor dorinţe ale Isabelei? Regele nu se împotrivi. Din consiliu făceau parte şi doi binevoitori ai navigatorului: Diego de Deza şi Cisneros, primatul. Dar cei mai mulţi membri erau curteni îndatoriţi regelui regent... După cîteva şedinţe, consiliul nu luă nici o hotărîre — era cel mai bun mijloc de a nu arunca o infamie pe seama suveranei răposate şi nici de a da satisfacţie cererilor Vice-regelui deposedat.

Îndemnat de Columb, Diego, cavalerul de uşă, repetă regelui dorinţa de a fi pus în stăpînirea titlurilor şi drepturilor părinteşti. Regele încuviinţă numaidecît — dar nu semnă nici un act.

— Cum o mai duce cu sănătatea bunul meu Vicerege? întrebă regele. Mi se pare că nu se prea îngrijeşte! Mereu e pe drumuri...

Diego de Deza, după ieşirea din consiliu, se opri în dreptul lui Diego, îl binecuvîntă şi îi destăinui pricina neînţelegerilor din sînul consiliului.

— Spania e un copac, aşa e? Un copac stufos, aşa e? Dar un copac! Insulele din Apus, Ţara de Aur şi Ţara perlelor sînt asemenea unei păduri nemărginite. Se poate să lăsăm prietenului nostru Cristof Columb pădurea toată, iar regelui nostru numai copacul? Se poate?... Eşti cavaler de uşă. Răspunde!...

În primăvara anului 1505, regele plecă la Corogna, în întîmpinarea donnei Juana, noua regină a

Castiliei, care sosea cu Filip, prea frumosul vînător de cerbi și de fuste.

Vice-regele zăcea la Valladolid, unde urmase curtea, în locuința unui meșteșugar de la marginea cetății. Nu putu ieși și el în întîmpinarea suveranei, de la care adăsta recunoașterea hrisoavelor semnate de Isabela, „La Reina". Dar spre a nu se arăta mai puțin bucuros de noile schimbări, îi scrise o măgulitoare scrisoare, pe care o trimise cu Bartolomeu.

Ioana, Filip primiră mai mult decît cuviincios pe fratele reputatului navigator, citiră scrisoarea și făgăduiră că-n curînd îi vor face dreptate.

Cristof Columb primi vestea aproape cu nepăsare. Lupta amară și penibilă pe care o dusese împotriva nedreptății, a regelui cinic și grosolan și care-l ținuse treaz, tremurînd de vie indignare, de neîntreruptă revoltă, îl istovise. Se pierdea.

La 19 mai ceru să fie înveșmîntat în sutana franciscanilor. Știa că mai ușor va pătrunde în împărăția cerului, în smerenie și sărăcie decît în mantila de Vice-rege și Amiral, la gît cu aurul greu al colanelor din Indii.

Dar lăsa în jurul lui atîtea suflete obijduite — și care priviseră la el ca la un soare dătător de căldură și de viață. Cum să-i dezamăgească ? Să le dăruiască măcar acum, în ceasul din urmă, o parte din imensele-i avuții... pe care nu le avea.

Depuse testamentul în mîinile notarului curții, Pedro de Hinojedo, și numai executori testamentari pe Diego Columb, feciorul mai mare, pe Bartolomeu și pe un vistiernic cinstit, de fel din Biscaia, Juan de Porras. Erau de față doi cetățeni din Valladolid, cîțiva din foștii lui ofițeri, Bartolomeu Fieschi, Alvaro Perez, Fernand Martinez și trei călugări de la mănăstirea Grotelor, care tot timpul cîntară latinește cu jumătate de glas.

Și mai întări o dată ceea ce scrisese cu puțin înainte — îndatorirea lui Diego de a nu uita și a veni în ajutorul bunei Beatrice Enrichez, dintr-o pricină

care nu se cuvenea a fi amintită acolo, în scris, şi pentru uşurarea cugetului celui ce se pregătea a părăsi această lume. Fără a se şti de la cine şi pentru ce, să aibă în grijă Diego, de îndată ce va avea putinţa, să achite nişte vechi datorii ale părintelui, făcute la mare cumpănă, şi anume: douăzeci de ducaţi de aur lui Geronimo del Puerto, două mii cinci sute de reali neguţătorului genovez din Lisabona, Vazo Antonio, şaptezeci şi cinci de ducaţi de aur moştenitorilor lui Centurione Escoto, neguţător genovez, o sută de ducaţi de aur moştenitorilor lui Paul de Negro, genovez, o jumătate de marcă de argint unui ebreu sărman din Lisabona, care locuia la poarta cartierului.

Închise ochii. Auzi murmurul glasurilor preoţeşti. Un clopot suna rar, departe. Făcu o mişcare, spre a se întoarce cu faţa la perete, dar îşi aduse aminte, deschise ochii şi întrebă:

— Unde sînt lanţurile mele, sfinţi părinţi?

— Aici, pe părete, Excelenţă. Cum aţi dorit... răspunse unul din franciscani, aplecîndu-se asupra bolnavului spre a fi mai bine auzit.

— Să nu le uiţi acolo, sfinte părinte! gîfîi bolnavul înghiţind greu. Să le pui alături de mine. Nu vreau să mă despart de ele nici în moarte...

După o noapte grea, cu nădufuri, Cristof Columb îşi dădu duhul spre ziuă.

Era o zi de primăvară — 20 mai 1506.

Fără nici o pompă, fără nici un alai, fu purtat de ai lui şi înmormîntat în cripta mănăstirei franciscanilor din Valladolid.

EPILOG

ULTIMUL COLUMB

Intr-o caldă zi de vară a anului 1854 — un grup de veseli studenţi din Milano răzbi în tăcuta curte a mănăstirii Maria del Fiore de la marginea Romei. Lombardia era încă în stăpînirea austriecilor, iar Roma capitala micului stat pontifical era ocrotită de cîteva pîlcuri de lefegii elveţieni. Studenţii dobîndiră hatîrul acestei călătorii din partea autorităţilor austriece, care credeau că-n felul acesta vor slăbi năzuinţa spre libertate şi unitate a patriei italiene, care însufleţea tinerimea.

Mănăstirea, cu urme de ziduri romane, cu podurile chiliilor încărcate de hîrţoage străvechi, latineşti, greceşti, era cunoscută pentru frumuseţea picturilor murale, imagini liturgice începînd din veacul al XI-lea, a cîtorva mozaicuri bizantine şi a unei vaste grădini care pătrundea adînc în cîmpia romană şi se închidea cu o livadă de migdali, aluni şi viţă de vie încolăcită pe trunchiuri uscate de mult.

Era mai cu seamă cunoscută ca refugiu al preotului Luigi, ultimul Columb.

În glume, şi rîsete, studenţii milanezi se repeziră în răcoroasa încăpere a mănăstirii — şi se făcu deodată linişte. Nu se mai auzi decît glasul tărăgănat, dat pe nas, al stareţului, mîndru de a putea fi şi ghid pictural.

O studentă însă, măruntă şi oacheşă, mai curînd o copilă, o *bambina,* rămase cu ochii deschişi mari asupra tufelor de măceşi, asupra trandafirilor în atîtea varietăţi, asupra bogatelor plante agăţătoare care acopereau pereţii coşcoviţi ai chiliilor — şi din răzor în răzor se pomeni în fundul grădinii, în vecinătatea livezii.

Pe o bancă de lemn, sub un prun încărcat de roade brumate, un prelat în uşoară sutană neagră, cu chelia lucioasă în jocurile umbrei şi luminii, citea şi însemna ades cîte un cuvînt pe marginea paginei.

Surîse neaşteptatei vizitatoare şi o certă cu prefăcută asprime :

— Ce cauţi dumneata aici ?

— Pe dumneavoastră !

Rîseră amîndoi. Studenta milaneză lăsă pleoapele grele peste mîhnirea adîncă a ochilor prea mari pentru făptură şi vîrstă, de parcă voia să ascundă ceva tainic. Destăinui prelatului că nu ţinea prea mult la picturile bisericeşti, născocite de unele suflete înspăimîntate pentru alte suflete înspăimîntate. Ea prefera florile, arborii, cerul — şi oamenii vii.

La ultimul cuvînt ridică pleoapele şi cuprinse cutezătoare, în melancolia fierbinte a ochilor, făptura cam firavă a preotului.

— Atunci de ce ai venit tocmai la această mănăstire? Făcu el, tot nedumerit, punînd alături cartea în care citise. Puteai găsi flori, copaci și — precum spui — oameni vii, mai mulți oameni vii, în Roma! Nu vrei să iei loc aici, la capătul băncii mele? Ai umblat repede. Văd că-ți bate pieptul.

Copila respiră adînc, se așeză sfioasă, ridică iar privirile asupra preotului, le trase repede înapoi ca de o prea mare îndrăzneală și răspunse mai mult cu respirația:

— Da... Desigur... Puteam rămîne la Roma, sînt parcuri și în inima Romei... Dar numai aici puteam da de Luigi Colombo, de preasfinția ta... Eu sînt studentă în geografie. Cred că am să învăț odată geografia nu numai în cărți și hărți!... Am să văd planete cu ochii mei!... Și am ținut atît de mult să cunosc pe *Luigi Colombo,* ultimul descendent al lui Cristof Columb, descoperitorul Americii!

Prelatul rîse încet și apucînd mînuța fetei, o strînse părinteşte. Nu-i mai dădu drumul multă vreme. Apoi zise, cu glas niţel îngroşat:

— În trei sute cincizeci de ani, din 1500 pînă-n 1850, semințiile s-au amestecat teribil în sîngele nostru, al Columbilor. Nu știu ce a mai rămas în mine din sîngele acelui Cristof — că iată, niciunul din urmașii lui și nici eu însumi n-am mai simțit în noi nevoia de a descoperi în vreun fel, undeva, o lume nouă. De aceea poate am și încercat să mă apropii de sufletul lui Cristof, de urmașii lui, de locurile unde a văzut întîi lumina și unde poate s-ar mai putea ivi un Columb de aceeași mărime...

Și prelatul, luînd cartea de alături, arătă titlul de pe copertă.

Fata citi încet, cu fericire vădită:

— *Patria e biografia del grande ammiraglio D. Cristoforo Colombo.* Se mai găsește în librării?

— Cred că da. A apărut anul trecut. Dar nu sînt mulțumit. Aș mai avea de adăugat unele presupuneri, unele gînduri...

— O ! Amiralul a fost un poet ! Poate cel mai mare poet al lumii ! exclamă fata cu entuziasm. Nici Dante, cu toată închipuirea lui, n-a putut lăsa omenirii un asemenea paradis, cu apele, munții, cerul, pomii, păsările și nestematele de la Apusul Oceanului !

— Unii susțin că a fost... un sfînt !... făcu prelatul c-un surîs. Mi se pare că se și străduiesc cîțiva episcopi să încredințeze supremul nostru Pontif să-l canonizeze pe Cristof Columb!... Și dacă nu l-au canonizat încă e din pricina unei prea ispititoare cordobane din acea vreme, Beatrice Enrichez. Neînțelegerea se trage de acolo, — urmă prelatul cu același fin surîs în colțul buzelor, cu mică viclenie pe la coada ochilor, — că navigatorul nostru ar fi iubit-o prea mult, susțin unii, prea puțin, susțin alții...

— Și părerea dumitale care e, preasfinte ? întrebă fata cu toată seriozitatea, cuprinzîndu-l iar în somnolența caldă a ochilor mari.

Prelatul gîndi o clipă și zise cu toată asprimea :

— Părerea mea ? Părerea mea, deși n-am scris-o încă în această carte, e că... Da, Cristof a fost un om ! Înțelegi ? Un om teribil ! Nesățios de avuții și măriri, pentru sine, pentru urmași. Și deși n-a trăit decît pentru împlinirea acestei crîncene nevoi, îmbrobodită în tot felul de imagini creștine, el a izbutit numai în parte — nici pe sfert ! Bogățiile, faima curteană după care năzuia e lucrul cel mai puțin însemnat pentru noi, urmașii, deși fusese izvorul uriașei lui energii. Mult mai însemnată și cu urmări nebănuite pînă-n zilele noastre și de-aci înainte în veac de veac a fost greșeala lui cu privire la lărgimea Oceanului, la mărimea globului, greșeală care l-a dus, prin curajul, dîrzenia, voința lui de fier, la descoperirea unui continent, într-adevăr a unei Lumi Noi, de care — firește — nici nu și-a dat seama.

— O ! De ce n-a scris nimeni pînă acum epopeia acestei geniale greșeli ?... gemu fata sub frunziș, împreunîndu-și mînuțele oacheșe, palide.

— Cărțile scrise asupra lui Cristof Columb au umplut pînă acum vreo trei volume de bibliografie... Dar înțeleg bine ce vrei să spui dumneata. Că-ntre aceste mii de scrieri n-ai aflat încă o poveste vie, nu numai pentru rațiune, ci și pentru suflet, să-l *vezi* pe Cristof umblînd printre oameni, comandînd o caravelă, să-l *auzi* ridicînd glasul în furtună. Nu-i așa ?

Fata încuviință dintr-o clintire a pletelor negre, care-i dezgoliră o clipă scoica albă a unei urechi și lăsă capul în jos, nițel rușinată de asemenea dorință.

Prelatul nu găsi prea cutezătoare ideea copilei, ba adăugă :

— Și ar trebui să se vadă acolo că figura lui Cristof Columb rămîne interesantă, pasionantă și după ce a murit. În primul rînd, descoperirile lui sînt numai un început. Abia după aceea încep adevăratele mari descoperiri pe noul continent, descoperirea imperiilor „indiene", Mexicul, Brazilia, Peru și, firește, — urmă prelatul cu vocea scăzută, parcă stingherit, — jefuirea, desăvîrșirea stîrpirii acelei nevinovate rase de piei roșii. Apoi Cristof Columb odată înmormîntat nu și-a găsit ca alți morți odihna de veci : *el și-a continuat călătoriile !*

Fata îl privi scurt, cu coada ochiului, și își duse un pumn mic la gură.

— Cum asta ? întrebă încet.

— Foarte simplu. Mie mi se pare că nici nu s-ar fi putut întîmplat altfel. Nimeni în Spania n-a pomenit de moartea navigatorului ei fără pereche. Rău văzut la curtea regelui, nici un scriitor n-a cutezat de dragul unui mort să-și atragă fulgerele urii unui suveran viu. A fost uitat Columb, a doua zi după înmormîntare, ca un matelot oarecare decedat și aruncat în valuri. Numai că după șapte ani, regele, care-și redobîndise suveranitatea întreagă și în Castilia, își aduce aminte că nerecunoscînd meritele fantastice ale lui Columb, aruncă pe domnia lui o pată de neiertat. Și iată că mortul uitat e ridicat din cripta de la Valladolid și dus cu pompă regească la Sevilla, cu un ser-

viciu divin la catedrală, de a lăsat gura apă tuturor foştilor potrivnici, siliţi să ia parte la asemenea pogribanie. Apoi fu înmormîntat sub capela mănăstirii Las Cuevas, dincolo de Guadalchivir, la vechii prieteni. Pe piatra mormîntului, regele porunci să se sape inscripţia stemei:

A CASTILLO Y A LEON,
NUEVO MUNDO DIÓ COLON

Dar nici aici trupul navigatorului nu s-a odihnit prea mult, căci în 1536 se socoti mai drept ca el să fie dus la San Domingo, în Espagnola, şi fu înmormîntat din nou, în altarul catedralei. Aci Columb nu mai fu tulburat două sute şaizeci de ani, adică pînă-n 1795, cînd Espagnola trecu în stăpînirea francezilor. Spaniolii cedară insula, dar nu şi pe Columb, ale cărui rămăşiţe fărîmiţate într-un cosciug de plumb fură mutate cu onorurile cuvenite unui amiral în serviciu în insula învecinată, Cuba, rămasă în stăpînirea Spaniei. Numai că navigatorul ţinea prea mult la insula lui, ca s-o părăsească atît de uşor!... S-a descoperit mai tîrziu că adevăratele rămăşiţe ale Amiralului rămăseseră tot în Espagnola, dimpreună cu lanţurile şi glonţul de plumb căzut din rana de la picior — iar onorurile fuseseră date unui leş străin.

— Cum s-a întîmplat Amiralului şi în viaţă! făcu studenta dînd din cap, de parcă prea bine cunoştea ea nepotrivirile şi nedreptăţile acestei vieţi... Pînă şi noul ţinut descoperit de Cristof Columb în loc să fie numit *Columbia,* se numeşte *America,* după numele celuilalt navigator, Amerigo Vespucci.

— Aşa e? sări din loc prelatul. S-ar spune că nedreptatea, ursita urmăreşte ca piaza rea şi după moarte. Dar bietul Vespucci n-are nici o vină!... De vină e tot curtea Spaniei, care a ţinut ascunse hărţile, scrisorile lui Columb, spre a nu fi întrecută de navigatori străini, portughezi sau englezi. În vremea aceasta însă, Amerigo Vespucci, deşi intrase în slujba

Spaniei, făcuse cunoscut, fără voia lui, noul ţinut de la Apus. El scrisese de cîteva ori unui prieten din Florenţa, Piero Soderini, despre frumuseţile Lumii Noi, cu totul deosebite de ale Indiilor, pe care le descrisese pe vremuri Marco Polo. Una din aceste scrisori a ajuns pînă la o societate geografică din Lorena unde, un anume Walter Waldseemüller o traduse în latină şi o tipări cu o lungă introducere cosmografică în mica tipografie a ducelui Renée de Lorraine, ocrotitorul societăţii. Waldseemüller propuse ca noile ţinuturi de dincolo de Ocean să fie numite *America*, după numele celui ce scrisese uimitoarea scrisoare. Încît şi ceilalţi geografi folosiră în tratatele, în hărţile lor noua denumire, atît pentru descoperirile lui, să spunem, Amerigo Vespucci, cît şi pentru teritoriile învecinate, descoperite mai tîrziu. Harta unui olandez, Mercator, din 1541, numi *America* toate pămînturile apusene cunoscute în acea vreme. Şi aşa a rămas pînă azi — *America*, nu *Columbia!*

După o clipă de gîndire:

— Şi să nu uităm! zise ridicînd un deget în dreptul frunţii lui boltite. Niciuna din problemele care au chinuit şi otrăvit pe marele navigator la curtea Spaniei nu s-au rezolvat după moartea lui. Cu toate hrisoavele, moştenitorii au fost siliţi să lupte cu dinţii şi unghiile pentru drepturile lor — la care pînă la urmă au renunţat, s-au lăsat păgubaşi, cum se spune la noi, la Roma. Feciorul cel mare ale descoperitorului, Diego Columb, a dus un lung proces împotriva Fiscalului, a vistieriei regeşti, care uitase cu totul de îndatoririle ei. A fost numit într-adevăr Amiral în locul părintelui — dar nu Vice-rege, nu! — numai după ce a izbutit să placă şi să fie luat în căsătorie de o nepoată a regelui, fiica puternicului duce de Alba, mîndra Maria de Toledo. Iar cînd i s-a dat şi funcţia de guvernator al Espagnolei, s-a creat acolo o curte de justiţie, cu menirea de a cenzura şi de a anula orice măsură a guvernatorului care n-ar fi fost pe placul Consiliului Indiilor din Sevilla. Încît Diego Columb fu

silit să se înfățișeze și el la curte spre a se justifica — e drept nu în lanțuri! Abia după moartea lui Ferdinand Catolicul și urcarea pe tron a tînărului Carol (Quintul) și după o așteptare de alți patru ani fu din nou numit guvernator — nu Vice-rege! Nu! — în Espagnola. Dar după numai trei ani e revocat și iar revine în Spania, unde, ca și părintele lui, se ține cu memorii și declarații după un tribunal ambulant. Bolnav, Diego vrea să se înfățișeze regelui-împărat la Sevilla. Dar moare pe drum și e înmormîntat lîngă osemintele tatălui.

— Ah! De ce nu se țin niciodată regii de cuvînt? șopti fata cu melancolie.

— Nu e singurul lor păcat, zise prelatul repede, privind în lături. Iar urmașul lui Diego, nepotul lui Cristof Columb, don Luis, deși sprijinit de prea frumoasa și ambițioasa Maria de Toledo, duse aceleași lupte pentru drepturile lui ca și bunicul, ca și tatăl. E plicticos să le mai repet. Mai bucuros de un trai bun și fără griji, mare crai, don Luis, renunță la toate privilegiile, în schimbul unor venituri, ca duce de Veragua și marchiz de Jamaica. A lăsat două fete. În 1578 nu mai trăia nici un bărbat Columb. Urmașele deschiseră și ele, la rîndul lor, un proces, care țin loc de spectacol și literatură — zeci și zeci de ani.

— Și... și... nu s-ar putea îndrepta măcar de aci înainte o parte din nedreapta ursită care a urmărit pe Cristof Columb, seminția lui? șopti fata cu gingășie, temîndu-se a nu atinge vreo simțire dureroasă a ultimului urmaș.

— Seminția lui s-a topit în cine mai știe cîte alte seminții, zise prelatul, rostind cuvintele domol, gînditor. Iar ursita se îndreaptă, văd, de la sine. Căci după veacuri de uitare, fapta lui Cristof Columb iese la iveală tot mai luminoasă. Numeroase biografii, numeroase documente au fost publicate în ultimii cincizeci de ani. Oamenii de știință au cercetat observațiile lui Columb, adevărul lor. I se ridică monumente, în Europa, în America. Francezul Felicien Davin a

compus de curînd „Melodiile Oceanului", în cinstea marelui navigator.

Preotul tăcu. Studenta împărtăşi alături tăcerea, ca o curată, nevinovată, nespusă fericire. Dar nefiind în stare încă să suporte o atît de grea delectare, se ridică repede, uşurîndu-se printr-un oftat.

— Îţi mulţumesc, prea sfinte, pentru toate acestea... Nu voi uita niciodată cuvintele dumitale ! zise ea ca o şcolăriţă cuminte şi îndoi un genunchi drept salut înainte de a se depărta.

Prelatul o întovărăşi. În mintea lui gîndurile stîrnite nu-şi încetaseră fîntînile arteziene :

— Adeseori mă-ntreb, — mai zise el, — ce e încă viu azi din geniul lui Cristof Columb, de acum aproape o jumătate de mileniu ? Nu sînt prea lămurit... Caut să văd ce deosebeşte lumea lui de lumea noastră. Îmi dau seama că descoperirea acelor noi ţinuturi pustiite apoi de sălbăticia conchistadorilor spanioli, portughezi, urmaţi de piraţii mai mult sau mai puţin regali ai Angliei, Franţei, Olandei a pricinuit şi apoi grăbit destrămarea anchilozei medievale, a înmulţit aurul, a stîrnit o şi mai mare rîvnă creatoare, a înmulţit bunurile vieţii pentru toate păturile societăţii, a lărgit orizonturile intelectuale, sufleteşti, precum le lărgise pe cele geografice. Superstiţiile paralizante s-au subţiat şi au pierit aproape cu totul, manufacturile tot mai numeroase au făcut loc maşinilor, fabricilor care — şi mi se pare că nu mă înşel, nu! — vor fi de aci înainte adevăratele forţe cuceritoare, civilizatoare ale Planetei noastre. Cristof Columb a descoperit o Lume Nouă, desigur ! Dar fapta lui a fost şi una din pîrghiile cele mai puternice care, răsturnînd o lume veche a ajutat omenirii să-nceapă a-şi construi o lume nouă, nouă cu adevărat.

— O lume nouă... făcu fata cu uimire.

Apoi îşi aminti de prietenii şi prietenele care încă nu ieşiseră dintre picturile afumate ale mănăstirii.

Cînd ajunseră în vecinătatea chiliilor, prelatul se aplecă spre un tufiş, rupse un trandafir alb şi-l dă-

rui fetei, care-i surîse cu toți dinții, fericită, bucuroasă — ca de o brățară. Apoi Luigi Colombo își leagănă sutana neagră pînă-n marginea aleii și smulse cu rădăcini un fir de laur tînăr.

— Cum te cheamă, *cara mia*? întrebă el părinteşte.

— Laura Spontini, răspunse ea repede ca un ciripit, privindu-l cu ochii mari, surîzători, fericită de ea, de numele ei spontan.

— Primește și această mlădiță de laur. Pentru cartea dumitale de geografie. Pentru pagina unde se află chipul lui Cristof Columb...

1954—1956

Sfîrșit

F. Aderca

SUMAR

PARTEA INTIIA

Pag.

Clopote... Clopote... 9
Noul rege taie capete 20
Scrisoarea din Florența 29
Genova? O amintire 37
După o așteptare de doi ani 48
Regele și consiliul nautic 56
Înșelătoria dată pe față 68

PARTEA A DOUA

Mănăstirea La Rabida 83
Destăinuiri 97
Prorocirile din Scripturi 104
Pe la ușile celor mari 115
Vistiernicul și marchiza 134
Beatrice, bălaia cu ochi de aur 143
Dinaintea regilor spanioli 161
Junta de la Salamanca 171
Ani de așteptare 184

PARTEA A TREIA

Piedici neașteptate 207
Sus pînzele! 230
Intîile zile în larg 239
Spre necunoscut 249
Revolta speriaților 261
Pămînt! Pămînt! 291

Pag.

PARTEA A PATRA

Insula blajinilor 297
Unde e aurul? 311
Espagnola — Mica Spanie! 331
Sirenele! Sirenele! 352
Scrisoarea desperării 360
Stiletul nevăzut 366
Suflete orgolioase 375

PARTEA A CINCEA

Alaiul . . . . . 38[illegible]
Din nou spre Indii 407
Chersonesul de Aur? 425
Răscoale! Răscoale! 437
Soseşte controlorul 458

PARTEA A ŞASEA

Va mai pleca Amiralul? 479
Columb descoperă raiul 507
Judecătorul devine tîlhar 517
Lanţuri — recunoştinţa regilor catolici 534
Glasul peste ape 550
Arestaţii fără arest 558
Politicoasa jefuire 563

PARTEA A ŞAPTEA

Din nou spre Indii! 585
Dezastrul din Ţara de Aur 604
Prizonierii apelor 611
Espagnola, paradisul morţii 630
Cerşetorul drepturilor lui 636

EPILOG

Ultimul Columb 649

T. 2.794

Nr. 1082

Redactor de carte: T. Popescu
Tehnoredactor: V. Postelnicu

Dat la cules 7.XI.956. Bun de tipar 12.III.957. Tiraj 14.055 broşate şi 10.055 cartonate. Hîrtie semivelină de 65 gr. m.p. Coli de tipar 41,5. Coli de editură 32,6. Ft. 32/84×108. Com. edîturii 2229. Ediţia I. A. 01420. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare (8 R)

Tiparul executat sub com. nr. 1705 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN", Bucureşti — R.P.R.